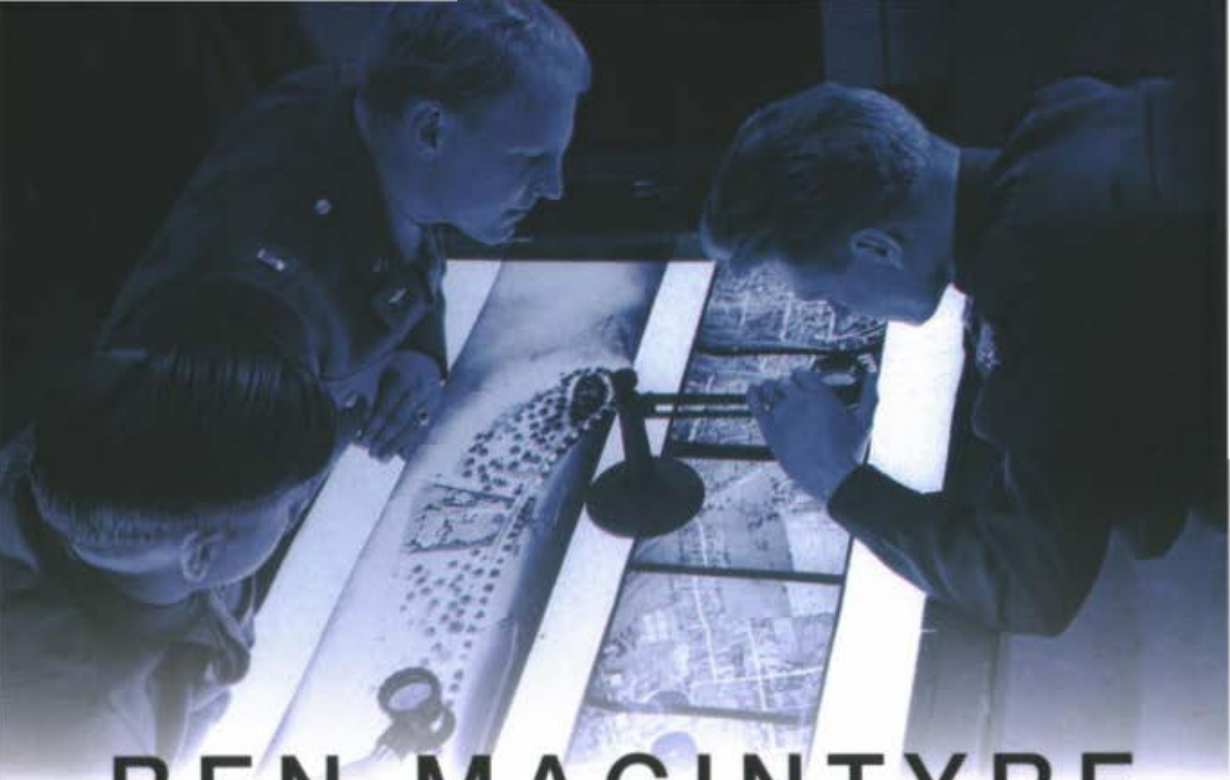

BEN MACINTYRE

SPIONII ZILEI Z

SPIONAJ ȘI CONTRASPIONAJ

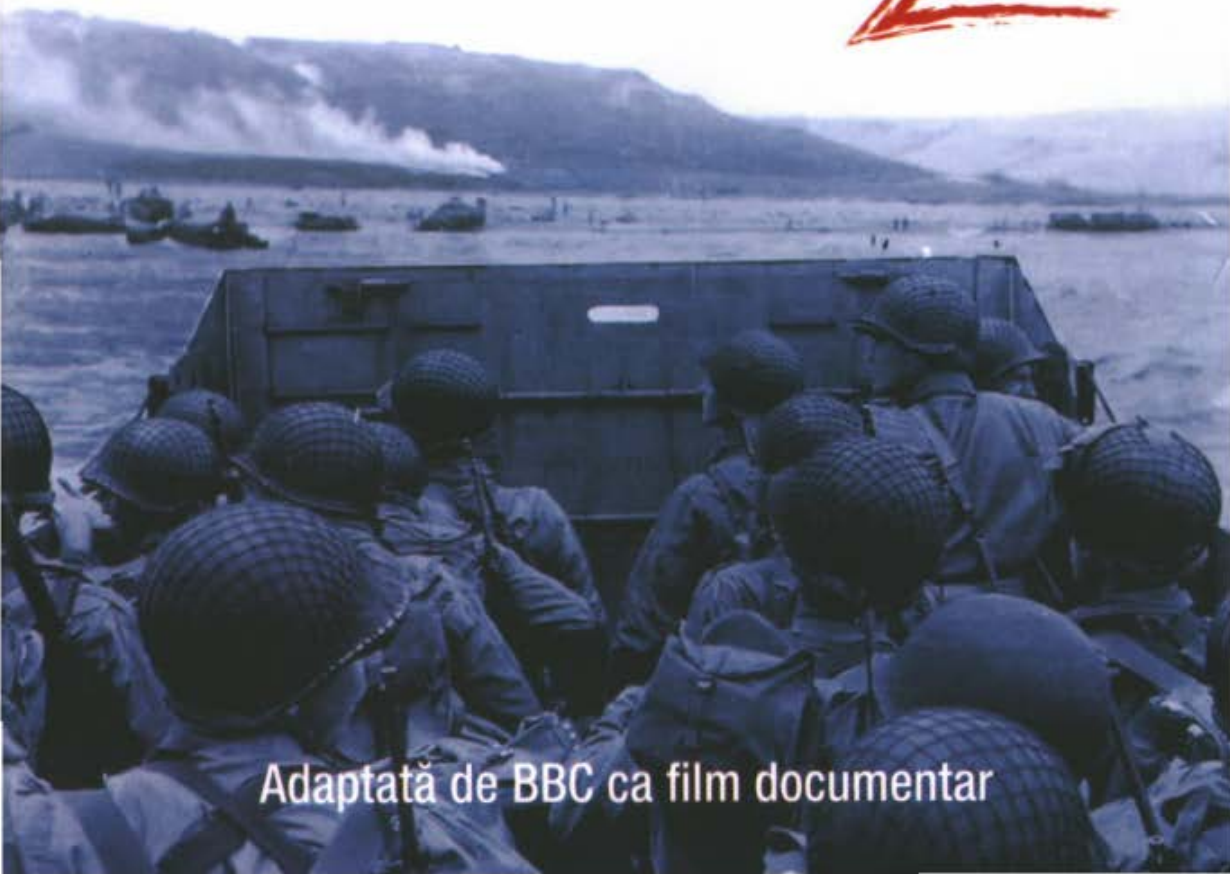

Adaptată de BBC ca film documentar

biblioteca rao

BEN MACINTYRE

Spionii zilei Z

SPIONAJ ŞI CONTRASPIONAJ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MCINTYRE, BEN
Spionii zilei Z : spionaj şi contraspionaj / Ben MacIntyre. - Bucureşti : Editura RAO, 2017
Conţine bibliografie
Index
ISBN 978-606-776-202-0

355

Editura RAO
Str. Bârgăului nr. 9–11, Bucureşti, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

Ben Macintyre
DOUBLE CROSS:
The True Story of the D-Day Spies
Copyright © *Ben Macintyre 2012*
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză
Iris Manuela Anghel
prin Lingua Connexion

© Editura Rao, 2015
pentru versiunea în limba română

2017

ISBN 978-606-776-202-0

Pentru Callum, Pablo, Minnie şi Wilf

Ițe întrețesute cu alte ițe, uneltiri și contrauneltiri, șiretlicuri și trădări, spionaj și contraspionaj, agenți loiali, agenți fictivi și agenți dubli, aur și oțel, bombe, pumnale și plutoane de execuție – toate se împleteau într-o țesătură complexă, uluitoare și adevărată totodată.

Winston Churchill

Inamicul nu trebuie să știe când am de gând să dau bătălia. Căci, dacă nu știe el, va trebui să fie pregătit în mai multe puncte. Și dacă este pregătit în mai multe puncte, adversarii pe care îi voi găsi în vreunul din aceste puncte nu vor fi numeroși.

Sun Tzu

(Arta războiului, traducere de Alexandra Novaru și Raluca Pârvu, Editura ANTET XX PRESS, 1993*)*

CUPRINS

Hartă 11
Agenţii şi ofiţerii de legătură 13
Prefaţă 15
1. Noi recruţi 23
2. O enigmă 52
3. Roman şi „Pisica" 76
4. Provocarea 91
5. Clubul 101
6. „Garbo" iese la rampă 121
7. Popov pleacă la cumpărături 142
8. Marele joc 160
9. „Parohia" 173
10. Agenţi, agenţi falşi, agenţi dubli 186
11. Operaţiunea „Cockade" 213
12. Descoperirea „Comorii" 228
13. Abordarea 243
14. Operaţiunea „Fortitude" 260
15. Îmbogăţirea „furajelor pentru păsări" 277
16. „Artistul" pictează un tablou 301
17. Dublura lui Monty 324

18. Liniuța dublă 338
19. Noul prieten al lui Jebsen 360
20. „Nu sunt mereu atent?“ 378
21. Operațiunea „Dora“ 401
22. Oaspetele Gestapoului 420
23. Dintele dureros al lui „Bronx“ 437
24. Avertismentul lui „Garbo“ 454
25. A doua rundă 470
Urmări 494
Note 527
Bibliografie selectivă 578
Mulțumiri 582
Index 584

HARTĂ

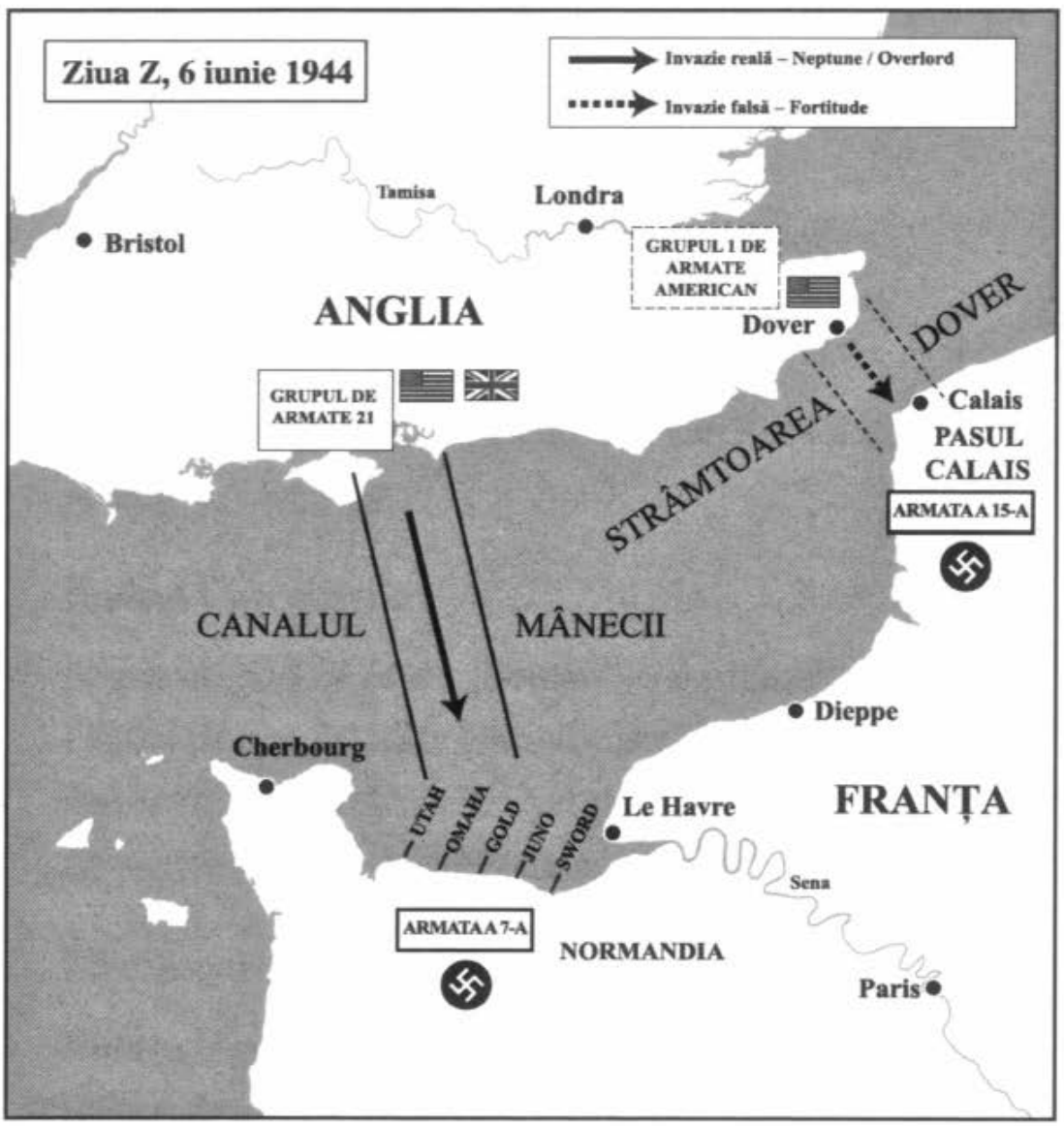
Ziua Z, 6 iunie 1944
Invazie reală – Neptune / Overlord
Invazie falsă – Fortitude
Tamisa
Londra
Bristol
GRUPUL 1 DE ARMATE AMERICAN
ANGLIA
Dover
DOVER
GRUPUL DE ARMATE 21
Calais
PASUL CALAIS
STRÂMTOAREA
ARMATA A 15-A
CANALUL
MÂNECII
Dieppe
Cherbourg
UTAH
OMAHA
GOLD
JUNO
SWORD
Le Havre
FRANȚA
Sena
ARMATA A 7-A
NORMANDIA
Paris

AGENŢII ŞI OFIŢERII DE LEGĂTURĂ

Duşan „Duşko" Popov

Nume de cod în MI5: „Tricicleta", „Skoot"
Ofiţeri de caz în MI5: Billy Luke, Ian Wilson
Nume de cod în Abwehr: „Ivan"
Ofiţer de caz în Abwehr: Ludovico van Karsthoff, Johnny Jebsen

Roman Czerniawski

Nume de cod în MI5: „Brutus", „Armand", „Walenty"
Ofiţeri de caz în MI5: Christopher Harmer, Hugh Astor
Nume de cod în Abwehr: „Hubert"
Ofiţer de caz în Abwehr: Oscar Reile

Lily Sergeyev

Nume de cod în MI5: „Comoara"
Ofiţer de caz în MI5: Mary Sherer
Nume de cod în Abwehr: „Solange", „Târfa"
Ofiţer de caz în Abwehr: Emile Kliemann

Juan Pujol García

Nume de cod în MI5: „Garbo", „Bovril"
Ofițer de caz în MI5: Tomás Harris
Nume de cod în Abwehr: „Arabel"
Ofițer de caz în Abwehr: Karl-Erich Kühlenthal

Elvira de la Fuente Chaudoir

Nume de cod în MI5: „Bronx", „Cyril"
Ofițeri de caz în MI5: Christopher Harmer, Hugh Astor
Nume de cod în Abwehr: „Dorette"
Ofițeri de caz Abwehr: Helmut „Bibi" Bleil, Berndt Schluetter

PREFAŢĂ

În vara anului 1943, un ofiţer de informaţii, cu glas domol şi maniere rafinate, care purta pantaloni din tartan şi fuma pipă, şi-a definitivat arma secretă la care lucra de mai bine de trei ani. Această armă – cu o putere inegalabilă şi capabilă de a lovi oriunde – era cu totul diferită de toate celelalte construite înainte sau după aceea. Un mister adânc plana în jurul său, atât de adânc încât nici propriii inventatori nu ştiau că se aflau în posesia ei şi nici cum s-o folosească. Arma nu ucidea şi nici nu mutila. Nu se baza pe ştiinţă, inginerie sau forţă. Nu distrugea oraşe, nu scufunda submarine şi nici nu străpungea carcasa blindată a tancurilor Panzer. Efectele sale erau mult mai subtile. În loc să ucidă duşmanul, pătrundea în mintea lui. Îi făcea pe naziştii să creadă exact ce îşi doreau britanicii, determinându-i să acţioneze în consecinţă.

Tar Robertson de la MI5 construise o armă care îl putea înşela pe Hitler, iar în momentul crucial al celui de al Doilea Război Mondial, l-a convins pe Winston Churchill s-o folosească.

Strategii militari ai Aliaţilor concepeau deja planuri pentru marea ofensivă asupra Europei ocupate de naziştii. Invazia din

Ziua Z, îndelung aşteptată, avea să decidă rezultatul războiului şi ambele părţi o ştiau prea bine. Dacă Aliaţii aveau să traverseze Canalul Mânecii şi să penetreze sistemul german de fortificaţii de pe coastă, cunoscut sub numele de Zidul Atlanticului, atunci nemţii ar fi putut fi alungaţi din Paris şi Bruxelles şi împinşi înapoi, peste Rin, până la Berlin. Hitler era însă convins că – dacă atacul invadatorilor avea să fie respins în primele etape ale ofensivei, fie şi numai pentru o zi – operaţiunea avea să fie sortită eşecului; Aliaţii se vor simţi descurajaţi şi vor avea nevoie de multe alte luni ca să încerce o nouă invazie. Acest răstimp i-ar fi oferit lui Hitler ocazia de a se concentra asupra Frontului de Est şi distrugerii Armatei Roşii. Primele douăzeci şi patru de ore aveau să fie, redând celebrele cuvinte ale lui Erwin Rommel, „cea mai lungă zi": o zi despre care nimeni nu ştia cum avea să se sfârşească.

Ziua Z reprezintă astăzi simbolul unei victorii monumentale, care, privite retrospectiv, era inevitabilă. Însă lucrurile nu păreau deloc aşa. Atacurile amfibii sunt printre cele mai dificile operaţiuni. Germanii construiseră de-a lungul coastei franceze „o zonă a morţii" – o cursă letală, adâncă de opt kilometri, alcătuită din sârmă ghimpată, beton şi peste şase milioane de mine, în spatele cărora se aflau amplasamente de artilerie grea, afeturi pentru mitraliere şi buncăre. Ar fi putut fi, aşadar, „cel mai cumplit dezastru din întregul război", după cum scrie, cu puţin înainte de Ziua Z, în jurnalul său, feldmareşalul Alan Brooke, şeful Marelui Stat-Major Imperial.

În război, nicio variabilă nu este mai importantă şi mai greu de controlat ca elementul surpriză. Dacă germanii

puteau fi derutaţi sau de-a dreptul induşi în eroare, oferindu-li-se informaţii false referitoare la ziua şi locul debarcării, atunci şansele de izbândă creşteau dramatic. Forţele germane din Franţa ocupată de naziști depăşeau numeric armata invadatorilor, dar dacă, la momentul potrivit, aveau să se afle într-un alt loc decât cel corect, atunci ecuaţia numerică nu mai părea atât de descurajatoare. În 1944, războiul curmase deja peste zece milioane de vieţi pe an. Nicicând miza nu a fost mai mare şi nici marja de eroare mai mică.

La Conferinţa de la Teheran din noiembrie 1943, prima dintre cele „Trei Mari" întâlniri dintre Churchill, Roosevelt şi Stalin, Aliaţii au conceput planurile de invadare a Europei, ofensivă ce purta numele de cod Operaţiunea „Overlord" şi care urma să aibă loc în luna mai a anului 1944 (dată amânată ulterior cu încă o lună), în care generalul Dwight Eisenhower avea să fie comandantul suprem al armatelor aliate şi generalul Bernard Montgomery, comandantul forţelor terestre ale Aliaţilor. În timpul conferinţei, Winston Churchill s-a întors spre Iosif Stalin şi a rostit una dintre replicile sale celebre, ce a căpătat valenţe de mit: „În timp de război, adevărul este atât de preţios, încât ar trebui să fie însoţit întotdeauna de o escortă de minciuni". Stalin, care nu avea timp pentru metafore literare, i-a răspuns: „Asta numim noi strategie militară." Invazia din Ziua Z va fi protejată şi susţinută de o campanie internaţională de dezinformare pe scară largă, menită să ascundă adevărul: şi în semn de respect faţă de replica spirituală a lui Churchill, operaţiunea a purtat numele de cod „Bodyguard".

Rolul principal al Operațiunii „Bodyguard" era acela de a-i convinge pe germani că invazia urma să aibă loc altundeva și într-un alt moment decât cele corecte. Mai mult decât atât, pentru a se asigura că trupele menite să respingă invazia falsă nu aveau să fie reamplasate în locul real al debarcării, campania de dezinformare trebuia continuată și *după* Ziua Z. Goliat putea fi învins doar dacă, neștiind din ce direcție avea să vină piatra aruncată de David, continua să facă supoziții. Obiectivul-țintă al traversării Canalului Mânecii era însă extrem de redus. Germanii aveau să observe, fără îndoială, comasări de trupe din Marea Britanie și, de vreme ce ofensiva urma să aibă loc pe raza de acțiune a avioanelor de vânătoare, existau doar câteva locuri potrivite pentru o debarcare în masă. Ca să-l citățm pe unul dintre „arhitecții" planurilor de invazie, era practic „imposibil să ascunzi faptul că atacul avea să se petreacă undeva între peninsula Cherbourg și Dunkerque".

Ținta cea mai evidentă era Pas de Calais din nord-est, regiunea cea mai apropiată de coasta britanică. Porturile cu adâncimi mari de la Calais și Boulogne puteau fi cu ușurință aprovizionate și fortificate odată ce se vor fi aflat în mâinile Aliaților, iar un cap de pod din Calais le-ar fi putut oferi trupelor aliate o rută directă spre Paris și spre centrul industrial din regiunea Ruhr. Logica unei ofensive asupra Calais-ului nu le-a scăpat strategilor germani. Hitler însuși a identificat Calais-ul ca fiind ținta cea mai posibilă: „Aici va ataca dușmanul și aici – dacă informațiile sunt corecte – se va da bătălia decisivă împotriva forțelor aliate". Hitler era perfect conștient de faptul că ar putea fi dezinformat: a fost prins pe picior greșit

în cazul invaziilor din Africa de Nord şi Sicilia. S-ar putea ca acum să fie cu mult mai greu de înşelat.

În iulie 1943, strategii militari ai Aliaţilor au ajuns la concluzia că, „în ciuda avantajelor evidente oferite de apropierea regiunii Pas de Calais de coastele noastre", coasta Normandiei, aflată la nord de Caen, reprezenta o ţintă mult mai bună. Ţărmurile Normandiei erau lungi şi late, cu pante uşoare şi trecători prin dunele de nisip, prin care forţele invadatoare se puteau strecura cu rapiditate. Lipsa unui sistem de ancorare în ape adânci va fi ingenios rezolvată prin construirea unor porturi artificiale, ce vor purta numele de cod „Mulberry".

Campania de dezinformare privind debarcările din Sicilia din 1943 i-a convins pe germani că ţinta cea mai probabilă a ofensivei *nu* era cea reală. Acum, scopul era exact invers: Hitler trebuia convins că ţinta cea mai plauzibilă *era* şi cea reală. De-a lungul imbatabilului Zid al Atlanticului, porţiunea cea mai slabă se afla în Normandia. Acolo avea să fie dată lovitura de graţie. Dar pentru ca atacul să aibă efect maxim, adevărul trebuia protejat de o escortă de mincinoşi – şi asta a creat Tar Robertson.

Robertson şi mica echipă de ofiţeri de informaţii aflaţi sub comanda lui s-au consacrat unei misiuni de amploare: transformarea spionilor germani în agenţi dubli. Aşa a luat naştere „Sistemul Crucii Duble", coordonat de Comitetul Douăzeci şi numit astfel după cifra romană XX, al cărei simbol întruchipează o cruce dublă. Până acum, aceşti agenţi dubli – câteva zeci ca număr – au fost folosiţi în scop defensiv: pentru prinderea altor spioni, obţinerea de informaţii referitoare

la sistemul de spionaj german şi inducerea convingerii false potrivit căreia duşmanul conducea o reţea de spionaj amplă şi eficientă în Anglia. În iunie 1943, Robertson a ajuns la concluzia surprinzătoare că toţi agenţii germani de pe teritoriul Angliei se aflau sub controlul său. Nu doar câţiva sau majoritatea, ci *toţi* – asta însemna că echipa de agenţi dubli ai lui Robertson le putea furniza germanilor nu numai crâmpeie de informaţii false, ci o minciună de proporţii, ce avea să schimbe cursul războiului.

Campania de dezinformare privind Ziua Z implica fiecare rotiţă a maşinăriei secrete de război: oamenii de ştiinţă lăsau urme false, inginerii construiau tancuri gonflabile, operatorii de radio transmiteau un noian de informaţii fictive şi falşi generali de armată conduceau trupe inexistente spre ţinte care nu se aflau niciodată în pericol. În timp ce această campanie purta numele de cod „Bodyguard", partea planului care se refera la informaţiile despre invazia peste Canalul Mânecii, elementul-cheie al intrigii, se numea „Fortitude" (Curaj), o trăsătură vitală pentru succesul misiunii. Operaţiunea „Fortitude", menită să atragă şi să menţină trupele germane în Pas de Calais, a presupus un efort colectiv extraordinar, dar a depins, în esenţa sa, de spionii lui Robertson şi de o reţea de dezinformare complexă şi puternică, destinată să prindă în cursă armatele lui Hitler şi să ajute ca traversarea miilor de soldaţi să aibă loc în deplină siguranţă.

Saga militară a Zilei Z a fost descrisă de multe ori, iar rolul Operaţiunii „Fortitude" în victoria finală, deşi învăluit mult timp mister, a ieşit, încetul cu încetul, la iveală. Dar

povestea celor cinci spioni, care au alcătuit nucleul sistemului Crucii Duble, armele secrete ale lui Robertson, n-a fost niciodată dezvăluită integral. Spionii credeau şi ei, la rândul lor, că povestea va rămâne secretă şi aşa ar fi şi rămas dacă Serviciul de Securitate (cunoscut sub numele de MI5) n-ar fi desecretizat, în ultimii ani, dosarele serviciilor secrete din perioada războiului. Dar dacă poveştile lor ar fi fost dezvăluite la vremea respectivă, nimeni nu le-ar fi crezut.

Căci spionii Zilei Z reprezentau, fără îndoială, una dintre cele mai ciudate unităţi militare constituite vreodată. Printre ei se aflau o bisexuală peruviană, un pilot de vânătoare polonez, o franţuzoaică temperamentală, un seducător sârb şi un spaniol excentric, cu diplomă în avicultură. Împreună, sub îndrumarea lui Robertson, au furnizat frânturi de informaţii false, care au dat apoi naştere unei minciuni de proporţii. Succesul lor depindea de relaţia delicată şi îndoielnică dintre spion şi şeful – german, dar şi britanic – al reţelei de spionaj.

Aceasta este o poveste de război, dar atinge şi calităţile nuanţate ale psihologiei, caracterului şi personalităţii umane, descriind graniţa îngustă dintre loialitate şi trădare şi dintre adevăr şi minciună, dar şi forţa motrice a spionului. Agenţii Crucii Duble erau, fiecare în propria-i măsură, curajoşi, trădători, capricioşi, lacomi şi inspiraţi. Nu corespund tipologiei eroului, cu atât mai mult cu cât organizaţia lor a fost trădată din interior de un spion sovietic. Una dintre ei era atât de obsedată de câinele său de companie, încât a fost gata să compromită întreaga misiune. Cu toţii erau, într-o oarecare măsură, nişte idealişti, căci aceasta este chintesenţa

spionajului. Doi aveau o moralitate îndoielnică. Unul era agent triplu şi poate chiar cvadruplu. Iar pentru altul jocul s-a sfârşit cu tortură, închisoare şi moarte.

Toate armele, inclusiv cele secrete, riscă să-ţi explodeze în faţă. Roberston şi spionii lui erau conştienţi de faptul că – dacă aveau să dea greş în misiunea lor –, în loc să le distragă atenţia nemţilor şi să ţină trupele germane în Pas de Calais, atunci îi vor atrage spre Normandia, locul real al debarcării, iar consecinţele vor fi catastrofale.

Spionii Zilei Z nu sunt nişte luptători în sensul clasic al cuvântului. Niciunul nu purta arme. Cu toate acestea, soldaţii înarmaţi până în dinţi, care au luat cu asalt ţărmurile Normandiei în iunie 1944, le erau, fără să ştie, profund îndatoraţi spionilor. Aceşti agenţi secreţi aveau ca arme doar cuvintele şi imaginaţia. Poveştile lor încep înainte de izbucnirea războiului, apoi se intersectează şi se împletesc în Ziua Z, în timpul celei mai mari operaţiuni de dezinformare organizate vreodată. Numele lor sunt adesea greu de pronunţat şi par un crâmpei dintr-un melanj european, decupat dintr-un roman de epocă: Elvira Conceptión Josefina de la Fuente Chaudoir, Roman Czerniawski, Lily Sergeyev, Duško Popov şi Juan Pujol García. Numele lor de cod sunt sugestive şi alese deliberat în fiecare caz: „Bronx", „Brutus", „Comoara", „Tricicleta" şi „Garbo".

Aceasta este povestea lor.

1

NOI RECRUŢI

Duşko şi Johnny erau prieteni. Prietenia lor se întemeia pe dragostea pe care o împărtăşeau pentru bani, maşini, petreceri şi femei, fără o ordine anume şi, de preferat, toate în acelaşi timp. Relaţia lor, bazată aproape în întregime pe frivolitate, va avea un efect covârşitor asupra istoriei lumii.

Duşan „Duşko" Popov şi Johann „Johnny" Jebsen s-au cunoscut în 1936, la Universitatea din Freiburg, din sudul Germaniei. Popov, fiul unui industriaş bogat din Dubrovnik, avea douăzeci şi cinci de ani. Jebsen, moştenitorul unei companii de transport-marfă, era cu doi ani mai mare. Amândoi erau răsfăţaţi, fermecători şi iresponsabili. Popov conducea un BMW; Jebsen – un Mercedes 540K decapotabil cu compresor. Cei doi playboy de talie internaţională, pe care îi vedeai mereu împreună, îşi făceau de cap prin Freiburg. Popov era student la Drept, în timp ce Jebsen urma cursurile Facultăţii de Economie, ca să conducă mai bine compania familiei sale.

Duşko Popov

Niciunul nu se omora să înveţe. „Amândoi nutream nişte ambiţii intelectuale – a scris Popov –, dar eram dependenţi de maşini sport şi prostituate şi aveam suficienţi bani ca să ne bucurăm de amândouă."

Popov avea o faţă rotundă, ce transmitea sinceritate, iar părul pieptănat pe spate îi dezvăluia fruntea înaltă. Părerile referitoare la înfăţişarea sa sunt împărţite: „Zâmbeşte cu generozitate, arătându-şi dantura în toată splendoarea ei. Ca urmare, chipul său nu este neplăcut, dar nici frumos", scrie unul dintre contemporani. „Are nasul turtit, tipic popoarelor slave, tenul palid, umerii laţi, o statură atletică şi mâini albe, bine îngrijite, puţin cam durdulii", pe care şi le agită în permanenţă, gesticulând cu frenezie. Femeile îl considerau irezistibil, cu felul său nonşalant de a fi, „cu gura cărnoasă şi senzuală" şi ochii verzi, pe jumătate acoperiţi de pleoape mari. Avea „o privire languroasă şi seducătoare", căreia femeile îi rezistau cu greu, sfârşind mereu în dormitorul lui – căci dormitorul era principala sa preocupare. Popov era un afemeiat prin excelenţă. Jebsen crea un tablou cu totul diferit. Era mic de statură şi slab, cu părul de un blond-închis, pomeţii înalţi şi nasul cârn. În timp ce Popov era extrem de sociabil, aproape zgomotos uneori, Jebsen observa totul în tăcere, cu ochii mereu

Johnny Jebsen

în patru. „Răceala și distanța pe care o impunea puteau fi ostile; cu toate acestea, toată lumea cădea în mrejele sale", scrie Popov. „Degaja, în același timp, o căldură aparte, iar ochii de un albastru intens precum cerul îi trădau inteligența. Vorbea pe un ton tăios, în propoziții scurte și casante, folosind rar adjective. Dar mai presus de toate, era cumplit de ironic." Jebsen șchiopăta atunci când mergea, insinuând că ar fi avut o rană pe care o căpătase într-o escapadă sălbatică: în realitate însă, șchiopătatul era consecința varicelor dureroase pe care le îndura cu stoicism în mare secret. Îi plăcea să născocească povești, „făcând intenționat valuri ca să vadă ce se întâmplă". Îi plăcea să aplaneze însă și conflictele. Când Popov a fost provocat la duel din cauza unei fete, Jebsen, ca secund, a fost cel care a pus la cale, în tăcere, spre marea ușurare a lui Popov, o soluție de compromis, „convins fiind că nu voi arăta mai bine cu o cicatrice roșie, lăsată pe obraz de vârful unei săbii".

Părinții lui Jebsen, amândoi decedați înainte ca fiul lor să fi ajuns în Freiburg, s-au născut în Danemarca, dar au adoptat cetățenia germană atunci când compania de transport-marfă Jebsen & Jebsen s-a mutat în Hamburg. Jebsen s-a născut aici în 1917, dar îi plăcea să spună că era, de fapt,

danez, iar cetățenia germană era doar „un pavilion de complezență", arborat în scop de afaceri: „Dragostea pe care o nutresc pentru țara mea își are sorgintea în faptul că am moștenit o mare parte din ea". Un orfan bogat, dar fără rădăcini, Jebsen a vizitat Anglia în perioada adolescenței și a devenit un anglofil fervent: și-a însușit manierele englezești, vorbea mai mult engleza decât germana și adopta „ținute elegante și conservatoare ca un Anthony Eden* tânăr". „Nu ieșea fără umbrelă cum nu ieșea fără pantaloni", observa Popov.

Preocupați cum erau de hedonismul vieții, cei doi prieteni nu ignorau însă cu totul schimbările politice amenințătoare din Germania anilor '30. Le plăcea să ia în derâdere „intelectualitatea studențească pronazistă". Ironiile lor aveau însă un substrat solid. „Sub masca cinismului și a snobismului, dar și a manierelor sale de playboy", Jebsen nutrea un dispreț profund pentru nazism. Iar Popov îi considera pe îngâmfații din Cămășile Brune drept ridicoli și respingători.

După absolvire, Popov s-a întors în Iugoslavia și a intrat într-o afacere de import-export, care îi permitea să călătorească în lung și-n lat. Jebsen a plecat în Anglia, unde intenționa să studieze la Oxford și să scrie cărți despre filosofie. N-a făcut nici una, nici alta (deși mai târziu avea să susțină că le-a făcut pe amândouă). Nu se vor mai întâlni timp de trei ani, vreme în care lumea intrase deja în război.

---

* Robert Anthony Eden (1897–1977), politician britanic care a ocupat funcția de ministru al Afacerilor Externe de trei ori în perioada 1935–1955, inclusiv în timpul celui de al Doilea Război Mondial. (n.tr.)

La începutul anului 1940, Popov locuia la Dubrovnik, unde își deschisese propria sa firmă de avocatură și era implicat în relații cu cel puțin patru femei, când a primit o telegramă de la vechiul său prieten, care îl chema de urgență la Belgrad: „Trebuie să te văd neapărat". Bucuria întâlnirii a fost scăldată în valuri de băutură. Au luat cu asalt cluburile de noapte din Belgrad, de unde „n-au plecat singuri, ci însoțiți de două dansatoare". În zori, au luat micul dejun toți patru – fripturi udate din belșug cu șampanie. Jebsen i-a spus lui Popov că, în răstimpul în care nu s-au mai văzut, l-a cunoscut pe scriitorul britanic P.G. Wodehouse*. Purtând monoclu și cravată de mătase, Jebsen părea versiunea germană a lui Bertie Wooster. Popov l-a studiat pe vechiul său prieten. Jebsen afișa aceeași expresie a „inteligenței ascuțite, a cinismului și umorului negru", dar părea de asemenea încordat, ca și cum ceva îi tulbura gândurile. Fuma țigară de la țigară și „cerea des whisky sec dublu. Ținutele sale rivalizau în continuare cu cele ale lui Eden, dar părul blond nu mai era atât de bine îngrijit, iar mustața, la fel de neîngrijită, pe care o purta, devenise roșiatică din cauza tutunului".

Câteva zile mai târziu, cei doi prieteni stăteau singuri la barul unui hotel din Belgrad, când Jebsen a coborât glasul și, privind de jur împrejur într-o manieră conspirativă exagerată, i-a mărturisit că s-a înrolat în Abwehr, serviciul german de spionaj, „ca să scape de armată, de care se

* Pelham Grenville Wodehouse (1881–1975), scriitor englez, cunoscut datorită scrierilor comice despre viața britanică de la începutul secolului XX, având-i ca personaje principale pe Bertie Wooster și pe valetul acestuia, Jeeves. (n.tr.)

temea cumplit de tare, căci suferea de varice dureroase". Cel care l-a recrutat era un prieten de familie, colonelul Hans Oster, adjunctul amiralului Wilhelm Canaris, şeful Abwehrului. Acum purta titulatura oficială, dar vagă, specifică Abwehrului, de *Forscher*, cercetător sau vânător de talente, şi gradul de soldat într-un detaşament special, alcătuit din 400 de oameni, din Regimentul Brandenburg. Această unitate era, de fapt, „un paravan prin care Canaris scutea un anumit număr de tineri de obligativitatea serviciului militar". Jebsen era un spion liber-profesionist, scutit de armată, pe care Canaris l-a asigurat personal că nu va purta niciodată uniformă, nu va face instrucţie militară şi nu va fi niciodată trimis pe front. Era liber „să-şi petreacă timpul călătorind prin Europa în scop de afaceri, atât timp cât va răspunde cu promptitudine ordinelor Abwehrului".

„Hitler este stăpânul incontestabil al Europei", declară Jebsen. „Peste câteva luni, va şterge Anglia de pe faţa pământului, iar America şi Rusia vor fi bucuroase să ajungă la o înţelegere cu el." Aceasta era pură propagandă nazistă, dar expresia de pe chipul lui Jebsen era, ca de obicei, vădit ironică. „N-ai vrea să iei masa cu un prieten de-al meu, funcţionar al ambasadei germane?" îl întreabă Jebsen deodată. Prietenul s-a dovedit a fi maiorul Müntzinger, un ofiţer bavarez corpolent, care ocupa cel mai înalt grad în Abwehrul din Balcani. Printre pahare de coniac şi ţigări, cu subtilitatea unui baros, Müntzinger i-a făcut lui Popov o propunere. „Nicio ţară nu poate să-i reziste armatei germane. Peste câteva luni, vom invada Anglia. Ai putea să dai o mână de ajutor pentru ca

Germania să-şi ducă la bun sfârşit misiunea, cu pierderi cât mai puţine." Müntzinger a adoptat apoi arta flatării. Popov avea multe cunoştinţe sus-puse. Afacerile lui îi ofereau ocazia ideală de a călători în Marea Britanie, unde cunoştea oameni importanţi şi influenţi. Nu îl ştia oare chiar şi pe ducele de Kent? Popov a încuviinţat din cap. (Nu i-a mărturisit că vizitase Anglia doar o singură dată în viaţă şi pe duce îl văzuse o dată, câteva minute, la Argosy Yacht Club din Dubrovnik.) „Avem foarte mulţi agenţi în Anglia, a continuat Müntzinger, unii chiar foarte buni. Dar legăturile tale ne-ar deschide multe uşi. Ne-ai face un mare serviciu. Şi ne-am revanşa. Reichul ştie cum să-şi manifeste aprecierea." Jebsen îşi bea whisky-ul, fără să spună nimic. Müntzinger era destul de evaziv în privinţa informaţiilor pe care Popov trebuia să le obţină. „Generale... Politice..." Apoi, după o clipă de tăcere: „Militare. Dacă vei accepta propunerea, Johnny îţi va face cunoştinţă cu cine trebuie". Popov i-a cerut timp de gândire, iar a doua zi de dimineaţă a acceptat. Jebsen a recrutat astfel primul său spion pentru serviciile secrete germane. Nu va mai recruta niciodată pe altcineva.

Între timp, Popov a început „să-şi facă un plan propriu".

În 1941, „Interallié" era cea mai importantă reţea de spionaj din Franţa ocupată de nazişti. Era practic „singura noastră sursă de informaţii din Franţa" la începutul războiului, a declarat un agent secret britanic. Reţeaua era alcătuită din numeroşi informatori, agenţi şi subagenţi, dar în esenţă Interallié era creaţia unui singur spion, un om pentru care

Roman Czerniawski

uneltirile şi subterfugiile erau o a doua natură, iar spionajul era o adevărată vocaţie. Colaboratorii lui francezi îl cunoşteau sub numele de Armand Borni; folosea şi numele de cod „Walenty" sau „Valentine". Numele său real era Roman Czerniawski şi, în scurt timp, prin energia, convingerea şi orgoliul său, a devenit cel mai important spion britanic în Franţa.

Czerniawski era un patriot polonez, dar sintagma este mult prea săracă pentru a descrie sentimentele extrem de profunde pe care le nutrea faţă de patria sa. Trăia pentru Polonia şi era pregătit (uneori, nerăbdător chiar) să-şi dea şi viaţa pentru ea. „Îşi canalizează loialitatea numai asupra ţării sale şi fiecare problemă pe care o întâlneşte se împleteşte cu destinul polonezilor", a scris unul dintre camarazii lui spioni. Îi ura pe nemţi şi pe ruşi cu aceeaşi înverşunare pentru că i-au mutilat ţara şi visa să refacă naţiunea poloneză. Orice alte loialităţi şi considerente veneau pe locul al doilea. Avea doar 1,67 metri înălţime, era slab la faţă şi avea ochii sfredelitori, apropiaţi unul de celălalt. Zâmbea cu generozitate şi vorbea cu viteza unei mitraliere.

Fiul unui om de afaceri înstărit din Varşovia, Czerniawski s-a pregătit să devină, înainte de izbucnirea războiului, pilot de vânătoare, dar în urma unui accident grav a rămas cu deficienţe de vedere, fiind obligat să facă muncă

de birou. În timpul invadării Poloniei de către nemți, în septembrie 1939, căpitanul Czerniawski se afla la sediul forțelor aeriene din Varșovia, în calitate de expert în spionaj militar și autorul unui tratat bine primit despre contraspionaj. Czerniawski era un profesionist, „un om care trăiește și gândește doar prin prisma spionajului", după cum l-a descris un coleg. Considera spionajul o vocație onorabilă, „bazată pe cele mai înalte idealuri ale omenirii". În timp ce armata poloneză se prăbușea sub atacurile violente ale nemților, Czerniawski a fugit în România, iar de acolo, cu ajutorul unor documente false, a ajuns în Franța, unde forțele poloneze se regrupau. Când Franța a căzut în mâinile dușmanului, în 1940, divizia lui a fost și ea dizolvată, dar în loc să li se alăture compatrioților și să fugă în Anglia, urmând să continue lupta de acolo, Czerniawski s-a ascuns. A convins-o pe René Borni, o franțuzoaică tânără, rămasă văduvă, să-i împrumute identitatea răposatului ei soț. Și, pe când germanii începeau să ocupe Franța, un țăran, pe nume Armand Borni, așa cum reieșea din actele sale de identitate, se plimba printre ei pe o bicicletă împrumutată, observând tot ce se mișca în jurul său și înregistrând totul în minte. „Fiecare indicator, fiecare semn de pe un camion și fiecare emblemă semnificativă într-un fel sau altul însemna mai mult pentru mine decât pentru oricine altcineva." Acum începeau să încolțească semințele „viziunii sale", cum îi plăcea s-o numească. În timp ce guvernul polonez, aflat în exil la Londra, ducea propriul război, Czerniawski punea bazele unui alt front.

Își imagina „celule mici de rezistență, ce aveau să se înmulțească fără întârziere, să se unească și apoi să formeze o rețea de ochi".

Czerniawski a ajuns în sudul Franței, rămas neocupat, unde a luat legătura cu serviciile secrete poloneze și a obținut aprobarea oficială de a înființa o rețea în zona ocupată. Câteva seri mai târziu, lua cina singur la un restaurant din Toulouse, La Frégate, când o tânără îl întrebă dacă poate să se așeze pe scaunul liber de la masa lui. „Era mignonă și avea cam treizeci de ani. Chipul palid, cu pielea străvezie și buze subțiri, era însuflețit de niște ochi ageri și plini de viață." Mathilde Carré își studia și ea partenerul cu care lua masa din pură întâmplare: „Era zvelt și vânjos, cu fața lunguiață și îngustă, cu nasul mare și ochii verzi, care trebuie să fi fost cândva atrăgători, dar care erau acum înconjurați de vânătăi și contuzii ca urmare a unui accident de avion". Czerniawski s-a prezentat, „vorbind franceza cu un accent înfiorător". Au început să poarte o discuție. Iar după-masă, a condus-o acasă.

Mathilde Carré era extrem de inteligentă, dar și cumplit de surescitată, aflându-se, în momentul întâlnirii cu Czerniawski, în pragul unei căderi nervoase. Fiică a unor parizieni cu origini burgheze, și-a făcut studiile la Sorbona, a lucrat pentru scurt timp în cadrul unei companii de asigurări, a urmat niște cursuri de profesorat și apoi s-a căsătorit cu un prieten din copilărie ca să descopere în curând că nu putea să-l sufere. Războiul i-a oferit pretextul de care avea nevoie ca să-și părăsească soțul.

Cum armata franceză bătea în retragere, a găsit de lucru într-un spital de campanie, unde îngrijea soldaţii răniţi. Acolo, a cunoscut un locotenent din Legiunea Străină şi a făcut dragoste cu el „sub ochii lui Hristos răstignit pe un crucifix enorm" în chilia episcopului dintr-un seminar teologic aflat în Cazères sur Garonne. Locotenentul s-a făcut nevăzut a doua zi de dimineaţă, iar ea a rămas însărcinată. S-a hotărât să păstreze copilul, apoi însă a pierdut sarcina. Într-o seară, stătea pe un pod înalt şi cocheta cu ideea de a-şi curma zilele, dar s-a răzgândit: „În loc să mă arunc în Garonne, o să mă arunc în război. Dacă tot vreau să mă sinucid, atunci ar fi mult mai inteligent din partea mea să-mi pun capăt vieţii într-un mod util". Ca să sărbătorească hotărârea luată, a ieşit să ia masa la restaurantul La Frégate.

Încrederea debordantă pe care Czerniawski o degaja prin toţi porii a ajutat-o pe Mathilde să se simtă mai bine. „De fiecare dată când vorbea despre război, ochii îi licăreau veseli. Nu voia să accepte înfrângerea Poloniei. Răspândea în jur încrederea şi entuziasmul tinereţii, dar şi o inteligenţă şi o voinţă care alternau cu aerul unui copil răsfăţat şi tandru." S-au întâlnit din nou şi în serile următoare. „În curând s-a format o legătură extraordinară de prietenie." Mai târziu, amândoi vor nega cu atâta vehemenţă relaţia de iubire dintre ei, încât aceste dezminţiri sună cu totul artificial.

La trei săptămâni după prima lor întâlnire, Czerniawski i-a mărturisit că era spion şi a rugat-o pe Mathilde să-l ajute să-şi împlinească „viziunea": crearea unei reţele de

spionaj multicelulare. Ea l-a asigurat că „se putea baza pe ea" şi împreună „vor face lucruri măreţe". Caracterul teatral al momentului s-a împletit armonios cu declaraţia lui Czerniawski potrivit căreia i-a şi ales deja numele de cod noii lui complice: „La Chatte", (Pisica), pentru că „mergi uşor, ca o pisică". „Şi pot la fel de bine să şi zgârii dacă vreau", i-a răspuns ea, mişcându-şi degetele subţiri ca pe nişte gheare. Poate că era un avertisment.

Roman Czerniawski şi Mathilde Carré au format un parteneriat extrem de eficient în lumea spionajului. Au închiriat o cameră în cartierul Montmartre din Paris şi au început să pună bazele unei reţele de spionaj. „Va fi o reţea interaliată, a declarat Czerniawski. Şeful va fi polonez, agenţii, în marea lor majoritate, francezi, şi vom lucra cu toţii pentru Aliaţi." Aşa a luat naştere reţeaua „Interallié".

Mathilde se ocupa de recrutarea agenţilor (deoarece unii francezi refuzau să lucreze pentru un polonez), în timp ce Roman aduna, examina, dactilografia şi trimitea informaţiile la Londra. Primii recruţi au fost Monique Deschamps, care purta numele de cod „Moustique" (Ţânţar), o femeie mărunţică, extrem de energică, dar şi o fumătoare înrăită, şi René Aubertin, fost comandant francez al unităţilor de tancuri. Treptat, din reţea au început să facă parte angajaţi ai Căilor Ferate, poliţişti, pescari, criminali şi femei casnice. Trimiteau toate informaţiile pe care reuşeau să le strângă la una dintre numeroasele „cutii poştale" din Paris: omul de serviciu de la La Palette, şcoala de limbi străine Berlitz de lângă Operă şi un portar de pe Rue

Lamarck, „pe care nemții l-au înțepat cu baioneta în fund atunci când au intrat în Paris, motiv pentru care era cât se poate de îndreptățit să-i urască". Mathilde strângea apoi informațiile de la ei. „Purtând o blană neagră, o pălărie roșie și o pereche de pantofi roșii, fără toc, se ducea iute de la o întâlnire la alta, scrie Czerniawski, furnizându-ne noi contacte și oportunități și oferindu-mi astfel ocazia de a studia informațiile trimise de agenții noștri și de a le rezuma în rapoartele proprii."

Scopul lui Czerniawski era acela de a realiza un tablou complet al forțelor germane din Franța ocupată, Planul de Luptă: pozițiile și mișcările de trupe, depozitele de muniție, aerodromurile, bazele navale și stațiile radar. „Ca să înfrângi dușmanul, trebuie să știi unde este; cu cât știi mai precis unde se află, cu atât va fi mai ușor să-l înfrângi", a scris el. Dactilografia rezumatul rapoartelor pe hârtie igienică. La câteva săptămâni, un curier, cu numele de cod „Rapide", „un polonez înalt și slab, de o vârstă incertă, cu tenul pigmentat și o mustață neagră", se urca la ora 11 dimineața din Gare de Lyon în trenul spre Bordeaux. Cu zece minute înainte de plecare, se încuia în toaleta de la clasa întâi. Deasupra WC-ului se afla o plăcuță de metal pe care scria: *Remplacez le couvercle après l'usage*. Introducând o batistă între șurubelniță și șurub ca să nu-l zgârie și să nu atragă atenția cuiva, „Rapide" scotea plăcuța cu grijă, introducea în spate raportul scris pe hârtie igienică și apoi o înșuruba din nou. După ce trenul trecea granița în Franța neocupată, un agent secret polonez repeta procedura,

luând raportul şi introducând un răspuns ce avea să fie preluat la întoarcerea trenului în Paris. Din Franţa neocupată, agenţii polonezi transmiteau mesajul guvernului polonez aflat în exil la Londra prin intermediul unui curier, care străbătea Peninsula Iberică neutră. Guvernul polonez îl transmitea apoi serviciilor secrete britanice. Toate rapoartele lui Czerniawski au ajuns în mâinile MI6, agenţia de spionaj a Marii Britanii, cunoscută oficial sub numele de SIS – Secret Intelligence Service.

Reţeaua sau „La Famille", cum o numeau, s-a extins cu repeziciune. Un radio de mărimea unei maşini de scris portabile a fost introdus pe furiş peste graniţă şi instalat într-un apartament de la ultimul etaj al unei clădiri de lângă Trocadero, fiind apoi folosit la transmiterea informaţiilor codificate. Renée Borni, văduva care i-a furnizat lui Czerniawski identitatea falsă, s-a mutat la Paris ca să se ocupe de codificarea şi decodificarea mesajelor trimise şi recepţionate prin radio. Czerniawski i-a dat numele de cod „Violette". Şi a devenit iubita lui. Pe la mijlocul anului 1941, Czerniawski se putea mândri cu faptul că „reţeaua lui imensă, alcătuită din patrioţi francezi şi condusă de un polonez, care lucrau cu toţii pentru Anglia, era acum ultimul bastion al rezistenţei Aliaţilor împotriva germanilor". Au fost instalate alte trei staţii de radio clandestine. Unele rapoarte, ce conţineau hărţi şi grafice, aveau 400 de pagini. Fiind imposibil de transmis prin radio, erau fotografiate, iar filmele, nedevelopate, ajungeau la destinaţie prin Spania, „împachetate astfel încât – dacă aveau să cadă în mâinile unei persoane neautorizate – aveau să fie expuse la lumină şi astfel distruse".

Informaţiile transmise de reţeaua „Interallié" ajungeau în cascadă la Londra, tot mai detaliate şi mai exacte. Uneori, veneau atât de repede, încât destinatarii nici nu mai făceau faţă. Când un spion a descoperit ruta pe care avea s-o urmeze trenul personal al lui Hermann Goering, comandantul aviaţiei militare Luftwaffe, Czerniawski a transmis imediat informaţiile prin radio la Londra şi a fost consternat să vadă că Aliaţii nu au atacat trenul. A doua zi a primit un mesaj:

„RĂSPUNS TREN GOERING SCUZE AM PRIMIT VESTEA PREA TÂRZIU PENTRU CA RAF-UL SĂ-L MAI OPREASCĂ STOP".

Existau, inevitabil, tensiuni în cadrul reţelei. Mathilde o ura pe Renée, considerând-o „o provincială tipică şi prost îmbrăcată". Czerniawski susţinea că „nu era vorba de gelozie", dar considera că Mathilde era „o femeie ciudată, idealistă, dar crudă, ambiţioasă, iute la mânie şi încordată ca un arc".

În toamna anului 1941, Czerniawski a fost chemat pe un aerodrom de lângă Compiègne, de unde un avion avea să-l ducă la Londra pentru o întâlnire. Pe 1 octombrie, un avion RAF Lysander, pilotat de un bărbat cu mustaţă, comandantul de escadrilă J. „Whippy" Nesbitt-Dufort, care te saluta cu singura expresie pe care o ştia în franceză, *C'est la vie*, a aterizat la locul stabilit.* La sosirea în

* Comandantului i-a rămas porecla „Whippy" după ce a aterizat forţat în Whipsnade Zoo, cea mai mare grădină zoologică din Marea Britanie. (n.tr.)

Anglia, Czerniawski a fost întâmpinat de colonelul Stanislaw Gano, şeful serviciilor secrete poloneze. „Ne-ai ţinut pe toţi extrem de ocupaţi", i-a spus Gano, care semăna, în opinia lui Czerniawski, cu „patronul unei firme de afaceri". Timp de douăzeci şi patru de ore, a fost supus unui interogatoriu sever privind toate aspectele reţelei sale. Gano părea interesat în mod deosebit de Mathilde Carré. „Suntem partenerii ideali", l-a asigurat Czerniawski. În cele din urmă, spre uimirea sa, a fost primit de generalul Wladislaw Sitorski, prim-ministrul Poloniei. Sitorski i-a decernat Ordinul *Virtuti Militari*, cea mai înaltă distincţie militară a Poloniei. „Am împietrit pe loc, copleşit de neprevăzutul şi solemnitatea momentului", a scris Czerniawski mai târziu. A fost apoi paraşutat din nou în Franţa, ca să-şi continue munca. Micul spion polonez se simţea extrem de mândru, dar satisfacţia provocată de recunoaşterea meritelor sale era umbrită de îndoială, de o teamă prevestitoare de rele: „Simţeam în subconştient o neliniştе tulburătoare".

Elvira de la Fuente Chaudoir petrecea seară de seară la mesele de joc din Hamilton's Club sau Crockford's Casino din Mayfair şi, deşi mai câştiga uneori, pierdea mereu în final. Era cumplit de frustrant. Dar când nu juca, Elvira se plictisea de moarte; de aceea, a acceptat să ia masa cu un bărbat care, după câte i s-a spus, s-ar fi putut să-i ofere o slujbă interesantă şi bine plătită.

Plictiseala o bântuia pe Elvira Chaudoir ca un blestem. Tatăl ei, un diplomat peruvian, câştigase o adevărată avere

Elvira de la Fuente Chaudoir

din guano, excrementele păsărilor marine, ale liliecilor şi focilor, adunate de pe coastele din Peru şi exportate ca îngrăşământ. Elvira a crescut la Paris, unde a primit o educaţie aleasă şi a fost răsfăţată îngrozitor. În 1934, la vârsta de douăzeci şi trei de ani, ca să scape de plictiseală, s-a aruncat în braţele lui Jean Chaudoir, un broker belgian, care lucra pentru o companie de exploatare a aurului. Jean s-a dovedit un om cumplit de plictisitor, iar viaţa la Bruxelles era „înspăimântător de anostă". După patru ani de căsnicie şi câteva aventuri lipsite de orice satisfacţii atât cu bărbaţi, cât şi cu femei, a ajuns la concluzia că „nu avea nimic în comun cu soţul ei" şi a fugit la Cannes cu cea mai bună prietenă a ei, Romy Gilbey, care era căsătorită cu unul dintre descendenţii dinastiei Gilbey, mari producători de gin, extrem de bogat. Elvira şi prietena ei risipeau banii imperiului Gilbey într-un cazinou din Cannes în momentul invadării Franţei; au fugit, cu un Renault decapotabil, în Saint Malo, apoi s-au îmbarcat spre Anglia.

La Londra, Elvira s-a mutat într-un apartament de pe Sloane Street, dar monotonia vieţii a început să-şi facă din nou simţită prezenţa. Îşi petrecea serile pendulând între barul de la Ritz şi mesele de bridge, pierzând bani pe care nu-i avea. Le-ar fi cerut cu împrumut părinţilor ei, dar erau blocaţi în Franţa. A încercat să se înroleze în

Forțele Franceze Libere, care se adunau în jurul lui Charles de Gaulle, aflat în exil, dar a fost respinsă. A tradus câteva materiale pentru BBC, dar i s-a părut o muncă searbădă. Se plângea oricui era dispus s-o asculte că originile ei peruviene o împiedicau să obțină o slujbă interesantă. Printre cei care au ascultat-o, într-o seară la Hamilton's, se afla și un ofițer RAF. El i-a pomenit numele unui prieten din serviciul secret militar, iar acesta l-a pasat mai departe cuiva din MI6. Și așa s-a trezit Elvira Chaudoir, în vârstă de douăzeci și nouă de ani, în restaurantul hotelului Connaught, luând masa cu un bărbat între două vârste, îmbrăcat într-un costum șifonat și având o mustață albă și aspră și ochii unui dihor hiperactiv. S-a prezentat ca fiind „domnul Masefield". În realitate, era locotenent-colonelul Claude Edward Marjoribanks Dansey, cunoscut și ca „Haywood", „Unchiul Claude" și „Colonelul Z". Era directorul adjunct al MI6.

Claude Dansey, un individ spiritual și inteligent, dar răzbunător, nu se bucura de aprecierea colegilor săi spioni. Hugh Trevor-Roper, istoricul care a lucrat, în timpul războiului, în cadrul serviciilor secrete, îl considera „un ticălos prin excelență, corupt și incompetent, dar înzestrat cu o viclenie grosolană". Dansey era un om antipatic, dar un spion extrem de competent. Formau un cuplu ciudat: Elvira era înaltă și bine îmbrăcată, cu chipul frumos și ușor inocent și părul castaniu aranjat deasupra frunții sub forma unui semn de întrebare; Dansey era un individ dinamic, mic de statură, chel și purta ochelari. Elvira îl plăcea pe

acest omuleț exuberant și, odată ce conversația se desfășura nestingherită, devenea tot mai clar că știa foarte multe lucruri despre ea. Știa atât despre prietena ei, Romy Gilbey, cât și despre pierderile suferite la bridge; știa că tatăl ei a fost desemnat însărcinatul peruvian cu afaceri în guvernul colaboraționist de la Vichy; știa ce se afla sau, mai degrabă, ce nu se afla în contul ei bancar. „Probabil că mi-a interceptat discuțiile telefonice. Altfel, n-ar fi avut cum să afle atâtea lucruri despre mine și despre prietenii mei", a mărturisit ea mai târziu.

Dansey i-a oferit o slujbă. Pașaportul ei peruvian îi permitea să călătorească fără prea multe probleme în Europa ocupată de naziști, iar statutul diplomatic al tatălui ei îi oferea pretextul unei vizite prelungite în Franța liberă. Putea să obțină informații politice, dar mult mai important era să se infiltreze printre agenții germani. În termeni de specialitate, această procedură se numește tehnică de momire (*coat-trailing*) – etalarea unui potențial recrut prin fața opoziției, în speranța că acesta va fi racolat și de partea adversă, devenind astfel agent dublu. Va fi bine plătită pentru eforturile ei. Elvira n-a stat nicio clipă pe gânduri.

Portretul pe care i-l conturează cei de la MI6 este cât se poate de riguros: „Plăcută la înfățișare. Vorbește fluent franceza, engleza și spaniola. Are o minte ageră, pe care însă, din comoditate, nu prea și-o folosește. Clientă fidelă a localurilor internaționale de jocuri de noroc, are prieteni în toate cluburile de bridge din Londra". „Nutrește gusturi cu tentă extravagantă", observă cei care o urmăresc. Poliția

raportează „petreceri zgomotoase" în apartamentul de pe Sloane Street, „cu un comportament gălăgios, cu cântece şi ţipete până târziu în noapte şi sosirea unor invitaţi beţi în primele ore ale dimineţii". Şeful poliţiei, Joseph Goulder, observă, vădit dezaprobator şi uşor dispreţuitor, că doamna Chaudoir „preferă compania femeilor cărora nu le pasă de virginitatea lor". Deşi Elvira părea o aristocrată frivolă şi răsfăţată, în realitate era extrem de inteligentă şi ingenioasă, purtând o mască impenetrabilă – cea a unei fete interesate numai de petreceri, de cocktailuri, de aventuri şi de jocuri de noroc. Reprezenta, de asemenea, un punct de atracţie pentru ambele sexe şi era avidă de bani, trăsături care s-ar putea dovedi la un moment dat extrem de utile. Aşa cum Dansey o ştia prea bine din experienţa vastă pe care o avea în lumea spionajului, până şi cel mai inteligent şi mai discret individ cade pradă indiscreţiei dacă are impresia că vorbeşte cu o femeie prostuţă şi uşuratică.

Într-un apartament din Knightbridge, Elvira a învăţat să utilizeze cearneala simpatică, servindu-se de un băţ de chibrit impregnat cu o pudră chimică. Odată aflată în Franţa, va scrie „scrisori aparent inofensive" adresate unui mesager din Lisabona. „Printre rândurile scrisorilor aveam să introduc rapoartele secrete, scrise cu o substanţă nedetectabilă, care urma să fie făcută vizibilă de tehnicienii lui Dansey." Elvira se dovedea o elevă strălucită, care prindea totul din zbor. „Este foarte inteligentă şi înţelege repede lucrurile fundamentale", scrie instructorul ei.

Cariera ei de spion a fost la un pas să se încheie în fașă, când un oarecare sublocotenent Burnett din Marina Regală Britanică a raportat faptul că, aflându-se într-o seară la Crockford's, a auzit-o pe Elvira Chaudoir lăudându-se în gura mare că „învăța un cod secret în apropiere de Palatul St James's și că, în curând, avea să fie trimisă în Franța liberă". Elvira a fost aspru criticată și i s-a spus „să nu mai divulge informațiile care ajung în posesia ei". Ea a promis că va fi mult mai discretă, dar incidentul scoate la iveală una dintre trăsăturile ei exasperante (și fermecătoare): la fel ca mulți alți spioni, nu reușea să păstreze secretele.

Elvira a primit numele masculin de cod „Cyril" și i s-a spus să se pregătească de plecare. Războiul ei era pe cale să devină extrem de interesant.

Juan Pujol García a făcut multe lucruri în scurta lui viață: a fost proprietarul unui cinematograf, om de afaceri, ofițer de cavalerie (deși îi era frică de cai) și un soldat care ura ideea de a ucide. Cea mai mare parte a Războiului Civil din Spania și-a petrecut-o fugind de trupele franchiste. Absolvent al Colegiului Regal de Avicultură de la Arenys de Mar, cea mai prestigioasă școală de avicultură din Spania, avea o fermă de păsări în afara Barcelonei, deși ura găinile. Pujol nu se pricepea la cifre și afacerea a dat faliment. Scund și îndesat, agil și plin de viață, cu fruntea înaltă și „un licăr năstrușnic în ochii căprui și calzi", semăna cu un cocoș de luptă. Când a izbucnit cel de al Doilea Război Mondial, Pujol s-a hotărât să devină spion pentru britanici.

„Trebuie să fac ceva", şi-a spus el. „Ceva practic; trebuie să-mi aduc contribuţia la binele umanităţii." Hitler era un „psihopat", a conchis Pujol, aşa că trebuia să-i susţină pe Aliaţi. „Voiam să lucrez pentru ei, să furnizez informaţii confidenţiale, care să ajute – pe plan politic sau militar – cauza aliată."

Nu ştia însă nici cum şi nici de unde avea să obţină aceste informaţii. „Planurile mele erau uşor confuze", a mărturisit el. Din memoriile sale, scrise mulţi ani mai târziu, reiese că hotărârea lui înverşunată şi donquijotească de a lupta împotriva lui Hitler izvora dintr-o formă agresivă de pacifism şi din neîncrederea faţă de orice formă de extremism politic. Avea o fire blândă şi caldă şi se mândrea cu faptul că n-a tras niciodată cu arma; plănuia să lupte împotriva nazismului cu alte mijloace. „Eram fascinat de etimologia cuvintelor", a scris el. „Condeiul este mult mai puternic decât sabia. Cred asta cu sinceritate şi fermitate. Mi-am dedicat cea mai mare parte a vieţii acestui ideal, folosindu-mi talentele şi convingerile şi punând în practică toate schemele, maşinaţiunile şi stratagemele posibile." Pujol avea să ducă un război unic, unde cuvintele vor fi singurele sale arme.

În ianuarie 1941, catalanul de douăzeci şi nouă de ani s-a dus la Ambasada Marii Britanii din Madrid şi s-a oferit să lucreze ca spion împotriva nemţilor. A fost refuzat politicos, dar ferm. Britanicii nu voiau să accepte în club pe nimeni din cei ce doreau să devină membri, ca să-l

Juan Pujol

parafrazăm pe Groucho Marx.* Pujol şi-a încercat apoi norocul pe lângă germanii din Spania, pretinzând că este un fascist înverşunat, dornic să lucreze ca spion împotriva britanicilor – în speranţa că, odată recrutat, putea oricând să-i trădeze. Nemţii i-au răspuns că erau „extrem de ocupaţi". Dar micul catalan, cu o privire uluitor de intensă, s-a dovedit extrem de stăruitor, însuşindu-şi cu încăpăţânare principiile naţional-socialismului până a ajuns „să le recite cu emfaza unui nazist autentic". În cele din urmă (mai mult din dorinţa de a-l face să tacă), nemţii i-au spus că – dacă avea să ajungă în Marea Britanie, prin Lisabona – se vor gândi să-l angajeze în serviciile secrete. A fost suficient pentru Pujol. Din momentul acela, a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să intre pe sub pielea germanilor, câştigându-le încrederea, mai ales pe cea a maiorului Karl-Erich Kühlenthal de la biroul Abwehrului din Madrid.

Kühlenthal va fi cu totul indus în eroare de Operaţiunea „Mincemeat". Pe coastele Spaniei, va fi găsit plutind pe ape un cadavru care purta cu el documente false, ce indicau debarcarea Aliaţilor în Grecia, nu în Sicilia. Kühlenthal era un ofiţer competent, paranoic şi fantastic

* Aluzie la celebra replică a lui Groucho Marx – „Nu vreau să fac parte din niciun club dispus să mă accepte ca membru". (n.tr.)

de credul – un ofiţer de caz ideal, considera Pujol. El şi-a „înarmat" ucenicul cu cerneală simpatică, bani, numele de cod „agentul Arabel" şi câteva sfaturi: „Trebuie să ai grijă să nu-i subestimezi pe britanici, pentru că sunt un duşman redutabil". La sosirea în Lisabona, Pujol i-a contactat iarăşi pe britanici, iar aceştia l-au refuzat din nou. Se afla în impas, deoarece trebuia să înceapă să furnizeze informaţii germanilor cât mai curând posibil. Pe 19 iulie 1941, i-a trimis o telegramă lui Kühlenthal, prin care îl anunţa că a ajuns cu bine în Anglia.

Dar nu era în Anglia. Pujol se afla încă în Portugalia. Pentru că i se refuzase ocazia să obţină informaţii reale pentru ambele părţi, s-a hotărât să le inventeze cu ajutorul bibliotecii publice din Lisabona, al cărţilor luate la mâna a doua şi al buletinelor de ştiri. A aflat numele şi adresele companiilor britanice producătoare de armament, a consultat *Blue Guide to England* ca să descopere numele celor mai importante locuri, dar şi o revistă portugheză, intitulată *The British Fleet*, pe care a folosit-o pe post de abecedar maritim. Pujol nu pusese niciodată piciorul în Anglia. Dar trimitea, folosindu-se de puterea imaginaţiei, rapoarte detaliate şi prolixe despre lucruri pe care doar şi le închipuia. Stilul lui Pujol era plin de înfloriturі verbale şi ornamente stilistice, un desiş de propoziţii şi subordonate, de atribute şi epitete de podoabă, de fraze încărcate şi obositoare, ce se pierdeau într-un îndepărtat orizont gramatical. Va mărturisi mai târziu că acest stil literar pompos îl ajuta să umple paginile fără să spună prea mult. Deşi îi plăcea

să se joace cu cuvintele, rapoartele sale erau pline de erori bătătoare la ochi. N-a reuşit niciodată să înţeleagă cultura sau lexicul militar britanic. „Oamenii de aici ar face orice pentru un litru de vin", scria despre scoţieni, pe care îi asemăna cu spaniolii. Agenţii de legătură din Germania nu observau însă greşelile, ba mai mult, îl ridicau în slăvi pe „agentul Arabel", în special atunci când acesta a afirmat că ar fi reuşit să recruteze alţi doi agenţi din Anglia, lucru care era, firește, doar o ficţiune. Pujol a rămas în Lisabona timp de nouă luni, făcând ce fac întotdeauna spionii rămaşi în pană de informaţii: născocea exact ce credea că voiau să afle şefii lui. Şi a făcut-o, cu succes, până la sfârşitul războiului.

Pentru maiorul Emile Kliemann din cadrul Abwehrului, războiul se dovedea extrem de plăcut. Parisul cotropit era un loc încântător dacă se întâmpla să faci parte din forţele de ocupaţie. Avea un birou pe Champs-Elysées, un apartament confortabil lângă Bois de Boulogne, foarte mulţi bani la dispoziţie şi foarte puţine lucruri de făcut. Şi mai important era însă faptul că avea o nouă amantă, pe nume Yvonne Delidaise, o franţuzoaică cu origini germane din partea mamei. Yvonne, mai tânără cu douăzeci de ani decât el, era pretenţioasă şi greu de întreţinut. Îşi lăsase soţia austriacă la Viena şi acolo avea să şi rămână. Acest lucru îi oferea numeroase satisfacţii. Misiunea lui Kliemann implica recrutarea informatorilor şi descoperirea spionilor francezi, dar colegul său neobosit, Hugo Bleicher, părea

încântat să preia toate sarcinile, lucru de care Kliemann nu se plângea. Ca om de afaceri vienez, încartiruit la Paris în iunie 1940, nazismul nu făcea parte dintre preocupările esențiale ale lui Kliemann. „Nu se omora după germani" și spera ca Germania să nu câștige prea repede războiul, căci nu-și dorea nimic mai mult decât să-și continue viața la Paris, să facă dragoste cu Yvonne și să întâlnească indivizi dubioși în cafeneaua lui preferată, Chez Valerie. Solid și lat în umeri, Kliemann purta o mustață tăiată cu grijă și un inel din aur cu sigiliu având inițialele „EK" pe degetul inelar al mâinii stângi. Se îmbrăca așa cum își închipuia el că ar întruchipa eleganța rafinată, își vopsea favoriții, își pieptăna părul cu cărare și îl dădea cu briantină. Cânta la vioară și colecționa vase vechi de porțelan. În vârstă de patruzeci și trei de ani, maiorul Emile Kliemann era un individ înfumurat, romantic, inteligent, uluitor de leneș și incapabil să fie vreodată punctual. Așa cum îi stă bine unui șef din serviciile de spionaj, „colecționase" un număr impresionant de nume de cod – „Killberg", „von Carstaedt", „Polo", „Octave" și „Monsieur Jean" –, dar nu reușise să recruteze nici măcar un singur potențial spion.

În ziua de 13 octombrie 1941, Kliemann a acceptat, fără tragere de inimă, să se întâlnească cu un posibil recrut, o franțuzoaică de douăzeci și nouă de ani, provenind dintr-o familie de ruși, pe care i-o recomandase unul dintre colegii săi. Numele ei era Lily Sergeyev.

Kliemann a întârziat două ore la întâlnirea lor de la Café du Rond-Point. Tânăra care îl aștepta la masă era

Lily Sergeyev

atrăgătoare, fără să fie însă frumoasă. Avea părul castaniu şi ondulat, ochii albaştri şi bărbia pătrată. Lily Sergeyev i-a explicat, într-o germană impecabilă, că era ziaristă şi pictoriţă. Tatăl ei fusese membru al guvernului ţarist, dar după revoluţie, pe când Lily avea cinci ani, familia ei emigrase la Paris. Bunicul ei, i-a spus ea mândră, fusese ultimul ambasador al Imperiului Rus în Serbia. Unchiul ei, generalul Evgheni Miller, se aflase în fruntea Armatei a Cincea a Rusiei în Primul Război Mondial, apoi dispăruse în 1937, iar doi ani mai târziu fusese executat la Moscova. Tatăl ei vindea acum maşini. Iar mama sa era croitoreasă. Ea se considera franţuzoaică. Şi voia să lucreze ca spioană pentru Germania.

A reuşit să-i stârnească interesul lui Kliemann. Lily părea energică şi inteligentă, dar, cel mai important, părea atrasă de Kliemann. A invitat-o să ia masa împreună la restaurantul Cascade, lângă Bois de Boulogne, unde îi va aştepta „secretara lui", Yvonne. Tânăra a insistat să-şi aducă şi câinele, un metis între terier şi pudel, pe nume Babs, de care se simţea extrem de ataşată.

Când s-au aşezat cu toţii la masă, Lily a început să-şi depene povestea. Fiind un spirit neliniştit, făcuse mai

multe călătorii prin Europa cu bicicleta şi pe jos, ajungând şi în Germania lui Hitler. Aici, impresionată fiind de eficienţa regimului nazist, scrisese o serie de articole elogioase pentru presa franceză. Reuşise chiar să-i ia un interviu lui Goering, care „i-a promis că îi va facilita o întâlnire cu Hitler pentru un interviu personal". Acesta nu s-a materializat însă. În 1937, un ziarist german, Felix Dassel, pe care îl cunoscuse în timpul călătoriilor ei, i-a spus că lucra pentru serviciile secrete germane şi a întrebat-o pe Lily dacă voia o slujbă. Ea a refuzat, dar după ocuparea Parisului, Dassel şi-a făcut din nou apariţia. Au luat masa împreună la Maxim's şi Lily i-a mărturisit că „nu-i agrea pe britanici pentru că i-au lăsat pe francezi de izbelişte". Dassel a întrebat-o din nou dacă era pregătită să lucreze pentru germani; de această dată, a acceptat. Dassel a fost cel care i-a aranjat întâlnirea cu Kliemann.

Yvonne asculta plictisită povestea lui Lily, dar Kliemann era curios. Părea destul de sinceră şi entuziasmată, deşi era puţin cam neliniştită.

– Mi-e uşor să ajung în Portugalia, Australia sau Anglia, i-a spus ea. Am rude în toate aceste locuri şi nimeni nu mi-ar pune întrebări dacă aş vrea să plec din Franţa.

Kliemann a rămas un timp pe gânduri.

– Mă interesează planul tău, i-a răspuns el în cele din urmă. Cred că te vom trimite în Portugalia. Mă îndoiesc însă că vei putea să ajungi în Anglia.

Kliemann a prins-o deodată pe Lily de mână şi a ţintuit-o cu o privire, credea el, pătrunzătoare, demnă de un şef al serviciilor secrete.

– *De ce* vrei să lucrezi pentru noi? a întrebat-o apoi.

S-a aşternut o linişte îndelungată şi apăsătoare. Lily a rupt, în cele din urmă, tăcerea, oferindu-i un răspuns ciudat:

– Domnule maior, sunteţi un om inteligent: ce valoare ar avea răspunsul meu în faţa dumneavoastră? V-aş putea spune că o fac din convingere sau din principiu, sau pentru că iubesc Germania, sau îi urăsc pe englezi. Dar dacă aţi fi duşmanul meu, iar eu m-aş afla aici ca să vă spionez şi să vă trădez, credeţi că v-aş oferi alt răspuns? Îmi permiteţi, aşadar, să nu vă răspund?

– Ai dreptate, firește, i-a spus el, zâmbind.

A lăsat-o apoi pe Lily, împreună cu căţeluşul ei, în faţa apartamentului părinţilor ei de lângă Trocadero.

– Te voi contacta în curând, i-a spus maiorul.

Dar, ca de obicei, n-a făcut nimic în acest sens.

„Babs îşi ridică botul pufos, asemănător cu o trufă, şi mă priveşte întrebător", scrie Lily în jurnalul ei. (Însemnările sunt scrise numai la prezent şi sunt dedicate, în cea mai mare parte, câinelui ei.) „Îl iau pe Babs pe genunchi, pe canapeaua din salon, şi îi şoptesc la ureche: «E un joc interesant şi splendid, dar dacă vom da greş, ne vom pierde viaţa... cel puţin eu, cu siguranţă.»" Babs avea să piară primul în acest joc.

2

O ENIGMĂ

Duşko Popov, playboy-ul sârb, nu era chiar atât de iresponsabil şi de apolitic pe cât părea. Invitaţia vechiului său prieten, Johnny Jebsen, de a lucra pentru serviciile secrete germane era atrăgătoare. Anul 1940, când armata germană lua cu asalt Europa, nu prevestea nimic bun. Polonia se afla deja sub ocupaţie germană din luna septembrie a anului precedent; Danemarca fusese invadată în aprilie, urmată de Norvegia; Belgia şi Olanda capitulaseră în mai, iar Franţa căzuse în iunie. Iugoslavia putea şi ea să cedeze în orice clipă. Un om de afaceri sârb, cu interese în întreaga Europă, avea nevoie de prieteni nemţi şi, după cum i-a mărturisit lui Jebsen, Popov era dornic „să ducă o viaţă uşoară".

Dar la câteva zile după ce acceptase propunerea maiorului Müntzinger, Popov a început să-şi conceapă propriul său plan. Seminţele curajului prindeau rădăcini în

sufletul lui, până atunci imatur și superficial. Câteva zile după întâlnirea cu Müntzinger, a reușit să stea de vorbă cu John Dew, primul secretar al Ambasadei Marii Britanii în Belgrad, aflat într-o delegație. Profitând de o clipă de liniște pe terasă, i-a spus lui Dew că un vechi prieten de facultate, acum ofițer în Abwehr, a încercat să-l recruteze. „Interesant", i-a răspuns Dew (care, în sinea lui, îl considera pe Popov un „ticălos nenorocit"). „Ai face bine să păstrezi relația cu tipul ăla." Și l-a pus în legătură cu șeful MI6 din capitala Iugoslaviei. „Continuă tratativele cu nemții!", l-au sfătuit apoi. „Fii prietenos, dar nu exagera! Cere timp ca să-ți pregătești călătoria!"

Johnny Jebsen a planificat misiunea lui Popov în numele serviciilor secrete germane: avea să călătorească la Londra, prin Portugalia neutră, în scop de afaceri, sub pretextul exportării materiilor prime din Iugoslavia în Marea Britanie. Odată ajuns acolo, avea să trimită informații prin scrisori scrise cu cerneală simpatică. Aceasta era principala metodă de comunicare între spioni, o modalitate de transmitere a informațiilor care se transforma, în 1940, într-o adevărată artă a spionajului. Jebsen l-a învățat pe Popov cum să prepare cerneala, dizolvând în gin alb o pastilă de piramidon, folosit adesea la tratarea durerilor de cap. Când Popov avea ceva de raportat, dactilografia pe o foaie de hârtie „o scrisoare lipsită de importanță", iar pe cealaltă parte scria informațiile cu cerneală simpatică, folosind un băț de chibrit ascuțit. Scrisoarea trebuia trimisă „Mariei Elera", la o adresă din Lisabona,

de unde avea să fie preluată de agenţii din Abwehr. Cu ajutorul unei substanţe chimice, rândurile invizibile începeau să-şi facă apariţia.

Maria Elera era, în termenii lui Jebsen, „o ziaristă tânără, mulatră, de douăzeci şi doi de ani, care avea să joace rolul iubitei lui". Şi, în scurt timp, avea să joace acest rol şi în viaţa reală. Popov urma să dea raportul la biroul Abwehrului din Lisabona. „Şeful tău va fi maiorul Ludovico von Karsthoff", i-a explicat Johnny. „Cred că o să-l găseşti simpatic." În final, Popov a primit un chestionar ce acoperea subiecte extrem de diverse, precum sistemele de apărare de pe coasta Marii Britanii, amplasarea trupelor, politica şi moralul cetăţenilor: „Cine erau duşmanii lui Churchill? Cine favoriza ideea negocierilor de pace cu Germania?" Popov a predat imediat chestionarul celor de la MI6. În noiembrie, agentul „Ivan", cum era cunoscut în serviciile secrete germane, era gata de plecare.

Popov şi Jebsen s-au întâlnit să-şi ia rămas-bun la King Hotel din Belgrad. „Iată-ne pe amândoi în aceeaşi barcă!", a remarcat Jebsen, zâmbind – un zâmbet care l-a pus însă pe gânduri pe Popov. Jebsen era un spion german, îndrăgostit de P.G. Wodehouse; un purtător de cuvânt al propagandei naziste, care susţinea că se teme de front, dar care savura lumea primejdioasă a spionajului, care ştia să prepare cerneala simpatică şi îşi declara „opiniile puternic pro-britanice". Jebsen şi-a angajat chiar şi o secretară britanică, Mabel Harbottle, o celibatară rigidă, desprinsă parcă din paginile unui roman al lui Wodehouse. Domnişoara

Harbottle lucrase cândva pentru Joachim von Ribbentrop, ministrul de Externe al lui Hitler, şi, deşi era cetăţean german, Mabel „rămăsese englezoaică în adâncul sufletului". Refuza cu încăpăţânare să-i dactilografieze scrisorile dacă Jebsen nu o asigura că faptele sale, puse în slujba Germaniei, „nu prejudiciau interesele Marii Britanii". Jebsen o asigura de asta – lucru cu atât mai ciudat cu cât venea din partea unui om angajat de Reichul german, special ca să prejudicieze cât mai mult posibil interesele britanice. Johnny se dovedea astfel „o enigmă", ca să-l citâm pe Popov.

Acelaşi lucru era valabil şi pentru noul şef al lui Jebsen, amiralul Canaris, una dintre cele mai enigmatice personalităţi ale celui de al Doilea Război Mondial. Flexibil şi onctuos, un adevărat maestru al jocurilor de spionaj, Canaris le inspira deopotrivă teamă şi respect celorlalţi lideri ai celui de al Treilea Reich, chiar şi lui Hitler. Himmler îl ura şi se îndoia de el. La fel şi Ribbentrop. Canaris era hotărât să câştige lupta pentru Germania pe frontul spionajului, deşi loialitatea sa era schimbătoare, iar convingerile, de nepătruns. Nutrea o prietenie deschisă faţă de evrei şi avea să salveze foarte mulţi de la moarte. Îşi manifesta făţiş disprețul faţă de actele isterice de violenţă ale naziştilor. Şi conducea Abwehrul, marea maşinărie germană a serviciilor secrete, de parcă era fieful lui personal, fără să dea raportul Înaltului Comandament. Dar Abwehrul era în sine o anomalie în cadrul structurii militare naziste. Ofiţerii săi erau cooptaţi din clasele aristocratice ale Germaniei, arhetipuri militare de modă veche, care nu agreau ideologia

grobiană a nazismului: unii erau profesioniști, dar majoritatea erau leneși și corupți, iar anumite cadre superioare se împotriveau activ regimului lui Hitler.

„Cum e Canaris?", l-a întrebat Popov pe vechiul său prieten. „Un om sensibil și discret", i-a răspuns Jebsen, după câteva clipe de gândire. „Înzestrat cu multă curiozitate, cu o inteligență debordantă și un simț al umorului extraordinar. Îți creează impresia că preferă să asculte decât să vorbească." Johnny Jebsen părea că se descrie pe sine însuși.

Popov va susține mai târziu că Jebsen a știut de la bun început că prietenul lui va lua legătura cu englezii și că asta chiar își dorea. Un anglofil înverșunat, cu vederi antinaziste, Jebsen juca deja un joc dublu, subtil și periculos. Popov doar se prefăcea că lucrează pentru germani, iar Jebsen se prefăcea că îl crede. Amândoi mințeau și o știau prea bine, dar niciunul nu o recunoștea în mod fățiș. „Pentru oamenii aflați în poziția noastră, prietenia era învăluită într-o ambiguitate ciudată", a scris Popov. „Încercai să te convingi că prietenul era de partea ta, dar nu puteai să ai încredere suficient cât să-ți pui sufletul pe tavă în fața lui."

Popov a ajuns în Lisabona o săptămână mai târziu, unde l-a preluat un șofer și l-a dus cu un Opel sedan la o vilă de stuc, construită în stil maur, din stațiunea Estoril de pe malul mării. În pragul Vilei Toki-Ana, l-a întâmpinat un bărbat elegant și manierat, cu un zâmbet cald pe buze și o claie de „păr negricios pe mâini". Popov învăța să observe trăsăturile distinctive.

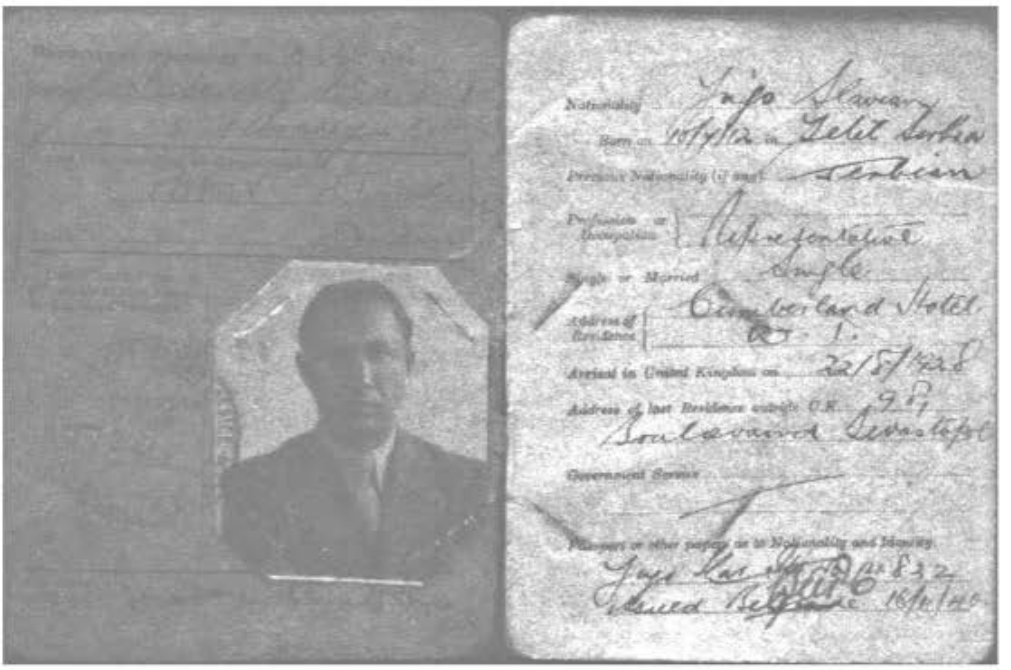

Buletinul de identitate al lui Popov

„Mi s-a spus să te ajut cu tot ce-mi stă în putință", i-a mărturisit gazda. „Le-ai inspirat foarte multă încredere celor de la Tirpitzufer (sediul Abwehrului din Berlin) și ți-au rezervat planuri ambițioase." Johnny avusese dreptate: Popov s-a simțit imediat atras de Ludovico von Karsthoff: „Era înalt și enigmatic și avea mișcări de felină". Von Karsthoff i-a oferit lui Popov numele unui alt agent german din Londra, un ceh pe nume Georges Graf, pe care îl putea contacta în caz de urgență. Seara, s-au desfătat cu bucate rafinate, scăldate din belșug cu șampanie. Deși Popov nu avea să afle vreodată acest lucru, numele real al lui von Karsthoff era Kremer von Auenrode, un aristocrat din Triest, cu o educație aleasă și vederi practice, al cărui obiectiv principal era să scape teafăr din război, bucurându-se de maximum de plăceri și minimum de pericole.

În zorii zilei de 20 decembrie 1940, Duşko Popov, un om de afaceri iugoslav, a aterizat pe aeroportul Whitchurch de lângă Bristol. Acolo, a fost întâmpinat de Jock Horsfall, fost pilot de curse înainte de război şi acum şoferul cel mai de încredere al MI5. În timp ce se apropiau de capitală, Popov vedea plutind deasupra Londrei lumini roşiatice ameninţătoare: bombardierele Luftwaffe plecaseră, dar incendiile continuau.

În foaierul hotelului Savoy, l-a întâmpinat, cu mâna întinsă, un bărbat înalt, purtând pantalonii de tartan ai unui ofiţer din regimentul Seaforth Highlander. „Salut, Popov. Sunt Robertson." Semăna, şi-a spus Popov, „cu prototipul hollywoodian al soldatului britanic curtenitor şi elegant". Popov s-a simţit atras şi de şeful părţii adverse. „Hai să ne cunoaştem mai bine!", i-a spus englezul, invitându-l la bar. „Mâine, vom trece şi la afaceri."

Acest britanic nobil şi galant, cu pantaloni caracteristici, părea să invite un nou membru într-unul dintre cluburile exclusiviste ale Londrei – şi, într-un fel, exact asta şi făcea.

Afirmaţia bombastică a maiorului Müntzinger potrivit căreia Germania avea „mulţi agenţi în Anglia" era cât se poate de corectă. Dar, departe de a fi „extraordinari", majoritatea erau incapabili, mulţi erau neloiali, iar câţiva lucrau deja ca agenţi dubli împotriva Germaniei.

Serviciul de contraspionaj MI5, cunoscut ca Secţia B, era condus de Guy Liddell, un vânător de spioni timid, care

cânta la violoncel şi ale cărui jurnale voluminoase ne oferă o perspectivă extraordinară asupra activităţii realizate în timpul războiului de această organizaţie secretă uluitoare. În combaterea spionajului german, Liddell se confrunta cu două probleme preponderente şi interconectate: o reţea imensă de spioni care nu existau şi una mai mică de agenţi secreţi, de existenţa cărora nu se îndoia nimeni.

Odată cu izbucnirea războiului, Marea Britanie a căzut pradă, în opinia lui Liddell, „Nevrozei Coloanei a Cincea" – convingerii universale şi indestructibile potrivit căreia ţara gemea de spioni, pregătiţi în orice clipă să îl susţină pe Hitler dacă acesta avea să lanseze o invazie. Teama era alimentată de romanele de spionaj, de presa surescitată şi de dorinţa ciudată a englezilor de a face pe copoii amatori. „Există o clasă bine definită de oameni înclinaţi spre spionomanie", a scris Winston Churchill, cuprins şi el de această patimă. Spionii imaginari veneau deghizaţi în călugăriţe, ajutori de măcelari, epitropi şi negustori ambulanţi. Păreau perfect respectabili. Comandantul Gărzilor Patriotice (Home Forces) declara că „nu putem avea încredere în nimeni, căci – sub masca domnilor iscusiţi la vorbă şi manieraţi – se ascund adevăraţii spioni". Un spion poate să semene cu bancherul tău. Şi *poate fi* chiar bancherul tău. Robert Baden-Powell, fondatorul Organizaţiei Cercetaşilor, declara că poate să identifice un spion german după mersul lui, dar numai privindu-l din spate. Rapoartele referitoare la activităţile condamnabile ale acestei armate de spioni invadau MI5: aceştia otrăveau îngheţata, lăsau semne pe stâlpii

de telegraf ca să ghideze armatele invadatoare, introduceau droguri în ţigări şi formau trupe de sinucigaşi din rândurile pacienţilor preluaţi din spitalele de nebuni. Când şase vaci au luat-o la goană, cuprinse de streche, pe insula Eilean Mor din Hebridele Interioare, incidentul a fost atribuit imediat activităţilor secrete ale duşmanului. Faptul că spionii erau invizibili dovedea încă o dată ingeniozitatea deghizărilor lor. Până şi porumbeii deveneau suspecţi, de vreme ce oamenii nutreau convingerea că agenţii inamicului aveau adăposturi secrete pentru porumbeii voiajori, cu ajutorul cărora trimiteau mesaje în Germania. Teama englezilor faţă de porumbeii-spioni va avea, în cele din urmă, repercusiuni extrem de ciudate.

Aceste scenarii de spionaj erau, după opinia lui Liddell, nişte „prostii", dar suspiciunea că Germania lansase o campanie de spionaj împotriva Marii Britanii era perfect întemeiată. În iulie 1940, Abwehrul a ţinut o conferinţă în Kiel, la care au participat majoritatea liderilor serviciilor secrete germane. Aceştia au conceput un plan (Operaţiunea „Lena", după numele soţiei unui ofiţer Abwehr) de recrutare şi instruire a unui număr impresionant de spioni, care urmau să fie trimişi în Anglia ca să organizeze operaţiuni de sabotaj, să se strecoare în societatea britanică şi să obţină informaţii despre trupe, aerodromuri, moralul cetăţenilor şi despre orice alte subiecte favorabile unei invazii germane. Spionii germani au început astfel să se infiltreze în ţară: veneau cu vaporul, cu submarinul şi cu paraşuta; unii, ca Popov, veneau legal sau deghizaţi în

refugiați. Din doisprezece spioni trimiși în Marea Britanie între septembrie și noiembrie 1940, cinci erau germani, iar ceilalți de diverse etnii: olandezi, scandinavi, cubanezi, elvețieni, belgieni, spanioli și cehoslovaci. Aceștia erau însă departe de a fi super-spionii din imaginația britanicilor. Majoritatea erau slab pregătiți și paralizați de spaimă; unii nu vorbeau engleza deloc și aveau doar o vagă noțiune despre țara în care trebuiau să se integreze. Nu arătau ca vecinul de vizavi – ci ca niște spioni. Numai câțiva erau naziști cu adevărat. Ceilalți erau motivați de lăcomie, de aventură, de teamă, de prostie sau de șantaj. Printre ei se numărau câțiva criminali, degenerați și alcoolici. „Mulți suferă de boli venerice", menționează unul dintre rapoartele MI5. Unii s-au oferit din proprie inițiativă să lucreze ca spioni pentru Germania, ca să profite de ocazia de a ajunge în Anglia și de a trece în tabăra adversă. Alții erau antinaziști de la bun început. Această colecție pestriță de spioni avea un singur lucru în comun: niciunul dintre ei n-a trecut neobservat de radarul serviciilor secrete britanice.

Sarcina interceptării spionilor germani a fost considerabil facilitată după ce criptanaliștii de la Bletchley Park, centrul britanic de decodificare din Buckinghamshire, au spart codul mașinăriilor germane de criptare și au început să descifreze mesajele cele mai secrete ale Germaniei. Spargerea codului „Enigmei", mașina electromecanică criptografică a nemților, a fost cea mai importantă victorie a serviciilor secrete britanice din cel de al Doilea Război

Mondial: aceasta reprezenta o mină de aur în materie de informaţii, numite fie „Ultra", fie „Sursele Cele Mai Secrete" (Most Secret Sources sau MSS), şi păzite cu mai multă grijă decât oricare alte secrete de război. Având acces, de la sfârşitul anului 1940, la traficul telegrafic dintre Berlin şi birourile Abwehrului, englezii puteau să urmărească operaţiunile serviciilor secrete germane şi să acţioneze în consecinţă. Datorită avertismentelor primite în timp util din partea criptologilor de la Bletchley Park, aceşti spioni incompetenţi şi vizibili cu ochiul liber erau „o pradă uşoară". Odată arestaţi, ajungeau în Latchmere House din Richmond, Camp 020, un centru secret de anchetă, aflat sub comanda căpitanului (devenit mai târziu colonel) Robin Stephens.

Poreclit „Ochiul de Tinichea" din cauza monoclului pe care îl purta în permanenţă la ochiul drept, Stephens era xenofob, bădăran, nemilos şi inteligent, stăpânind la perfecţie arta manipulării. Spionii erau supuşi unor interogatorii aspre, unde, pentru aflarea adevărului, se folosea orice metodă, cu excepţia violenţei fizice. Cei consideraţi nepotriviţi pentru rolul de agent dublu erau fie trimişi în închisoare, fie judecaţi şi executaţi. Celorlalţi, puţini la număr, li se oferea o alternativă: fie lucrau ca spioni pentru Marea Britanie împotriva Germaniei, fie aveau să atârne în streang. „Ţi-ai pierdut dreptul să mai trăieşti, dar există o şansă să-ţi salvezi viaţa", rezuma problema „Ochiul de Tinichea". Argumentul se dovedea convingător, lucru deloc surprinzător. Din cei douăzeci şi cinci de spioni germani trimişi

Tar Robertson

în Anglia între 3 septembrie şi 12 noiembrie 1940, au fost prinşi cu toţii, cu excepţia unuia singur (care s-a împuşcat); cinci au fost executaţi; cincisprezece au ajuns în închisoare; şi patru au devenit agenţi dubli, primii recruţi dintr-o viitoare armată de dezinformatori.

Comandantul acestei trupe de ageamii era Thomas Argyll Robertson, cunoscut şi ca Tommy, dar mai ales ca Tar, acronimul numelui său. Portretul universal al liderului serviciilor secrete ni-l înfăţişează ca pe un individ puternic, cumplit de inteligent şi uşor sinistru. La suprafaţă, Tar Robertson nu părea nimic din toate astea. Fiul unui bancher scoţian, era plin de viaţă, amabil, hâtru şi autoironic. Dacă a deschis vreodată vreo carte, nimic nu stă mărturie acestui lucru. Când era tânăr, susţine o rudă, „avea o poftă aproape suicidală, de dimineaţa până seara, pentru petreceri, femei frumoase şi maşini de curse", gusturi costisitoare care, când a rămas fără fonduri, au pus capăt carierei sale militare în Seaforth Highlanders. După o perioadă obscură petrecută la Londra, în 1933 a fost recrutat în MI5 prin intermediul vechilor săi colegi de facultate. Afişa un aer milităros şi purta pantaloni de armată din tartan, datorită cărora şi-a câştigat porecla de „Moartea pasiunii". „Întruchipa tipul ideal al ofiţerului,

care ar fi putut fi interpretat pe scenă de actorul britanic Ronald Colman", înzestrat „cu o privire prietenoasă şi o fire încrezătoare". Familia sa nu îl considera „deloc promiţător". Dar odată instalat în MI5, Tar şi-a dezvăluit talentul de a trage oamenii de limbă în baruri şi de a obţine informaţii. „Era cumplit de chipeş şi monstruos de atrăgător", spune unul dintre colegii săi, „înzestrat cu un farmec ce putea să topească până şi un aisberg" şi „un licăr inconfundabil în ochi", care te încuraja să-ţi pui sufletul pe tavă în faţa lui. Sub masca amabilităţii şi „a râsului simpatic", se ascundea o voinţă de fier şi un caracter nemilos. În opinia lui Hugh Trevor-Roper, colegii săi din serviciile secrete erau „în general nişte idioţi – unii cumplit de idioţi". Pe Tar însă îl considera „un adevărat geniu", hărăzit cu un talent aparte, care îl ajuta să descifreze caracterul uman şi să-şi dea seama, instinctiv, când cineva încerca să-l inducă în eroare. Robertson ştia mai bine decât oricine din serviciile secrete britanice cum să depisteze şi cum să spună o minciună.

Serviciile secrete britanice abordau cu reticenţă practica interceptării spionilor şi a transformării lor în agenţi dubli, meniţi să tragă duşmanul pe sfoară, considerând-o o metodă dezonorabilă. Asemenea specimene erau clasificate cu sintagma *agents doubles*, din franceză, ca şi când ar fi vrut să scoată astfel în evidenţă comportamentul continental tipic duplicitar. Dar înainte de război, MI5 a recrutat un singur agent dublu cu adevărat important, experiment care s-a soldat aproape cu un dezastru. Arthur Owens era

un inginer electrician, cu origini galeze şi „o privire onctuoasă", care şi-a început cariera de spion oferind informaţii MI6 după ce a vizitat şantierele navale germane. Owens a luat legătura şi cu cei din Abwehr, care i-au încredinţat sarcina de a-i recruta pe naţionaliştii radicali galezi pentru operaţiuni de sabotaj. (Acesta este un prim indiciu al convingerii bizare, dar statornice pe care o nutrea Abwehrul, potrivit căreia Ţara Galilor era plină de separatişti violenţi, care aşteptau ocazia, cu sprijinul naziştilor, de a se răzvrăti împotriva asupritorilor englezi.) El a devenit atunci agent dublu şi a acceptat să lucreze ca spion împotriva nemţilor. Tar a fost desemnat ofiţerul de caz al lui Owens, care a primit numele de cod „Snow" (Zăpadă), o anagramă parţială a numelui său. Robertson a conchis în final că „acest omuleţ idiot, căruia i s-au încredinţat din când în când sarcini mărunte", joacă în ambele tabere, dar ineficient. Cazul a fost, în cele din urmă, închis, pentru că Owens era un idealist, a cărui minte „nu se sprijinea pe logică". Cu toate acestea, cazul Snow i-a ajutat pe cei de la Bletchley Park să spargă codul Abwehrului, să ofere indicii utile pentru detectarea altor spioni germani şi „să ieşim din întunericul complet în care ne aflam în privinţa spionajului german", susţine Dick White, adjunctul lui Liddell. I-a oferit, de asemenea, lui Robertson şansa de a descoperi de la bun început cât de nestatornic, de problematic şi de valoros poate fi un agent dublu.

Tar a scos în evidenţă faptul că, indiferent cât de satisfăcătoare ar fi ca act de război simpla arestare, capturare

sau executare a spionilor dușmani, nu oferea niciun beneficiu pe termen lung. Dorința lui Tar de a-i scăpa de ștreang pe spionii germani nu avea nicio legătură cu bunătatea sau compătimirea: era doar un calcul făcut cu sânge rece. Întrebările pe care șefii agenților germani li le puneau acestora ofereau indicii utile referitoare la lucrurile pe care Abwehrul nu le știa; dacă germanii credeau că aveau o rețea activă de spioni în Marea Britanie, poate că nu vor mai considera necesar să trimită alții; dacă Abwehrul credea că spionii săi se aflau în viață și erau liberi să-și ducă misiunile la bun sfârșit, acest lucru oferea noi posibilități de dialog și dezinformare. Un spion viu era mult mai util decât unul mort, deși putea să provoace mai multe necazuri. Așa a luat naștere, sub cârma lui Tar Robertson, Secția B1A, o subdiviziune a Secției B inițiate de Liddell.

Primii spioni aleși ca agenți dubli s-au dovedit ineficienți. Georges Graf (cu numele de cod „Girafa") era un ceh, care servise în armata franceză înainte ca Abwehrul să-l trimită în Anglia. Von Karsthoff i-a comunicat lui Popov numele său, semn că nemții aveau încredere în el, iar promptitudinea cu care Popov a transmis britanicilor numele lui Graf, fără să știe că acesta era deja agent dublu, constituia dovada corectitudinii sale. Kurt Goose (cu numele de cod „Gânsacul", firește*) a fost parașutat în Marea Britanie în octombrie, „înarmat" doar cu un transmițător radio; neputând să primească mesaje de la agenții germani de legătură, ci doar să trimită, nu le era de folos britanicilor, motiv pentru

* *Goose*, în engleză, înseamnă gâscă. (n.tr.)

care „Gânsacul", ca și „Girafa" au fost închiși. Un interes mai mare l-au stârnit doi scandinavi, atrenați împreună la sediul Abwehrului din Hamburg: Gøsta Caroli, un ziarist suedez, care pierduse o avere într-o fermă de vulpi argintii din Uppsala, și Wulf Schmidt, un fascist danez. Caroli a fost parașutat în comitatul Northamptonshire, în noaptea de 6 septembrie 1940. S-a rănit în timpul aterizării și s-a adăpostit într-un șanț, unde a încercat să-și aline durerile provocate de impactul căzăturii. Un muncitor l-a zărit printr-un gard viu. Caroli avea cu el un radioemițător, 200 de lire sterline și un pistol încărcat. Schmidt a fost parașutat și el două săptămâni mai târziu. În timpul aterizării, și-a scrântit glezna și a ajuns, șchiopătând, în satul Cambridgeshire din Willingham, îmbrăcat într-un costum albastru, elegant. Accentul inconfundabil i-a trădat însă originea străină și a fost imediat arestat.

Deși era „un nazist fanatic", în opinia lui Stephens „Ochi de Tinichea", Caroli a acceptat să lucreze ca agent dublu dacă englezii aveau să-i cruțe viața lui Schmidt. Aplicând tehnici crude, dar eficiente de manipulare psihologică, i-au spus lui Schmidt că prietenul lui l-a trădat; acesta, mânios, a dat totul în vileag și a acceptat să se alăture părții adverse. Caroli a primit numele de cod „Summer" (Vara), dar se pare că suedezul avea alte planuri. Într-o seară, aflându-se în casa lui conspirativă din Hinxton, în apropiere de Cambridge, Caroli s-a furișat pe la spatele supraveghetorului său în timp ce acesta făcea pasiențe și a încercat să-l strângă de gât cu o sfoară. Dând greș, l-a legat de scaun, cerându-i iertare, și a fugit, luând cu

el o conservă cu sardele, un ananas şi o canoe. A furat apoi o motocicletă şi s-a îndreptat, încet, spre coastă, ţinând barca rezemată pe cap. Voia să ajungă cu ea în Olanda. Un lucrător de la drumuri a raportat poliţiei că un bărbat cu o canoe a căzut de pe motocicletă pe Pampisford Road, iar el „l-a ajutat să arunce barca peste un gard viu". Caroli a fost arestat în apropiere de oraşul Ely. Nefiind demn de încredere, suedezul a fost declarat nepotrivit pentru rolul de agent dublu şi închis până la sfârşitul războiului. După ce, iniţial, a opus rezistenţă, Schmidt s-a dovedit mult mai cooperant şi a primit numele de cod „Tate", deoarece Robertson credea că seamănă cu actorul de music-halluri, Harry Tate. Va deveni cel mai longeviv agent dublu dintre toţi.

Dirijarea agenţilor dubli, a conchis Tar, presupunea foarte multă subtilitate: „Agentul dublu este un individ şmecher şi trebuie să stai tot timpul cu ochii pe el. Trebuie să-i urmăreşti cu atenţie fiecare stare sufletească". Aceste caractere nestatornice indicau tendinţa alarmantă de a trece oricând în tabăra adversă. Dacă vreunul din ei reuşea să revină în tabăra nemţilor, „ne va distruge întregul spectacol", susţine Robertson. Dacă nemţii vor invada Marea Britanie şi exista riscul ca agenţii dubli să cadă în mâinile lor, „vom fi nevoiţi să-i lichidăm". Robertson începea să se ataşeze de agenţii săi. Dar asta nu-l împiedica să-i ucidă dacă era cazul.

Acesta era, aşadar, noul club în care Tar Robertson îl invita, cu zâmbetul pe buze, pe Duşko Popov în foaierul

hotelului Savoy. Noul agent dublu primise deja numele de cod „Skoot", un joc de cuvinte bazat pe numele său, indicând faptul că Popov ar putea în orice clipă să dispară*. (Regulile războiului impuneau ca numele de cod ale spionilor sau *nom de guerre* să nu conţină nicio aluzie la identitatea acestora. Robertson ignora, cu încântare şi consecvenţă, această directivă, stabilindu-şi propriile reguli: numele spionilor trebuie să conţină o glumă, un joc de cuvinte, o aluzie sau un indiciu.) Tar ştia suficient de mult despre stilul de viaţă al noului său recrut, ca să-şi dea seama că o celulă la Camp 020 şi un interogatoriu condus de Stephens „Ochi de Tinichea" nu erau nici necesare, nici de dorit. Aşadar, Popov a fost găzduit într-o cameră confortabilă la Savoy, unde Robertson şi colegii săi i-au pus numeroase întrebări despre modul în care Johnny Jebsen l-a recrutat, despre întâlnirea cu Müntzinger şi cea cu suavul von Karsthoff, cu mâinile sale îmblânite, din Lisabona, despre chestionarul şi instrucţiunile de preparare a cernelii simpatice.

Popov i-a uimit pe anchetatori cu sinceritatea sa debordantă, cu atât mai mult cu cât povestea lui coincidea cu informaţiile obţinute din partea Surselor Celor Mai Secrete. N-a emis pretenţii financiare, iar dorinţa de a lucra ca agent dublu pentru Marea Britanie părea să-şi aibă originea în convingerile sale antinaziste, dar şi în setea lui de aventură. Tar era impresionat. „Am sentimentul că suntem

* În original, *pop off* înseamnă *a muri*, dar şi *a pleca brusc*, ca şi *scoot*, care înseamnă *a fugi*. (n.tr.)

pe calea cea bună." Ca om de afaceri dintr-o țară neutră, Popov putea să călătorească nestingherit între Londra și Lisabona și să mențină contactul direct cu agentul german de legătură. Nemții păreau „obsedați de ideea că are un cerc larg de prieteni și cunoștințe de afaceri în Anglia", chiar dacă practic el nu cunoștea pe nimeni în țară. „Va trebui să-i furnizăm numele unor așa-zișI prieteni."

După patru zile petrecute împreună, Tar era convins că tânărul sârb, cu o atitudine relaxată și nonșalantă, juca cinstit și era pregătit să-și rișteviața. „«Skoot» ne-a lăsat tuturor o primă impresie extrem de favorabilă. Felul său deschis de a fi ne-a făcut să credem, fără urmă de îndoială, că spune adevărul." S-au gândit să-i dea o mică dovadă de apreciere, iar Tar știa exact ce răsplată și-ar fi dorit „Skoot": o petrecere extravagantă, organizată de MI5, în Ajunul Crăciunului din 1940, într-o Londră bombardată fără milă.

Courtnay Young, un subofițer în Secția B, a primit rolul de partener de distracții al lui Popov. Au început cu o masă copioasă, alături de Robertson, la restaurantul Quaglino's. Restul zilei l-au petrecut jucând biliard la Lansdowne Club, printre multe pahare de bere. Seara, au băut vin de Xeres la Universities' Club, apoi s-au întors la Savoy să ia cina. Young i-a propus să meargă împreună la dans la Suivi Club, unde au cunoscut două tinere atrăgătoare, cu care au dansat toată noaptea. Acestea le-au fost „furnizate" tot de MI5. „Skoot" „era încântat de interesul manifestat de cele două fete", a raportat Young, care reușea cu greu să țină pasul cu pofta nesățioasă a lui Popov pentru petreceri. „S-a

distrat de minune până la sfârşit şi a participat la cheful de Crăciun, scăldat din belşug cu şampanie." În primele ore ale dimineţii, Popov şi supraveghetorul său s-au întors la Savoy pe şapte cărări, „văzând viaţa în roz".

Ca să păstreze încrederea nemţilor, agentul „Skoot" trebuia să le ofere agenţilor săi de legătură nişte informaţii corecte, dar nesemnificative – cunoscute în jargonul spionilor ca „furaje pentru păsări", bogate şi consistente, dar fără să fie hrănitoare. Avea nevoie şi de o poveste convingătoare, care să-i ofere o acoperire solidă. Pentru asta, Tar a apelat la Ewen Montagu, un ofiţer în serviciile secrete maritime, care va organiza mai târziu Operaţiunea „Mincemeat". Montagu era bogat, cu numeroase legături sus-puse şi pasionat de iahting – exact prototipul cu care Duşko Popov ar trebui, în opinia nemţilor, să se împrietenească. S-au întâlnit la barul de la Savoy, unde Montagu i-a oferit nişte informaţii corecte, dar neimportante, despre anumite aspecte maritime, care puteau fi transmise, fără niciun risc, germanilor, presărate şi cu câteva informaţii false, cum ar fi, de exemplu, faptul că, în viitor, convoaiele britanice de nave comerciale vor fi escortate de cel puţin un submarin. Acest lucru ar putea să oprească pentru un timp atacurile „haitelor de lupi"* germane. Înainte de a se despărţi, Montagu i-a dat lui Popov un bilet scris de mână ca dovadă că acesta l-a cunoscut cu adevărat pe ofiţerul britanic prietenos şi indiscret. „Mi-a făcut plăcere să te

* Tactica haitei de lupi se referă la atacarea în grup a convoaielor navale sau a flotei de submarine. (n.tr.)

cunosc", a scris Montagu. „Mă bucur ca în aceste vremuri atât de tulburi să întâlnesc oameni la fel de pasionați de navigație ca și mine." Drept răspuns la întrebarea referitoare la personalitățile britanice care se opun politicii lui Churchill, i s-au oferit numele lorzilor Brocket, Lymington și Londonderry „ca fiind membri de partid care ar accepta să încheie un tratat de pace cu Germania". Cei trei lorzi erau bănuiți că nutreau simpatii pro-germane, astfel că nu era niciun pericol să confirme ceea ce nemții probabil că știau deja.

Montagu era fascinat de Popov: „Îl consider o persoană extraordinar de fermecătoare și aș fi realmente uimit să aflu că nu e cinstit cu noi", i-a spus el lui Tar. „Sper că întâlnirea noastră și bazele pe care le-am pus pentru transmiterea informațiilor viitoare îi vor mulțumi pe șefii lui. Ar trebui să fie suficient pentru o primă vizită în această țară."

Pe 2 ianuarie 1941, a luat naștere Comitetul Douăzeci (XX) menit să controleze sistemul Crucii Duble, primul și singurul organism guvernamental care poartă numele unei cifre romane. Rolul comitetului era de a coordona activitățile agenților dubli și de a le furniza acestora un flux continuu de informații, menite să consolideze credibilitatea spionilor. John Masterman, profesor de istorie la Oxford, autor de romane polițiste și sportiv, a fost desemnat președintele Comitetului Douăzeci, alcătuit din directori ai serviciilor secrete din armată, marina militară și RAF și reprezentanți ai MI5, MI6, Home Forces și Home Defence.

În timp ce Robertson şi ofiţerii de caz din BIA urmau să se ocupe de activităţile zilnice ale agenţilor dubli, Comitetul Douăzeci urma să conceapă strategii de ansamblu şi să pregătească o reţetă de „furaje pentru păsări" din informaţii corecte şi inofensive, din informaţii corecte doar pe jumătate şi din informaţii false, dar imposibil de verificat, pe care să le furnizeze inamicului. Comitetul avea să se întrunească, până la sfârşitul războiului, la sediul MI5 din 58 St James's Street, în fiecare după-amiază de joi. „Cazul «Girafa» a murit din lipsă de hrană", considera Masterman. Niciun agent dublu nu avea să mai sufere vreodată de foame.

În jargonul membrilor săi, Comitetul Douăzeci purta numele de „Clubul", iar Masterman îl organiza ca pe un club de crichet. „Să conduci o echipă de agenţi dubli este ca şi cum ai conduce un club de crichet", a scris el. Fiind el însuşi un jucător de crichet de primă clasă, şi-a abordat rolul ca şi când ar fi alcătuit „o echipă de jucători bine pregătiţi şi demni de încredere". Masterman era un individ rece ca un sloi de gheaţă, ce nu părea să nutrească sentimente romantice nici pentru bărbaţi, nici pentru femei. Însă cu crichetul lucrurile stăteau cu totul altfel. „A fost prima şi cea mai trainică pasiune", a scris el. Vedea spionajul prin prisma crichetului cu lovituri de minge, cu penalizări, cu bâte, puncte şi ture, iar spionii erau nişte „jucători, care trebuiau bine antrenaţi înainte de a ieşi pe teren". Legătura dintre crichet (sportul naţional englezesc) şi spionaj (unde britanicii au excelat întotdeauna) este unică şi profundă. Oamenii fascinaţi de crichet sunt atraşi, de asemenea, de universul

secret al spionajului şi contraspionajului – amândouă implică forţă şi inteligenţă, corectitudine şi viclenie, împletite cu maniere elegante şi crude şi presărate cu noţiuni subtile de fizică şi psihologie, ce alternează cu pauze de ceai. Unii dintre cei mai remarcabili spioni britanici au jucat sau au iubit crichetul. Hitler a jucat şi el crichet, dar numai o singură dată. Se spune că, în 1930, văzându-i pe prizonierii de război britanici jucând crichet în sudul Germaniei, în timpul Primului Război Mondial, liderul partidului nazist a cerut „să fie iniţiat în misterele sportului nostru naţional". După organizarea unei partide între prizonierii de război şi Armata a XI-a a lui Hitler, acesta a declarat că regulile jocului ar trebui schimbate „renunţându-se la apărători" şi folosindu-se „o minge mai mare şi mai grea". Hitler nu putea să înţeleagă subtilităţile jocului de crichet, căci el gândea numai prin prisma vitezei, a spectacolului şi a violenţei. Crichetul reprezenta sportul ideal pentru modelarea unei organizaţii menite să-l scoată pe Führer din joc.

Tar Robertson practica şi el crichetul – era un jucător abil şi viclean, care arunca mingea „cu mişcări lente şi înşelătoare". În timp ce Tar îşi forma echipa, Masterman visa deja la momentul în care „jucătorii vor fi pregătiţi să iasă pe teren şi să joace un meci decisiv" împotriva serviciilor secrete germane. „Principala noastră problemă era aceea că nu ştiam niciodată data când va avea loc acest meci decisiv." Vor trece multe luni până când jucătorii Crucii Duble vor fi pregătiţi de competiţie, dar Masterman ştia că Duşko Popov era printre puţinii jucători de elită.

În ziua înființării Comitetului Douăzeci, Tar și-a luat noul protejat la masă și au repetat, de-a fir a păr, povestea pe care avea s-o spună nemților. Douăzeci și patru de ore mai târziu, „Skoot" se afla deja în drum spre Lisabona. „Avem în el un nou agent de primă clasă", a raportat Tar, convins fiind că forța și personalitatea lui Popov aveau să-l protejeze. Dacă Tar avea dreptate, atunci agentul „Skoot" s-ar putea să-i ajute să câștige războiul; dacă se înșela, atunci Dușko Popov era ca și mort.

3

ROMAN ŞI „PISICA“

Roman Czerniawski, scundul spion polonez, a fost paraşutat înapoi în Franţa ocupată, în zorii zilei de 8 noiembrie 1941. A aterizat pe un câmp cu pepeni, în ploaie, nu departe de Tours. În timp ce se îndrepta spre Paris, într-un autobuz înţesat de oameni, purtând o beretă şi un impermeabil, îşi spunea în gând: „Mă întreb dacă cineva de aici şi-ar putea imagina că am luat masa în Anglia“.

Întorcându-se teafăr la familia lui de spioni, Czerniawski i-a anunţat pe ai săi că aveau motive de sărbătoare. Ziua de 16 noiembrie urma să marcheze prima aniversare a reţelei „Interallié“ şi aveau de ce să fie mândri: reţeaua, alcătuită din cincizeci de agenţi, fiecare dintre ei având câte doi sau trei subagenţi, le furnizase britanicilor nu mai puţin de nouăzeci şi şapte de rapoarte, oferindu-le astfel „un tablou complet al Planului de Luptă german“.

Liderii reţelei s-au adunat în apartamentul din Montmartre – Roman, Mathilde Carré, Renée Borni şi polonezul Maurice Wlodarczyk, fost operator de radio maritim, care lucra ca operator de telegrafie. Au mâncat sendvişuri şi au băut din şampania pe care Czerniawski o procurase de pe piaţa neagră. La ora 20, s-au strâns în jurul radioului ca să asculte BBC-ul. Fiecare lider de la „Interallié" fusese instruit să comute pe frecvenţa BBC. La ora 20.15, crainicul de la BBC a difuzat câteva melodii patriotice franţuzeşti şi apoi a spus cu emfază: „La mulţi ani familiei noastre din Franţa cu ocazia aniversării sale!" Au ciocnit paharele, iar Maurice a trimis un mesaj la Londra:

„MEREU ÎMPOTRIVA NEMŢILOR CU ORICE MIJLOACE. VIVE LA LIBERTÉ!"

Apoi liderii şi-au văzut fiecare de drumul său. Czerniawski, puţin ameţit de băutură, îşi spunea că activitatea lor clandestină începea să-şi pună tot mai mult amprenta asupra lor: Mathilde, în mod deosebit, era „suprasolicitată şi vădit istovită". Fiind co-fondator al reţelei, părea iritată de faptul că Czerniawski primise medalia *Virtuti Militari*, în timp ce munca ei aproape că nici nu era luată în seamă. În seara următoare, Roman şi Renée Borni au luat masa la restaurantul lor preferat. El i-a rugat pe cei din formaţia muzicală a localului să cânte piesa *Gloomy Sunday*, cunoscută şi sub numele de *The Hungarian Suicide Song*, un hit al cântăreţei de jazz Billie Holiday. „De ce le-ai cerut să

cânte melodia asta?", l-a întrebat Renée. „E atât de tristă!" În timp ce se îndreptau spre casă, biciuiți de picăturile de ploaie, Roman a observat un bărbat, îmbrăcat într-un impermeabil, cu fața ascunsă sub o umbrelă. A încercat să-și aducă aminte chipul, ce i se părea cunoscut. „Probabil că sunt obosit", și-a spus, în sinea sa.

Czerniawski dormea adânc în clipa în care o împușcătură a spulberat liniștea nopții, iar Gestapoul a năvălit în dormitorul lui. Renée a țipat înspăimântată. „Când s-a aprins lumina, l-am văzut în fața mea pe bărbatul în impermeabil, cu o beretă pe cap și un revolver în mână." Și acum l-a recunoscut: Hugo Bleicher, cel mai de temut ofițer de contraspionaj din Paris. Avea „un chip inteligent", și-a spus Roman, „cu o privire pătrunzătoare, dar nu înversunată". L-au suit într-o mașină care îi aștepta afară și l-au dus direct la hotelul Edward VII, sediul poliției secrete militare. „De-am putea s-o anunțăm cumva pe Mathilde", și-a spus Roman, în gând.

Când Mathilde Carré a ajuns acasă după plimbarea de dimineață, a observat, cu nedumerire, că ușa era forțată și scoasă din balamale. În aceeași clipă, un ofițer vânjos de la Gestapo a și apărut lângă ea. Se simțea ciudat de calmă în timp ce îl însoțea. „Era un joc periculos și magnific și astăzi am pierdut. Dar sunt o jucătoare bună", și-a spus Mathilde.

Rețeaua „Interallié", clădită cu atâta trudă, a fost distrusă în doar câteva zile, din interior, „în urma unui denunț ordinar, dictat de o ură personală".

Hugo Keiffer, fost pilot şi „băiat descurcăreţ", după cum îi era renumele, asigura corespondenţa clandestină între Franţa şi Anglia pe vasele de pescuit din Normandia. Una dintre informatoarele lui, o anumită madame Denbié, l-a trădat Gestapoului, pentru că refuzase să se culce cu ea. Sub tortură, Keiffer le-a dezvăluit nemţilor numele agentului său de legătură din reţea, polonezul Krotki, care, la rândul lui, le-a dat adresa apartamentului din Montmartre. Când Bleicher a dat buzna în dormitorul lui Roman Czerniawski, habar nu avea pe cine arestează.

Mathilde Carré a fost dusă şi ea la hotelul Edward VII şi a clacat pe loc. „Eram ca un animal prins în luminile farurilor", îşi aminteşte ea. Hugo Bleicher i-a făcut o propunere. Ceilalţi lideri ai reţelei şi-au mărturisit faptele, implicând-o şi pe ea, a minţit-o el. „Ai comis destule crime ca să fii împuşcată de câteva ori." I-a propus apoi să aleagă între ştreang şi perspectiva colaborării cu ei. „Dacă vei încerca să mă tragi pe sfoară, vei fi împuşcată imediat, fără proces", a avertizat-o Bleicher, oferindu-i o ceaşcă de cafea surogat. Dacă accepta să coopereze, îi va plăti câte 6 000 de franci pe lună. „Marea Britanie îi obligă pe oameni să lucreze din greu, fără ca măcar să le plătească o sumă decentă", a adăugat, cu amărăciune. În Primul Război Mondial, Bleicher fusese trimis într-o misiune de spionaj peste graniţă, îmbrăcat în uniformă britanică, şi a fost prins. În timpul celor doi ani cât a stat prizonier, a fost tratat „inuman" de englezi, care i-au pus „cătuşe nu doar la mâini, ci şi la picioare", susţinea el. Bleicher „ura Anglia".

Mathilde a acceptat după nici zece minute propunerea lui Hugo Bleicher de a deveni noul ei şef. Privind înapoi la cele întâmplate, avea să considere decizia luată „ca pe cel mai mare act de laşitate din viaţa mea". A fost însă o reacţie „pur animalică", survenită din instinctul de supravieţuire: „Câştigarea încrederii lui Bleicher părea cea mai sigură cale de scăpare într-o bună zi". În dimineaţa aceea, Mathilde avea stabilită o întâlnire cu un agent la restaurantul Pam Pam. Bleicher i-a spus să se ducă la întâlnire. „Trebuie să te comporţi normal. Viaţa şi libertatea ta depind de asta." Agentul a fost arestat când intra în cafenea.

Bleicher a invitat-o apoi pe Mathilde la masă. „Vezi cât de uşor este", i-a spus el. Neputând să mănânce, şi-a surprins imaginea într-o oglindă şi „mi-am văzut ochii pustiiţi". A început apoi să-i spună lui Bleicher numele agenţilor şi, „unul câte unul", toţi foştii ei camarazi au fost arestaţi şi interogaţi: madame Gaby de la La Palette, operatorul de radio Maurice, curierul „Rapide". Unii au cedat şi i-au implicat şi pe alţii. „Câţiva bărbaţi au îndurat totul cu curaj, dar în comparaţie cu ei, femeile s-au dovedit mult mai puternice", a scris Czerniawski. La o săptămână după primele arestări, peste şaizeci de agenţi şi subagenţi de la „Interallié" au căzut în mâinile Gestapoului. Mathilde le-a dezvăluit toate aspectele reţelei la înfiinţarea căreia contribuise şi ea, oferindu-le suficiente dovezi ca să-i asigure moartea lui Roman Czerniawski de nenumărate ori.

Bleicher era încântat. Altcineva în locul lui ar fi distrus reţeaua şi i-ar fi ucis toţi membrii, dar Bleicher era mult mai inteligent. Pentru propria ei siguranţă, a mutat-o pe Mathilde în casa lui, o vilă imensă, aflată în Saint Germain en Laye, o suburbie elegantă a Parisului. „Am hotărât să trimitem în continuare mesaje de la «Interallié»", i-a spus Bleicher. „O să le jucăm nişte feste pe cinste britanicilor. Îi vom informa că «Armand» (Roman Czerniawski) şi «Violette» (Renée Borni) au fost arestaţi, dar tu vei trimite un mesaj la Londra prin care le vei spune că ai reuşit să salvezi cel de al treilea transmiţător radio şi vei continua să lucrezi cu agenţii tăi principali. Nimeni din reţea nu ştie că eşti în mâinile noastre." Aceasta era versiunea germană a contraspionajului.

Mathilde susţine că Bleicher a fost extrem de curtenitor cu ea în aceste săptămâni. Un bărbat rafinat şi un antialcoolic convins, îi cânta seara la pian. În curând, au devenit amanţi. Mai târziu, într-un stil extrem de elaborat, Mathilde a încercat să explice motivul: „Am simţit de prea multe ori respiraţia rece a morţii şi, brusc, am găsit în braţele sale căldura după care tânjeam atât de tare. Mă uram pentru slăbiciunea mea şi, ca urmare a pierderii respectului de sine, îi uram şi mai mult pe nemţi".

La hotelul Edward VII, Roman Czerniawski a fost supus unui interogatoriu istovitor, dar fără metode violente. Nu i-a spus nimic lui Bleicher. Ceea ce l-a deranjat cel mai tare a fost gestul ofiţerului de la Gestapo, scund şi gras, care, văzându-l pe Czerniawski, a început să-şi frece

bucuros mâinile şi „să râdă satisfăcut". Polonezul se aştepta să fie torturat şi apoi ucis. A fost, în schimb, transferat la închisoarea din Fresnes, din sudul Parisului, şi închis într-o celulă umedă şi rece.

Czerniawski era la închisoare de şase săptămâni, surprins că mai era încă în viaţă, când a aflat de trădarea Mathildei Carré. Fusese „tratat cu asprime, dar fără brutalitate", interogat în repetate rânduri, prost hrănit şi privat de activitate fizică, dar nimeni nu se atingea nici măcar de un fir de păr din capul lui. Îi lăsau în celulă ziare germane şi franţuzeşti, loiale regimului de la Vichy, care proclamau victoria iminentă a naziştilor. Bleicher venea din când în când la el, dar în loc să lanseze ameninţări, ridica în slăvi reţeaua „Interallié", declarându-se impresionat de întreaga organizaţie şi de „complexitatea rapoartelor descoperite la sediul acesteia".

Roman nu ştia ce să creadă despre acest om roşu la faţă, care purta ochelari cu lentile groase şi care, deşi „inteligent şi spiritual, se lăuda fără încetare". Era iritat să vadă că neamţul îi purta puloverul, furat din apartamentul lui, dar recunoştea că ofiţerul de contraspionaj al Abwehrului era un individ impresionant. „Este înzestrat cu mult talent şi ingeniozitate şi se pricepe de minune să-i dirijeze pe agenţii dubli", a scris el. „Este, de asemenea, un om extrem de ambiţios."

Într-o dimineaţă, Renée Borni a venit în celula lui Roman Czerniawski, însoţită de un paznic. Ultimul lucru pe

care Roman şi-l amintea despre iubita lui era „spaima ce i se citea în ochi" când a fost luată cu forţa din apartamentul din Montmartre. Renée i-a relatat iute ce aflase de la anchetatorii ei: Mathilde „a dat totul în vileag"; iar reţeaua „Interallié" era distrusă. Dar chiar şi aşa, „nemţii nutresc o admiraţie extraordinară faţă de metodele noastre", i-a spus ea, sugerându-i că „ar putea să exploateze această circumstanţă favorabilă". Renée era, fără îndoială, un instrument menit – din proprie voinţă sau nu – să-i submineze tăria de caracter. Prima reacţie a lui Roman a fost să încerce să înţeleagă motivele trădării Mathildei. „Este posibil să fi fost şantajată de nemţi şi să fi acţionat în consecinţă", scrie el. „Când lucrezi în acest domeniu, nu există nicio regulă care să-ţi spună dacă să ai sau nu încredere în oameni. Singurele valori rămân caracterul uman, rezistenţa în momente de criză şi loialitatea faţă de propriile idealuri." Mulţi ani mai târziu, punea încă în balanţă comportamentul amândurora.

După vizita lui Renée, Roman a prins aripi. Se gândise să-şi curme viaţa, temându-se de interogatoriile „violente". Acum însă, Czerniawski a început să urzească din nou comploturi, activitatea lui preferată. „Plutonul de execuţie nu făcea parte din iţele grandioase şi dramatice ale destinului său", susţine unul dintre şefii serviciilor de spionaj. Renée i-a sugerat o cale de scăpare din acest impas. Exact ce intenţionase şi Bleicher.

Pe 29 noiembrie, Roman Czerniawski le-a înmânat temnicierilor săi o scrisoare adresată generalului Otto von Stülpnagel, comandantul armatei germane din Franţa. Era

un gest remarcabil şi impertinent în egală măsură, chiar şi pentru standardele lui Czerniawski: „Nu voi accepta nicio colaborare dacă nu voi nutri convingerea că faptele mele vor contribui la binele naţiunii poloneze", îi spunea lui Stülpnagel. „Dacă printre planurile naţiunii germane se află şi reconstrucţia drepturilor poporului polonez, atunci, dar numai şi numai în acest caz, am putea să purtăm discuţii despre colaborarea mea. Aceste discuţii trebuie purtate în prezenţa unui ofiţer al Statului-Major, care cunoaşte aceste probleme şi este autorizat să le discute cu mine."

Nimeni nu-i *ceruse* însă făţiş lui Czerniawski să colaboreze. El era cel care făcea propunerea, dar o făcea în aşa fel încât părea că, de fapt, acceptă o propunere deja făcută.

A doua zi, un bărbat îmbrăcat în uniformă de colonel a intrat în celula lui şi l-a salutat milităreşte. Czerniawski s-a înclinat uşor. Vizitatorul era între două vârste, cu „o bărbie pronunţată, părul bogat şi cărunt şi privirea inteligentă". S-a prezentat ca fiind Oscar Reile, şeful serviciului de contraspionaj pentru Abwehrul din Paris. Roman i-a observat imediat „manichiura" bine îngrijită. Era un negociator, un mijlocitor, nu un luptător.

Fără preambul, Reile s-a lansat într-o prelegere despre istoria nazistă. Naţional-socialiştii erau noii romani, i-a explicat el. Führer-ul nu vrea să asuprească Polonia şi cere doar ajutorul polonezilor ca să contracareze ameninţarea bolşevică din Est: „Nu contestăm drepturile naţiunii poloneze, dar cerem colaborarea ei". Sfidând Germania, toţi polonezii ca Czerniawski înotau împotriva curenţilor

istoriei. „Te-ai aliat, pe de-o parte, cu Anglia capitalistă, condusă de evrei, şi, pe de alta, cu Rusia comunistă, condusă de bolşevici", a continuat colonelul. „Alăturându-ni-te, vei contribui la programul nostru de devansare a Europei cu câteva secole, dintr-un singur pas." Generalul Sikorski susţinea o cauză pierdută: „Indiferent de înţelegerea încheiată între Polonia şi Marea Britanie, cea dintâi nu va face altceva decât să servească interesele egoiste ale celei din urmă. Ţinând seama de toate aceste lucruri, cea mai bună soluţie ar fi să intraţi sub protecţia culturală a Germaniei, de vreme ce cultura germană este de preferat culturii barbare".

Colonelul se dovedea un orator desăvârşit, dezvăluindu-şi atât „cunoştinţele extraordinare pe care le deţinea despre istoria Poloniei", cât şi abilitatea uluitoare de a atrage în mreje un patriot polonez, anticomunist, înfometat, dar hrănit cu ideile propagandei naziste, care se temea că ţara lui ar putea să ajungă sub cizma sovietică. Mai presus de toate însă, atingea coarda sensibilă a lui Roman Czerniawski – vanitatea cu care natura îl înzestrase din belşug – sugerându-i că el singur „ar putea să atragă naţiunea poloneză de partea Germaniei".

Astfel a început „un război al nervilor", ca să-l citâm pe Czerniawski. Va susţine mai târziu că a jucat doar un rol, prefăcându-se că negociază termenii colaborării, „ca şi când le-aş fi înghiţit propaganda", când este puţin probabil că a avut vreodată această intenţie. Era însă hotărât să lupte în continuare pentru Polonia şi, pentru asta, trebuia

să iasă din închisoare. Când ofiţerul german s-a ridicat să plece, lui Czerniawski i-a scăpat o replică lipsită de subtilitate: „După părerea mea, Anglia nu face altceva decât să ne ducă pe noi, polonezii, cu vorba..."

Când, după câteva zile, Oscar Reile s-a întors, era îmbrăcat în haine civile. Prelegerea propagandistă a continuat. „Nemţii au ajuns la porţile Moscovei... Vom câştiga fără îndoială războiul împotriva Angliei." Dacă Roman Czerniawski avea să se alăture Germaniei, convingându-şi compatrioţii să-i urmeze exemplul, „avea să contribuie la binele naţiunii poloneze". Czerniawski i-a răspuns cu ardoare că nu va acţiona „sub nicio formă împotriva compatrioţilor". Colonelul Reile a zâmbit încântat.

Polonezul a compus altă scrisoare. „Viitorul Poloniei se află în mâinile germanilor. Britanicii nu vor face nimic pentru noi. Ne vor abandona în ghearele barbarismului rusesc", a scris el. „Sunt gata să mă alătur cauzei Germaniei, susţinând în acelaşi timp interesele ţării mele, Polonia." Dacă nemţii vor reuşi să-l introducă pe ascuns în Anglia, va lucra ca spion pentru Germania. Odată stabilit acolo, va putea să obţină informaţii despre aviaţia britanică şi producţia de tancuri, despre comasarea trupelor şi, mai ales, despre „pregătirile, şi posibilităţile, unui al doilea front". Pe scurt, „va face pentru Germania ce-a făcut în Franţa împotriva ei". Le-a promis lucruri măreţe: „Voi aduna în jurul meu persoane nemulţumite de alianţa cu Marea Britanie, creând astfel o coloană a cincea extrem de puternică", gata să sprijine „Germania în momentul în care va ataca

Anglia". A emis doar două pretenţii: „Ca agenţii reţelei «Interallié», capturaţi odată cu el, să nu fie ucişi, urmând să fie eliberaţi la sfârşitul războiului, şi ca Germania, după ce va câştiga războiul, să-i ajute ţara şi poporul într-o măsură direct proporţională cu activitatea inestimabilă pe care, fără îndoială, o va presta".

Multe dintre aceste afirmaţii erau doar o mascaradă, dar unele erau cât se poate de sincere. Prinzând din nou aripi, animat de recâştigarea încrederii de sine, Czerniawski nădăjduia cu adevărat că putea să negocieze în numele Poloniei şi să schimbe cursul războiului. Era, mărturiseşte Reile, „o situaţie extrem de ciudată: un spion capturat impunea condiţii".

Scrisoarea a avut un efect instantaneu. Doi ofiţeri germani şi-au făcut apariţia în celula lui şi, „în termeni neobişnuit de politicoşi şi de cordiali, şi-au exprimat plăcerea faţă de faptul că am ajuns, în cele din urmă, să realizez avantajele pe care naţional-socialismul le aducea «Noii Europe»". Dacă Roman Czerniawski putea să-şi îndeplinească toate promisiunile, avea să se bucure de toată „stima şi aprecierea Germaniei". Dar cum puteau fi siguri că polonezul nu îi va trăda? Acesta le-a răspuns indignat: „Le-am spus că aveam să-mi duc misiunea la bun sfârşit numai dacă mă voi bucura de încrederea lor absolută". Dar Reile era mult prea circumspect şi nu putea să se bazeze pe cuvântul unui om care demonstrase deja din plin faptul că stăpânea la perfecţie arta subterfugiului şi a disimulării. Mama lui Czerniawski se afla în Polonia ocupată, i-a

răspuns el; fratele său era închis într-un lagăr de prizonieri; iubita lui stătea într-o celulă învecinată şi numeroşi membri ai reţelei sale erau arestaţi. „Confraţii tăi sunt la închisoare", a specificat Reile, cu subînţeles. „Ştii foarte bine care va fi sentinţa dacă vor fi acuzaţi de spionaj pe timp de război."

Czerniawski i-a răspuns cu aceeaşi ardoare: „Dacă voi lucra pentru voi, o voi face numai din raţiuni ideologice. Nu va fi cazul să apelaţi la represalii". Dar a înţeles ameninţarea insinuată de replica lui Reile: dacă îi va trage pe sfoară, prietenii, colegii şi familia sa vor fi ucişi cu toţii.

Polonezul se considera dintotdeauna un prim candidat la martiriu. Acum însă nu mai era doar viaţa lui în joc. „De voi da greş, mânia nemţilor nu va cunoaşte limite", scrie el. „Ştiam că soarta foştilor mei colegi era practic previzibilă, dar acum îi implicam şi pe mama, şi pe fratele meu. De data aceasta, nu mai aveam dreptul să comit nicio greşeală."

În după-amiaza zilei de 14 iulie 1942, doi subofiţeri de la Gestapo au intrat în celula lui Czerniawski şi i-au cerut să se încalţe. Unul era mic şi îndesat. Celălalt părea dur şi viclean, „ca un boxer inteligent". Czerniawski s-a întrebat, pentru o clipă, dacă urma să fie ucis. L-au însoţit dincolo de porţile închisorii şi l-au condus apoi într-un apartament de pe Rue Dufrenoy, unde îi aştepta colonelul Oscar Reile. Acesta i-a oferit un set de haine civile, actele false, confiscate în momentul arestării, 10 000 de franci în cupoane de alimente şi nişte bani „ca să se ducă la frizer şi să se

bărbierească". Reile i-a înfățișat apoi instrucțiunile: Czerniawski avea să se întoarcă în Franța neocupată, să reia legăturile cu membrii rezistenței poloneze și să se strecoare în Anglia. Pentru orice eventualitate, Bleicher îl va urmări din umbră din Franța guvernului de la Vichy. Czerniawski trebuia să le spună celor din serviciul secret polonez că fugise din mâinile nemților în timp ce era transferat dintr-o închisoare într-alta. „Conducerea închisorii avea să fie înștiințată că am evadat în drum spre mașină." Noul său nume de cod va fi „Hubert".

Canaris însuși a încuviințat planul de a-l curta pe Czerniawski, de a-i atinge coarda sensibilă – patriotismul, de a-l recruta și de a-l trimite apoi în Anglia, dar Reile era perfect conștient de pericole. „Englezii știau că «Armand» căzuse în mâinile noastre", a scris el mai târziu. „Adversarii noștri din Anglia își vor imagina că a ieșit din închisoare cu voia noastră și că i-am încredințat ordine secrete. Exista riscul ca serviciile secrete inamice să încerce să ne transmită informații eronate." Reile era însă încrezător că – dacă Czerniawski avea să-i furnizeze informații false – va descoperi înșelătoria și va afla anumite indicii importante referitoare la adevăratele intenții ale britanicilor, citind mesajele lui Roman „de la coadă la cap". „Dacă dușmanul avea să încerce să ne tragă pe sfoară, vom putea, în anumite circumstanțe, să obținem informații importante." Lui Czerniawski îi venea greu să creadă că avusese un noroc de-a dreptul „fantastic". S-a dus la un frizer de pe Rue Pigalle, unde și-a dat jos barba crescută în închisoare

și apoi a luat masa la un restaurant rusesc. În drum spre apartament, s-a oprit de câteva ori pe drum, ca să vadă dacă nu era urmărit. Nimeni nu părea să fie pe urmele sale. Era liber, într-un anumit sens.

4

PROVOCAREA

Elvira de la Fuente Chaudoir, fata domică de distracţii şi bântuită de plictiseală, care visa să ajungă spioană, stătea lipită de ruleta dintr-un cazinou din Cannes când a fost abordată de francezul Henri Chauvel, un colaboraţionist bogat, care a invitat-o la masă. Ea a acceptat fără să stea nicio clipă pe gânduri.

Elvira a petrecut câteva săptămâni „aruncând momeala" prin cazinourile şi restaurantele de lux din sudul Franţei, continuând să joace „rolul cosmopolit al unei fete de familie bună, care se învârte în cercuri înalte", fără să atragă însă atenţia serviciilor secrete germane. Cannes era o oază de plăceri şi dezmăţ. În jurnalul ei, Elvira descrie „cercul îngust al milionarilor lipsiţi de scrupule", care duceau o viaţă de huzur în sudul Franţei în timp ce războiul devasta Europa. „Oameni care mănâncă tot ce le poftește inima, care poartă haine elegante şi care, în ciuda faptului

că dansul este un lux interzis chiar şi pentru ei, îşi petrec nopţile în cazinouri." Nimic nu-i plăcea însă mai mult ca dansul şi jocurile de noroc. Dar cheltuind fondurile oferite de MI6, s-a trezit din nou lefteră. Ducea „o existenţă mult mai agreabilă decât cea din Londra supusă Blitzkrieg-ului german", dar Elvira începea să se simtă vinovată. „Mi se părea că fac prea puţin ca să justific investiţia lui Dansey." Cineva trebuia să muşte momeala. Henri Chauvel părea să fie un început bun.

Dintre milionarii care se bucurau, în primăvara anului 1941, de viaţa din sudul Franţei, puţini erau mai lipsiţi de scrupule ca Chauvel, un proprietar de terenuri şi imobile şi un antreprenor, care a descoperit că modul cel mai eficient de a face bani era să te bagi pe sub pielea nemţilor. Au luat masa la hotelul Carlton, proprietatea sa, şi au comandat şampanie. Era evident că Chauvel „se scălda în bani". Câţiva bărbaţi de la bar discutau zgomotos, încinşi de aburii alcoolului. Unul dintre ei ieşea mai mult în evidenţă prin „statura sa înaltă şi părul negru ca smoala". Vorbea franceză, dar chiar şi de la distanţă Elvira îi auzea puternicul accent german. „Părea că i-am stârnit curiozitatea, căci se uita tot timpul la mine", a scris ea. „Era tânăr şi chipeş." L-a întrebat pe Chauvel dacă îl cunoştea.

„Îţi fac cunoştinţă cu el, dacă vrei, dar în final se va dovedi un porc ca toţi ceilalţi", i-a răspuns francezul, iritat de interesul pe care Elvira îl manifesta pentru un alt bărbat. Ea a insistat să-i spună cum îl cheamă. Chauvel a ridicat

din umeri: „Este unul dintre agenţii secreţi ai lui Goering şi îşi schimbă numele în fiecare zi".

Câteva zile mai târziu, Elvira bea un pahar de whisky la barul hotelului Miramar când neamţul şi-a făcut apariţia lângă ea şi, înclinându-se în faţa ei, s-a prezentat ca fiind „Bibi". Numele său real era Helmut Bleil. Sosise în Franţa liberă în 1940, ca membru al comisiei însărcinate cu impunerea condiţiilor armistiţiului franco-german, dar rolul său de expert economic era doar o acoperire. Ca şi Johnny Jebsen, lucra ca spion liber-profesionist. Dar spre deosebire de Jebsen, nu avea niciun rol oficial în Abwehr, căci „fusese recrutat personal de Goering". „Bibi" i-a făcut cinste Elvirei cu încă un pahar de băutură, apoi a invitat-o să ia masa la „unul dintre cele mai scumpe restaurante de pe piaţa neagră". Părea un individ ciudat, dar fascinant. Mâinile îi tremurau necontrolat şi bea fără măsură, dar avea „un mers elegant" şi era „evident un gentleman". Părea cumplit de îngrijorat. Elvira se întreba dacă nu suferea cumva de vreun „complex de inferioritate". I-a mărturisit mai târziu că se temea că membrii rezistenţei îi vor descoperi „identitatea germană" şi îl vor împuşca în stradă.

La început, „Bibi" „a condus firul conversaţiei spre lucruri banale". Când l-a întrebat cu ce se ocupa, „el i-a răspuns râzând că ar fi trebuit să lucreze la ambasada din Madrid ca «specialist în economie»." Dar n-a dezvoltat subiectul. Elvira i-a explicat că se despărţise de soţ şi se afla în vizită la părinţii ei, în Vichy. A adăugat apoi, ca din întâmplare, că rămăsese fără bani şi avea să se întoarcă

în curând în Anglia. După cină, Bibi s-a oferit s-o ducă la cazinou. În ciuda firii sale plămădite dintr-un amestec ciudat de fanfaronadă şi paranoia, Elvira îl considera „un individ plăcut".

Elvira şi „Bibi" s-au întâlnit din nou în serile următoare. Uneori, era vesel, râzând şi „bucurându-se ca un copil de tot ce vedea în cale". Alteori, cădea într-o melancolie alcoolică şi îi spunea că „războiul era o prostie şi un lucru regretabil, că ruşii erau o pacoste şi că ar fi fost mult mai logic ca Anglia şi Germania să se unească împotriva Rusiei" .

– De ce te întorci în Anglia? a întrebat-o el. Ai putea să te distrezi de minune la Paris. Pe de altă parte, bombardamentele asupra Londrei se vor intensifica mai mult ca niciodată.

În cele din urmă, „Bibi" a făcut, şovăitor, primul pas. I-a spus, din senin, că a aflat de la „bancherul său portughez că era un moment propice când, în Anglia, se puteau câştiga bani frumoşi".

– Am putea întreprinde o mică afacere împreună, a adăugat apoi, după o scurtă ezitare.

Elvira a simţit că „mi se iveşte, în sfârşit, ocazia de a-mi justifica salariul de la MI6. Am ciulit iute urechile".

– Cât îi trebuie unei femei ca tine ca să trăiască bine la Londra? a întrebat-o „Bibi".

Elvira i-a răspuns că ar fi fericită „cu peste o sută de lire pe lună".

– Dar e foarte puţin, a spus „Bibi", părând uşurat. Şi foarte uşor de câştigat.

– Cum? l-a întrebat Elvira.

Au stat de vorbă pe faleza pustie din Cannes până la ora trei dimineaţa. „Bibi" i-a explicat că avea „prieteni" care ar plăti cu generozitate pentru orice informaţie politică, financiară şi industrială despre Marea Britanie.

– După război, toată lumea va ajunge în pragul sărăciei, aşa că depinde numai de noi să încercăm să câştigăm acum nişte bani. La urma urmei, e singurul lucru care contează.

A fost „destul de evaziv" în privinţa metodelor de obţinere a acestor informaţii.

– Va trebui să fii extrem de atentă şi să nu sufli niciun cuvânt despre asta, i-a spus Bleil, pe un ton grav, scrutând cu privirea apele întunecate ale Mediteranei. Căci, dacă vei spune ceva cuiva, vei fi prima care va plăti.

Cuvintele au rămas plutind în aer, pendulând între avertisment şi ameninţare.

În patruzeci şi opt de ore, „Bibi" a înştiinţat-o că „prietenii" lui au acceptat să-i plătească 100 de lire sterline pe lună „pentru început, plus alte sume suplimentare pentru orice informaţie utilă". Banii vor intra în conturi elveţiene şi portugheze, sub forma unei pensii alimentare plătite de fostul ei soţ. Numele său de cod va fi „Dorette". Va transmite mesajele, scriindu-le cu cerneală simpatică, „un truc extraordinar", prin care nimeni nu le va descoperi vreodată. Avea să trimită scrisorile fie lui Chauvel la Hôtel de Paris din Monte Carlo, fie la o adresă din Lisabona.

– Vrem să ne relatezi fapte, nu opinii sau reacţii...

– Povestea asta e cu totul cu totul altceva decât „mica afacere" pe care voiam s-o punem la cale împreună, l-a întrerupt Elvira.

– Este mult mai interesant şi, dacă vei avea succes, ai putea să ieşi la pensie de aici.

Zece zile mai târziu, Bleil, vădit agitat şi ameţit de aburii alcoolului, s-a întâlnit cu Elvira într-un parc din Cannes cu puţin înainte de prânz. „Se uita nervos de jur împrejur şi m-a întrebat dacă eram sigură că nu m-a urmărit nimeni." A scos apoi din buzunar o sticluţă cu un lichid incolor.

– Nemţii sunt cei mai buni chimişti din lume şi aceasta este cea mai nouă şi cea mai bună invenţie.

Elvira nu i-a spus că purta deja cu ea în geantă o sticluţă cu cerneală simpatică, furnizată de englezi. Au pornit apoi spre Hôtel Majestic, unde Bleil a comandat o şampanie.

– Eu acţionez întotdeauna bazându-mă pe intuiţie, i-a spus el. Şi simt că pot să am încredere în tine. Dacă mă înşel, cariera mea va fi complet distrusă.

Elvira era mistuită de remuşcări. Deşi era un spion nazist, mai mereu beat, „Bibi" era în adâncul sufletului său doar un copil, depăşit cu totul de situaţie. „Îmi părea rău pentru el şi aş fi vrut să nu mă fi amestecat în povestea asta, dar mi-am făcut curaj, spunându-mi că, dacă te apuci să faci o treabă, trebuie să te implici cu trup şi suflet, fără sentimentalisme inutile."

Mâinile lui Bleil îi tremurau necontrolat. Şi-a scos sticluţa de metal, cu băutură, pe care o purta în buzunarul pantalonilor.

– Nu trebuie să sufli nimănui niciun cuvânt despre asta, i-a spus el, bând cu nesaţ.

– Nu vreau să-mi petrec restul războiului în închisoare, i-a răspuns simplu Elvira.

Lily Sergeyev înnebunea aşteptând. Se oferise să lucreze ca spion pentru Germania, dar Germania nu se grăbea să accepte oferta. Chiar şi câinele ei, Babs, părea să simtă tensiunea ce plutea în aer. De aproape un an, pierdea vremea în Paris, aşteptând un răspuns, în timp ce maiorul Emile Kliemann, oficial ofiţerul ei de caz, stabilea întâlniri la care nu ajungea niciodată la timp. Când apărea, vorbea cu entuziasm despre misiunile pe care Lily s-ar putea să le îndeplinească pentru cel de al Treilea Reich, dar nu făcea nimic concret în acest sens. Planurile de a o trimite ca spion în Siria, Australia şi la Dakar nu se materializau. Kliemann era mult mai interesat să exploreze plăcerile Parisului şi să discute despre viaţa lui amoroasă. Era îndrăgostit până peste cap de Yvonne Delidaise, „o fată drăguţă, dar fără prea multe principii", considera Lily. Yvonne avea părul lung şi blond, ochii albaştri şi nasul cârn şi se îmbrăca în rochii din dantelă, pe care Kliemann adora să i le cumpere. În jurnalul ei, Lily o descrie pe Yvonne ca fiind „frumuşică, dar cam plinuţă şi lată în şolduri". Avea însă doar douăzeci şi şase de ani şi Kliemann, care se apropia de cincizeci, îşi pierduse

complet capul după ea. Îi cânta la vioară până îl apuca plânsul. Într-o seară, i-a spus lui Lily că se hotărâse să divorţeze de soţia lui ca să se căsătorească cu Yvonne, dar nu-şi făcuse încă timp să le dea de ştire niciuneia din ele.

Kliemann îi plătea lui Lily o rentă de 3 000 de franci pe lună. Ea a învăţat codul Morse cu ajutorul lui Richard Delidaise, fratele lui Yvonne, barman la aeroportul Le Bourget şi colaboraţionist înfocat, care, înainte de război, făcuse studii de telegrafie. După ce-a învăţat-o noţiunile de bază ale codului Morse, i-a dezvăluit misterele tehnicilor de codificare. Apoi, într-un apartament de lângă Operă, a făcut cunoştinţă cu doi bărbaţi cu chelie, ce „semănau cu nişte păsări de pradă". Au învăţat-o cum să prepare cerneală simpatică, topind o substanţă specială, neidentificată, şi scriind apoi cu o scobitoare înmuiată în substanţa respectivă pe „o foaie de hârtie obişnuită, frecată înainte cu nişte vată uscată pentru a ridica uşor în relief fibrele de celuloză".

Dar Lily părea departe de a-şi vedea împlinit visul de a i se încredinţa misiuni de spionaj şi începea să-şi piardă răbdarea. Imprevizibilă şi ambiţioasă, se lăsa călăuzită de motive extrem de complexe. Va susţine mai târziu că a fost animată de cel mai pur sentiment de patriotism şi că intenţiona să treacă în tabăra adversă cât mai curând cu putinţă. Era însă motivată şi de spiritul de aventură, precum şi de convingerea că era hărăzită să joace rolul principal în propria-i dramă. Se simţea ataşată de genialul, romanticul şi ineficientul Kliemann, dar îl considera exasperant. Lily

nu era o femeie răbdătoare. Şi ca situaţia să devină şi mai alarmantă, avea dureri cumplite, provocate de pietrele la rinichi. „Lucrurile se tergiversează atât de mult, încât războiul se va încheia înainte să apuc să fac şi eu ceva", se plângea în jurnalele ei.

În final, după ce Kliemann a ratat încă o întâlnire, Lily Sergeyev a făcut un scandal monstru. Iar Yvonne Delidaise a fost cea care a suportat consecinţele. „M-am săturat!", a ţipat Lily. „Nu-mi place să fiu dusă cu zăhărelul. Mereu aceeaşi situaţie: ba nu e acasă, ba abia a plecat, ba e la o conferinţă. N-a făcut nimic un an de zile. Gata, e cazul să-i punem capăt!..." Şi a trântit telefonul.

Când Kliemann şi-a făcut apariţia a doua zi şi a încercat s-o liniştească, Lily şi-a vărsat năduful. „Va trebui să încetezi să mă mai tratezi ca pe o otreapă. N-am de gând să te mai ascult. M-am săturat până peste cap, aşa că poţi să cauţi pe altcineva."

Poate că acest spectacol histrionic l-a determinat pe Kliemann să treacă la acţiune. Sau mai degrabă maiorul a realizat că, dacă nu avea să le arate nişte fapte concrete şefilor săi, s-ar putea să-şi pună în pericol viaţa tihnită pe care o ducea în Paris. Indiferent de motive, maşinăria germană de spionaj, lentă şi greoaie, s-a pus în mişcare.

Kliemann a stabilit o întâlnire cu Lily şi, spre marea ei uimire, a sosit la timp. „Este pentru prima oară când maiorul a ajuns la timp la o întâlnire", a scris ea. Devenise brusc prototipul eficienţei desăvârşite. Primise ordine de la Berlin: Lily avea să ajungă în Marea Britanie, prin

Madrid, jucând rolul unei refugiate dornice „să se alăture cauzei Aliaților și s-o servească prin orice mijloace avea la dispoziție". Va primi numele de cod „Solange", în timp ce Kliemann își va semna mesajele cu pseudonimul „Octave". Lily va fi întâmpinată la Madrid de unul dintre agenții Abwehrului de acolo: „Indiciul după care te va recunoaște este cățelușul tău, de vreme ce insiști să-l iei pe Babs cu tine". Kliemann urma să vină și el în Madrid peste câteva săptămâni și îi va aduce un radioemițător ascuns în interiorul unui gramofon. „Sunt convins că vei reuși. Nu trebuie să te îndoiești. TREBUIE să reușești!", a sfătuit-o el, cu emfază.

În timp ce trenul pleca din Gare d'Austerlitz, Lily – agentul „Solange" – a scris în jurnalul ei: „Îi fac cu mâna mamei care stă pe peron. Babs adulmecă satisfăcut. Închid fereastra și îi fac loc lui Babs pe canapea. Plec din Franța ca să-i ajut pe cei ce încearcă s-o elibereze".

5

„CLUBUL“

La birourile MI5 de pe St. James' Street, John Masterman se gândea, ca de obicei, la spioni şi la crichet. Echipa Crucii Duble căpăta conturul unei formaţii bine pregătite, asaltate de tot mai mulţi concurenţi dornici să ajungă printre primii unsprezece jucători*. Unii dintre nou-veniţi erau jucători înnăscuţi, nerăbdători să intre imediat pe teren, şi erau angajaţi pe loc; alţii erau fie lipsiţi de talent, fie refractari, suportând tratamentul de rigoare.

Josef Jakobs, un stomatolog german de patruzeci şi trei de ani, a fost găsit, la începutul lunii februarie, pe un câmp din Cambridgeshire, cu fractură de gleznă. Neputându-se mişca, a tras cu revolverul ca să atragă atenţia. După ce-a fost supus la interogatoriu, Stephens „Ochi de Tinichea“ a ajuns la concluzia că Jakobs era „un nazist înfocat“, „care nu

* În crichet, membrii echipei First XI sunt jucători de elită, aleşi pe sprânceană. (n.tr.)

Billy Luke

putea fi angajat ca agent dublu", de vreme ce nu manifesta nici cea mai mică tendință de a colabora. A fost judecat și trimis în fața plutonului de execuție. „A murit în Turnul Londrei, dovedindu-se un om extrem de curajos", a scris „Ochi de Tinichea". „I-a sfătuit pe soldați să nu ezite să apese pe trăgaci."

Mult mai promițători păreau să fie doi tineri norvegieni, John Moe și Tör Glad, care au aterizat cu un hidroavion german în apropiere de coasta Scoției și au ajuns pe țărmul stâncos din Banffshire cu o barcă pneumatică, înarmați cu echipamente destinate operațiunilor de sabotaj, un radioemițător și două biciclete. S-au predat imediat autorităților scoțiene, spre marea uimire a acestora. Povestea lor a fost confirmată de informațiile oferite de cei de la Bletchley Park și au fost primiți pe loc în sistemul Crucii Duble, cu numele de cod „Mutt" și „Jeff", după celebrele personaje din benzile desenate americane, doi împătimiți ai jocurilor de noroc, complet diferiți unul de celălalt și cam nătângi. Alegerea numelor nu s-a dovedit prea fericită, deoarece „Mutt" și „Jeff" vor alcătui un cuplu solid de jucători, abili și versatili, deși nu remarcabili.

Fascistul danez Wulf Schmidt, alias agentul „Tate", se dovedea și el un jucător bun, deși nu i se permitea să

folosească propriul său radioemiţător, din cauza faptului că şefii lui britanici se îndoiau că „loialitatea lui faţă de această ţară va supravieţui în momente de criză". Dar agentul „Tate", trimis în Germania să le furnizeze nemţilor „furaje pentru păsări", se descurca foarte bine şi, cu timpul, avea să devină „o perlă preţioasă printre agenţi", ca să-l citäm pe Masterman, stabilind recordul pentru cel mai îndelungat contact radio cu Germania.

De departe însă, cel mai talentat dintre noii recruţi era Duşko Popov – agentul „Skoot" – playboy-ul sârb, care se dovedea nu doar un jucător foarte bun, ci mult prea bun ca să fie adevărat. Ambele părţi aveau atâta încredere în el, încât au început să se întrebe dacă nu cumva se înşelau. Primul care a început să nutrească îndoieli în privinţa lui Popov a fost William (Billy) Luke, ofiţerul de caz MI5 desemnat să-l supravegheze. Industriaş din Glasgow, care deţinea o companie producătoare de aţă de in, Luke se asemăna cu Popov, având acelaşi caracter, aceiaşi ochi alunecoşi şi acelaşi gust pentru viaţa luxoasă – acesta fiind şi motivul pentru care Tar Roberston îi încredinţase rolul de ofiţer de caz. Putea ţine pasul cu Popov şi la băutură, dar şi la femei. Billy Luke era însă îngrijorat: „Nu am cum să nu-l privesc cu o oarecare suspiciune. Am sentimentul că ar putea să fie un mincinos desăvârşit". I-a minţit oare Popov pe cei de la MI5? Ar putea fi oare un spion infiltrat?

După o lună petrecută în Lisabona, Popov s-a întors la Londra, unde a fost supus unui interogatoriu şi mai aspru decât primul. Popov le-a spus lui Robertson şi lui Luke

că a fost întâmpinat cu căldură la aeroportul Portela din Lisabona de von Karsthoff însuşi. Ajunşi la vila Toki-Ana, a început să-şi depene povestea, repetată de-a fir a păr împreună cu ofiţerii britanici, descriindu-i cu lux de amănunte întâlnirea cu Ewen Montagu şi oferindu-i crâmpeiele de informaţii pe care se presupunea că le adunase în timpul vizitei sale în Anglia. Von Karsthoff a plecat apoi la Paris, ca să le dea raportul superiorilor săi din Abwehr, iar când s-a întors, i-a comunicat verdictul: deşi „nu erau prea impresionaţi şi considerau răspunsurile mult prea generale", credeau că Popov avea să devină un agent extraordinar. Nimic nu trăda vreo urmă de suspiciune. Păreau să nutrească „o încredere oarbă" în „agentul «Ivan»" şi voiau să-l trimită din nou în Anglia, ca să obţină alte informaţii cât mai curând cu putinţă. Von Karsthoff i-a dat lui Popov o nouă „călimară" cu cerneală simpatică şi un alt chestionar, ce cuprindea o gamă largă de subiecte, printre care moralul cetăţenilor, probleme politice şi aspecte militare. „În curând, veţi dori să ştiţi şi ce-a mâncat Churchill la masă", a remarcat Popov.

Cei din Abwehr „aveau aşteptări mari de la această nouă vizită în Anglia", i-a spus von Karsthoff. Îl aşteptau recompense substanţiale dacă Popov avea să se străduiască şi să obţină informaţii mult mai utile. I-a sugerat chiar posibilitatea de a i se încredinţa o misiune în Statele Unite. Popov şi-a petrecut ultimele săptămâni la Lisabona, mâncând şi bând pe cheltuiala lui von Karsthoff, stabilind contacte de afaceri şi implicându-se într-o aventură cu o

franţuzoaică divorţată, cu origini nobile. Călătoria în Lisabona a avut un succes răsunător, Popov era convins de asta.

Petrecerile de Crăciun organizate pentru el i-au trezit gustul pentru plăcerile luxoase din Londra şi a fost puţin dezamăgit să descopere că acum trebuia să-şi găsească singur motive de distracţie. „Londra e un loc plictisitor", îi scria el lui Johnny Jebsen, cu cerneală simpatică. „Majoritatea fetelor frumoase au plecat la ţară, iar o sticlă de whisky se vinde cu 16 şilingi. Asta te-ar face extrem de nefericit." Popov nu a emis pretenţii financiare – nemţii îl recompensau deja cu generozitate –, dar, după cum MI5 avea să descopere în curând, se aştepta ca britanicii să-i asigure „necesităţile vieţii" – adică, băutura, dansul şi femeile. Mai ales femeile. Tar Robertson era un om cu multă experienţă de viaţă, dar chiar şi el a fost uşor surprins când Popov „i-a sugerat că ar fi încântat să aibă parte de un pic de companie feminină rafinată". Robertson nu s-a aflat niciodată în postura de „mijlocitor", dar ştia unde să găsească un expert. A apelat la comisarul Lewis de la Poliţia Metropolitană, căruia i-a cerut sfatul referitor la „posibile cunoştinţe feminine care ar putea fi folosite ca agente". MI5 nu căuta o prostituată, a insistat Tar, ci „o femeie dornică să-i ofere puţină distracţie lui «Skoot», împiedicându-l astfel să intre în bucluc, dar furnizându-ne şi nouă informaţii despre legăturile ciudate pe care şi le face aici". Lewis avea deja în minte o candidată.

În dosarul lui Popov de la MI5, se află mai multe scrisori de dragoste primite de Popov de la „Gwennie", care

era căsătorită cu „Charles" şi lucra, în timpul zilei, pentru Crucea Roşie. (Iată un exemplu: „Nu ne putem vedea mâine, deoarece «Charles» se întoarce pe neaşteptate la Londra! Nu va sta mult, aşa că te voi suna imediat ce voi putea. Îmi pare nespus de rău, pentru că abia aşteptam să te văd! Cu drag, «Gwennie».") Lucra, fără îndoială, pentru MI5; Popov ştia asta prea bine, dar nu-l interesa. Numele adevărat al lui „Gwennie" a fost şters cu grijă din dosar. Ea rămâne astfel o altă eroină anonimă, care îşi face datoria în mod ireproşabil, dar cu mijloace neconvenţionale, faţă de patria aflată în război.

Noul chestionar al lui von Karsthoff indica interesul uriaş pe care nemţii îl manifestau faţă de sistemele de apărare de pe coastele Scoţiei, astfel că Billy Luke a primit misiunea de a-l plimba pe Popov prin ţinutul său natal: în felul acesta, Popov îi va descrie cu exactitate lui von Karsthoff locurile pe care le-a văzut, fără să-i poată relata însă lucrurile cu adevărat importante, ce nu fuseseră incluse pe lista „obiectivelor turistice". Luke va avea astfel ocazia să pună la încercare corectitudinea lui Popov şi să-i ofere puţină distracţie. Dacă Popov se distra bine sau nu, acest lucru i se citea pe chip. „Aspectul pe care îl capătă tenul său depinde de activităţile desfăşurate cu o seară în urmă", a scris Tar Robertson. „Dacă s-a distrat de minune, tenul său devine albicios şi plin de pete."

Itinerariul lor prin părţile nordice ale Scoţiei s-a transformat într-un tur al barurilor, petrecând ziua printre „peisaje tipic scoţiene", iar noaptea „în companii plăcute şi

vesele". Au vizitat Loch Lomond şi Gareloch, poposind adesea „să se înviioreze", şi apoi au pornit spre Edinburgh. „Exista o lege la vremea aceea – îşi aminteşte Popov mai târziu – care îţi interzicea să bei ceva dacă n-ai străbătut opt kilometri. Astfel, ofiţerul meu de caz, fiind un scoţian desăvârşit, interpreta textul legii ca pe o «obligaţie» de a ne opri să bem ceva la fiecare opt kilometri." În Edinburgh, au stat la Central Hotel, au băut la American Bar şi Piccadilly Club şi au luat masa la Malmaison şi Mirabel. Popov nu lucra ca spion pentru Germania, a raportat Luke, de vreme ce „nu depune nici cel mai mic efort ca să obţină vreo informaţie şi nici nu pune vreo întrebare pe care am putea s-o conectăm cu spionajul". Dar, la un moment dat, printre plăcerile lor nocturne, Popov a făcut o singură aluzie interesantă la prietenul lui, Johnny Jebsen: „Nu credea că i-ar fi fost greu să-l convingă pe Jebsen că susţine o cauză pierdută. Jebsen este, în adâncul sufletul, pro-britanic". Popov i-a dat de înţeles că ar putea să-l recruteze pentru MI5 pe cel care l-a recrutat, la rândul lui, pentru serviciile secrete germane, „cu atât mai mult dacă avea să-l întâlnească la Madrid, să-i ofere compania unor femei frumoase şi pline de viaţă şi să îl lase să câştige la poker". Iată un trofeu ademenitor: un membru al Abwehrului care ar putea fi atras în echipa Crucii Duble. „S-ar putea să vorbim mai pe larg despre acest subiect", a scris Luke.

După trei zile cât au făcut turul oraşului şi al barurilor, Luke s-a întors la Londra, cu tenul albicios şi plin de pete, impresionat de rezistenţa lui Popov şi convins pe deplin că

nu juca, la urma urmei, un joc triplu. „Lucrează, fără cea mai mică îndoială, pentru noi, nu pentru nemți", a scris Luke. „Inteligent, versatil, hotărât și cu un caracter puternic, se va simți ca peștele în apă în toate cercurile elitiste din orice capitală europeană sau americană, întruchipând prototipul playboy-ului internațional. Nu pierde nicio ocazie de a-i discredita pe liderii naziști, îl urăște pe Goebbels cu aceeași pasiune cu care îi admiră pe englezi și este convins că Marea Britanie va câștiga războiul." Slăbiciunea imensă pe care o avea pentru femei s-ar putea dovedi, în cele din urmă, o problemă, a prezis Luke: „Este înnebunit după compania femeilor atrăgătoare, aflate din belșug în Dubrovnik, unde virtutea este prea puțin apreciată. Aventurile sale amoroase ar putea deveni o sursă de inspirație pentru Maurice Dekobra", romancierul francez de scrieri erotice*. Luke era însă convins acum că Popov era demn de încredere și pregătit să-și riște din nou viața întorcându-se la Lisabona: „«Skoot» este un partener inventiv, vesel și amuzant, de sinceritatea și loialitatea căruia sunt, personal, satisfăcut". Fără știrea lui Popov, fratele său mai mare, Ivo, doctor la Belgrad, a abordat și el MI5, oferindu-se să lucreze ca spion împotriva nemților: familia Popov era de aceeași parte a baricadei.

Complet liniștit, Tar a început să-i furnizeze lui Popov niște răspunsuri pentru chestionarul său, importante și ușor

* Ernest-Maurice Tessier, cunoscut sub pseudonimul Maurice Dekobra (1885–1973) a fost un reporter, romancier, dramaturg, poet și traducător francez. (n.tr.)

de verificat, dar inofensive, care să-l convingă pe şeful lui de la Abwehr că era într-adevăr spionul eficient şi întreprinzător pe care şi-l imaginau. Von Karsthoff îi sugerase lui Popov să recruteze nişte subagenţi, dacă avea să găsească pe cineva potrivit. MI5 i-a făcut pe plac: primul a fost Dickie Metcalfe, un fost ofiţer al serviciilor secrete din armată. Popov avea să i-l descrie lui von Karsthoff ca pe un împătimit al jocurilor de noroc, nemulţumit şi disfuncţional, care fusese demis din armată pentru semnarea unor cecuri false şi care era pregătit să-şi spioneze foştii colegi, pentru că „îi urăşte pe toţi". Metcalfe era un individ corpolent (motiv pentru care a primit numele de cod „Balonul"). Al doilea subagent avea să fie întruchipat de mult mai zvelta Friedl Gaertner, o cântăreaţă austriacă de cabaret, de treizeci şi patru de ani, care cunoştea multă lume din societatea londoneză şi care lucra deja pentru MI5. Tatăl ei fusese membru al partidului nazist, drept care englezii sperau că, atunci când nemţii o vor verifica, o vor considera demnă de încredere. Gaertner avea „legături cu oameni importanţi din înalta societate britanică", aflându-se aşadar „într-o poziţie care îi permitea să profite de indiscreţiile prietenilor sus-puşi din cercurile guvernamentale şi diplomatice şi să obţină informaţii utile". A primit numele de cod „Jeleu", pentru că cei din BIA o considerau „dulce ca o bombonică". Şi Popov era de aceeaşi părere. Au devenit, inevitabil, amanţi.

Acum, pentru că nu-l mai considerau un pericol gata să dea oricând bir cu fugiţii, Popov a fost răsplătit cu un

alt nume de cod, mult mai potrivit cu statutul lui de cel mai promiţător agent dublu. A fost rebotezat „Tricicleta". Numele ar putea fi atât o aluzie la poftele sale nesăţioase, cât şi la zvonurile că ar fi avut o pasiune pentru sexul în trei. „Tricicleta" simboliza, de asemenea, noua reţea a lui Popov, alcătuită dintr-o roată mare – el însuşi – susţinută de alte două mai mici, agenţii „Balon" şi „Jeleu".

În timp ce Robertson făcea jocuri de cuvinte cu numele de cod al agentului său, Popov se distra şi el cu porecla lui Tar. Le-a cerut celor de la MI5 să-l ajute să-şi deschidă propria afacere de import-export, care să-i ofere, pe lângă o acoperire solidă, şi un venit substanţial. „Vor să cumpere şi să vândă orice pe orice piaţă", a scris Tar, care a aranjat ca Popov să ocupe mai multe birouri în Imperial House, 80 Regent Street. MI5 i-a oferit lui Popov chiar şi o secretară atrăgătoare, care să se ocupe de corespondenţa şi afacerile sale. În semn de respect faţă de şeful lui, Popov şi-a numit compania „Tarlair Ltd"*.

În timp ce se pregătea să se întoarcă din nou în Portugalia, Popov se temea că „răspunsurile pe care le-a oferit la chestionarul lui von Karsthoff nu erau bogate în detalii, punându-i în pericol poziţia de spion abil". Se simţea, de asemenea, măcinat de „scrupule din cauza rolului pe care îl juca", împrietenindu-se cu von Karsthoff şi trădându-l deopotrivă. Masterman a încercat să-l încurajeze, oferindu-i un dicton pretenţios şi întortocheat: „Dacă cel mai strict cenzor moral îşi respectă motivele, nu mai are niciun

* În traducere „Bârlogul lui Tar S.R.L." (n. red.)

rost să-şi critice comportamentul". Popov, a cărui engleză nu atingea standardele Universităţii Oxbridge, n-a înţeles ce-a vrut să spună. Luke i-a explicat, într-un limbaj mai simplist, că „misiunea pe care şi-a asumat-o era extrem de valoroasă pentru această ţară". Conversaţia lor l-a încurajat pe Popov, care i-a scris ofiţerului său de caz o scrisoare de rămas-bun, dezvăluindu-şi profunzimea sentimentelor ascunsă sub masca frivolităţii sale. „Îmi este greu să definesc trăirile pe care le simt acum, când trebuie să părăsesc ţara voastră frumoasă şi curajoasă. Plec cu inima încărcată de speranţă. Tu, dragul meu Luke, eşti un exemplu clasic al calmului englezesc, manifestarea celei mai puternice arme a britanicilor, care îi ajută «să rămână oameni». Asta va distruge maşinăria lui Hitler."

În ziua plecării lui Popov, Luke l-a invitat să ia masa la Savoy şi a observat că era vesel, dar „puţin cam obosit", palid la faţă şi plin de pete. Petrecuse „o noapte de pomină", după o săptămână istovitoare, împreună cu Friedl şi „Gwennie", luând cu asalt 400 Club, Coconut Grove şi restaurantul Hungaria. Popov i-a cerut „un revolver automat, în caz de nevoie", părând complet imperturbabil când Luke i-a explicat că ar putea fi periculos şi poate chiar un gest nechibzuit. Popov avea să înfrunte pericole extreme şi amândoi o ştiau prea bine: „Nu putem să-l ajutăm cu nimic dacă se va întâmpla ceva". Agentul „Tricicleta" a plecat cu „un pas uşor legănat, contrar mersului militar", ca să prindă avionul spre Lisabona, lăsându-l pe agentul MI5 să-i achite nota uluitor de costisitoare a cazării la hotel.

Luke şi Popov se asemănau foarte mult, iar Tar observa cu satisfacţie legătura tot mai puternică dintre ei. În lumea schimbătoare şi întunecată a spionajului, relaţia dintre agent şi ofiţerul de legătură era fundamentală: „Ofiţerul de caz este răspunzător pentru fiecare agent, luând cu mâinile, ca să spunem aşa, pulsul pacientului, de dimineaţă până seara, şi urmărindu-i fiecare gând şi mişcare". David Petrie, şeful MI5, a cerut Secţiei B „să-i adune pe cei mai talentaţi şi mai experimentaţi agenţi din slujba serviciilor secrete", dar nu era uşor să găseşti oameni bine pregătiţi care să fie şi prieteni, şi psihologi, şi „dădace" pentru un grup de indivizi, care erau, aproape prin definiţie, nestatornici, adesea exasperanţi şi poate chiar neloiali.

Secţia B1A se extindea considerabil şi experimentul iniţial căpăta tot mai mult dimensiunile unui proiect de amploare. „Dirijarea şi controlarea agenţilor dubli", a scris Masterman, „reprezintă o misiune îndelungată, laborioasă şi extrem de complicată. O muncă extraordinară de coordonare, pregătire şi analiză crucială." Fiecare agent dublu implica „serviciile permanente ale unui ofiţer de caz, menit să-l controleze şi să-l organizeze, ale unui operator radio, destinat să-l monitorizeze şi poate să-i transmită mesajele, ale unor paznici (cel puţin doi la număr), ale unui ofiţer cu maşină, însărcinat să preia informaţiile agentului dublu şi poate ale unei menajere, destinate să aibă grijă de toţi şi să le facă de mâncare". Birourile din St. James's Street deveneau tot mai aglomerate. Tar Robertson ocupa primul

birou, în timp ce Masterman şi John Marriott, adjunctul şi asistentul lui Tar, ocupau camera alăturată. De profesie avocat, Marriott era „un colecţionar de fapte", un împătimit al regulilor şi al chibzuinţei; opusul rigid şi cârcotaş al lui Tar, renumit pentru extravaganţa şi exuberanţa sa, un om care privea lumea cu ochi critici şi bănuitori printr-o pereche de ochelari cu lentile groase. Ofiţerii de caz, deja cinci la număr, lucrau împreună în biroul cel mai spaţios, împreună cu doi funcţionari şi încă un ofiţer, care răspundea de transmiterea informaţiilor primite de la agenţi.

Ofiţerii, selectaţi cu grijă de Robertson, alcătuiau o echipă vădit neobişnuită: alături de Billy Luke, se aflau Cyrill Mills, un impresar de circ cu jumătate de normă, Hugh Astor, fiul lordului Astor, proprietarul ziarului *The Times*, şi doi avocaţi – Ian Wilson, un om metodic şi retras, şi Christopher Harmer, un individ spiritual, intuitiv şi extraordinar de inteligent. După cum vedem din efortul alegerii numelor de cod, şefii agenţilor şi ofiţerii de caz adorau jocurile de cuvinte, iar atmosfera din birourile lor era relaxată şi veselă. Membrii echipei erau cu toţii foarte tineri: Tar avea treizeci de ani când a început războiul, iar Hugh Astor avea doar douăzeci şi trei când li s-a alăturat. Harmer, cu un an mai mic decât Tar, descria Secţia B1A ca un grup de „şcolari cu pretenţii de oameni maturi, care puneau la cale jocuri îndrăzneţe şi periculoase, inspirate din cărţile pentru tineret şi romanele de aventuri". Printre ei, se afla şi o „şcoliriţă", deşi era nevoie de mult curaj s-o numeşti aşa.

Gisela Ashley, cunoscută în lumea spionilor ca „Susan Barton", era, în această perioadă, singura femeie din secție și unul dintre cei mai buni agenți. Născută în Germania, o antinazistă înverșunată, Gisela și-a părăsit țara natală în anii '20, înspăimântată de ascensiunea fascismului. S-a căsătorit cu un englez, de care a fost nevoită să divorțeze în curând când a aflat că era homosexual. A păstrat însă cetățenia britanică, s-a înrolat în MI5 și a pus bazele unui parteneriat îndelungat cu un alt ofițer de spionaj, Gilbert Lennox, alături de care a scris mai multe piese de teatru de succes. „Doamna Barton" a lucrat „temporar ca agent" câțiva ani înainte de război, dând rapoarte despre comunitatea germană din Marea Britanie. Piesa ei *Third Party Risk* a avut premiera la St. Martin's Theatre în 1939, la scurt timp după ce s-a mutat la Haga, ca să lucreze ca spion sub acoperire diplomatică. Acolo, secretarul ataşatului naval al Germaniei a îndrăgit-o pe loc, astfel că norocul părea să-i surâdă Giselei, care se pregătea să pătrundă în delegația germană, când s-a întâmplat nenorocirea. În noiembrie 1939, doi agenți MI5 au fost ademeniți să vină la o întâlnire în orașul Venlo, aflat la granița cu Danemarca, sub pretextul că aveau să se întâlnească cu un ofițer antinazist, și au fost răpiți. În mod absurd, unul din ei avea la el o listă cu numele agenților britanici, printre care s-ar fi aflat, se temeau englezii, și numele Giselei Ashley. A fost imediat chemată în Anglia și repartizată secției lui Robertson. Fratele Giselei era de-acum căpitan pe submarinele germane, dar loialitatea „Doamnei Barton" n-a fost niciodată pusă la

îndoială. Pentru că „înțelegea foarte bine mentalitatea germană și nazistă", juca un rol vital în B1A, și fiind singura femeie dintr-o echipă alcătuită numai din bărbați, reușea să corecteze cumva ideile extrem de șovine ale colegilor ei. Masterman ignora complet femeile; Marriott considera sexul opus drept obositor și imprevizibil; Wilson refuza să accepte femeile avocat la firma sa de avocatură. Dar nu o puteau ignora pe Gisela Ashley. „Doamna Barton", secretara atrăgătoare și plină de viață, care se ocupa de corespondența și afacerile lui Popov în biroul companiei Tarlair, era Gisela Ashley, agent special, însărcinată cu misiunea de a nu-l scăpa nicio clipă din ochi.

„Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru că ni l-a dăruit pe Tar", avea să spună mai târziu Christopher Harmer. „Ne încuraja și ne oferea libertatea de alegere, iar dacă făceam vreo prostie, ne atrăgea atenția cu tact și putere de convingere, fără să dea ordine." Tar Robertson era „un lider înnăscut", susține Masterman, „înzestrat cu imparțialitate", dar și un adept al convingerii că putem să amestecăm afacerile cu plăcerea. Nu vedea nicio diferență între cele două aspecte și era un mare iubitor al siestelor de trei ore. Gradele militare contau prea puțin: Robertson era maior, iar până la sfârșitul războiului avea să ajungă locotenent-colonel, dar majoritatea membrilor de la B1A nu aveau grade militare. Dincolo însă de jocurile de cuvinte, de glume și de ironii, sălășluia un izvor nesecat de teamă și îngrijorare, într-o comunitate stigmatizată de secretomanie și scăldată în nesiguranță. Fiecare ofițer de caz era perfect conștient de faptul că o singură

greşeală avea să distrugă întregul proiect, iar consecinţele ar putea fi catastrofale. Conform „Surselor Celor Mai Secrete", nemţii îşi evaluau şi reevaluau în permanenţă agenţii, ba având încredere, ba îndoindu-se de ei, iar aprecierile lor trebuiau apoi evaluate şi reevaluate de Secţia B1A, lucru care l-a determinat pe Tar să remarce: „În acest joc, nimeni nu ştia cum vedea lucrurile partea adversă, deşi făceai tot ce îţi stătea în putinţă să intuieşti".

Probabil că nemţii îşi imaginau că unii dintre agenţii lor au fost interceptaţi şi bănuiau că măcar o parte dintre aceştia lucrau ca agenţi dubli. Poate că englezii ar putea să profite de această bănuială: dacă aveau „să le fluture pe la nas un agent dublu fals", atunci nemţii, convinşi de incompetenţa britanicilor, aveau să-i ignore pe agenţii autentici. Alphonse Timmerman, steward pe un vas belgian, a fost arestat ca spion la începutul anului 1941, dar a refuzat să coopereze. În timp ce Timmerman (cu numele de cod „Scruffy" – „Şleampătul") zăcea în închisoare, cei de la B1A au început să-i trimită agentului său de legătură din Germania scrisori scrise cu cerneală simpatică şi semnate cu numele lui. Ele conţineau erori vădite, ca să le indice nemţilor că Timmerman era manipulat. Era un plan extraordinar, tipic pentru gândirea laterală atât de iubită de echipa Crucii Duble, dar a eşuat în totalitate. Nemţii n-au observat greşelile presărate intenţionat şi „păreau incapabili să realizeze că «Scruffy» era controlat de englezi". Încrederea oarbă pe care o aveau în spionul lor a fost confirmată şi de „Sursele Cele Mai Secrete". Ca atare, cazul

„Scruffy" a fost declarat încheiat. Cei de la BIA au suferit astfel un eşec, dar şi mai mare a fost dezamăgirea lui Alphonse Timmerman, care a fost executat. Abwehrul nu i-a citit nici măcar necrologul din *The Times*. Tar Robertson începea să înţeleagă încetul cu încetul că cei din Abwehr ar putea fi la fel de creduli cum păreau. A rămas însă convins că Anglia gemea de spioni; poate că unii dintre ei s-au infiltrat chiar şi în MI5. Şi avea dreptate.

În februarie 1941, Guy Liddell, şeful Secţiei B, şi-a angajat un nou asistent personal. Acesta era înalt, chipeş şi homosexual; lingvist şi istoric de artă de excepţie, avea numeroase legături în înalta societate. Îl chema Anthony Blunt şi era spion sovietic. Cu patru ani în urmă, Blunt, un adept al principiilor şi ideilor comuniste, fusese recrutat în NKVD (devenit mai târziu KGB) de doctorul Arnold Deutsch, alias „Otto", un vânător de talente în lumea spionajului, creatorul aşa-numitei „Reţele a Spionilor de la Cambridge". La insistenţele şefilor săi sovietici, Blunt s-a înrolat în serviciile secrete britanice, iar în 1941 se afla deja în inima maşinăriei secrete de război a Marii Britanii. Liddell nu avea nevoie de ajutorul unui asistent „de vreme ce îşi face singur toate treburile", astfel că Blunt a preluat alte sarcini din cadrul secţiei. Juca un rol important în misiunile cele mai secrete, participând la operaţiunile de contraspionaj împotriva Germaniei, conducând departamentul de supraveghere din cadrul Secţiei B şi interceptând genţile diplomat ale ţărilor neutre. Apatic, erudit şi capricios, ieşea cu uşurinţă în evidenţă pe coridoarele clădirii din

St. James: cita pasaje din *Winnie-the-Pooh*, în timp ce bea dintr-o sticlă de ulei din ficat de cod şi malţ, susţinând că „asta mănâncă Tigger la micul dejun"*, şi îi plăcea să joace capra la bufetul secţiei.

În ciuda farmecului său, nu toată lumea îl agrea, deşi acum aceste animozităţi sunt uşor estompate de trecerea timpului. „Era un om amabil şi rafinat", îşi aminteşte Dick White, adjunctul lui Liddell; „şi ne-a trădat pe toţi". Tar Robertson nutrea o aversiune făţişă faţă de Blunt, dar atitudinea lui nu îşi avea rădăcinile în faptul că îi punea loialitatea sub semnul întrebării, ci într-o homofobie des întâlnită la vremea aceea. „Nu puteam să-l sufăr. Îi cunoşteam cu toţii înclinaţiile sexuale şi, înainte de război, nimeni nu i-ar fi tolerat prezenţa în biroul nostru." Disprețul pe care Tar îl nutrea faţă de homosexualitatea lui Blunt nu-l împiedica să discute cu el aspectele cele mai secrete ale activităţii sale. În limbajul liceenilor de atunci, homosexualul era un om care „marca pentru echipa adversă"; Blunt marca într-adevăr pentru echipa adversă, fără ca cei din MI5 să bănuiască vreo clipă amploarea succesului pe care îl repurta.

Blunt a început să transmită informaţii secrete ofiţerului său de legătură, Anatoli Gorki, în ianuarie 1941, când URSS şi Germania erau aliate prin pactul Ribbentrop-Molotov: transmiterea de informaţii militare unei puteri aliate cu duşmanul Marii Britanii

---

* Tigger – personaj din seria de poveşti *Winnie-the-Pooh*, creată de autorul englez A.A. Milne. (n.tr.)

reprezenta un act de trădare. Blunt va continua să transmită Moscovei un număr impresionant de secrete, până la sfârşitul războiului. Sovieticii i-au dat numele de cod „Tony", singurul exemplu al unui nume de cod care reprezenta, de fapt, numele adevărat al agentului – fie era o dublă cacealma, extrem de inteligentă, fie o mişcare cumplit de nechibzuită. Blunt se întâlnea cu agentul său de legătură o dată pe săptămână, ca să-i dea documentele – în original şi copie. Memora numeroase materiale, consulta arhiva MI5 ca să răspundă întrebărilor speciale puse de Moscova şi îşi petrecea ora de masă scotocind prin birourile colegilor. Transmitea dosare personale, informaţii operative, rapoarte sumare cu caracter specific, interceptări făcute de cei de la Bletchley Park, informaţii telegrafiate cu caracter diplomatic şi detalii privind metodele de spionaj ale MI5, printre care şi tehnicile de supraveghere şi interogare. Rareori s-a mai întâmplat ca un spion să se infiltreze atât de adânc într-o organizaţie de spionaj. „«Tony» este un agent eficient, conştiincios şi desăvârşit", a raportat la Moscova agentul rus de legătură. „Încearcă să-şi îndeplinească toate misiunile la timp, cât mai conştiincios cu putinţă." Marea Britanie şi Uniunea Sovietică vor deveni aliate împotriva lui Hitler, dar scurgerea imensă de informaţii spre Moscova reprezenta cea mai gravă ameninţare pentru operaţiunile Crucii Duble. Dacă nemţii aveau să se infiltreze în serviciile secrete sovietice, atunci informaţiile transmise

de Blunt la Moscova vor ajunge la Berlin. În următorii patru ani, Blunt le va furniza sovieticilor un număr ameţitor de documente – 1 771.

Iar echipa Crucii Duble nu va bănui nicio clipă că printre membrii ei se afla un agent dublu.

6

„GARBO" IESE LA RAMPĂ

În iarna anului 1941, echipa de la Bletchley Park, care decripta mesajele telegrafiate ale Abwehrului dintre Madrid şi Berlin, a făcut o descoperire alarmantă. Temerile lui Tar Robertson se dovedeau întemeiate: nemţii aveau într-adevăr un spion activ în Marea Britanie, care trimitea scrisori secrete unui agent de legătură din Madrid. Numele său de cod era „agentul Arabel". Părea bine informat, energic şi ingenios, şi recrutase deja cel puţin doi subagenţi. „Sursele Cele Mai Secrete" au dezvăluit faptul că Berlinul era încântat de serviciile sale.

Implicaţiile puteau fi catastrofale. Acest misterios „Arabel" se afla în poziţia de a contrazice informaţiile furnizate de agenţii Crucii Duble, situaţie în care „duplicitatea agenţilor dubli ai MI5 ar putea fi dezvăluită". Un spion necontrolat, cu atât mai mult unul bun ca acesta, ar putea să divulge nu doar reţeaua din Marea Britanie, ci să

expună şi agenţi, în mod deosebit pe Popov, unui pericol mortal. „Cine era acest «Arabel» şi cum a intrat în ţară? De unde a apărut? Şi de unde îşi obţinea informaţiile?"

Sarcina analizării informaţiilor telegrafiate în scopul operaţiunilor de contraspionaj a revenit Secţiei B1B din MI5, cunoscută şi ca „Departamentul de Cercetări Speciale", condusă de Herbert Lionel Adolphus Hart, un tânăr avocat evreu, care va ajunge profesor de jurisprudenţă la Oxford. Cu cât H.L.A. Hart şi echipa lui analizau mai mult informaţiile transmise de „Arabel", cu atât li se păreau mai ciudate. Mesajele, cumplit de lungi, păreau să fie scrise de o persoană care suferea de incontinenţă verbală cronică. Dar mai mult decât atât, informaţiile furnizate de „Arabel" erau, în mod frecvent şi uneori chiar hilar, eronate!

„Arabel" raporta, de exemplu, că locuitorii din Liverpool „se dedau la beţii crunte şi manifestau o moralitate îndoielnică în parcurile de distracţii". Părea să creadă că verile erau atât de toride la Londra, încât cei din corpul diplomatic plecau *en masse* spre Brighton, unde petreceau lunile de vară. Raporta manevre navale de amploare pe lacul Windermere (fără ieşire la mare), implicând prezenţa unui tanc amfibiu american (ce nu fusese încă inventat). Descria cu lux de amănunte regimente inexistente, îndemnându-i chiar pe nemţi să intercepteze un convoi fictiv de nave, ce pleca din Malta. „Arabel" raporta cu minuţiozitate Berlinului cheltuielile lunare pe care le făcea, dar avea un mod ciudat de exprimare. Susţinea, de exemplu, că a fost în Glasgow cu trenul, pentru suma de „87 de şilingi

şi 10 penny" (ar fi trebuit să spună 4 lire, 7 şilingi şi 10 penny). Sistemul monetar britanic era pe atunci derutant, dar nu atât de dificil încât să nu-l înveţi după nouă luni de stat în ţară. Se pare că Abwehrului i-au scăpat anumite erori, dar „mesajele pur şi simplu fanteziste", trimise prin Madrid, îi puneau pe cei de la MI5 în faţa unei dileme ciudate: acest spion solitar era fie un individ excentric, care nu avea nici cele mai vagi cunoştinţe de matematică, fie un escroc sau un nebun.

În Lisabona, fostul crescător de păsări Juan Pujol, imun la refuzuri, continua să-i bată la cap pe englezi să-l recruteze. În ciuda dovezilor menite să le demonstreze că lucra acum ca spion pentru nemţi, britanicii îl respingeau de fiecare dată. Soţia lui, Aracelli, ce i-a fost complice de la bun început, i-a îmbrăţişat cauza şi l-a abordat pe ataşatul naval al Statelor Unite de la Lisabona, care a luat legătura cu omologul său de la Ambasada Marii Britanii. Acesta a trimis (cu foarte mare întârziere) un raport la Londra. MI6 a înţeles, în cele din urmă, că agentul german, care trimitea mesaje fictive, era Juan Pujol García, spaniolul care îi abordase în repetate rânduri la Lisabona. În vechea tradiţie a rivalităţii dintre departamentele de spionaj, MI6 (care răspundea de spionajul în străinătate) nu a informat MI5 (răspunzător de contraspionajul în Marea Britanie) de existenţa lui Pujol. Numai o discuţie purtată întâmplător între Tar Roberston şi un ofiţer MI6 de la Lisabona le-a dezvăluit celor de la BIA secretul din culisele MI6. Dar chiar şi atunci, MI6 s-a împotrivit ca Pujol să se alăture

echipei Crucii Duble. „Nu văd de ce te-aş lăsa să-mi furi agenţii", a fost atitudinea şefului serviciului de contraspionaj, susţine Guy Liddell. „Toată povestea asta mi se pare atât de meschină, încât mă face să spumeg de furie", a scris Liddell.

În jargonul lumii spionajului, un agent „walk-in" este un spion sau un informator care, fără preambul, contactează o organizaţie secretă, oferindu-şi serviciile ca spion. Pujol i-a abordat de nenumărate ori pe britanici şi apoi, fiind mereu refuzat, s-a retras de fiecare dată. Obligat să se bazeze pe surse secundare şi pe o imaginaţie debordantă, exista întotdeauna pericolul de a fi oricând descoperit. De exemplu, ghidul de călătorii pe care îl consulta compara Brightonul cu oraşul spaniol San Sebastían. Pentru că diplomaţii fugeau de căldura toridă din Madrid şi se refugiau în San Sebastían, Pujol a tras concluzia, logică, dar eronată, că acelaşi lucru se putea spune şi despre oraşul Brighton. „Era un miracol", susţine MI5, că „a reuşit să supravieţuiască atât timp."

Conflictul stârnit de preluarea şi dirijarea lui Pujol a fost, în cele din urmă, câştigat de Tar Robertson, care era încântat de noua lui „achiziţie" atât de inventivă. Catalanul a fost scos din Lisabona cu vaporul şi dus în Gibraltar, iar de acolo a fost preluat de un avion militar şi dus în Plymouth, unde a ajuns în ziua de 24 aprilie 1942. După două săptămâni de interogatorii, MI5 a declarat că, în ciuda „imaginaţiei sale de o fertilitate inepuizabilă", spunea adevărul. Comitetul Douăzeci se întreba iniţial dacă

nu cumva era un spion infiltrat, dar dovezile furnizate de „Sursele Cele Mai Secrete" (pe care MI6 a acceptat acum, fără tragere de inimă, să le împartă în întregime cu echipa Crucii Duble) au dovedit, fără urmă de îndoială, adevărul spuselor sale. Soţia şi fiul lui Pujol au fost aduşi şi ei de la Lisabona, iar familia s-a reunit într-o casă conspirativă de pe 35 Crespigny Road, Hendon, din suburbiile nordice ale Londrei. Pujol a primit o menajeră şi un post de traducător la BBC, ca acoperire. Dar cel mai important a fost faptul că i s-a încredinţat un ofiţer de caz.

Alegerea lui Tar s-a dovedit, încă o dată, una inspirată. Tomás „Tommy" Harris era un artist plastic, pe jumătate spaniol, în vârstă de treizeci şi patru de ani, înzestrat cu o imaginaţie la fel de debordantă precum cea a lui Pujol, temperată însă de un simţ practic bine dezvoltat. Fiul unui negustor de artă bogat din Mayfair, Harris se învârtea în cercuri boeme şi era prieten cu trioul de spioni sovietici – Kim Philby, Anthony Blunt şi Guy Burgess, lucru care a stârnit mai târziu bănuiala (neîntemeiată) că era şi el agent dublu. Dintre toţi cei recrutaţi să devină ofiţerii de legătură ai agenţilor dubli, Masterman îl considera pe Harris „realmente remarcabil, din mai multe puncte de vedere". Iată cum îl descrie unul dintre colegii săi: „Cu ochi negri şi aprigi, cu nasul acvilin şi părul bogat şi uns bine cu briantină, pieptănat pe spate ca să-şi dezvăluie fruntea îngustă, părea alegerea ideală a unui regizor de film pentru un rol de şeic sau de gigolo rafinat şi onctuos". Harris şi Pujol formau un duet extraordinar. Vorbeau aceeaşi limbă, atât

în sens propriu cât şi metaforic, şi, cu timpul, firea artistică a lui Harris şi inventivitatea debordantă a lui Pujol vor ţese o pânză de minciuni care se va dovedi măiastră în lumea întunecată a spionajului. Dragostea pentru cuvinte a lui Pujol l-a introdus în acest univers al secretelor şi misterelor: în următorii trei ani, el şi Harris îi vor bombarda pe nemţi cu sute de mii de cuvinte, cu 315 scrisori scrise cu cerneală simpatică şi peste 1 200 de mesaje telegrafiate. Pujol va marca un scor neegalat de niciun alt agent dublu. „Stăpânea arta jocului cu un talent desăvârşit", a scris Masterman, care îl poreclea „Bradman-ul" echipei Crucii Duble, după jucătorul australian de crichet, Donald Bradman, cel mai mare *batsman** din toate timpurile.

MI6 îi dăduse lui Pujol numele de cod „Bovril", după numele extractului din carne sărată, care, la fel ca şi sosul Marmite, este un deliciu doar pentru papilele gustative ale britanicilor**, şi nici măcar pentru ale tuturor acestora. I l-au ales, probabil, ca pe un compliment, de vreme ce Bovril era considerat „un produs alimentar de război", care îi hrănise pe soldaţii din tranşee în Primul Război Mondial. MI5 i-a schimbat numele, pe de o parte în semn de sfidare la adresa MI6 şi pe de alta pentru că – după jocul primejdios al subterfugiilor pus la cale în Lisabona – merita

---

* *batsman* – jucător de crichet care loveşte mingea cu bâta. (n.tr.)

** Bovril – extract din carne de vită, care poate fi consumat pe pâine, diluat sub formă de băutură sau folosit pentru a da gust supelor; Marmite – pastă din extract de drojdie, extract de legume, sare şi condimente, cu conţinut ridicat de vitamina B, consumată pe pâine cu unt sau pentru a conferi gust supelor şi sosurilor. (n.tr.)

un nume mult mai grandios şi mai potrivit cu statutul lui de „cel mai mare actor din lumea spionajului". Juan Pujol García a devenit astfel „agentul Garbo".

*

În timp ce „Garbo" a fost adus pe ascuns de la Lisabona la Londra, „Tricicleta" se plimba nestingherit între cele două capitale, aparent ca director al companiei Tarlair Ltd, dar, în realitate, îndeplinind diverse misiuni încredinţate de şefii lui nemţi şi britanici şi câştigându-le tuturor încrederea. Autorităţile britanice i-au furnizat actele necesare pentru „afacerile sale misterioase", observând: „Mergem până în pânzele albe cu Popov". Biletele la avioanele civile, care făceau curse între Lisabona şi Londra, se vindeau ca pâinea caldă, dar exista întotdeauna un loc liber pentru Popov, lucru care ar fi putut să stârnească anumite semne de întrebare. „Pe timp de război, numai diplomaţii, ziariştii şi spionii pot să călătorească nestingheriţi şi toată lumea ştie că «Tricicleta» nu se încadrează în primele două categorii." Popov era convins că von Karsthoff nu bănuia absolut nimic, dar Luke nu era atât de sigur. „E posibil ca nemţii să ştie că e agent dublu, dar s-ar putea să considere că obţin mai multe informaţii lăsându-l să continue decât ar obţine dacă l-ar face să dispară. Nu vreau să sugerez că «Tricicleta» ştie că nemţii îi cunosc jocul dublu." Duşko Popov ar putea fi, fără voie, un pion într-o cacealma inteligentă, pusă la cale de nemţi.

De la Lisabona, Popov îi înştiinţa pe cei de la MI5 despre viaţa lui amoroasă, ce o avea acum în prim-plan pe Maria Elera, ziarista de origine braziliană, în vârstă de douăzeci şi doi de ani, la adresa căreia Popov, urmând instrucţiunile lui von Karsthoff, trimitea scrisorile secrete. Popov le-a trimis britanicilor fotografii ce o surprindeau pe Maria pozând provocator pe treptele unui aeroplan. În dosarul său, fotografiile sunt etichetate: „Cea mai recentă prietenă". Popov nu o neglija însă nici pe „Gwennie": „Mi-e tare dor de tine, draga mea. Te ador şi sper să mă întorc în curând". Era oare posibil, se întrebau cei de la MI5, ca un om cu un comportament patologic neloial în viaţa lui amoroasă să fie loial unei singure cauze?

Până în vara anului 1941, Popov le-a transmis nemţilor numeroase informaţii – unele adevărate, niciuna periculoasă şi multe derutante. Descria diverse invenţii militare: o nouă uniformă militară de protecţie contra gazelor, pe care soldaţii o urau din cauza mirosului cumplit pe care îl emana; un motor de avion silenţios; proiectile de mare viteză pentru mitraliere; şi o bombă incendiară, produsă dintr-un derivat al smoalei. Rapoartele sale erau garnisite cu picanterii politice, cum ar fi, de exemplu, vestea că Oswald Mosley, politicianul britanic arestat pentru vederile sale fasciste, „se degrada în închisoare şi îşi pierduse personalitatea". Subagentul lui Popov, Dickie Metcalfe, a început să transmită şi el informaţii, condimentate cu personalitatea unui fost soldat. Infanteria britanică, raporta „Balonul", a primit o nouă baionetă, cu lama lungă de

17 centimetri, „care facilitează retragerea din faţa lui Friţ". Gluma i-a lăsat fără grai pe cei de la MI6: „Oare «Balonul» realizează că lucrează pentru nemţi?"

Mesajele trimise către germani de echipa Crucii Duble deveneau tot mai sofisticate, deoarece Comitetul Douăzeci le servea un cocktail din ce în ce mai „tare" de informaţii şi minciuni, împletind informaţiile false cu adevăruri spuse doar pe jumătate şi cu informaţii reale şi uşor de verificat, aprobate de autorităţile militare de profil. Gisela Ashley analiza mesajele care ajungeau în biroul lor, iar Tar a început apoi „să-i încredinţeze toate mesajele şi informaţiile interceptate în germană, ca pe o chestiune de o rutină". Ea a fost cea care le-a propus să folosească agenţii dubli nu doar ca să înşele serviciile secrete germane, ci şi ca să influenţeze gândirea nemţilor. „Noi, secţia Crucii Duble, le trimitem nemţilor fie informaţii menite să-i inducă în eroare, fie informaţii pe care vrem să le deţină. Am senzaţia că misiunea secţiei noastre ar trebui să fie mult mai amplă. N-am putea să răspândim şi noi idei propagandistice pe care nemţii să şi le însuşească?" Bărbaţii din echipa Crucii Duble tindeau să gândească numai prin prisma militară, dar Gisela le-a sugerat să contureze un tablou eronat al Marii Britanii prin exagerarea sentimentelor antisemite, a vederilor puternic fasciste şi a tensiunilor de pe piaţa muncii: „La urma urmei, orice spion bun ar încerca, în mod firesc, să ignore avertismentele şi sfaturile cu privire la ştirile interne în ţara în care spionează".

Se presupunea că sursa informaţiilor lui Popov erau personalităţile de seamă din instituţiile britanice, astfel, pentru a-şi consolida povestea, englezii i-au făcut cunoştinţă cu câteva dintre acestea. Victor Cavendish-Bentinck, preşedintele Comitetului Unit pentru Informaţii, l-a cunoscut pe tânărul spion şi şi-a scris impresiile: „Este din fire un aventurier, îndrăgostit de plăcerile acestei lumi şi realizează prea bine că un om de teapa lui se poate bucura mai mult de aceste plăceri în condiţii democratice, nu totalitare". Această descriere cinică are şi un sâmbure de adevăr, dar Popov nu era doar un simplu sibarit. Ca modalitate de plată, le-a sugerat că ar vrea să devină consul britanic în Dubrovnik după război şi să primească „o decoraţie" pentru serviciile sale. În ciuda nonşalanţei pe care o afişa, juca un joc primejdios, cu atât mai mult acum când Iugoslavia se afla, din aprilie 1941, sub ocupaţie germană, iar deasupra familiei sale plana ameninţarea directă a naziştilor. Nemţii l-au asigurat că rudele lui vor fi protejate. „Dar numi place «protecţia» asta prea mult", i-a mărturisit lui Tar. „Viaţa mea nu este atât de importantă pentru mine cum este cea a familiei mele." Curajos, hedonist, devotat, corupt şi infidel, Popov era un om de onoare: „Sunt mulţumit pentru că joacă cinstit faţă de noi", a raportat Luke Comitetului Douăzeci.

Când se afla la Lisabona, Popov stătea la hotelul Palacio, juca la cazinoul Estoril şi le făcea curte femeilor din oraş, adesea în compania prietenului şi şefului său, pe care îl trăda neîncetat. Ludovico von Karsthoff îşi îndeplinea

îndatoririle cu superficialitate, acordând, în schimb, o importanţă covârşitoare plăcerilor, şi se declara „extrem de încântat de informaţiile furnizate". Von Karsthoff rareori se trezea înainte de amiază şi petrecea mult timp în grădinile vilei Toki-Ana, jucându-se cu maimuţica lui, Simon, şi cu câinii săi gemeni, din rasa teckel, Ivan şi Ivan. Credea că descoperise în Popov un om la fel de îngăduitor cu sine ca şi el, care putea să-i consolideze poziţia în Abwehr şi poate chiar să-l ajute să câştige nişte bani în plus. Într-o seară, la un pahar de coniac, l-a anunţat că Berlinul voia să-l trimită pe Popov în America. Operaţiunile germane de spionaj în Statele Unite erau un dezastru; FBI aduna spionii germani „ca pe târfele din Reeperbahn*". Popov trebuia să meargă la New York şi să clădească din nimic o reţea de spioni, aşa cum făcuse şi la Londra. În acest fel, când americanii vor intra, în cele din urmă, în război, Germania va fi pregătită. Iar Popov va fi răsplătit regeşte.

Când Popov s-a întors la Londra şi le-a înfăţişat celor de la MI5 propunerea nemţilor, Tar Robertson s-a împotrivit la început, susţinând că era mult prea preţios ca să renunţe la el. „Tricicleta" mergea ca pe roate, se bucura de respect în Berlin şi reprezenta un mijloc personal de legătură cu inamicul. Dar dacă avea să refuze misiunea, ar fi putut să stârnească suspiciuni. Popov era nerăbdător să plece. Nu vizitase niciodată Statele Unite, iar New Yorkul părea un oraş pe gustul lui. Dacă FBI îşi va juca bine cărţile, exista şansa să

* Cartier din Hamburg, denumit şi „cartierul roşu", renumit pentru viaţa intensă de noapte. (n.tr.)

creeze o versiune a Crucii Duble în America. Von Karsthoff părea îndatoritor şi încrezător. Iar Johnny Jebsen, prietenul şi protectorul său, îl va veghea din umbră.

De fiecare dată când Popov se întorcea la Lisabona, Johnny venea să-l vadă. Prietenia lor era la fel de solidă ca întotdeauna, deşi niciunul din ei nu-şi permitea să dea cărţile pe faţă. Spre uimirea lui Popov, Jebsen i-a dezvăluit că se căsătorise de curând cu Eleonore Bothilde Petersen (cunoscută ca Lore), actriţă la teatrul din Frankfurt, deşi avea o amantă la Paris şi alta la Dublin. Jebsen călătorea nestingherit, dar activităţile sale, ca om de afaceri şi spion liber-profesionist, erau învăluite în mister: i-a mărturisit lui Popov că vizitase de curând Finlanda, Suedia, Grecia, Persia şi coasta Italiei ca să alcătuiască un raport despre sistemele de apărare ale Italiei pentru serviciile secrete japoneze – Japonia nu intrase încă în război, dar interesul secret manifestat de Tokio faţă de sistemele de apărare din zonele de coastă va căpăta o semnificaţie de rău augur după atacul de la Pearl Harbor.

Misiunea lui Jebsen era de a coopta spioni, dar a recunoscut încântat că recrutarea lui Popov era singurul succes repurtat „în această afacere". Juca, fără îndoială, un rol important în cadrul serviciilor secrete germane. Când firul discuţiei lor a ajuns la profesorul nazist Miller de la Freiburg, pe care niciunul din ei nu l-a agreat vreodată, Johnny a remarcat, cu o oarecare nonşalanţă: „Nu sunt suficient de crud să fac asta, dar mă aflu în poziţia de a scăpa

de orice persoană antipatică. Dacă vreau să scap de el, nu trebuie decât să şoptesc cuiva că profesorul Miller a spus diverse lucruri şi îl vor ucide fără cea mai mică ezitare". Apoi a adăugat: „Dacă există cineva de care vrei să scapi, aş putea să te ajut".

Situaţia în Germania se deteriora, i-a spus Jebsen. Producţia de avioane era la pământ; mâncarea se găsea tot mai greu şi până şi hainele deveneau o raritate. Jebsen, un Anthony Eden mereu îmbrăcat la patru ace, îşi menţinea cu greu garderoba: „Aş fi dispus să dau şi 600 de lire pentru un costum englezesc, dar nu am de unde să-l iau", s-a plâns el. Şi mai interesantă era descrierea pe care o făcea Jebsen conflictelor între facţiunile serviciilor secrete germane, dintre care unele îi erau adversare, în taină, lui Hitler. Războiul dintre Abwehr şi SD (Sicherheitsdienst, agenţia de informaţii a SS-ului şi a partidului nazist) devenea tot mai încrâncenat. „Se înţeleg precum câinele cu pisica", a spus Johnny.

Aceste informaţii erau mai preţioase ca aurul, de aceea observaţiile lui Jebsen erau fie uluitor de indiscrete, fie bine calculate. Nu-şi ascundea disprețul pe care îl nutrea faţă de Hitler şi insinua faptul că avea de suferit din partea unor oameni puternici, care nu erau de acord cu stilul său de viaţă decadent. „Ori de câte ori mă întorc în Germania, nu ştiu niciodată dacă voi mai rămâne mult în viaţă", a mărturisit el. Jebsen părea mai slab şi mai pustiit ca niciodată. Şchiopăta tot mai rău, iar dinţii i se îngălbeniseră de la ţigările pe care le fuma una după alta. Teama lui Jebsen

de a se întoarce în Germania era întemeiată, deşi nu i-a divulgat lui Popov adevăratele motive. Gestapoul era pe urmele lui. Cu un an şi ceva în urmă, fusese abordat de un oarecare Heinz Jost, un înalt oficial din SD, care avea nişte bancnote britanice false pe care voia să le schimbe în dolari. Conform Reichsbank-ului, i-a răspuns Jebsen cu prudenţă, „falsificarea valutei contravine dreptului internaţional". Şi lucrurile s-au oprit un timp aici. Când Jost şi-a făcut din nou apariţia cu câte un teanc de bancnote de câte 5 şi 10 lire sterline, i-a spus lui Jebsen (sau aşa i-a plăcut lui să creadă) că erau bancnote britanice autentice, confiscate la Paris. Cu ajutorul unui intermediar, pe nume Avramedes, de la Banca Greciei din Elveţia, Jebsen a început să schimbe lirele în dolari, dându-i grosul lui Jost şi păstrându-şi şi pentru el un comision substanţial. Au început apoi şi alţi ofiţeri din Gestapo să schimbe bani britanici. Timp de nouă luni, acest aranjament s-a dovedit extrem de satisfăcător, deoarece prin mâinile lui Jebsen treceau sume tot mai mari.

Profiturile ajungeau în conturile soţiei, ale amantelor, ale lui însuşi şi ale romancierului său preferat – căci o parte din aceste câştiguri ilicite sfârşea în buzunarul lui P.G. Wodehouse. Scriitorul britanic a rămas în Franţa la începutul războiului şi a fost imediat arestat, ca aliat al duşmanilor, în Silezia Superioară („Dacă aşa arată Silezia Superioară, oare cum o fi Silezia Inferioară...?", a scris el.) Eliberat în iunie 1941, cu puţin înainte de a împlini şaizeci de ani, în urma Convenţiei de la Geneva (juca crichet în

lagăr când a aflat că avea să fie eliberat), Wodehouse şi soţia lui, Ethel, s-au stabilit, în cele din urmă, în Parisul ocupat, dar pentru că drepturile de autor pentru cărţile lui erau blocate, se aflau la mare ananghie. Jebsen îi dădea bani vechiului său prieten. După eliberarea sa, Wodehouse a realizat o serie de emisiuni radiofonice, ciudate şi extrem de nesăbuite, prin intermediul serviciului german de propagandă, în speranţa naivă că va fi admirat pentru „dârzenia şi stoicismul" de care a dat dovadă în lagăr. A devenit, în schimb, ţinta urii britanicilor, care l-au acuzat de colaboraţionism cu nemţii. Ne putem imagina ce-ar fi spus criticii lui Wodehouse dacă ar fi ştiut că acest geniu comic era finanţat de un spion german prin intermediul unei fraude financiare, cu implicarea Gestapoului, a serviciului nazist de securitate şi a unei averi obţinute din falsificarea bancnotelor britanice.

Escrocheria a mers ca pe roate timp de nouă luni, apoi totul a fost dat în vileag într-un mod dramatic. O bancă din Elveţia a observat bancnotele false, iar intermediarul grec al lui Jebsen a refuzat să-l mai ajute. Jebsen avea să declare mai târziu că a fost convins de faptul că bancnotele erau autentice, iar în momentul când a descoperit frauda, „a făcut tot ce i-a stat în putinţă să-i pună capăt", raportând escrocheria superiorilor săi. E mult mai verosimil însă faptul că Jebsen a ştiut în tot acest timp că banii erau falşi şi şi-a retras „trupele" când a aflat că frauda a fost dată în vileag. În timpul represaliilor ulterioare, Heinz Jost a fost concediat din postul confortabil pe care îl

ocupa în departamentul de informații externe al SD-ului și trimis pe Frontul de Est, în fruntea comandoului morții Einsatzgruppe A, vinovat de uciderea a mii de evrei. Jost era acum dușmanul de moarte al lui Jebsen, iar prietenii lui din ierarhia nazistă erau hotărâți „să se răzbune în numele acestuia". Jebsen avea însă și aliați, cel mai de seamă fiind Canaris, șeful Abwehrului. I-a mărturisit lui Popov că încheiase o poliță rudimentară de asigurare: „Știu foarte multe despre lucrurile murdare care se petrec. Dețin niște documente importante într-o bancă din străinătate. Dacă banca nu primește o telegramă de la mine într-o anumită zi, va trimite documentele unui ziar".

Afirmațiile antinaziste ale lui Jebsen și dorința lui de a dezvălui cele mai secrete aspecte ale serviciilor germane de informații însemnau un singur lucru: Jebsen știa că Popov lucra pentru serviciile secrete britanice și că informațiile valoroase pe care i le furniza cu atâta nonșalanță vor ajunge la Londra. Și exact asta se și întâmpla. Popov era ferm convins că vechiul său prieten știa foarte bine ce face, iar afirmația lui Jebsen i-a întărit această convingere: „Dacă vei cădea în mâinile englezilor, poți să le spui că voi trece oricând de partea lor și îi voi ajuta cu orice mijloace îmi stau la dispoziție". Jebsen nu mai era un ofițer loial Abwehrului, cum nici Popov nu era agent german. Se mințeau unul pe celălalt și o știau prea bine. Dansau un dans ciudat al amăgirilor, unde niciunul nu-și putea permite să recunoască adevărul.

Popov i-a sfătuit din nou pe cei de la MI5 să-l abordeze pe Jebsen într-o țară neutră și să-l recruteze. „Este pro-britanic și cred că, dacă ar fi convins că este în siguranță, ar veni singur aici. În adâncul sufletului său, este un antinazist hotărât și se află mereu în conflict cu superiorii lui din cauza obiceiurilor sale extravagante." Dacă Jebsen avea să fie adus pe ascuns în Anglia, a insistat Popov, le va dezvălui tot ce știe și va putea fi apoi „scos la pensie și plasat într-o stațiune de odihnă".

Billy Luke avea însă îndoieli. „Nu sunt deloc sigur că vom avea prea mult de câștigat recrutându-l, căci pare un playboy prin excelență." Nici MI6 nu se lasă ușor convins de referințele oferite de Popov și „nu crede cu tărie în convingerile antinaziste ale lui Jebsen". Ar fi mai bine să nu-l scăpăm din ochi și să vedem ce ne mai dezvăluie.

Ca toate afacerile aflate la început de drum, care se confruntă cu o dezvoltare rapidă, cu un flux de noi angajați și cu cheltuieli tot mai mari, operațiunea Crucea Dublă avea grave probleme financiare. Niciun agent dublu nu era ieftin; iar cei cu gusturi extravagante, ca Dușko Popov, erau cumplit de costisitori. Dar problemele financiare ale Abwehrului erau și mai acute. MI5 trebuia să se asigure că Abwehrul își plătea spionii, altfel nu le mai conferea credibilitate: dacă un spion continuă să lucreze fără să fie plătit, atunci înseamnă că îl plătește altcineva. Spionii trimiși în Marea Britanie aveau mereu buzunarele goale. Abwehrul

încerca să le trimită bani agenţilor săi prin diverse mijloace, inclusiv cu paraşuta, dar eforturile erau în zadar.

Ştiind acest lucru, cei de la Secţia B1A îi determinau pe agenţii dubli să ceară bani cu şi mai multă insistenţă. Wulf Schmidt („agentul Tate") îşi manifesta nemulţumirile „în limbajul său telegrafic extrem de viril", ca să-l citäm pe Masterman: „Încep să cred că sunteţi de rahat", i-a spus el agentului de legătură din Hamburg, când acesta nu i-a oferit fondurile solicitate. „Îmi bag picioarele în Germania şi în serviciile ei secrete de rahat." În cele din urmă, i-au spus lui „Tate" să aştepte în staţia Victoria, să urmărească un japonez care ţinea în mână o ediţie a ziarului *The Times*, să se urce după el într-un autobuz cu etaj şi să ia ziarul pe care japonezul avea să-l lase pe scaun. Întregul episod a fost, în secret, fotografiat de cei de la MI5. Pachetul ascuns printre paginile ziarului conţinea 200 de lire sterline în bancnote de câte o liră şi identitatea unui diplomat japonez, Mitinori Yosii, asistentul ataşatului naval, care lucra pentru serviciile secrete germane, încälcând astfel neutralitatea ţării sale. Dar distribuirea pachetelor cu bani prin autobuze nu reprezenta o cale de finanţare a unei întregi reţele de spioni. Abwehrul trebuia să găsească o modalitate mult mai eficientă ca să le transmită bani agenţilor săi, iar MI5 trebuia să-i dea o mână de ajutor.

Numai o minte agilă precum cea a lui Duşko Popov ar fi putut născoci „Planul Midas", o metodă uluitoare de a face rost de bani. Subagenţii săi, Gaertner şi Metcalfe, trebuiau plătiţi, dar – i-a explicat Popov lui von Karsthoff – dacă avea

să intre în Anglia, ducând cu el sume mari de bani, avea să trezească, fără îndoială, suspiciuni. N-ar fi mai bine să găsească un intermediar la Londra, care să le dea banii agenţilor germani, urmând ca nemţii să-i ramburseze acestuia sumele datorate într-un cont dintr-o altă ţară? În acest fel, nemţii se vor asigura că agenţii lor sunt, în sfârşit, plătiţi în mod corespunzător, iar MI5 va băga banii în buzunar. Inamicul, convins fiind că îşi finanţează propriii spioni, va plăti, de fapt, agenţii dubli.

Intermediarul a fost ales în persoana lui Eric Glass, un impresar evreu, bogat şi de succes. Sub pretextul că se temea de invazia germană şi voia să-şi salveze viaţa şi averea, Glass era gata să transfere fonduri în Statele Unite prin mijloace lipsite de scrupule. Nemţii aveau să afle că Eric Glass era dispus să-i dea bani lui Wulf Schmidt, care va putea apoi să plătească alţi agenţi din Marea Britanie, lăsându-le anumite sume în locuri prestabilite. Germanii îi vor rambursa apoi lui Glass sumele datorate, transferându-i banii în contul lui din New York, de unde MI5 îi va retrage ulterior.

Pe jumătate austriac, pe jumătate britanic, Eric Glass era înzestrat cu o personalitate histrionică: „Încântarea cu care aborda o afacere şi perspicacitatea cu care reuşea să o încheie erau proverbiale în lumea filmului şi a teatrului". Rolul pe care i-l oferea MI5 îi era pe plac şi au încheiat afacerea. „Planul Midas" a fost pus în acţiune. Dar Glass începuse să aibă îndoieli. Cu cât analiza mai mult implicaţiile faptelor sale, cu atât era mai înspăimântat. Ce se va întâmpla dacă nemţii vor înţelege ţelele urzelii? Vor încerca

oare să-l omoare? În cea mai pură tradiție histrionică, Glass a declarat cu emfază că nu mai poate să își interpreteze rolul și vrea să părăsească scena.

În realitate, MI5 nici nu mai avea nevoie de serviciile sale, deoarece avea acces direct la contul din New York deschis pe numele lui. Spectacolul putea să continue și fără el. Dar Glass cunoștea suficient de bine culisele „Planului Midas" ca să pună proiectul în pericol. Inspectorul George Leanore de la unitatea de poliție Special Branch*, care lucra cu MI5, a fost însărcinat să-l amenințe pe impresar, misiune pe care și-a îndeplinit-o cu o plăcere aproape sadică, animată și de vederile sale antisemite. „Era atât de confuz și de înspăimântat, că nici nu mai știa pe ce lume se află", a raportat Leanore, care l-a sfătuit pe Glass „să-ți țină gura", pentru că altfel va suporta consecințele. „I-am spus suficient cât să-l sperii de moarte și să-l fac să înțeleagă că viața lui depinde de tăcerea sa. Am încredere că nu va spune nimic nimănui. Și încrederea mea se bazează pe singurul lucru care contează în acest caz – spaima pură. Îmi pare rău că las impresia unui om complet nemilos, dar suntem în război și nu văd niciun motiv pentru care temerile unui evreu oarecare ne-ar abate de la calea noastră."

„Midas" se va dovedi una dintre cele mai profitabile și mai puțin cunoscute operațiuni de război. În tabăra germană, planul a fost aprobat de ofițerul Abwehrului însărcinat cu probleme financiare, care a autorizat, pentru început, un

* Special Branch – serviciu de contraspionaj și de combatere a tentativelor de subminare a siguranței naționale. (n.tr.)

transfer de 20 000 de lire sterline. Banii, cu care Abwehrul credea că finanţează operaţiunile de spionaj din Marea Britanie, ajungeau într-un cont bancar din New York, deschis pe numele lui Eric Glass, şi de acolo direct în vistieria MI5. Lui Popov îi revenea un câştig de zece la sută. Şi von Karsthoff primea un comision. Nemţii erau în al nouălea cer de bucurie. „Cele mai sincere felicitări", spunea mesajul trimis lui Wulf Schmidt când a raportat primirea primului transfer de bani efectuat de Glass. „Sub nicio formă să nu cheltuieşti toţi banii pe băutură! Pentru asta, poţi să aştepţi venirea noastră. Considerăm că am şi primit invitaţia." Sistemul Crucii Duble a reuşit astfel nu doar să se autofinanţeze, dar a devenit şi profitabil, spre marea încântare a lui Masterman: „Suma reală furnizată de nemţi pentru menţinerea ambelor sisteme, al lor şi al nostru, între 1940 şi 1945, se apropie de 85 000 de lire sterline" – echivalentul astăzi a peste 4,5 milioane de lire sterline.

7

POPOV PLEACĂ LA CUMPĂRĂTURI

Într-o după-amiază toridă de august din 1941, Dușko Popov s-a urcat într-un avion de pe aeroportul Portela din Lisabona, cu destinația Statele Unite ale Americii. Avea cu el 70 000 de dolari, bani gheață, și o telegramă, pe care se aflau unsprezece micropuncte, abia vizibile cu ochiul liber, cea mai recentă tehnologie germană de spionaj. Văzute prin lentilele puternice ale unui microscop, aceste particule aproape invizibile se vor transforma într-un set de fotografii ale unor noi chestionare concepute de von Karsthoff. Recrutat de nemți ca să-i spioneze pe britanici, Popov îi spionase pe germani și acum, printr-un alt joc al destinului, era trimis de nemți ca să-i spioneze pe americani, cu încuviințarea englezilor.

Misiunea pe care MI5 i-a încredințat-o lui Popov era de a crea în America o replică a Crucii Duble, organizând o

reţea de agenţi dubli falşi. MI5 trimisese deja FBI referinţe extraordinare despre agentul său: „Popov este un tânăr inteligent, atrăgător şi curajos, de sinceritatea şi loialitatea căruia suntem pe deplin satisfăcuţi. Are o minte brici, dar nu-i place să muncească. Iubeşte femeile, iar iahtingul este principala sa distracţie. Este înzestrat cu o personalitate şi un farmec aparte şi se va simţi oriunde în societate ca peştele în apă. A refuzat orice fel de plată din partea noastră, deoarece primeşte recompense adecvate din partea serviciilor secrete germane şi sperăm ca această situaţie fericită să continue". Tar Robertson n-a fost prea încântat de plecarea lui Popov peste ocean. „Deocamdată, ne putem lipsi de serviciile tale", i-a spus el, dar „s-ar putea să te chemăm înapoi într-un viitor nu prea îndepărtat." Ştia că nu putea să dea cu piciorul oportunităţii de a crea în America o replică a sistemului Crucii Duble. Misiunea lui Popov în Statele Unite ar fi trebuit să fie o victorie. S-a dovedit însă un dezastru complet.

Problema a fost, într-o oarecare măsură, de ordin cultural. FBI, sub conducerea dictatorială şi dinamică a lui J. Edgar Hoover, aborda contraspionajul dintr-un unghi cu totul diferit. Spionul străin era, în opinia lui Hoover, un alt gen de criminal, care trebuia prins, judecat şi apoi executat cu publicitate maximă. Biroul federal obţinuse un succes răsunător în 1941, capturând nu mai puţin de treizeci şi trei de spioni germani, cu ajutorul unuia dintre ei pe post de momeală, într-o operaţiune care s-a dovedit, după spusele lui Hoover, „cea mai mare captură de spioni din istoria

Statelor Unite". Cu timpul, FBI va ajunge să aprecieze valoarea agenților dubli, dar efectul imediat al succesului repurtat l-a convins pe Hoover că singura menire a unui spion capturat este capturarea altor spioni. Ca de obicei, MI5 a făcut altă analogie cu jocul de crichet: „Prima lui partidă a fost mult prea ușoară și și-a imaginat că Friț nu-și va învăța lecția". FBI nu era echipat nici din punct de vedere psihologic, nici practic, ca să dirijeze agenți dubli. „E un lucru regretabil", a scris Masterman. Dușko Popov întruchipa exact prototipul pe care Hoover îl ura: desfrânat, extravagant, străin și înzestrat cu pofte sexuale nesățioase. „În ochii lui Hoover, «Tricicleta» avea rolul unei hârtii de prins muște", menite să atragă în capcană alți paraziți, dar altfel cu totul dezgustătoare, după cum susține Ewen Montagu. Relațiile dintre Popov și noii săi șefi de la FBI au pornit cu stângul și s-au înrăutățit.

Chestionarele aduse de Popov în Statele Unite sub formă de micropuncte ofereau un tablou important al gândirii germane: Popov primise instrucțiuni să creeze o rețea destinată să obțină informații despre cercetările atomice, pregătirile militare, convoaie, producția industrială, problemele politice și moralul cetățenilor. Privind lucrurile în retrospectivă, vedem că întrebările vitale din chestionar cereau informații despre Pearl Harbor, baza navală din Hawaii: locurile de ancorare, flota de submarine, docurile plutitoare și sistemele de apărare. Popov avea să susțină mai târziu că el (și, implicit, Johnny Jebsen) au realizat de la bun început faptul că întrebările din chestionar indicau

un atac al japonezilor asupra bazei americane de la Pearl Harbor. Dar e puţin probabil. Nimic din dosarul lui Popov nu ne sugerează că a înţeles şi cu atât mai puţin că a atras atenţia cuiva asupra importanţei întrebărilor. La patru luni după sosirea lui Popov în Statele Unite, japonezii au atacat Pearl Harbor, aruncând astfel America în război. Aliaţii au ratat oare vreun pont care ar fi putut să schimbe istoria?

Unele voci din MI5 erau convinse de asta şi acuzau FBI că nu a observat indiciile revelatoare. „Greşeala noastră a constat în faptul că nu i-am transmis separat lui Roosevelt informaţiile despre Pearl Harbor", a spus Tar Robertson mulţi ani mai târziu. „Nimeni nu şi-a imaginat vreodată că Hoover se va dovedi atât de neghiob", a spus şi Masterman, la fel de critic. „Chestionarul indica, fără umbră de îndoială, faptul că, în eventualitatea intrării Statelor Unite în război, Pear Harbor va fi primul obiectiv atacat şi că, în luna august 1941, planurile pentru acest atac se aflau deja într-un stadiu avansat." În realitate însă, chestionarul nu dovedea deloc acest lucru: nu indica niciun plan pentru vreun atac aerian şi nici iminenţa unui atac japonez. Demonstra doar că nemţii manifestau un interes deosebit faţă de Pearl Harbor, lucru deloc surprinzător dacă ţinem seama de faptul că Flota Americană din Pacific îşi avea baza acolo. Adevărul e cât se poate de simplu: nimeni – nici Popov, nici Jebsen, nici MI5 şi nici FBI – n-a considerat chestionarul ca fiind o prevestire a atacului de la Pearl Harbor decât după săvârşirea lui.

Popov se aştepta să fie primit cu braţele deschise de FBI, aşa cum s-a întâmplat în cazul MI5, dar în locul atitudinii prietenoase a lui Tar, a întâlnit doar suspiciuni. Din clipa în care s-a cazat la hotelul Waldorf Astoria, Popov a fost pus sub urmărire, lucru pe care agenţii federali nu făceau nici cel mai mic efort să-l ascundă. Sub controlul FBI, a început să-i trimită scrisori secrete lui von Karsthoff la Lisabona, dar autorităţile militare ale Statelor Unite nu-i ofereau nicio informaţie autentică. I s-a atras atenţia că nu putea să investigheze sistemele de apărare din Hawaii. Popov primise instrucţiuni să stabilească o legătură prin radio cu Lisabona şi Rio de Janeiro (baza unei celule active de spioni ai Abwehrului), dar când FBI a instalat, în cele din urmă, un radioemiţător pe coasta de nord din Long Island, Popov n-a avut acces la informaţiile transmise în numele lui. FBI nu era pasionat de alegerea numelor de cod amuzante: Popov era „Informator Confidenţial ND 63", o titulatură austeră, care reflectă atitudinea glacială a biroului.

Ţinut la distanţă de FBI şi împiedicat să se implice în operaţiuni de spionaj, Popov a început să arunce cu bani în stânga şi în dreapta, manifestând o opulenţă extravagantă. Hoover se temea că obiceiurile de playboy ale spionului aveau „să pună biroul într-o situaţie neplăcută", iar amploarea cheltuielilor sale părea menită să facă exact acest lucru. A reuşit, în scurt timp, să achiziţioneze un apartament în Park Avenue, o casă de vacanţă în Locust Valley, un orăşel elegant şi monden din Long Island, un Buick roşu, decapotabil, şi o nouă prietenă, actriţa de

origine franceză Simone Simon, pe care o cunoscuse înainte de război. Obligat să dea socoteală pentru cheltuielile sale nestăvilite, Popov a declarat, cu amabilitate, că trebuia să-şi joace rolul de crai bogat şi sălbatic, imagine ce constituia acoperirea lui. Printre „instrumentele" considerate necesare în acest scop se aflau un majordom, Brooks, un servitor chinez, pe jumătate surd, Chen-Yen, şi o echipă de grădinari; a angajat un designer de interior, care să-i renoveze apartamentul, şi a cheltuit 12 000 de dolari pe mobilă, antichităţi şi câteva sute de discuri de gramofon; bea şi dansa la Stork Club, schia în Sun Valley, statul Idaho, şi petrecea vacanţe însorite în Florida. S-a implicat, de asemenea, într-o aventură cu o englezoaică bogată, Terry Richardson, ce urma să divorţeze în curând, stârnind noi valuri de protest în cadrul FBI când a luat-o în vacanţă, deoarece călătoriile peste graniţele statale, alături de o femeie, „în scopuri imorale", erau ilegale, conform absurdei Legi Mann*. FBI credea că doamna Richardson ar putea fi spioană germană, dar în final a ajuns la concluzia că era doar „o femeie ahtiată după bani şi o întreţinută".

Dar rezervele de aur ale lui Popov începeau să scadă simţitor. Păstrase jumătate din banii aduşi de la Lisabona, dar i-a cheltuit apoi la fel de repede. Abwehrul i-a trimis alţi 10 000 de dolari, dar i-a cheltuit şi pe aceştia. Când nemţii au încetat să-i mai trimită alţi bani, a cerut un

* Legea Mann este un act emis în 1910 de Congresul S.U.A., conform căruia transportul unei femei pentru scopuri imorale dintr-un stat în altul constituie un delict federal. (n.tr.)

împrumut de la FBI ca să-şi plătească datoriile pe care le avea la croitor, la furnizorul de cămăşi, la florar şi la personalul casnic. Popov trata FBI ca pe banca sa personală şi, deşi biroul a început, fără tragere de inimă, să-i finanţeze traiul luxos, relaţiile s-au deteriorat şi mai mult. „Planul Midas", creat de Popov, aducea un flux continuu de bani, dar până şi MI5 şi-a exprimat uimirea faţă de cheltuielile extravagante ale agentului său. „Comportamentul lui financiar în Statele Unite nu are justificare", a scris John Marriott, notând faptul că Popov cheltuia peste 5 000 de dolari pe lună. „Modul în care foloseşte aceşti bani poate fi considerat la fel de bine o delapidare." Cel care a primit misiunea delicată de a înfrâna firea risipitoare a lui Popov a fost colonelul Walter Wren de la MI6, poreclit „Pistruiatul". „Trebuie să porţi o discuţie serioasă cu «Tricicleta»", i-au spus cei de la MI6, „astfel încât să-şi ajusteze cheltuielile într-un mod mult mai rezonabil." Era o speranţă deşartă.

Popov ducea o viaţă de lux aidoma celei a lui Jay Gatsby*, dar nu era fericit. Aflat într-o vizită în Statele Unite ca să consolideze relaţiile dintre agenţiile de informaţii, Ewen Montagu descoperă un Popov „deprimat şi îngrijorat, lipsit de veselia ce îl caracterizează". Familia lui Popov se afla în Iugoslavia, sub cizma nazistă, iar modul în care FBI îl ţinea pe tuşă, subminându-i credibilitatea în faţa nemţilor îi punea pe toţi în pericol. „Dacă Hoover a intenţionat să

* Jay Gatsby – personajul romanului *Marele Gatsby*, scris de autorul american F. Scott Fitzgerald. (n.tr.)

conceapă un plan prin care să-l anihileze, nici că se putea să găsească o metodă mai bună", susţine Montagu, care a încercat să-i ridice moralul, spunându-i că „mai erau încă oameni care credeau în el şi că eram pregătiţi să mergem până în pânzele albe ca să-l menţinem «în viaţă» ca agent dublu şi să continuăm lupta împotriva naziştilor pentru care şi-a riscat pielea".

Teama lui Popov că nemţii îşi vor pierde încrederea în el era îndreptăţită. În martie 1942, cei de la Bletchley Park au descifrat un mesaj al Abwehrului care dezvăluia faptul că Popov pierduse foarte multă credibilitate în ochii germanilor. „Berlinul bănuieşte că «Tricicleta» lucrează pentru ambele tabere şi recomandă prudenţă maximă în relaţiile cu el." Nu i-au spus nimic lui Popov despre bănuielile nemţilor. Mesajele interceptate scoteau, de asemenea, la iveală un fapt extrem de interesant: „Ar fi trebuit să primească o sumă mult mai mare de bani" în Statele Unite, dar agenţii lui de legătură din Lisabona şi-au rezervat şi ei un comision – von Karsthoff şi Johnny Jensen, se pare, au băgat mâna adânc în fondurile destinate lui Popov. Şeful şi prietenii lui se foloseau de el ca să-şi jecmănească superiorii.

În vara anului 1942, Popov şi FBI au hotărât să înceteze colaborarea. „Nu pot să mai continui în stresul ăsta", a scris Popov. Biroul începuse să se amestece până şi în viaţa lui amoroasă – jignirea supremă – interceptându-i telegramele trimise lui Simone Simon. „«Tricicleta» bănuieşte că FBI îşi bagă nasul peste tot", a scris MI5-ul. Popov voia să iasă din joc, iar FBI nu avea de gând să-l împiedice.

În iulie, datoria pe care Popov o acumulase la FBI ajunsese la suma de 17 500 de dolari şi biroul a declarat că nu era pregătit „să-i întreţină stilul actual de viaţă". Nemţii nu mai trimiteau nici ei bani, în ciuda insistenţelor lui Popov – un alt indiciu al faptului că îşi pierduseră încrederea în el. Iată ce spune un raport intern al FBI: „Popov s-a dovedit un agent complet neproductiv în acţiunile de spionaj cu Germania sau în alte activităţi subversive din Statele Unite şi a constituit mereu o sursă inepuizabilă de necazuri din cauza cheltuielilor sale exagerate... Este recomandabil, aşadar, să se întoarcă în Marea Britanie şi să continue să lucreze alături de Londra".

Tar Roberston era bucuros să-l reintroducă pe „Tricicletă" în joc, dar reintegrarea sa în sistemul Crucii Duble nu avea să fie deloc o misiune uşoară. Nemţii erau suspicioşi, iar lui Popov avea să-i fie extrem de greu să le recâştige încrederea. Dacă va da greş, atunci atât subagenţii săi, cât şi ceilalţi agenţi dubli, plătiţi prin intermediul „Planului Midas", vor deveni suspecţi. „Nu e nevoie să repet cât de important este pentru noi ca nemţii să-şi păstreze încrederea în «Tricicletă», din cauza legăturilor lui cu ceilalţi agenţi BIA", a scris Tar. Popov a fost pus în faţa unei alegeri: „Fie punea capăt carierei sale de agent dublu, cu mulţumirile de rigoare din partea noastră, fie se întorcea la Lisabona şi încerca să-şi explice eşecul misiunii din America, reabilitându-se în faţa şefilor săi din Abwehr". A ales să se întoarcă la Lisabona.

Problema datoriilor lui Popov rămăsese încă nerezolvată. Cheltuise, conform calculelor MI5, 86 000 de dolari în doar nouă luni, dintre care 26 000 de dolari pe „distracţii, viaţă socială etc.". Ian David Wilson, avocatul londonez de treizeci şi opt de ani care preluase de la Billy Luke rolul de ofiţer de caz al lui Popov, a fost trimis la New York ca să încerce să rezolve problema datoriilor şi să-l pregătească pe Popov pentru cel mai dificil test de până atunci. Wilson era un om ciudat: cu urechi proeminente, un stil stângaci şi „o minte brici", avea convingeri şi obiceiuri adânc înrădăcinate: lucrase mereu la aceeaşi firmă de avocatură, nu-şi schimbase niciodată casa şi evita să poarte discuţii de orice natură. „Tăcut şi introvertit, intervenea foarte puţin în conversaţii." Manifesta, în schimb, o putere remarcabilă de concentrare şi o capacitate extraordinară pentru memorarea detaliilor. Dezlega, în fiecare dimineaţă, în doar câteva minute, cuvintele încrucişate din *The Times*, fără să rateze vreodată vreo definiţie. Un împătimit al detaliilor precise, reţinea fiecare aspect al unui caz: trăia practic prin Popov.

Wilson trebuia să afle ce informaţii se presupunea că ar fi trimis Popov nemţilor şi să explice de unde le-a obţinut; avea, de asemenea, nevoie atât de o lămurire pentru ineficienţa manifestată în Statele Unite, cât şi de nişte informaţii interesante ca să-l convingă pe von Karsthoff că Popov era încă un agent de încredere. Toate acestea presupuneau colaborarea americanilor, dar FBI „nu i-a furnizat «Tricicletei» nicio informaţie de preţ pe care s-o poată transmite mai departe", scrie Wilson. Astfel,

Wilson şi Popov s-au văzut nevoiţi să inventeze o serie de informatori americani ca să explice „cum a reuşit să intre în posesia anumitor informaţii din SUA". Aceşti informatori falşi erau, de fapt, oameni în carne şi oase, printre care un ziarist rus, Igor Cassini, şi Sol Bloom, „un membru al Congresului american, cu vederi pro-britanice, şi preşedinte al Comitetului pentru Afaceri Externe", care nu schimbase nici măcar un cuvânt cu Popov. Hoover a fost scandalizat de întreaga afacere şi a declarat subterfugiul ca fiind „extrem de josnic".

Wilson a realizat un raport caustic referitor la modul în care americanii au tratat cazul: „FBI şi-a pierdut interesul pentru «Tricicletă». Cei de la FBI au fost fie lipsiţi de competenţă, fie de putere, fie de interes sau de bunăvoinţă, refuzând să ne ajute şi dezamăgindu-ne complet". Datoriile lui Popov ar trebui plătite, recomandă el, „ca să împiedicăm deteriorarea relaţiilor... în ciuda faptului că FBI a tratat cazul într-o manieră care ne face să credem că n-ar merita să le plătim". Tar Robertson a savurat tirada lui Ian Wilson: „Este un document cât se poate de sincer şi realist, dar nu văd ce rost are să ne purtăm cu mănuşi cu o organizaţie ca FBI".

Acum când s-a întors din nou în echipa Crucii Duble, firea exaltată a lui Popov s-a trezit din nou la viaţă: după săptămâni de pregătire cu Wilson şi Wren, era sigur că putea să-i spună lui von Karsthoff o poveste convingătoare. Dar Wilson era îngrijorat. Ca să recâştige încrederea nemţilor, Popov va trebui să le ofere informaţii pe care nu le-a

obţinut niciodată de la oameni pe care nu i-a cunoscut vreodată. „«Tricicleta» manifesta o încredere debordantă în capacitatea lui de a supravieţui întâlnirilor de la Lisabona. Povestea este cusută cu aţă albă şi nu poate să reziste unui interogatoriu serios, dar este convins că relaţiile sale personale cu Johnny Jebsen şi von Karsthoff îl vor ajuta să scape cu bine."

Azvârlirea lui Popov în bârlogul nemţilor, bănuitori acum după dezastrul din America, era cea mai riscantă acţiune a lui Robertson şi o ştia prea bine: „Şansele sale erau aproape nule. Exista o probabilitate de doi la unu ca acoperirea lui să fi fost deja distrusă. Şi, dacă aşa stăteau lucrurile, eram ferm convinşi că nemţii aveau să-l tortureze ca să stoarcă de la el toate informaţiile despre sistemul nostru, apoi, la sfârşit, îl aştepta, cu siguranţă, condamnarea la moarte".

Duşko Popov a plecat din New York pe 12 octombrie 1942, lăsând în urmă „un număr imens de discuri de gramofon", câteva inimi frânte şi un vraf de facturi neplătite, care îl vor urmări până la sfârşitul războiului. Decizia „Tricicletei" de a se întoarce la Lisabona era, după spusele lui Montagu, „cel mai revelator exemplu de curaj şi sânge rece".

Înainte de a pleca din New York, Popov a trimis o telegramă prin care îl înştiinţa pe von Karsthoff că avea să sosească la Lisabona pe 14 octombrie 1942. „La sosire, voi telefona la birou. Sper ca Johnny să mă aştepte."

În Portugalia, a fost întâmpinat de von Karsthoff, surâzător ca întotdeauna, şi de un individ, proaspăt bărbierit şi cu părul negru, pe care Popov nu îl cunoştea. Acesta i s-a prezentat cu numele de Kammler. Popov îl descrie pe acest nou ofiţer, un locotenent de douăzeci şi opt de ani, ca fiind un ins cu „maniere rigide" şi vorbind o engleză „învăţată parcă dintr-un manual". Numele lui real era Otto Kurrer: ofiţer în divizia de spionaj a Abwehrului, avea sarcina de a participa la interogatoriul agentului risipitor. Afişau o atitudine prietenoasă, dar distantă şi profesională, din care Popov a înţeles că îl priveau cu „o oarecare suspiciune".

Stând în salonul imens al unui apartament confortabil de pe Avenida de Berna, von Karsthoff a trecut direct la subiect şi i-a prezentat lui Popov un raport oarecum şcolăresc. Activitatea sa în Anglia, înainte de a pleca în Statele Unite, a fost „foarte bună"; cea din America a fost, la început, „excelentă"; apoi, „medie"; şi, în ultimele trei luni, „cumplit de slabă". „Acum ştii ce părere are Berlinul despre tine", i-a spus von Karsthoff, privindu-l cu ochi iscoditori.

Popov i-a spus apoi ce părere avea el despre Berlin. A revărsat o ploaie de nemulţumiri la adresa Abwehrului, care l-a trimis în Statele Unite fără susţinere şi fonduri. Era înglodat acum în datorii şi asta numai din vina şefilor săi germani. „M-aţi trimis acolo fără ajutoare şi contacte, doar cu câţiva dolari amărâţi, şi vreţi rezultate în timp record..." Era doar un act de bravură, dar a reuşit să-l plaseze pe von Karsthoff în defensivă. „Noi am făcut tot ce-am putut.

E vina Berlinului." Ofiţerul Abwehrului nu părea interesat de crâmpeiele de informaţii pe care Popov le adusese din Statele Unite; nu încerca să găsească punctele slabe ale poveştii; nu comenta nici măcar puţinele informaţii pe care le trimisese. Von Karsthoff părea dornic nu doar să creadă povestea lui Popov, ci şi să treacă sub tăcere orice întrebare care ar fi pus-o sub semnul îndoielii. Motivele erau personale, profesionale şi financiare. Popov bănuia de mult că şefii lui germani băgau adânc mâna în banii ce i se cuveneau. Kammler a mărturisit că Popov nu primise fonduri adecvate în Statele Unite pentru că Jebsen „delapidase" cel puţin 10 000 de dolari. Cu toţii câştigau bani ilicit din salariul de spion al lui Popov: von Karsthoff, Jebsen şi, se pare, şi acest Kammler.

„Berlinul geme de neghiobi", a observat Kammler. „Stau la birouri şi nu realizează greutăţile provocate de lipsa banilor. Te rugăm să munceşti mai mult pe viitor, căci altfel vom avea cu toţii necazuri. Şi te vom răsplăti regeşte." Popov nu mai era doar un simplu spion în ochii şefilor săi germani. Devenise o afacere valoroasă, aflându-se chiar în poziţia de a negocia, lucru bine reliefat de atitudinea lui von Karsthoff şi a lui Kammler, care se temeau făţiş că „agentul lor ar putea face scandal la Berlin". Popov îşi cerea acum plata integrală a banilor ce susţinea că îi aparţin. Conflictul financiar a continuat câteva zile, dar Popov deţinea atuurile. „Kammler l-a rugat să nu facă valuri, pretinzând noi aranjamente financiare, deoarece aceste valuri ar putea să-l trimită pe Kammler direct pe

frontul din Rusia." Dacă Popov avea să continue ca până atunci, vor câştiga bani cu toţii, iar Berlinul va fi mulţumit. În caz contrar, vor avea cu toţii de suferit. Nu-şi puteau permite să-l piardă.

Popov avea încredere absolută în puterea lui de convingere şi de seducţie şi nu fără temei, se pare, căci trei zile mai târziu Londra a interceptat un mesaj, trimis de von Karsthoff la Berlin, în care raporta că Popov a fost supus unui interogatoriu „sever" şi nimic nu dovedea că s-ar fi implicat în „activităţi duble": Popov a scăpat cu bine. „Lisabona pare să se fi convins că «Tricicleta» nu o înşală", a raportat Tar.

Popov a petrecut o săptămână la Lisabona, negociindu-şi la sânge salariul, până când au ajuns la o înţelegere: nemţii aveau să-i plătească 25 000 de dolari, plus 6 000 de escudo portughezi şi un salariu de 2 500 de dolari pe lună, în funcţie de perfomanţele sale. Din punctul de vedere al lui Popov, era o afacere remarcabilă: o sumă imensă de bani, destinată să-i achite datoriile pe care nu le avea, să-i recompenseze serviciile puse în slujba celui de al Treilea Reich pe care nu şi le îndeplinea şi să-i asigure o leafă care îi va permite să-i trădeze în continuare pe nemţi şi să le furnizeze informaţii fie inutile, fie false. Atât originea banilor, cât şi rolul pe care l-a jucat Jebsen în această afacere sunt învăluite în mister, dar este evident că vechiul prieten al lui Popov trăgea sforile din umbră şi îi umplea buzunarele.

Urmând scenariul conceput de Wilson, Popov a declarat că voia să se întoarcă la Londra şi să spioneze în continuare cum o făcuse până atunci. „Berlinul vrea informaţii pe care să le folosească în scopuri militare", i-a spus von Karsthoff lui Popov. Rapoartele despre moralul cetăţenilor, producţia industrială şi bârfele politice erau bine-venite, dar „ne interesează nu atât de mult sentimentele oamenilor şi producţia industrială, cât faptele pur militare". Berlinul voia în mod deosebit informaţii prealabile despre planurile militare ale Aliaţilor. Acum, pentru că America intrase în război, va avea loc, fără îndoială, un contraatac menit să respingă ocupaţia germană din Africa de Nord, Franţa, Norvegia sau oriunde în altă parte. „Încearcă să afli tot ce poţi despre eventualitatea unei invazii!", i-a cerut von Karsthoff. „Unde va avea loc? Vreau să ştiu ce fel de instrucţii şi pregătiri fac soldaţii. Învaţă vreo anumită limbă? Pe ce plaje se antrenează?" Popov avea să le furnizeze cât mai multe informaţii despre pregătirile militare, iar nemţii vor face propriile deducţii.

Popov s-a întors din nou în Anglia, însărcinat cu o nouă misiune şi înarmat cu 25 000 de dolari bani gheaţă în buzunar şi cinci beţe de chibrituri impregnate cu un nou tip de cerneală invizibilă, cusute în umerii falşi ai paltonului. Îl aştepta o cameră la hotelul Claridge, dar Tar Robertson l-a rugat pe Jock Horsfall, şoferul MI5, să-l preia pe Popov direct de la aeroport şi să-l ducă acasă la el, în vestul Londrei, „ca să-mi satisfac curiozitatea şi să-i urez în acelaşi timp bun venit acasă".

Popov părea „volubil şi uşor confuz", exprimându-şi, „în termeni vagi, tristeţea cu privire la vizita din America". Dar nu exista niciun dubiu de care parte a baricadei se afla. „Manifestă o atitudine prietenoasă faţă de noi şi nimic nu mă face să mă îndoiesc de loialitatea lui." A doua zi de dimineaţă, în timpul unei sesiuni de informare, la care participau Robertson, Masterman şi Wilson, Popov a scos din buzunarul paltonului teancurile de bani oferite de von Karsthoff şi le-a pus pe masă în faţa lor. Masterman era uluit de „nepăsarea extraordinară pe care o afişa faţă de bani", observând: „Este cât se poate de probabil ca, în eventualitatea pierderii sau deposedării unei sume atât de mari de bani, să nu manifeste niciun pic de îngrijorare". Popov le-a explicat, fără ranchiună, că agenţii săi de legătură germani trăgeau foloase din plin de pe urma muncii lui de spion, „câştigând un profit substanţial din acest schimb şi băgând adânc mâna în banii trimişi de la Berlin". Părea să privească acest lucru ca pe o practică obişnuită. „Johnny şi von Karsthoff m-au înşelat amândoi. Cred că şi Kammler a câştigat foarte mulţi bani din acest schimb", a spus el. I-a sfătuit din nou pe cei din MI5 să-l recruteze pe Jebsen, pe care îl descria ca fiind „un antinazist înverşunat". Bine îndrumat, „Johnny avea să le furnizeze foarte multe informaţii".

Susţinea cu tărie că reuşise să le spulbere nemţilor orice îndoială privind loialitatea lui: „Am înlăturat orice suspiciune încă din prima zi". Cea mai puternică armă de apărare a lui Popov era forţa personalităţii sale, afirmă Tar,

„capacitatea fantastică de a-şi impune caracterul şi opiniile în faţa nemţilor în timpul contactului personal". Von Karsthoff „nu era sub nicio formă suspicios" şi a promis că avea să trimită o scrisoare la hotelul Savoy cu trei micropuncte ce conţineau chestionarele noii sale misiuni. Echipa de la MI5 răsufla uşurată: „Von Karsthoff şi-a apărat agentul, pe «Tricicletă», şi a transformat întreaga poveste într-o afacere profitabilă". Existau oportunităţi pentru şantaj şi manipulare. Dorinţa nemţilor de a obţine informaţii despre planurile de invazie ale Aliaţilor l-a pus însă pe gânduri pe Tar. Von Karsthoff voia informaţii pur militare şi cât mai repede cu putinţă. „S-ar putea să reuşim să tragem singuri propriile concluzii", i-a spus el lui Popov.

Era o afirmaţie revelatoare, sugerând că, printr-o organizare atentă, nemţii ar putea fi „ajutaţi" nu atât să tragă propriile concluzii, ci să şi le însuşească pe cele pe care le dorea echipa Crucii Duble.

8

MARELE JOC

Roman Czerniawski l-a întâlnit pe Hugo Bleicher, agentul de legătură german, în toaleta braseriei Georges din Lyon, în ziua de 15 august 1942. Între timp, spionul polonez învăţase să asambleze un radioemiţător, îşi memorase codul şi mâncase „în cantităţi industriale" la un restaurant chinezesc, aflat în apropiere de casa lui conspirativă de pe Rue Dufrenoy, ca să-şi recapete puterile după lunile petrecute în închisoare. Ţinea, ascunse în tocurile pantofilor, două microreceptoare. Czerniawski trecuse graniţa în Franţa liberă şi luase legătura, urmând instrucţiunile colonelului Oscar Reile, cu serviciile secrete poloneze, cărora le-a explicat că a reuşit să scape din mâinile nemţilor şi acum voia să ajungă, cât mai repede cu putinţă, în Marea Britanie. N-a pomenit niciun cuvânt despre înţelegerea încheiată cu colonelul. Serviciile secrete poloneze i-au contactat pe cei de la MI5 şi au conceput planuri de evacuare a

liderului defunctei reţele „Interallié", care reuşise, într-un mod miraculos, să scape din ghearele nemţilor: avea să ajungă în Spania neutră, urmând ruta clandestină a prizonierilor de război evadaţi, şi de acolo avea să fie dus cu un avion în Marea Britanie.

Bleicher îl urmărea pas cu pas, bucurându-se de „vacanţa gratuită" petrecută în sudul Franţei. Şi-a adus cu el chiar şi o amantă franţuzoaică. Era pentru prima oară de la „evadarea" lui Roman Czerniawski când se întâlneau acum la braseria Georges. Discuţia purtată în toaleta restaurantului a fost scurtă şi oarecum ciudată.

Bleicher i-a spus, cu o oarecare stinghereală, că, deşi „realiza prea bine că orice manifestare de neîncredere din partea lor va pune afacerea în pericol", legile birocratice germane cereau „o garanţie scrisă" a loialităţii lui Czerniawski. Era vorba doar de „o simplă formalitate". Bleicher i-a oferit apoi o foaie de hârtie, care spunea, în germană, că Czerniawski „începea să lucreze în serviciul militar al Statului Naţional-Socialist, asumându-şi voluntar misiunea, şi, dacă avea să dea greş, nemţii erau perfect îndreptăţiţi să treacă la represalii". Era o ameninţare nerușinată, ascunsă sub masca unui formular, o garanţie că, dacă nu îşi va respecta promisiunile, toţi cei dragi aveau să fie ucişi. Numai un stat criminal şi birocratic precum cel de al Treilea Reich putea să-i ceară unui om să semneze sentinţa la moarte a propriei familii şi să-l considere un contract cu titlu obligatoriu. Czerniawski a semnat.

A doua zi, Bleicher a luat o scrisoare de la Hôtel d'Orléans, care spunea: „Trăiască Hitler, Marele Creator al noii Europe!" Czerniawski se afla în drum spre Anglia.

La Londra, Roman Czerniawski a fost întâmpinat de comunitatea poloneză ca un adevărat erou: „un super-spion" patriot, care i-a sfidat pe nemți în Parisul ocupat și apoi a reușit, într-un mod surprinzător, să le scape printre degete. În octombrie 1942, a fost anchetat atât de ofițerii serviciilor secrete poloneze, cât și de cei ai serviciilor britanice, și supus „celui mai istovitor și mai minuțios" interogatoriu. Nimeni n-a bănuit nimic. Pilotul polonez a fost lăudat pentru „curajul și inițiativa extraordinară" de a crea rețeaua „Interallié". „Este un lider înnăscut, înzestrat cu spirit organizatoric", a scris MI5. Colonelul Stanislaw Gano de la serviciile secrete poloneze, care îl cunoscuse pe Czerniawski la Londra cu un an în urmă, l-a primit cu brațele deschise. Povestea evadării sale din mâinile nemților era „uluitoare" și „toată lumea era pregătită s-o considere credibilă". Sau aproape toată lumea. Unora li se părea mult prea eroică pentru a fi credibilă. Au început să apară voci care spuneau că „evadarea lui era puțin cam ciudată".

Czerniawski nu era singurul membru al rețelei din Franța care își făcuse apariția în Marea Britanie. „Micuța, vivacea și fermecătoarea" Monique Deschamps („Țânțarul"), capul sectorului sudic al rețelei, scăpase și ea din mâinile Gestapoului și ajunsese în Anglia. Ca și Mathilde Carré. La fel ca și Czerniawski, acceptase să lucreze ca agent

dublu pentru nemți în Marea Britanie. Urmând instrucțiunile lui Bleicher, a folosit radioemițătoarele capturate de la „Interallié" ca să le transmită englezilor că reușise să scape de razia nemților și continua să lucreze ca agent al Aliaților. În primăvara anului 1942, Bleicher a obligat-o să trimită un mesaj la Londra în care cerea să fie evacuată, deoarece se temea că avea să fie arestată. Englezii au acceptat să trimită un vas care s-o preia de pe coasta franceză. „Planul era ca, odată ajunsă la Londra, să aflu cât mai multe nume ale agenților care lucrau în Franța pentru Aliați... apoi urma să aibă loc o razie de amploare. Mi-au promis o sumă enormă de bani, o călătorie în Germania și publicarea memoriilor mele în cel mai mare ziar nazist." Mathilde era subjugată de iubitul ei neamț. A promis că îi va aduce lui Bleicher „câteva perechi de pantofi" de la un producător englez. Deși îi ura pe britanici, Bleicher era îndrăgostit de pantofii englezești lucrați de mână.

Mathilde Carré a fost preluată de un vas militar britanic în punctul Bihit de lângă Lannion, pe coasta Bretaniei (Bleicher a avut grijă ca nicio patrulă germană să nu întrerupă întâlnirea). La Londra, a fost interogată de un ofițer britanic, în uniformă, cu maniere impecabile și o privire rece și tăioasă. „Ipocrizia anglo-saxonă este adesea de preferat excitabilității galice", a scris ea mai târziu. A cedat din nou, aproape imediat, și a mărturisit că a fost recrutată ca agent al Abwehrului, dar intenționa să-i trădeze pe nemți de cum avea să pună piciorul pe pământ britanic. N-a explicat însă relația ei cu Hugo Bleicher și nici rolul

pe care l-a jucat în distrugerea reţelei „Interallié". Englezii nu prea ştiau ce să creadă despre Mathilde Carré. Au găzduit-o într-o casă conspirativă şi au plasat-o sub strictă supraveghere.

Sosirea lui Czerniawski la Londra i-a pecetluit soarta. Mathilde i-a trădat pe toţi, a explicat el: „Vina ei este cu atât mai mare cu cât, deşi a realizat, probabil, amploarea catastrofei, i-a ajutat pe nemţi în munca lor". Bleicher a exercitat, fără îndoială, asupra ei o presiune covârşitoare, „dar nu există scuză pentru trădarea şi predarea colegilor în mâinile inamicului, ştiind că vor ajunge în faţa plutonului de execuţie". Czerniawski n-a menţionat faptul că şi el fusese recrutat de serviciile secrete germane.

Mathilde a fost arestată şi dusă la închisoarea Aylesbury: va rămâne după gratii până la sfârşitul războiului.

Guvernul polonez, aflat în exil, i-a încredinţat o slujbă de birou lui Czerniawski, eroul de război decorat cu Ordinul *Virtuti Militari*. S-a mutat într-un apartament din Brompton, împreună cu Monique Deschamps, care i-a devenit iubită. Pentru prima oară de la începutul războiului, viaţa lui Roman părea să urmeze un făgaş tihnit. Apoi, a aruncat „bomba", ca să-i citãm pe cei de la MI5.

La şase săptămâni după sosirea sa în Marea Britanie, Czerniawski i-a prezentat colonelului Stanislaw Gano de la serviciile secrete poloneze un document de şaizeci şi patru de pagini, bătut la maşină, scris în engleză şi intitulat „Marele Joc". „Nemţii joacă ultima partidă a unui joc pe care îl vor pierde", începea acesta. „Personal, nutresc

ambiția de a pune capăt acestei afaceri într-un stil grandios..." Czerniawski descria apoi, cu lux de amănunte, modul în care a fost recrutat de serviciile secrete germane: discuțiile purtate în celula de închisoare de la Fresnes, înțelegerea încheiată cu Bleicher și Reile, condițiile misiunii sale și așa-zisa evadare din mâinile nemților. Ca dovadă, le-a oferit „microreceptoarele pe care le ținea ascunse în tocurile pantofilor". Jucase doar un rol, a explicat el, „executând un plan minuțios conceput ca să-i păcălească pe nemți". „În timpul perioadei mele de «colaborare» cu nemții, nu le-am oferit nici cel mai mic indiciu care i-ar fi putut ajuta să combată organizațiile noastre sau pe cele ale Aliaților de pe continent", a insistat el.

Agentul dublu se oferea acum să devină agent triplu, subliniind faptul că se afla în situația unică de a transmite, prin radio, Înaltului Comandament German, tot ceea ce doreau serviciile secrete ale Aliaților. Czerniawski le-a prezentat regulile jocului său: „Voi discuta personal cu englezii toate datele sau mai degrabă cu unul singur, un ofițer, care va prelua frâiele afacerii și va ține totul sub control... Eu voi acționa din umbră ca expert". Nimeni altcineva din serviciile secrete poloneze nu va afla adevărul despre fuga lui din Franța: „Pentru binele cauzei noastre, povestea evadării mele trebuie să pară în continuare reală".

Acest document extraordinar se încheie într-o manieră la fel de grandioasă: „Sunt convins că – dacă vom pune la punct, cu minuțiozitate și rațiune, toate detaliile unui plan riguros și îl vom respecta cu strictețe – atunci Marele Joc

va avea toate şansele de izbândă, iar rezultatele ar putea fi grandioase. Dacă voi da greş în organizarea Marelui Joc, vestea că am pierit într-un accident de avion va salva viaţa familiei şi a colegilor mei".

Când colonelul Gano a terminat de citit documentul, şi-a ridicat, uluit, privirea, dar înainte de a apuca să rostească vreun cuvânt, Czerniawski a cerut, cu un ultim gest dramatic, „un revolver ca să se împuşte dacă cererea avea să-i fie refuzată, iar superiorii lui vor considera că şi-a încălcat îndatoririle militare".

La început, Gano a rămas înmărmurit pe loc, apoi a fost cuprins de o furie oarbă. Czerniawski şi-a minţit superiorii. A trecut, deliberat, sub tăcere adevăratele circumstanţe ale evadării sale. A încheiat o înţelegere cu inamicul şi a continuat să ascundă adevărul săptămâni de-a rândul după sosirea în Marea Britanie. I-a ştirbit astfel imaginea lui Gano. A preferat să ascundă adevărul până în ultima clipă, i-a explicat Czerniawski, pentru că nu ştia „în ce măsură au pătruns nemţii în cartierul general al polonezilor din Londra". Aluzia că în sânul guvernului polonez în exil s-ar afla spioni nemţi a stârnit şi mai tare mânia lui Gano. I-a ordonat lui Czerniawski să se întoarcă în apartamentul lui şi să aştepte noi ordine, mărturisindu-şi convingerea (pe care a nutrit-o mereu) că polonezul era „un individ sinistru", care merita împuşcat.

Tratatul lui Czerniawski („romanul lui", cum îi plăcea să-l numească) a ajuns în mâinile lui Tar Robertson de la BIA. Dacă „autorul" spunea adevărul, atunci ar putea fi de

folos echipei Crucii Duble. Iar dacă mințea, va fi arestat, ca și Mathilde Carré, și, dacă era cazul, va fi judecat și executat. Decizia trebuia luată fără întârziere, căci pentru a-și demonstra loialitatea față de nemți, Czerniawski trebuia să ia legătura prin radio cât mai curând cu putință. Christopher Harmer a primit din nou misiunea de a descifra motivele unui potențial agent dublu și de a-i hotărî soarta.

Harmer a petrecut zile întregi interogându-l pe Czerniawski. Raportul final este o adevărată operă de artă psihologică, un portret remarcabil al minții unui spion. Polonezul spunea adevărul, a conchis Harmer, dar nu complet, și numai crâmpeiele de adevăr care îi serveau scopurile. Susținea că Abwehrul îl recrutase, când, în realitate, se oferise voluntar ca să lucreze ca spion pentru nemți; susținea cu stăruință că jucase doar un rol, dar germanii reușiseră să-i atingă coardele sensibile ale vanității, bombardându-l cu idei propagandistice; se alăturase englezilor și se hotărâse să mărturisească adevărul numai după ce a văzut din ce parte bătea vântul războiului și a analizat situația din toate unghiurile.

„Nutresc îndoieli considerabile în privința integrității sale", a scris Harmer. „Este posibil să se implice în acțiuni de spionaj ca agent cvadruplu." Czerniawski putea fi însă demn de încredere într-un singur sens extrem de important:

> „Este animat de o loialitate necondiționată numai față de propria-i patrie și... toate problemele pe care

le vede sunt corelate cu destinul poporului polonez. Este înzestrat cu o fire extrem de dramatică şi egocentrică. Acest lucru se datorează, în parte, înălţimii sale reduse. Este necesar să nu îl evaluăm după propriile-i criterii. Caracterul, simţul dramatic şi sentimentul său de supraapeciere, căpătat în urma activităţilor de spionaj – datorită cărora se imaginează un soi de Ioana d'Arc a Poloniei – îl determină să dramatizeze şi să supraestimeze rolul pe care l-a jucat".

Harmer a încercat să-şi închipuie greutăţile pe care Czerniawski le-a înfruntat în închisoarea din Fresnes, „un polonez loial şi înverşunat, doborât fizic şi mental", şi a reprodus tabloul:

„Cum situaţia sa se înrăutăţeşte, credibilitatea ideilor propagandistice şi grandomania prind tot mai mult rădăcini. Încrederea nemţilor în el devine tot mai puternică, iar în momentul în care le sugerează că ar putea să lucreze ca spion pentru ei, se gândesc serios să-i accepte propunerea. La rândul lui, crede cu tărie în posibilitatea încheierii unei înţelegeri între Polonia şi Germania".

Dar când a ajuns în Marea Britanie, presupune Harmer, Czerniawski a realizat că temnicerii săi germani au denaturat situaţia politică.

„Descoperă că, departe de a-şi dori colaborarea cu nemţii, oficialităţile poloneze sunt hotărâte să continue lupta împotriva Germaniei. Îşi recapătă, încetul cu încetul, sănătatea, puterea şi simţul raţiunii şi realizează că îi este cu neputinţă să-şi îndeplinească misiunea. Cu un gest dramatic, aşadar, îşi prezintă romanul şefului său."

Loialitatea lui Czerniawski depindea în întregime de interesele Poloniei, percepute prin prisma sa. „Nu cred că toată povestea asta este doar o acoperire pentru acţiunile sale de spionaj", scrie Harmer. „Nu există vreo dovadă şi nici vreo probabilitate că a lucrat aici în detrimentul Marii Britanii şi în folosul duşmanilor ei." „A servit deja cu loialitate această ţară" şi, îndrumat cum trebuie, ar putea s-o facă din nou:

„Nemţii au încredere în el datorită laţului în care îl ţin. Nu văd niciun motiv pentru care să nu-i folosim emiţătorul. Cu puţină imaginaţie şi cu ajutorul minţii lui extrem de originale, am putea, într-o măsură remarcabilă, să-i derutăm şi să-i inducem în eroare pe nemţi, dar o exploatare reuşită a acestor oportunităţi depinde de colaborarea lui benevolă".

Cu toate acestea, anumiţi membri ai BIA erau încă suspicioşi. Marriott, adeptul regulilor stricte, a subliniat faptul că „am căzut cu toţii de acord că nu vom tolera niciodată printre noi o persoană care a lucrat pentru

serviciul nostru şi a acceptat apoi, indiferent de circumstanţe, să lucreze pentru nemţi". Masterman susţinea că „germanii n-au pierdut nimic lăsându-l să plece: căci i-au distrus întreaga organizaţie şi singurul lucru care le-ar mai fi rămas ar fi fost satisfacţia îndoielnică de a-l executa". Exista posibilitatea ca nemţii să-l fi trimis pe Czerniawski în Anglia ca spion infiltrat, „ştiind cu certitudine că va abandona jocul şi va da cărţile pe faţă". În acest caz, vor şti de la bun început că mesajele erau false. Oare Bleicher şi Oscar Reile se foloseau de polonez ca să afle ce voiau englezii „să planteze" în mintea nemţilor? „Nu suntem pe deplin convinşi de buna lui credinţă", a scris Guy Liddell în jurnalul său.

Neînţelegerile legate de Czerniawski au stârnit dispute aprinse între Masterman, reprezentantul vechilor principii ale prudenţei, şi Christopher Harmer, tânărul entuziast, dornic să-l pună la treabă pe spionul polonez. Masterman părea „hotărât să-l taie în bucăţi", credea Harmer, şi „uneltea pe la spatele meu" ca să-şi atingă scopul. Cu o zi înainte de a se căsători cu secretara lui, Peggy, Harmer i-a scris lui Masterman „una dintre cele mai insolente scrisori pe care le-am scris vreodată". Mai târziu, au îngropat însă securea războiului. „Îmi plăcea bătrânul", a mărturisit Harmer. „Probabil că îşi făcea doar datoria – ţinând, cu prudenţă şi maturitate, frâiele tinerilor impulsivi şi iresponsabili." Dar tânărul impulsiv a pus piciorul în prag, susţinând că „n-ar trebui să arunce cazul pe fereastră". Tar Robertson a fost de acord. Postul de radio al Abwehrului din Paris încerca de săptămâni

bune să stabilească legătura prin radio. Au luat astfel hotărârea ca Czerniawski să înceapă să le trimită mesaje prin radio şefilor săi germani, dar numai în mod temporar şi numai „sub strictă supraveghere". Autorităţile poloneze, bănuitoare şi revoltate, au convocat o comisie militară de anchetă, care i-a aplicat lui Czerniawski o mustrare severă şi l-a retrogradat din funcţie, încredinţându-i „un post inferior".

Czerniawski era încântat de turnura pe care o luaseră lucrurile. „NOUL JOC e pe cale să înceapă", i-a scris el lui Harmer. „Nemţii l-au pierdut pe cel vechi. Trebuie să-l piardă şi pe acesta. După părerea mea, este un joc dificil, dar s-ar putea să ne confere avantaje extraordinare, în special în timpul momentelor decisive care se apropie." Mai înfatuat ca niciodată, va demara cea de a treia partidă a carierei sale uluitoare în lumea spionajului, înarmat cu o nouă misiune şi un nume nou. Ca spion în Franţa ocupată, adoptase numele de cod „Walenty" (Valentine); ca spion pentru nemţi, purtase numele „Hubert"; şi acum, ca agent dublu al echipei Crucii Duble, avea să devină „agentul Brutus".

Harmer, un cunoscător al literaturii clasice, este cel care i-a ales acest *nom de guerre*. „Roman Czerniawski a fost cooptat de nemţi şi re-cooptat apoi de noi, lucru care m-a purtat cu gândul la celebra replică «*Et tu, Brute?*». Misiunea extraordinară pe care şi-a asumat-o cu dârzenie la Paris, în primul an al ocupării germane, m-a făcut să mă gândesc la cuvintele pe care Brutus le rosteşte în discursul său final din *Iuliu Cezar*: «*A fost cel mai nobil*

dintre romani»." Replica „*Et tu, Brute?*" reprezintă, de asemenea, cea mai cunoscută acuzație de trădare din literatură; sunt cuvintele unui om înjunghiat pe la spate de un prieten de încredere. Harmer era convins că, spre deosebire de celebrul senator roman al lui Shakespeare, Roman Czerniawski nu avea să-l trădeze, dar alegerea extrem de spirituală a numelui său de cod purta o urmă neîndoielnică de teamă.

9

„PAROHIA“

„Agentul Cyril“, un potențial nou recrut în echipa Crucii Duble, nu se încadra în tiparele MI5. Elvira de la Fuente Chaudoir, își amintește Harmer, era „una dintre cele mai elegante femei pe care le-am cunoscut vreodată“. Purta o pălărie cloș și, când și-a scos mănușile de mătase, și-a dezvăluit „unghiile frumos îngrijite și lăcuite“. Pentru o clipă, Christopher Harmer a rămas fără grai. „Era extrem de tulburătoare.“

La întoarcerea ei din Franța, Elvira a fost interogată de MI6, care a ajuns la concluzia că și-a îndeplinit „misiunea cât a putut de bine“ și i-a pasat-o apoi lui Tar Robertson cu recomandarea de a o instrui ca agent dublu.

Sarcina lui Harmer era de a-i evalua utilitatea. S-a prezentat ca fiind „domnul Palmer“, în timp ce Masterman, care participa și el la interviu, i-a spus că îl chema „Masterson“. (Ofițerii de caz foloseau – și încă mai folosesc – pseudonime

apropiate de numele lor reale. În acest fel, dacă se întâmpla ca cineva să le rostească numele corect, persoana respectivă, care nu le cunoştea adevărata identitate, putea fi uşor convinsă că le-a înţeles greşit.) Elvira le-a povestit, pe parcursul unei ore întregi, cum a fost recrutată la Cannes de un agent german, pe nume „Bibi", care i-a oferit 100 de lire sterline pe lună ca să-i furnizeze informaţii politice şi militare. „Ne-a lăsat o impresie bună", credea Harmer.

Tar Robertson era însă prudent. „Nu ne este câtuşi de puţin clar că ne-a spus tot ce ştie." Investigaţiile întreprinse mai târziu în viaţa ei personală au scos la iveală posibilitatea de a fi şantajată din cauza „înclinaţiilor ei Lesbiene". (Dintr-un motiv sau altul, cuvântul „lesbian" este scris adesea cu majusculă în dosarele MI5: poate că acest lucru se datorează unei educaţii clasice, unde termenul este asociat cu insula Lesbos, sau poate că ofiţerii MI5 considerau că asemenea specimene exotice meritau un tratament gramatical cu totul special.) A mai fost mustrată în trecut pentru indiscreţie şi, deşi „părea să-şi fi învăţat lecţia, vom ţine seama de acest aspect în angajarea ei ca agent dublu". Pe de altă parte, identitatea agentului german care o recrutase era învăluită în mister. Serviciile secrete britanice, MI5 şi MI6, obţinuseră deja foarte multe informaţii despre personalul serviciilor germane. Aceste date erau introduse sub forma unor cartele perforate într-o „Maşină Hollerith", un tabulator electric, inventat iniţial pentru procesarea datelor necesare recensământului Statelor Unite. Descrierea detaliată a lui Helmut Bleil,

oferită de Elvira, a fost introdusă în acest dispozitiv, dar „procedura n-a scos la iveală nimic". Acest spion diletant, alcoolic şi neliniştit părea să opereze semi-independent. „N-am auzit niciodată de acest om."

Cel mai sceptic şi mai înverşunat era Masterman, care nu voia o femeie în echipă şi susţinea că o „Lesbiană" indiscretă şi fără bani, dar o împătimită a jocurilor de noroc, reprezenta un pericol serios pentru siguranţa tuturor. „*N-ar trebui* să ne implicăm în acest caz", a scris el. „Nu pot să-mi alung sentimentul că nemţii nu i-ar fi încredinţat lui «Cyril» atâta cerneală simpatică dacă n-ar fi crezut cu tărie în loialitatea sa faţă de ei. Nutresc, aşadar, teama că acelea care s-ar fi putut înşela, de fapt, ar fi fost serviciile britanice de informaţii." Elvira nu făcea un secret din faptul că o interesau banii. „Este o femeie costisitoare", notează Materman. „Serviciile britanice i-au plătit oare o groază de bani?"

Harmer a repurtat însă o altă victorie. „Cred că această femeie spune adevărul", a insistat el. „Bleil o consideră o agentă de bună-credinţă şi a reprezentat-o în faţa superiorilor săi." Contactele ei sociale, ca „membră a elitei cosmopolite", îi vor permite să raporteze numeroase informaţii politice şi sociale false, obţinute în cazinourile şi cluburile din Londra. I-au cerut apoi să le explice motivul pentru care voia să devină agent dublu; răspunsul ei a fost revelator: „Ne-a spus că n-a manifestat niciodată această dorinţă, deşi o va face dacă ne va fi de folos". În ciuda suspiciunilor lui Masterman, nu era animată doar de dorinţa de bani.

Pe 28 octombrie 1942, Elvira a ajuns oficial în echipa Crucii Duble. Harmer, devenit acum ofițerul ei de caz, „i-a indus nevoia absolută de discreție". Avea să primească, la fel ca și „agentul Garbo", o slujbă la BBC și un salariu lunar, echivalent cu suma de bani pe care o încasa de la nemți. Sub controlul MI5, trebuia să înceapă degrabă să-i scrie scrisori lui Bleil. În cazul apariției unor probleme, putea să ia legătura cu „domnul Palmer" din Grosvenor 3171. Ca măsură de precauție, scrisorile ei vor fi interceptate, iar telefonul ascultat.

Acum mai avea nevoie doar de un nou nume de cod; ceva rafinat, savuros și îmbătător, demn de o spioană cu manichiura perfectă. „I-am ales numele după un cocktail pe bază de rom", avea să spună mai târziu Harmer. (Bronx Martini se prepară de obicei cu gin, dar barmanul de la hotelul Hyde Park prepara o versiune cu rom, suc de portocale și vermut sec și dulce.) „Era unul dintre puținele cocktailuri pe care le mai găseai în timpul războiului, când ginul dispăruse aproape cu totul din galantare", a spus Harmer. „Era un nume potrivit pentru o femeie excepțională."

Elvira de la Fuente Chaudoir a devenit astfel „agentul Bronx".

Micul domn spaniol, care se mutase la numărul 35, Crespigny Road, Hendon, era un refugiat din Spania lui Franco, se spunea, care lucra ca traducător la BBC. În fiecare dimineață, señor Pujol lua metroul spre centrul Londrei și, în fiecare seară, se întoarcea acasă la familia lui. Nu prea

vorbea engleză și părea politicos, timid și cam anost. Singurul lucru interesant în privința nou-veniților era, prin prisma vecinilor, statutul căsniciei lor: certurile zgomotoase, care aveau loc în fiecare seară, în limba lor ininteligibilă, constituiau o sursă inepuizabilă de amuzament în Crespigny Road. Vecinii ar fi fost surprinși să descopere că soții Pujol se certau din cauza aspectelor subtile ale spionajului. Ar fi fost și mai uimiți să afle că, în loc să lucreze la BBC, micul spaniol își petrecea zilele într-un birou îngust de pe Jermyn Street, inventând o armată de spioni închipuiți.

Juan Pujol poseda „un talent remarcabil pentru duplicitate", susținea ofițerul lui de caz, Tomás Harris. Harris nu era un novice în breaslă, dar „agentul Garbo" era un adevărat maestru al plăsmuirilor, a cărui „existență a rămas învăluită în stăruința și reușita muncii sale". Spre deosebire de alți agenți dubli, „loialitatea absolută" a lui Pujol n-a fost niciodată pusă sub semnul întrebării. Era, în cea mai agreabilă manifestare a conceptului, un extremist și un fanatic. Cei doi își petreceau toată ziua la biroul de pe Jermyn Street, situat în apropiere de sediul Crucii Duble, plăsmuind o lume de spioni, concepând stratageme, născocind informații și compunând mesaje. Luau masa la restaurantul italian Garibaldi și apoi își reluau activitatea. Sesiunile lor de elucubrații se prelungeau uneori până târziu în noapte.

La sfârșitul anului 1942, din „rețeaua Garbo" făceau parte un angajat al companiilor aeriene, curierul care se presupunea că ducea scrisorile lui „Garbo" la Lisabona,

un student din Venezuela, Carlos, care locuia la Glasgow, fratele său din Aberdeen, un ospătar din Gibraltar, care locuia în Chislehurst şi ale cărui sentimente anti-britanice erau exacerbate de „clima ostilă din Kent", un oficial din departamentul spaniol al Ministerului Informaţiilor, un sud-african cu vederi antisovietice şi un fost marinar din Ţara Galilor, care locuia în Swansea şi pe care Pujol îl descria ca fiind „un individ complet indezirabil". Personalitatea, activităţile şi mesajele fiecărui spion în parte erau minuţios create, şlefuite şi păstrate într-un jurnal de bord. Unii dintre aceşti subagenţi erau colaboratori benevoli, în timp ce alţii reprezentau, fără ştirea lor, surse de informaţii secrete; identitatea unora era cunoscută, în timp ce alţii rămâneau anonimi. Informaţiile pe care le furnizau erau scrise cu cerneală simpatică şi introduse printre scrisori inofensive, trimise, credeau nemţii, fie prin curier, fie prin poştă la diverse adrese din Spania şi Portugalia. De fapt, erau transportate cu o valiză diplomatică. Subagenţii lui Pujol ajungeau să corespondeze, independent, cu nemţii după ce acesta primea aprobarea de a le furniza cerneală simpatică; aceşti agenţi îşi recrutau apoi propriii subagenţi. Reţeaua începea astfel să se multiplice şi să se extindă, până când munca lui Pujol şi a lui Harris a ajuns să pară un roman-fluviu, cu o mulţime de personaje şi intrigi nesfârşite.

Obiectivul iniţial al „reţelei Garbo" a fost, după spusele lui Harris, „de a-i bombarda pe nemţi cu informaţii reale, cu minciuni şi probleme". Informaţiile, reale şi false, erau

verificate de Comitetul Douăzeci; problemele erau rodul purei imaginații; toate erau concepute în stilul bombastic al lui Pujol. „Nu vreau să închei această scrisoare fără să le spun *Viva Victorioso* bravilor noștri soldați, care se luptă în Rusia ca să distrugă monstrul bolșevic." Dacă puteau revărsa asupra nemților un potop de informații, „pe cât de multe, pe atât de derutante", furnizate de o rețea de spioni născociți, poate că îi vor descuraja să mai trimită spioni autentici. „Cu cât eforturile pe care îi vom determina să le depună în cazul «Garbo» vor fi mai mari, cu atât vor deveni mai conștienți de rolul covârșitor pe care îl joacă pentru ei." Continuând să scoată în evidență „loialitatea fanatică, temperamentul donquijotesc și energia inepuizabilă" ale lui Pujol, nemții vor deveni, încetul cu încetul, dependenți de acest „geniu temperamental", care trebuia mereu împăcat și măgulit. Îi trimiteau bani, încurajări și numeroase „exprimări extravagante ale deplinei lor satisfacții".

Ca răspuns, Juan Pujol manifesta adesea crize de isterie. Tonul pe care îl folosea era acela al unui iubit irascibil și pretențios: „De ce am mereu de suferit?" Își exprima nemulțumirile în același stil bombastic, plictisitor și istovitor: „Vreau să știți că – dacă nu v-aș purta o stimă cu totul deosebită, pe care simt că mi-o împărtășiți la rândul vostru și nu aș manifesta interesul față de cauza voastră, pentru care lupt de trei ani și voi continua să lupt, deși dintr-o poziție mult mai responsabilă, dornic să pun capăt ciumei roșii – trebuie să vă spun, cu toată sinceritatea și prietenia pe care v-o port, că m-aș fi întors de mult în Spania."

Relaţia dintre Pujol şi agentul său de legătură, Karl-Erich Kühlenthal, începea să semene cu o căsnicie abuzivă, în care un partener îl supune cu totul pe celălalt voinţei sale. Pujol revărsa asupra lui Kühlenthal adevărate cascade verbale. „Cu cât ne impuneam mai tare condiţiile, cu atât deveneau mai cooperanţi; cu cât «Garbo» era mai arogant şi mai temperamental, cu atât deveneau mai docili şi mai binevoitori."

Informaţiile furnizate de „reţeaua Garbo" erau consistente, dar de o valoare strict limitată: informaţii militare lipsite de importanţă, bârfe politice, opinii referitoare la părerile cetăţenilor, indicii ocazionale referitoare la operaţiuni reale de dezinformare şi dovezi fizice, atunci când erau ferm cerute, ca de exemplu, cristalele pentru măşti de gaze trimise în Spania într-o cutie de laxative Andrew's Liver Salts. Când „Garbo" trimitea informaţii importante şi reale, acestea erau programate să ajungă prea târziu ca să mai fie de vreun folos. Kühlenthal nu şi-a pus niciodată întrebarea de ce lucrurile lipsite de importanţă, precum cristalele pentru măştile de gaze, ajungeau cu promptitudine, în timp ce informaţiile valoroase se „rătăceau" invariabil în sistemul poştal, ajungând întotdeauna cu întârziere. În schimb, John Marriott, adjunctul lui Robertson, se întreba cum de nu reuşeau nemţii să vadă că agenţii lor, „deşi nu spuneau niciodată nişte neadevăruri, nu spuneau niciodată ceva nou". Într-o relaţie, partenerul dominat şi orbit de iubire, tinde să treacă cu vederea,

adesea cu încăpățânare, micile dovezi de infidelitate. În ochii nemților, incapacitatea lui „Garbo" de a le furniza informații valoroase în timp util nu era vina lui, ci a lor; și cu cât dădea mai tare greș, cu atât îl iubeau mai mult.

Odată ce agenții dubli erau adunați, unul câte unul, în „parohia" MI5, Tar Robertson își imagina noi modalități de combatere a spionajului german, folosind spionii inamicului în avantajul Aliaților. Se gândea, tot mai mult, să apeleze la porumbei.

De câtva timp, Robertson primea rapoarte lungi și detaliate referitoare la „rolul posibil și actual pe care ar putea să-l joace Porumbeii în lumea spionajului". (Porumbeii, ca și Lesbienele, meritau să fie scrișI cu majusculă.) Autorul acestor rapoarte era căpitanul de aviație Richard Melville Walker, care conducea una dintre cele mai secrete și mai ciudate unități ale MI5: „Secția Serviciilor Speciale de Porumbei, B3C", însărcinată cu distrugerea rețelei inamice de porumbei și folosirea porumbeilor din forțele aliate pentru transmiterea informațiilor secrete.

Sintagma „iubitor de porumbei" nu descrie nici pe departe pasiunea căpitanului de aviație Walker. Adora porumbeii. Și trăia numai pentru ei. Rapoartele sale erau adevărate poezii de dragoste. „De-a lungul timpului, Porumbelul Voiajor a devenit o rasă pur-sânge", i-a spus el lui Tar, având capacitatea „magică" de a-și găsi drumul spre casă de la o distanță de 1 100 de kilometri. Walker

scria despre porumbeii săi călători cu aceeaşi pasiune cu care Robertson îşi descria agenţii cei mai valoroşi: „Dintr-o sută de păsări din aceeaşi specie, una singură va îndeplini visul oricărui crescător – un exemplar curajos şi inventiv, cu un caracter puternic individualizat. Multe lucruri depind de acest specimen unic, de caracterul şi inteligenţa lui".

Marea Britanie renunţase la serviciile militare ale porumbeilor după Primul Război Mondial. Dar cu puţin înainte de izbucnirea celui de al Doilea Război Mondial, Walker a realizat că Anglia era cu mult în urma Germaniei în antrenarea porumbeilor călători, deoarece aceste păsări constituiau o modalitate importantă de transmitere a informaţiilor: rapidă, sigură şi practic imposibil de interceptat. Naziştii au încorporat porumbeii chiar în inima Reichului: fiecare dintre cei 57 000 de crescători nemţi trebuia să deţină un certificat de fiabilitate politică din partea Gestapoului; evreii nu aveau voie să crească porumbei, iar Federaţia Germană a Crescătorilor de Porumbei a fost plasată sub controlul SS-ului. „Himmler, un iubitor de porumbei, îşi exploatează pasiunea în cadrul Gestapoului", a raportat Walker. Teoria eugeniei a fost aplicată şi porumbeilor şi „orice porumbar unde păsările nu s-au ridicat la standardele impuse de nemţi a fost distrus". În 1937, a fost organizată o cursă de porumbei, unde au fost aduşi cu avionul 1 400 de porumbei germani şi eliberaţi deasupra Marii Britanii ca să se întoarcă acasă. În opinia lui Walker, cursa a fost doar o acoperire

pentru „familiarizarea porumbeilor cu traversarea mării din Anglia spre Germania".

Walker era convins că Marea Britanie gemea acum de porumbei naziști, lansați cu parașuta, cu bărcile cu motor și cu submarinele, oferindu-li-se astfel spionilor germani din Anglia o metodă imbatabilă de a trimite informații în Europa ocupată. Walker nu era singurul care nutrea această paranoia columbofilă: Basil Thomson, ofițer de contraspionaj al Scotland Yard, observa: „Era periculos să fii surprins vorbind cu un porumbel". Unii experți susțineau că puteau să identifice porumbeii cu „accent" german.

Cu sprijinul necondiționat al MI5, căpitanul de aviație Walker a trasat hărți ale porumbarelor cunoscute din Europa ocupată și a marcat locurile unde au fost văzute cârduri ciudate de porumbei (porumbeii călători tind să zboare în linie dreaptă, mai ales deasupra apei). Susținea că agenții ar trebui trimiși în teritoriile ocupate, purtând cu ei în raniță câțiva porumbei în locul radioemițătoarelor, pentru că „sunt mai ușor de mânuit și, odată eliberați, agentul nu mai are asupra sa nimic compromițător". Walker a început să perfecționeze metode tot mai elaborate prin care porumbeii să transporte mesajele secrete: găuri minuscule, făcute în pene cu un cui încins; suluri mici de hârtie de orez introduse în rahisul remigelor; mesaje în codul Morse scrise pe calamus cu cerneală rezistentă la apă. Începeau să apară tot mai multe dovezi ale activităților porumbeilor inamici: o pasăre epuizată s-a prăbușit pe insulele Scilly, în apropiere de coasta

peninsulei Cornwall, purtând un mesaj secret în franceză; doi porumbei germani, care transportau mesaje despre antrenamente de rutină, au fost surprinşi de o furtună pe Canalul Mânecii. „Ambele păsări sunt acum prizonieri de război şi lucrează în slujba porumbeilor englezi, împerechindu-se cu aceştia", a raportat Walker.

Căpitanul de aviaţie iubea toţi porumbeii, chiar şi pe cei ai duşmanului, dar se aflau în război. Şi era timpul să treacă la atac. Walker a băgat în luptă „trupa" de şoimi. În 1942, pe insulele Scilly, a fost înfiinţată o unitate de şoimi, alcătuită din trei şoimi-călători şi un şoimar, însărcinaţi cu misiunea de a intercepta porumbeii inamici: vor prinde, în cele din urmă, douăzeci şi trei de porumbei, toţi britanici. Aceste incidente, care ar putea fi numite acum *friendly fire**, nu i-au tăiat avântul lui Walker: „Unitatea de şoimi a dovedit faptul că poate intercepta porumbei", a scris el triumfător. În cele din urmă, păsările de pradă au dezertat. Dar între timp Walker a conceput un alt plan ingenios. Porumbeii călători sunt nişte păsări sociabile şi, dacă un porumbel vede alţi porumbei aflaţi în zbor, e posibil să li se alăture, iar dacă este foarte obosit, poate să-i însoţească la porumbarul lor. Acest lucru i-a oferit lui Walker o idee: „Dacă toţi crescătorii, aflaţi pe o distanţă de şaisprezece kilometri, pe coasta dintre Cornwall şi Norfolk, îşi vor elibera porumbeii, la anumite intervale de timp, formând un

* *Friendly fire* – atac armat care răneşte sau ucide pe cineva din propria armată. (n.tr.)

paravan, există mari şanse ca orice porumbel inamic, aflat în drum spre casă, să întâlnească aceşti porumbei şi să li se alăture". În mod surprinzător, Walker a primit permisiunea de a folosi cel mai mare „detaşament" militar de porumbei, un soi de Gardă Naţională aeriană. Walker descria, încântat, paravanul, care „acoperea de-a lungul coastei o suprafaţă de şaisprezece kilometri din Land's End până în Cromer". Eforturile au fost în zadar, pentru simplul fapt că nemţii n-au încercat niciodată să trimită mesaje *din* Anglia cu ajutorul porumbeilor. „Dacă ar fi făcut-o – a spus Walker, la fel de entuziast – sunt convins că paravanul nostru ar fi atras un număr impresionant de porumbei inamici."

Rapoartele despre porumbei ale lui Walker se bucurau de entuziasmul şi susţinerea lui Tar Robertson. Ideea folosirii păsărilor în operaţiuni de dezinformare şi-a făcut tot mai mult cuib în mintea lui prolifică şi, în curând, îşi va lua zborul.

10

AGENŢI, AGENŢI FICTIVI, AGENŢI DUBLI

Odată cu intrarea în echipă a agenţilor „Brutus" şi „Bronx" şi cu extinderea reţelelor concepute de „Garbo" şi „Tricicleta", maşinăria lui Tar Robertson căpăta tot mai mult conturul unei arme extrem de periculoase. „Garbo" (Pujol) prinsese în mreje Abwehrul din Madrid. „Brutus" (Czerniawski) (în ipoteza în care nu juca un joc triplu) crease un nou canal de comunicare cu nemţii din Franţa ocupată. „Bronx" (Elvira Chaudoir) se afla şi ea la datorie, scriind scrisori unei ramuri misterioase din serviciile secrete germane, iar influenţa „Triciclетei" (Popov) asupra Abwehrului din Lisabona părea tot mai puternică, datorită ofiţerilor lui de caz corupţi. În fiecare dintre aceste situaţii, agenţii germani de legătură erau, fără să ştie, manipulaţi de spioni: „Garbo" îl manevra pe Kühlenthal; „Brutus" îi controla deopotrivă pe Bleicher şi pe Reile; „Bronx" îl

învârtea pe Bleil pe degetele ei micuțe și frumos îngrijite; iar „Tricicleta" profita din plin de lăcomia, ambiția și paranoia lui von Karsthoff și ale lui Kammler, schimbând cu 180 de grade relația lui cu nemții. Agenții dubli își controlau acum „controlorii".

Membrii echipei B1A aveau să se întrebe mai târziu de ce le-a trebuit atât de mult timp să aprecieze la justa lui valoare potențialul sistemului Crucii Duble. Masterman a pus-o pe seama obsesiei că „exista un grup mult mai mare de spioni în afara celor pe care îi controlam". În vara anului 1942, Robertson era „ferm convins" că nu exista un asemenea grup. „Sursele Cele Mai Secrete" nu ofereau niciun indiciu potrivit căruia Abwehrul ar fi avut alți spioni, cu excepția celor racolați deja în echipa Crucii Duble. În 1942, englezii citeau aproape întreaga corespondență a serviciilor secrete germane și decriptau peste 200 de mesaje în fiecare zi. Cu ajutorul acestui tezaur de informații, MI5 a realizat un tablou detaliat al serviciilor secrete germane, analizându-le personalul, metodele de lucru, punctele forte și cele slabe; știau cine le erau dușmanii, ce făceau și ce gândeau. Probabil că știau mai mult despre Abwehr decât Abwehrul însuși.

În iulie 1942, prinzând aripi și nutrind ambiții tot mai mari pentru discipolii săi, Tar Robertson a făcut o afirmație surprinzătoare: el, și nu Wilhelm Canaris, era cel care controla rețeaua germană de spionaj din Marea Britanie și, ca urmare, le va insufla lui Hitler și generalilor săi exact ideile pe care voia ca aceștia să și le însușească. Apoi,

într-un memoriu oficial, adresat Comitetului Douăzeci, a descris capacităţile acestei „arme puternice": „Singura reţea de agenţi deţinută de nemţi în această ţară este cea care se află acum sub controlul Serviciului de Siguranţă", a scris el. „Statul-Major al Aliaţilor din această ţară are, prin intermediul agenţilor dubli ai MI5, un mijloc puternic de exercitare a influenţei asupra OKW" – Oberkommando der Wehrmacht, Înaltul Comandament al Forţelor de Apărare Germane.

Implicaţiile afirmaţiei lui Robertson erau extraordinare. Până atunci, misiunea organizaţiei Crucii Duble presupusese prinderea spionilor, extragerea informaţiilor privind intenţiile nemţilor, inducerea convingerii că duşmanul deţine o reţea de spionaj operaţională, răspândirea ideilor propagandistice şi influenţarea gândirii inamicului, dar numai într-un stadiu provizoriu. După luni de transmitere a unor informaţii reale, dar inofensive, se întrezărea ocazia distribuirii unor informaţii potenţial distructive, menite să inducă, metodic, în eroare. Organizaţia, care, la început, intercepta ad hoc şi recruta agenţii inamicului, se transforma, încetul cu încetul, într-un sistem de amploare, în care informaţiile derutante, furnizate de un agent dublu, puteau fi susţinute şi amplificate de toţi ceilalţi, dând naştere unei structuri complexe şi autoconsolidate, care ar putea „să umple dosarele nemţilor cu propriile noastre idei". Din vara anului 1942, Comitetul Douăzeci a început să influenţeze întreaga strategie a nemţilor, pătrunzând în mintea lui Hitler şi provocând pagube masive şi poate chiar critice.

„Ideea o nutream cu toţii în adâncul sufletului", a scris Masterman. „Că, la un moment dat, în viitorul îndepărtat, va veni o zi când agenţii noştri vor juca un ultim act într-o farsă grandioasă, înscenată inamicului." Deocamdată însă domina prudenţa. Canaris se lăuda cu reţeaua lui de agenţi din Marea Britanie, dar Abwehrul era precaut: „Duşmanul devine tot mai nemilos şi nu putem exclude din calcul perspectiva infiltrării de agenţi", avertizau şefii de la Berlin ai Abwehrului. Interconexiunile sistemului Crucii Duble reprezentau atât o sursă de vulnerabilitate, cât şi una de putere. „Dacă o perlă este falsă, atunci întregul şirag este fals", spunea un ofiţer de informaţii german. O singură greşeală sau un singur act de trădare le-ar fi dezvăluit nemţilor că nu unul şi nici doar câţiva sau chiar majoritatea, ci *toţi* agenţii lor erau falşi. În acest caz, departe de a-i mai oferi şansa Înaltului Comandament Britanic de a modela gândirea germană, Hitler va cunoaşte exact intrigile puse la cale de englezi şi îşi va schimba planurile în consecinţă. În ciuda cutezanţei sale, Robertson era bântuit de gândul că – dacă vreunul dintre agenţii lui dubli era, de fapt, agent triplu – atunci nu doar că noua lui armă, menită să schimbe soarta războiului, va fi complet distrusă, ci îi va conduce şi pe Aliaţi în pragul dezastrului: „Este aproape imposibil în aceste cazuri să ştii cu siguranţă dacă nemţii ne păcălesc pe noi sau noi îi păcălim pe ei", reflecta el. Gisela Ashley, expertă în mentalitatea germană, încerca să-l încurajeze, susţinând că – deşi „naziştii stăpânesc bine arta înşelăciunii" – le

lipsesc răbdarea şi şiretenia de a pune în aplicare „un sistem de minciuni minuţios şi inteligent conceput".

„Cei câţiva agenţi cu adevărat valoroşi trebuie să fie pregătiţi pentru o acţiune amplă de dezinformare, care, într-un moment crucial, s-ar putea dovedi de o importanţă operaţională covârşitoare." Acest „moment marcant", cum îl numeşte Masterman, părea extrem de îndepărtat, dar putea fi întrezărit în acea depărtare. Lucrurile au început să se precipite odată cu intrarea în scenă, în rolul maestrului de înşelăciuni, a omului cu „cei mai lustruiţi pantofi din armata britanică".

Colonelul J.H. Bevan, cel mai nou membru al Comitetului Douăzeci, era un agent de bursă puritan, obsedat de muncă şi de crichet, de o inteligenţă rară, renumit pentru ţinutele sale impecabile. Johnny Bevan tindea să-i judece pe cei din jur după înfăţişare şi aparenţe, condamnând în mod deosebit uniformele neîngrijite, dar probabil că nimeni din instituţiile militare britanice nu era mai conştient ca el de faptul că aparenţele pot fi înşelătoare. Din mai 1942, conducea London Controlling Section (LCS), având ordin de la Winston Churchill „să pună la cale înşelătorii în întreaga lume" şi să conceapă „acţiuni de natură să mistifice sau să inducă inamicul în eroare". Ca şef al acestei secţii, Bevan va deveni creierul operaţiunilor de amăgire din timpul războiului, controlând o reţea internaţională de minciuni şi mistificări, ascuns în labirintul clandestin

de sub Whitehall, cunoscut sub numele de Comandamentul de Război al Guvernului.

În septembrie 1942, Bevan a fost atras în lumea misterioasă a Crucii Duble. Din acest moment și până la sfârșitul războiului, agenții dubli, care nu mai reprezintă doar un spectacol exotic, vor fi pe deplin integrați în operațiunile militare. „Aveam un instrument testat și probat, pe care i-l puteam oferi șefului LCS-ului pentru planurile sale de inducere în eroare", a scris Masterman. Bevan stăpânea instrumentul cu arta unui virtuoz.

Testul inițial al afirmației lui Tar s-a materializat odată cu Operațiunea „Torța", invadarea Africii de Nord din noiembrie 1942, prima mare ofensivă amfibie a Aliaților. Bevan a conceput un plan menit să-i facă pe nemți să creadă că Aliații intenționau să atace nordul Franței și Norvegia, încercând simultan să elibereze Malta. Printre agenții dubli implicați în operațiunea de dezinformare, erau cei doi norvegieni, „Mutt" și „Jeff", și subagenții „Tricicletei", „Balon" și „Jeleu", cărora li s-a alăturat și „Tate". Rolul principal îi revine însă lui „Garbo" și rețelei lui fictive. El și agenții săi raportau comasări de trupe în Scoția, destinate, se pare, să atace Norvegia, pregătiri pentru o așa-zisă invadare a Normandiei și numeroase alte informații, menite să-i încurajeze pe nemți să-și țină trupele cât mai departe de obiectivul real al atacului. Vor crea, cel puțin, confuzie. Unii dintre agenții închipuiți ai lui Garbo erau plasați în locuri mult prea strategice pentru binele lor. „William Gerbers" era un om de afaceri germano-elvețian,

care locuia în Liverpool şi care fusese scornit ca membru al reţelei lui „Garbo" înainte de a ajunge la Londra. Navele şi trupele Aliaţilor, destinate invaziei din Africa de Nord, se comasau pe râul Mersey, unde „Gerbers", dacă ar fi existat, le-ar fi văzut cu siguranţă. Ce explicaţie ar fi putut să justifice faptul că un agent activ nu a raportat un preludiu atât de evident al invaziei? Soluţia a fost simplă şi crudă: „Gerbers" a fost ţintuit la pat de „o boală lungă", care, în final, l-a ucis. MI5 a scris chiar şi un necrolog în ziarul *Liverpool Echo*, pe care Pujol l-a decupat şi l-a trimis agenţilor de legătură germani. Aceştia i-au răspuns printr-o scrisoare de condoleanţe.

Dar ca să-şi menţină reputaţia, „Garbo" trebuia să demonstreze faptul că avea acces la materiale extrem de preţioase. A trimis, aşadar, două scrisori, ce conţineau informaţii corecte: prima raporta cu exactitate plecarea unui convoi de pe râul Clyde în ziua de 29 octombrie („Îmi îndeplinesc misiunea atrăgându-vă atenţia asupra acestui pericol."); iar cea de a doua conţinea informaţii, obţinute prin intermediul Ministerului Informaţiilor, indicând o invadare iminentă a Africii de Nord franceze. Echipa BIA a făcut în aşa fel încât acestea să ajungă în Spania în ajunul invaziei, prea târziu pentru a mai fi de vreun folos.

Nemţii au fost complet nepregătiţi când forţele Aliaţilor au debarcat în Casablanca, Alger şi Oran la începutul lunii noiembrie. Şefii germani ai lui Pujol erau încântaţi însă de dovezile sale de loialitate şi eficienţă, chiar dacă poşta i-a obstrucţionat eforturile. „Ultimele tale rapoarte

sunt excepţionale, dar regretăm faptul că au ajuns prea târziu, în special cele referitoare la îmbarcarea anglo-yankee din Africa de Nord." Bevan a fost imediat promovat. Masterman era însă mult prea realist ca să revendice meritele pentru echipa Crucii Duble: „Succesul nu este neapărat consecinţa operaţiunilor de dezinformare şi cu atât mai puţin meritul agenţilor dubli". De fapt, se pare că nemţii s-au lăsat păcăliţi de convingerea că Aliaţii nu deţineau suficiente nave pentru o invazie de amploare. Poate că sistemul nu era destul de puternic pentru a-i determina pe duşmani să creadă într-un plan fals, dar a reuşit să ascundă planul real. Era doar un preludiu captivant al viitoarelor acţiuni de spionaj.

Analizând lucrurile cu ochiul critic al unui antrenor de succes, Masterman privea retrospectiv cu satisfacţie. Până la sfârşitul anului 1942, „echipa era vădit mai puternică", a scris el. Doi jucători de excepţie, „Bronx" şi „Brutus", au intrat pe teren. „Garbo" aduna puncte. „Tricicleta" a revenit în echipă. Dar crichetul şi spionajul implică multă răbdare şi mult talent. „Dacă agenţii aveau să obţină un succes răsunător într-o bună zi, trebuiau bine antrenaţi, astfel încât, la momentul potrivit, să putem fi siguri că avem o echipă de agenţi de încredere, gata oricând să răspundă chemării noastre." Jucătorii au rolul cel mai pregnant într-o echipă de succes: victoria depinde însă, în egală măsură, de antrenori, de consilierii de specialitate şi de personalul din umbră.

Agenţii dubli alcătuiau o echipă pestriţă, dar cei care dirijau sistemul Crucii Duble erau, din anumite puncte de vedere, şi mai ciudaţi. Tar Robertson adunase, în mod intenţionat, în jurul său oameni cu totul neobişnuiţi. Particularităţile lor unice îi distingeau de turmă, consolidându-le secretomania, dar şi un sentiment de camaraderie pe care membrii unei unităţi convenţionale nu l-ar fi cunoscut niciodată. John Masterman, „un diplomat înţelept şi mai în vârstă", reţinut şi precaut, avea misiunea „de a-i împiedica pe tinerii impetuoşi şi lipsiţi de experienţă să comită acte iresponsabile". Masterman era renumit pentru faptul că „analiza o problemă pe toate faţetele, în mod raţional şi lucid" şi apoi, „aplica *statu quo*-ului lovitura de graţie"; John Merriott, avocatul educat la Cambridge, arţăgos şi incisiv, nu îşi ascundea disprețul faţă de agenţii dubli, considerându-i doar nişte escroci ceva mai „lustruiţi"; Tommy Harris era un negustor de artă extrovertit; Billy Luke, un industriaş hedonist; Cyril Mills venea din lumea circului; iar Hugh Astor era urmaşul unei dinastii gazetare. Cu toţii fuseseră împiedicaţi să urmeze o carieră militară obişnuită: Christopher Harmer vedea doar cu un singur ochi, neputând astfel să avanseze în serviciul militar; Astor suferise în copilărie de poliomielită şi rămăsese pentru totdeauna cu un mers şchiopătat; Ian Wilson avea lumea la picioare când se afla în faţa unei foi de hârtie, dar îi era cu neputinţă să poarte o conversaţie cu cineva. Gisela Ashley ar fi fost un ofiţer de excepţie dacă n-ar fi avut neşansa să fie femeie. Ewen Montagu era prea bătrân pentru prima linie

a frontului, iar Masterman era măcinat de remuşcări, pentru că, în timpul Primului Război Mondial, fusese închis în Germania, neputând să joace un rol activ şi să-şi verse sângele pe altarul libertăţii, aşa cum făcuseră mulţi dintre contemporanii săi. Incapabili fizic să poarte o luptă, încercau să compenseze acest neajuns, dedicându-şi talentele unei forme de război intelectual.

Din spatele birourilor lor, ei purtau un conflict al minţilor, „fără vreo pregătire în prealabil", aruncând în luptă arme precum ideile, cuvintele şi informaţiile, la fel cum alţii mânuiau puştile şi bombele. Gisela Ashley, cu spiritul ei veşnic neobosit, este cea care a îndemnat echipa să născocească forme tot mai extravagante de înşelătorie, fără să subestimeze vreodată literalitatea minţii germane. „Lucrurile pe care un englez, chiar şi un englez implicat în operaţiuni de spionaj şi contraspionaj, le poate considera absurde, improbabile sau naive, pentru un nazist tipic pot fi cât se poate de veridice."

La fel cum agenţii dubli duceau o viaţă dublă, şi ofiţerii lor de legătură trebuiau să ducă existenţa agentului lor. „Ofiţerul de caz trebuia să se identifice cu agentul său", a scris Masterman. „Trebuia să vadă cu ochii şi să audă cu urechile agentului; trebuia să sufere crizele de nervi asociate adesea cu operaţiunile de spionaj extrem de periculoase; trebuia să se bucure din toată inima de laudele conferite de nemţi pentru succesul unei misiuni." Mai mult decât atât, ofiţerii de caz trebuiau să-şi imagineze viaţa omologilor lor germani, după „studii psihologice minuţios realizate". Prin

intermediul scrisorilor Elvirei Chaudoir, Hugh Astor încerca să înţeleagă mecanismul de funcţionare a lui Helmut Bleil, agentul ei german de legătură; Ian Wilson încerca să pătrundă în mintea fermecătorului şi coruptului Ludovico von Karsthoff; Tommy Harris începea să simtă o oarecare afinitate faţă de Karl-Erich Kühlenthal, a cărui naivitate era cheia lumii imaginare a lui „Garbo". Aceştia erau nişte duşmani intimi.

Mânuirea acestui material uman casant şi explozibil, pentru mize atât de mari, era o afacere cumplit de solicitantă şi de stresantă. „Ne jucam cu dinamita", a spus Masterman. Unii, ca Wilson, încercau „să înece" stresul în paharele de gin cu bitter. Cu toţii fumau ţigară de la ţigară. Exista însă o sursă unică de distracţie în birourile înţesate şi îmbâcsite de fum de pe St. James's Street, animată de sentimentul că misiunea lor nu era doar extrem de importantă, ci şi amuzantă uneori şi absurdă deseori. Gisela Ashley s-a trezit, într-o bună zi, poticnindu-se printre rândurile unui mesaj trimis lui Popov, unde se vorbea despre „expertul în gonoree fără păr". La cine se refereau oare nemţii? Ca prin minune, Popov nu suferea de vreo boală venerică. „Ar putea fi o glumă la adresa lui Johnny Jebsen", a sugerat Wilson, cu o delicateţe „chinuită". „Dacă e să ne luăm după obiceiurile sale, aluzia nu e deloc deplasată. Ştim că are părul bogat, dar poate că autorul nu se referă la părul din cap." Duceau un război realmente ciudat.

Cea mai mare parte a activității lor se desfășura la birou, în fața stivelor de hârtie, adunând și selectând materiale, concepând și reconcepând mesaje. Sistemul Crucii Duble se baza, în mare parte, pe îndosarierea minuțioasă a informațiilor. Masterman susținea cu insistență că „numai un dosar bine pus la punct poate salva un agent de greșelile care ar putea să-l «spulbere» de pe harta spionajului sau de incompatibilitățile care ar putea să stârnească suspiciuni". Dosarele Secției B1A au atins „un număr impresionant", fiecare dintre ele purtând un index de clasificare și trimiteri la alte referințe, deoarece „materialele unui agent trebuie să nu contrazică mesajele trimise de el la o dată anterioară și nici mesajele altor agenți". Dovezile despre agenții și ofițerii de informații ai inamicului au ajuns să numere douăzeci de volume, un veritabil dicționar *Who's Who* al spionajului german. Numai cazul „Garbo" avea să crească la douăzeci și unu de dosare, peste un milion de foi de hârtie. Nemții continuau să trimită spioni în Marea Britanie, deși într-un număr tot mai scăzut, întrucât cei aflați deja acolo își făceau bine treaba: Josef Terradellas, un separatist catalan, care va deveni „agentul Ruj"; Waldemar Janowsky, un neamț debarcat în Canada cu submarinul, care va lucra atât pentru Poliția Regală Canadiană Călare, cât și pentru MI5. Cea mai remarcabilă apariție a fost cea a lui Eddie Chapman, spărgătorul de seifuri, parașutat în estul Angliei în decembrie 1942, care va deveni „agentul Zigzag". Fiecare nou-venit, fiecare spion interceptat și fiecare potențial

agent dublu consolida puterea sistemului şi contribuia la creşterea numărului de dosare.

S-a luat hotărârea, cu o oarecare teamă, ca povestea Crucii Duble să-i fie prezentată lui Winston Churchill. Ezitarea nu izvora din faptul că prim-ministrul n-ar fi fost interesat de spioni. Ba dimpotrivă – era fascinat de operaţiunile de dezinformare şi mistificare şi avea să privească încântat acţiunile de spionaj din timpul războiului: „Iţe întreţesute cu alte iţe, uneltiri şi contrauneltiri, şiretlicuri şi trădări, spionaj şi contraspionaj, agenţi, agenţi fictivi şi agenţi dubli, aur şi oţel, bombe, pumnale şi plutoane de execuţie – toate se împleteau într-o ţesătură complexă, uluitoare şi adevărată totodată". De fapt, Churchill manifesta un interes *mult* prea mare faţă de problema delicată a spionajului şi exista riscul să se implice în afacere. Comitetul Douăzeci a fost, neoficial, aprobat de Churchill, dar nu era supus responsabilităţii ministeriale. În acest fel, comitetul „nu putea să pretindă că a fost «autorizat» să-şi pună în aplicare operaţiunile", care erau, la drept vorbind, ilegale. Acest lucru se numeşte astăzi „dezmințire plauzibilă". Înţelegerea tacită îi oferea echipei Crucii Duble o libertate neobişnuită şi îl ţinea pe Churchill la distanţă. Când membrii Crucii Duble au venit cu propunerea de a-l informa pe prim-ministru despre activităţile organizaţiei lor, Guy Liddell, şeful Secţiei B, şi-a exprimat teama că, „văzând anumite lucruri, acesta va dori să se implice activ în operaţiunile sistemului, lucru dezastruos pentru misiunile aflate în desfăşurare". Dar, la începutul anului 1943,

sistemul mergea atât de bine, având un potențial imens și un conținut bogat, demn de imaginația debordantă a lui Churchill, încât au luat hotărârea de a-i prezenta, puțin câte puțin, intriga piesei și actorii ei.

Primul raport lunar, trimis lui Winston Churchill, în martie 1943, oferea o evidență a spionilor. „În total, 126 de spioni au căzut în mâinile noastre. Dintre aceștia, douăzeci și patru s-au dovedit cooperanți și lucrează acum ca agenți ai Crucii Duble. În plus, douăsprezece persoane autentice și șapte fictive activează în tabăra inamicului ca spioni ai Crucii Duble. Treisprezece spioni au fost executați." Raportul îi descrie mai departe pe agenții „Garbo", „Zigzag" și duo-ul „Mutt" și „Jeff", care tocmai primiseră un radioemițător, 200 de lire sterline și echipament de sabotaj, toate parașutate într-o vâlcea îndepărtată din Scoția. Churchill era fascinat. „Foarte interesant", a scris el pe marginea raportului.

Cu timpul, avea să afle despre „Tricicleta", „Brutus" și „Bronx". Rapoartele erau întocmite de Anthony Blunt, într-o versiune mai lungă, ce avea apoi să fie scurtată pentru prim-ministru; agentul Tony trimitea informațiile și șefilor săi sovietici. Stalin cunoștea bine sistemul Crucii Duble: poate că liderul sovietic „primea rapoarte mult mai detaliate decât Churchill", scrie Christopher Andrew, istoricul autorizat al MI5.

Adnotările prim-ministrului, făcute pe marginile rapoartelor, ne demonstrează că ideea membrilor Crucii Duble de a nu-l implica de la bun început și chiar de a-l ține întrucâtva

la distanță fusese una bună. Primind informația că un funcționar de la Ambasada Portugaliei lucra ca spion atât pentru nemți, cât și pentru italieni, a scris: „De ce nu-l împușcați?" Dar Churchill nu s-a pierdut cu firea, căci povestea îi era înfățișată capitol cu capitol, prezentându-i-se treptat istoria ciudată a spionajului și contraspionajului, atât a agenților autentici și a celor fictivi, cât și a agenților dubli.

Elvira Chaudoir se dovedea „o agentă extrem de competentă, stăpânind bine arta epistolară", raporta Masterman. Interceptările convorbirilor ei telefonice „nu au scos la iveală vreun sentiment pro-german" și aveau doar rolul „de a-i verifica situația financiară". Aceasta era, ca de obicei, dezastruoasă. Notele de plată neachitate ale diverselor cluburi de noapte pe care le frecventa demonstrau faptul că Elvira se bucura din plin de întoarcerea la Londra, luând cu asalt „distracțiile extravagante" ale capitalei britanice. „Joacă bridge sau poker în fiecare seară, îndeosebi la Hamilton Club sau Crockford's, pentru mize extrem de mari", a raportat ofițerul ei supraveghetor de la MI5. „Nu este implicată în vreo activitate îndoielnică", a continuat apoi, adăugând: „Nu se știe însă dacă își urmează în continuare orientările Lesbiene." (Și le urma.)

Sub stricta supraveghere a lui Hugh Astor, a început să-i trimită lui Helmut Bleil scrisori scrise cu cerneală simpatică, prin intermediul instituțiilor Banco Santo Espirito din Lisabona și Hôtel de Paris din Monte Carlo. Scrisorile de fațadă conțineau „subiecte feminine complet lipsite de

importanţă", susţine Astor. „Textele sunt atât de reprezentative pentru stilul ei (cu totul deosebit de tot ce aş putea crea eu), încât, după părerea mea, orice încercare de a interveni şi de a le modifica ar putea constitui o dovadă a faptului că au fost scrise sub supraveghere." Printre rândurile acestor scrisori, insera, scrise cu majuscule cu ajutorul unui băţ de chibrit impregnat cu cerneală simpatică, informaţiile pe care Bleil le-ar fi putut considera interesante. Iniţial, observaţiile ei erau cât se poate de banale: „Săptămâna trecută, am văzut un om care descărca un camion plin cu produse alimentare în faţa unei case vechi şi goale de lângă biserica din Roehampton". Dar, odată ce devenea tot mai încrezătoare, a început să introducă, împreună cu Astor, informaţii pe jumătate adevărate, zvonuri, elemente de propagandă şi detalii militare inofensive. „Are prieteni în cele mai elitiste cluburi de bridge din Londra", scria Astor, şi „având legături cu anumite persoane sus-puse din societatea britanică, se afla în poziţia de a obţine informaţii indiscrete din cercurile guvernamentale". Printre cunoştinţele ei se numărau lordul Carnarvon, duce de Marlborough, Duff Cooper, şeful Executivului de Securitate, şi mai mulţi ofiţeri de vază.

Pe lângă subiectele interesante pe care le auzea, Elvira, cu ajutorul lui Astor, inventa informaţii şi le atribuia apoi unor indivizi despre care susţinea, în mod plauzibil, că a avut şansa să-i cunoască, de exemplu Duncan Sandyn, ginerele lui Churchill şi preşedintele unui comitet de război, dar şi lorzii Beaverbrook şi Kelmsley, doi magnaţi din

lumea presei. Ca de obicei, MI5 nu avea scrupule să asocieze anumite afirmaţii cu numele unor personalităţi. „Am avut grijă ca fiecare detaliu în parte să fie cât mai veridic cu putinţă", a mărturisit Astor mai târziu. „Mi-e teamă că am făcut de râs foarte mulţi oameni. Am sugerat, de exemplu, că [fostul] ministru de Război, Oliver Stanley, şi lorzii Lovat şi Mountbatten se aflau în cercul ei de prieteni. Firește că nu aveau nici cea mai vagă idee că «Bronx» le atribuia niște afirmaţii cumplit de indiscrete. Dacă ar fi ştiut, ar fi spumegat de furie." Ca să-şi completeze veniturile, Elvira scria în presa britanică articole antinaziste extrem de virulente, pentru care îi cerea scuze lui Bleil în scrisorile ei secrete: „Sper să nu te superi când vei citi articolul meu din *Sunday Graphic*, căci este vital să menţin impresia că urăsc Germania".

Nemţii i-au vărsat, în curând, în contul din Elveţia, suma de 100 de lire, primul ei salariu primit pentru serviciile aduse Germaniei. Era însă doar o picătură în noianul de datorii. Harmer i-a sfătuit pe contabilii MI5 să fie generoşi: „Pentru că este o femeie cu gusturi costisitoare, vom avea mai mult de câştigat dacă o vom ajuta să păstreze ce-i trimit nemţii". Banii ajungeau în contul ei cu „o regularitate satisfăcătoare", deşi lipseau mereu „câteva sute de lire", semn că „cineva din tabăra lor îşi lua singur un comision". Aceste dovezi proaspete de corupţie au sădit germenii unei idei. „Bronx" le-a sugerat lui Bleil şi asociaţilor lui să-i trimită o sumă mai mare de bani pe care s-o investească, în numele lor, la bursa britanică. „Speram ca un membru

lipsit de scrupule al Abwehrului să vadă în propunerea noastră oportunitatea de a scoate bani din Germania" şi de a-şi face astfel „rezerve pentru perioada de după război". Banii vor ajunge, firește, în buzunarul Elvirei, care va reuşi în acest fel să se finanţeze singură şi să-şi rezolve problemele băneşti. Nu e de mirare, aşadar, că, pe cât de încântată era de această idee, pe atât de mânioasă a fost când a văzut că şefii ei germani „i-au ignorat propunerea". Poate că nemţii erau într-adevăr creduli, dar nu erau atât de naivi încât să angajeze ca agent de bursă o femeie dependentă de jocurile de noroc.

La început, rapoartele Elvirei se axau asupra informaţiilor economice; apoi, odată cu trecerea timpului, şi-a extins aria, atingând subiecte politice şi militare. Scrisorile ei erau un melanj ciudat şi aproape ireal de aspecte banale, probleme personale şi informaţii importante. „Producţia de tancuri – sistată din cauza lipsei de şenile", raporta ea. „Am datorii mari. Antrenamente cu trupe canadiene în Scoţia. Tot mai multe trupe americane la Londra. Criză de ustensile de bucătărie." Cerea cu insistenţă plăţi regulate şi rapide: „Banii trebuie trimişi la începutul lunii. Riscuri mari. Fără cereri de decont". Când nemţii i-au cerut informaţii despre sistemele de apărare cu gaze toxice, le-a trimis „un raport detaliat despre pregătirile ample înfăptuite de britanici", subliniind faptul că „englezii acumulaseră stocuri imense de arme chimice, pe care aveau să le folosească în cazul unui atac cu gaze din partea inamicului". Masterman credea că raportul ei a reuşit să-i determine pe

nemți să renunțe la atacul cu arme chimice, salvând astfel numeroase vieți și dovedind faptul că „putem, în anumite cazuri, să influențăm și poate chiar să schimbăm intențiile operative ale dușmanului".

Singurul detaliu neplăcut din toată această afacere era implicarea „vecinilor" din serviciile secrete vecine. Claude Dansey, adjunctul șefului MI6, profita de orice ocazie ca să otrăvească mintea protejatei sale și s-o asmută împotriva MI5, spunându-i că era plătită revoltător de prost. „Și-a exprimat, se pare, părerea că metodele noastre de lucru nu erau tocmai curate", a raportat Astor, mânios. „Este interesant de menționat că Dansey urmărește cazul în această manieră indirectă." Interesant și extrem de supărător. Cei de la MI5 au depus o plângere oficială, lucru care l-a încurajat pe Dansey să se amestece și mai mult în treburile lor.

MI5 a început să se întrebe dacă Bleil era într-adevăr cel care îi lăuda activitatea Elvirei, scriindu-i scrisori cu cerneală simpatică, sau o făcea altcineva în numele lui. „Nu deținem nicio informație referitoare la secția sub controlul căreia se află «Bronx» și nici la identitatea ofițerilor ei de legătură", a scris Astor. Cu toate acestea, au început să apară, în cadrul „Surselor Celor Mai Secrete", referințe la o agentă, „membră a cluburilor internaționale de jocuri de noroc" și spioană infiltrată în sânul societății britanice, care stârnea satisfacție la nivel înalt. „«Bronx» este considerată o agentă de încredere", notează Astor. „Este posibil ca Bleil sau ofițerii ei de contact să știe sau să bănuiască

faptul că se află sub controlul nostru, dar avem toate motivele să credem că sediul central de la Berlin este ferm convins de buna-credinţă a agentei noastre." La şase luni după întoarcerea ei în Anglia, Elvira a primit „confirmarea oficială": „Dovezile ne arată că nemţii au deplină încredere în «Bronx»."

Norii îndoielii, ce planau în jurul agentului „Brutus", s-au spulberat cu mare greutate. Tehnicienii secţiei B1A, specializaţi în sisteme radio, au creat un radioemiţător cu ajutorul cristalelor pe care le adusese din Franţa şi, sub strictă supraveghere, Roman Czerniawski a luat legătura cu Parisul cu puţin înainte de Crăciunul anului 1942. Răspunsul plin de entuziasm, primit din partea lui Oscar Reile, agentul german de contact, sugera faptul că acesta avea încredere deplină în spionul său. Nu acelaşi lucru se putea spune despre britanici, care se întrebau în continuare dacă nemţii nu l-au trimis cumva în Marea Britanie, ştiind că va schimba tabăra. „I-au realizat profilul psihologic", a spus Masterman. „Dacă erau convinşi că îi trădase, informaţiile trimise de aici ar putea constitui o sursă de pericole pentru noi", deoarece îi vor citi mesajele „pe dos". Dacă, de exemplu, le va trimite informaţii despre un atac în Danemarca, atunci, ştiind că Czerniawski se afla sub controlul britanicilor, nemţii vor ajunge la concluzia că Danemarca era în siguranţă. Comitetul Douăzeci a decis ca „Brutus" să fie folosit „cu prudenţă", fără să fie implicat în operaţiuni de dezinformare. I se va permite „să ducă o viaţă liberă

şi normală", dar plasat sub strictă supraveghere – convorbirile telefonice îi vor fi ascultate, iar corespondenţa îi va fi verificată. Nici serviciile secrete poloneze nu îl scăpau din ochi. O singură greşeală l-ar fi aruncat imediat în închisoare, lângă Mathilde Carré.

Czerniawski era extrem de cooperant şi dornic să-şi reia activităţile de spionaj cu normă întreagă. Spre deosebire de mulţi alţi spioni trimişi în Anglia, „Brutus" era un observator militar profesionist. Primele sale rapoarte ofereau detalii despre forţele armate poloneze din Marea Britanie (informaţii pe care nemţii le cunoşteau deja) şi despre atitudinile politice din cadrul comunităţii poloneze. O lună mai târziu, a făcut o vizită în Scoţia şi a trimis o descriere detaliată a amplasării trupelor militare în nord, pe care nemţii au considerat-o „extraordinar de bună". A urmat „un alt raport, la fel de amănunţit, despre coasta de sud". Aceste incursiuni urmau un tipar bine definit: Czerniawski, însoţit de ofiţerul său de caz (întâi Harmer şi apoi Astor), vizita o anumită zonă şi apoi concepea raportul, bazându-se pe propriile sale observaţii şi descoperiri, presărate cu hărţi, marcaje şi chiar cu identităţile comandanţilor de trupe. Aceste informaţii erau mult prea importante pentru a fi transmise nemţilor: Comitetul Douăzeci le selecta şi adăuga apoi noi detalii, pe care Czerniawski le traducea într-o „franceză caracteristică şi telegrafică". Uneori, opera singur cu radioemiţătorul, alteori era imitat de unul dintre operatorii radio din B1A: „«Brutus» este uşor de imitat, pentru că este un operator slab şi comite greşeli caracteristice". Mesajele trimise colonelului Reile erau presărate cu laude de

sine: „Câțiva dintre vechii mei agenți, care lucrează în această țară, sunt extrem de nemulțumiți de tratamentul aplicat de britanici. Sunt încă legați de mine printr-un sentiment puternic de loialitate și vor continua să lucreze pentru mine fără crâcnire".

Czerniawski se comporta ca și când destinul Poloniei stătea în mâinile lui, susținând cu insistență că va continua să lucreze ca spion pentru Germania numai „dacă am promisiunea guvernului vostru că, după înfrângerea Aliaților, îi veți oferi, prin intermediul meu, guvernului polonez condiții liberale de pace". Existau momente de teamă și neliniște. Operatorii germani de radio îi verificau uneori identitatea, punându-l la încercare: „Ne trimiteau câteodată întrebări-capcană. «Care este numele soacrei tale? Și când s-a născut?»" Astor a observat că – atunci când Czerniawski opera singur cu radioemițătorul – scria Londra cu o grafie asemănătoare celei din franceză, „Londres", dar omițând litera „s". Era oare acesta un indiciu semnificativ, „o greșeală" distinctivă, prin care își anunța șefii germani că opera sub control britanic? Astor i-a cerut să scrie pe câteva plicuri mai multe adrese din Londra: s-a dovedit astfel că Czerniawski făcea, pur și simplu, greșeli de ortografie. Încetul cu încetul, teama că polonezul lucra cu nemții a scăzut: „Este aproape o certitudine că «Brutus» nu lucrează ca agent triplu", a scris Harmer. „Poziția lui este clară. Cu alte cuvinte, lucrează pentru noi".

Cel de al doilea motiv de îngrijorare – faptul că nemții bănuiau că Czerniawski lucra pentru englezi – a fost mai

greu de spulberat. La trei luni după prima transmisie radio, Robertson nutrea încă „un sentiment de neliniște în privința lui «Brutus»" și, deși voia să-l implice în operațiuni active de dezinformare, se temea că astfel „ar putea să-i pună în gardă pe nemți în loc să-i inducă în eroare". Voia „dovezi certe că nemții au deplină încredere în el. Numai astfel avea să fie implicat în operațiuni de dezinformare". „Sursele Cele Mai Secrete" i-au făcut pe plac, dezvăluindu-i faptul că rapoartele Abwehrului despre agentul „Hubert" nu conțineau „niciun indiciu din care să reiasă că sursa nu este demnă de încredere". Berlinul îl descria ca pe „un agent și un operator radio valoros". „Brutus" devenea o sursă inestimabilă de informații militare. „Deoarece căpătam tot mai multă încredere în el și eram tot mai convinși de faptul că nemții nu nutreau nici cea mai mică bănuială în privința lui, am început să-l folosim din ce în ce mai mult."

În timp ce creștea în ochii șefilor britanici și germani, Czerniawski pierdea tot mai mult respectul membrilor guvernului polonez în exil. „Umbla cu nasul pe sus și își dădea aere de superioritate", certându-se „la cuțite cu toți ceilalți ofițeri". Harmer îl îndrăgea pe acest polonez încăpățânat, dar trebuia să recunoască faptul că „este un om îngâmfat și arogant, care s-a implicat mult timp în activități trepidante, iar acum s-a trezit îndeplinind misiuni pur intelectuale". Colonelul Gano, șeful serviciilor secrete poloneze, voia să scape de această „pacoste infernală", trimițându-l într-o misiune în Persia: „Nu face altceva decât

să critice în mod distructiv munca altor oameni şi este exagerat de ambiţios, băgându-şi nasul peste tot". După doar câteva săptămâni de la sosirea lui în Anglia, s-a şi „implicat în intrigile politice poloneze", întreţesute, aşa cum se întâmplă în majoritatea comunităţilor de emigranţi, de oameni nefericiţi şi ranchiunoşi. Czerniawski nutrea „vederi antibolşevice extreme", ţinând pledoarii în stânga şi în dreapta despre samavolniciile regimului sovietic. Era un conspirator patologic, credea Harmer, şi visa să creeze o nouă reţea, menită să-i inducă în eroare pe nemţi. Le-a sugerat englezilor s-o recruteze ca subagent pe iubita lui, Monique. Harmer i-a răspuns cu fermitate că nu putea să facă aşa ceva şi „a intuit că polonezul s-a simţit jignit". Neliniştit, tumultuos şi orgolios, Czerniawski trebuia să găsească o nouă rampă de lansare pentru capacitatea lui nemăsurată de a urzi comploturi. Şi a găsit-o, iar consecinţele au fost dezastruoase.

Ca să marcheze aniversarea a douăzeci şi cinci de ani de la crearea Armatei Roşii, generalul Stanislas Ujejski, inspectorul general al forţelor aeriene poloneze, a participat la o recepţie organizată la Ambasada Sovietică din Londra. După masacrul de la Katyn, unde mii de ofiţeri polonezi pieriseră ucişi din ordinul lui Stalin, emigranţii polonezi nutreau puternice sentimente antisovietice. Czerniawski era revoltat de atitudinea prietenoasă a lui Ujejski faţă de un regim criminal. La începutul lui iunie, a scris un articol virulent la adresa generalului, intitulat „În apărarea camarazilor noştri", l-a multiplicat în sute de exemplare şi l-a distribuit în întreaga Londră. Şi-a conceput

denunțul într-un stil cumplit de caustic, presărat cu numeroase semne de exclamare și menit să provoace ofensă maximă, ceea ce s-a și întâmplat. „Sovieticii au comis crime abominabile împotriva polonezilor. Soldații Armatei Roșii au maltratat femeile poloneze și au ucis cu bestialitate mii de camarazi de-ai noștri lipsiți de apărare. Este scandalos ca șeful forțelor aeriene poloneze să participe la o petrecere unde au dansat pe mormintele proaspete ale multor soldați polonezi." L-a atacat cu violență pe Ujejski, acuzându-l de lașitate, imoralitate și slugărnicie și susținând că era mult prea bine plătit pentru aceste „virtuți", motiv pentru care ar fi trebuit dat afară. „Forțele aeriene poloneze merită un lider mult mai bun." Articolul reprezenta atât o polemică politică răsunătoare, cât și un act de revoltă.

La câteva ore după distribuirea „pamfletului", Czerniawski a fost arestat de secția Special Branch din cadrul Poliției Metropolitane, la cererea guvernului polonez, și acuzat de „cea mai gravă indisciplină militară". Apartamentul i-a fost verificat la sânge, iar Czerniawski a fost închis în Scoția pentru a evita Curtea Marțială. Dușmanii săi din serviciile secrete poloneze se bucurau că „micul erou de doi bani" își primea pedeapsa. Christopher Harmer și Tar Robertson erau îngroziți. Exact în momentul în care „Brutus" devenea un agent dublu de primă clasă, a pus capăt lucrurilor prin nesăbuința sa, iar „cazul amenința acum să se volatilizeze".

Harmer i-a făcut o vizită la închisoare și a descoperit că Czerniawski nu își regreta deloc fapta, declarând cu

emfază că „orice polonez patriot ar fi procedat la fel". Când Harmer l-a certat pentru că „s-a amestecat în lucruri care nu ţineau de competenţa lui", Czerniawski i-a răspuns că „toate aceste chestiuni trebuiau date în vileag de cineva, iar el era singura persoană menită s-o facă". Părea să savureze faptul că se afla în centrul atenţiei şi era mândru de valurile pe care le făcuse. Îi scria scrisori din închisoare lui Monique, lucru care „îi ilustrează atât dorinţa de a-şi dramatiza viaţa, cât şi tendinţele exhibiţioniste, care indică primele semne de grandomanie".

Dacă radioul lui Czerniawski va amuţi dintr-odată, nemţii vor bănui că a fost prins. MI5 a trimis astfel un mesaj la Paris, conceput în stilul telegrafic al lui „Brutus", care raporta faptul că el şi alţi polonezi antibolşevici erau suspectaţi de distribuirea propagandei antisovietice. „Este foarte posibil să fiu arestat. Sper să se termine totul cu bine, dar situaţia este foarte periculoasă." Două săptămâni mai târziu, a trimis alt mesaj: „Arestat pe 20 iunie pentru afacerea clandestină antirusească. Închis în Scoţia. Aştept procesul. Prevăd o pedeapsă uşoară. Mi-e teamă că sunt urmărit în momentul de faţă. E prea periculos să mai transmit ceva până la finalizarea procesului. Regret problemele cauzate. Stau bine cu moralul. Sunt încrezător". Mesajul îi justifica tăcerea şi se apropia de adevăr, părând astfel plauzibil dacă nemţii aflaseră deja de arestarea lui. Dacă îl vor crede sau nu, asta era o cu totul altă problemă. Harmer era abătut şi se îndoia că „nemţii îl vor mai considera pe «Brutus» sută la sută demn de încredere". În timp ce îşi aştepta

procesul, fiind acuzat de „indisciplină şi ofense aduse ofiţerilor superiori", Czerniawski a suferit un (scurt) moment de căinţă şi şi-a cerut iertare „pentru răul provocat marelui joc".

Cariera sa de agent dublu a luat aşadar sfârşit, cel puţin pentru moment. „Brutus" a reuşit, astfel, ca, în locul vreunui Cezar, să-şi înfigă lui însuşi cuţitul în spinare.

11

OPERAŢIUNEA „COCKADE"

Reţeaua lui „Garbo" (Pujol) devenea din ce în ce mai complexă, deoarece pe lista lui se adăugau noi spioni fictivi. Văduva lui „Wilhelm Gerbers", spionul doborât de boală la Liverpool, a intrat în scenă în locul lui; agentul „Dagobert", marinarul „indezirabil" din Swansea, a început să recruteze propriii săi subagenţi, alcătuind, în cele din urmă, o echipă de şapte spioni. De departe însă, cel mai mai important agent recrutat de „Garbo" era un operator de radio. Scrisorile scrise cu cerneală simpatică erau dificil de scris şi ajungeau cu mare greutate; o conexiune prin radio avea să faciliteze comunicarea cu Madridul. „Garbo" le-a spus agenţilor germani de legătură că „Fred", ospătarul din Gibraltar, avea un prieten, un republican spaniol, care deţinea un radioemiţător şi era dispus să opereze în numele lui Pujol. În realitate, aparatul era manevrat de Charles Haines, fost funcţionar la Lloyds Bank şi operator

de radio amator, angajat acum în Intelligence Corps Field Security Section.

Nemții i-au oferit lui Pujol un cod, pe care Liddell l-a descris ca fiind „cel mai complex cifru folosit vreodată de Abwehr". Volumul și viteza comunicațiilor lui „Garbo" au crescut exponențial. „Dirijorul din Lisabona a creat o orchestră care aborda un program tot mai ambițios", a scris Masterman. Un raport adresat lui Churchill îl ridică în slăvi pe spaniol: „«Garbo» lucrează în medie de la șase la opt ore pe zi – concepând scrisori secrete, codificând mesaje, compunând și scriind texte-paravan și făcând planuri pentru viitor. Din fericire, are un stil facil și pitoresc și este înzestrat cu multă ingeniozitate, pasiune și un entuziasm donquijotesc". Toată lumea era mulțumită, se pare, de Jual Pujol, cu excepția doamnei Pujol. Căci, în timp ce viața lui clandestină înflorea, viața sa casnică se afla în impas.

Aracelli Pujol se simțea singură și măcinată de dorul de casă, devenind tot mai irascibilă. Nu avea voie să ia legătura cu comunitatea de spanioli din Londra, ca nu cumva să scape ceva. Nu vorbea engleză, nu avea prieteni și ieșea rareori din casa de pe Crespigny Road. Tommy Harris o antipatiza profund pe „Doamna G", descriind-o pe Aracelli ca pe „o femeie isterică, răsfățată și egoistă". Motivele ei de nemulțumire nu erau chiar neîntemeiate: soțul său pleca de acasă în zori și lucra până seara târziu; când se întorcea, în cele din urmă, acasă, era istovit și irascibil; rolul ei era să aibă grijă de gospodărie și de fiul lor. Amenința să-l părăsească, dar nu avea unde să plece. Locuința de la

numărul 35 de pe Crespigny Road răsuna de glasurile lor mânioase şi de zgomotul vaselor sparte. Relaţia soţilor Pujol stătea sub imperiul unor tensiuni familiare multor căsnicii, singura diferenţă constând în faptul că neînţelegerile lor reprezentau o ameninţare directă pentru proiectul Crucii Duble. Juan Pujol nu era singurul bărbat care invoca războiul ca pretext pentru că îşi neglija soţia. Dar în cazul lui, aşa se şi întâmpla.

Aracelli i-a rugat, apoi i-a implorat şi, în final, le-a cerut cu insistenţă voie să se întoarcă în Spania, fie şi „numai pentru o săptămână". Harris s-a împotrivit cu aceeaşi îndârjire, sugerând cu indiferenţă că era „dezechilibrată". Aracelli a izbucnit. Pe 21 iunie 1942, l-a sunat pe Harris şi l-a ameninţat că avea să distrugă întreaga reţea „Garbo", dezvăluind autorităţilor diplomatice spaniole activităţile clandestine ale soţului ei: „Îţi spun pentru ultima oară că – dacă până mâine, la această oră, nu voi avea actele pregătite ca să plec imediat din ţară (căci nu vreau să mai stau nici cinci minute alături de soţul meu) – mă voi duce la Ambasada Spaniei. Voi avea satisfacţia că am stricat totul. Ai înţeles? Nu vreau să mai stau nici măcar o zi în Anglia". Harris a înţeles fără doar şi poate. Aracelli trebuia împiedicată cu orice preţ. A plasat Ambasada Spaniei sub strictă supraveghere pentru ca soţia lui Pujol să fie imediat arestată dacă şi-ar fi făcut apariţia acolo. S-a gândit, de asemenea, să-i avertizeze pe cei de la Ambasada Spaniei că „o femeie cu semnalmentele «doamnei G» vrea să-l asasineze pe ambasador, lucru care o va împiedica să se

apropie de clădire dacă va încerca s-o facă". Liddell se gândea s-o arunce în închisoare. Robertson se întreba dacă nu era mai bine să-i facă personal o vizită şi „să-i ţină o predică". Până şi Churchill a fost informat de „criza de gelozie" a «doamnei G» şi de ameninţările ei „de a distruge întregul proiect". Pujol a fost cel care a conceput, în cele din urmă, un plan drastic de diversiune.

A doua zi, un ofiţer de la Special Branch şi-a făcut apariţia acasă la Aracelli şi i-a spus că soţul ei fusese arestat şi că venise să-i ia periuţa de dinţi şi pijamalele. Juan Pujol încercase să renunţe la activităţile de spionaj, i-a explicat ofiţerul, în urma ameninţărilor ei că „va da totul în vileag". Faptul că purta vina pentru arestarea soţului ei i-a provocat lui Aracelli „o criză de isterie". L-a sunat pe Harris şi i-a spus printre suspine că „soţul ei a fost mereu loial acestei ţări şi şi-ar sacrifica de bunăvoie viaţa pentru cauza noastră". Ceva mai târziu, în aceeaşi zi, Charles Haines a găsit-o în bucătăria îmbâcsită de gaze – o tentativă de sinucidere, pe care Harris o descrie dispreţuitor ca pe „un teatru ieftin în proporţie de nouăzeci la sută". Distrusă şi îndurerată, sărmana Aracelli a capitulat complet. „Şi-a recunoscut vinovăţia şi a pledat în favoarea soţului ei, susţinând că – dacă avea să fie iertat – nu se va mai amesteca în treburile lui, nu se va mai răzvrăti şi nici nu va mai cere să se întoarcă în Spania." Planul lui Pujol s-a dovedit brutal, eficient şi grăitor: dincolo de masca blândeţii, se ascundea un om complet devotat muncii sale şi chiar lipsit de scrupule, pregătit să meargă până în pânzele albe ca să-şi

protejeze reţeaua pe care o crease, chiar dacă asta însemna să-şi păcălească propria soţie.

Duşko Popov ducea, ca de obicei, „un trai tihnit şi luxos". S-a mutat în Clock House, o casă elegantă din Knightsbridge, pe care a închiriat-o cu douăsprezece guinee pe săptămână, şi a reluat, printre altele, legătura sa amoroasă cu „Gwennie", ale cărei scrisori pline de pasiune erau interceptate şi copiate de MI5: „Te rog să fii cuminte măcar în proporţie de o pătrime, până vom reuşi s-o luăm din nou de unde am rămas. Eşti un scump şi te iubesc (puţin). «Gwennie»." Avea simultan o aventură cu „Mairi", care locuia în Park Lane, şi cu Ljiljana Bailoni, o tânără de origine iugoslavă, ce provenea dintr-o familie bogată. (Popov era, fără îndoială, „un agent mult mai uşor de manevrat dacă era lăsat să se bucure în voie de obiceiurile sale casnice", a spus Wilson.) Von Karsthoff îl felicita din toată inima pentru lizibilitatea şi conţinutul scrisorilor secrete: „Mesajele tale sunt extraordinare... putem să citim fiecare cuvânt în parte". Afacerea sa, Tarlair, mergea ca pe roate, deşi nici Gisela Ashley, însărcinată să monitorizeze activităţile lui Popov, nu reuşea să descifreze mecanismul de funcţionare a companiei. „Devine evaziv când discută despre aspectele din domeniul finanţelor internaţionale", observa John Marriott. Datoriile lui Popov, mai mici sau mai mari, îl urmăreau fără încetare: datora în continuare FBI peste 10 000 de dolari, alte câteva mii MI6 din New York, câteva sute de dolari companiei de telefonie din Long Island şi 215 dolari societăţii Trivett's

Tested Seeds. Nu plătea nimic din toate astea. Înmâna mai departe facturile MI5, împreună cu chitanța croitorului pentru optsprezece cămăși de mătase și douăsprezece batiste cu monogramă.

Sorții războiului se schimbau. Popov simțea asta în „spiritul și dispoziția londonezilor". Marea contraofensivă împotriva Europei ocupate se întrezărea tot mai bine: „Toată lumea știa, inclusiv nemții, că invazia se apropia". A încercat din nou să-și convingă șefii să-l recruteze pe Johnny Jebsen, subliniind faptul că, odată ce prietenul său „va realiza că Germania avea să piardă războiul, se va alia bucuros cu învingătorii, spunându-le tot ce putea". Popov s-a oferit să-l abordeze de îndată ce va ajunge la Lisabona: „Johnny n-a fost niciodată pronazist", a insistat el, și avea acces la informații extrem de valoroase, ca de exemplu „detaliile privind personalul Abwehrului și agenții săi din multe țări". Wilson nutrea anumite îndoieli în privința activităților financiare ale lui Jebsen – „Johnny se implică mereu în diverse afaceri mai mult sau mai puțin ilegale, lucrând în același timp și ca agent al Abwehrului" –, dar se simțea atras, în acest punct critic, de perspectiva recrutării „unui informator amoral, oportunist și nu neapărat nazist" din cadrul Abwehrului. Wilson cocheta cu ideea de a-i oferi lui Jebsen, prin intermediul lui Popov, o promisiune: „un tratament favorabil în schimbul unor informații valoroase pe care Johnny ar fi dispus să le vândă britanicilor". Jebsen îl recrutase pe Popov; iar poate că acum Popov ar reuși să-l recruteze pe Jebsen. „Nemții privesc prietenia lor ca

pe un capitol esențial din acest sistem", a observat Wilson și, dacă Jebsen era într-adevăr antinazist, cum susținea Popov, atunci s-ar putea dovedi un agent dublu valoros: „Trebuie să profităm de vederile lui Jebsen".

În timp ce iarna anului 1942 se apropia de sfârșit, Popov se descria ca fiind „cel mai amărât și mai înfrigurat om din Londra", afirmație complet falsă. Se distra cerând tot mai multe produse de lux. Iată ce îi scrie colonelului Wren („Pistruiatul") din cadrul MI6 din New York:

> „Am mari probleme cu inima. Doctorul, care îmi este și cel mai bun prieten, îmi spune că vinovate pentru această situație sunt alcoolul, tutunul și păcatul. Singurele leacuri care s-au dovedit eficiente până acum sunt laptele și ciocolata. Te rog să-mi trimiți, în valoare de 100 de dolari, orice fel de ciocolată. Nu mă interesează de care. O consum ca medicament. Și te mai rog să-mi trimiți, tot în valoare de 100 de dolari, ciorapi de nailon, măsurile 3, 4 și 5. (Sper să nu mă consideri promiscuu.)"

Wren n-a crezut povestea lui Popov despre urgența medicală, al cărei leac era doar ciocolata. „Ciocolata are menirea de a încânta papilele gustative ale aceloraşi destinatare care se bucură și de frumusețea ciorapilor." Dar statutul lui Popov îi permitea să le ceară ciorapi de nailon celor din serviciile secrete britanice, iar ei și-au călcat pe inimă și i-au făcut pe plac.

„Ne-am străduit să-i îndeplinim dorințele «Tricicletei» referitoare la plăcerile iubitelor lui, dar nutresc sentimentul că aceste cereri trebuie să înceteze. Este firesc să-i furnizăm «dulciuri» unui agent, care lucrează peste hotare, dacă acest lucru este în interesul stării de război: nu prea înțeleg însă cum se aplică acest principiu în cazul «Tricicletei». Credeți că ar fi posibil să-l înștiințăm pe «Tricicletă» de faptul că ar trebui să-și facă datoria altruistă față de noi și de țara lui?"

Tar Robertson a răspuns, tolerant, că „«Tricicleta» nutrește vederi balcanice, potrivit cărora orice poziție influentă îți poate conferi un avantaj personal". Pentru ca lucrurile să se agraveze și mai tare, creditorii americani ai lui Popov au descoperit că lucra, într-o oarecare măsură, pentru guvernul britanic, iar Agenția de Recuperare a Datoriilor din Keystone a început să ceară, pe căi diplomatice, plata facturilor neachitate. „Singurul lucru care mi se pare acum extrem de urgent este să împiedicăm agenția de recuperare a datoriilor să-l ascocieze pe «Tricicletă» cu Ministerul Britanic al Informațiilor", a scris Tar. Societatea Trivett's Tested Seeds și-a recuperat astfel datoria, fără să știe că banii proveneau de la serviciile secrete britanice.

La o întâlnire cu Wilson din luna februarie, Popov și-a manifestat „dorința de a se implica mult mai activ în operațiuni de diversiune împotriva nemților" și i s-a răspuns că „nimeni nu avea de gând să-l lase să vegeteze". Popov a

cerut să fie paraşutat în Iugoslavia ca să li se alăture partizanilor cetnici, insistând că „era pregătit să-şi asume toate riscurile ca să îndeplinească orice misiune importantă". Cererea i-a fost refuzată. Popov era mult prea valoros pentru ca viaţa să-i fie pusă în pericol, dar pretenţiile şi nemulţumirile sale, firea lui năvalnică şi aventurile sexuale, „cămăşile albe de mătase, cu guler moale, şi cravatele elegante" începeau să-i pună lui Wilson răbdarea la încercare, în ciuda toleranţei sale nemărginite: „«Tricicleta» continuă să fie o pacoste infernală". S-a luat astfel hotărârea de a-l trimite înapoi în Portugalia.

„Orice agent dublu tinde să fie arogant, capricios şi nestatornic", a scris Masterman, dar aceste personalităţi volatile se dovedeau din ce în ce mai greu de manevrat. Unul dintre cei mai importanţi membri ai echipei a ajuns în închisoare, altul se afla în pragul unei crize conjugale de amploare, iar al treilea cerea femei, ciocolată şi cămăşi de mătase, în timp ce ducea o viaţă de huzur. Până şi Elvira Chaudoir cerea mai mulţi bani şi flirta cu MI6. Nevoia permanentă de a-i supraveghea, de a-i măguli şi de a-i susţine pe aceşti oameni dificili începea să-şi spună cuvântul. Cu toate acestea, eforturile, cheltuielile şi frustrările vor merita osteneala dacă spionii Crucii Duble vor reuşi să-i determine pe nemţi să comită o greşeală imensă şi dezastruoasă.

La Conferinţa de la Casablanca din ianuarie 1943, Aliaţii au căzut de acord asupra faptului că o invazie peste Canalul Mânecii nu putea fi întreprinsă până în primăvara

anului 1944. Principala ofensivă pentru 1943 urma să aibă loc în Italia, prin Sicilia, în timp ce Armata Roşie a lui Stalin îşi continua lupta pe Frontul de Est. Nemţii ştiau că invadarea Franţei era doar o chestiune de timp şi concepeau deja planuri pentru consolidarea Zidului Atlanticului cu milioane de tone de ciment şi oţel, folosind munca silnică. Nu aveau de unde să ştie că în 1943 Aliaţii se concentrau asupra unui alt obiectiv, şi aici se întrezărea o oportunitate.

Cei de la London Controlling Section au conceput un plan de diversiune, Operaţiunea „Cockade", menită să lanseze ameninţări fictive în Norvegia şi nordul Franţei, în speranţa retragerii trupelor germane din Mediterana şi de pe Frontul de Est sau, cel puţin, blocarea celor staţionate în nordul Europei. La începutul lui septembrie, o flotă destinată unei invazii fictive avea să pornească din Kent şi Hampshire spre Calais, ca să atragă avioanele Luftwaffe într-o luptă deasupra Canalului Mânecii; alte trupe militare, de data aceasta americane, destinate unei alte invazii imaginare, vor ameninţa Bretania, în timp ce o a treia forţă militară va ameninţa Norvegia. Diversiunea avea să se bazeze pe răspândirea informaţiilor false prin intermediul agenţilor dubli. Operaţiunea „Cockade" nu întruchipa marea aventură pe care şi-o imagina Masterman, dar era cel mai ambiţios proiect de până atunci.

Echipa B1A a trecut imediat la acţiune. Din întrebările pe care von Karsthoff i le punea lui Popov în mesajele sale, reieşea faptul că „invazia constituia subiectul predilect al inamicului". De aceea, „ar trebui să-i furnizăm numeroase

informaţii din care să deducă tot felul de lucruri referitoare la intenţiile noastre viitoare". Popov era din nou „în cea mai bună formă" şi aştepta cu nerăbdare să se întâlnească din nou cu Jebsen. „Ar trebui să se întoarcă aici la timp, ca să participe la acţiunile ample de dezinformare ce vor avea loc în momentul invaziei de pe continent", a scris Wilson. În iulie, Popov a plecat iar la Lisabona, lăsând plata întârziată a chiriei în sarcina MI5 şi luând cu el o servietă plină de indicii referitoare la iminenţa atacului din Franţa: comandanţii de trupe cereau noi uniforme militare, spitalele pregăteau paturi de campanie şi bărcile cu motor electric se fabricau în număr mare. I-a spus lui von Karsthoff că „îşi dusese prietenele în diverse oraşe de pe coasta de sud", iar în Southampton se pregăteau adăposturi antiaeriene în eventualitatea unui atac punitiv, lucru care indica faptul că portul „avea să devină bază de aprovizionare pentru armata invadatoare".

Subagenţii lui Popov, „Jeleu" şi „Balon", adăugau detalii coroborative, în timp ce „Mutt" şi „Jeff", cei doi norvegieni, raportau că Norvegia se afla sub ameninţarea unui atac din partea Scoţiei. „Bronx" transmitea zvonuri legate de invazie, preluate de la politicieni, ziarişti şi alte personalităţi, printre care un chirurg fictiv, pe nume Nielson, de pe Harley Street, care i-a spus că „spitalele suportau lucrări de amenajare în cazul unei invazii ce urma să aibă loc în toamnă". „Franţa va fi atacată în septembrie", a scris ea pe 11 iulie. „A crescut producţia de barje. Recolte bogate. Crescătoriile de porci în număr tot mai mare." Răspunsul

i-a lăudat eforturile: „Suntem mulţumiţi de munca ta. Ne oferi detalii exacte ale invaziei. Vom plăti cheltuielile de călătorie".

Reţeaua lui „Garbo" raporta comasări de trupe în Ţara Galilor şi Scoţia, în timp ce Pujol susţinea că a văzut şapte divizii în apropiere de Brighton (deşi a avut grijă să sublinieze faptul că s-ar putea să fie vorba doar de un simplu exerciţiu militar); subagenţii lui au observat ambarcaţiuni de luptă în porturile de pe Canalul Mânecii, tabere militare lângă Southampton şi torpiloare în Dover.

Din ordinul lui Robertson, până şi porumbeii căpitanului de aviaţie Walker au fost implicaţi în această operaţiune de diversiune. De câtva timp, serviciile secrete britanice lansau porumbei călători în Franţa ocupată, „înarmaţi" cu chestionare despre sistemele de apărare germane, „în speranţa că unii dintre ei vor ajunge în mâinile susţinătorilor cauzei aliate", care vor completa formularele şi vor elibera apoi păsările în preajma Canalului Mânecii. Porumbeii au fost paraşutaţi în cutii de carton, fiecare cu câte o punguţă de cereale. „Am înţeles că s-au obţinut rezultate satisfăcătoare în urma răspunsurilor oferite la aceste chestionare", a scris Robertson. „Unele au căzut însă în mâinile inamicului." Orice metodă de căutare a adevărului poate, de asemenea, să implice şi strecurarea unei minciuni. „Mă gândesc că formularea atentă a chestionarelor ar putea constitui un mijloc de dezinformare, căci nemţii, dacă vor captura o parte din păsări, trebuie să observe natura întrebărilor puse."

Conform ordinelor lui Robertson, „chestionarul transmis de porumbeii lansaţi în Pas de Calais şi pe coasta de vest trebuie să inducă impresia că vrem să obţinem informaţii detaliate despre aceste zone privind sistemele de apărare de pe coaste şi de pe ţărmuri, aerodromuri, reţele rutiere şi de căi ferate, locurile exacte ale sediilor centrale şi unităţilor militare, ale podurilor, porturilor, instalaţiilor care ar trebui demolate etc.". Întrebările îi vor determina pe nemţi să tragă concluzia unei invazii iminente. Walker şi-a pregătit soldăţeii înaripaţi şi, în august, peste o mie de porumbei călători, purtând fiecare câte un chestionar formulat în aşa fel încât să sugereze ameninţarea unui atac, au fost lansaţi în stoluri în Calais şi Bretania. „Până şi simplul fapt al creşterii numărului de porumbei folosiţi are o anumită valoare înşelătoare", a raportat Robertson, bucuros.

În cele din urmă, a sosit şi ziua invaziei fictive. Pe 8 septembrie, agentul „Garbo" a raportat consemnarea trupelor în cazarmă şi concentrarea navelor de război. O flotilă alcătuită din treizeci de vase a pornit spre Franţa, precedată de nave dragoare. Bombardaţi din toate părţile de informaţii, nemţii trebuiau să-şi imagineze iminenţa unei invazii de amploare.

Şi exact asta nu s-a întâmplat.

Ca răspuns la toată această şaradă, nemţii... n-au făcut absolut nimic. Artileria de coastă nu şi-a etalat trupele, aviaţia Luftwaffe nu şi-a luat zborul şi Înaltul Comandament n-a ordonat redispunerea trupelor din locurile-cheie. „Era o privelişte impresionantă să vezi că toată lumea îşi juca rolul la perfecţie... cu excepţia nemţilor", a remarcat sarcastic un

ofiţer britanic. Singurul indiciu că au observat spectacolul elaborat, pus în scenă pentru ei, l-a oferit „un subofiţer german de artilerie de pe coastă, care şi-a sunat căpitanul şi l-a întrebat dacă ştia cineva care era motivul acestei agitaţii". Forţele militare, protagonistele invaziei fictive, s-au oprit cam la şaisprezece kilometri de Boulogne şi au aşteptat să vadă ce vor face nemţii. Pentru că aceştia n-au făcut nimic, au pornit spre casă.

Din punctul de vedere al Aliaţilor, operaţiunea s-a dovedit „cumplit de dezamăgitoare", ca să nu spunem de-a dreptul umilitoare. S-a aflat mai târziu că, în loc să-şi întărească sistemele de apărare în vederea unui potenţial atac, nemţii şi-au redus de fapt numărul de trupe în preajma invaziei fictive, convinşi, se pare, că Marea Britanie nu dispunea de trupe suficiente pentru o invazie de amploare. „Garbo" i-a scris iute un mesaj agentului german de legătură ca să-şi acopere spatele: „Se pare că operaţiunea a fost suspendată. Trupele sunt surprinse şi dezamăgite".

Operaţiunea „Cockade" a fost un eşec total, dar echipa Crucii Duble avea motive de consolare. Popov se bucura şi mai mult de stima şefilor săi germani, iar farsa i-a consolidat şi mai tare credibilitatea lui „Garbo". „Activitatea ta şi a informatorilor tăi ne-a conturat un tablou perfect al împrejurărilor", i-a răspuns entuziasmat Kühlenthal, care începuse să imite stilul rococo al epistolelor lui „Garbo". „Aceste rapoarte sunt, după cum îţi poţi imagina, de o valoare inestimabilă şi din acest motiv te rog să fii cu mare băgare de seamă şi să nu pui în pericol, în aceste momente

cruciale, nici propria-ţi viaţă, nici pe cea a organizaţiei." Mesajele „urgente" ale reţelei lui „Garbo" ajungeau la Berlin în mai puţin de o oră. „Nu există nicio îndoială cu privire la prestigiul de care se bucură «Garbo» printre şefii săi germani", i-a spus Johnny Bevan lui Tar Robertson. „«Garbo» va juca pe viitor un rol extrem de important."

Eşecul Operaţiunii „Cockade" le-a oferit tuturor nişte lecţii esenţiale: orice plan de diversiune organizat în viitor va trebui să implice, la maximum, toate ramurile armatei, pe scară mult mai largă; nicio invazie fictivă nu va avea credibilitate dacă nu va avea loc, simultan, una reală. Jucătorii Crucii Duble vor trebui să ridice standardele jocului. În ciuda dezamăgirii suferite, Masterman „aştepta cu nerăbdare ziua în care vom pune la cale marea diversiune finală". Episodul i-a întărit lui Tar Robertson atât convingerea, cât şi speranţa că „Porumbeii pot fi folosiţi în slujba spionajului".

12

DESCOPERIREA „COMORII"

Kenneth Benton era, oficial vorbind, Ofiţerul Majestăţii Sale de Control al Paşapoartelor din Madrid, care se ocupa de vize, imigrări şi formalităţi vamale. În realitate, lucra pentru MI6, recrutând agenţi şi potenţiali agenţi dubli şi organizând, împreună cu soţia lui, Peggie, şi ea ofiţer MI6, numeroase operaţiuni de diversiune ca să inducă în eroare serviciile secrete germane din Peninsula Iberică. Omologul său din Madrid, Karl-Erich Kühlenthal, îl considera „un vulpoi viclean", lucru pe care Benton îl aflase din „Sursele Cele Mai Secrete" şi îl considera măgulitor.

La ora 10.30 dimineaţa, în ziua de 17 iulie 1943, secretara lui Benton, Mollie Gillard, l-a anunţat că este aşteptat de cineva în foaierul ambasadei. Persoana cerea o întrevedere urgentă pentru obţinerea unei vize. Câteva clipe mai târziu, „o femeie atrăgătoare, în vârstă de treizeci de ani", a intrat în biroul lui, cărând în braţe un

cățeluș alb. Vizitatoarea s-a așezat pe un scaun cu spătar din răchită și a pus câinele în poală.

– Numele meu este Benton, s-a prezentat el. Dacă am înțeles bine, doriți să mergeți în Anglia ca să vă vizitați familia.

– Nu chiar, i-a răspuns tânăra. Mă duc acolo ca spion.

Într-o engleză curată, Lily Sergeyev i-a descris cum a fost racolată de maiorul Emile Kliemann, devenind astfel agentul „Solange", cum a fost instruită să folosească un radioemițător și cerneala simpatică și cum i s-a încredințat, în cele din urmă, rolul de spion în Marea Britanie: acum voia să schimbe tabăra.

S-au cântărit amândoi din priviri. Lily vedea „prototipul clasic al «englezului»: tânăr, înalt și zvelt, cu capul alungit și îngust și fruntea dreaptă, încadrată de un păr roșcat și rar". Benton vedea o franțuzoaică tipică, „machiată și îmbrăcată bestial", cu tendințe teatrale, dar inteligentă, fără doar și poate. Se întreba dacă n-ar putea să joace rolul „egocentricului desăvârșit". În timpul pauzelor din conversație, îi șoptea câte ceva câinelui, în rusă.

Lily i-a explicat că, urmând instrucțiunile lui Kliemann, luase legătura cu agentul Abwehrului din Madrid, un oarecare „Hans". Kliemann îi promisese că va aduce la Madrid un radioemițător. Dar întârzia să apară.

Benton i-a spus să-i raporteze lui „Hans" că autoritățile britanice au fost de acord să-i emită viza, dar procesul ar putea dura câteva săptămâni. Astfel, ar putea să aștepte sosirea lui Kliemann. În după-amiaza aceea, Benton a trimis

o telegramă codificată la Londra, descriind întâlnirea cu Lily Sergeyev şi întrebând dacă MI5 avea nevoie de serviciile ei. El, personal, „avea dubii".

Tot „dubii" avea şi John Masterman. „Trebuie să privesc cu precauţie acceptarea ei ca agent dublu în echipa noastră", a scris el. „Trebuie supusă unui interogatoriu amănunţit, ca să obţinem un raport detaliat al activităţilor ei, înainte de a ne hotărî s-o cooptăm în sistemul nostru." MI5 a început s-o verifice din umbră, vorbind cu oamenii din Anglia care o cunoşteau pe Lily. „Are prieteni şi rude respectabile", a scris Tar, dar aceştia ofereau un tablou contradictoriu al loialităţii ei. Virginia Hall, agent american SOE (Special Operations Executive), care cunoscuse familia Sergeyev la Paris, înainte de război, şi-a exprimat temerile că Lily nutrea vederi „pro-germane". Anthony Blunt, care o cunoştea şi el puţin, a descris-o ca fiind „o partizană a ruşilor albi, cu vederi de stânga" (lucru hilar, dacă ţinem seama de cine spunea asta). Verişoara sa, doctoriţa Elizabeth Hall, care locuia la Cambridge, era „convinsă că Lily nutrea simpatii pro-aliate", considerând-o „o aventurieră, dar o fată extraordinar de inteligentă".

Cea care a primit misiunea de a o investiga pe Lily Sergeyev era Mary Sherer, ultima „achiziţie" a echipei lui Tar şi singurul ofiţer de caz de sex feminin din B1A (deşi i se nega statutul complet de ofiţer). Mary Corrie Sherer avea douăzeci şi nouă de ani şi era o femeie viguroasă, ambiţioasă şi înzestrată cu un ascuţit simţ al umorului îndreptat „adesea împotriva altora". S-a angajat în MI5 ca secretară

în 1938 și a lucrat în prima parte a războiului atât în secția de contrasabotaj, cât și în British Security Coordination din New York, ramura clandestină a MI6, MI5 și SOE, care încerca să atragă America în război prin mijloace de propagandă, șantaj și spionaj. Fiica unui Raj fost comandant de brigadă, era adepta unei vieți și înfățișări cazone, purtând adesea o jachetă roșie cu epoleți, ce o făcea să semene cu un general. Mergea cu pași mari și apăsați, ca un soldat, legănându-și brațele și fredonând cântecele când credea că nu o auzea nimeni. Într-o lume a bărbaților, afișa masca durității, fumând țigări Kent fără filtru și ținând mereu la îndemână un pahar de gin. „Nu voiai să stârnești mânia unei femei ca Mary, căci nu era dispusă să-ți ierte prea ușor greșelile." Blândețea și voința de fier îi completau portretul.

După verificările efectuate din umbră asupra lui Lily Sergeyev, Sherer a tras concluzia: „Pare să aibă un caracter ideal ca să devină agent dublu". „Nici lui Mary Sherer nu-i lipsea caracterul", susține Benton, căci va înfrunta – și nu doar o dată – scepticismul șefilor ei, insistând că o femeie-agent dublu, „înarmată" cu propriul ei radioemițător și dirijată de un agent neamț credul, se va dovedi inestimabilă în preajma invaziei Aliaților din nord-vestul Europei. Mary i-a conferit numele de cod „Comoara".

După aproape două luni petrecute în Madrid, Lily devenea tot mai deprimată într-un oraș „plin de pericole și intrigi; un loc unde toată lumea complotează, trădează,

mituiește sau se vinde". L-a rugat pe „Hans", agentul ei de legătură, să-i spună lui Kliemann să vină mai repede. Dar el întârzia să apară. „Am devenit o maestră în arta disimulării", a scris ea în jurnal. „Încep să simt încordarea copleșitoare a acestui joc dublu, a acestei schimbări constante de personalitate, fără să mai am răgazul de a fi eu însămi." Singura ființă în care avea încredere era câinele ei. „Căldura din Madrid este toridă", i-a scris Lily surorii sale. „Babs doarme fericit pe spate, cu piciorele în sus și limba scoasă afară. Tocmai i-am vorbit despre tine. A deschis un ochi și a ridicat o ureche; asta înseamnă că nu te-a uitat."

A aranjat o altă întâlnire cu Benton, care i-a spus că trecuse testul cu bine. „Știm numeroase lucruri despre maiorul Kliemann", i-a explicat el. „Este o figură importantă în serviciile secrete germane – chiar extraordinară, aș putea spune. Am senzația că îl subestimezi. Are slăbiciunile lui, firește – îl consideri puțin ridicol pentru că nu ajunge niciodată la timp la întâlniri. Dacă va afla însă că l-ai tras pe sfoară, te asigur că nu va mai întârzia la următoarea întâlnire."

„Hans" a anunțat-o, în cele din urmă, că șeful ei era pe drum și că se vor întâlni la cafeneaua Bakanik. Când și-a făcut, în sfârșit, apariția, câinele a sărit să-l întâmpine. „Babs îl linge pe față, dând din coadă și gudurându-se pe lângă el." Lily se simțea impresionată de iubirea dintre câinele său și șeful ei german, care nu își ascundeau bucuria revederii: „Îi privesc și îmi spun în gând: în sfârșit, ceva adevărat". Kliemann era încântat de progresul misiunii lui

Lily. Se umfla în pene şi îşi scălda fericirea în numeroase pahare de băutură. „Va fi o realizare uluitoare pentru mine: ca agentul pe care l-am recrutat să ajungă în Anglia. Este incredibil. Am senzaţia că lucrurile merg ca pe roate."

Kliemann, de obicei atât de letargic, era pus acum pe fapte mari. Intenţiona să-i dea un radioemiţător ascuns într-un gramofon, în cutia căruia avea să găsească instrucţiunile de folosire scrise pe un micropunct. Ca să le citească, trebuia să cumpere un microscop mic, ca să-şi satisfacă aşa-zisul interes faţă de microbi. Şi ca povestea să fie credibilă, avea să poarte cu ea şi cartea *The Microbe Hunters,* scrisă de Paul de Kruif. Deşi i se părea un plan ridicol de complicat, Lily a preferat să păstreze tăcerea. Kliemann se bucura de rolul pe care îl juca, în ciuda faptului că era deja beat. Lily simţea însă că avea ceva pe suflet. A devenit brusc melancolic şi privea „îngândurat într-un punct mort, oftând adânc".

– S-a întâmplat ceva? l-a întrebat Lily, ştiind că discuţia avea să se îndrepte acum spre subiectul lui preferat: Yvonne Delidaise, amanta lui.

– Probabil că îţi par caraghios, i-a răspuns Kliemann, îngropându-şi faţa în mâini. Şi poate că aşa şi sunt. Este tânără şi frumoasă, veselă şi spirituală. Şi eu? Uită-te la mine! Sunt un bărbat însurat de patruzeci şi şase de ani.

Şeful ei german a cerut încă o sticlă de vin şi şi-a vărsat apoi amarul. Yvonne a petrecut luna mai în Madrid, la hotelul Ritz, i-a explicat el. Apoi, s-a întors la Paris, fără să mai nutrească însă aceleaşi sentimente pentru el; probabil

că s-a întâmplat ceva cât timp a fost plecată. Iar el îi cerea ajutorul lui Lily ca să afle ce s-a petrecut.

Lily a înțeles, așadar, cumplit de iritată, că, în spatele vizitei lui Kliemann în Spania, se ascundea un alt motiv, care nu avea nicio legătură cu ea, ci cu viața lui amoroasă. Ca toții iubiții geloși, descoperise deja rivalul cu care bănuia că Yvonne se întâlnea la Madrid: Edgar Espirito Santo.

– Un bancher portughez foarte bogat. Obișnuiau să se vadă des. Este un seducător desăvârșit. Yvonne îl distra. Este amuzantă și spirituală, dar nu înseamnă nimic pentru el. Cred că s-au întâlnit aici. El se cazează mereu la Ritz – și vreau să știu dacă a fost aici în timpul sejurului lui Yvonne. Vreau să știu dacă a avut o aventură cu ticălosul ăla de Espirito Santo. Și dacă și-a bătut joc de mine...

– Ce se va întâmpla atunci?

– Atunci voi cere să fiu transferat pe frontul din Rusia.

– Și ce-aș putea să fac eu?

Ar putea să pună câteva întrebări, i-a sugerat Kliemann, ca să afle dacă bancherul a stat la Ritz cât timp Yvonne a fost la Madrid. Lily venise în Spania ca spion german, nu ca detectiv particular pentru un bărbat însurat, între două vârste, care își pierduse capul după o femeie mult mai tânără. Era furioasă la culme.

– Domnule maior Kliemann, puțin îmi pasă de aventurile dumitale ridicole, i-a ripostat ea. Peste câteva zile, eu voi fi în Anglia și dumneata la Paris. Probabil că nici nu ne

vom mai vedea vreodată. De ce mi-ar păsa dacă Yvonne te înşală sau nu?

Kliemann insista stăruitor, ameţit de aburii alcoolului. L-a lăsat la cafenea şi a plecat.

A doua zi, i-a relatat această discuţie ciudată lui Benton, care a raportat mai departe MI5: Kliemann „pare extrem de încântat de progresul ei" şi „suferă de o gelozie patologică" faţă de amanta lui, a scris el, două lucruri care, asociate, îl fac cumplit de vulnerabil. Lily era singurul spion al lui Kliemann. Dacă se va dovedi un sprijin pentru eul lui sexual extrem de fragil, îi va fi şi mai recunoscător, devenind astfel mai uşor de manevrat. Benton a sfătuit-o să-i raporteze maiorului că „obiectul geloziei lui Kliemann nu s-a aflat la Ritz şi nici în Madrid în luna mai". Ofiţerul MI6 a făcut propria sa anchetă, care a dezvăluit faptul că Yvonne *ar fi putut* să aibă o aventură cu bancherul portughez. Dar nu avea niciun rost să-i spună asta lui Kliemann. „Indiferent care ar fi adevărul, raportul trebuie să demonstreze că Yvonne îi este fidelă. Acum, când ştim totul despre maiorul Kliemann, vrem să-l ţinem în joc. Trebuie să ne asigurăm că nu va fi trimis pe frontul din Rusia."

Kliemann a fost încântat de „raportul complet fictiv, dar încurajator" al lui Lily, care dovedea cu certitudine fidelitatea lui Yvonne. Cum era şi de aşteptat, nu-i adusese niciun radioemiţător, dar i-a promis că va reuşi să-i facă rost în Anglia de un aparat de transmisie prin intermediul unui spaniol „care avea mari obligaţii faţă de prietenii lui Kliemann". (MI5 va ajunge mai târziu la concluzia că se

referea la Angel Alcázar de Velasco, ataşatul de presă al Ambasadei Spaniei, un agent german bine-cunoscut). I-a oferit apoi două sticluţe cu cerneală simpatică şi un chestionar lung, menit să descopere planurile de invazie ale Aliaţilor, pe care trebuia să-l memoreze şi apoi să-l distrugă. „Care este părerea autorităţilor britanice cu privire la pregătirile de debarcare? Unde se află plasate cazărmile în oraşele de pe coastă?" Kliemann voia informaţii despre uniformele militare şi mişcările de trupe, întreruperea permisiilor, producţia de armament şi multe altele. Lily şi serviciile secrete britanice păreau să-l fi atras pe Kliemann exact acolo unde îşi doreau: ea era „atât întruchiparea speranţelor lui, cât şi dovada subtilităţii, curajului şi perspicacităţii sale".

O singură dată discuţia lor a luat o turnură ceva mai sinistră când Kliemann i-a spus, cu o nonşalanţă studiată, că, după plecarea ei bruscă din Paris, Gestapoul i-a pus sub urmărire pe părinţii ei. Lily n-a fost deloc încântată de ameninţarea voalată din glasul lui şi i-a răspuns că, „dacă părinţilor săi avea să li se întâmple ceva cât timp era plecată, avea să schimbe tabăra". Era, pe jumătate, doar o glumă, dar Kliemann i-a ripostat imediat, cu o voce tăioasă şi lipsită de umor: „Firește, dacă avea să-l tragă pe sfoară, trebuia să fie conştientă de faptul că punea în pericol viaţa părinţilor ei".

Kliemann a scos apoi din buzunar, cu un aer de generozitate, un pachetel înfăşurat într-un şervetel, pe care i l-a oferit „agentului Solange": înăuntru se

aflau un inel cu diamant şi o broşă de cinci centimetri sub forma unei crengi înflorite de copac, încrustate cu cinci diamante mici. Inelul costase 95 000 de franci la Paris, i-a spus el, iar broşa – 39 000 de escudo portughezi. Putea să vândă bijuteriile în Anglia, spunând că aparţinuseră bunicii ei. Pe lângă acestea, i-a mai dat un teanc de 7 000 de pesete spaniole, plus încă 2 000 de pesete ca bonus pentru că i-a redat liniştea sufletească, spulberându-i îndoielile în privinţa fidelităţii lui Yvonne, un gest de recunoştinţă pentru „ajutorul şi înţelegerea ei". După ce-au luat masa, Kliemann s-a urcat într-un taxi în Plaza del Callao şi a plecat, „făcându-i vesel cu mâna". Era un om fericit: amanta îi era fidelă, şefii erau mulţumiţi, iar agenta lui avea să-l ajute să câştige războiul pentru Germania. „A plecat", a scris Lily, în seara aceea, în jurnalul ei. „N-a aflat nimic. Şi acum: Anglia."

Kenneth Benton de la MI6 ajunsese s-o placă pe Lily. I-a plăcut şi mai mult când a văzut-o intrând în biroul lui, însoţită de Babs, şi i-a arătat chestionarul lui Kliemann – dovada temerilor tot mai mari pe care nemţii le nutreau privind iminenţa unei invazii. Era îmbrăcată la patru ace, deoarece cheltuise pe haine toate pesetele primite de la Kliemann. „Ajungeam s-o cunosc din ce în ce mai bine şi simţeam că rolul îi venea mănuşă. Totul era pregătit pentru plecarea ei la Lisabona. Şi atunci a aruncat bomba."

– Domnule Benton, a spus Lily, mai am o rugăminte. Am lucrat şi voi continua să lucrez pentru voi; nu emit pretenţii financiare. Dar am o mare rugăminte: vreau să-l iau pe Babs cu mine.

Benton a rămas fără grai. Era cu neputinţă. Nu se putea aşa ceva. Trebuia plasat în carantină.

– Exact la asta mă refer şi eu. Vreau să-l scap de carantină, i-a explicat Lily. Babs a fost vaccinat. Are certificat antirabic şi nu prezintă niciun pericol. Este singura mea rugăminte, asupra căreia revin însă cu insistenţă.

Legile britanice, care interziceau accesul câinilor pe teritoriul Marii Britanii până când erau declaraţi complet sănătoşi, erau printre cele mai vechi şi mai absurde din Codul Civil, fiind păstrate mult timp după ce ştiinţa şi tehnologia au îndepărtat practic orice ameninţare de rabie. Această xenofobie ciudată, îndreptată împotriva animalelor, se corela probabil cu statutul de insulă al Angliei. Benton era dispus să încalce toate legile din Codul Civil pentru câştigarea războiului, mai puţin legile sfinte ale carantinei.

– O să văd ce pot să fac, i-a răspuns el, evaziv.

Dar Lily nu se lăsa uşor păcălită. Nu voia să plece fără Babs.

– Dacă munca mea este importantă, merită să faceţi această concesie; dacă nu, atunci nu mai are niciun rost să plec în Anglia... Pentru voi, este doar un câine oarecare; dar pentru mine, Babs valorează mai mult de un milion de lire sterline. Spuneţi-le acest lucru colegilor dumneavoastră

de la Londra! a insistat Lily, cuprinsă de furie. De ce nu pot să trec prin Gibraltar?

– Chiar şi aşa, va trebui să laşi câinele în carantină timp de şase luni. Dar nu ştiu dacă te-ar lăsa să faci asta.

– Puteţi să-i convingeţi. La urma urmei, voi fi un agent dublu extrem de important.

– Nu pot să-i conving. Suntem în război, Lily!

– Atunci, refuz să plec. Voi rămâne în Spania. Nu-l voi părăsi pe sărmanul meu Babs.

Disperat să pună capăt discuţiei lor, Benton s-a oferit să caute un proprietar bun pentru Babs. Erau în război; trebuia să facă sacrificii.

Lily i-a şoptit ceva, mânioasă, câinelui în rusă, apoi s-a întors din nou spre Benton:

– Nici vorbă de aşa ceva!... Nu vi-l las. Nu ştie nimic de războiul vostru; vrea doar să fie cu mine.

Benton (care îndrăgea câinii) i-a spus că va face tot ce îi stătea în putinţă, deşi credea cu certitudine că „era imposibil să strecoare sărmanul animal în Marea Britanie fără să treacă prin perioada de carantină". Aborda o atitudine tipic englezească de tărăgănare a lucrurilor, promiţând că va face tot ce putea ca s-o ajute, când, de fapt, nu avea de gând să facă absolut nimic, convins fiind că nu era nimic de făcut. Lily a înţeles însă cu totul altceva: a înţeles că englezul i-a promis că o va ajuta să plece împreună cu Babs în Marea Britanie. Această neînţelegere va avea consecinţe dintre cele mai profunde.

Benton i-a întrebat pe cei de la Londra cum poate proceda cu animalul lui Lily. „Trimite-o în Gibraltar şi lasă-i pe colegii noştri de acolo să rezolve problema!" a fost răspunsul acestora. „Colegii mei din Gibraltar ar putea să găsească o cale clandestină prin care să-l strecoare pe Babs în Anglia, poate chiar pe mare", i-a comunicat apoi Benton lui Lily. În realitate, însă, ofiţerul MI6 de pe insulă interzisese deja acest lucru.

Pe 7 octombrie 1943, Lily Sergeyev, călătorind sub un nume fals, a ajuns, sub escortă, în Gibraltar, împreună cu câinele ei. Benton a observat „privirile bănuitoare" pe care Lily i le arunca în timp ce îşi luau la revedere. Când a ajuns în Gibraltar, ofiţerul vamal a insistat să-i predea câinele. „L-am luat pe Babs în braţe şi i l-am dat", a scris Lily în jurnalul ei. „Sosise momentul atât de dificil." Despărţirea lor avea să fie însă temporară, s-a consolat ea. Căci avea „promisunea" lui Benton.

A doua zi, un ofiţer MI6, îmbrăcat în haine civile, care s-a prezentat cu numele de O'Shagar, a venit s-o vadă pe Lily la hotel. „De acum încolo, nu mai ai de ce să-ţi faci griji. Ne vom ocupa noi de tot", i-a spus el.

Lily l-a întrebat de Babs, spunându-i că „domnul Benton i-a promis că va rezolva problema transportului şi a carantinei". O'Shagar i-a răspuns că „se vor ocupa tot ei şi de asta".

În seara aceea, la barul hotelului, a cunoscut un pilot american, locotenentul Kenneth Larson, căruia îi plăceau câinii. „De ce nu-l trimiţi la Londra cu unul dintre piloţii

noştri? Ei nu sunt supuşi formalităţilor vamale sau altor controale. Vrei să-ţi aranjez eu transportul?" A doua zi de dimineaţă, i-a relatat conversaţia lui O'Shagar, subliniind faptul că acest aranjament „avea să-i scutească de multă bătaie de cap şi birocraţie". Dar voia ca acesta să-i promită că, dacă americanul nu reuşea să-l transporte pe Babs în Anglia, atunci o va face MI6.

„Ai cuvântul meu", a asigurat-o O'Shagar. (Cel puţin, aşa îşi aminteşte Lily desfăşurarea conversaţiei.)

Printr-o lege imuabilă a călătoriilor, bagajele te lasă mereu baltă exact când te grăbeşti mai tare. Lily se pregătea să se îmbarce în avionul spre Anglia când încuietoarea valizei a cedat şi toate lucrurile s-au împrăştiat pe jos. O'Shagar a ajutat-o să le strângă şi, îndesându-le în geamantanul stricat, i-a promis că i le va trimite cu următorul avion. Lily a fugit să se îmbarce.

Câteva ore mai târziu, „Dorothy Tremayne" a aterizat pe aeroportul din Bristol. Poliţista, însărcinată s-o întâmpine, aştepta o femeie cu un căţeluş alb şi un gramofon mare. Lily nu avea nici gramofon, nici câine şi nici valiză. Dar nu se îndoia că franţuzoaica ce îşi manifesta nemulţumirile cu glas tare pe terminalul de sosiri era Lily Sergeyev. „Comoara" a ajuns, în sfârşit, în Marea Britanie, aducând cu ea, ca să-l citãm pe Masterman, „o zestre bogată: încrederea nemţilor".

La Madrid, Kenneth Benton de la MI6 a suferit „unele mustrări de conştiinţă" când a aflat că Lily a plecat în Anglia, lăsându-şi căţeluşul în Gibraltar. „Dar ne aflam

în război – s-a consolat el – şi, aşa cum i-am spus şi ei, oamenii trebuie să facă sacrificii şi să uite de conştiinţă." Pe de altă parte, Benton era preocupat şi de alte lucruri: se pregătea să prindă un peşte şi mai mare – un ofiţer chiar din Abwehr.

13

ABORDAREA

Pe 14 septembrie 1943, Duşko Popov s-a întors în Anglia la vila Clock House, închiriată de MI5, unde le-a dat raportul lui Tar Robertson şi Ian Wilson. Amândoi erau în culmea fericirii când au văzut ce-a adus „Tricicleta" de la Lisabona. Popov a deschis solemn „valiza diplomatică" oferită de von Karsthoff. „Din ea, s-au revărsat mai întâi numeroase perechi de ciorapi de damă", a scris Wilson. Urmate apoi de un radioemiţător, un aparat de fotografiat Leica şi şase role de film, ingrediente pentru fabricarea cernelii simpatice, 2 000 de dolari şi 2 500 de lire sterline bani gheaţă, cât şi numeroase chestionare. Acest echipament complet de spionaj reprezenta dovada încrederii nemţilor în Popov, susţinută şi de „Sursele Cele Mai Secrete", conform cărora, a spus Wilson, „rapoartele «Tricicletei» sunt corecte, majoritatea nemţilor şi-au păstrat încrederea în el, iar membrii Abwehrului, care au motive de îndoială, sunt

fie mult prea corupți, fie îngrijorați că și-ar putea pierde slujbele dacă ar dezvălui fapte stânjenitoare, încât fac tot ce le stă în putință să-l susțină".

Popov le-a explicat că s-a întâlnit din nou cu Johnny Jebsen și era „absolut convins" acum de faptul că prietenul lui îi cunoștea jocul dublu: „Atât felul în care îmi vorbește, cât și întregul lui comportament demonstrează foarte clar acest lucru". Jebsen a fost chiar și mai sincer decât înainte, vorbind despre „idiotul de Hitler" și afișând „un licăr ciudat în ochi", din care Popov a înțeles, fără umbră de îndoială, că Johnny era perfect conștient de faptul că fiecare cuvânt pe care îl rostea avea să ajungă la urechile Aliaților. Dușmanii săi din Berlin conspirau împotriva lui, susținea Jebsen, iar Gestapoul îl înghesuia tot mai tare. Subiectul care i-a făcut însă pe ascultătorii lui Popov să ciulească urechile se referea la „o nouă invenție", primită cu mult entuziasm la Berlin, un dispozitiv multiplu de lansare a rachetelor, având „efectul unei bombe de 2 000 de kilograme".

Robertson a trimis imediat Comitetului Douăzeci un memoriu prin care aducea la cunoștința autorităților această informație alarmantă, furnizată de Jebsen, care părea „să acționeze, pentru prima oară, ca un informator conștient". Popov nu le-a spus explicit că îl sfătuise pe prietenul său să-i abordeze pe britanici și să-și ofere serviciile ca agent dublu. Un raport detaliat i-a fost trimis lui Churchill:

„«Tricicleta» tocmai s-a întors dintr-o vizită la Lisabona, unde a luat legătura cu membrii serviciilor

secrete germane. Nutreşte impresia că nemţii nu mai speră să câştige războiul şi aşteaptă ca totul să se încheie în curând. A aflat de la şeful său, care îi este şi prieten apropiat, că acesta crede în existenţa unui lansator de rachete, menit să bombardeze Londra. A mai spus că raidurile asupra Germaniei au întârziat cu aproape două luni producţia acestui lansator, dar ar trebui aruncat în luptă până în decembrie, iar «Tricicleta» va fi sfătuit să părăsească Londra înainte. Nemţii i-au spus că deţin informaţii detaliate cu privire la planul de luptă al britanicilor. I-au mărturisit, de asemenea, că nu au agenţi în Statele Unite, dar au zece sau doisprezece în Marea Britanie (informaţia corespunde cu numărul agenţilor aflaţi sub controlul nostru). I-au mai relatat povestea unui maior din serviciile secrete germane din Berlin, care a sugerat faptul că agenţii din Anglia se află sub control britanic, dar care, pentru afirmaţiile sale, a fost concediat în douăzeci şi patru de ore".

„Lansatorul de rachete" era bomba zburătoare V-1, perfecţionată în Germania şi menită să distrugă Marea Britanie. Informaţiile lui Jebsen coincideau cu cele cunoscute deja despre noua armă, în timp ce afirmaţiile sale privind încrederea nemţilor în reţeaua de spioni din Anglia scoteau în relief convingerea lor că deţineau controlul absolut asupra spionajului: orice ofiţer german de informaţii, care

îndrăznea să susţină jocul dublu al spionilor, era privit ca un eretic, gata oricând să fie concediat.

Elementul final din „trofeul" adus de Popov din Lisabona îl constituia un plan pe care îl „rumegau" de câtva timp – o modalitate de a aduce în Anglia, cu ajutorul nemţilor, alţi agenţi dubli. Cu încuviinţarea MI5, Popov i-a înfăţişat lui von Karsthoff o propunere ingenioasă: de vreme ce numeroşi iugoslavi erau dornici să ajungă în Anglia, de ce să nu introducă printre refugiaţi şi nişte spioni naziştI? Ivo, fratele mai mare al lui Popov, care locuia la Belgrad, ar putea să selecteze potenţialii candidaţi. Ivo se bucura de respectul şi aprecierea nemţilor, care îl vedeau ca pe un colaborator devotat şi activ. Încrederea nelimitată pe care o aveau în el i-a determinat să-i încredinţeze documente de călătorie, o uniformă a Wehrmacht-ului şi gradul de Sonderführer (lider specialist). Ivo Popov va selecta recruţii, care, cu ajutorul nemţilor, vor fi introduşi ca refugiaţi în Marea Britanie prin Spania. Odată ajunşi în Anglia, vor fi preluaţi de mezinul familiei Popov şi integraţi în reţeaua lui de spioni. Încântat de idee, von Karsthoff a trimis pe 23 iulie un mesaj la Berlin, descriind propunerea lui Popov de a infiltra spioni în Marea Britanie: „Mi se pare un plan foarte bun", a scris el. „Îl consider pe «Ivan» un agent demn de încredere, dacă este ţinut sub strictă supraveghere".

Von Karsthoff nu ştia însă că Ivo Popov, ca şi fratele său, lucra pentru tabăra adversă, fiind deja recrutat de serviciile secrete britanice sub numele de cod „Cuirasatul".

În loc să aleagă simpatizanţi nazişti pentru aşa-zisa „operaţiune de infiltrare a spionilor", îşi va selecta propriii colaboratori antinazişti, iniţiaţi deja în iţele intrigii. Popov, Robertson şi Comitetul Crucii Duble îi vor întâmpina apoi în Anglia. Fiecare verigă a lanţului era falsă. În loc să introducă noi spioni în Anglia, nemţii vor ajuta la recrutarea, instruirea, finanţarea şi transportarea unui flux de agenţi dubli gata deja de luptă.

Primul agent „infiltrat" în acest fel a fost marchizul Frano de Bona, un ofiţer naval iugoslav, cu origini aristocrate, prieten şi fost partener de petreceri al lui Duşko Popov. La îndemnul lui Ivo, de Bona a fost recrutat de Abwehr şi instruit ca operator de radio, apoi a fost infiltrat în Spania. În timp ce aştepta să ajungă la Londra ca refugiat, marchizul s-a „cazat" într-un bordel din Madrid, unde a petrecut patru zile şi patru nopţi şi de unde a ieşit, în cele din urmă, istovit şi fericit, dar infestat cu păduchi laţi. La sosirea în Anglia, s-a mutat cu Popov în Clock House şi a devenit agent dublu, îndeplinind rolul de operator de radio pentru reţeaua „Tricicletei". De-acum, Popov şi subagenţii săi nu vor mai fi nevoiţi să apeleze la scrisorile scrise cu cerneală simpatică pentru a ţine legătura cu nemţii. Fie din cauza părului său lung, a firii lui depravate sau a păduchilor, marchizul de Bona a primit cel mai neplăcut nume de cod: „agentul Freak" (Ciudăţenie).

Informaţiile furnizate de „Freak" despre Germania ofereau indicii interesante potrivit cărora anumite elemente din

Abwehr erau dispuse să ceară un acord de pace. Churchill a citit raportul referitor la sosirea lui de Bona:

> „Principala lui misiune era, se pare, contactarea englezilor sus-puşi şi insuflarea ideii potrivit căreia Germania este deschisă abordărilor venite din această ţară cu privire la stăvilirea comunismului pe continentul european şi, în acest scop, cereau sprijinul britanicilor. Esenţa instrucţiunilor lui se referea la faptul că Germania nu va fi obligată să capituleze, ci i se vor acorda condiţii care să-i permită să menţină, în Estul Europei, bariera împotriva ameninţării comuniste. S-a subliniat faptul că, pentru a obţine aceste condiţii, Germania era dispusă să scape de Hitler, să adopte o formă democratică de guvernare, acceptabilă pentru englezi şi americani, şi să se retragă din teritoriile ocupate".

Aceasta era chintesenţa rezistenţei antinaziste: eliminarea lui Hitler, coalizarea cu Occidentul, înfrângerea bolşevicilor şi salvarea mândriei germane. Anthony Blunt a transmis, fără îndoială, acest raport sovieticilor, stârnind suspiciunile lui Stalin că englezii şi americanii ar putea să facă pace cu Germania şi să se întoarcă apoi împotriva Uniunii Sovietice. Churchill credea că războiul avea să se sfârşească doar în cazul capitulării necondiţionate a Germaniei, dar de Bona a adus dovezi solide potrivit cărora ofiţerii Abwehrului complotau activ să-l elimine pe Führer. Scindate de conspiraţii, trădate din

interior şi atacate de rivali, serviciul militar de informaţii german începea să se năruie.

Kenneth Benton a urcat treptele Ambasadei Marii Britanii din Madrid spre o cămăruţă de la mansardă „folosită de obicei ca dormitor pentru prizonierii de război evadaţi". Acolo a găsit un tânăr, care „fuma ţigară de la ţigară şi părea transpirat şi temător". Bărbatul s-a ridicat în picioare, i-a strâns mâna şi i-a spus într-o engleză perfectă, fără urmă de accent:

– Sunt ofiţer în cadrul Abwehrului şi vreau să mă protejaţi de Gestapo.

Benton i-a oferit musafirului său un pahar de whisky. Ofiţerul Abwehrului „a zâmbit fermecător", dezvăluindu-şi dinţii pătaţi de nicotină.

– De unde provin eu, noi iubim cu toţii whisky-ul şi mi-ar prinde bine acum nişte tărie.

Luând câte o înghiţitură din paharul cu whisky şi apă minerală, îmbrăcat într-un costum bine croit şi purtând monoclu, ar fi putut la fel de bine să fie un englez get-beget. Purta „o mustăcioară blondă" şi se fâţâia agitat, fumând întruna.

– Numele meu este Johnny Jebsen, a spus el. Bănuiesc că sunteţi domnul Benton.

Agentul MI6 a rămas fără grai. Numele său real ar fi trebuit să fie un secret bine păzit, chiar şi în interiorul ambasadei. Jebsen a zâmbit din nou.

– Aveţi necazuri? l-a întrebat Benton.

– Gestapoul e pe urmele mele pentru că am făcut un raport despre afacerile lor cu bancnote false.

– V-au urmărit până aici?

– Nu. Am reuşit să-mi pierd urma.

Jebsen avea toate motivele să fie agitat. Nu doar Gestapoul încerca să-l prindă, dar aflase că şi Kammler, ofiţerul Abwehrului din Lisabona, care îşi băgase adânc mâna în banii lui Popov, îl denunţase şefilor din Berlin. Era posibil ca apartamentul său de hotel din Lisabona să fi fost înţesat cu microfoane, se temea Jebsen, iar discuţiile „indiscrete" purtate cu Popov ar fi putut fi ascultate. Susţinătorii săi din Abwehr l-au sfătuit să stea cât mai departe de Germania. S-ar putea să aibă nevoie de o rută de evadare.

Au stat de vorbă două ore şi, în timp ce Jebsen începea să se relaxeze, oferea tot mai multe informaţii, dezvăluind identitatea ofiţerilor superiori din reţeaua Abwehrului clădită în Spania şi „domeniile lor de interes", rolul lui ca spion şi agent de recrutare, cât şi moralul tot mai scăzut al cetăţenilor germani: „Nimeni nu mai crede în victoria Germaniei. Poate doar Hitler s-o mai facă". După câteva pahare de whisky, a început să spună bancuri negre: „În timpul unui raid aerian, Hitler, Goering, Goebbels şi Himmler s-au refugiat în acelaşi adăpost antiaerian. O bombă se prăbuşeşte peste ei. Cine a scăpat? Germania". A descris din nou „arma secretă" construită în Germania, „menită să răspândească teroarea peste toată partea de sud a Angliei". A spus că „nu cunoaşte detalii despre arma misterioasă", dar se putea interesa.

„Vă ofer numeroase informații, nu-i așa?" a remarcat, cu un zâmbet pe buze. „Acum e rândul vostru să mă ajutați." Jebsen era dispus să încheie o înțelegere. Dacă Gestapoul venea după el, voia ca britanicii să îl scoată din țară cât mai repede cu putință. În schimb, le va dezvălui toate informațiile pe care le deținea. Benton știa că nu le-ar fi fost greu să-l scoată pe Jebsen din Spania și să-l ducă în Anglia, dar consecințele unei asemenea acțiuni erau imprevizibile: când cei din Abwehr aveau să descopere fuga lui Jebsen, vor bănui că le-a mărturisit totul și toți cei asociați cu el vor deveni suspecți. Jebsen se gândise deja la o soluție. Ca să își acopere dispariția bruscă, voia să lase un bilet prin care să-și anunțe sinuciderea: „Voi lua o otravă și mă voi arunca în largul mării. Vor trece zile bune până când valurile îmi vor aduce trupul la mal și atunci va fi probabil de nerecunoscut". E greu de imaginat că până și cel mai idiot ofițer Abwher ar crede în veridicitatea unui asemenea truc. MI5 va considera mai târziu planul de sinucidere al lui Jebsen drept „un act de o absurditate extremă, conceput sub imperiul unei încordări nervoase excesive".

Benton se simțea atras de Jebsen. Spionul vorbea cu căldură despre dragostea pe care o nutrea pentru Anglia, despre dorința de a studia la Oxford după război, despre prietenia lui cu P.G. Wodehouse și despre secretara sa autoritară, Mabel Harbottle, de origine engleză, care refuza să-i bată la mașină scrisorile ce ar fi putut submina eforturile de război ale Aliaților. „Era un bărbat interesant, cu o educație aleasă, și o companie plăcută", considera Benton,

dar putea fi la fel de bine cinic şi desfrânat, măcinat de dorinţe şi plăceri lumeşti. „Îi plăceau filmele pornografice şi a recunoscut că unul dintre motivele pentru care venea atât de des la Madrid îl constituia existenţa a două cinematografe clandestine, care difuzau acest gen de filme." Nu-şi ascundea temerile şi nu făcea bravadă deşartă. Cu „un tremur vizibil", a descris Ablege Kommando, „o echipă bine antrenată, specializată în răpiri şi deturnări, care răpea persoanele căutate de autorităţile germane, trecând apoi graniţele fără să stârnească suspiciuni". Chiar şi în Spania neutră, putea fi oricând răpit şi dus înapoi în Germania, perspectivă care îl înspăimânta.

Benton l-a sfătuit pe Jebsen să-şi petreacă noaptea aceea la ambasadă.

– Este în interesul tău. Mâine, îţi voi găsi o casă conspirativă.

Dând pe gât ultimele înghiţituri de whisky înainte de culcare, Benton şi-a întrebat noul recrut dacă mai erau şi alţi ofiţeri din Abwehr dornici să treacă în tabăra adversă.

– Sunt convins că unii dintre ei au făcut-o deja, i-a răspuns Jebsen. Cunosc însă un agent din Abwehr, un om pe care l-am recrutat chiar eu, care fie a trecut deja în tabăra voastră, fie o va face cât ai clipi din ochi.

– Cine e acesta?

– Duşan Popov, i-a răspuns Jebsen. Este un agent prolific, care primeşte ordine atât de la Berlin, cât şi de la Lisabona.

Jebsen îl recrutase pe Popov în Abwehr. Schimbând taberele, Popov îi sfătuise pe englezi să-l recruteze pe Jebsen. Acum Jebsen, gata să treacă şi el de cealaltă parte a baricadei, îi sfătuieşte pe britanici să-l recruteze pe Popov. Afişa în mod deliberat naivitatea. Căci Jebsen ştia deja, şi probabil a ştiut de la bun început, că Popov lucra pentru britanici. De acum înainte, vor lucra împreună.

Benton a stat până târziu în noapte, întocmind un raport lung pentru Londra despre Jebsen, căruia i-a conferit numele de cod „Artistul". „«Artistul» spune adevărul", a fost răspunsul Londrei. „Este *Forscher* şi îl cunoaştem foarte bine. Acest contact se poate dovedi extrem de valoros. Fii cu multă băgare de seamă!"

Jebsen i-a spus că, deocamdată, va rămâne în Spania, va vedea ce se mai întâmplă şi vor păstra legătura. „Mi-a părut rău să mă despart de «Artist»", a scris Benton mai târziu. Jebsen şi-a mărturisit cu sinceritate activităţile de spionaj, ocolind afacerile financiare: „Gestapoul îşi umfla buzunarele cu bancnote britanice false, bănuia «Artistul», dar nu sunt convins că nu se întâmpla exact invers". În cazul lui Jebsen, era întotdeauna greu de spus de care parte a baricadei se afla adevărul.

Primele momente petrecute de Lily Sergeyev pe pământ britanic nu s-au dovedit deloc de bun augur. I se spusese să nu răspundă la întrebări până nu avea să fie interogată. „Va trebui să-ţi ţii gura închisă până la Londra", i-a spus O'Shagar în momentul plecării ei din Gibraltar.

Mary Sherer primise instrucțiuni ca „Lily să aibă parte la aeroport de un tratament absolut normal", deoarece „voia ca foarte puțini oameni să-i cunoască povestea, temându-se pentru viața familiei ei din Paris".

Primul oficial pe care l-a întâlnit a fost un ofițer de la imigrări, pe nume Gold, un individ „gras, cu urechi mari", obsedat de reguli. Gold a întrebat-o cum o cheamă. Ea a refuzat să-i răspundă. A întrebat-o apoi unde s-a născut. Lily a păstrat tăcerea. În cele din urmă, „într-o încercare nereușită de a o ajuta să se relaxeze", Gold a remarcat: „E în regulă, nu trebuie să-ți faci griji. Știm totul despre tine – nemții te-au trimis aici".

Lily a explodat. Se afla în Anglia de mai puțin de o oră și un oficial de doi bani, cu urechi imense, susținea în gura mare că toată lumea îi cunoștea deja secretul. Lily continua să țipe când și-a făcut apariția o polițistă cu o privire severă, care a spus că avea s-o însoțească pe „domnișoara Tremayne" la Londra.

Trecând printr-o ploaie torențială, a ajuns, în cele din urmă, într-o casă din Belham, unde a fost întâmpinată de o femeie mămoasă, care s-a prezentat ca fiind „doamna Maud". A doua zi de dimineață, după un somn adânc și un mic dejun alcătuit din păsat de ovăz, a fost condusă într-o cameră de la etaj, unde se afla o femeie într-un costum roșu, care „stătea pe marginea unui scaun, cu brațele împreunate și bărbia rezemată în mâini". Mary Sherer a scrutat-o cu răceală pe Lily „cu ochii ei verzui, ușor piezișI". Pentru câteva clipe, niciuna din ele n-a rupt tăcerea.

Lily s-a aşezat apoi pe canapea şi a început să-şi depene povestea. Mary lua notiţe, spunând rareori câte ceva. O oră mai târziu, s-a ridicat în picioare: „S-ar putea să ne fii de mult folos, iar deschiderea pe care o afişezi ar putea fi de o importanţă vitală. Vom fi încântaţi să lucrăm cu tine, dar trebuie să înţelegi gravitatea situaţiei. Alături de englezi, vei lupta pentru Franţa şi pentru eliberarea ei". A însoţit-o apoi pe Lily la o maşină care le aştepta.

Au ajuns împreună la apartamentul 19 din Rugby Mansions aflat în Kensington, unde a cunoscut o femeie de origine iugoslavă, pe nume Maritza, care avea să-i fie menajeră, i-a explicat Mary. Nu i-a spus însă că apartamentul reprezenta o casă conspirativă şi se afla sub supravegherea MI5: telefonul era ascultat, corespondenţa monitorizată, iar Martiza Mihailovic era, la rândul ei, agent dublu, purtând numele de cod „Snark" (după poemul absurd al lui Lewis Carroll, *The Hunting of the Snark*. De vreme ce nici Carroll însuşi n-a putut să explice semnificaţia cuvântului *Snark*, acest nume de cod ar putea fi astfel singurul care nu are nicio legătură cu purtătorul său.) Lucrând ca menajeră, a fost recrutată de Abwehr în Iugoslavia şi a ajuns în Anglia ca refugiată în 1941. Cei de la B1A au folosit-o un timp ca agent dublu, dar din motive obscure, nemţii şi-au pierdut interesul pentru ea, iar în 1943 lucra pentru MI5 ca femeie de serviciu şi spioană. „Snark" avea să păzească „Comoara" cu străşnicie.

Tar Robertson a sosit şi el în curând, răspândind bună dispoziţie prin toţii porii săi:

– Ai venit, în sfârşit! Vreau să te felicit pentru munca ta: este un succes remarcabil. Acum trebuie să te relaxezi şi să uiţi de temeri şi nesiguranţă; nu ţi se mai poate întâmpla nimic. Eşti printre prieteni.

Lily nu i-a răspuns. Era imună la farmecul englezesc. Robertson a continuat:

– Te considerăm atuul nostru. Nu există nicio îndoială că te bucuri de încrederea deplină a celor din serviciile secrete germane, aşa că ne aflăm în situaţia unică de a le furniza informaţii false. Putem să declanşăm „operaţiunea de intoxicare", ca să folosesc un termen din breaslă.

Cu ajutorul lui Mary Sherer, i-a explicat Tar, Lily avea să-şi scrie singură scrisorile.

– Vreau să-ţi concepi singură mesajele. În cazul în care crezi că anumite informaţii pe care vrem să le trimitem ar putea să le pară nemţilor neverosimile, trebuie să ne spui fără ezitare. Posibilităţile ce ni se deschid acum sunt atât de preţioase, încât nu trebuie să ne asumăm nici cel mai mic risc.

În următoarele patru ore, şi-a depănat iar povestea. A desenat o hartă a Madridului, indicând locurile în care se întâlnise cu agenţii germani de legătură şi a schiţat chiar şi portretele lui Emile Kliemann şi Yvonne Delidaise.

– Nu ne mai rămâne să discutăm decât aspectele financiare, a spus Tar, surâzător. Vom lua banii şi bijuteriile pe care le-ai adus cu tine şi îţi vom da 50 de lire sterline pe lună, plus 10 la sută din tot ce-ţi mai trimit nemţii. E în regulă?

Schițe de portrete ale lui Emile Kliemann și Yvonne Delidaise, realizate de către Lily

Lily a încuviințat, dar și-a amintit că agenții germani îi oferiseră 250 de lire sterline pe lună. „N-o fac pentru bani, dar sunt puțin uimită", a scris ea în jurnal. Broșa și inelul cu diamant au fost încuiate în seiful secției B1A, nu înainte însă ca MI5 să le evalueze și să constate că bijuteriile valorau doar 100 de lire sterline, „cu mult mai puțin față de cele 400 de lire sterline cât și-a imaginat Kilemann că va obține pentru ele". Sosirea acestui nou agent dublu promițător a fost relatată într-un raport adresat lui Churchill:

„Cetățean francez, cu origini rusești, a trăit cea mai mare parte a vieții la Paris, unde a lucrat ca jurnalist, câștigându-și la un moment dat și reputația de artist plastic. Prin intermediul unui coleg ziarist, un neamț pe care îl cunoștea dinainte de război, «Comoara» a pătruns în serviciile secrete germane. A trecut mult

timp până când «Comoara» a reuşit să-şi convingă şefii germani s-o trimită în această ţară. A fost bine instruită în transmisiunile radio şi folosirea cernelii simpatice. N-a adus cu ea un radioemiţător, dar a fost asigurată de faptul că se fac demersuri pentru trimiterea unui astfel de aparat".

Anthony Blunt a cerut în mod expres „să fie informat despre sosirea «Comorii»"; venirea lui Lily a fost fără îndoială comunicată Kremlinului.

Deşi rigiditatea ei tipic englezească o împiedica să-şi manifeste sentimentele, Mary Sherer era mulţumită de Lily şi nutrea deja „convingerea fermă că primul ei agent dublu va avea succes în lumea spionajului, indiferent ce se va întâmpla". „Sărmana!", a spus Kim Philby, colegul ei din MI6. „Va suferi o mare dezamăgire. Nu trebuie să ai niciodată încredere într-o emigrantă ţaristă."

Lily şi-a descris, în termeni sumbri, noul cămin – un apartament cu camere mari şi sărăcăcios mobilate, „curate şi reci ca încăperile unui hotel". A ieşit la plimbare, urmărită îndeaproape de Maritza. Străzile erau „mohorâte şi întunecate", iar Rugby Mansions era „o clădire ternă, lipsită de imaginaţie sau de ornamente arhitecturale, la fel de ursuză ca o fată bătrână care suferă de icter". Îşi imaginase o Londră implicată activ în război. A descoperit, în schimb, un loc cenuşiu, rece şi înnegurat. Lily se considera o pată de culoare, o artistă şi o aventurieră. Aceasta nu era lumea ei. „Mă frapează înfăţişarea jalnică a oamenilor

de pe stradă: paltoane ponosite, mâneci roase şi ţinute neîngrijite. În vitrinele magazinelor, hainele sunt croite cât se poate de simplu, fără înfloriturí, fără revere sau cingători – toate accesoriile considerate frivole au fost sacrificate fără milă." Noii ei şefi păreau distanţi şi detaşaţi. Mary Sherer era un mister: „Nu ştiu ce rol să-i confer: este temnicerul sau guvernanta mea?", a scris ea. „Nu ştiu nici măcar ce sentimente nutreşte faţă de mine, deşi nu cred că acest lucru are vreo importanţă". Un alt aspect deprimant îl constituia durerea tot mai acută şi mai supărătoare de rinichi, o veche afecţiune recurentă.

Lui Lily îi era dor de Paris, elegant chiar şi sub ocupaţie nazistă. Îi era dor de jocul manipulării. Îi era dor chiar şi de Kliemann. Dar cel mai mult îi era dor de Babs.

14

OPERAŢIUNEA „FORTITUDE“

În lunile precedente zilei de 6 iunie 1944, planul de diversiune din Ziua Z a cunoscut mai multe versiuni şi mai multe nume: Operaţiunea „Iael“ (purtând numele eroinei din Vechiul Testament care i-a bătut un cui în cap duşmanului ei, în timp ce acesta dormea), urmărea să-i convingă pe nemţi că nu va avea loc nicio invazie în 1944; a urmat apoi Operaţiunea „Torrent“ sau „Appendix Y“, destinată să-i convingă pe nemţi de faptul că singurul obiectiv vizat era Calais. Planul pentru Operaţiunea „Bodyguard“, ce combina elemente din planurile precedente, a fost în cele din urmă încheiat de Johnny Bevan, „bântuit de insomnie“, cu puţin înainte de Crăciunul anului 1943.

„Bodyguard“ era o operaţiune ambiţioasă şi de amploare, cu scopuri multiple: mobilizarea trupelor germane în Mediterana sub ameninţarea falsă a unor atacuri asupra coastelor din Dalmaţia şi Grecia; disiparea forţelor germane

sub presiunea zvonurilor conform cărora vor avea loc atacuri în Italia, Bulgaria, Danemarca şi, cel mai important, în Norvegia; implantarea ideii potrivit căreia se va pune accent pe bombardarea Germaniei, şi nu pe atacuri terestre, iar debarcarea va avea loc mult mai târziu, în vară. Scopul operaţiunii era manipularea comandamentului german, îndepărtarea trupelor inamice de obiectivele vizate, comasarea lor în locuri unde puteau să provoace cele mai puţine pagube şi atragerea lor cât mai departe de Franţa şi de Frontul de Est, spre Italia, Balcani, Grecia şi Scandinavia. „Bodyguard" avea să fie implementată în diverse teatre de război, dar cel mai important element era de departe planul de a-l înşela pe Hitler cu privire la debarcarea în Normandia.

Alegerea numelui de cod pentru această operaţiune – chintesenţa „Bodyguard" – a fost îndelung dezbătută. Churchill a dat instrucţiuni pentru selectarea unui nume de cod care, în retrospectivă, să nu pară superficial şi nici să ofere indicii referitoare la persoanele sau acţiunile implicate. Nu-i plăceau însă numele de cod lipsite de semnificaţie, motiv pentru care a respins propunerea iniţială – „Mespot". A respins, de asemenea, şi variantele „Buldog", „Plăsea", „Cap de topor", „Furtuna" sau „Lignitul". Au ales, în cele din urmă, un nume destinat să evoce dârzenia şi hotărârea de a duce planul la bun sfârşit: Operaţiunea „Fortitude" (Curaj).

O armată secretă imensă s-a pus în mişcare pentru organizarea Operaţiunii „Fortitude", fabricând atât dovezi fizice, inclusiv nave de desant şi tancuri pneumatice, plasate în puncte-cheie, cât şi dovezi tehnice sub forma undelor radio şi

a zgomotelor înregistrate, menite să sugereze antrenamente militare şi comasări de trupe inexistente. În timpul petrecerilor şi cocktailurilor, diplomaţii britanici plasau indicii înşelătoare, destinate să ajungă la urechile Germaniei. S-au dat ordine pentru fabricarea pe scară largă a hărţii zonei Pas de Calais, Michelin Map 51. Rezistenţa franceză, agenţii SOE, trupele de gherilă şi echipele de sabotori Jedburgh, MI6, criptologii de la Bletchley, oameni de ştiinţă şi ingineri specialişti în camuflaj au jucat cu toţii un rol în această campanie amplă de dezinformare, cu multiple faţete. La baza ei a stat însă echipa de agenţi dubli a lui Tar Robertson, care le-au furnizat informaţii false şefilor lor germani prin intermediul scrisorilor secrete şi al radioului sau chiar mintindu-i în faţă, alcătuind un scut de minciuni în jurul soldaţilor care aveau să debarcheze pe ţărmurile Normandiei.

Mulţi oameni au contribuit la planificarea Operaţiunii „Fortitude", dar dintre aceştia se disting trei arhitecţi principali: colonelul Johnny Bevan, şeful departamentului London Controlling Section; maiorul Roger Fleetwood-Hesketh, liderul serviciului de informaţii din cadrul Cartierului General Suprem al Forţelor Expediţionare Aliate (SHAEF), a cărui misiune era punerea în acord a planurilor militare cu acţiunile de diversiune; şi colonelul David Strangeways, şeful secţiei de dezinformare din subordinea generalului Montgomery. Christopher Harmer de la B1A va îndeplini rolul de agent de legătură între Forţele Expediţionare şi echipa Crucii Duble. Aceşti oameni erau extrem de diferiţi unul de altul. Fleetwood-Hesketh – un avocat care deţinea „una dintre cele mai bogate crame de vinuri de

Bordeaux din Anglia" – era „fermecător şi spiritual", înzestrat cu un fin simţ al absurdului. Harmer îl descria ca fiind unul dintre „cei mai pedanţi şi mai meticuloşi lucrători", încadrându-se însă „mai mult în categoria marcatorilor şi mai puţin în cea a jucătorilor". Strangeways, un infanterist cu o personalitate puternică, era „greu de suportat", susţine Harmer, dar opiniile sale se dovedeau adesea corecte şi uneori inspirate. Bevan, epuizat de muncă şi mereu stresat, cădea pradă unor crize vulcanice de nervi, urmate întotdeauna de scuze sincere şi cordiale. Rolurile lor nu erau bine definite şi se intersectau adesea. Temperamentele se ciocneau, dând naştere unor conflicte spectaculoase, dar eficienţa colaborării lor era realmente uluitoare. Aceşti indivizi vor creiona şi apoi vor implementa cea mai ambiţioasă campanie de dezinformare pusă la cale vreodată.

Operaţiunea „Fortitude" a cunoscut numeroase modificări de-a lungul timpului. La un moment dat, după cum spune chiar el, Strangeways „a rescris planul complet", stârnind alte controverse mânioase (deşi modificările sale au fost, în cele din urmă, acceptate). În forma sa finală, planul avea câteva obiective interdependente: încercarea de a-i convinge pe nemţi că atacul asupra Normandiei (programat, în final, pentru luna iunie) era doar o simplă diversiune, aplicarea unor manevre de atragere a forţelor germane înainte de prima ofensivă a invaziei din Pas de Calais, ce urma să aibă loc la mijlocul lui iulie; şi în acelaşi timp, punerea în practică a unor stratageme prin care să-i determine pe nemţi să se pregătească pentru un atac asupra Norvegiei, coroborate cu o operaţiune de debarcare în Bordeaux. De o importanţă covârşitoare era

menținerea cât mai mult timp cu putință a amenințării unui atac asupra zonei Pas de Calais după debarcarea în Normandia, pentru a preveni comasarea în sud a trupelor germane destinate respingerii invaziei reale.

Planul de diversiune a fost împărțit în două: Operațiunea „Fortitude North" avea ca scop menținerea amenințării unui atac fictiv în Norvegia; iar Operațiunea „Fortitude South" era menită să păstreze amenințarea unui atac în Pas de Calais. Pentru ca planul să funcționeze, britanicii trebuiau să-i convingă pe nemți că vor avea loc trei invazii diferite – un atac simulat în Normandia și două debarcări în Norvegia și Pas de Calais –, dar exista un impediment major. Marea Britanie nu dispunea de trupe suficiente ca să pună planul în aplicare, așa că le-a scornit. Strangeways a fost cel care a propus crearea unei întregi armate fictive în sud-estul Angliei, pregătite să invadeze coasta de nord-est a Franței. Această armată-fantomă, staționată de cealaltă parte a Canalului Mânecii, față în față cu Pas de Calais, se numea Primul Grup de Armată al Statelor Unite (First United States Army Group – FUSAG). O altă forță fictivă, Armata a Patra Britanică, avea să fie creată în Scoția pentru a-i determina pe nemți să se concentreze asupra amenințării unui atac în Norvegia. Aceste trupe imaginare amenințau să atace obiective fictive, în timp ce soldați adevărați se pregăteau să atace obiectivul real – Normandia.

Masterman ardea de nerăbdare ca jocul să înceapă. „Am sperat mereu ca, la un moment dat, «să aruncăm în aer» tot

arsenalul agenților ca să ducem la bun sfârșit această operațiune de amploare, a cărei reușită va pune capăt muncii noastre", a scris el. Existau voci care îndemnau la prudență sau își exprimau scepticismul, printre care cea a reprezentantului armatei britanice în Comitetul Douăzeci, ce susținea că „Statul-Major german nu va urni din loc nici măcar o singură divizie pe baza raportului unui singur agent". Asta dacă nu vor descoperi, firește, că agentul era agent dublu, iar divizia a fost mutată într-o direcție greșită. „Un agent ale cărui informații inamicul nu le consideră verosimile poate pune în pericol întreaga operațiune sau, și mai rău, mesajele sale ar putea fi citite «pe dos», iar obiectivul real al atacului ar putea fi astfel expus." Existau toate șansele ca planul să le explodeze în față, cu consecințe dezastruoase.

Churchill și Roosevelt primeau rapoarte detaliate privind rolurile încredințate agenților dubli în operațiunea de diversiune, ca și Stalin, de altfel, pe căi oficiale, dar și clandestine. Anthony Blunt, cârtița NKVD, promovat acum la gradul de maior, continua să scotocească adânc în „seifurile" serviciilor secrete britanice și să-i trimită Moscovei toate informațiile secrete pe care le găsea. „Am reușit să iau legătura cu Robertson, șeful agenților dubli", le-a spus el coordonatorilor sovietici. „În acest fel, pot să-mi fac o idee despre planurile concepute și operațiunile de acoperire." Dacă exista o cârtiță germană infiltrată în serviciile secrete sovietice, atunci întregul plan de diversiune era sortit eșecului. Sau așa s-ar fi întâmplat dacă oficialii sovietici n-ar fi suferit de paranoia. Autoritățile de la Moscova nu

credeau ce le spunea Blunt, pentru că li se părea prea frumos ca să fie adevărat. Descoperind operațiunile complexe de diversiune puse la cale de Anglia împotriva Germaniei, sovieticii erau convinși că și ei erau victimele unei asemenea diversiuni. Conform logicii contorsionate a NKVD, cei cinci spioni de la Cambridge (Blunt, Kim Philby, Guy Burgess, Donald Maclean și John Cairncross) trimiteau informații atât de valoroase, încât trebuie să fi fost agenți dubli, iar mesajele erau, fără îndoială, false; și pentru că informațiile trimise de cei cinci spioni se potriveau la perfecție, acest lucru constituia încă o dovadă a faptului că erau în cârdășie.

Exponentul principal al acestui exercițiu de *raționament circular** era colonelul Elena Modrzhinskaya, ofițer NKVD, o femeie blondă și grăsuță, care răspundea de evaluarea informațiilor britanice și care vedea pretutindeni conspirații. Suspiciunile pe care le nutrea în privința lui Blunt și a colegilor lui spioni se bazau pe ipoteza, ferm susținută, dar eronată, potrivit căreia britanicii nu puteau fi atât de naivi, încât să le permită unor foști comuniști să ocupe poziții importante în serviciile secrete. De aceea, Blunt și ceilalți au lucrat, probabil de la bun început, alături de englezi. NKVD a trimis, astfel, o echipă de supraveghere de o incompetență uluitoare, ca să adune dovezi ale alianței dintre spionii de la Cambridge și agenții britanici. Pentru că Blunt lucra ca *angajat* al MI5, aceste „dovezi" ale colaborării cu serviciile secrete britanice n-au fost greu de

* Eroare logică în care, dacă urmezi un lanț de argumente, concluzia unui argument este folosită ca premisă în unul din argumentele precedente, care de fapt au dus la acea concluzie. (n.red.)

găsit. În timp ce planul de diversiune pentru Ziua Z prindea contur, Moscova a trimis o scrisoare şefului spionilor din Londra, prin care îl avertiza că aceşti agenţi dubli britanici organizau o amplă operaţiune de dezinformare. „Misiunea noastră este să înţelegem ce pun la cale rivalii noştri", de vreme ce „toate datele" provenind de la Blunt şi de la ceilalţi spioni indicau o operaţiune de diversiune. (Colonelul Modrzhinskaya a pierdut complet din vedere faptul că singura modalitate prin care Moscova aflase de existenţa acestui gen de operaţiuni de dezinformare o constituiau informaţiile trimise de Blunt.)

Privind însă lucrurile prin prisma lumii spionajului, putem spune că Blunt şi Modrzhinskaya *au susţinut*, de fapt, operaţiunea de diversiune. Dacă agentul Tony era agent dublu, atunci informaţiile lui false ar trebui citite „pe dos"; de exemplu, dacă indica Normandia ca obiectivul real al invaziei şi Pas de Calais drept ţintă falsă, atunci Pas de Calais trebuia să fie obiectivul real, iar Normandia – ţinta falsă. Iar dacă în serviciile secrete sovietice era infiltrată o cârtiţă germană, atunci acestea vor fi informaţiile pe care le va transmite Berlinului. Pe scurt: dacă nemţii aveau să vadă lucrurile prin prisma sovieticilor, atunci vor crede că britanicii încercau să-i convingă de lucruri fictive, iar planul de diversiune îşi va urma făgaşul firesc. Suspiciunile sovieticilor nu vor face altceva decât să adâncească şi mai mult opacitatea situaţiei.

Până la sfârşitul anului 1943, a scris Mastermann, echipa Crucii Duble era „mai puternică şi mai bine echipată decât fusese vreodată". Agenţii dubli atingeau apogeul carierei lor. „Tricicleta" (Popov) era admirat şi iubit de şefii săi

germani, bucurându-se acum şi de ajutorul lui Jebsen, ultima „achiziţie" a echipei; „Garbo" se certa cu soţia lui în Crespigny Road, Hendon, în timp ce plăsmuia poveşti tot mai elaborate; „Comoara" se afla şi ea la post, simţindu-se singură şi mistuită de dorul după căţeluşul ei, dar pregătită să-i trimită informaţii false lui Kliemann. „Bronx", spioana din înalta societate, păstra constant legătura cu Germania. Chiar şi colericul „Brutus" ar putea fi introdus din nou în joc dacă polonezul avea să fie scos din închisoare.

Sistemul Crucii Duble s-a bazat întotdeauna pe gândirea laterală, lipsită de graniţe, şi pe dorinţa de a pune la cale planuri pe care alţii le-ar respinge de la bun început, considerându-le irealizabile sau de-a dreptul nebuneşti. Cocheta cu idei fanteziste, acesta fiind şi motivul pentru care, în timp ce planurile de diversiune destinate Zilei Z se conturau tot mai clar, sistemul Crucii Duble a prins deodată aripi şi a păşit pe tărâmul absurdului.

Dintre toate elementele Operaţiunii „Fortitude", niciunul n-a fost atât de ciudat şi de incert ca planul de diversiune cu porumbei, primul şi singurul plan de diversiune aviar pus vreodată la cale. Complotiştii aliaţi organizau adesea operaţiuni de spionaj şi sabotaj bazate pe animale: agenţii SOE îndesau explozibil în leşurile şobolanilor, iar zoologii militari explorau tehnici de folosire a mamiferelor marine în acţiuni navale de sabotaj. În decembrie 1943, Guy Liddell a raportat planul americanilor de atacare a Japoniei folosind mii de lilieci mexicani care aveau să explodeze:

„Liliecii trebuie puşi în cutii şi trimişi în Seattle. Ei vor avea ataşate de picioare şi de aripi mici bombe incendiare. Animalele vor fi eliberate în apropiere de Tokio. Pentru că se vor adăposti în coşurile clădirilor, Tokio va arde ca o torţă". Planul n-a fost niciodată pus în practică, dar americanii l-au privit cu seriozitate. „Pare o idee nebunească, dar merită s-o analizăm în profunzime", a spus Roosevelt.

Oameni ca Robertson şi Walker sălăşluiesc la graniţa dintre ingeniozitate şi nebunie; la începutul anului 1944, „columbofilul nostru", cum îi spunea Robertson lui Walker, i-a abordat pe cei din Secţia B1A, înfăţişându-le un nou plan îndrăzneţ. Pentru că Ziua Z se apropia şi pentru că nu reuşise să contribuie la distrugerea porumbeilor inamici din Anglia (căci nu exista niciunul), căpitanul de aviaţie Walker „a început să se întrebe dacă nu existau şi alte căi de atac a trupelor germane de porumbei". A conceput „o adevărată lovitură de maestru", un plan menit să distrugă populaţia de porumbei a inamicului.

Fiecare sediu al serviciilor secrete germane din Franţa ocupată avea un departament columbofil. Mai mult decât atât, nemţii recrutau ca agenţi pasivi crescători francezi de porumbei, colaboraţionişti ai naziştilor, care aveau să adăpostească păsările germane şi să le elibereze apoi, din spatele liniilor de front, înarmate cu informaţii secrete, în eventualitatea unei invazii reuşite a Aliaţilor. Walker se întreba dacă interesul lui Himmler pentru porumbei şi dorinţa lui pentru soluţiile finale n-ar putea fi manipulate în avantajul Aliaţilor. Dacă nemţii aveau să fie convinşi de

faptul că porumbei-spioni britanici s-au infiltrat în crescătoriile lor, acest lucru va arunca îndoieli asupra întregului serviciu german columbofil: dacă nu vor mai avea încredere în păsările lor, vor lichida toate porumbarele. În iarna anului 1943, a prezentat MI5 un memoriu strict secret referitor la „Planul de Contaminare a Porumbeilor".

„Un porumbel vagabond sau rătăcit își va găsi aproape întotdeauna drumul spre un porumbar. Dacă mai mulți porumbei britanici ar putea fi «deghizați» în porumbei germani, purtând inele germane, și vor fi apoi eliberați pe continent (trebuie alese în mod deliberat specimene inferioare, care nu vor încerca să întreprindă lungul drum spre casă), vor ajunge în cele din urmă în porumbarele controlate de nemți. Mai devreme sau mai târziu, aceștia vor descoperi două păsări purtând inele cu același număr sau un porumbel gri care poartă un inel al cărui număr aparține unui porumbel roșu. Vor începe atunci să se întrebe câți dintre porumbeii lor sunt «falși». Singurul lucru pe care îl vor putea face va fi să verifice toate păsările. Dacă nu vor verifica toate exemplarele din toate crescătoriile, nu vor mai putea să folosească serviciile columbofile și până vor reuși să-și ducă misiunea la bun sfârșit, eu voi trimite alți «impostori»."

MI5 era încântat. Cum nemții se așteptau la o invazie, descoperirea agenților dubli înaripați în porumbarele lor „le

va zdruncina echilibrul într-un moment psihologic crucial", susţine Guy Lidell. MI5 a acceptat planul de diversiune columbofil. După consultarea unor tehnicieni de specialitate, Walker a descoperit un nou proces de sudare a aluminiului prin care unui porumbel i se putea ataşa un inel falsificat cu „o sudură aproape invizibilă"; a creat o ştampilă pentru falsificarea însemnelor germane de pe aripile păsărilor; a construit un sistem automat de eliberare a porumbeilor dintr-o geantă Hessian, suficient de mare încât să încapă opt păsări (geanta era prevăzută cu o curea care, în momentul aruncării ei din avion, trăgea de un elastic şi elibera păsările în spatele suflului elicei); s-a consultat cu ministrul Aviaţiei ca să afle „când aveau să plece avioanele în misiuni de bombardare". Şi a început să recruteze exemplare inferioare de porumbei călători, ce urmau să plece în această misiune secretă de infiltrare în serviciul german columbofil şi să-l distrugă din interior. În curând, i s-a pus la dispoziţie o trupă de 350 de agenţi dubli înaripaţi, deghizaţi în porumbei germani, gata să-şi îndeplinească îndatoririle militare.

Aliaţii au pus astfel în mişcare o serie de operaţiuni de diversiune activate simultan: una umană în Marea Britanie, alta bazată pe porumbei şi o a treia – o echipă de agenţi dubli, proaspăt recrutaţi, în America.

Eşecul suferit de Popov în America a scos la iveală atitudinile complet diferite pe care americanii şi britanicii le manifestau faţă de agenţii dubli, dar pentru că serviciile secrete ale Aliaţilor au început să colaboreze din ce în ce mai mult pe

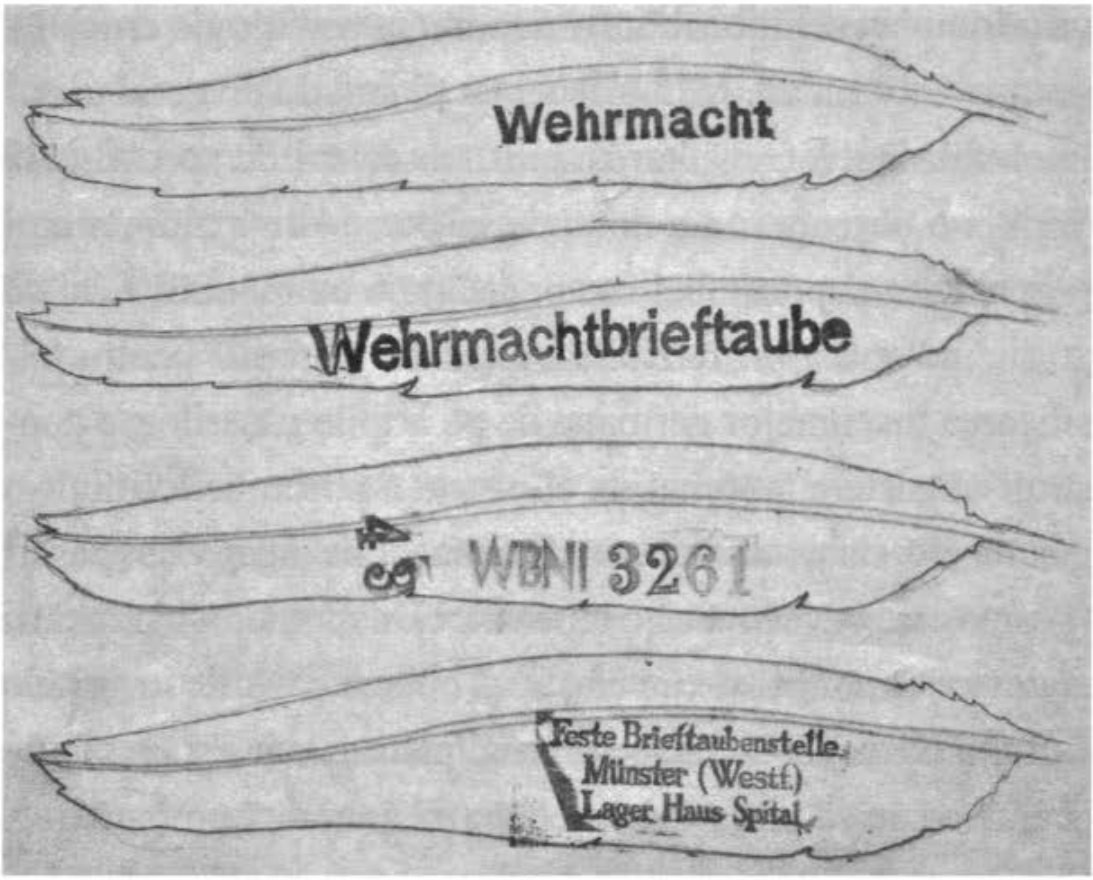

Diagramele locotenentului de aviație Walker în vederea falsificării marcajelor de pe aripi.

parcursul războiului, FBI a devenit tot mai interesat de sistemul Crucii Duble, punându-l în practică extrem de eficient. Cel căruia îi datorăm această schimbare de atitudine a fost un om care se asemăna mult cu Popov: un bărbat bogat și risipitor, îndrăgostit de femei și de oportunități. Jorge José Mosquera, de origine argentiniană, era proprietarul unei companii exportatoare de piele, cu sediul în Hamburg. În 1941, a hotărât să se mute în America de Sud. În acest moment, cei din Abwehr i-au blocat fondurile, explicându-i că va avea acces la ele numai dacă accepta să lucreze ca spion pentru ei în Lumea Nouă. Mosquera a acceptat și a plecat în Uruguay, unde a luat imediat legătura cu consulatul american din Montevideo. Era descris ca fiind „un

om de afaceri înalt şi plăcut, înzestrat cu sex-appeal". FBI i-a conferit o nouă identitate – Max Rudloff.

Mosquera primise instrucţiuni din partea nemţilor să ajungă la New York, să-şi construiască un radioemiţător şi să trimită informaţii militare cât mai curând cu putinţă. FBI i-a instalat un radioemiţător într-o fermă izolată de pe coasta din Long Island, administrată de trei agenţi deghizaţi în fermieri şi păzită de o haită de câini. A început în scurt timp să trimită câteva mesaje pe săptămână şi să recruteze subagenţi fictivi, după modelul lui „Garbo": un inginer care lucra într-o fabrică de avioane, un oficial din cadrul Departamentului de Război şi un civil din Departamentul Marinei. Mosquera nu se afla de prea mult timp în New York când a făcut o pasiune răvăşitoare pentru o femeie mult mai tânără, de origine italiană, care voia să devină cântăreaţă de operă. A cerut FBI 15 000 de dolari ca s-o ajute să-şi urmeze cariera. Biroul i-a aranjat iubitei lui Mosquera „să dea o probă la Metropolitan Opera", prima şi singura dată când această instituţie s-a implicat activ în spionajul internaţional.

Mosquera a fost primul dintre agenţii dubli ai FBI. A urmat apoi un olandez, Alfred Meiler, fost negustor de diamante, trimis în Statele Unite ca să obţină informaţii despre cercetările atomice. Acesta s-a predat şi a primit apoi misiunea de a raporta informaţii false de pe şantierele navale. Helmut Goldschmidt, un evreu ortodox, de origine olandeză, care renunţase la iudaism, dezertase din armata olandeză şi se înrolase în Abwehr, era descris de FBI ca „un individ extrem de egoist şi de arogant, greu de controlat şi înzestrat cu un caracter de

o imoralitate dezastruoasă". Goldschmidt a contactat serviciile secrete americane şi a devenit agentul „Ţăranul". Cel mai fermecător dintre agenţii dubli americani era Dieudonner Costes, un fost pilot militar francez. Recrutat de Abwehr şi trimis într-o misiune de spionaj în Statele Unite, s-a predat şi a fost imediat găzduit în hotelul Park Lane din New York, de unde avea să trimită scrisori scrise cu cerneală simpatică. „Deşi s-ar putea să nu-i ajute pe nemţi în mod deliberat, nu ezită să apeleze la minciuni în orice situaţie", a raportat FBI despre Costes, un individ histrionic, arogant şi onctuos.

FBI aborda subiectele cu multă prudenţă, permiţându-le rareori agenţilor dubli să-şi conceapă propriile mesaje şi să trimită informaţii reale, presărate cu informaţii false. Ei ofereau rapoarte despre producţia militară şi despre trupele care porneau către teatrele de război din Europa. Implicaţi în Operaţiunea „Bodyguard", agenţii dubli americani au primit misiunea de a promova ideea potrivit căreia invazia avea să fie amânată din cauza lipsei navelor de desant, a conflictelor de pe piaţa muncii şi a comasării lente a trupelor americane. Agenţii din Statele Unite nu se aflau în poziţia de a oferi rapoarte despre pregătirile imediate pentru atacul din Ziua Z, însă informaţiile furnizate lent, dar constant, creau o melodie de fundal într-o simfonie de proporţii vaste.

În timp ce mica orchestră de agenţi dubli a lui Masterman îşi acorda instrumentele, a răzbătut deodată o notă discordantă, care devenea tot mai stridentă odată cu apropierea marelui spectacol. Se părea că o altă formaţie de spioni îşi cânta

în Anglia propriile piese. La începutul anului 1942, „Sursele Cele Mai Secrete" au dezvăluit existența unui agent german bine văzut, ce purta numele de cod „Ostro". Om de afaceri ceh, pe nume Paul Fidrmuc, „Ostro" activa din Lisabona, dar manevra o rețea imensă de spionaj, inclusiv cinci spioni atât în Marea Britanie, cât și în alte părți din Imperiul Britanic, Orientul Mijlociu și America. „Ostro" era bine plătit pentru rapoartele sale, care erau transmise direct de la Abwehrul din Lisabona la Berlin. I se trimiteau uneori pentru evaluare rapoarte efectuate de alți agenți și „era privit la Berlin ca un soi de primadonă în fața căreia nu trebuia să sufli".

„Ostro" refuza să-și dezvăluie sursele de informații, și pe bună dreptate: căci le inventa pe toate. La fel ca și „Garbo" înaintea lui, Fidrmuc înțelesese faptul că setea nemților pentru informații era atât de arzătoare, încât Abwehrul va plăti regește pentru informații fictive, și cu cât sursa acestora era mai învăluită în mister, cu atât vor părea mai veridice. Serviciile secrete din timpul războiului propulsează adesea „liber-profesioniști", indivizi inteligenți și abili, care realizează faptul că, într-o situație în care cumpărătorul nu poate să verifice calitatea produselor, este mult mai ușor și mai sigur să vinzi mărfuri false decât produse autentice. Nemții nu aveau nici cea mai vagă idee că „Ostro" le vindea „gogoși", dar britanicii au înțeles imediat acest lucru.

Criptologii de la Bletchley au dezvăluit faptul că rapoartele lui Fidrmuc erau un amalgam de informații fictive, de deducții incomplet elaborate și de zvonuri superficiale, care nu aveau nicio legătură cu realitatea. Cu toate acestea,

informaţiile lui „Ostro" nu erau deloc inofensive. Rapoartele sale veneau inevitabil în contradicţie cu rapoartele agenţilor dubli, aflaţi sub controlul britanicilor, diminuându-le efectul. Dar şi mai îngrijorător era faptul că deducţiile şi pronosticurile sale ar putea să dezvăluie, întâmplător, adevărul. „Ostro" îşi crea propria sa operaţiune de diversiune, în condiţiile în care pe teren nu era loc pentru doi jucători. MI5, MI6 şi London Controlling Section au analizat opţiunile. La fel ca în cazul lui „Garbo", ar putea să-l abordeze şi să-l plaseze sub control britanic; ar putea, de asemenea, să-l discrediteze în ochii Abwherului, dezvăluindu-i rolul de impostor. O altă opţiune, mult mai radicală, era să-l ucidă, idee susţinută cu tărie de John Merriott: „Dacă lichidarea înseamnă anularea lui «Ostro» prin înlăturarea lui completă... atunci aceasta mi se pare, firește, cea mai bună soluţie". „Garbo" era un plăsmuitor de poveşti, care fusese primit cu braţele deschise în MI5; „Ostro" inventa şi el poveşti, şi risca să fie ucis pentru asta. „Ar trebui să încercăm să-l cumpărăm sau să-l eliminăm", a spus Liddell. Din motive mult mai practice decât filantropia, au ajuns la concluzia că era de preferat ca MI5 „să încerce să-l discrediteze pe «Ostro» în loc să-l lichideze". Orice acţiune întreprinsă împotriva lui Fidrmuc risca să scoată la iveală modul în care fusese descoperit, iar „Sursele Cele Mai Secrete" trebuiau protejate cu orice preţ. I-au cruţat astfel viaţa lui „Ostro", decizie pe care MI5 o va regreta mai târziu.

15

ÎMBOGĂȚIREA „FURAJELOR PENTRU PĂSĂRI"

În pragul anului 1944, Juan Pujol era în culmea fericirii: era apreciat atât de serviciile secrete germane, cât și de cele britanice, și avea o nouă prietenă. Le-a descris-o șefilor săi germani, în termeni oarecum ireverențioși, ca fiind „prea puțin frumoasă, demodată în vestimentație și neobișnuită să se bucure de atențiile sexului opus", dar „încântător de indiscretă" – lucru ideal, de vreme ce lucra ca secretară la Ministerul de Război și avea acces la informații valoroase privind invazia iminentă. Era, de asemenea, un personaj imaginar. Creionarea unei iubite închipuite făcea parte din meseria lui, dar oglindea și statutul căsniciei sale.

Tommy Harris îl călăuzea pe „Garbo" spre ținuturile tot mai pitorești ale imaginației: „N-aș fi avut niciodată curajul să merg atât de departe cu un alt agent", a mărturisit mai târziu Christopher Harmer. În afară de noua lui iubită,

reţelei fictive a lui „Garbo" i s-au mai alăturat un sergent american („amuzant şi vorbăreţ"), un dezertor grec, un comis-voiajor şi, lucru extrem de ciudat, un grup de galezi antisemiţi, dornici să aducă naţional-socialismul în Ţara Galilor şi să înlăture guvernul britanic printr-o campanie de asasinate. „Fraţii Ordinului Arian Mondial" aveau doar doisprezece membri, în fruntea cărora se afla un poet indian, pe nume Rags (Cârpe). Trei dintre „Fraţi" au fost atraşi în reţea, împreună cu o „Soră", Theresa Jardine, membră a Serviciului Maritim Regal Britanic şi prietena lui Rags, care vorbea hindi. Niciunul dintre aceşti oameni nu exista în realitate.

Era firesc să te întrebi, în acest moment, dacă „Garbo" şi Harris n-au mers deja mult prea departe. Rags şi clica lui de fascişti galezi par simple caricaturi, nişte personaje negative dintr-o melodramă ieftină. Vor crede oare nemţii că un grup de rasişti criminali plănuia să înlăture guvernul şi să preia puterea, ucigând evrei, comunişti şi alte persoane „indezirabile"? Da, vor crede, pentru că exact asta se întâmplase în Germania. Noii recruţi ofereau, de asemenea, oportunitatea de a extinde reţeaua în zonele sensibile de coastă, înainte de impunerea interdicţiei de călătorie ce va preceda Operaţiunea „Overlord", invadarea Europei.

Reţeaua lui „Garbo" era alcătuită acum din douăzeci şi patru de agenţi, dintre care numai unul singur, Pujol însuşi, exista cu adevărat. Dispunând de o linie telefonică sigură atât cu sediul MI5, cât şi cu cel al Forţelor Expediţionare, Pujol şi Harris aveau acces la informaţii privind planurile

militare şi operaţiunea amplă de diversiune. În următoarele şase luni, reţeaua lui „Garbo" va trimite prin radio câte patru mesaje pe zi. Pujol cunoştea foarte bine culisele Operaţiunii „Fortitude", atât planul de acoperire, cât şi cel real; ştia ce divizii erau fictive şi care erau cele autentice, unde vor avea loc atacuri şi unde nu. Ambele tabere aveau deplină încredere în el. Nemţii au început să-i trimită liste cu informaţiile secrete pe care doreau să le afle: atât datele şi obiectivele invaziei, trupele implicate, tipurile navelor de desant şi ale navelor de război, cât şi punctele de îmbarcare. I-au cerut în mod expres să inspecteze coasta dintre Weymouth şi Southampton, unde trupele se comasau deja pentru invazia din Normandia. „Nu există concentrări de trupe în puncte strategice", a raportat el. Fraţii din Ordinul Arian Mondial au fost trimişi în Brighton, Exeter, Harwich şi Southampton, de unde vor transmite informaţii false despre invazia iminentă.

„Afacerile" crescătorului de păsări din Barcelona erau bine puse la punct.

* * *

Elvira Chaudoir, agentul „Bronx", se strecura şi ea pe sub pielea nemţilor, dar prin mijloace cu totul diferite. Primele ei scrisori conţineau zvonuri despre subiecte politice şi economice, surprinse, se spunea, din discuţiile purtate cu ofiţeri, politicieni, doamne din înalta societate, industriaşi şi ziarişti pe care îi cunoştea la mesele de joc din cluburile mondene ale Londrei. Pe la sfârşitul anului

1943, Hugh Astor a început să confere scrisorilor ei „un caracter mult mai militar, ca s-o ajute să joace un rol mult mai activ în politica de diversiune". Răspunsul Germaniei a venit prompt și satisfăcător. Agenții nemți au început s-o bombardeze cu întrebări despre baze militare, mișcări de trupe și chiar despre posibilitatea folosirii radarului pentru devierea „rachetelor controlate prin radio". „Bronx" a raportat zvonuri potrivit cărora aveau să fie amplasate „câmpuri magnetice de dispersie". Corespondența „demonstra încrederea nemților în «Bronx» cu privire la un subiect crucial", a observat Tar. Transmitea în continuare informații inofensive despre raționalizarea ouălor și despre subiecte mărunte, pe care le credea adevărate („Marea problemă a invaziei este răul de mare. Canadienii încearcă să găsească un nou tratament"), dar și materiale înșelătoare, menite să sugereze faptul că procesul de comasare a trupelor americane era îngreunat de probleme logistice, care vor întârzia orice atac. A văzut, de asemenea, pe docurile din Liverpool, „sute de tancuri americane, multe jeepuri, cutii, lăzi, macarale etc.", a raportat ea, adăugând însă faptul că magnatul presei, lordul Kelmsley, i-a spus că „nu va avea loc nicio invazie timp de luni de zile" din cauza „lipsei de barje".

Nemții erau mulțumiți: „Ai făcut o treabă foarte bună. Și vei fi răsplătită. Vrem informații despre mișcările de trupe din Scoția și sudul Angliei. Dar și detalii despre pregătirile pentru debarcarea în Europa". Elvira, o petrecăreață și o împătimită a jocurilor de noroc, racolată dintr-un cazinou

francez, se transforma, în ochii nemților, într-un agent important, care avea acces la informații militare de o valoare inestimabilă: „Ne interesează în primul rând invazia din Europa și, mai presus de toate, cea din Franța", i-a spus Helmut Bleil.

În ciuda firii ei capricioase, „Bronx" nu încerca să manipuleze niciuna din tabere, cum o făcuse „Brutus": „Dintre toate cazurile de care m-am ocupat, «Bronx» este singura care mi-a spus întregul adevăr referitor la recrutarea și misiunea ei", a raportat Harmer. Ascultarea convorbirilor ei telefonice a oferit „detalii interesante, dar irelevante despre viața sa privată", inclusiv despre relația apropiată cu Monica Sheriffe, proprietara unor cai de curse. „«Bronx» m-a asigurat că domnișoara Sheriffe nu știe nimic despre activitatea ei în acest departament și cred că spune adevărul", a scris Hugh Astor, care a preluat cazul când Harmer a fost transferat la sediul Forțelor Expediționare. Loialitatea ei era mai presus de orice îndoială. „Era agent britanic înainte de a fi recrutată de nemți și este, probabil, unul dintre cei mai de încredere agenți ai noștri."

Pe lângă plățile regulate, nemții îi transferau acum, în conturile bancare din Elveția și Portugalia, bonusuri substanțiale. Cu toate acestea, Elvira era falită și înglodată în datorii. Scrisorile presante, trimise de agenții de pariuri, croitor și diverse cazionuri, se adunau pe covorașul din fața ușii apartamentului său din Mayfair. Nu le citea niciodată. O făcea însă MI5. Datora numai clubului Hamilton peste 1 000 de lire sterline. Elvira îi cerea mamei ei tot

mai mulţi bani. „Este imposibil să plătesc cazarea, mâncarea, hainele, dentiştii, tratamentele, distracţiile etc., cu banii pe care îi primesc." Nu specifica însă faptul că, printre distracţiile sale, se numărau jocurile de noroc, demne de un magnat al transporturilor, şi băutura, a cărei factură atingea norii. Ca de obicei, cel care îi asculta, înţelegător, lamentaţiile era Claude Dansey de la MI6, care îşi exprima uimirea şi nemulţumirea de fiecare dată când Elvira îi spunea sumele „derizorii" pe care le primea de la MI5. Îi dădea câte 15 lire, hotărât fiind, a raportat Harmer, „s-o convingă pe «Bronx» să smulgă de la noi cât mai mulţi bani cu putinţă". MI5 spumega de furie pentru că un ofiţer dintr-un serviciu înrudit se amesteca în acest fel: „Nu are niciun drept să discute problema cu Dansey".

«Bronx» putea să comunice numai prin scrisori secrete (trimisese deja mai bine de cincizeci), dar serviciile poştale mergeau atât de încet, încât orice mesaj pe care avea să-l trimită în preajma invaziei urma să ajungă mult prea târziu ca să mai fie de vreun folos. Se pare că şi şefii ei germani s-au gândit la asta, căci, în februarie 1944, o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică a ajuns la apartamentul Elvirei, sugerându-i că – dacă avea să descopere informaţii despre invazie – să trimită un mesaj la banca din Lisabona, comunicând locul şi data atacului. Mesajul trebuia scris „într-un limbaj codificat", ce ar fi putut părea complet inofensiv unui ochi neiniţiat. Aceasta era ocazia perfectă de a o introduce pe „Bronx" în mijlocul operaţiunii de diversiune din Ziua Z.

Codul sugerat de Bleil era extrem de simplu. Dacă şi când avea să descopere obiectivul, trebuia să-i trimită o telegramă, în franceză, lui Antonio Manuel de Almeida, directorul general al băncii Espirito Santo din Lisabona, rugându-l să-i facă un transfer de bani. Suma cerută avea să indice zona obiectivului. Dacă cerea 80 de lire sterline însemna că atacul viza coasta Atlanticului din Franţa; 70 de lire indicau faptul că atacul viza nordul Franţei şi Belgia; 60 de lire – nordul Franţei; 50 de lire – golful Biscaya; 40 de lire – Mediterana; 30 de lire – Danemarca; 20 de lire – Norvegia şi 10 lire – zona Balcanilor. Elvira a primit instrucţiuni să trimită mesajul numai atunci când era „absolut sigură de cursul evenimentelor şi cu o săptămână înaintea debarcărilor". Se ştia că banca din Portugalia avea legături cu Deutsche Bank şi se afla de câtva timp sub supraveghere britanică. Proprietarul băncii, Richard Espirito Santo, era bun prieten cu dictatorul portughez, Salazar, iar în 1940 fusese gazda ducelui şi ducesei de Windsor. (Era, de asemenea, fratele lui Edgar Espirito Santo, care avusese cândva o relaţie cu Yvonne Delidaise, amanta lui Emile Kliemann.) Planul propus de Bleil dovedea faptul că, deşi Portugalia era neutră, „directorul general al băncii le-a împrumutat nemţilor instituţia sa, în încercarea acestora de a obţine [din Marea Britanie] informaţii vitale despre operaţiunile militare iminente". Britanicii aveau suficiente dovezi ca să depună o plângere oficială la guvernul portughez, dar asta însemna să pună în pericol cariera de agent a Elvirei şi, „ţinând seama de rolul pe care «Bronx» ar trebui

să-l joace în planurile de diversiune, nu este în interesul nostru să o compromitem".

Harmer a subliniat faptul că zonele geografice indicate de codul nemţilor erau extrem de vaste şi nu se încadrau în Operaţiunea „Bodyguard". „Dacă vrem să trimitem o telegramă prin care să precizăm că debarcarea va avea loc în zona Pas de Calais, ne lovim de faptul că termenul codificat acoperă întreaga suprafaţă a nordului Franţei şi a Belgiei." Iar perfecţionarea codului prin subdivizarea obiectivelor-ţintă „va părea un act mult prea profesionist pentru un agent ca «Bronx»". Elvira a trimis însă o scrisoare şefilor ei germani, sugerându-le câteva clarificări: dacă scria că avea nevoie de bani *„pour mon dentiste"** însemna că informaţia era „sigură"; dacă scria *„pour mon docteur"*** însemna că informaţia era „aproape sigură"; dacă avea însă să scrie *„pour mon médécin"**** însemna că era doar „probabilă". A adăugat şi o scală temporală: *„tout de suite"***** însemna că debarcarea va avea loc peste o săptămână; *„urgent"* indica un atac peste două săptămâni; *„vite"****** indica o lună; iar dacă cerea bani *„si possible"*******, atunci data era încă nesigură. Iată, aşadar, o modalitate simplă, rapidă

---

* *pour mon dentiste*: pentru dentistul meu (în lb. franceză în original) (n.red.)

** *pour mon docteur*: pentru doctorul meu (în lb. franceză în original) (n.red.)

*** *pour mon médécin*: pentru medicul meu (în lb. franceză în original) (n.red.)

**** *tout de suite*: imediat (în lb. franceză în original) (n.red.)

***** *vite*: repede (în lb. franceză în original) (n.red.)

****** *si possible*: dacă se poate (în lb. franceză în original) (n.red.)

şi eficientă de a-i trimite pe nemţi pe o pistă greşită, deghizată sub forma unei facturi medicale.

În august 1943, Curtea Marţială poloneză l-a găsit pe Roman Czerniawski vinovat de gravă insubordonare. „Dornice să muşamalizeze afacerea", autorităţile poloneze l-au condamnat la două luni de închisoare. Pentru că se afla deja închis de şase săptămâni, au luat hotărârea ca restul sentinţei s-o execute după război. Acest lucru nu s-a mai întâmplat.

Czerniawski nu-şi regreta faptele. Revolta şi pedeapsa primită i-au dat şi mai multe aripi eului său. „Brutus" „refuza să promită că nu se va implica în afacerile interne poloneze", a raportat exasperat Christopher Harmer, agentul lui de legătură. Monique Deschamps, cândva subagenta lui Czerniawski, acum iubita lui, îl aştepta în apartamentul din Brompton. Când a ajuns acolo, i-a cerut să-şi unească destinele. A fost puţin uimită de această „cerere în căsătorie cu totul neobişnuită", dar le-a spus celor de la MI5, cu o ironie care sugerează faptul că ştia prea bine cu cine are de-a face, că „este un superman şi supermenii sunt întotdeauna excentrici". A acceptat să-i devină soţie. MI5 se întreba, într-un memoriu intern, cât de mult îi cunoştea activităţile de spionaj, dar a conchis că, dacă îi împărtăşise secretele, „loialitatea pe care o nutrea faţă de el era suficientă s-o facă să tacă".

Czerniawski nu vedea niciun motiv pentru care să nu-şi reia imediat rolul în echipa Crucii Duble. MI5 nu era atât de optimist. Nemţii aveau să privească bănuitori „circumstanţele

ciudate ale arestării și eliberării sale". Czerniawski era capricios și enervant, amestecându-se în treburi care nu îl priveau. „Nu putem să garantăm că nu va complota din nou", a scris Harmer. „Poate fi o adevărată pacoste pentru noi dacă va intra iarăși în încurcătură." Demonstrase însă și că serviciile lui puteau fi extrem de eficiente. Până la arestarea sa, nemții au avut deplină încredere în el, iar ca ofițer profesionist de informații, și-a dovedit competența și abilitățile, impunându-se în fața Berlinului: „Dintre toți agenții, «Brutus» pare să fie singurul care lucrează direct cu autoritățile militare". În ciuda personalității sale enervante, susținea Harmer, Czerniawski era „un agent energic și destoinic, ușor de manevrat – dintre toți oamenii cu care am lucrat, este singurul care nu s-a plâns niciodată".

Au luat astfel hotărârea ca „Brutus" să reia legătura cu dușmanul, dar cu multă prudență și sub strictă supraveghere. Nu va fi implicat în operațiunea activă de diversiune, căci, dacă nemții îl suspectau de colaborare cu britanicii, atunci acest lucru s-ar putea dovedi o armă cu două tăișuri. Lăsat pe tușă, Czerniawski va începe, fără îndoială, să comploteze din nou, dar poate că apropierea Zilei Z „va deveni suficient de incitantă ca să-i țină mintea ocupată", a scris Harmer. Vor consulta „Sursele Cele Mai Secrete", căutând dovezi ale neîncrederii nemților, iar Czerniawski nu va mai avea voie să opereze cu propriul său radioemițător. El le va spune nemților că recrutase un operator radio, un polonez măcinat de frustrări și sărăcie, fost ofițer de aviație, care locuia în Reading. Familia acestuia pierise ucisă de sovietici, motiv pentru care

era dornic să se alăture nemţilor în lupta lor împotriva bolşevicilor. În jargonul serviciilor secrete, operatorii radio erau cunoscuţi ca „pianişti"; acest subagent fictiv a primit, aşadar, numele de cod „Chopin", în cinstea marelui pianist şi compozitor polonez. Compoziţiile lui „Chopin" vor fi executate de orchestra MI5, de la un radioemiţător din Richmond.

În vara anului 1943, Czerniawski a reluat contactul radio cu Parisul. Răspunsul colonelului Oscar Reile a fost cordial, dar rezervat. Interceptările celor de la Bletchley Park indicau faptul că „agentul Hubert" nu se mai bucura de încrederea deplină a nemţilor. Reile se întreba dacă Czerniawski era cel care opera cu radioul sau „un alt operator de radio, care transmitea numai atât cât îi permiteau serviciile secrete britanice". În memoriile sale, scrise cu mulţi ani mai târziu, Reile susţine că era convins, „cu o probabilitate ce viza certitudinea", că Czerniawski era agent dublu britanic. „Unul dintre motivele pentru care am ajuns la această concluzie îl constituie faptul că niciunul dintre mesajele primite prin radio din Anglia nu întreabă nici măcar o dată de cei şaizeci şi şase de membri din *Réseau Interallié* care se aflau încă în mâinile nemţilor." Czerniawski acceptase să lucreze ca spion pentru Germania cu condiţia ca aceştia să nu fie maltrataţi, dar nu se interesa niciodată de soarta ostaticilor. Era o greşeală imensă din partea lui Czerniawski şi a agenţilor britanici, dar pare puţin probabil ca Reile să-şi fi dat seama de asta la vremea respectivă. Dacă era într-adevăr bănuitor, şi-a păstrat îndoielile doar pentru el.

Odată cu trecerea timpului, suspiciunile nemților legate de „Brutus" păreau să dispară. Czerniawski păstra o corespondență neoficială cu Reile, în termeni prietenoși și spirituali. Relația lor atât de cordială l-a făcut pe Harmer să sugereze, „mai mult sau mai puțin serios", ca „Brutus" „să-i trimită un mesaj personal colonelului, prin care să-i spună că Germania a pierdut oricum războiul, dar ar putea să salveze Europa de bolșevism dacă Înaltul Comandament era pregătit să-i lase pe englezi și pe americani să debarce nestingheriți". Czerniawski a prins imediat ideea de a interveni pe lângă Hitler ca să asigure succesul Zilei Z și a declarat că era „o idee excelentă". Și mai surprinzător a fost faptul că Tar a fost de acord: „Îmi place propunerea", a scris el. Czerniawski a pornit imediat să conceapă un mesaj pentru Reile, în care își asuma rolul de purtător de cuvânt al națiunii poloneze.

„Domnule colonel! Simt că este de datoria mea să vă vorbesc cu toată sinceritatea. Nutresc acum convingerea că Germania a pierdut războiul... Trebuie să vă rog să descrieți cu precizie termenii în care Germania este pregătită să colaboreze cu țara mea. Care va fi statutul nostru în Europa și cât de mult este pregătită Germania să acorde concesii înainte de sfârșitul războiului? Știți că am riscat totul pentru idealurile pe care le împărtășim amândoi. Cel mai mare serviciu pe care Germania ar putea să-l ofere acum civilizației europene ar fi ca Înaltul Comandament German să le indice armatelor anglo-americane că nu vor întâmpina opoziție

în momentul debarcării. Armatele voastre ar putea apoi să se alăture celor ale țărilor non-bolșevice ca să salveze Europa de comunism."

Nu se știe dacă acest mesaj a fost trimis vreodată. Dacă a fost, n-a avut niciun ecou.

În decembrie 1943, „Sursele Cele Mai Secrete" dovedesc faptul că „Brutus" se afla din nou pe drumul cel bun: „Se pare că nemții și-au recăpătat încrederea în el. Îl consideră din nou sincer și, odată ce l-au acceptat și îl privesc ca pe un agent important, este puțin probabil să-și schimbe părerea". Cu câteva zile înainte de Crăciun, criptologii au trimis un mesaj interceptat, în care „nemții își exprimă aprecierea față de munca lui «Brutus»". Harmer a început apoi să susțină implicarea activă a lui Czerniawski în Operațiunea „Fortitude". „Cazul «Brutus» ar putea fi dezvoltat, devenind un instrument eficient de înșelare a inamicului", a scris el. Altfel, ar trebui închis, de vreme ce este „o pierdere de vreme absolută" să-i mai furnizăm lui Reile „furaje pentru păsări". Dacă se vor hotărî să închidă cazul, MI5 ar trebui să-i trimită lui Reile un mesaj, le-a sugerat Harmer, spunându-i: „Omul vostru se află acum în mâinile noastre. A fost un gest inteligent din partea voastră să-l recrutați, dar acum știm totul. Credem că este puțin nebun și de aceea nu îl vom executa. Însă vom continua să menținem legătura cu voi, ca să discutăm subiecte de interes reciproc".

Pe de altă parte, dacă se vor hotărî să păstreze cazul deschis, atunci Czerniawski ar trebui să trimită informații

militare false, extrem de valoroase. Reile punea întrebări specifice despre invazia iminentă, „motiv pentru care oportunităţile de a folosi acest caz în operaţiunile de diversiune sunt imense". Transmiţând frecvent mesaje la Paris, „Chopin" ar putea să rivalizeze, în cele din urmă, cu vedeta echipei. „Întrebările adresate lui «Brutus» sunt de aceeaşi factură cu cele adresate lui «Garbo»", iar canalul de transmitere al lui „Brutus" oferea „o legătură mult mai bună decât cel al lui «Garbo»". Într-o notă făcută în dosarul lui „Brutus", John Marriott observa: „Obiectivele pe care le avem de atins din dirijarea agenţilor dubli sunt numeroase, dar există un obiectiv mai presus de toate: atragerea duşmanului spre propria-i pierzanie". Czerniawski a fost reintegrat în marea operaţiune de diversiune.

„Brutus" şi-a marcat întoarcerea în sânul echipei trimiţându-i un mesaj lui Reile prin care îşi expune condiţiile: secretul debarcărilor din Ziua Z în schimbul libertăţii Poloniei.

> „Riscurile implicate în sprijinul acordat Axei ca să reziste ofensivelor viitoare sunt justificate numai dacă am făgăduiala guvernului vostru ca, după înfrângerea Aliaţilor, să ofere guvernului polonez, prin intermediul meu, condiţii de pace liberale. În procesul de instituire a unei organizaţii menite să vă ofere informaţii detaliate şi actualizate despre pregătirile militare pentru o invazie, acţionez doar din motive ideologice şi

din dorința de a asigura Poloniei un loc onorabil în noua Europă. Este singura recompensă pe care o cer."

Iarna londoneză o învăluia pe Lily Sergeyev ca o mantie umedă și rece. Durerea de rinichi nu-i dădea pace. Petrecea ore îndelungate, singură, în apartamentul din Rugby Mansions, deși Maritza Mihailovic, „agentul Snark", se afla mereu în apropiere. La câteva zile, primea vizita lui Mary Sherer, cu servieta ei diplomat, un model al eficienței desăvârșite. Împreună, concepeau și reconcepeau scrisori pentru Kliemann, acoperind subiecte superficiale, presărate însă cu mesaje scrise cu cerneală simpatică, pe care le trimiteau apoi la adresa clandestină din Lisabona. „Informațiile nu par să aibă vreun sens", a scris Lily în jurnalul ei. „Frânturi de conversații despre grade și însemne militare; trenuri văzute în gări; informații surprinse întâmplător în discuțiile din tren." Își vizita rudele de lângă Bristol, însoțită de Mary. Forțele armate, destinate debarcărilor din Normandia, se comasau deja în zonă, dar în scrisorile ei Lily descria „un ținut izolat, cu drumuri pustii", care, în realitate, „vuiau, din zori și până în seară, cât și în timpul nopții, de mișcări de trupe".

Tar Robertson i-a explicat planul în termeni generali: „În ultimele câteva luni, nemții au încercat cu disperare să afle unde plănuim să debarcăm forțele armate. Cu ajutorul tău, putem să-i facem să creadă că ne pregătim să invadăm o zonă de care nici măcar nu avem de gând să ne apropiem. Dacă vom reuși, atunci când vom lansa operațiunea de

debarcare, nemții își vor concentra trupele în locuri cu totul diferite". Nu i-a spus că obiectivul real era Normandia și nici că ținta falsă era Calais: „Nu încerc să ghicesc tabloul de ansamblu pe care îl sugerează aceste crâmpeie de informații. Fără îndoială că nemții vor deduce din ele niște fapte certe", a scris ea în jurnal.

Lily se așteptase ca rolul de agent dublu să-i ofere o viață incitantă. Dar se simțea cumplit de nefericită. Mary Sherer și Gisela Ashley (pe care o cunoștea sub numele de „Louisa") o duceau la restaurantul Chez Kampinski și încercau s-o înveselească. Lily o plăcea pe „Louisa" – se alintau amândouă „puișor" –, dar cu Mary, mereu rigidă, rezervată și complet indiferentă la stările ei sufletești, nu reușea să se înțeleagă. Asistăm astfel la un conflict direct între două culturi și personalități diferite: între o franțuzoaică sentimentală și temperamentală și o englezoaică distantă și conservatoare. „Vreau să iubesc și să urăsc; vreau să trăiesc", scria Lily. „Englezii mi se par reci, taciturni, introvertiți și impenetrabili. Aș vrea s-o văd pe Mary râzând, plângând sau țipând; aș vrea să citesc ceva pe chipul ei împietrit. Îmi pare aproape un robot." Lily a simțit, pe bună dreptate, că, dincolo de masca eficienței și a profesionalismului, se ascundea o persoană vulnerabilă și interesantă. „Felul în care își încrucișează picioarele în spirală, ciorapii pe care îi poartă răsuciți ca un tirbușon, pașii mari pe care îi face când merge, brațele pe care și le balansează pe lângă corp și cântecelele pe care le fredonează uneori – nimic din toate

astea nu se potriveşte cu masca durităţii pe care o afişează în faţa lumii."

Lily le cerea, în repetate rânduri, să i-l aducă pe Babs, dar primea numai răspunsuri neutre şi evazive. Îi trimitea telegrame tot mai mânioase lui O'Shagar, ofiţerul MI6 din Gibraltar, cerându-i veşti despre soarta câinelui. Într-o notă adresată lui Tar, Mary atrăgea atenţia asupra faptului că „agentul Comoara" devenea „extrem de iraţional", iar butoiul cu pulbere stătea să explodeze. „«Comoara» suferă foarte mult din cauza absenţei câinelui ei şi a ameninţat că, dacă acesta nu-şi va face în curând apariţia, refuză să mai lucreze. Cred că problema se poate rezolva, dar vor ieşi scântei." Mary nu era atât de indiferentă cum părea; şi ea iubea câinii şi o înţelegea pe Lily; dar în lumea lui Mary, regulile erau inviolabile. „Nu prea ştiu ce-am putea face ca s-o ajutăm, deoarece – dacă vom trimite câinele pe căi oficiale – va trebui să stea în carantină, lucru care, prin prisma «Comorii», este la fel de rău ca abandonarea lui în Gibraltar. Mi-e teamă că prietenul ei american a lăsat-o de izbelişte şi nu are nici cea mai mică intenţie să-i aducă animalul aici. N-am putea oare să apelăm la ajutorul Marinei Regale prin intermediul comandantului Montagu?" Marea Britanie se pregătea pentru o luptă de amploare, iar MI5 se gândea să aducă ilegal în ţară, cu submarinul, un căţeluş menit să-i ofere liniştea unui agent dublu „volatil".

Lily se plângea de mult timp de „probleme *interne*", cum le numea ea. În decembrie, a fost „cuprinsă de o criză severă de frisoane". Mary i-a spus să-şi revină cât mai

repede cu putinţă. „Nu poţi să fii bolnavă. Nu ai dreptul ăsta!" Era o glumă, firește, dar nu una pe placul lui Lily. Bolnavă, singură şi plângându-şi singură de milă, Lily avea chef de ceartă. Şi o redă în jurnalul ei:

– Mary, este evident acum că pilotul nu o să mi-l aducă pe Babs. N-ai putea să mă ajuţi?

– Nu. Doar ţi-am spus deja.

– Adică refuzi să îndeplineşti promisiunea pe care mi-a făcut-o Benton?

– Nu avem cum să te ajutăm dacă ţi s-a promis ceva ce contravine regulilor.

– În acest caz, nici eu nu trebuie să-mi ţin promisiunea de a lucra cu voi. De acum încolo, n-aveţi decât să vă descurcaţi singuri.

Mary Sherer spumega de furie. Animată de un puternic simţ al datoriei, nu putea să conceapă ca, în toiul războiului, să pui arma jos şi să pleci, refuzând să mai colaborezi.

– Nu vrei să mai lucrezi?

– Firește că nu.

– Dar e absurd. Ştii foarte bine că avem nevoie de tine.

– Şi cu toate astea, nu merit să-mi aduceţi cățelușul.

– Te porţi ca un copil răsfăţat! Vrei ceva cu tot dinadinsul şi faci tot ce poţi ca să-l obţii. Ei bine, n-ai cum. Eşti bolnavă. O să te răzgândeşti când o să analizezi lucrurile cu sânge rece.

Mary a plecat apoi ca o furtună din cameră, trântind uşa în urma ei. A doua zi, în ajunul Crăciunului din 1943, Lily a scris câteva rânduri dezlânate în jurnal: „Am mintea

pustie şi lipsită de gânduri. Mă simt mai uşoară ca aerul şi plutesc pe tavan. O să mor". Maritza, menajera-spion, a anunţat-o pe Mary, care a trimis un mesaj urgent la sediul MI5: „«Comoara» se comportă ciudat. În ciuda stării ei febrile, se plimbă de colo colo în pijama şi stă pe podea în salon. «Snark» a găsit-o dansând".

Lily a ajuns, delirând, la spitalul St Mary. După ce-a examinat-o, doctorul Hanfield Jones i-a pus diagnosticul de litiază renală cronică. Atunci când şi-a revenit, a găsit-o la căpătâiul patului pe Mary Sherer. Lily nu se simţea bine, dar nu era atât de bolnavă cum îşi imagina. Febra şi simţul bine dezvoltat al dramei au convins-o că se afla pe patul de moarte.

– Se pare că nu voi supravieţui, i-a spus ofiţerului ei de caz, cu un gest melodramatic.

– Prostii, i-a răspuns Mary Sherer.

(„Îmi place s-o aud pe Mary spunând cuvântul «prostii», a scris Lily mai târziu. Îl rosteşte cu multă convingere.")

Tar Robertson a venit s-o vadă a doua zi, aducându-i un buchet de narcise. Lily se simţea mai bine, dar era la fel de convinsă că va muri.

– Nu vreau să mor aici, i-a spus ea, în acelaşi stil melodramatic. Dacă aş muri acum, sufletul mi s-ar pierde în ceaţă.

Spre uimirea lui Lily, Robertson, de obicei binevoitor şi vesel, părea acum ciudat de stânjenit. Se simţea însă

mult prea slăbită pentru o altă ceartă. Şi s-a lăsat purtată pe aripile viselor.

În următoarele trei săptămâni, Lily şi-a recăpătat pofta de mâncare şi puţin din entuziasm. La începutul lunii ianuarie, i-a trimis un mesaj lui Kliemann, scris cu cerneală simpatică, explicându-i că tăcerea ei îndelungată se datora bolii. Făcuse rost, i-a mai spus ea, de un radio Hallicrafter „Sky Rider", prin care putea doar să primească mesaje pe o frecvenţă stabilită. Tehnicienii de la BIA au instalat imediat radioul. „Comoara" putea să primească acum ordine şi întrebări direct de la Kliemann. Primul lui mesaj a fost încurajator: „Informaţii deosebit de interesante. Scrisorile ajung bine. Continuă!" Şi a încheiat cu o notă măgulitoare: „Eşti fermecătoare".

O umbră s-a aşternut peste entuziasmul lui Lily odată cu sosirea unei telegrame din Gibraltar, trimise de Kenneth Larson, pilotul american care acceptase să-i transporte căţeluşul în Anglia. Acesta îi spunea că a fost obligat să-l lase pe Babs în Alger. Tonul mesajului i s-a părut extrem de ciudat. I-a arătat telegrama verişoarei sale: „De ce să-l fi lăsat pe Babs în Alger? Oare acesta o fi adevărul? Poate că s-a ataşat de Babs şi vrea să-l păstreze".

Când a adus subiectul în discuţie, Tar Robertson a evitat să-i răspundă. Nici Mary Sherer nu părea dispusă să discute despre asta. Bimbo, sora lui Lily, locuia în Alger: îi va scrie şi o va ruga să afle ce s-a întâmplat cu Babs.

Mary Sherer nutrea ambiții mari pentru „Comoara" lor. Faptul că primea mesaje de la Kliemann era un lucru benefic, dar ca să joace un rol activ în Operațiunea „Bodyguard", avea nevoie de propriul ei radioemițător. Atunci, la fel ca și „Garbo", „Brutus" și „Tricicleta", va putea să trimită pe loc informații false. „Am putea s-o folosim pe «Comoara» în operațiunile de dezinformare", i-a spus Mary lui Tar. „Ar putea să acopere diverse zone și să citeze surse de încredere, fictive și reale. Primele mesaje primite de la nemți indică faptul că agentul nostru se bucură de încrederea lor. N-o putem folosi însă în Operațiunea «Overlord» sau în alte acțiuni de diversiune dacă nu are propriul ei radioemițător."

Au încercat astfel să-l determine pe Kliemann, lent ca întotdeauna, să-i ofere un radio, transmițându-i rapoarte despre activitatea militară din ce în ce mai dinamică: „Se fac anumite pregătiri", i-a spus Lily. „Am nevoie urgent de radioemițătorul promis". Kliemann n-a făcut nimic. „Dacă vom lăsa lucrurile la cheremul lui – a protestat Mary – fie nu va ști ce să facă, fie se va mișca mult prea încet și vom rata oportunitățile." Erau nevoiți să ia taurul de coarne și să treacă la fapte.

Mary Sherer i-a înfățișat lui Robertson un plan îndrăzneț: Lily avea să se ducă la Lisabona, unde se va întâlni cu Kliemann și îl va convinge să-i dea un radio. Era un joc riscant, dat fiind caracterul instabil al lui Lily, dar Sherer era convinsă că va da roadele scontate: „Cred, și sper că sunteți de acord cu mine, că «agentul Comoara» poate să

ducă la bun sfârşit o misiune de o asemenea anvergură". Tar şi-a dat acordul. Au conceput apoi o poveste menită să explice modul în care Lily avea să ajungă în Portugalia. Îi va spune lui Kliemann că, prin intermediul verişoarei ei, Elizabeth Hill, profesor universitar la Cambridge, obţinuse un post la Departamentul de Filme din cadrul Ministerului Informaţiilor, unde redacta scenariile filmelor de propagandă ce urmau să fie difuzate în ţările eliberate de sub cizma naziştilor. A fost astfel trimisă în Portugalia, ca să vorbească cu refugiaţii şi „să obţină informaţii direct de la sursă despre condiţiile din ţările respective". Era o poveste cam firavă, dar Mary era optimistă: „I-aţi oferit gogoşi şi mai mari ca aceasta, iar Kliemann le-a înghiţit pe toate".

Într-o seară, după o zi grea în care repetase povestea împreună cu Mary, Lily s-a întors în apartament, unde o aştepta o scrisoare de la sora ei, ce purta ştampila Algerului. A citit prima frază de nenumărate ori, împietrită de uimire: „Draga mea, îmi pare rău pentru durerea pe care ţi-o voi provoca, dar e mai bine să cunoşti faptele ca să nu-ţi mai faci planuri de viitor: nu-l vei mai revedea niciodată pe Babs pentru că a pierit sub roţile unei maşini". Câinele ei, probabil singura fiinţă pe care a iubit-o cu adevărat şi care i-a dăruit iubirea lui necondiţionată, murise.

Lily era distrusă. „Totul îmi este complet indiferent acum. Singurătatea mă învăluie ca o mantie neîndurătoare; sunt singură, complet singură." Împrejurările morţii lui Babs nu aveau niciun sens. De ce-a ajuns Babs în Alger? Dacă se afla în grija autorităţilor, de ce-a pierit sub roţile

unei maşini? De ce şefii ei păreau atât de evazivi când aducea subiectul în discuţie? De ce nu şi-au onorat promisiunea de a-l aduce pe Babs în Marea Britanie?

Când Mary Sherer a venit la ea în ziua aceea, nu i-a spus nimic de Babs, deşi cunoştea prea bine soarta tragică a căţeluşului ei drag, şi o ştia de câtva timp, Lily era convinsă de asta. Durerea lăsa, încetul cu încetul, locul mâniei; Lily nu avea nici cea mai mică îndoială – englezii i-au ucis câinele. Şi s-ar putea să fi avut dreptate.

Lily credea, mânioasă şi înverşunată, că Babs a fost sacrificat de MI5, că moartea lui constituia o soluţie convenabilă pentru o problemă supărătoare. Poate că Babs a fost „lichidat", sacrificat pe altarului războiului, sau poate că moartea sa a fost doar un accident. Soarta lui Babs rămâne învăluită în mister. Arhivele MI5 au fost „curăţate" în mod frecvent după război, dar când un dosar este declasificat, este însoţit de obicei de un index care conţine, în ordine cronologică, toate capitolele din dosarul original. Cu alte cuvinte, putem să vedem informaţiile care au dispărut. Între 25 noiembrie şi 29 decembrie 1943, nu mai puţin de nouă capitole diferite au fost adăugate în dosarul «Comoara» referitoare la Babs. Titlurile sunt revelatoare: „Raport întocmit de Mary Sherer despre «Comoara» şi câinele ei"; „Note informative privind regulile de carantină referitoare la câinele «Comorii»"; „Anchete efectuate la cererea SIS privind câinele «Comorii»"; „Note privind câinele «Comorii»", şi aşa mai departe. Toate aceste capitole au fost luate din dosar şi distruse.

Mary Sherer era surprinsă să vadă că, după durerea provocată de vestea morţii lui Babs, Lily îşi revenea extrem de bine. Părea „veselă şi extrem de entuziasmată de cazul ei", cât şi dornică să plece cât mai repede la Lisabona ca să-l vadă pe Kliemann. Dacă i-ar fi citit jurnalul, Mary şi-ar fi făcut o impresie cu totul diferită. Lily era o actriţă înnăscută, o sclavă a propriilor sentimente, dar şi o maestră a disimulării, ascunzându-şi cu abilitate trăirile atunci când voia s-o facă. „Acum pot să mă lepăd uşor de propria-mi piele", a scris ea. „Comoara" plângea după Babs şi voia să se răzbune.

16

„ARTISTUL" PICTEAZĂ UN TABLOU

Johnny Jebsen începea să-şi piardă entuziasmul. Nutrea acelaşi dispreţ faţă de regimul nazist, dar conştiinţa lui contorsionată se împotrivea ideii de a-şi trăda colegii germani. Mai mult, Gestapoul nu părea să mai fie un pericol atât de mare. Kammler, ofiţerul corupt al Abwehrului din Lisabona, trimisese un raport în care susţinea că Duşko Popov era, probabil, agent dublu, deoarece „cantitatea şi calitatea" rapoartelor sale se deterioraseră vădit, arătând apoi cu degetul şi spre Jebsen. Aflând acest lucru, Jebsen i-a adresat amiralului Canaris, şeful Abwehrului, o petiţie personală, „protestând cu violenţă împotriva maşinaţiunilor lui Kammler menite să-l discrediteze" şi declarându-şi „intenţia de a renunţa la munca sa şi de a se întoarce la Berlin ca să se înroleze în armată" dacă nu i se va permite să plece la Lisabona, ca să se ocupe personal

de cazul Popov. Cacealmaua a funcţionat. Canaris a hotărât că denunţul lui Kammler a fost „rău intenţionat" şi l-a trimis pe Frontul de Est.

Duşmănoase sau nu, suspiciunile lui Kammler erau absolut corecte, iar motivele lui Canaris de a le ignora erau, ca toate acţiunile amiralului, obscure. Canaris complota, fără îndoială, împotriva lui Hitler. Jebsen a fost trimis la Lisabona cu ordine vagi „de a consolida paravanul sub care se desfăşura corespondenţa cu agenţii". Convins fiind că nu se mai afla în pericol imediat, Jebsen i-a sugerat lui Kenneth Benton de la MI6 că poate ar fi mai bine, la urma urmei, să rămână independent. I s-a spus cu fermitate că era mult prea târziu ca să mai dea înapoi, dar l-au asigurat că – „dacă vrea, după cum susţine, să facă tot ce-i stă în putinţă să distrugă regimul nazist – atunci trebuie colaboreze cu noi fără scrupule". Şovăiala lui Jebsen a luat sfârşit: „L-am convins că făcuse un pas irevocabil şi că era în concordanţă cu principiile sale antinaziste ca de acum înainte să participe activ, şi nu doar pasiv în lupta împotriva regimului actual din Germania". Vrând-nevrând, „Artistul" se afla în echipă, la bine şi la rău, şi pentru totdeauna.

Britanicii aveau acum, pentru prima oară, un spion german cu rădăcini adânci în Abwehr, care lucra „necondiţionat" pentru cauza Aliaţilor. „Faptul că Johann Jebsen este pregătit să ne furnizeze informaţii prin intermediul «Tricicletei» ne oferă multiple posibilităţi", susţine Guy Liddell. Dar Jebsen reprezenta şi un potenţial pericol. Un raport adresat lui Churchill descrie factorii de risc:

„S-a ivit o situaţie dificilă în momentul în care agentul de contact (al «Tricicletei») a luat recent legătura cu autorităţile britanice de la Madrid, spunându-le că nemţii nutresc suspiciuni serioase în privinţa lui şi s-ar putea să fie nevoit să ceară azil în Marea Britanie. Susţine că nu mai vede nicio speranţă în victoria Germaniei şi că – dacă ar putea să obţină paşaport britanic, care i-ar permite să trăiască în tihnă după război – ar fi dispus să accepte orice ofertă rezonabilă. Deşi acest agent de legătură deţine numeroase informaţii de o valoare inestimabilă, fuga lui în momentul de faţă i-ar compromite pe agenţii care lucrează cu el, printre care se numără şi «Tricicleta», şi în care, până acum, nemţii au avut încredere".

Reţeaua lui Popov nu era singura în pericol. Jebsen ştia prea multe. Cunoştea, de exemplu, (sau bănuia) identitatea spionilor germani care activau în Anglia. Dacă avea să ofere această informaţie serviciilor secrete britanice, iar agenţii respectivi îşi continuau activitatea, atunci va şti că aceştia se aflau sub control britanic. Pentru prima oară, s-a stârnit un conflict de amploare, o dispută acerbă între ofiţerii de caz ai secţiei B1A, dornici să-şi protejeze propriii agenţi. Hugh Astor, şeful lui „Bronx", a tras prima salvă de tun:

„Dacă «Artistul» este dispus să ne ofere informaţii, ne va oferi în scurt timp suficiente informaţii ca să-i arestăm, cel puţin, pe «Garbo» şi pe «Cornoara». Indiferent

cât de discret vom trata problema, «Artistul» va intui, în cele din urmă, că toți acești agenți operează sub controlul nostru. Astfel, soarta unora dintre cei mai valoroși agenți ai noștri va depinde în totalitate de toanele unui neamț, despre care știm că este extraordinar de inteligent, dar lipsit de scrupule și necinstit, și care ar putea să transmită mai departe aceste informații germanilor, fie din proprie voință, fie obligat de împrejurări. «Artistul» n-a acționat niciodată animat de loialitatea față de partidul nazist. A fost întotdeauna motivat de dorința de a-și servi propriile interese. În trecut, a fost în avantajul lui să protejeze organizația «Tricicletei» – asta l-a împiedicat să ajungă pe Frontul de Est și i-a oferit câștiguri financiare considerabile.

Pericolul de a fi descoperit de Abwehr crește pe zi ce trece. Ar putea fi arestat de Gestapo și ne-ar putea compromite agenții fie sub stresul interogatoriilor, fie ca să întoarcă situația în favoarea lui. Pierderea unui număr mare de agenți BIA ar fi, în sine, o lovitură serioasă, dar lucrurile ar fi și mai grave dacă această pierdere ar surveni după implicarea agenților în planul de diversiune «Overlord» («Fortitude»), deoarece Abwehrul ar putea astfel să le citească «pe dos» corespondența. Singura misiune a unui agent BIA, în momentul de față, este să joace un rol activ în implementarea planului de diversiune. Orice agent care nu este capabil să îndeplinească acest rol nu-și are rostul. Organizația «Tricicletei» nu poate să participe la planul

de diversiune, deoarece există pericolul ca nemții să afle oricând că «Tricicleta» operează sub controlul nostru. Sub nicio formă, «Artistul» nu poate să rămână în Peninsula Iberică".

„Sunt de acord cu aceste argumente din toate punctele de vedere", a scris Tommy Harris, ofițerul de caz al lui „Garbo". „Sunt convins că, odată cu trecerea timpului, riscul la care este supus cazul «Garbo» crește tot mai mult. Dacă nu vom lua măsuri imediate prin care să întrerupem orice contact cu «Artistul» sau să-l evacuăm fără întârziere din Spania, atunci riscul distrugerii cazului «Garbo» devine inevitabil." Dacă Jebsen avea să fie adus în Marea Britanie, MI5 putea „să-l interogheze în voie", susținea Harris. „Am putea să obținem numeroase informații prețioase de la «Artist», evitând în același timp pericolul ca agenții noștri valoroși să fie compromiși". Dar dacă Jebsen avea să dispară, nemții îl vor suspecta imediat pe Popov: pentru siguranța planului de diversiune, „agentul Artistul" trebuia îndepărtat imediat, iar „agentul Tricicleta" – eliminat.

Cel care și-a asumat prezentarea contraargumentelor a fost Ian Wilson, ofițerul de caz al lui Popov. Avocat de profesie, rezervat și riguros, Wilson îl studiase pe Johnny Jebsen și a sărit în apărarea lui cu ferocitatea tipică unui jurist.

„Mă aflu în completă contradicție cu domnul Harris și cu domnul Astor. Pot să pretind că dețin

cunoştinţe mult mai aprofundate despre mentalitatea şi poziţia «Artistului» decât oricine altcineva din acest birou. Riscul ca «Artistul» să divulge informaţii ne-a fost înfăţişat în termeni mult prea exageraţi. Nu-mi imaginez circumstanţele în care «Artistul» ar considera că nu ar mai fi în interesul lui, contrazicându-şi astfel şi propriile înclinaţii, de a continua să acţionze într-o manieră avantajoasă pentru noi. Nu sunt deloc de acord cu faptul că este lipsit de scrupule şi necinstit. Poate că este într-adevăr lipsit de scrupule şi necinstit faţă de actualul guvern german, dar a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să-i protejeze pe agenţii dubli a căror existenţă nu-i este deloc străină («Tricicleta», «Balonul» şi «Jeleul»). Jebsen s-a străduit să-i spună adevărul «Tricicletei», în ciuda faptului că ştie prea bine că acesta va transmite informaţiile britanicilor. Nu există nicio dovadă care să ateste neadevărul spuselor sale. Din proprie voinţă, şi-a asumat riscul de a-şi păstra poziţia. Nu sunt de acord, aşadar, că a acţionat animat doar din dorinţa de a-şi servi propriile interese. «Artistul» însuşi se teme că este în pericol, dar nu avem dovezi independente în acest sens. Dacă «Artistul» va fi arestat de Abwehr sau de Gestapo, va încerca, fără îndoială, să ascundă faptul că ne oferea direct informaţii. Mi se pare culmea prostiei să ne debarasăm în mod deliberat, în stadiul actual, de o mare parte din membrii organizaţiei noastre."

La fel ca majoritatea instituţiilor oficiale, care se confruntă cu facţiuni rivale şi alternative la fel de imposibile, MI5 a preferat să aştepte, să privească şi să-şi facă griji, fără să ia vreo măsură. Destinul sistemului Crucii Duble depindea acum de caracterul lui Johnny Jebsen, un spion curajos şi loial, în opinia lui Wilson, dar un oportunist imprevizibil şi egoist, în ochii colegilor lui de la MI5.

„Riscul de a fi supravegheat de Gestapo" nu era atât de mare la Lisabona, susţinea Wilson, iar „Sursele Cele Mai Secrete" le vor oferi orice indiciu care le-ar da de înţeles că autorităţile ameninţă să-l prindă pe Jebsen: „Dacă «Artistul» s-ar afla în pericol de a fi răpit, va fi evacuat fără întârziere."

Jebsen a sosit la Lisabona pe 16 octombrie 1943, unde a fost luat „sub aripa" unui ofiţer MI6, Charles de Salis. Lingvist şi poet, în vârstă de treizeci şi trei de ani, recrutat în MI6 de Kim Philby (şeful MI6 din Peninsula Iberică, ce opera ca spion sovietic, după cum s-a aflat mai târziu), de Salis îşi petrecuse mare parte din viaţă în Spania, unde se împrietenise cu poetul Federico García Lorca. Era „un estet modest", spune o descriere, „un povestitor şi un imitator amuzant". El şi Jebsen s-au înţeles de minune de la bun început. De Salis avea instrucţiuni stricte: „«Artistul» este hotărât să continue jocul până în ultimul moment, dar dacă se dovedeşte că partida s-a încheiat şi există pericolul să fie prins, îl vom trimite în Gibraltar. Ai autoritatea deplină de a-l scoate pe «Artist» din ţară dacă, după opinia

ta, jocul s-a sfârşit, lăsând îndoiala să planeze asupra sorţii şi destinaţiei sale".

Abwehrul din Madrid era mult mai extins şi bine organizat, având peste 200 de ofiţeri şi 300 de secretare. Activităţile de spionaj se desfăşurau fără încetare, în concordanţă cu eforturile istovitoare depuse de Karl-Erich Kühlenthal, care, deşi credul, era considerat de MI5 ca fiind „un om eficient, ambiţios şi periculos, înzestrat cu o capacitate de muncă uluitoare". În schimb, Abwehrul din Lisabona, aflat sub conducerea lui Ludovico von Karsthoff, activa într-un ritm lent şi relaxat. Sediul central al organizaţiei, un apartament confortabil de lângă ambasadă, avea un personal alcătuit din treizeci de oameni, dintre care jumătate erau secretare, plus câţiva indivizi dubioşi, al căror rol nu era bine definit. Ofiţerii nu făceau mare lucru – recuperau doar scrisorile trimise la diverse adrese clandestine din Lisabona. Activităţile se desfăşurau, aşadar, în tihnă, deoarece „caracteristicile portughezilor – dragostea pentru melodramă, tendinţa de a lansa zvonuri şi firea lor nestatornică – îi împiedicau să lucreze ca agenţi", considerau nemţii. Singurul informator demn de menţionat era Paul Fidrmuc, agentul „Ostro", care era, firește, doar un şarlatan.

În timp ce Kühlenthal şi colegii săi munceau pe brânci la Madrid, ofiţerii Abwehrului din Lisabona îşi dedicau timpul plăcerilor personale, în frunte cu von Karsthoff, care „constituia un exemplu pentru existenţa lor lipsită de griji". Cu banii însuşiţi din plăţile lui Popov, von Karsthoff îşi cumpărase un Cadillac nou, o casă la ţară în apropiere

de Sintra şi încă o maimuţă, ca animal de companie. Un ofiţer al Abwehrului, care sosise la Lisabona cu puţin înainte de Jebsen, a fost şocat de comportamentul noilor săi colegi, care „duceau o viaţă depravată şi imorală în Lisabona, complet indiferenţi faţă de îndatoririle lor". Unii aveau relaţii intime cu secretarele lor. Alţii consumau cocaină. „Toţi aveau foarte mulţi bani, majoritatea aveau propriile lor maşini, plecau adesea în călătorii de plăcere prin Portugalia şi îşi petreceau serile în cazinouri." Jebsen se simţea ca acasă. Deoarece von Karsthoff era dependent de Popov, era puţin probabil să facă valuri – mai ales după ce Jebsen i-a promis „un post de manager într-o firmă din Viena după terminarea războiului". Jebsen a început să se relaxeze, convins fiind că prietenii lui din Berlin îl vor avertiza dacă duşmanii încercau să-l împresoare, iar englezii îl vor scoate fără întârzire din ţară.

Exista chiar posibilitatea, în cazul unei crize, ca Jebsen să fugă fără să distrugă reţeaua „Tricicletei". Concepuse un plan ciudat de retragere, convingându-şi şefii că putea să ajungă în Anglia ca spion cu ajutorul unuia dintre cei mai bogaţi oameni din Marea Britanie. Tatăl lui îi salvase cândva viaţa lordului Rothschild, din familia de bancheri, spunea povestea născocită de Jebsen, iar el, „simţindu-se îndatorat, era dornic să facă tot ce-i stătea în putinţă ca să se revanşeze"; cu ajutorul „prietenilor influenţi" ai lui Rothschild, Jebsen avea să intre în ţară ca refugiat, evitând astfel să fie arestat; odată ajuns în Anglia, avea să pozeze în

postura „unui neamț căzut în dizgrația regimului" și avea să lucreze ca spion pentru Germania.

Povestea era doar o pură plăsmuire, dar ca să-i confere credibilitate, Jebsen purta „de câteva luni o corespondență complet fictivă cu lordul Rothschild, și el un personaj imaginar". Serviciile secrete britanice urmăreau, prin interceptări radio, această intrigă neobișnuită și știau că „Abwehrul deținea un dosar întreg ce conținea copiile scrisorilor «Artistului» și ale răspunsurilor lui Rothschild". În realitate, ar fi fost imposibil pentru oricare cetățean britanic, indiferent cât de bogat ar fi fost, să încalce legile, ajutând un cetățean german să pătrundă în Marea Britanie și „să rămână acolo în libertate". Abwehrul nu avea însă de unde să știe asta și, ținând seama de convingerile naziștilor referitoare la puterea bancherilor evrei, a tras concluzia că lordul Rothschild, „cu susținerea puternică de care se bucura", putea să tragă orice sfori. Aflând de „planul Rothschild", un oficial al Abwehrului a declarat: „*was diese Juden sich alles leistein*" (evreii ăștia pot să facă orice vor).

Dacă Jebsen avea să descopere că urma să fie arestat de Gestapo, le va spune colegilor săi din Abwehr că îi sosise viza promisă de prietenul său, Rothschild, și apoi avea să dispară. Englezii îl vor ajuta să ajungă la Londra; nemții îl vor considera un agent loial, care lucra în Marea Britanie, iar B1A îl va transforma într-un alt agent dublu. Ca să-i susțină povestea, MI5 a conceput o scrisoare din partea Ministerului de Interne, care spunea că „lordul Rothschild a cerut cu insistență acordarea unui tratament special pentru

acest caz". Jebsen o putea arăta astfel ca dovadă colegilor săi. Robertson a încuviințat, cu prudență, această șaradă complicată, subliniind faptul că era „un plan ingenios, dar nu lipsit de pericole".

Victor Rothschild, expert în operațiuni de sabotaj în MI5, era cu adevărat un lord Rothschild și n-a fost deloc încântat să descopere că numele său era manipulat în acest fel. Nu avea nicio legătură cu Jebsen și se temea că – dacă povestea avea să iasă la iveală – oamenii ar putea să tragă concluzii greșite. „Ar putea să pară un capriciu din partea mea, dar aș vrea să se specifice în mod public faptul că afacerea lord Rothschild-«Artistul» este pur imaginară."

Pe 10 noiembrie 1943, avionul DC3 spre Lisabona a decolat de pe aeroportul Whitchurch, având la bord nu mai puțin de trei membri ai echipei Crucii Duble. Ian Wilson de la MI5 și maiorul Frank Foley de la MI6 călătoreau împreună sub numele de domnul Watson și domnul Fairclough. Separat, pe un alt loc, ignorându-și ofițerii de caz și călătorind sub propria identitate, se afla Dușko Popov. Serviciile secrete britanice au luat hotărârea de a-l trimite pe „Tricicletă" din nou în Portugalia, pentru că acest lucru îl va ajuta să-și consolideze poziția în preajma Zilei Z: „După ce se va întoarce în Anglia, toate informațiile fictive, pe care le vom transmite nemților prin intermediul lui, vor avea mai multe șanse să pară verosimile". Din cauza incertitudinii ce plana în jurul lui Jebsen, Popov nu urma să-i furnizeze deocamdată informații false, ca nu cumva să fie descoperit. Ducea, în schimb, cu el o valiză diplomatică

având însemne iugoslave, înțesată de materiale prețioase pentru von Karsthoff: însemnări, fotografii și documente, informații corecte și aparent utile pentru inamic, dar, în esență, lipsite complet de valoare. Dacă totul avea să meargă conform planului, se va întoarce în Marea Britanie imediat după Crăciun, „la timp ca să participe la marea operațiune de diversiune".

Wilson și Foley intenționau să-l întâlnească pe Jebsen la Lisabona, să-i evalueze caracterul, să-l interogheze și să-i consolideze hotărârea: „Trebuie să-l convingem de faptul că prezența lui alături de noi este inestimabilă; trebuie să-l împiedicăm să creadă că își trădează țara; trebuie să-l tratăm ca pe un vizionar, cu un orizont larg și o perspectivă internațională, care realizează că războiul va fi câștigat de Aliați, iar partidul nazist și puterea militară din Germania vor fi eliminate". Îi vor spune că „orice acțiune menită să grăbească sfârșitul războiului este atât în avantajul Germaniei, cât și al întregii omeniri, salvând vieți care s-ar pierde inutil prin continuarea conflictului armat". Îi vor cere apoi detalii despre fiecare aspect al serviciilor secrete germane – de la spioni la cerneluri invizibile și porumbei.

Charles de Salis de la MI6 a aranjat o întâlnire la o casă conspirativă din Lisabona. Îl așteptau de o oră când Jebsen și-a făcut, în sfârșit, apariția – neîngrijit, purtând un impermeabil negru și murdar și pantofi nelustruiți. Le-a zâmbit cu căldură și le-a întins mâna. Wilson i-a observat degetele pătate de nicotină și verigheta încrustată ostentativ cu o piatră de rubin. Wilson era un avocat englez, cu vederi

puternic conservatoare, un susţinător fervent al tradiţiilor şi convenţiilor; Johnny Jebsen era un oportunist lipsit de scrupule, decadent şi neconvenţional. Nu aveau aproape nimic în comun. Cu toate acestea, între ei s-a născut o afinitate care se va adânci odată cu trecerea timpului. Johnny era un negociator prin excelenţă şi, înainte de a trece la afaceri, voia nişte garanţii: imunitate privind urmărirea penală în cazul acuzaţiilor de falsificare; obţinerea cetăţeniei daneze sau britanice după război; şi promisiunea „de a avea grijă de soţia lui dacă avea să i se întâmple ceva". Ultima clauză reliefa o trăsătură caracteristică: Jebsen avea o aventură în Lisabona cu o secretară din Abwehr; avea o amantă la Paris şi încă una, recent „achiziţionată", la Madrid. Dar, în ciuda obiceiurilor lui adulterine cronice, îi era profund loial soţiei sale, Lore. Ultima rugăminte era cât se poate de umană: „Dacă informaţiile obţinute de la «Artist» ne vor ajuta să arestăm agenţi germani, aceştia nu vor fi executaţi".

Wilson şi-a formulat cu grijă răspunsul: „Am stabilit că orice garanţie voia de la noi depindea de faptul că, după război şi având informaţii complete, vom fi convinşi că a făcut tot posibilul să ne ajute şi că nu a încercat niciodată să ne inducă în eroare". A fost suficient pentru Jebsen: în ciuda cinismului său, fiind un admirator înfocat al lui P.G. Wodehouse, credea cu tărie în promisiunile englezilor, convins fiind că se ţineau de cuvânt.

Liniştit şi relaxat, Jebsen a început să divulge secrete. În următoarele patru zile, fumând ţigară de la ţigară

şi bând şampania ca pe apă, a zugrăvit un tablou detaliat al mecanismului din interiorul serviciilor secrete ale celui de al Treilea Reich şi luptele pentru putere din cadrul Înaltului Comandament Nazist. „Abwehrul este, în general, demoralizat şi cinic, iar OKW-ul (Oberkommando der Wehrmacht) ştie de cel puţin un an că Germania a pierdut războiul", le-a spus el. Serviciile secrete germane erau dezorganizate, măcinate de corupţie şi subminate de lupte interne. Canaris era supus unor presiuni intense din cauza comploturilor puse la cale de Himmler de a prelua Abwehrul şi de a-l îngloba în SD, serviciul secret al partidului nazist. „Himmler este cel mai ambiţios om din Germania, dar ştie că armata nu-l va tolera în locul lui Hitler, aşa că îi rămâne loial. Contrar convingerilor comune, Hitler nu îşi execută vechii prieteni dacă n-au devenit un pericol pentru el. Liderii SS-ului îi vor rămâne, aşadar, loiali lui Hitler, iar trupele SS se află complet sub influenţa liderilor lor." Jebsen avea o memorie extraordinară; acest omuleţ neliniştit era „un dicţionar viu al întregului Gestapo".

Ceva mai devreme în acelaşi an, la Madrid, Jebsen îi relatase lui Benton zvonurile despre „un lansator de rachete" perfecţionat de oamenii de ştiinţă ai lui Hitler. Acum avea informaţii mult mai solide, bazate nu pe zvonuri, ci obţinute în dormitor. Pe când se afla în Spania, înainte de a contacta MI6, în timp ce frecventa cinematograful lui preferat, ce difuza filme pornografice, Jebsen a cunoscut o femeie căsătorită, baroana Gertzen, cu care a început o

aventură. Era secretara unui producător german de avioane, pe nume Henschel, ale cărui fabrici furnizau elemente pentru proiectul unei bombe zburătoare. „Baroana este îndrăgostită de «Artist» şi s-a lăsat uşor convinsă să vorbească despre probabilitatea unor bombardamente severe asupra Marii Britanii." Jebsen i-a spus că avea să plece în curând în Anglia şi şi-a exprimat teama „de a călători într-o ţară care ar putea fi obiectul unui atac cu arma secretă a lui Hitler". Jebsen a brodat chiar o poveste potrivit căreia „cineva i-ar fi prevestit viitorul, spunându-i că avea să fie lovit de un fulger în decembrie".

Baroana Gertzen, o femeie cumplit de naivă, avea acces la toată corespondenţa şefului ei: „A promis imediat că îi va oferi toate detaliile despre armă şi l-a asigurat că îi va trimite o telegramă, indiferent unde se va afla «Artistul», prin care îl va anunţa când va fi lansată racheta. Dacă se va afla în Anglia, vestea îi va oferi timpul necesar ca să fugă în Scoţia". Lansatorul de rachete, a raportat Jebsen, se construia „într-o staţie experimentală, situată în Peenemünde", pe coasta baltică a Germaniei. Englezii ştiau ce se întâmplă în Peenemünde. RAF-ul atacase zona în luna august. Dorinţa lui Jebsen de a le furniza informaţii atât de explozive, obţinute în dormitor, era un indiciu atât al loialităţii, cât şi al vicleniei sale.

Unul câte unul, le-a expus apoi numele spionilor germani care operau pe teritoriul britanic şi modul în care erau evaluaţi la Berlin: Popov, suspectat în timpul sejurului în America, se bucura din nou de aprecierea Abwehrului;

„Balonul" era „leneş"; „Jeleul" nu era consistent, deşi se dovedea uneori util. Agentul „Ostro", mult mai bine văzut în ochii Abwehrului, „nu-şi dezvăluia niciodată agenţii sau sursele de informaţii". Jebsen a promis că va afla mai multe despre misteriosul „Ostro". A continuat apoi să le ofere detalii exacte despre reţeaua „Garbo", furnizându-le „informaţii amănunţite despre agenţii cei mai secreţi", inclusiv modalităţile şi sumele de plată.

Exact asta speraseră serviciile secrete britanice să nu facă. Wilson era înspăimântat: „Ne-a oferit anumite informaţii menite să ne ajute să localizăm aceşti agenţi dacă existau cu adevărat şi nu se aflau deja sub controlul nostru, şi s-ar putea să fi tras concluziile corecte în urma reacţiilor noastre". Jebsen le-a mărturisit că uşurinţa cu care „Garbo" („agentul Arabel", cum îl „botezaseră" nemţii) transmitea rapoartele din Marea Britanie îi stârnea suspiciuni de mult timp şi bănuia că şi Kühlenthal ar putea fi pe statul de plată al MI6: „Ne-a lăsat să înţelegem, fără urmă de îndoială, că era ferm convins că noi controlăm organizaţia de spioni". Wilson a făcut tot ce i-a stat în putinţă „ca să-l deruteze pe «Artist» în privinţa agenţilor B1A" şi să-l trimită pe o pistă falsă. Extirparea spionilor din Anglia nu era „un obiectiv atât de important", a declarat el. Dar Johnny Jebsen nu era un tâmpit. „«Artistul» mi-a creat impresia clară că nu credea în existenţa agenţilor care trimiteau scrisori sau mesaje din Anglia", şi bănuia că aceşti spioni erau „fie controlaţi, fie inexistenţi (sau şi una, şi alta)". În momentul în care se va dovedi că MI5 nu va folosi informaţiile

ţiile furnizate, va înţelege că reţeaua germană de spionaj era doar o simplă „făcătură".

Poziţia lui Jebsen, susţinea el, „se îmbunătăţise considerabil" de la sosirea lui la Lisabona. Atât Canaris, cât şi Georg Hansen, şeful Abwehrului din străinătate, îl protejau, şi avea ordine stricte să nu se întoarcă în Germania până la rezolvarea problemei cu Gestapoul. Exista încă pericolul ca „Gestapoul să-l răpească şi să-l ducă în Germania, unde va fi lichidat", dar un prieten din SD l-a asigurat că „era imposibil acum să fie răpit din Portugalia". Chiar şi aşa, Jebsen ştia ce avea să se întâmple dacă se va descoperi că lucra ca spion pentru britanici: un comando al morţii din Ablege Kommandos avea să pornească pe urmele lui. „Folosesc o otravă, care poate fi dizolvată în apă sau strecurată în mâncare, fără să aibă niciun gust", a spus Jebsen, pe un ton sumbru. „Douăzeci de minute mai târziu, după survenirea morţii, nu mai rămâne nici urmă de otravă în corp." Era convins că avea să fie avertizat la timp de iminenţa vreunui pericol, dar ca măsură suplimentară de precauţie, începuse o aventură cu Lily Grass, secretara lui Aloys Schreiber, noul şef al serviciilor de contraspionaj din Lisabona. Dacă Gestapoul intenţiona să-l prindă pe Jebsen, avea să-l anunţe din vreme pe Schreiber. Lily Grass va prinde atunci de veste şi îl va avertiza.

„Jebsen îi acordă o atenţie deosebită lui Lily Grass", a raportat Wilson. „Este îndrăgostită de «Artist», iar dacă acesta se va strădui să ascundă faptul că o consideră plictisitoare, se va putea baza pe ajutorul ei." Wilson era

impresionat de voința și de ingeniozitatea lui Jebsen: „Ne-am creat o impresie extraordinară despre curajul și tenacitatea lui și nu credem că va cere azil dacă nu va fi absolut necesar".

Wilson a analizat motivele „extrem de complexe" ale lui Jebsen: „Antipatia profundă față de nazism; încrederea în sistemul politic britanic; convingerea că Germania a pierdut războiul; teama de comunismul care poate fi evitat doar prin creșterea influenței Marii Britanii în Europa de Vest; disprețul față de corupția și ineficiența Abwehrului; conștientizarea faptului că viitorul lui în afaceri depinde de revenirea la activitățile comerciale normale; dorința de a se reasigura". Jebsen părea animat deopotrivă de oportunism, de idealism și, mai presus de toate, de loialitatea față de Popov. Dacă avea un crez, acesta era „Codul de onoare al Wooster-ilor" din romanul cu același nume al lui P.G. Wodehouse: „Nu-ți dezamăgi niciodată prietenii!" „N-a pomenit niciodată de vreo recompensă financiară și sunt sigur că nu așteaptă sprijin financiar." Era pregătit să plăsmuiască informații false și să le trimită apoi nemților: „«Artistul» susține că – dacă avem nevoie de «furaje pentru păsări» – să-i permitem să le conceapă singur, pentru că știe exact ce vor nemții și le compune deja de ani de zile".

Jebsen era un personaj straniu, credea Wilson, obosit și îmbătrânit înainte de vreme, desfrânat și extravagant, dar ciudat de romantic. „Pare cu zece mai bătrân decât cei treizeci de ani pe care îi are; păr blond-roșcat, pieptănat

pe spate; mustață deasă; zvelt și ușor adus de spate; ochi albaștri-cenușii și pomeți foarte pronunțați; ten palid, bolnăvicios (suferă de vreo boală de plămâni?); fumează cam 100 de țigări pe zi; dinți stricați din cauza fumatului excesiv; mănâncă puțin și bea numai șampanie; nu știe să conducă o mașină; călărește; și scrie cărți filosofice." Cu toate acestea, după cum o dovedește istoria lui amoroasă, era înzestrat cu o putere de atracție uluitoare și o tărie de caracter fascinantă, care îi estompau nervozitatea permanentă. Wilson avea încredere în el. „Nu există nicio îndoială că «Artistul» acționează în primul rând din interes, dar și din loialitate și perspicacitate. Este puțin probabil ca un om ca el, de o inteligență incontestabilă, să încerce să ne înșele în privința unor aspecte care vor ieși la iveală după război." Wilson era convins că Jebsen era pregătit să-și riște viața pentru cauza Aliaților. „Cred cu fermitate că «Artistul» își dorește din tot sufletul să lucreze cu noi." „Sper ca relația noastră de colaborare să dăinuie cât mai mult timp cu putință", i-a spus Wilson când s-au despărțit.

Raportul lui Wilson a fost primit la Londra cu încântare și consternare. Informațiile oferite de Jebsen erau de o valoare inestimabilă și exista promisiunea unui flux continuu de materiale valoroase. Pe de altă parte, alimentându-le temerile lui Astor și Harris, Jebsen se afla în poziția de a expune adevărul despre rețelele germane de spionaj care operau în Marea Britanie și care furnizau acum materiale fictive extrem de importante în contextul iminenței Zilei Z. „Amploarea cunoștințelor pe care «Artistul» le deține despre

«Garbo» constituie o problemă îngrijorătoare", a scris Tar, care se întreba dacă Jebsen știa sau doar bănuia că spionii germani din Anglia erau fie imaginari, fie agenți dubli. „Dacă am aborda direct această chestiune, i-am stârni, fără îndoială, suspiciuni." „Nu cred că are vreo dovadă palpabilă", l-a asigurat Wilson. Dar Jebsen nu avea nevoie de dovezi. Fluxul continuu de informații furnizat de spionii Zilei Z constituia o dovadă certă a operațiunii ample de dezinformare, menite să înșele Înaltul Comandament German.

„Zelul și abilitatea «Artistului» frizează penibilul", scrie un raport adresat lui Churchill. „A început să ne ofere informații despre rețelele germane de spionaj din această țară. Dintre acestea, cea mai importantă este organizația «Garbo», în privința căreia nu este deloc de dorit să ne informeze. În momentul de față, suntem implicați în acțiunea delicată de inducere în eroare a acestui agent valoros. Există mari șanse de succes."

În timp ce Jebsen făcea cunoștință cu noii săi șefi britanici, Dușko Popov și-a contactat agenții germani de legătură. Von Karsthoff se bucura să-l vadă: Popov nu era doar spionul lui cel mai valoros, ci și garantul vieții sale luxuoase. A examinat, cu un ochi mai puțin critic, informațiile aduse de Popov și le-a declarat excelente. Canaris a întrebat recent dacă Popov „își merita salariul", dar ultimele informații oferite îl vor convinge pe șeful Abwehrului „de valoarea inestimabilă a agentului său", a prezis von

Karsthoff. A organizat o petrecere în cinstea lui Popov şi i-a invitat pe Jebsen şi pe Aloys Schreiber, noul şef al serviciului de contraspionaj, împreună cu secretarele lor. Era o situaţie ciudată. Doi dintre oaspeţi erau ofiţeri germani de informaţii, iar ceilalţi doi lucrau în secret pentru serviciile britanice; Jebsen avea o aventură cu secretara lui Schreiber, care îşi spiona şeful; von Karsthoff, căsătorit fiind, avea şi el o aventură cu secretara lui, Elizabeth Sahrbach, şi fura în taină din buzunarul Abwehrului. Popov avea cel puţin şase amante. Toţi erau implicaţi în jocul minciunilor şi al disimulărilor... cu excepţia lui Mabel Harbottle, care nu avea nicio aventură şi nici nu înşela pe nimeni. Probabil că nici n-o făcuse vreodată. Von Karsthoff le-a propus să închine cu toţii paharele, declarând că, în schimbul ultimelor informaţii furnizate, Popov avea să primească 15 000 de dolari.

Aloys Schreiber a fost de acord că raportul lui Popov era „bun şi a fost trimis cu curierul la Berlin". Manierele sale erau însă glaciale.

După petrecere, von Karsthoff a plecat la Baden Baden pentru o conferinţă a Abwehrului, de unde s-a întors extrem de încântat: Popov era considerat acum „cel mai bun agent al Abwehrului". Raportul i-a parvenit imediat lui Wilson, care a observat: „Complimentele s-ar putea să fi fost făcute în mod deliberat, dar nu există nicio îndoială că, în acest moment, se bucură de foarte multă apreciere". Von Karsthoff i-a spus apoi lui Popov, cu încântare şi lăcomie în glas, că – „dacă munca lui se va dovedi cu adevărat

eficientă – putea să obţină tot ce-şi dorea". Nemţii făceau deja planuri să-l trimită din nou în Anglia, înarmat cu o sumă şi mai mare de bani, o sursă proaspătă de cerneală simpatică şi un nou chestionar care cerea informaţii despre toate aspectele posibile, cu excepţia, cum avea să spună Popov mai târziu, „unui raport detaliat privind procesul digestiv al lui Churchill". Popov a primit instrucţiuni să transmită informaţiile din afara Londrei, deoarece bombele zburătoare ale lui Hitler aveau să distrugă în curând capitala.

Aceste săptămâni petrecute la Lisabona le-au oferit lui Popov şi lui Jebsen, pentru prima oară de la începutul războiului, ocazia de a da cărţile pe faţă, fără să mai ascundă sau să intuiască lucrurile despre care nu puteau vorbi. Se aflau acum, oficial, de aceeaşi parte a baricadei, deşi aveau un temperament complet diferit. „Unii jucători sunt cumplit de nervoşi când trebuie să lovească mingea", spunea cândva P.G. Wodehouse despre crichet. „Alţii se liniştesc încă de la prima linie de demarcaţie." Popov era imperturbabil, în timp ce Jebsen era un pachet de nervi, dar amândoi formau un duo remarcabil. Petreceau multe ore împreună, în huzur şi dezmăţ: doi spioni britanici, care pretindeau că sunt spioni germani şi cheltuiau banii lui Hitler pentru propriile plăceri. Jebsen şi-a luat o casă în Estoril, cu patru servitori, în timp ce Popov locuia la hotelul Palacio. Au sărbătorit Crăciunul împreună, iar Popov a trimis MI5, cu cerneală simpatică, un mesaj vesel şi optimist: „Voi petrece Crăciunul în Portugalia, unde

voi cumpăra bilete la Loteria Națională și voi pune pe alții să-mi lustruiască pantofii", a scris el. „Vă doresc, vouă și tuturor prietenilor noștri, un Crăciun fericit."

Dar o săptămână mai târziu, când s-a urcat în avionul ce avea să-l ducă înapoi la Londra, Popov își simțea sufletul tulburat. Știa că vechiul lui prieten se afla în pericol de moarte. Dacă Jebsen ar fi cerut azil, ar fi zburat acum, alături de el, spre Anglia. Dar nu o făcuse. Dosarul „Tricicletei" conține o scrisoare pe care Popov i-a scris-o lui Jebsen după ce s-a întors la Londra. Ne dezvăluie „dilema" vieții de spion, lupta între datorie și prietenie, între perspectiva de a pierde un prieten și cea de a salva viețile a mii de oameni pe care nu îi va cunoaște niciodată.

„Dacă aș fi în situația de a alege între viața unui prieten și distrugerea unei cauze nobile sau între soarta prietenului și salvarea cauzei, aș opta pentru cea de a doua soluție", scria el. „Sunt convins că și tu ai proceda la fel." În engleza lui șovăielnică, Popov încerca să-i spună lui Jebsen cât de importantă era prietenia lor pentru el și pentru cauza pe care acum o îmbrățișau amândoi: „Dacă acest caz ar depinde de oricine altcineva, în afară de tine, m-aș afla într-o situație disperată".

17

DUBLURA LUI MONTY

În ziua în care Popov a ajuns din nou în Marea Britanie, un ofiţer al armatei britanice, care era şi travestit, a ieşit dintr-un cinematograf al armatei, aflat la sud de Napoli, după ce-a văzut filmul lui Billy Wilder *Five Graves to Cairo*, cochetând cu ultimele (şi cele mai ciudate) retuşuri ale operaţiunii de diversiune. Locotenent-colonelul Dudley Clarke era şeful „Forţei A", o unitate de diversiune din Cairo, ce repurtase numeroase succese, şi unul dintre autorii Operaţiunii „Bodyguard". Era un cinefil împătimit, înzestrat cu un talent pentru arta dramatică. În urmă cu un an, la Madrid, pasiunea lui Clarke pentru travestiuri i-a provocat mari necazuri, fiind arestat pentru că purta haine feminine. Acţiunea filmului *Five Graves to Cairo* se desfăşura în timpul campaniei din Africa de Nord, iar rolul lui Rommel era interpretat de Erich von Stroheim. Dar cel care l-a pus

pe gânduri era Miles Mander, actorul care îl interpreta, cu multă credibilitate, pe generalul Montgomery.

Montgomery urma să fie comandantul trupelor terestre ale Aliaților în timpul invaziei din Ziua Z. Dacă generalul, interpretat de un actor, avea să-și facă apariția undeva într-un alt loc din lume, cu puțin înainte de invazie, nemții ar putea să creadă că atacul asupra Normandiei nu era iminent. Acest lucru ar putea să-i ajute să câștige timp prețios și să slăbească sistemele de apărare germane într-un moment crucial.

Ideea lui Clarke a fost adoptată cu entuziasm de autorii planului de diversiune de la LCS, și așa a luat naștere Operațiunea „Copperhead". Dar distribuirea unui actor perfect pentru acest rol s-a dovedit o misiune anevoioasă. Mander era cu câțiva centimetri mai înalt decât generalul Montgomery, „un handicap fizic imposibil de ascuns". Au găsit un înlocuitor, dar acesta „a căzut victimă unui accident rutier și și-a rupt un picior". Se pregăteau să abandoneze căutările, când o agenție de teatru din Soho le-a făcut cunoștință cu Meyrick Clifton James, un locotenent australian din Royal Army Pay Corps și fost actor de varietăți. James nu era un artist bun. Nu știa nici să cânte, nici să danseze și își pierduse un deget în tranșee. Se oferise să țină spectacole pentru trupele de peste ocean, dar a ajuns în trupa de varietăți a corpurilor de armată din Leicester. Avea însă un număr care smulgea aplauzele spectatorilor: cu fața lui subțire și mustața căruntă, reușea să-l întruchipeze de minune pe Monty. Actorul David Niven, pe atunci colonel în

Army Film Unit, l-a contactat pe James şi l-a rugat să vină la Londra, unde i s-a oferit, ca paravan, un post de ziarist în Statul-Major al lui Montgomery, ca să studieze felul de a se exprima, manierele şi obiceiurile generalului.

În februarie 1944, s-a anunţat în mod public că învingătorul de la El Alamein a sosit în Marea Britanie ca să preia comanda forţelor terestre ale Aliaţilor. „De acum înainte suntem convinşi că agenţii germani îi vor urmări mişcările cu mult interes." Dar unde îşi va interpreta numărul sosia lui Monty? „Dacă avea să fie văzut undeva prin Mediterana cu o zi sau două înainte de invadarea Normandiei, nemţii îşi vor imagina că debarcările nu vor avea loc mai devreme de o săptămână şi ceva." Gibraltarul a fost considerat scena ideală pentru dublura lui Monty. Aerodromul se afla sub supravegherea nemţilor. Stânca Gibraltarului era, de asemenea, fieful unui spion extrem de eficient şi lipsit de scrupule, maiorul Ignacio Molina Pérez, care se afla de câtva timp în vizorul MI5.

Molina făcea parte din Statul-Major al guvernatorului militar din Algeciras şi era ofiţerul de legătură dintre guvernul Spaniei şi autorităţile britanice din Gibraltar. Oficialităţile spaniole erau, teoretic, neutre; în realitate, însă, MI5 ştia prea bine că Molina era spion german „cu normă întreagă", purta numele de cod „Cosmos" şi era un individ „malefic până în măduva oaselor": „Molina a fost decorat de guvernul german în diverse ocazii şi s-a dovedit, cu lux de amănunte, că Molina este forţa motrice a unei ample organizaţii naziste secrete din Spania şi Maroc.

Nu știe însă că suntem cu toții însetați să-i bem sângele", a raportat un ofițer de la Departamentul Apărării din Gibraltar. „Unul dintre cele mai iritante aspecte ale cazului este acela că – deși știm că este agent german – continuă să se bucure de libertatea de a intra și de a ieși din Gibraltar. Nu am reușit să-l prindem *in flagrante delicto*. Trebuie să facem ceva în acest sens, pentru că există pericolul ca în orice moment să afle niște informații cu adevărat valoroase". Molina era ținta ideală pentru acțiunea de diversiune: dacă avea să-l vadă pe Montgomery în Gibraltar, îi va anunța imediat pe nemți, iar britanicii vor avea astfel dovada grăitoare că Molina era spion. Operațiunea „Copperhead" ar fi putut avea efectul colateral, dar satisfăcător al eliminării agentului „Cosmos".

Au început să pregătească terenul răspândind zvonuri potrivit cărora Montgomery venea în Africa de Nord, prin Gibraltar, ca să discute planurile de invazie din sudul Franței înainte de lansarea invaziei din nord. James a început să-și învețe rolul, care implica schimbarea obiceiurilor: în timp ce acesta obișnuia să bea și să fumeze mult, Monty ura băutura și tutunul. I-au creat o proteză ca să-i înlocuiască degetul lipsă. Actorul și-a tăiat mustața, și-a vopsit perciunii și a început să poarte batiste kaki cu monograma „B.L.M.". „Monty se simte flatat de tot acest plan, bazat, firește, pe teoria că un al doilea front n-ar putea să înceapă fără el", a raportat Guy Liddell. „Este exact genul de plan care ar putea să dea roadele scontate, ca și Operațiunea «Mincemeat»." Conform normelor birocratice, James va

primi salariul generalului pentru fiecare zi de reprezentație.

În timp ce un actor beţiv repeta rolul pregătindu-se să se dea drept un general fals, un general autentic se pregătea să preia comanda unei armate fictive. Pentru că Primul Grup de Armată al Statelor Unite (FUSAG) se comasa în Kent, echipa operațiunii de diversiune avea nevoie de un comandant. Generalul George Patton, un personaj pe cât de admirat, pe atât de temut, care s-a aflat în fruntea trupelor americane în campania din Sicilia, căzuse în dizgrație pentru că abuza şi lovea soldații traumatizați în război, convins fiind că erau doar nişte laşi, care încercau să scape de îndatoririle militare. „Ar trebui să te împuşc cu mâna mea", i-a spus generalul Patton unui soldat înspăimântat. „Nu există psihoză traumatică. Este doar o scorneală a evreilor." Eisenhower l-a obligat să-şi ceară iertare şi i-a refuzat comanda forțelor terestre în timpul invaziei din Normandia, lucru care i-a stârnit mânia lui Patton. A fost însă desemnat în fruntea Armatei a Treia, sub comanda lui Montgomery.

Nemții îl admirau pe Patton – „este cel mai bun om al lor", susținea Hitler – motiv pentru care, la sugestia lui Christopher Harmer, a fost numit comandantul armatei-fantomă. Printr-un plan bine pus la punct, bazat pe scurgeri de informații, articole din ziare şi mesaje trimise de agenții dubli, convingerea că generalul Patton se afla în fruntea armatei FUSAG prindea rădăcini tot mai adânci în mintea nemților. Patton se plimba prin toată Anglia, jucându-şi bine rolul. Se considera „un actor al naibii de bun", şi nu

era departe de adevăr, lucru evidenţiat de modul în care îi saluta pe ceilalţi ofiţeri, aruncându-le replici de genul: „Ne vedem la Pas de Calais!" Scandalul referitor la abuzarea şi lovirea soldaţilor a consolidat şi mai tare planul de diversiune, deoarece nemţii considerau că totul era doar o simplă poveste, menită să ascundă faptul că Patton se afla în fruntea celei mai importante armate din Ziua Z. Lipsa completă de tact a generalului îl înfuria pe Eisenhower. „M-am săturat până peste cap de incapacitatea ta de a-ţi ţine gura", i-a spus el. Dar serviciile secrete erau încântate. De fiecare dată când Patton scăpa câte o replică de genul: „Este destinul englezilor şi al americanilor de a conduce lumea", aceasta ajungea pe prima pagină a ziarelor, iar ziarele îşi croiau drum spre Germania, captându-le astfel atenţia nemţilor asupra lui Patton şi a armatei sale fictive.

Autorii planului asamblau, una câte una, componentele operaţiunii. Ca să-l oblige pe inamic să-şi concentreze forţele în Norvegia, serviciile secrete ale Aliaţilor mai scorniseră şi o Armata a Patra Britanică, pregătită de atac în Scoţia şi susţinută de trupele americane aduse din Islanda. Operaţiunea „Fortitude North" se baza pe transmisiunile radio, care simulau pregătiri militare pentru o acţiune amfibie de debarcare şi pentru lupte în munţi – în realitate, camioanele dotate cu radioemiţătoare, care circulau prin Scoţia, trimiteau în spaţiu mesajele criptate prin codul Morse, iar trupele alcătuite din 100 000 de soldaţi aveau, de fapt, 350 de oameni.

Comandantul acestei forțe fictive era generalul Sir Andrew „Bulgy" Thorne, un veteran al Primului Război Mondial, care îl cunoscuse pe Hitler pe când era atașat militar la Ambasada Marii Britanii din Berlin în anii '30. Thorne și Hitler luptaseră în tabere diferite în bătălia de la Ypres și și-au împărtășit experiențele. Era mult mai probabil ca Hitler să creadă în existența unei armate aflate sub comanda unui veteran pe care îl cunoștea personal. Thorne a inspectat personal trupele americane din Irlanda de Nord ca și când ar fi fost comandantul lor, în speranța că spionii germani din Irlanda vor transmite informațiile în Germania. În timp ce operațiunea de diversiune din nord prindea tot mai mult contur, autorii adăugau retușuri suplimentare: fiordul Firth of Forth a fost declarat „zonă protejată", sugerându-se astfel comasarea în aceste locuri a unei armate imense și secrete; forțele sovietice se vor concentra la granița cu Norvegia, indicând un atac simultan din est. S-au întreprins, în același timp, demersuri diplomatice pe lângă Suedia, țară neutră, cerându-i-se permisiunea de a-i folosi aerodromurile și rugându-l pe comandantul forțelor aeriene suedeze să conducă o forță de menținere a păcii în Norvegia, în eventualitatea unei invazii a Aliaților. (Șeful poliției suedeze, care era pronazist, a întesat cu microfoane camera în care a avut loc această discuție, iar minciuna a ajuns la Berlin.)

Ofițerul răspunzător de implementarea Operațiunii „Fortitude North" a descris „atitudinea mentală ciudată" provocată de inventarea, organizarea și desfășurarea unei

armate complet invizibile: „Odată cu trecerea timpului, ni se părea tot mai greu să deslușim adevărul de imaginar. Ideea existenței Armatei a Patra și a imobilizării trupelor germane conferea credibilitate întregii povești, încât începeai s-o crezi cu adevărat". Acesta era exact efectul hipnotic pe care autorii planului sperau să i-l inducă lui Hitler. Führerul a considerat mereu Norvegia ca fiind „obiectivul-țintă" al invaziei aliate; misiunea Operațiunii „Fortitude North" era de a-i întrepta atenția spre această regiune – și de a atrage acolo sute de mii de soldați germani.

De-a lungul coastei Canalului Mânecii, se desfășura o șaradă similară și mult mai elaborată. Forțele germane care apărau Normandia, Armata a Șaptea, constituiau un scut suficient de puternic, dar dacă aveau să fie susținute de Armata a Cincisprezecea, condusă de generalul Hans von Salmuth, care apăra în prezent Pas de Calais, atunci Normandia avea să devină impenetrabilă. Trupele din Calais trebuiau să rămână unde se aflau, nu doar înaintea invaziei, ci cât mai mult timp cu putință după primul atac asupra Normandiei. Adevărata armată a Aliaților, care se aduna în sud-vestul Angliei, menită să atace Normandia, trebuia să fie cât mai invizibilă cu putință, în timp ce armata fictivă, care se strângea teoretic în sud-est, trebuia să atragă cât mai mult atenția, cum o făcea și Patton. La fel ca niște regizori pe o scenă imensă, arhitecții planului de diversiune au început să asambleze pe toată suprafața coastei de sud-est elemente de decor, recuzită și butaforie ca să simuleze puternica armată FUSAG, o forță alcătuită din 150 000 de

oameni, care se adunau, se antrenau şi se pregăteau de luptă: tabere militare false, aerodromuri fictive, peste 250 de nave de desant pur decorative, cunoscute ca „wetbobs", şi nave de desant care transportau tancuri, cunoscute ca „bigbobs"*. Acestea din urmă, construite din ţevi goale de oţel şi pânză de vele, erau atât de uşoare, încât, în timpul furtunilor puternice, zburau prin aer ca nişte zmeie imense şi diforme. Vacile lăsate libere să pască ronţăiau avioanele fabricate din lemn şi pânză groasă.

Din aprilie, operatorii de radio s-au comasat în Kent şi simulau transmisiuni radio efectuate de o armată întreagă, gata de luptă. Arhitecţii au conceput planuri pentru stabilirea unei zone exclusive, ce avea să se întindă pe o suprafaţă de şaisprezece kilometri de-a lungul coastei. Robertson nu era sigur că interceptase toţi spionii germani, astfel, ca măsură de precauţie, au fost instalate semne false, ce indicau puncte de îmbarcare inexistente. Dover-ul era cuprins de agitaţie, deoarece era plin de ingineri care mişunau prefăcându-se că sapă tuneluri şi construiesc staţii de transmisiuni. Inginerii şi constructorii de decoruri de la Shepperton Studios au creat docuri false şi un depozit de stocare a petrolului, urmând planurile concepute de arhitectul Basil Spence. Vizita pe care regele George al VI-lea a făcut-o acestui complex impresionant, dar complet inutil, a fost imediat raportată în presă ca să ajungă la urechile nemţilor.

---

* În limbajul studeţesc, „wetbob" înseamnă „canotor" (textual *ins ud*), în timp ce un jucător de crichet este „drybob" (textual *ins uscat*). (n.a.) Prin extensie, o navă de desant pentru tancuri, mult mai mare, era „bigbob" (textual *ins mare*). (n.red.)

Serviciile secrete germane, care stăteau cu ochii în patru şi urechile ciulite, nu aveau cum să nu realizeze că *Schwerpunkt*, obiectivul central al atacului din Normandia, trebuia să fie Pas de Calais. Singura problemă era că nemţii nu prea vedeau bine şi nici nu ascultau cu atenţie. Nu-şi băteau capul să intercepteze fluxul imens de transmisiuni radio şi nici nu erau în stare să localizeze proveniența acestora. Supremaţia aeriană a Aliaţilor se baza pe faptul că cercetările nemţilor erau strict limitate. Englezii depuneau un efort considerabil în acţiuni fizice de diversiune, camuflare şi transmisiuni radio, cărora nemţii le acordau prea puţină atenţie. Şi de ce-ar fi făcut-o? Aveau numeroşi spioni, pe pământ, care le ofereau suficiente dovezi referitoare la desfăşurarea evenimentelor. Ce rost ar mai fi avut să intercepteze, să descifreze şi să traducă o cascadă de 13 358 de mesaje radio criptate, când primeau informaţii directe de la „Garbo" şi „Brutus"?

Pe 21 ianuarie, Tar Robertson a anunţat „Consiliul W", care furniza informaţii operative pentru obiectivele Crucii Duble, că a sosit momentul adevărului. Era convins, a spus el, „în proporţie de 98 la sută de faptul că nemţii aveau încredere în majoritatea agenţilor lor", deşi „există mereu un mic procentaj de îndoială de 2 la sută". Consiliul, încântat de acest raport, a autorizat Comitetul Douăzeci să arunce în luptă agenţii Crucii Duble, aşa cum şi-au dorit de la bun început: să integreze întregul proiect în cea mai elaborată şi mai periculoasă operaţiune de diversiune. Vor fi aleşi

numai agenţii în care nemţii aveau încredere deplină, lucru evidenţiat de informaţiile furnizate de „Sursele Cele Mai Secrete", şi pentru că poşta va înceta să mai funcţioneze în preajma invaziei, vor participa la operaţiune numai agenţii cu radioemiţătoare: „Garbo", „Brutus" şi „agentul Tate" (Wulf Schmidt) aveau deja contacte radio cu nemţii; „Comoara" avea să primească şi ea, în curând, un radioemiţător de la Kliemann. „Bronx" va continua să trimită scrisori, atât cât va mai putea, şi apoi va trimite, în ultimul moment, o telegramă scrisă în limbajul codificat stabilit deja.

Popov rămânea astfel pe tuşă. Îndoielile privind siguranţa şi încrederea în Jebsen au stârnit alte dezbateri aprinse, unde ofiţerii de caz susţineau evitarea canalului „Tricicletei" şi chiar dezafectarea completă a acestuia. Rolul de avocat al apărării i-a revenit tot lui Ian Wilson, ofiţerul lui de caz:

> „S-a sugerat ca «Tricicleta» şi grupul său să nu fie implicaţi în operaţiunea de diversiune şi să nu trimită materiale false, de teamă ca nu cumva «Artistul» să nu divulge, din proprie voinţă sau prin constrângere, faptul că acest grup se află sub control. Riscul este însă extrem de mic. Mi se pare de neconceput ca «Artistul» să dea în vileag, în mod deliberat, acest caz, ţinând seama de eforturile pe care le-a depus în trecut ca să-i protejeze pe agenţii dubli şi de informaţiile considerabile pe care ni le-a furnizat şi care s-au dovedit corecte

de fiecare dată când le-am verificat. Motivele lui de a lucra cu noi sunt extrem de complexe, dar acţiunile sale sunt absolut sincere. Nu-l poate expune pe «Tricicletă» fără atragerea unui pericol de moarte pentru el, pentru familia sa şi pentru cea a «Tricicletei». «Artistul» va fi protejat de Abwehr în eventualitatea unui atac din partea Gestapoului. Pericolul care a planat cândva asupra lui s-a diminuat acum. Chiar dacă Gestapoul ar putea să-l prindă şi să-i smulgă o mărturisire, din care să reiasă că spionii «Artistului» sunt agenţi dubli, Abwehrul va trebui să creadă această mărturisire. Toţi ofiţerii Abwehrului, de la cei mai mici la cei mai mari, au interesul să susţină buna-credinţă a «Tricicletei». Mă îndoiesc că vreunul dintre ei va avea curajul moral de a recunoaşte faptul că s-au lăsat înşelaţi ani de-a rândul".

Comitetul Douăzeci a acceptat să ridice interdicţia şi să-l implice pe „Tricicletă" în operaţiunea de diversiune. „Fără interdicţie", a scris Wilson, triumfător, pe memoriul său. Popov a fost considerat „apt" să joace în ultima partidă a campionatului.

Echipa Crucii Duble îşi prezentase cazul cu multă încredere, dar în birourile din St James's Street plutea un aer de îngrijorare. Reţeaua de agenţi dubli, „de a cărei existenţă ştia cândva doar un mic grup ezoteric de persoane", avea să devină acum cunoscută în rândul civililor şi personalului militar, existând pericolul scurgerilor de informaţii.

Paul Fidrmuc, spionul liber-profesionist din Lisabona, le furniza în continuare nemţilor ipoteze şi poveşti născocite, dar „nu era imposibil ca «Ostro» să le ofere, din pură întâmplare, zona exactă a atacului de pe continent şi să distrugă astfel planul de diversiune". Iar Abwehrul, inamicul cunoscut, se destrăma. Dacă organizaţia avea să se prăbuşească sau să fie preluată de SD-ul lui Himmler, agenţia de informaţii a SS-ului şi a partidului nazist, atunci ofiţerii corupţi, leneşi şi creduli, pe care Secţia B1A ajunsese să-i cunoască atât de bine, ar putea fi înlocuiţi de oameni cu totul diferiţi, mult mai eficienţi. Şobolanii începeau să părăsească deja corabia care se scufunda. Câţiva ofiţeri nemulţumiţi din Abwehr îşi întindeau tentaculele, realizând conexiuni în vederea unei posibile dezertări. Problema „Artistului" se contura acum în toată plenitudinea ei. Dacă un ofiţer, care ştia de existenţa reţelei de spioni germani în Marea Britanie, avea să dezerteze, colegii săi îşi vor imagina, în mod firesc, că divulgase reţelele respective; dacă reţelele îşi vor continua activitatea, atunci îşi vor da seama că spionii se aflau sub controlul Aliaţilor. „Pe scurt, dezertorul german, încercând să ne ajute, nu va face altceva decât să ne distrugă întregul sistem." Chiar şi imperturbabilul John Masterman a mărturisit că se simţea „mistuit de îngrijorare", odată ce operaţiunea începea să se concretizeze. „Întreaga existenţă a sistemului Crucii Duble se afla în bătaia vântului cu puţin înainte de Ziua Z", a scris el. „Eşecul ne pândea periculos de-aproape."

Când planul de diversiune, final și definitiv, a fost aprobat de Churchill, la sfârșitul lui februarie 1944, cu doar trei luni înainte de demararea operațiunii, Christopher Harmer, care făcea legătura între agenții dubli și strategii militari, s-a dus la Roger Fleetwood-Hesketh, omologul său, și a îmbrăcat în cuvinte gândul pe care îl împărtășeau cu toții, dar căruia puțini ar fi îndrăznit să-i dea glas: „Mi-e greu să cred că o să reușim".

18

LINIUŢA DUBLĂ

Participanţii la operaţiunile de diversiune, mai extinse ori mai restrânse, s-au pus pe treabă. Căpitanul de aviaţie Walker şi-a adunat „trupa" de porumbei inferiori; un actor australian şi-a asumat rolul generalului Montgomery; generalul Patton se plimba prin toată Anglia, atrăgând atenţia asupra sa; iar agenţii dubli americani, conduşi de Max Rudloff, un argentinian libertin, transmiteau informaţii false, menite să indice faptul că atacul avea să fie amânat. Dar cascada de minciuni se va revărsa din izvoarele alimentate de spionii Crucii Duble, cea mai sigură sursă de informaţii a lui Hitler despre operaţiunile militare din Marea Britanie şi asul din mâneca lui Churchill.

Strategia de diversiune era alcătuită din numeroase crâmpeie de informaţii false, pe care inamicul trebuia să le asambleze ca să creeze un mozaic. Indicarea zonei Pas de Calais ca obiectiv-ţintă ar fi fost un act mult prea evident şi

extrem de periculos dacă intriga avea să iasă la iveală. „Nu poți să anunți dușmanul în mod fățiș de desfășurarea unei anumite operațiuni", a spus Masterman. „Nu poți să-i oferi informații mură-n gură." Amploarea diversiunii se baza, așadar, pe frânturi de materiale, indicii și lucruri adunate încetul cu încetul, învăluite într-o pânză de informații, dintre care unele erau corecte.

Roman Czerniawski a început să pună în aplicare amenințările privind atacurile fictive asupra Norvegiei. „Chopin", operatorul său de radio, i-a trimis un mesaj lui Oscar Reile, raportându-i că spionul polonez a plecat în nord ca să participe la o conferință militară a compatrioților. „Avea un motiv întemeiat să viziteze Scoția, deoarece majoritatea trupelor poloneze erau staționate acolo, iar nemții îl considerau un observator militar bine pregătit." „Agentul Brutus" a început să transmită Planul de Luptă fals al Aliaților, așa cum raportase cândva despre forțele germane din Franța ocupată. Le furniza nemților însemnele militare și locul unde se afla cartierul general al Armatei a Patra în Edinburgh, le descria desfășurările imense de trupe din Stirling și Dundee și le oferea dovezi ale comasării forțelor americane și norvegiene. „Brutus" le-a raportat sosirea în Edinburgh a ofițerilor din Statul-Major sovietic, ca să susțină ideea tacticii de dublă învăluire. Agenții norvegieni „Mutt" și „Jeff" făceau observații similare, iar subagenții lui „Garbo" din Scoția completau tabloul, furnizându-le nemților informații despre concentrarea trupelor în Dundee și despre exercițiile navale de amploare de pe râul

Clyde. Operatorul de radio al lui Popov crease un personaj imaginar, un ofiţer naval american, care s-a lăudat că, în curând, avea să se alăture Statului-Major al generalului Thorne. Nemţii erau încântaţi. „Ultimele tale mesaje sunt de foarte bună calitate. Felicitări! Te rugăm să specifici numărul exact al diviziilor etc. din componenţa Armatei a Patra aflate sub comanda generalului Thorne."

Ca o iubită răsfăţată, Czerniawski pretindea ca agenţii germani de legătură să-şi manifeste afecţiunea şi susţinerea, cerându-le atât bani „pentru creşterea eficienţei activităţilor sale de spionaj", cât şi echipament nou: „Am nevoie urgentă de două aparate noi de radio şi de două coduri noi. În urma vizitei mele în Scoţia, am întocmit un raport lung de câteva pagini, pe care vreau să vi-l trimit de urgenţă. Fără ajutorul vostru, îmi este însă imposibil să vă transmit informaţiile, pe care le obţin suficient de repede." Nemţii i-au răspuns pe un ton cordial şi măgulitor: „Îţi mulţumim pentru munca extrem de valoroasă pe care ai depus-o. Unde crezi că am putea să-ţi trimitem banii şi pianul? Ne-ai putea sugera un loc unde avionul să coboare suficient cât să-ţi aruncăm lucrurile pe care le doreşti?" Czerniawski i-a sfătuit să-i parașuteze pachetul într-un loc izolat, în apropiere de Beccles în Suffolk. Văzând că nu primeşte niciun răspuns, a trimis un mesaj irascibil, cerându-le să-i spună „dacă tăcerea lor se datora lipsei de încredere în el". Reile i-a oferit un răspuns onctuos: „Am deplină încredere în tine, dar ne confruntăm cu greutăţi". Planurile nemţilor de a-i oferi echipament nou

nu s-au concretizat, dar eforturile depuse confirmă faptul că Czerniawski se bucura de respectul și aprecierea lor. „Este un om care reușește să creeze impresia că are puteri herculeene și, din cunoștințele pe care le dețin despre el, nemții se vor aștepta fie să obțină imposibilul, fie să-și dea viața. «Brutus» este un spion profesionist și un artist talentat, care știe să întocmească rapoarte detaliate și bine ilustrate."

Spionii Zilei Z au trecut cu toții la acțiune ca să pună în aplicare Operațiunea „Fortitude South". Pe la mijlocul lui februarie, echipa imaginară de fasciști galezi din rețeaua lui „Garbo" a fost distribuită de-a lungul coastei de sud, iar Pujol a primit aprecieri din partea lui Kühlenthal pentru „extinderea rețelei sale"; spionii galezi aveau, în mod deosebit, „cele mai bune rezultate". Ospătarul plăsmuit din Gibraltar era și el bine plasat după ce a obținut un post la cantina de cazarmă a unei baze militare din Hampshire. Subagenții îi trimiteau informații lui Pujol, iar acesta le aduna, le sorta și, după ce le transpunea în stilul său literar inimitabil, le transmitea prin radio la Madrid, unde Karl-Erich Kühlenthal le consuma cu o poftă nesățioasă. „Garbo" a început și el un tur fictiv al coastei de sud: a raportat faptul că a văzut soldați americani, dar credea că „invazia nu va avea loc prea curând" și, cu siguranță, „nu înainte de adunarea unei forțe mult mai mari decât cea existentă". Nemții puteau să stea liniștiți. „Sunt surprins să aflu de neliniștea care planează în cercurile oficiale cu privire la ofensiva Aliaților... Vă recomand din nou să vă

calmați și să aveți încredere în munca noastră." Iar munca aceasta era monumentală și va continua să capete tot mai multă amploare în următoarele săptămâni: între primele zile din ianuarie și Ziua Z, „Garbo" și agenții lui de legătură au trimis 500 de mesaje prin radio. Nimeni n-ar fi putut să manevreze de unul singur un număr atât de impresionant de informații, a spus Harris îngrijorat. Dar nemții nu s-au gândit niciodată la asta.

Dușko Popov obținea informații de o calitate, complexitate și duplicitate mult mai mari decât toate materialele furnizate până atunci. A vizitat și el coasta comitatului Kent și a raportat desfășurarea unor pregătiri de amploare pentru o mare armadă, dar nimic nu era încă finisat. „A fost conceput un program vast de construire și pregătire a unor cantine de cazarmă, spălătorii, tabere de campanie și zone de debarcare, dar nimic din toate acestea n-a ajuns într-o fază terminală. În ciuda acestor pregătiri intense, nu există indicii clare care să sugereze iminența unei invazii." Portul din Dover suporta, de asemenea, lucrări masive de reconstrucție, destinate unei forțe operative imense, dar „mai este încă foarte mult de lucru", a raportat el din nou. Din Dover, a călătorit în Portsmouth, Southampton și Exeter, descriind mișcări militare intense în est și o lipsă completă de activitate în vest.

Tar cocheta cu ideea de a-l trimite din nou pe „Tricicletă" în tabăra dușmanului. Era singurul dintre agenții dubli care putea să plaseze, fizic, operațiunea de diversiune în mâinile dușmanului. „Se bucură de multă considerație

în ochii nemților și este de dorit să profităm atât de acest lucru, cât și de oportunitatea de a le oferi germanilor documente palpabile." Popov avea să plece la Lisabona pentru ultima oară, ducând cu el „un număr impresionant de informații detaliate", menite să susțină operațiunea de diversiune: rapoarte întocmite de martori din porturile aflate de-a lungul Canalului Mânecii, documente false și înregistrări ale conversațiilor purtate la Londra cu oficialitățile guvernamentale norvegiene, care spuneau că speră să se întoarcă acasă înainte de sosirea verii.

Johnny Jebsen a raportat faptul că von Karsthoff înghițea pe nemestecate rapoartele lui Popov și afirma că „debarcarea în Europa de Vest avea să aibă loc abia în primăvara anului următor". Răspunsul Berlinului era la fel de pozitiv. Colonelul Georg Hansen îl considera pe Popov ca fiind cel mai important spion al Abwehrului, iar conexiunea lui radio era „cea mai bună din tot Abwehrul". Jebsen le oferea informații referitoare la opiniile și obiectivele colegilor săi. „Marea lor speranță este să primească rapoarte despre data debarcării în Franța", a spus el MI6. „Este posibil să mințiți în privința datei, de vreme ce buna-credință a «Tricicletei» este mai presus de orice îndoială, dar toate rapoartele trebuie să conțină o clauză restrictivă, în așa fel încât – atunci când un eveniment anunțat nu va mai avea loc – vina să fie atribuită informațiilor eronate. Rapoartele care stau sub semnul circumspecției se bucură de mai multă credibilitate decât afirmațiile categorice." Aceste rapoarte trebuie să

conţină „numeroase detalii semnificative". Jebsen antrena acum, în mod activ, echipa Aliaţilor.

În timp ce „Brutus" se concentra asupra zonei de nord, iar „Garbo" şi „Tricicleta" operau în sud, „Bronx" se dedica zonei de vest. „Sursele Cele Mai Secrete" dezvăluiau faptul că rapoartele Elvirei erau acum considerate „extrem de importante" şi erau distribuite atât secţiilor operative ale Abwehrului, cât şi serviciilor secrete ale armatei din Berlin. Îi adresa în continuare scrisorile, scrise cu cerneală simpatică, lui Bleil, fără să ştie că individul care o recrutase în Franţa nu se mai ocupa de cazul ei. Noul său agent de legătură era un oarecare doctor Berndt Schluetter, *Hauptmann* (căpitan), fost ofiţer în Abwehrul din Paris, care opera acum din Köln. Era un personaj mult mai competent decât Bleil, un individ beţiv şi complet ineficient. Scrisorile pe care le primea acum „Bronx" aveau un ton mult mai imperios: „Important. Detalii despre invazie: cartierul general al lui Eisenhower şi Montgomery? Zone evacuate de pe coastă? Concentrări de nave şi barje? Discuţii despre invazie în cercurile amiralităţii? Sosirea trupelor americane? Cheltuieli şi bonusuri pentru veştile legate de invazie." „Bronx" contribuia la consolidarea ambelor operaţiuni „Fortitude South" şi „Fortitude North", dar şefii ei britanici au luat hotărârea de a-i canaliza serviciile spre alte aspecte ale acţiunii de diversiune.

Nemţii aveau forţe considerabile desfăşurate în zona Bordeaux din sud-vestul Franţei, cea mai importantă fiind temuta Divizie a XVII-a Panzergrenadier. În momentul

invaziei, tancurile acesteia vor fi transferate în nord pentru respingerea forţelor aliate. Fiecare oră în care Panzerele vor putea fi reţinute în sud-vest se va dovedi salutară. La fel ca şi în cazul Operaţiunii „Fortitude", al cărei obiectiv era imobilizarea Armatei a Cincisprezecea în Calais, a fost elaborată o nouă ameninţare fictivă asupra zonei Bordeaux: aceasta era Operaţiunea „Ironside". Ofensiva imaginară va debuta cu un atac în golful Biscaya, lansat din porturile de pe coasta de vest a Marii Britanii, deschizând drumul forţelor americane ce veneau direct din Statele Unite. Câţiva agenţi dubli aveau să contribuie la această operaţiune: „Rudloff", din Statele Unite, raporta comasarea unor trupe americane, antrenate să traverseze râurile, având ca obiectiv atacarea terenurilor îmbibate de apă din sud-vestul Franţei; „Tate" susţinea că prietena lui, Mary, care lucra în cadrul Amiralităţii, s-a întors de curând de la Washington, unde a lucrat la conceperea unui plan destinat forţelor americane expediţionare.

„Bronx" dispunea deja de un cod pe care urma să-l folosească în eventualitatea unei invazii, anunţându-i pe nemţi printr-o telegramă de iminenţa unui atac. „Lucrează independent, fără să aibă contacte cu ceilalţi agenţi, de aceea ne putem asuma riscuri rezonabile implicând-o în acţiune fără să-i compromitem pe ceilalţi." Elvira va implementa astfel Operaţiunea „Ironside" aproape singură, un lucru deloc de neglijat pentru o agentă „interesată cândva doar de plăcerile vieţii şi loială numai ei înseşi".

Timpul reprezenta un factor esenţial. „Ca să ne atingem obiectivul şi să menţinem divizia de Panzere germane în regiunea Bordeaux, va trebui să trimitem telegrama în aşa fel încât să ajungă în Ziua Z-2 (cu două zile înainte de Ziua Z)." Telegramele ajungeau în Lisabona abia după cinci zile. Ca să ajungă la timp în mâinile nemţilor, mesajul va trebui trimis pe 29 mai sau înainte. Telegrama le „va comunica nemţilor că atacul va avea loc în golful Biscaya" şi va fi urmată, odată cu declanşarea invaziei şi reluarea serviciilor poştale, de o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică, menită să-i ofere „un alibi lui «Bronx»", prin care le va explica nemţilor motivele pentru care se înşelase. Singura obiecţie a venit, ca de obicei, din partea MI6, care cârcotea din umbră. Claude Dansey i-a spus Elvirei că era „ridicol" să-şi imagineze că nemţii vor înghiţi o gogoaşă atât de „neverosimilă". „I-am explicat că opinia lui era complet eronată şi că eram mult mai bine calificaţi ca să adoptăm cea mai bună strategie", a raportat Astor. Ura reciprocă a serviciilor secrete britanice tindea s-o estompeze chiar şi pe cea faţă de duşman.

Mary Sherer a petrecut trei săptămâni iniţiind-o pe Lily Sergeyev în rolul pe care avea să-l joace în curând. Seara, o ducea la teatru sau la film. „Uneori, vine şi «Louisa» (Gisela Ashley)", a scris Lily. „Ţin foarte mult la «Louisa», dar nu reuşesc să am încredere în ea, în Mary sau în Robertson. Cred că, dacă aş mai sta mult timp în Anglia, aş deveni la fel ca englezii: rece, rezervată şi impasibilă." Chiar şi atunci când Mary râdea la cinema, părea un râs forţat, „oarecum

ceremonios, formal şi rezervat, semănând cu râsul unui avar". După moartea căţeluşului ei, echipa secţiei B1A a devenit în jurnalul său „Robertson şi clica lui".

Când Tar a venit să-şi ia la revedere, Lily l-a întrebat:

– Dacă Kliemann îmi pune întrebări despre invazie, îi răspund cu „da" sau „nu"?

– Tu ce părere ai? a întrebat-o el, criptic.

– Cred că se va întâmpla în curând.

– Atunci, aşa să-i spui! Apoi, după o scurtă ezitare, a adăugat: Ştii cât de mult ne bazăm pe tine.

„Agentul Comoara" i-a strâns mâna lui Tar fără entuziasm. „Cuvintele sale nu mă impresionează prea mult." I-a cumpărat un cadou lui Kliemann de la magazinul Dunhill de pe Piccadilly, un portofel din piele de porc, pe care era scris: „Pentru Octave. Un suvenir de la Londra. 29 februarie 1944. Solange". „Sunt absolut convinsă că o să fie bine", i-a spus ea lui Mary. În realitate însă, abia aştepta să-l vadă din nou pe Kliemann.

„Comoara" a ajuns la Lisabona pe 1 martie 1944. Trimisese mai întâi o scrisoare, informându-l pe Kliemann de sosirea ei. Dar, ca de obicei, n-a venit s-o aştepte. L-a căutat la hotel Palacio, l-a sunat la sediul delegaţiei germane şi i-a lăsat un mesaj. Câteva ore mai târziu, „un tânăr zvelt şi blond, cu părul dat pe spate şi un zâmbet insinuant pe chip", a bătut la uşa camerei ei de hotel şi s-a prezentat cu numele de „Hoppe". Kliemann avea să sosească în curând, i-a spus el. „Comoara" îl aştepta.

După iarna posomorâtă şi umedă din Londra, începutul primăverii la Lisabona era încântător. Se plimba prin magazine şi printre tejghelele cu fructe, admirând pavajele din marmură albă şi neagră şi arborii lui Iuda înfloriţi. Nu i-a scăpat ironia numelui. A luat legătura cu MI6, care i-a spus să aibă răbdare. Englezii se întrebau în taină dacă Kliemann nu fusese cumva înlăturat. Un mesaj furnizat de „Sursele Cele Mai Secrete" indica faptul că „Berlinul era încântat de activitatea ei, dar nu şi de cea a lui Kliemann, care era considerat delăsător şi ineficient", motiv pentru care ar putea „fi dat afară". După douăsprezece zile de aşteptare, „Comoara" şi-a pierdut răbdarea: l-a chemat pe „Hoppe" la hotelul ei şi a făcut scandal. „Kliemann e un sabotor", a ţipat ea. „Nu cunoaşte noţiunea de disciplină şi nu are nici metodă de lucru. Ar trebui împuşcat. Sunteţi cu toţii nişte incompetenţi. M-am săturat până peste cap!" Cu toate acestea, abia după alte trei zile, „Hoppe" a venit din nou la ea, spunându-i „încântat" că „prietenul nostru a ajuns, în sfârşit, aici".

În dimineaţa zilei de 14 martie, „Hoppe" a condus-o în Praça do Marquês de Pombal de pe bulevardul Avenida da Liberdade. Printre fântânile arteziene, şi-a făcut apariţia, într-o manieră melodramatică, o siluetă cunoscută, cu umerii laţi. Kliemann a îmbrăţişat-o călduros. Era îmbrăcat elegant, ca întotdeauna, într-un costum albastru şi o pălărie din fetru, dar era mai slab şi avea părul mai cărunt. Lily a observat, pentru prima oară, că avea dinţii de sus falşi.

„Pare mult mai bătrân", a scris ea. „Îmi stârneşte un sentiment asemănător cu mila."

Kliemann era încântat s-o vadă, demonstrându-se la fel de egocentric ca de obicei. „Mă bucur de o reputaţie extraordinară datorită succesului tău", a declarat el. „Eşti prima persoană care a reuşit să intre în Anglia şi să se întoarcă din nou aici. Sunt foarte mândru de tine, Lily! Succesul tău mi-a consolidat poziţia. Era gata să-mi pierd postul. Dacă vei renunţa acum, îmi vei aduce sfârşitul."

Pe bancheta din spate a maşinii lui „Hoppe", Kliemann a vorbit tot timpul, aproape numai despre el. Suferise o infecţie la picior şi din această cauză slăbise foarte mult. Petrecuse Crăciunul cu Yvonne la Thonon-les-Bains la frontiera dintre Elveţia şi Franţa. Voia ca Yvonne să-şi concedieze servitoarea, care era „leneşă şi impertinentă şi îi riposta mereu". Ca toţi oamenii egoişti, Kliemann credea că detaliile vieţii sale captau interesul tuturor.

Maşina a oprit în faţa unui bloc, iar Kliemann a condus-o într-un apartament gol. Pe masă se afla un pachet înfăşurat în hârtie şi legat cu o panglică. O privea radiind de mândrie. Când a desfăcut pachetul, Lily a descoperit un aparat ce părea un radio obişnuit, într-o cutie „ponosită" de lemn; înăuntru se afla un radioemiţător, capturat, probabil, de la un agent britanic SOE, care căzuse în mâinile nemţilor. „Aici sunt cele două mufe unde poţi introduce cheia pe care apeşi. Sunt singurele caracteristici externe care ar putea să trezească bănuieli", i-a spus Kliemann. Un expert radio o va învăţa cum să confecţioneze, din ustensile

casnice, o astfel de cheie pentru codul Morse. Dar mai întâi, a declarat vesel Kliemann, îi va arăta locurile şi apoi vor lua masa.

Câteva ore mai târziu, Lily stătea pe meterezele de la Castelo dos Mouros, marele fort maur, ce oferea o privelişte de vis asupra oraşului Sintra. Pe parcursul celor douăzeci şi cinci de kilometri de la Lisabona, Kliemann i-a relatat, fericit, cât de satisfăcuţi erau şefii de la Berlin de serviciile lui Lily şi, mai ales, de activitatea lui. „Forurile de la Berlin erau încântate că agenta lor reuşise să ajungă la Bristol. Descrierile privind însemnele diviziilor militare au fost corecte şi bine elaborate. Avea să trimită mai multe informaţii de acest gen." În viitor, trebuia să trimită şi rapoarte despre pagubele provocate de bombe. „Supravegherea agenţilor este o sarcină anevoioasă", a remarcat el. „Deoarece, în majoritatea cazurilor, mă întreb mereu dacă ne înşală sau nu. În cazul tău însă, pentru ca am deplină încredere în tine, nu-mi place deloc să-ţi încredinţez misiuni atât de neplăcute şi de riscante." Dar războiul s-ar putea termina în curând: „Situaţia este realmente disperată şi este doar o chestiune de timp până când Germania va depune armele". Nu părea însă prea îngrijorat.

Străbăteau privelişti încântătoare şi drumuri străjuite de pomi înfloriţi. Lily nu mai voia să se întoarcă în Anglia.

Îşi adusese cu ea şi aparatul de fotografiat Zeiss.

– Nu vrei să facem o fotografie? l-a întrebat în timp ce vizitau castelul. Ca amintire.

– Bună idee! Ai făcut bine că ţi-ai adus şi aparatul de fotografiat, i-a răspuns Kliemann, fără să bănuiască nicio clipă că Lily primise aparatul de la MI5, având misiunea de a-i face o fotografie pentru dosarul lor.

L-a fotografiat pe Kliemann în timp ce se urca într-unul dintre turnurile castelului. Apăsând apoi pe butonul de declanşare automată, a făcut încă o poză, care i-a surprins stând amândoi lângă o fântână arteziană. Ea zâmbeşte, puţin cochetă. Iar el afişează o alură trufaşă, demnă de un adevărat spion. Amândoi par fericiţi.

Kliemann a comandat masa la un mic restaurant. În timp ce aşteptau să li se aducă meniul comandat, Lily i-a oferit portofelul. El s-a luminat la faţă. Apoi a scos din buzunar un pachet pe care i l-a dat lui Lily. Înăuntru se aflau o brăţară frumoasă, cu patruzeci şi cinci de diamante incrustate în platină, şi bancnote în valoare de 300 de lire sterline şi 20 000 de escudo portughezi. „Mâine pe la prânz", avea să-i mai dea nişte bani, i-a spus el. După ce-au terminat de mâncat, Kliemann a devenit extrem de serios.

– Crezi că va avea loc o invazie a Aliaţilor?

– Da, i-a răspuns Lily, amintindu-şi cuvintele lui Tar.

– Şi eu sunt de aceeaşi părere. Când crezi că va avea loc?

– Cred că debarcarea este iminentă.

Kliemann s-a încruntat şi s-a lansat apoi într-un discurs gata pregătit.

– Acum ascultă-mă cu atenţie, Lily! Următoarea mişcare de amploare în război va fi debarcarea Aliaţilor. Singura

noastră şansă de izbândă este, în momentul de faţă, încercarea de a-i respinge pe mare. Dar ca să reuşim acest lucru, trebuie să aflăm dinainte locul debarcării ca să le pregătim o primire pe cinste. S-ar putea să aibă loc în Olanda sau în Belgia, dar nu credem în varianta asta. Suntem ferm convinşi că obiectivul-ţintă se află undeva în Franţa şi există două posibilităţi: fie Pas de Calais, fie Normandia. Dacă vor alege Pas de Calais, trupele aliate se vor comasa pe coasta Canalului Mânecii; dar dacă va avea loc în Normandia, atunci se vor concentra în preajma Bristolului. Ai înţeles? Trebuie să ştim dacă există comasări de trupe şi alte activităţi militare, ca să ne dăm seama care este obiectivul inamicului.

Va trebui să-şi viziteze astfel cât mai des rudele din sud-vestul Angliei, acordând o atenţie deosebită activităţilor militare din câmpia Salisbury şi raportând „tot ce vedea în Bristol sau în împrejurimile acestuia". Unde se afla sediul lui Eisenhower? Ce exerciţii militare aveau loc? Soseau din America, în Bristol, barje pentru invazie şi, dacă da, care era numărul acestora? „Informaţiile obţinute printr-o observare atentă sunt extrem de valoroase, spre deosebire de zvonurile din cercurile înalte, care rareori se dovedesc corecte." Depinzând de condiţiile de funcţionare a radioului, Lily avea să transmită în zilele de luni, miercuri şi vineri, la ora 11 seara.

– Vreau ca transmisiunile să fie cât mai scurte cu putinţă. Cu cât mai scurte, cu atât mai bine, i-a spus Kliemann, scoţând apoi din portofel un timbru englezesc şi explicându-i

că pe colțul de sus din partea stângă a acestuia se afla un micropunct. Aici găsești instrucțiunile de folosire a radioemițătorului, dacă se întâmplă să uiți ceva.

Lily a băgat timbrul în portofel.

În cele din urmă, Kliemann a întrebat-o cum a reușit să se întoarcă în Lisabona. Lily i-a relatat povestea îndelung repetată cu agenții englezi, conform căreia obținuse un post în cadrul Ministerului Informațiilor, în care trebuia să adune materiale pentru filmele de propagandă. Kliemann a dat, aprobator, din cap. Memorase numeroase detalii legate de acest post fictiv al său, inclusiv amănunte despre colaborarea lui Alfred Hitchcock cu Departamentul de Filme al ministerului, dar și locul unde se afla cantina. Kliemann n-a întrebat-o însă nimic.

După masă, s-au plimbat pe chei, privind bărcile de pescari care plecau în larg.

– Cu ce te avem la mână? a întrebat-o Kliemann, întorcându-se spre ea.

– După cum mi-ai reamintit cândva, părinții mei se află încă la Paris... dar ar fi bine să realizezi că acționez din proprie voință, nu sub presiune. În acest fel, te vei simți mai liniștit și vei avea mai multă încredere în mine.

Se pare că răspunsul i-a satisfăcut curiozitatea unuia dintre cei mai „discreți" spioni. Se întunecase deja când s-au urcat în mașina lui „Hoppe" și au pornit spre Lisabona. În timp ce treceau prin Estoril, Kliemann a observat:

– Mi-ar plăcea să-ți arăt cazinoul și să te duc la un restaurant elegant, dar n-ar fi un lucru înțelept. Locul geme

de criminali internaţionali, de agenţi dubli şi agenţi de informaţii. Ar fi bine să nu fim văzuţi împreună în public.

A doua zi de dimineaţă, „Hoppe" i-a arătat cum să asambleze o cheie pentru aparatul Morse folosind o bucată de lemn, un cui, un cuţit de bucătărie şi o carte. I-a oferit apoi două noi cristale pentru radioemiţător şi o listă cu frecvenţele radio, învăţând-o un cod nou. Kliemann i-a adus şi el o pungă mare de hârtie. Înăuntru se aflau 1 500 de lire sterline în bancnote de câte o liră. I-a explicat că „a vrut să ascundă banii într-o cutie de trabucuri, dar n-a găsit una suficient de mare". Va încerca să facă rost de bancnote cu o valoare mai mare, precum şi de o cutie mai mare, i-a promis el.

Lily i-a explicat că munca ei în departamentul de propagandă i-a permis să ia legătura cu ataşatul de presă al Ambasadei Marii Britanii, care a acceptat să trimită radioul la Londra într-o valiză diplomatică. Aceasta era o poveste cu totul neverosimilă. Valiza diplomatică era folosită pentru transportarea informaţiilor confidenţiale; nu era un serviciu gratuit de transport pentru civili. Dar nici acest lucru nu i-a stârnit suspiciuni lui Kliemann, care a fost încântat de idee, considerând-o „o mişcare inteligentă, menită să evite curiozitatea funcţionarilor vamali de la aeroport".

Mai aveau un singur aspect important de pus la punct. Acum, pentru că era „înarmată" cu un radioemiţător, Lily avea nevoie de un „semnal de control", o modalitate prin

care să le indice nemţilor că, dacă avea să fie prinsă, transmitea sub control britanic.

– Trebuie să ne luăm toate măsurile de precauţie posibile, a spus Kliemann. Să presupunem că britanicii te descoperă! Nu te vor aresta. Te vor urmări un timp. Îţi vor înregistra toate transmisiunile, ca să fie siguri că îţi cunosc toate metodele de comunicare. Apoi, sub ameninţarea pistolului, te vor obliga să lucrezi pentru ei. Vreau să-ţi ofer un mijloc prin care să ne dai de ştire, un semn pe care ei nu îl vor putea detecta, dar pe care noi îl vom căuta cu atenţie.

Planul lui Kliemann era cât se poate de simplu: „Dacă avea să fie descoperită de britanici şi i se va cere să continue transmisiunile, trebuia să scrie PSE QSL SK" – abrevieri care în codul Morse înseamnă „Vă rog să confirmaţi primirea mesajului". Lily i-a răspuns că i se părea un plan „absurd" şi avea dreptate, deoarece – dacă avea să adauge un element nou unui mesaj – „englezii îşi vor da seama că este un semnal". I-a sugerat atunci un cod mult mai subtil.

– La începutul mesajului, între KA şi indicativul de apel, există o liniuţă. Uneori o pun, alteori nu. Dacă o voi pune de două ori – o dată în mesaj şi apoi din nou în repetiţia mesajului –, înseamnă că nu mai sunt un agent liber. Dar numai dacă liniuţa apare în *ambele* cazuri. Dacă apare doar o singură dată, nu înseamnă nimic. O voi mai introduce uneori doar ca s-o fac să treacă mai uşor neobservată. Dacă englezii vor verifica o parte din mesaje, vor observa inconsecvenţa folosirii ei şi nu îi vor mai acorda prea multă atenţie când o voi repeta.

– O idee excelentă! a spus Kliemann, impresionat, scriind în agenda sa: *Strich zwischen Anfang und Nummer* – liniuță între început și număr.

Au stabilit să se întâlnească a doua zi, la ora 11 dimineața, în Praça do Commercio, cu câteva ore înainte de plecarea lui Lily. Kliemann o aștepta, lucru cu totul surprinzător, ținând la subraț o cutie mare de trabucuri. Înăuntru, ascunse între un strat de trabucuri și un fund fals, se aflau 500 de lire sterline în bancnote de câte cinci lire. Se plimbau prin piață, braț la braț. La un moment dat, Kliemann s-a oprit lângă o fântână arteziană și și-a aprins o țigară, cu o expresie gravă pe chip.

– Chiar dacă asta ar însemna sfârșitul carierei mele, dacă mi-ai spune că nu vrei să te întorci în Anglia, nu te-aș obliga s-o faci.

– Trebuie să-mi duc misiunea la bun sfârșit, a spus Lily.

Kliemann era un spion ridicol, un egocentrist înfumurat și cu un ego fragil, capabil însă de multă delicatețe, oferindu-i agentei sale o cale de scăpare. Șefii britanici ai lui Lily n-au manifestat niciodată atâta grijă pentru ea.

Kliemann i-a sărutat mâna și s-a îndepărtat.

„Cu cinci luni în urmă, eram entuziasmată și domică să-i ajut pe englezi și să-i iubesc", a scris Lily în jurnalul său. „Îi admiram; aveam încredere în ei; și credeam în corectitudinea britanică. Am lucrat cu dragă inimă pentru ei; și mi-am asumat riscuri în numele lor. Le-am cerut, în schimb, un singur lucru: să mă lase să-mi iau cățelușul cu mine. Nu le-am cerut imposibilul, dar pentru ei a fost prea

mult. Mâine, voi ajunge la Londra, unde le voi preda banii, codul, radioul, totul... cu excepţia unei liniuţe. O liniuţă care îmi va permite să distrug toată munca mea şi toată munca *lor*, când îmi convine mie. Ştiu prea bine că nu-mi voi folosi puterea. Cum ştiu la fel de bine că se află la mâna mea!"

„Comoara" a aterizat pe aeroportul din Bristol a doua zi de dimineaţă, la ora 5.30, pe o ceaţă deasă, şi a fost condusă la un hotel, unde i s-a oferit o ceaşcă de ceai şi nişte pâine prăjită cu puţină margarină şi o linguriţă de marmeladă. Câteva minute mai târziu, şi-a făcut apariţia şi Mary Sherer, energică şi profesionistă. Lily i-a predat banii ascunşi în cutia de trabucuri, cristalele de radio, timbrul cu micropunctul, brăţara cu diamante şi fotografiile lui Kliemann, zâmbind fericit în bătaia razelor de soare.

– E prost ca noaptea, fără doar şi poate, a spus Mary. Colonelul va fi încântat.

Robertson a venit şi el a doua zi la Rugby Mansions, ca s-o felicite personal pe Lily.

– Iată-te din nou aici! a întâmpinat-o el jovial. Nu te mai aşteptam, a spus, adăugând apoi: Trabucurile sunt foarte bune.

Radioul, banii şi brăţara au fost examinate de experţii MI5. Radioemiţătorul a fost considerat „pentru un ochi neexperimentat, identic cu un radio obişnuit". Exact treizeci şi nouă din bancnotele de câte cinci lire erau false. Iar brăţara valora 175 de lire sterline.

Lily le-a redat discuțiile purtate cu Kliemann, descriindu-le dorința lui de a obține informații despre manevrele militare din sud-vestul Angliei, precum și naivitatea lui aproape fermecătoare.

– Nu am nimic personal împotriva lui Kliemann, i-a spus ea lui Mary. M-a tratat întotdeauna bine și mă simt prost pentru că trebuie să-l mint și să-l trag pe sfoară.

– Ce-ar face dacă ar bănui că te afli sub controlul nostru? a întrebat-o Mary. Probabil că n-ar informa Berlinul, pentru că acest lucru nu-l pune deloc într-o lumină avantajoasă.

– Sunt absolut sigură că – dacă și-ar imagina că îl înșel – ar raporta imediat șefilor săi.

Mary i-a trimis lui Tar un raport favorabil: „«Comoara» și-a îndeplinit cu succes misiunea, cu atât mai mult dacă e să ținem seama de povestea puțin cam șubredă pe care i-am conceput-o. S-a descurcat foarte bine la Lisabona și ne-a oferit un nou canal de comunicare extrem de valoros".

Exista însă un singur aspect din povestea lui Lily care o punea pe gânduri. Mary studiase dosarele secției B1A. Până acum, toți agenții germani, înarmați cu un radioemițător, aveau „un semnal de control", o modalitate de a înștiința Abwehrul că au fost prinși și trimiteau mesaje sub control britanic. Uneori, acest indiciu îl reda o simplă greșeală de ortografie sau o virgulă suplimentară. Kliemann a învățat-o cum să folosească radioemițătorul, fără să-i ofere însă „nicio indicație de operare în caz de constrângere". Lily n-a pomenit niciodată de existența „unui semnal de

control": „Susţine că nu i s-a oferit niciodată vreun cod secret sau vreun mijloc prin care să-i informeze pe nemţi dacă avea să opereze sub influenţa britanicilor. De fapt, nici n-au vorbit vreodată de eventualitatea unei asemenea situaţii". După ce-a raportat această anomalie, Mary Sherer a uitat complet de ea.

Pe 13 aprilie, Mary a dus-o pe Lily la o casă cu o uşă albastră din Hampstead Heath. Micul radioemiţător a fost instalat într-un dormitor de la etaj. Cu puţin după miezul nopţii, Lily i-a trimis un mesaj lui Kliemann: „Am ajuns în siguranţă". N-a introdus nicio liniuţă, nici în mesaj, nici atunci când l-a repetat. În următoarele două luni, de fiecare dată când scria un mesaj, se gândea la liniuţă. „Îmi dau mereu seama că pot să distrug o muncă de trei ani. O simplă liniuţă le va spune nemţilor că lucrez sub controlul serviciilor secrete britanice... iar englezii nu vor bănui absolut nimic. Aceasta este modul meu de a mă răzbuna – mi-au făcut o promisiune pe care au încălcat-o. Acum se află cu toţii la mâna mea."

19

NOUL PRIETEN AL LUI JEBSEN

Johnny Jebsen furniza secrete într-un ritm ameţitor. Rapoartele sale, trimise în Anglia prin intermediul MI6 din Lisabona, conţineau numeroase detalii privind bombele zburătoare, condiţiile economice din Germania şi serviciile de informaţii, relatând chiar şi „opiniile exprimate de Hitler, Himmler şi Kaltenbrunner", şeful Biroului Central al Securităţii Reichului (RSHA). „Artistul" avea nu mai puţin de treizeci şi nouă de surse de informaţii şi informatori, de la secretarele Abwehrului până la Canaris însuşi, iar valoarea lor era atât de mare, încât MI6, teritorial ca întotdeauna, se întreba dacă să le împărtăşească şi altor servicii secrete, de vreme ce nu exista „nicio autorizaţie din partea lui C ca să acţioneze ca secţie de distribuţie". Jebsen devenea tot mai îndrăzneţ. Racheta V-2, prima rachetă balistică din lume cu rază lungă de acţiune, se fabrica la uzina Rax-Werke din Wiener-Neustadt, folosind munca

prizonierilor din lagărul de concentrare Mauthausen. Când le-a transmis această informaţie, „ne-a făcut propunerea, cu seriozitate şi sinceritate, ca atunci când problemele sale cu Gestapoul se vor fi rezolvat, să se întoarcă în Germania şi să organizeze sabotarea uzinei de la Wiener-Neustadt". Jebsen se oferea astfel să saboteze cea mai puternică armă secretă din arsenalul nemţilor. „Propunerea pare fantezistă, dar repet faptul că «Artistul» vorbeşte cât se poate de serios." Şi mai uluitoare era sugestia lui Jebsen ca MI6 s-o recruteze, ca spioană, pe soţia unuia dintre cei mai renumiţi scriitori britanici.

P.G. Wodehouse locuia acum împreună cu soţia lui, Ethel, la Paris, unde aveau contacte cu numeroase persoane influente din cercurile germane. Jebsen a văzut în asta o oportunitate. Charles de Salis, de la MI6, a raportat:

> „P.G. Wodehouse şi soţia lui erau buni prieteni cu «Artistul», care îi mai ajuta uneori financiar. Ei se află, în momentul de faţă, la Paris. Doamna Wodehouse este o pro-britanică înverşunată şi tinde să fie nepoliticoasă cu toţi cei care i se adresează în germană. Este cunoscut faptul că a spus de mai multe ori, cu glas tare, în locuri publice: «Dacă nu poţi să-mi vorbeşti în engleză, nu-mi mai vorbi deloc! Ar fi bine s-o înveţi, pentru că oricum, după război, va trebui s-o vorbeşti». «Artistul» crede că ar putea fi o sursă valoroasă de informaţii, deoarece atât ea, cât şi soţul ei au relaţii strânse cu (Paul-Otto) Schmidt, traducătorul lui Hitler.

> Acesta îi relatează adesea conversaţiile purtate între Hitler şi diverşi oaspeţi străini care îl vizitează. Wodehouse este un individ copilăros şi pacifist."

Nu se ştie dacă MI6 a dat curs propunerii lui Jebsen şi a recrutat-o pe Ethel Wodehouse, dar sugestia lui aruncă o lumină nouă asupra perioadei petrecute la Paris. Criticii îi acuzau pe scriitor şi pe soţia lui de colaboraţionism după ce Wodehouse a acceptat, cu naivitate, să realizeze nişte emisiuni radiofonice la cererea nemţilor. Raportul lui Jebsen dovedeşte faptul că, în timp ce Wodehouse s-ar putea să fi fost complet apolitic, soţia lui nutrea vederi antinaziste atât de înverşunate, încât era privită ca un potenţial spion.

Jebsen se credea în siguranţă. Anumite elemente din cadrul Abwehrului îl considerau „antinazist, iar de curând chiar defetist", dar avea apărătorii lui. Un coleg de la Berlin i-a promis că îl va înştiinţa de iminenţa unui pericol: dacă avea să primească „o telegramă în care i se spunea «să se întoarcă de urgenţă», acest lucru însemna de fapt «Nu veni aici, Gestapoul e pe urmele tale!»" Recrutase deja în dormitor o nouă „cârtiţă", care lucra la sediul Abwehrului din Lisabona: baroana Marie von Gronau, fiica de douăzeci şi trei de ani a unui pionier al aviaţiei, care era ataşatul forţelor aeriene Luftwaffe la Tokio. Marie era secretară în departamentul de contraspionaj şi îi povestea încântată lui Jebsen tot ce se întâmpla în biroul şefului ei. El a cerut-o, în glumă, de soţie. Marie l-a refuzat, dar era „fascinată de

inteligența și de cunoștințele lui vaste". S-ar putea să fi fost la fel de fascinată de „fondurile aparent inepuizabile de care părea să dispună". După război, Marie von Gronau a fost întrebată dacă știa că Jebsen era agent britanic. Înverșunarea cu care nega acest lucru a făcut-o să creadă că era într-adevăr agent britanic, convingere alimentată și de afirmațiile grăitoare pe care le arunca uneori: „Sunt cel mai loial dușman al Maiestății Sale" sau „Prietenia ignoră granițele națiunilor, indiferent de războaie".

Marie von Gronau își dăruia cu generozitate favorurile. Când Jebsen a sosit la Lisabona, era deja amanta atașatului aviației italiene și era curtată de un ofițer SD, pe nume Volbrecht. Într-o seară, Volbrecht i-a spus lui Marie că Jebsen era un *macaco*, termen jignitor în portugheză, care înseamnă „maimuță", iar baroana i-a povestit totul lui Jebsen. „Deși habar nu avea ce însemna *macaco*, nu-i plăcea rezonanța cuvântului și l-a provocat pe Volbrecht la un duel cu pistoale." Volbrecht a refuzat, „susținând că departamentul lui interzicea duelurile". În această perioadă, Lore, soția lui Jebsen, a venit să-l vadă la Lisabona, lucru care nu l-a determinat să renunțe la aventurile sale extraconjugale.

Jebsen trecea prin stări sufletești extrem de instabile. Lily Grass era încă „îndrăgostită nebunește" de el și îi oferea informații utile din corespondența șefului ei, Aloys Schreiber, liderul serviciilor de contraspionaj: „Schreiber a informat forurile superioare din Berlin că, după părerea lui, «Tricicleta» era un agent absolut demn de încredere,

căruia trebuiau să-i încredinţeze cele mai importante şi mai secrete misiuni pentru sume imense de bani", i-a spus ea. Era un lucru încurajator, dar „nervozitatea şi excitabilitatea lui Jebsen" provocau mari bătăi de cap. La sfârşitul lui ianuarie, Charles de Salis a sunat la vila lui Jebsen din Estoril şi a descoperit că dispăruse. A fost lansată o adevărată vânătoare – discretă, dar intensă. După trei zile, când serviciile secrete britanice intraseră deja în panică, Jebsen şi-a făcut apariţia, teafăr şi nevătămat, suferind doar de mahmureală: o ţinuse numai într-un chef împreună cu noul lui prieten, Hans Brandes.

Hans Joachim Brandes era unul dintre numeroasele personaje dubioase care frecventau sediul Abwehrului din Lisabona. Avea douăzeci şi patru de ani şi era blond, cu origini evreieşti şi cu o educaţie solidă căpătată în Elveţia. Obezitatea de care suferea l-a împiedicat să efectueze serviciul militar. Tatăl lui deţinuse o fabrică de maşini-unelte la Berlin, iar la începutul războiului, Brandes şi fratele său au reuşit, cu ajutorul mitei, să se înregistreze ca non-evrei. Brandes zvârlea cu bani în stânga şi în dreapta oriunde se ducea, fiind dispus „să dea chiar şi 30 000 de mărci ofiţerilor în rezervă, care câştigă numai 700 de mărci pe lună, doar ca să-şi uşureze viaţa". Fiind acţionar la o companie de armament din Berlin, a câştigat un contract prin care furniza arme guvernului portughez.

Sosind la Lisabona în 1943, Brandes a început să facă negoţ cu platină, diamante şi piele pentru încălţăminte, implicându-se uneori şi în misiuni de spionaj. „Este bun

prieten cu Canaris, care l-a trimis aici ca să-l ferească de pericole, pentru că este pe jumătate evreu", a raportat Jebsen. „Ar trebui să-şi trimită rapoartele prin intermediul lui von Karsthoff, dar nu face, practic, nimic în acest sens" şi părea să exercite o anumită „influenţă" – fără îndoială, de ordin financiar – asupra şefului Abwehrului din Lisabona: „Mituieşte oameni din cercuri înalte şi a devenit un adevărat maestru al acestei arte". Brandes susţinea că avea propria lui reţea de spionaj, din care făceau parte un spion IRA din Irlanda, câţiva agenţi din Elveţia şi un francez din Africa de Nord, pe nume Barinki d'Arnoux. „Cu mult talent şi iscusinţă, am reuşit să mă stabilesc aici, la Lisabona, pe durata războiului", se lăuda el. Îi împărtăşea gusturile lui Jebsen şi, se pare, şi vederile politice. „Nu făcea niciun secret din faptul că era nu doar un antinazist înverşunat, ci şi probritanic, sperând cu ardoare ca Anglia să câştige războiul." Amândoi luau cu asalt barurile şi cluburile din Lisabona, însoţiţi de secretarele lor. „Relaţiile dintre «Artist» şi Brandes par să devină tot mai strânse", a raportat MI6. La începutul lui ianuarie, Brandes i-a spus noului său prieten că avea să plece în curând la Berlin şi „va încerca să-l convingă pe Canaris să anuleze interdicţia «Artistului» de a intra în Germania". Jebsen nu i-a mărturisit lui Brandes faptul că lucra pentru britanici, dar credea că noul lui amic putea fi uşor recrutat ca agent dublu.

De fapt, MI6 îl urmărea pe misteriosul Brandes încă de la sosirea lui la Lisabona şi ajunsese la concluzia că, la fel ca şi „Ostro", era doar un farsor. Kim Philby, şeful

contraspionajului din Peninsula Iberică, a urmărit evoluția lui Brandes cu ajutorul „Surselor Celor Mai Secrete" și a descoperit că „organizația pe care pretinde că o conduce este pur fictivă". Brandes „înșela în mod deliberat Abwehrul", motiv pentru care putea fi ușor șantajat. „Are doar douăzeci și patru de ani și este pe jumătate evreu", a scris Philby. „Nu există, așadar, nicio îndoială că – dacă nu va reuși să-și mențină poziția – va fi trimis imediat pe Frontul de Est. Nutrește vederi puternic antinaziste și n-a încercat niciodată cu adevărat să furnizeze Abwehrului informații autentice. Are un motiv bine întemeiat ca să ne accepte propunerea."

Brandes știa că Jebsen avea o rețea de spioni în Marea Britanie, dar credea că rapoartele pe care acesta le trimitea la Berlin erau, ca și ale lui, „fantezii constructive", cum îi plăcea să le numească. S-a oferit să sprijine cu propriile invenții informațiile pe care Jebsen le trimitea la Berlin. Jebsen i-a spus lui de Salis că „avea destulă încredere în Brandes ca să-i dezvăluie faptul că lucra pentru britanici", dar „nu o făcuse până acum și nici nu avea de gând s-o facă fără acordul lor". Brandes era „un oportunist viclean", a spus Jebsen, dar putea fi un aliat de nădejde: „Dacă ar ști adevărul, poate că ar vrea să se alăture jocului nostru".

MI6 a hotărât să-l supravegheze îndeaproape pe noul prieten al lui Jebsen; dacă și când se va ivi momentul potrivit, îl vor introduce în joc. „Cred că Brandes ar putea să devină un agent util dacă are puțin curaj și nutrește convingeri puternic antinaziste", a scris Frank Foley de la MI6.

Jebsen era sigur că Brandes îl va convinge pe amiralul Canaris „să-mi anuleze interdicţia de a mă întoarce în Germania, emisă pentru siguranţa mea, deoarece Gestapoul nu mai vrea nimic de la mine. Voi putea să plec în scurt timp."

Dar înainte ca amiralul Canaris să apuce să facă acest lucru, a fost „detronat". La începutul lui februarie, un ofiţer al Abwehrului, Erich Vermehren, a fugit din rezidenţa serviciilor secrete germane aflată în Istanbul şi a cerut azil politic. A ajuns în Anglia, împreună cu soţia lui, prin Cairo şi Gibraltar, şi a fost găzduit într-un apartament din South Kensington, care aparţinea mamei lui Kim Philby. Fuga lui Vermehren a fost pretextul pe care îl aşteptau duşmanii lui Canaris. Hitler spumega de furie. Asupra lui Canaris plana de mult suspiciunea că îi era neloial lui Hitler (lucru adevărat) şi că încerca să-l submineze (lucru, probabil, la fel de adevărat). A fost concediat şi, după ce i s-a oferit un post derizoriu, a fost plasat în arest la domiciliu. Abwehrul avea să fie preluat în curând de SD şi integrat în cadrul Biroului Central al Securităţii Reichului sub controlul lui Himmler şi al lui Kaltenbrunner, urmând apoi să fie complet desfiinţat. Jebsen anticipa de câtva timp „prăbuşirea lui Canaris". Înlăturarea lui a creat haos şi a adus după ea un val de reglări de conturi şi de conflicte devastatoare: unii dintre ofiţerii Abwehrului au cerut să fie trimişi pe front; alţii au fost concediaţi; iar cei care au rămas lucrau într-o atmosferă copleşitoare de paranoia şi nesiguranţă. „Vor mai avea loc, probabil, şi alte concedieri, urmate de eliminarea agenţilor dubli nesatisfăcători", a raportat Jebsen.

Englezii vor continua să facă referințe la „Abwehr", deși vechea organizație nu mai exista.

Haosul creat în interiorul serviciilor secrete germane și preluarea puterii de către SD cu prețul existenței Abwehrului erau privite cu îngrijorare de echipa Crucii Duble. Ofițerii Abwehrului erau niște „demoni" pe care îi cunoșteau. Acum însă exista pericolul ca „noii angajați să șteargă o mare parte din ceea ce noi am încercat să păstrăm", a spus Masterman.

Jebsen fusese coleg de facultate la Freiburg cu Erich Vermehren și îl ajutase să obțină un post în Abwehr. Familia Vermehren, din Lübeck, nutrea vederi puternic antinaziste. Mama lui Erich, Petra Vermehren, o ziaristă germană de prestigiu, venise în Portugalia la începutul războiului ca să scape de regimul nazist. Jebsen o cunoștea prea bine și, aflând de fuga lui Vermehren, s-a dus imediat la ea acasă și a găsit-o pe Petra făcându-și bagajele. I-a mărturisit că fusese chemată în Germania, ca să explice motivele dezertării fiului său. „Jebsen a încercat s-o convingă să nu plece", spunându-i că „avea o relație cordială cu Lordul Rothschild, care l-a rugat să vină în Anglia" – indiciu prin care voia să-i dea de înțeles că putea s-o ajute să fugă. Petra i-a răspuns că nu se temea și a plecat la Berlin cu următorul avion, știind că, sub regimul nazist, adept al pedepsei colective, soarta îi era, probabil, pecetluită. A fost arestată la aeroport și trimisă în lagărul de concentrare Sachsenhausen. Soțul, fiul și cele două fiice ale sale au fost și ei trimiși în lagăr.

În urma dezertării lui Vermehren, poziția lui Jebsen a devenit mult mai vulnerabilă. Prietenia lui cu familia acestuia era un fapt bine cunoscut și legătura cu ei avea să-l stigmatizeze. „Vulpea bătrână", Canaris, nu mai putea să-l protejeze. În fruntea contraspionajului a fost numit Georg Hansen, „mult mai tânăr și mai dinamic". Acesta s-a apucat imediat de treabă, integrând rămășițele Abwehrului într-un serviciu de informații omogenizat. „Nu este nazist, dar este hotărât să împiedice înfrângerea Germaniei", a raportat Jebsen. „Nu există nicio îndoială că Hansen vrea să reformeze complet Abwehrul." Acest nou serviciu de informații nu va mai avea nicio legătură cu organizația lenești, coruptă și parțial trădătoare în care Jebsen se înrolase în 1939. Mulți dintre susținătorii săi au fost eliminați odată cu prăbușirea lui Canaris și înlocuiți cu oameni care nu îi erau deloc pe plac. „Noii ofițeri nu au experiență în activitățile de spionaj, dar sunt mult mai entuziaști și mai activi decât predecesorii lor și vor reuși, probabil, să consolideze organizația." Unul dintre acești noi angajați îi provoca în mod deosebit lui Jebsen „fiori de teamă".

Maiorul Wilhelm Kuebart era unul dintre cei mai inflexibili ofițeri, proaspăt angajat în serviciile secrete germane. Militar de profesie, din estul Prusiei, luptase pe Frontul de Est înainte de a fi transferat în Abwehr, în iulie 1943, ca adjunct al lui Hansen. Kuebart avea douăzeci și opt de ani și era mereu „prevăzător", îngrozitor de competent și „cel mai inteligent om din Abwehr", a raportat Jebsen. Tânărul maior a conchis iute că serviciile secrete germane

erau alcătuite din „oameni în vârstă, care nu știau ce înseamnă organizarea militară". Biroul din Lisabona, de exemplu, „își îndeplinea funcțiile într-o măsură extrem de nesatisfăcătoare". Kuebart a făcut o vizită în Portugalia și „a fost șocat să descopere imoralitatea generală ce caracteriza Abwehrul din Lisabona". Jumătate din personal avea relații intime cu cealaltă jumătate. Cel puțin două secretare îi furnizau informații lui Jebsen. Deși von Karsthoff susținea cu insistență că Jebsen era „un om abil și competent", Kuebart simțea că în aer plutea ceva „suspect". Când s-a întors la Berlin, a conceput un raport extrem de critic, recomandând „îndepărtarea și înlocuirea" lui von Karsthoff și concedierea „secretarelor-amante". „Acest bordel trebuie închis", a declarat Kuebart.

Ludovico von Karsthoff, șeful indolent, fermecător și corupt al lui Popov, a fost mustrat pentru „indiscreție și ineficiență" (ca să folosim un eufemism), înlăturat din post și trimis pe Frontul de Est. Aloys Schreiber devenea acum, practic, șeful serviciilor secrete germane din Lisabona.

Schreiber era o enigmă. Un bavarez în vârstă de patruzeci și patru de ani, cu chipul oval și părul cărunt, era un veteran al Primului Război Mondial, ce obținuse doctoratul în Drept la Universitatea Erlangen. A fost spionul personal al lui Canaris, bunul lui prieten, înainte de a fi trimis la Lisabona, în ciuda faptului că nu știa o boabă de portugheză, ca să preia postul de șef al contrainformațiilor, ocupat până atunci de Kammler, principalul inamic al lui Jebsen. „Îndatoririle sale presupuneau obținerea de informații

despre armatele dușmanului" și de materiale referitoare la „posibilitatea invaziei aliate, vizând cu precădere data, locul și forțele implicate în operațiunea de debarcare". Schreiber privea cu ochi critici imoralitatea colegilor săi și era cunoscut deopotrivă în rândul ageamiilor și trântorilor din Abwehr ca fiind un individ „meticulos și ambițios". Jebsen nu știa cum să-l catalogheze pe acest ofițer inteligent, sobru și antisocial: „Schreiber nu este nazist, dar nici antinazist", a raportat el.

În realitate, Schreiber nu era doar antinazist, ci și implicat în complotul de anvergură ce urmărea eliminarea lui Hitler. Ca și alți angajați din Abwehr, nutrea o ură ascunsă, dar profundă față de nazism. În 1942, din ordinul lui Hans Oster, adjunctul Abwehrului și o personalitate marcantă în rezistența germană, a ajutat un cuplu de evrei, pe nume Weiss, împreună cu copiii lor, să fugă în Elveția și a fost arestat „sub bănuiala de a fi sprijinit și camuflat plecarea ilegală" a evreilor. A fost achitat în urma intervenției șefilor din Abwehr. Înainte de a pleca în Portugalia, colonelul Georg Hansen, un alt conspirator-cheie, i-a pus numeroase întrebări referitoare la „atitudinea politică" pe care o manifesta în general. Conjurații îl testau, Schreiber nu avea nici cea mai mică îndoială în privința asta: „Puneau ceva la cale și voiau să afle cu certitudine cine le împărtășea sentimentele, ca să știe pe cine se puteau baza". Se puteau baza pe Schreiber. Pentru că înfrângerea plana amenințător asupra Germaniei, un grup de ofițeri curajoși și hotărâți, în frunte cu Claus von Stauffenberg, plănuia

asasinarea lui Hitler în tentativa de puci cunoscută ca Operațiunea „Valkyrie". Aceștia nu erau niște oameni slabi de înger, cu vederi liberale, ci niște militari necruțători, hotărâți să salveze onoarea Germaniei, distrugând nazismul, făcând pace cu englezii și cu americanii și întorcând apoi armele, cu înverșunare, împotriva amenințării bolșevice din est. O investigație efectuată după război a stabilit faptul că Schreiber „a făcut parte din grupul de militariști care a finanțat atentatul din 20 iulie 1944" și „a fost trimis în Portugalia de autorii complotului ca să-și plaseze într-o poziție strategică un om de încredere, pe care se puteau baza și la care puteau apela în orice clipă". Schreiber avea să primească în curând această chemare, iar consecințele vor fi dezastruoase pentru planurile Crucii Duble.

Marie von Gronau, ultima „secretară-amantă" a lui Jebsen, l-a informat că Berlinul voia să afle „numele membrilor Abwehrului bănuiți că ar avea legături cu englezii". Jebsen i-a comunicat acestă veste alarmantă lui de Salis: „Trebuie să luăm în calcul faptul că, pe viitor, ne vor acorda o atenție deosebită. Trebuie să procedăm cu și mai multă băgare de seamă în cazul întâlnirilor". Pericolul a fost confirmat și de „Sursele Cele Mai Secrete". „Berlinul a ordonat ca «Artistul» să fie plasat sub strictă supraveghere, probabil din cauza fugii soților Vermehren, căci este bine cunoscut faptul că sunt buni prieteni", a scris Tar. „Prietenii «Artistului» nu se mai află acum la Berlin, iar dușmanii îi vor îngreuna viața."

Jebsen era însă încrezător: Brandes a fost la Berlin şi l-a informat că „îl apărase cu îndârjire"; secretarele continuau să-i furnizeze informaţii din corespondenţa cu Berlinul; Schreiber nu părea să manifeste o atitudine vădit ostilă, iar ordinul de supraveghere era probabil doar o simplă reacţie de rutină ca urmare a dezertării prietenului său, Erich Vermehren. „Norii încep să se risipească", i-a spus el lui de Salis, care a raportat imediat la Londra: „«Artistul» este într-o dispoziţie foarte bună, datorită faptului că suspiciunile care planau în jurul său par să fi dispărut graţie acţiunilor prompte din partea aliaţilor săi, printre care se numără şi Brandes". Încrederea lui Jebsen a prins şi mai mult aripi în momentul în care a aflat că se va reîntâlni cu Popov.

Popov a aterizat pe aeroportul din Lisabona, de-acum bine cunoscut, pe 26 februarie, aducând cu el „o bucăţică" din Operaţiunea „Fortitude": fotografii cu documente ale amiralităţii, observaţii despre tipurile de avioane, informaţii despre raţionalizarea alimentelor şi un discurs parlamentar plăsmuit. În servieta lui Popov se mai aflau, urmând sfaturile lui Jebsen, crâmpeie de informaţii care, puse cap la cap, aveau să dezvăluie ample comasări de trupe în sud-est. Popov primise instrucţiuni să poarte o discuţie între patru ochi cu Jebsen, cât mai discretă cu putinţă, şi „să-şi exercite influenţa asupra «Artistului», împiedicându-l să cadă pradă temerilor sau entuziasmului şi să facă vreo prostie sau să-şi asume riscuri inutile". Dacă Jebsen avea să abordeze ideea recrutării lui Brandes, Popov trebuia

să-l tempereze, sfătuindu-l „să nu facă niciun pas în acest sens, deşi suntem deschişi sugestiilor privind modalitatea prin care am putea face acest lucru". Mai presus de toate, Jebsen trebuia încurajat să descopere dacă operaţiunea de diversiune funcţiona cu adevărat, obţinând „informaţii de ultimă oră privind cunoştinţele deţinute de nemţi referitoare la Planul de Luptă al britanicilor".

De data aceasta, Popov avea să aibă parte de o primire cu totul diferită faţă de întâlnirile cordiale cu von Karsthoff. Acum avea să fie interogat de Aloys Schreiber, un om cu „o bogată experienţă în interogarea prizonierilor", l-a avertizat Jebsen. Schreiber i-a cerut lui Jebden să fie prezent la interogatoriul care s-a dovedit istovitor şi incisiv, complet diferit faţă de chestionarele relaxante şi superficiale puse de von Karsthoff. Timp de două zile şi două nopţi, Schreiber l-a interogat fără milă pe Popov, făcând pauză doar pentru câte o bere şi câteva sandviciuri. Jebsen intervenea şi el uneori, punându-i propriile sale întrebări, la fel de incisive. Popov a raportat mai târziu că „prietenul lui l-a ajutat subtil pe parcursul interogatoriilor, adoptând o atitudine deliberat ostilă, dar convingându-l pe Schreiber că nu există nicio colaborare între «Artist» şi «Tricicletă»". Popov a făcut un spectacol realmente uluitor. După cum i-a mărturisit mai târziu lui Wilson, „era ferm convins că domina situaţia şi, fiind mai tânăr, suporta presiunea mult mai bine decât Schreiber". Şeful Abwehrului din Lisabona părea absolut convins de reprezentaţia lui Popov şi a trimis imediat o telegramă la Berlin, spunând că „era

un agent extraordinar şi nu avea motive să-l bănuiască". Marie von Gronau i-a transmis mesajul lui Jebsen. Acesta i l-a comunicat lui de Salis, care l-a trimis la Londra. De aici, vestea a ajuns la Churchill: „Prima sa discuţie cu noii lui şefi s-a desfăşurat într-o manieră satisfăcătoare". Încrederea lui Popov a fost şi mai bine consolidată în momentul în care cei de la Bletchley Park au decriptat un mesaj adresat Înaltului Comandament German, în care se spunea că „agentul Ivan" a furnizat „informaţii extrem de valoroase despre formaţiunile militare britanice din Marea Britanie. Raportul ne-a confirmat propriul tablou operativ de ansamblu".

După întâlnirea cu Schreiber, Popov şi Jebsen s-au dedat unor chefuri de pomină. Jebsen „avea bani, căci reuşise să tragă nişte sfori şi să transfere o parte din aurul pe care îl avea la Paris", cumpărându-şi astfel un Rolls-Royce, pe care nu ştia să-l conducă. Jebsen nu părea îngrijorat pentru propria sa siguranţă şi îşi exprima dorinţa de a menţine „legătura pe termen lung cu serviciile secrete britanice" şi „de a fi considerat un agent de încredere şi după război". Popov era convins că aprecierea de care se bucura la Berlin îl va apăra pe prietenul său. Hans Brandes, noul prieten al lui Jebsen, li s-a alăturat şi el în escapadele lor nocturne. Brandes afişa însă o atitudine neîncrezătoare faţă de Popov. Jebsen a explicat mai târziu motivul: „Se teme că Popov va raporta data şi locul invaziei, prelungind astfel războiul". Era o afirmaţie ciudată. Brandes făcea adesea comentarii făţiş antinaziste, dorindu-şi parcă să stârnească

o reacţie. „Deşi este convins că Brandes nu încearcă să-i întindă o capcană, «Artistul» reacţionează întotdeauna în asemenea situaţii aşa cum ar trebui s-o facă un german adevărat", a raportat de Salis.

Ian Wilson a venit la Lisabona şi s-a întâlnit cu Popov şi Jebsen în casa lor conspirativă. Jebsen nutrea ambiţia de a face şi mai mult pentru cauza lor. „Este nerăbdător să plece în Germania pentru că ar vrea să facă ceva extraordinar pentru noi", a raportat Wilson. „Trăgând nişte sfori, ar putea să ajungă în Germania sub un nume fals, dacă am fi de acord." Wilson credea însă că Jebsen era mult mai în siguranţă în Lisabona, cu atât mai mult după ce a pomenit în treacăt de „agenţii controlaţi de Kühlenthal în Marea Britanie" şi de faptul că informaţiile furnizate de aceştia trebuiau să coincidă cu rapoartele lui Popov. Aceasta este dovada incontestabilă că Jebsen ştia că reţeaua „Garbo" sau reţeaua de „spanioli", cum o numea el, era fictivă. Conform relatărilor lui Brandes referitoare la „opiniile Berlinului legate de spionii britanici", Popov se bucura acum în ochii nemţilor de o apreciere mult mai mare decât Pujol. „«Ivan» (Popov) este considerat de departe ca fiind cel mai bun agent, urmat la mare distanţă, din punctul de vedere al calităţii informaţiilor, de reţeaua de spanioli", a raportat Brandes. „Încrederea nemţilor în Popov a prins şi mai mult aripi." Aceste comparaţii nu erau însă elocvente de vreme ce „membrii Abwehrului obişnuiau să denigreze agenţii celorlalţi colegi", a explicat Jebsen.

Cu toate acestea, Brandes se dovedea extrem de util, iar Jebsen a pledat din nou pentru recrutarea lui: „Este convins că Brandes va colabora cu noi".

Jebsen nu realiza însă, şi nici MI5 nu îi spunea, că Brandes era un oportunist mult mai viclean decât îşi imagina. El avea propriul său radioemiţător şi trimitea mesaje la Berlin, raportând toate acţiunile lui Jebsen – cu cine se întâlnea, unde se ducea şi ce spunea. Aceste transmisiuni, decodificate de Bletchley Park, dezvăluiau amploarea minciunii: omul pe care Jebsen îl considera un prieten apropiat şi în mâinile căruia voia să-şi încredinţeze viaţa, mărturisindu-i un secret înspăimântător, îl trăda pe la spate.

„Brandes joacă după propriile sale reguli", a raportat Ian Wilson, în timp ce o umbră de teamă îi învăluie cuvintele. „Brandes este, fără îndoială, un turnător."

20

„NU SUNT MEREU ATENT?“

„Brutus“, „Bronx“, „Comoara“, „Tricicleta“ şi „Garbo“ nu se vor întâlni niciodată. Dar individual, şi laolaltă, în timp ce armatele Aliaţilor pregăteau cea mai mare operaţiune amfibie din istorie, ţeseau o pânză de minciuni atât de deasă şi de amplă, încât va învălui întregul sistem al serviciilor secrete germane. În aprilie 1944, neliniştea domina scena de război, iar speranţele care se întrezăreau erau palide: Tommy Harris a declarat că eforturile îşi vor merita osteneala dacă operaţiunea de diversiune va reuşi „să ţină pe loc *măcar 48 de ore* o *singură* divizie înainte de a porni împotriva trupelor noastre ce vor debarca în peninsula Cherbourg“. În timp ce adevărata armată se aduna în sud-vest pentru ofensiva din Normandia, agenţii dubli îşi desfăşurau trupele fictive în sud-est şi în nord. La început, Pujol şi Harris strecurau minciunile printre informaţiile corecte, dar inofensive, furnizate nemţilor. Acum însă,

„proporţia informaţiilor false a început să crească atât de mult, încât rapoartele noastre se bazau în esenţă pe materiale false sau plăsmuite", o cascadă înspăimântătoare de minciuni şi înşelătorii.

Ultimul raport transmis de Popov la Lisabona dezvăluise numele şi locurile unităţilor militare din cadrul forţelor fictive de invazie; conştienţi acum de faptul că nemţii ascultau cu urechile ciulite, agenţii dubli au început să le concentreze în sud şi est. „Sursele Cele Mai Secrete" atestau faptul că rapoartele lui „Garbo", cinci sau şase pe zi, erau transmise, cu promptitudine şi aproape cuvânt cu cuvânt, la Berlin, împreună cu analiza lor amănunţită. Diversiunea era astfel inoculată în sistemul nervos central al celui de al Treilea Reich.

Autorii se întrebau dacă nu cumva erau prea subtili. Vor urma oare nemţii indiciile trasate şi vor trage concluziile corespunzătoare? Ca test, Tar Robertson a apelat la serviciile unui „expert militar, care nu avea nicio legătură cu B1A", şi, punându-i în faţă patruzeci de cutii cu documente – întreaga corespondenţă a agenţilor dubli din martie 1943 până în aprilie 1944 –, i-a cerut să le interpreteze. El a studiat dosarele în fiecare zi timp de două săptămâni şi şi-a prezentat concluziile la care ar fi trebuit să ajungă şi nemţii:

1. Agenţii s-au străduit din răsputeri să nu facă previziuni clare.

2. Probabilitate mare de atac în Mediterana în acelaşi timp.

3. Un atac în Norvegia, probabil de natură diversionistă, înainte de atacul principal.

4. Primele debarcări vor avea loc în Belgia şi Pas de Calais.

Concluziile se potriveau aproape perfect cu planul operaţiunii de diversiune.

Un raport întocmit pe 4 aprilie de serviciile secrete germane spunea că Armata a Patra se grupa în Scoţia şi cita „o sursă credibilă din Abwehr". Această sursă era Roman Czerniawski, a cărui reputaţie devenea tot mai solidă odată cu fiecare mesaj trimis: „Este foarte bine privit şi până acum ne-a furnizat numeroase informaţii corecte", a spus Oscar Reile. Hugh Astor încerca să găsească o cale prin care să consolideze şi mai bine poziţia lui „Brutus" în ochii nemţilor, alimentând în acelaşi timp minciuna că o armată fictivă, condusă de americani, se reunea în Kent: „Dacă l-am plasa pe «Brutus» în FUSAG, cu puţin înainte de Ziua Z, s-ar afla într-o poziţie strategică, de unde ar putea să ofere informaţii despre Planul de Luptă şi intenţiile operative ale armatei FUSAG". La momentul oportun, Czerniawski avea să-i informeze că – „datorită cunoştinţelor pe care le deţine despre Franţa şi despre procedurile militare franceze" – a primit ordinul de a se înrola într-o unitate specială „din cadrul armatei FUSAG, având misiunea de a recruta polonezi din teritoriile ocupate de nemţi,

ce aveau să fie în curând atacate". Deoarece mulţi polonezi lucrau în bazinele carbonifere aflate la est de Calais, acest lucru va susţine ideea că armata americană se pregătea de atac în regiunea Calais. Plasat în sânul forţelor militare fictive, polonezul se afla într-o poziţie ideală, ce îi permitea să ofere informaţii despre tot ce se întâmpla sau, mai bine spus, despre ce nu se întâmpla.

În timp ce „Brutus" se concentra asupra aspectelor militare, „Bronx" le furniza şefilor ei „opinii exprimate de personalităţi ale căror nume şi fotografii apăreau pe prima pagină a ziarelor mondene", un melanj ciudat de informaţii valoroase cu unele complet irelevante. Dincolo de aceste materiale superficiale, le indica, fără umbră de îndoială, comasări de trupe destinate atacului din Pas de Calais: Lordul Kimberley i-a spus că o divizie de tancuri plecase din Yorkshire spre Brighton; „cartierul general al lui Montgomery ar putea fi în apropiere de Canterbury", susţinea un oarecare maior Bulteel; un prieten din Departamentul Combustibili al Armatei a vizitat oraşele Dover şi Folkestone şi i-a povestit despre „stocuri imense de petrol, destinate invaziei"; un alt prieten, George Mitchell, care locuia în Kent, i-a spus că „drumurile spre ţărmuri au fost lărgite, iar barierele de beton au fost îndepărtate", lucru care sugera desfăşurări ample de trupe spre coastă. Încerca, de asemenea, să le îndrepte atenţia nemţilor spre Scandinavia, relatând o discuţie purtată cu comandantul Sir Guy Domville, care „crede că obiectivul invaziei va fi Danemarca. Sudul Norvegiei ar putea fi şi el

ocupat". Rapoartele ei erau astfel concepute încât să menţină incertitudinea asupra datei exacte: „Invazia pare iminentă", a raportat ea pe 25 aprilie. „Multe trupe americane părăsesc coasta de vest, îndreptându-se spre sud-est." Câteva zile mai târziu, se corectează: „Conferinţa prim-ministrului indică faptul că invazia nu este iminentă. Montgomery îşi antrenează încă trupele".

Urmând instrucţiunile lui Emile Kliemann, Lily Sergeyev a plecat spre Bristol ca să-şi viziteze rudele şi a făcut turul coastei de sud cu bicicleta când, în realitate, nici n-a părăsit Londra. „Fac vizite imaginare în locuri despre a căror existenţă nici n-am ştiut vreodată, de unde aduc numeroase informaţii", a scris ea în jurnalul său. „În această lume fictivă, îmi petrec timpul în trenuri, cluburi, popote şi cantine. Transmit un «ghiveci» de informaţii – descrieri de însemne militare, vehicule, tancuri, avioane şi aerodromuri – garnisite cu diverse conversaţii pe care le aud întâmplător, menite să-i determine pe nemţi să tragă concluziile corecte." Ca mulţi alţi spioni prinşi într-o lume fictivă, a început să se întrebe cine era ea cu adevărat. „De trei ani joc un rol... Dacă voi supravieţui războiului, voi reuşi oare să mă readaptez? Voi reuşi oare să devin din nou *normală*?"

Mary era încântată de atitudinea docilă a lui Lily şi de aparenta rapiditate cu care îşi revenea după moartea lui Babs: „Lucrează din greu la transmisiunile ei", i-a spus ea lui Tar. În realitate însă, Lily spumega încă de furie, iar resentimentele sale erau acum şi mai mult intensificate de dovezile de zgârcenie manifestate de şefii de la MI5. Aceştia

au sfătuit-o să meargă în Hampstead cu metroul: „Nu cred că Ministerul de Război ar da faliment dacă m-ar duce acolo cu maşina", a protestat ea. Au mutat-o apoi din Rugby Mansions într-un apartament mai mic de pe 39 Hill Street, unde trebuia să plătească chirie, indiferent cât de modestă ar fi fost. John Marriott i-a dat instrucţiuni pe un ton sever: „Mobila, lucrurile şi cărţile trebuie păstrate în condiţiile de faţă şi vei suporta cheltuielile pentru curăţenie etc., care trebuie plătite cu promptitudine. Mă aştept să-ţi îndeplineşti această sarcină". Nu era deloc tonul potrivit pentru un agent care îşi riscase viaţa. Kliemann îi mânca din palmă – „serviciile secrete germane par complet satisfăcute de informaţiile pe care le furnizez", a subliniat Lily. „Uneori, îmi şi mulţumesc în mesajele lor." Englezii, pe de altă parte, o obligau să plătească chirie şi îi spuneau să spele covorul.

MI5 refuza s-o despăgubească pentru geamantanul pierdut, în timp ce O'Shagar, ofiţerul MI6 care i-a promis că va avea grijă de Babs când a plecat din Gibraltar, nu i-a trimis nici el conţinutul bagajului: Lily a cerut returnarea bunurilor sale, dar acestea s-au pierdut definitiv în negura războiului. Printre posesiunile ei se aflau un colier de jad, o pernă din piele de căprioară, douăzeci şi patru de batiste într-o cutie roşie de piele şi, lucru extrem de ciudat, „trei pantofi (desperecheaţi) în valoare de 12 lire sterline". După estimările lui Lily, întreaga valoare a bunurilor se ridica la suma de 128 de lire, 2 şilingi şi 6 penny, dar a spus că se mulţumea şi cu 50 de lire. MI5 refuza însă să-i plătească vreun sfanţ.

„Cred că N-AR TREBUI să-i plătim nimic", a declarat Marriott, expunându-şi apoi motivele: „Pretenţiile ei nu au nicio bază legală. S-a comportat într-o manieră iraţională în trecut şi ar putea să repete figura. Încearcă să ne intimideze". John Masterman a fost de acord: „Nu-i datorăm absolut nimic". Mary Sherer era consternată:

> „«Comoara» nu aleargă după bani. Ţinând seama de succesele pe care le-a avut până acum şi de ceea ce sperăm să obţinem de pe urma cazului ei, vă sfătuiesc cu tărie să cumpăniţi din nou lucrurile şi să vă schimbaţi hotărârea. Am avut numeroase probleme cu «Comoara» în trecut şi situaţia nu se va remedia sub nicio formă dacă va purta ranchiună departamentului şi autorităţilor britanice din cauza zgârceniei şi a încăpăţânării lor de a-i plăti 50 de lire."

Dar şefii erau de neclintit. John Masterman nu agrea femeile în general şi pe Lily în special, considerând-o „deosebit de temperamentală şi dificilă".

Câteva zile mai târziu, în timp ce pregătea împreună cu Mary un mesaj pe care avea să-l trimită prin radio, Lily a făcut o afirmaţie stranie: „Este foarte greu să nu profiţi de puterea pe care o ai atunci când o ai". Mary a bănuit că se referea la „calculele meschine şi minuţioase" ale MI5. Dar făcea, cel mai probabil, aluzie la puterea secretă pe care o deţinea: la faptul că prezenţa a două liniuţe nedetectate într-un mesaj codificat ar fi putut să distrugă întregul sistem al Crucii Duble.

Duşko Popov s-a întors în Anglia pe 13 aprilie, debordând de energie şi aducând cu el un vraf de chestionare şi un teanc de bani. Ultimele zile cât a mai stat la Lisabona şi le-a petrecut negociindu-şi la sânge „salariul", negocieri în care Popov se dovedea un adevărat maestru. I-a cerut lui Aloys Schreiber suma ameţitoare de 150 000 de dolari, ca avans pentru informaţiile pe care avea să le furnizeze în viitor despre planurile de invazie ale Aliaţilor, declarând că „toate activităţile sale viitoare depind de încasarea sumei stipulate". Când pretenţiile sale au ajuns la urechile Berlinului, au fost imediat refuzate. I-au oferit doar 1 500 de franci elveţieni pe lună. El a ameninţat că demisionează. Acest lucru i-a stârnit lui Wilhelm Kuebart, ofiţerul care l-a înlăturat pe von Karsthoff, „un sentiment de nelinişte" în privinţa lui Popov, „deoarece i se părea puţin probabil ca un agent, care lucra pe cont propriu, să-şi permită să ameninţe Abwehrul în felul acela". Până şi MI5 a considerat „revoltătoare" cererile emise de Popov, iar ameninţarea că îşi va da demisia era o acţiune riscantă şi neautorizată. În final, nemţii i-au oferit lui Popov 14 000 de dolari, însoţiţi de promisiunea altor beneficii financiare. Înainte de a pleca, a fost din nou interogat de Schreiber, care i-a cerut să descopere data şi obiectivul invaziei, precum şi care erau ţintele reale şi care erau cele de natură diversionistă. Dacă operaţiunile de debarcare aveau să fie demarate, Popov trebuia „să rămână la Londra şi să transmită informaţii de ultimă oră despre tot ce se întâmpla". Schreiber i-a cerut, de asemenea, să raporteze pagubele provocate

de lansarea rachetelor V1, dar Popov a refuzat, spunând că „puteau să trimită un agent de mâna a doua ca să verifice craterele din Londra".

Popov şi Jebsen au petrecut ultima noapte împreună la cazinoul din Estoril. În zori, şi-au strâns mâinile şi s-au despărţit, dar când Popov a vrut să plece, l-a auzit pe Jebsen strigându-l: „Voiam să te mai privesc o dată", i-a spus el. „O să treacă ceva timp până ne vom revedea. Simt că mergem în direcţii diferite." Apoi s-a îndepărtat.

Ajuns din nou la Londra, Popov deborda de încântare, convins fiind că nemţii aveau „deplină încredere în el". Schreiber nu avea nici cea mai vagă idee că agentul lor juca un joc dublu. Nemţii îl plăteau cu generozitate. Johnny era în siguranţă. „«Tricicleta» este considerat acum cel mai bun agent al Abwehrului din Marea Britanie", a raportat MI6.

Ofiţerii de caz ai secţiei B1A au început să analizeze „prada" adusă de Popov din tabăra adversă, care conţinea şi un chestionar lung, alcătuit din întrebări care trădau dorinţele lipsite de realism ale inamicului: „Ce perspective mai are Churchill de a rămâne la cârma ţării? Cum se simte? Se gândeşte cumva să se retragă? Şi dacă da, când?" Răspunsurile erau următoarele: „Multe", „Bine", „Nu" şi respectiv „Niciodată". Popov a mai adus şi cinci rapoarte dactilografiate din partea lui Jebsen, care conţineau informaţii despre producţia de avioane, producţia industrială, rezervele militare şi restructurarea serviciilor secrete germane: descria ascendenţa ofiţerului SS Walter Schellenberg, „un individ agreabil, din punctul meu de vedere, şi complet lipsit de

scrupule", care va ajunge să deţină, în cele din urmă, controlul asupra serviciilor secrete.

Popov nu era „extrem de îngrijorat" de soarta lui Jebsen, deoarece Gestapoul anulase ordinul de arestare dacă avea să se întoarcă în Germania. Dar chiar şi în aceste condiţii, Tar susţinea cu insistenţă că „era mult mai bine ca Jebsen să rămână în Lisabona decât să se întoarcă în Germania, unde s-ar putea afla într-o situaţie neplăcută, sub presiunea căreia ar putea ceda". Înainte de a pleca din Lisabona, Popov a aflat de la Marie von Gronau că SD-ul „avea să trimită, la sfârşitul lui aprilie sau la începutul lui mai, un reprezentant însărcinat cu misiunea de a-l interoga pe «Artist» pentru clarificarea unor aspecte financiare", dar acest lucru nu reprezenta un motiv de îngrijorare. „Aceste cercetări nu au nicio legătură cu activităţile întreprinse în interesul britanicilor, ci sunt corelate cu anumite tranzacţii financiare îndoielnice. Este mulţumit pentru că poate astfel să-şi dovedească nevinovăţia. Interogatoriul va fi, probabil, doar o simplă formalitate pentru ca dosarul împotriva lui Jebsen să fie închis." Popov era convins că prietenul lui „se afla, în sfârşit, în afara oricărui pericol".

MI5 nu-i împărtăşea însă părerea.

Pe 11 februarie, Hans Brandes, folosind numele de cod „Ballhorn", a trimis un mesaj la Berlin, raportând faptul că Jebsen punea întrebări suspecte şi „încerca să afle informaţii despre «Ostro»". Mesajul a fost interceptat şi decriptat de cei de la Bletchley Park. La indicaţiile britanicilor, Jebsen

făcea investigații în legătură cu agentul Paul Fidrmuc, spionul fals pe care MI5 se gândise să-l elimine cu câteva luni în urmă. Un alt mesaj interceptat se referea la „rapoartele verbale efectuate de «Ballhorn»", indicând faptul că Brandes „ciripise" în perioada sejurului său la Berlin. A doua zi au apărut alte dovezi ale duplicității sale, când Brandes i-a informat pe nemți că, prin intermediul secretarelor, Jebsen „află tot ce se întâmplă" în sediul serviciilor secrete germane. Schreiber a trimis și el un mesaj la Berlin: „Pentru că nu se poate lucra în asemenea condiții, vă cer cu insistență ca von Gronau și Grass să fie îndepărtate de urgență, invocându-se ca pretext reducerea de personal, ca să nu-i stârnim suspiciuni lui Johnny".

Ce punea Brandes la cale? De ce turna venin în urechea superiorilor săi împotriva unui om care îi era prieten? „S-ar putea ca Brandes să facă un joc ascuns pentru propriile sale interese, cu intenția finală de a-l șantaja pe «Artist» sau pe noi. Nu este nici tâmpit și nici nu are scrupule, ca mulți alți copii răsfățați ai industriașilor germani", credea Wilson. Brandes primise ordin de curând să-și trimită agenții „în Franța, pentru instructaj". Dar nu avea agenți. Rețeaua lui de spioni era pur fictivă și încerca acum să găsească „o cale de scăpare din această dilemă, furnizând un secret sau mituind". Trădându-l pe Jebsen, le va distrage atenția nemților. „Este la fel de posibil ca, prin tentativa de a rămâne nedescoperit, să încerce să-și consolideze poziția în Abwehr, demascându-l pe «Artist»." Lacom și ambițios, Brandes știa câți bani câștiga Popov, la fel cum știa și

de câştigurile colaterale care intraseră în buzunarele lui Jebsen şi ale lui von Karsthoff. O investigaţie realizată după război a scos la iveală faptul că Brandes era „gelos pentru că «Artistul» se afla în legătură cu «Tricicleta», cel mai bun agent secret german din Anglia. Brandes voia să scape de el ca să-şi asume meritul pentru munca «Tricicletei»".

Dovezile trădării lui Brandes îi obligau pe cei de la MI5 să se confrunte cu o problemă înfricoşătoare. Dacă aveau să-l avertizeze pe Jebsen de faptul că prietenul său îl trăda, se va întreba imediat cum a reuşit MI5 să intre în posesia acestei informaţii, imaginându-şi, probabil, că britanicii interceptau corespondenţa nemţilor prin radio. Iar „Sursele Cele Mai Secrete" trebuiau protejate cu orice preţ. După dezbateri aprinse, au acceptat ca MI6 să-i dea de ştire lui Jebsen, sugerându-i că Brandes nu era demn de încredere din cauza unor informaţii incorecte pe care i le furnizase. I-au trimis astfel o telegramă lui Charles de Salis la Lisabona: „Nutrim impresia că Brandes face un joc ascuns şi ar putea să încerce să-i smulgă «Artistului» mărturisiri pe care să le folosească apoi în avantajul său. Sfătuieşte-l pe «Artist» să nu i se destăinuie sub nicio formă lui Brandes, chiar dacă acest lucru va însemna restrângerea obţinerii de informaţii în interesul nostru". Nu i-au spus lui de Salis că „impresia" MI5 era puternic alimentată de „Sursele Cele Mai Secrete". Între timp, Wilson l-a întrebat pe Popov cât de mult ar rezista Jebsen sub presiunea interogatoriilor dacă ar fi arestat. Popov i-a răspuns că, „în cazul unor interogatorii normale, nu are nici cea mai mică îndoială de faptul că

«Artistul» nu-l va trăda niciodată pe «Tricicletă» şi nici nu-şi va mărturisi activităţile prestate în slujba britanicilor, dar se îndoieşte că va rezista sub presiunea violenţei fizice".

Jebsen „şi-a imaginat mult prea devreme că norii se spulberaseră". Căci o furtună ameninţătoare se apropia cu paşi cumplit de repezi. Pe 16 aprilie, Schreiber l-a informat pe Jebsen că au primit ordinul să se înfăţişeze amândoi în Biarritz, în sudul Franţei, ca să discute cu trezorierul serviciilor secrete germane pretenţiile financiare ale lui Popov. Simţind că este o capcană, Jebsen a refuzat să meargă, susţinând că acest lucru îi va distruge „paravanul" de om de afaceri independent, deoarece călătoriile în Franţa presupuneau aprobarea oficilităţilor germane. Schreiber i-a spus că telegrama de la Berlin „trebuia considerată drept un ordin", iar refuzul de a se supune „avea să fie privit ca un act de dezertare". Jebsen s-a împotrivit cu îndârjire. Schreiber a raportat totul la Berlin şi a plecat singur la Biarritz. Înspăimântat, Jebsen i-a povestit lui Brandes ce s-a întâmplat; acesta a trimis imediat o telegramă la Berlin:

„Pe data de 17, Johnny mi-a spus că a primit ordinul de a se înfăţişa la o întâlnire la Biarritz pe tema lui «Ivan». Johnny susţine că este vorba de o capcană şi este convins că la Biarritz ar fi fost imediat arestat. A mai spus că, dacă în următoarele câteva zile va observa şi alte semne de neîncredere din partea Berlinului, va trage propriile concluzii şi îl va informa din timp pe «Ivan»."

Iar semnele de neîncredere n-au întârziat să apară. A doua zi, secretarele din biroul Abwherului, Lily Grass şi Marie von Gronau, au primit ordinul de a se întoarce la Berlin în douăzeci şi patru de ore. Ca urmare „a unei simple reduceri de personal", susţinea Schreiber. „Secretarele, care au stat mai bine de doi ani aici, trebuie să plece, pe principiul că au lucrat prea mult timp într-un loc plăcut şi trebuie mutate într-un loc mai puţin plăcut." Jebsen ştia însă nemţii i-au descoperit „cârtiţele" şi acum le îndepărtau. Secretarele au primit instrucţiuni să nu ia legătura cu el înainte de plecare; amândouă le-au ignorat. Jebsen a însoţit-o pe Marie la aeroport. Când s-au despărţit, i-a spus ceva ce i-a întărit convingerea că era agent britanic: „La trei zile după încetarea ostilităţilor, un pilot britanic se va prezenta la restaurantul Grossadel Bylond din Flensburg, Schleswig-Holstein, şi dacă vei fi acolo, te va duce în Anglia". Marie i-a promis că va veni.

Jebsen s-a întâlnit cu Charles de Salis la casa conspirativă a MI6. Era cumplit de agitat şi fuma ţigară după ţigară, cu mâinile tremurânde. Ofiţerul MI6 i-a transmis avertismentul voalat al celor de la MI5 legat de Brandes, dar Jebsen părea îngrijorat de plecarea forţată a secretarelor. „«Artistul» nu crede că este un semn de bun augur", a raportat de Salis. „Este mânios. Şi proferează injurii la adresa administraţiei încăpăţânate care a dat această dispoziţie." Ordinul de a pleca la Biarritz cu Schreiber a fost o cale de a-i „testa" loialitatea şi supunerea:

„Mi se vor întinde şi alte capcane de acest fel", a prezis el. În ciuda situaţiei sale precare, Jebsen avea de raportat noi informaţii extrem de importante: cea mai recentă evaluare strategică, efectuată de Statul-Major german şi prezentată în cadrul unei conferinţe a generalilor din Franţa. Conform acestor estimări, „o încercare amplă de invazie" va avea loc peste Canalul Mânecii şi în sudul Franţei; existau îndoieli cu privire la „şansele de apărare a Norvegiei"; şi o evaluare corectă a trupelor americane din Marea Britanie ar fi „decisivă". Nemţii păreau să se concentreze exact asupra zonelor corespunzătoare. Înainte să primească ordinul de a se întoarce acasă, Lily Grass i-a dat nişte veşti bune. „Rapoartele «Tricicletei» au creat o impresie extraordinară la Berlin, iar Statul-Major se gândeşte să modifice planurile în consecinţă. Ultimul raport a fost catalogat ca fiind «pe cât de bun, pe atât de corect», o evaluare aproape fără precedent." La sfârşitul întâlnirii, Jebsen părea să-şi fi recăpătat cumpătul. „«Artistul» este convins că Brandes îl va înştiinţa de viitoarele capcane şi speră că în acest fel va putea să negocieze cu succes «testele». Dacă va putea realiza acest lucru, atunci poziţia «Tricicletei» ca Agentul Numărul Unu al Abwehrului va fi puternic consolidată şi totul va merge ca pe roate."

Înainte de a se despărţi, de Salis l-a sfătuit pe Jebsen să fie atent.

„Dar nu sunt mereu atent?" l-a întrebat Jebsen cu un zâmbet palid.

Nu părea să fi înregistrat însă avertismentul legat de Brandes. Sau poate că Jebsen a preferat să-l ignore. Credea cu fermitate în noţiunea de prietenie. Ceva mai târziu, în aceeaşi zi, i-a arătat un document lui Brandes, care l-a şi transmis Berlinului în doar câteva ore. „Johnny mi-a arătat o telegramă care tocmai a sosit din Anglia. Era semnată de prietenul lui, baronetul Anthony Rothschild. Iată ce spunea: «Nu-ţi face griji, vom încheia afacerea cât de curând!»"

Telegrama făcea parte, firește, din planul elaborat al lui Jebsen, conform căruia un membru bogat al familiei Rothschild (degradat acum din rangul de baron la cel de baronet) îl ajuta să obţină o viză de refugiat în Anglia. Probabil că i-a arătat-o lui Brandes ştiind că avea să dispară în curând. Nu exista niciun Sir Anthony Rothschild. Dar Brandes nu avea de unde să ştie asta şi credea că „telegrama ascundea un tâlc secret, sugerând faptul că se apropia timpul ca «Artistul» să le furnizeze englezilor informaţiile pe care reuşise să le strângă". Brandes a comunicat Berlinului că Jebsen „manifesta din nou o curiozitate fățișă față de «Ostro»".

Roberston i-a somat de urgenţă pe Masterman, Marriott şi Wilson la o întâlnire de criză. Mesajele interceptate dezvăluiau faptul că, „în timp ce «Artistul» îl considera pe Brandes un prieten apropiat, acesta trimitea rapoarte defavorabile «Artistului»". Pe de altă parte, conform „Surselor Celor Mai Secrete", Gestapoul nu mai era pe urmele lui şi, deşi autorităţile voiau să-l interogheze, erau interesate „doar

de aspecte pur financiare". Dacă aveau să-l întrebe de ce manifesta un interes atât de mare față de „Ostro", Jebsen „putea să pună piciorul în prag" și să susțină cu tărie că „voia să-l dea în vileag pe «Ostro» dacă putea să găsească dovezi incontestabile care să ateste faptul că acesta era un impostor". (Lucru pe care MI5 îl știa prea bine.)

Wilson a rezumat situația, recunoscând că „lucrurile erau mult prea complicate ca să se poată ajunge la o concluzie certă":

> „Este evident că Brandes îl denigrează pe «Artist», dar nu există niciun indiciu, cel puțin până acum, că încearcă să le sugereze nemților că «Artistul» lucrează pentru britanici. Eu, personal, sunt mulțumit că în spatele telegramei (care îl soma să vină la Biarritz) nu se ascundea nicio capcană, dar din cauza nervozității sale exacerbate, tinde să-și imagineze capcane acolo unde nu există. S-ar putea să nu fi înțeles la fel de bine cum am făcut-o noi că cei de la Gestapo par convinși acum că e mai bine să-l lase la Lisabona și se teme că încearcă să-l aducă în teritoriile ocupate, unde îl vor aresta. Nu vom lua măsuri imediate. Există riscul ca, în ciuda avertismentelor noastre, «Artistul» să-i facă în continuare mărturisiri lui Brandes, dar nu ne putem intensifica semnalele de alarmă fără să ne punem în pericol sursele de informații."

Au căzut de acord, aşadar, să nu facă absolut nimic. Protejarea „Surselor Celor Mai Secrete" era crucială. „Nu avem motive să cădem pradă nervozităţii", a spus Wilson, cu o convingere pe care nu o simţea.

Între timp, Jebsen a hotărât să-şi înfrunte şefii şi să-şi pună în aplicare propriul „test". I-a spus lui Schreiber că primise un mesaj de la Popov, prin care acesta susţinea că „trimiterea banilor nu mai suporta amânare". Spre marea uimire a lui Jebsen, Schreiber a fost cât se poate de îndatoritor. A acceptat să trimită de urgenţă o telegramă la Berlin, iar când s-a întors, i-a spus că „a primit instrucţiuni imediate de a-i încredinţa «Artistului» toate fondurile disponibile". Şi i-a oferit lui Jebsen 75 000 de dolari bani gheaţă. Suma reprezenta doar un avans, i-a spus el. Jebsen era în al nouălea cer de fericire.

„«Artistul» consideră că aceasta este o dovadă certă că totul merge bine şi că Statul-Major va continua să acţioneze în virtutea rapoartelor «Tricicletei»", a raportat Londrei Charles de Salis. „Este ferm convins acum că investigaţiile s-au încheiat şi că Abwehrul este mulţumit de faptul că atât el, cât şi «Tricicleta» sunt mai presus de orice îndoială. Poziţia «Tricicletei» ca agent de primă clasă este astfel asigurată." Criza a trecut. Schreiber afişa o atitudine extrem de cordială şi i-a spus că Berlinul trimisese un mesaj „în ultimul moment" prin care îl informa că prezenţa lui Jebsen la întrunirea de la Biarritz nu era necesară. Se vorbea

chiar de perspectiva de a o aduce înapoi pe iubita lui, Marie von Gronau. Jebsen i-a scris lui Popov o scrisoare pe un ton triumfător:

„Eşti la curent, probabil, cu rapoartele trimise de «Cobb» (numele conspirativ al lui de Salis) cu privire la testele întocmite de Abwehr. Sunt fericit că totul s-a terminat acum şi te felicit pentru că eşti, fără urmă de îndoială, cel mai bun agent al Führerului, lucru atestat de faptul că – deşi au ezitat un timp – cei din Abwher au hotărât să-ţi transfere banii aşa cum aţi convenit. Am primit 75 000 de dolari, din care îţi trimit astăzi 50 000. Ne vom regla conturile mai târziu, căci sunt obligat să-mi iau partea, deoarece s-ar putea să am nevoie de nişte bani ca să mituiesc pe Dumnezeu ştie cine. Transmite-le urările mele de bine lui Ian, Frank şi soţilor Benton! Încearcă să fii băiat cuminte!... Cu drag, Johnny."

Membrii secţiei BIA răsuflau cu toţii uşuraţi. Reţeaua «Tricicletei» era în siguranţă şi, împreună cu ea, întreaga echipă a Crucii Duble. Victoria trebuia sărbătorită cu o masă festivă, organizată la hotelul Hyde Park, pe 26 aprilie, iar Popov avea să fie oaspete de onoare. I-au trimis un raport lui Churchill:

„«Agentul Tricicleta» tocmai s-a întors de la Lisabona, unde şi-a vizitat şefii. A reuşit din nou să-i convingă de buna lui credinţă şi a obţinut o sumă mare de

bani, ca avans pentru serviciile sale viitoare. A primit un chestionar interesant. Par să nutrească foarte multă considerație pentru el."

Cu o zi înainte de cina festivă, Jebsen s-a întâlnit din nou cu de Salis și „i-a confirmat că totul era în regulă". Schreiber îl felicitase pentru modul în care gestiona relația cu Popov și i-a spus că avea să primească o medalie – Crucea de Merit de Război (*Kriegsverdienstkreuz*, sau KVK) clasa 1 fără spade – o medalie civilă, acordată de obicei pentru acte de curaj înfăptuite în spatele liniilor frontului. Acum, pentru că nu mai era suspectat, Jebsen plănuia să plece la Berlin, unde va obține mai multe informații pentru serviciile secrete britanice. „În opinia «Artistului», rezultatul nu poate fi decât o victorie desăvârșită", a raportat de Salis. „Pentru încununarea eforturilor sale, «Artistului» i s-a acordat medalia KVK clasa I, distincție pe care nu o a mai primit-o nimeni la Lisabona. Schreiber este măcinat de invidie."

Jebsen i-a dictat o scrisoare lui Mabel Harbottle (care se bucura acum de încrederea lui deplină), comunicându-i lui Popov vestea cea bună:

„O dovadă a faptului că Schreiber nu mi-a spus povești (adică minciuni) o constituie decorația pe care am primit-o – de data aceasta, medalia KVK clasa 1. Clasa întâi pentru că și subterfugiul tău este de primă clasă! Mă simt ușor stânjenit de faptul că am primit decorația pentru

munca ta şi a lui Ian. M-am hotărât să i-o dau lui Ian. Din păcate, nu pot să-i determin pe nemţi să-i scrie numele pe certificat, dar îi voi oferi medalia în sine. Dacă îi plac curiozităţile şi le colecţionează, ar putea să-i găsească un loc în colecţia sa. La urma urmei, este un om excepţional şi are onoarea excepţională de a primi o decoraţie gravată cu svastica."

Schreiber a promis şi alte sume de bani:

„Cunoscându-ţi mentalitatea, sunt convins că te interesează mai mult ce-ţi voi spune mai departe decât povestea ciudată a medaliei mele.

Brandes nu-ţi mai este prieten, pentru că se teme cumplit de tare că ai putea să dezvălui circumstanţele şi data invaziei, prelungind astfel războiul şi punându-i în pericol poziţia de arian în proporţie de doar 50 la sută, lucru tot mai greu de ascuns. Dacă războiul va mai continua mult timp, s-ar putea ca, în cele din urmă, să sfârşească în streang în locul liderilor nazişti. Ultima oară, am uitat să-i transmit urările mele de bine lui Frano (de Bona, «agentul Freak»). Şi asta pentru că la vremea respectivă nu mi-am adus aminte că ar trebui să ştiu faptul că ştiu ceea ce ştim cu toţii. Uit uneori cui ar trebui să-i spun o anumită poveste şi ce poveste să spun anumitor persoane. Cred că scrisoarea asta este deja prea lungă. Pe de altă parte, trebuie să mă gândesc şi la sărmana mea secretară care o scrie şi

care are, probabil, alte lucruri mai bune de făcut decât să te distreze pe tine." (Mabel Harbottle a adăugat pe marginea scrisorii pe un ton aproape cochet: *„Secretara în cauză este încântată la gândul că poate să te distreze.")*

A încheiat într-un stil retoric:

„Sper să transmiți dragostea mea oricui poți s-o faci fără să distrugi acoperirea ta, a mea sau a oricui altcuiva. Ție îți dăruiesc oricum dragostea mea. Cu drag, Johnny."

Scrisoarea este scrisă într-o manieră tipică lui Jebsen: nostimă, nonșalantă și mercantilă, trădându-i mai mult îngrijorarea pentru soarta lui Hans Brandes decât pentru sine. De Salis a raportat că Jebsen „era într-o dispoziție foarte bună, iar diferența dintre starea afectivă prezentă și cea manifestată la ultima întâlnire, când era vădit îngrijorat, era vizibilă". Jebsen a acceptat să se întoarcă în casa conspirativă pe 5 mai, cu o lună și o zi înainte de Ziua Z.

În această atmosferă de încântare și ușurare, nimeni n-a observat un mesaj trimis de Aloys Schreiber lui Georg Hansen, noul șef al serviciului german de contrainformații, cu o zi înainte de cina festivă organizată în cinstea lui Popov: „Punerea în aplicare a planului amenințător este iminentă. Cerem permisiunea dumneavoastră de a dejuca

acest plan, chiar dacă este necesar să folosim măsuri extreme". Hansen i-a acordat permisiunea.

Cina la hotelul Hyde Park s-a desfăşurat într-o atmosferă veselă şi relaxată. Jucătorii-cheie ai cazului «Tricicleta» erau cu toţii prezenţi, în ţinută de gală: Guy Liddell, Tar Robertson, John Masterman, John Marriott şi Ian Wilson, care reuşise să conducă cu bine reţeaua prin ape tulburi. MI6 era reprezentat de Frank Foley. Sir David Petrie, directorul general al MI5, a închinat paharul în cinstea „agentului Tricicleta". Popov avea doar „cuvinte de laudă la adresa lui Wilson, pentru care nutreşte cea mai profundă consideraţie", a scris Liddell în jurnalul său. „Cred că realizează faptul că – dacă Wilson nu i-ar fi stat alături şi nu l-ar fi îndrumat – n-ar fi putut niciodată să atingă poziţia în care se află acum. Mi-a spus, de asemenea, că Wilson i-a creat o impresie foarte bună şi «Artistului»." Încălcând protocolul serviciilor secrete, în semn de încredere faţă de Popov, „toţi cei prezenţi şi-au folosit numele reale".

Au păstrat însă un singur secret: „Nimeni nu i-a dezvăluit «Triciclelei» faptul că trabucurile fumate la masă ne-au fost «oferite» cu generozitate de Emile Kliemann de la biroul Abwehrului din Paris".

21

OPERAŢIUNEA „DORA“

În ziua de 29 aprilie, Aloys Schreiber l-a sunat pe Johnny Jebsen şi l-a rugat să vină în birourile din Rua Buenos Aires pentru că voia să discute cu el acordarea distincţiei Crucea de Merit de Război. Jebsen stătea în Estoril împreună cu un prieten, Heinz Paul Moldenhauer, un tânăr ofiţer al Abwehrului din Köln. Schreiber i-a sugerat lui Jebsen să-l aducă şi pe Moldenhauer, pentru că voia să discute cu el anumite aspecte legate de serviciile secrete.

Jebsen şi Moldenhauer au sosit la birou pe înserate. Locul era pustiu. În anticamera biroului lui Schreiber se aflau doi bărbaţi pe care Jebsen îi cunoştea doar din vedere – Bliel, un ofiţer de telecomunicaţii, şi Karl Meier, un mecanic auto civil. Schreiber i-a întâmpinat cu căldură pe Jebsen şi pe Moldenhauer şi, după ce-au stat de vorbă câteva minute, l-a invitat pe Jebsen în biroul său. În momentul în care acesta s-a aşezat pe un scaun şi uşa s-a

închis în urma lor, Schreiber i-a explicat calm că primise ordin „să-l ducă la Berlin cu forța, de vreme ce refuza să meargă din proprie voință". Jebsen s-a năpustit spre ușă, dar Schreiber, fiind mai iute și mai vânjos, i-a ținut calea și l-a lovit cu violență, doborându-l la pământ. Când și-a revenit, a descoperit că era legat de un scaun, împreună cu Moldenhauer, pe care Meier îl imobilizase în camera alăturată.

Schreiber le-a spus prizonierilor săi ce se va întâmpla mai departe: „Aveau să fie adormiți și transportați în două cufere mari, cu mașina, în aceeași seară, peste frontiera dintre Portugalia și Spania și apoi peste cea dintre Spania și Franța, cu destinația Biarritz. Ca să elimine orice surpriză neplăcută, avea să-i adoarmă printr-o injecție cu un narcotic puternic". Scheriber le-a cerut să se supună fără crâcnire. Jebsen a înțeles că nu avea niciun rost să se împotrivească, gândindu-se că va veni și momentul când se va putea lupta. „Amândoi au acceptat injecțiile."

În jurul orei 2 dimineața, un sedan Studebaker, cu numere de înmatriculare diplomatice și două cufere mari în portbagaj, și-a făcut apariția în orașul Badajoz, îndreptându-se spre frontiera dintre Portugalia și Spania. Pe bancheta din spate stătea Schreiber. Meier știa foarte bine „cerințele vamale și îi cunoștea personal pe vameși", astfel că mașina a trecut granița fără probleme. Și-au continuat apoi drumul spre nord, făcând „doar câteva popasuri în aer liber". La Madrid, Schreiber i-a trimis o telegramă lui Hansen: „Misiunea a fost îndeplinită cu succes până în Madrid". În

seara următoare, la miezul nopţii, maşina a trecut frontiera în Franţa. La Biarritz, Jebsen şi Moldenhauer, aflaţi încă sub influenţa narcoticelor, au fost predaţi în mâinile unui ofiţer de informaţii, pe nume Fuchs. Schreiber a trimis altă telegramă: „Bagajul a ajuns în siguranţă la Biarritz şi urmează să fie trimis la Berlin. Misiunea s-a desfăşurat fără incidente".

A doua zi, Hans Brandes a primit la Lisabona un mesaj de felicitare din partea lui Georg Hansen: „Multe mulţumiri pentru rapoartele şi recomandările speciale".

Planurile de răpire a lui Johnny Jebsen fuseseră concepute cu două săptămâni în urmă. Mesajul trimis de Brandes, prin care acesta dădea de ştire că Jebsen ar putea să fugă, „a făcut valuri imense" la Berlin. „Jebsen trebuie împiedicat cu orice preţ să fugă", i-a spus Hansen lui Kuebart, care a primit ordinul „de a se ocupa personal ca Jebsen să ajungă în teritoriile ocupate sau de a-i zădărnici orice încercare de a ajunge în teritoriile Aliaţilor". Kuebart l-a informat pe Schreiber, spunându-i că „Berlinul avea dovezi certe că Jebsen lucra de câtva timp pentru ambele tabere şi se pregătea acum să treacă de partea Aliaţilor", în timp ce „încerca să smulgă Abwehrului nişte avantaje financiare". Dejucarea planului său era „de o importanţă covârşitoare pentru eforturile de război". Schreiber a încercat să se împotrivească, susţinând că aceasta era „treaba poliţiei", dar Kuebart a fost extrem de insistent. Operaţiunea trebuia să se desfăşoare în cea mai mare taină:

nici biroul serviciului de contraspionaj din Lisabona, nici Gestapoul şi nici poliţia portugheză „nu trebuiau să afle absolut nimic". Abwehrul şi SD-ul, serviciul de informaţii al partidului nazist, nu fuzionaseră complet, iar aceasta era o problemă care viza strict Abwehrul: „Odată ce Jebsen avea să ajungă la Berlin, va trebui să răspundă numai în faţa autorităţilor militare şi în niciun caz în faţa SD-ului". Încă reticent, Schreiber a trimis o telegramă la Berlin, cerându-i lui Hansen „să-şi asume întreaga răspundere în cazul în care răpirea avea să creeze tensiuni cu autorităţile portugheze". Hansen „l-a însărcinat personal pe Schreiber cu această misiune", sfătuindu-l să se grăbească: era „problema lui Schreiber" cum avea să-l „livreze" pe Jebsen la Berlin.

Naziştii aveau tendinţa de a conferi nume de cod feminine operaţiunilor ultrasecrete. Campania lor de spionaj împotriva Angliei se numea „Lena"; planul de cucerire a Insulelor Canare purta numele de „Isabella", iar acţiunea de răpire a lui Jebsen a fost botezată Operaţiunea „Dora".

Jebsen era bănuit de faptul că făcea un joc dublu şi că era, probabil, un escroc, dar adevăratul motiv al precipitării şi secretomaniei ce învăluiau Operaţiunea „Dora" nu avea nicio legătură cu activităţile lui de spionaj sau cu afacerile sale îndoielnice. Hansen, Kuebart şi mulţi alţi ofiţeri de informaţii unelteau acum în mod activ să-l ucidă pe Hitler. Dacă avea să fugă, Jebsen le punea planurile în pericol.

Hansen era adânc implicat în conspiraţia antinazistă ce va culmina cu tentativa de asasinare a Führerului de pe

20 iulie. Casa lui din Rangsdorf era locul de întâlnire al conspiratorilor. Ca și în cazul altor complotiști, ura pe care Hansen o nutrea pentru Hitler se împletea cu un patriotism puternic conservator și cu dorința imperioasă de a salva Germania înainte ca Hitler să distrugă complet patria. Voia să-l îndepărteze pe Hitler și să lanseze apoi un atac comun asupra sovieticilor, chiar dacă asta însemna ca Germania să devină „dominion britanic". Kuebart îi împărtășea opiniile și credea cu fermitate că Hansen era „omul care putea să îndrepte lucrurile". În luna martie a anului precedent, Hansen a început „să-l inițieze pe Kuebart în detaliile mașinațiunilor sale împotriva regimului german". În luna mai, puneau deja la cale un complot: Hansen i-a mărturisit lui Kuebart că „cineva avea să plaseze niște explozibil fabricat de britanici în avionul cu care urma să zboare Hitler". Odată cu moartea Führerului, mișcarea de rezistență antinazistă va înlătura regimul. Dar Jebsen le stătea în cale.

SD-ul lui Himmler căuta un pretext prin care să elimine ultimele elemente antinaziste loiale lui Canaris din serviciile secrete germane – oameni ca Hansen, Kuebart și Schreiber. Dacă Jebsen va reuși să fugă, se temea Hansen, atunci vina va cădea pe umerii ofițerilor Abwehrului, care vor fi acuzați de încă o dovadă de trădare: lacheii lui Hitler „vor arăta cu degetul spre Abwehr, așa cum au făcut și după fuga lui Vermenhren", i-a spus Hansen lui Kuebart, lucru care „va pune capăt planurilor de lichidare a lui Hitler și Himmler și de înlăturare a partidului nazist". O investigație postbelică efectuată asupra luptelor pentru putere

din cadrul serviciilor secrete germane a ajuns la concluzia că Operațiunea „Dora" a fost un atac preventiv, menit să protejeze conspiratorii de vigilența dușmanilor naziști. „Himmler și Schellenberg au folosit cazul Vermehren ca pe o pârghie destinată să-i ajute să preia controlul asupra Abwehrului. Hansen și Kuebart încercau cu disperare să zădărnicească alte planuri de dezertare."

Răpirea lui Jebsen a avut ca scop protejarea complotului de asasinare a lui Hitler, complot la care Jebsen ar fi fost încântat să participe.

Schreiber l-a făcut pe Jebsen să creadă că era în siguranță: banii, medalia și cuvintele de încurajare erau menite să-l împiedice pe Jebsen să fugă până la finalizarea planurilor lui Schreiber. Apariția neașteptată a lui Heinz Moldenhauer acasă la Jebsen complica lucrurile. Moldenhauer avea origini pe jumătate evreiești și era fiul unui fost ministru german și „unul dintre numeroșii antinaziști care au evitat participarea activă în război, înrolându-se în Abwehr, pe care îl serveau fără urmă de conștiinciozitate". Era privit cu suspiciune la Berlin. Schreiber bănuia că și el plănuia să fugă și s-a hotărât să-l răpească împreună cu Jebsen. „Dacă era nevinovat, Moldenhauer va reuși cu ușurință să-și dovedească nevinovăția în fața autorităților militare din Berlin." Dar Moldenhauer nu intenționa să fugă: s-a aflat, pur și simplu, în locul nepotrivit, în momentul nepotrivit.

Pe 27 aprilie, a doua zi după petrecerea organizată în cinstea lui Popov, Hansen a autorizat plata a 25 000 de

escudo portughezi în contul lui Schreiber pentru „executarea Operațiunii «Dora»". Acesta a cumpărat un narcotic de la un farmacist din Lisabona, o seringă, frânghie și două cufere „suficient de mari pentru o persoană adultă, dotate cu orificii pentru aerisire". Patru zile mai târziu, Jebsen, amețit, deprimat și înspăimântat, zăcea pe podeaua unei celule din închisoarea Gestapoului din Berlin.

Dispariția lui Jebsen crea fiori de spaimă echipei Crucii Duble. Vestea înfricoșătoare a sosit de la Lisabona sub forma unui mesaj scris pe un singur rând: „«Artistul» a dispărut în după-amiaza zilei de 29 aprilie și s-au pornit investigații". „Sursele Cele Mai Secrete" nu ofereau niciun indiciu menit să explice misterul. „Totul s-a petrecut în mare secret", a scris Wilson. Primele informații ajunse la urechile SD-ului din Lisabona au fost furnizate de un mesaj în care se spunea că Jebsen „a fost dus în Franța de agenții Abwehrului, pentru că nu inspira încredere".

Dar ce însemna faptul că „nu inspira încredere"? Miza nu se limita doar la soarta unui singur om. Dacă cei care l-au prins îl considerau nedemn de încredere, atunci ar putea la fel de bine să-l suspecteze și pe Popov, cel mai bun prieten al său, iar dacă Popov avea să fie identificat ca agent dublu, acest lucru va stârni, inevitabil, suspiciuni și asupra celorlalți agenți din Marea Britanie. Mai mult decât atât, Jebsen știa că întreaga rețea „Garbo" era fictivă, furnizând Berlinului informații false în cantități amețitoare. Îi mărturisise lui Wilson bănuielile sale conform cărora toți

spionii nemţilor din Marea Britanie erau simpli impostori. Dacă Jebsen avea să le dezvăluie acest lucru „temnicerilor" săi, nemţii vor reexamina toate informaţiile primite de la agenţii lor şi vor căuta modele de dezinformare; vor descoperi în curând că spionii le canalizau atenţia spre apărarea Norvegiei şi zonei Pas de Calais. Operaţiunea „Fortitude" avea să fie distrusă, iar consecinţele vor fi dramatice şi incomensurabile. Mai era doar o lună până la lansarea invaziei, iar maşinăria imensă a Operaţiunii „Overlord" se pusese deja în mişcare. Popov i-a spus lui Ian Wilson că, „în cazul violenţei fizice, se temea că Jebsen va ceda". Răpirea lui putea să provoace un dezastru.

Wilson consulta cu disperare „Sursele Cele Mai Secrete", încercând să afle ce i se întâmplase lui Jebsen: „Ne-au parvenit mai multe mesaje de la MSS (Most Secret Sources), dar niciunul nu pare concluziv", a raportat el. La două zile după dispariţia lui Jebsen, fratele lui Popov din Iugoslavia era încă liber; dacă Duşko ar fi devenit suspect, l-ar fi arestat fără îndoială pe Ivo. Wilson a încercat să formuleze un raport optimist:

> „Necazurile actuale ale «Artistului» îşi au rădăcinile în rapoartele trimise de Brandes. Din mesajele interceptate până acum reiese faptul că Abwehrul se teme că «Artistul» intenţiona să treacă în tabăra britanicilor sau voia să faciliteze interceptarea mesajelor «Tricicletei», nicidecum că «Artistul» ar fi trădat deja Germania sau că «Tricicleta» ar fi un agent controlat de britanici. Dacă nu nutresc suspiciuni în acest sens,

există mari şanse ca «Artistul» să nu fie supus unei presiuni care să-l doboare."

Nimic nu sugera faptul că nemţii îl suspectau pe Popov. Răpirea lui Jebsen ar fi putut fi consecinţa temerilor că – dacă avea să treacă în tabăra Aliaţilor – acest lucru ar putea să compromită un spion pe care Hansen îl considera „singurul agent de valoare din Marea Britanie". Aici intervenea însă ironia sorţii. Se pare că Jebsen a fost răpit nu pentru că nemţii bănuiau că Popov era agent dublu, ci tocmai pentru că n-o făceau.

Dacă Jebsen nu avea să cadă în mâinile Gestapoului şi ale SD-ului, exista posibilitatea ca interesele personale ale celor implicaţi să-l salveze. „Toate părţile implicate au punctul lor slab. Brandes se teme de o contrainvestigaţie. Schreiber nu va recunoaşte cu dragă inimă că «Tricicleta» i-a înşelat. Hansen nu va trage nici el cu uşurinţă o concluzie care să submineze întreg Abwehrul." Acestea erau doar nişte speranţe fragile, iar Wilson o ştia prea bine: „Următoarele câteva zile ne vor oferi dovezi care să ne spună dacă este interogat în urma unor acuzaţii relativ minore şi se află în arest preventiv sau este obligat să dezvăluie adevărata poziţie a «Tricicletei» şi a celorlalţi agenţi controlaţi de britanici". Dacă îl vor face să vorbească, atunci reieşea că – în locul unei operaţiuni ample de diversiune – echipa Crucii Duble a pregătit, de fapt, scena unei băi de sânge pe ţărmurile Normandiei.

La o întâlnire de criză din ziua de 9 mai, John Masterman a înfățișat situația în termeni sumbri:

„Planul de acoperire a fost conceput, în mare măsură, pe baza rapoartelor agenților XX. Faptul că «Artistul», care cunoaște întreaga rețea a «Tricicletei» și deține unele informații cu privire la celelalte cazuri, a devenit suspect și a fost dus la Berlin, pune în pericol întregul plan de acoperire. Nu știm cu exactitate motivele pentru care «Artistul» a devenit suspect – știm doar că «nu mai inspiră încredere». Acest lucru poate fi corelat cu operațiunile sale financiare, cu mașinațiunile lui sau cu cercetările nechibzuite pe care le-a făcut legat de acțiunile lui Brandes și ale lui «Ostro», și nu cu «Tricicleta». Nu avem nicio dovadă că «Artistul» este acuzat de trădare. Dar sub presiunea interogatoriilor de la Berlin, ar putea să dezvăluie tot ce știe. Trebuie să pornim de la premisa că rețeaua «Tricicletei» ar putea fi dată în vileag. Ce-ar trebui să facem în aceste împrejurări?

Ar trebui să lăsăm ușa deschisă și să continuăm politica actuală, în speranța că investigațiile de la Berlin s-ar putea limita doar la delictele personale ale «Artistului», fără implicarea «Tricicletei». Cu puțin noroc, ar trebui să primim informații prin intermediul surselor secrete, care să ne ajute să ne edificăm asupra modului de desfășurare a anchetei. S-ar putea să descoperim astfel că «Tricicleta» se bucură de aceeași încredere, iar noi putem opera în aceeași manieră. Cazul celorlalți agenți

este mult mai dificil. Nu trebuie, sub nicio formă, să-şi schimbe stilul, dar ar mai trebui oare sau nu să implementeze Operaţiunea «Fortitude»? Pericolul constă în faptul că – dacă, în urma dezvăluirilor «Artistului», agenţii vor fi daţi în vileag – corespondenţa lor va fi citită «pe dos» şi interpretată în consecinţă."

Masterman a înfăţişat apoi opţiunile:

1. Agenţii vor continua să opereze în aceeaşi manieră, deşi trebuie evitate indiciile referitoare la obiectivul fals.

2. Trebuie să încercăm, prin diversitatea mesajelor, să creăm confuzie în mintea inamicului, chiar dacă trebuie să renunţăm la speranţa de a implementa un plan de acoperire complet.

3. Dacă ajungem la concluzia că toţi agenţii au fost descoperiţi, putem lua măsura extremă de a abandona toate eforturile depuse în acţiunea de diversiune şi de a nega toate informaţiile trimise inamicului, întrerupând activitatea tuturor agenţilor.

Eliminarea sistemului Crucii Duble ar fi anulat nu doar patru ani de muncă asiduă şi riscuri extreme, dar „ar fi privat, în acelaşi timp, inamicul de informaţiile agenţilor într-un moment când are cea mai mare nevoie de ele, obligându-l să se pregătească pentru orice eventualitate". Sfatul lui Masterman era de a continua operaţiunea de diversiune, dar „dacă, şi numai dacă, dezvăluirea reţelei «Tricicletei» şi a

lui «Garbo» devine o certitudine, vom întrerupe activitatea *tuturor* agenţilor cu puţin înainte de Ziua Z".

Răpirea lui Jebsen a stârnit în rândul secţiei B1A unele dintre cele mai aprinse dispute. Tommy Harris spumega de furie. Le atrăsese cândva atenţia colegilor săi că Jebsen se va dovedi o alegere riscantă şi acum exista pericolul ca structura delicată a diversiunii, pe care o crease împreună cu Juan Pujol, să se năruie cu totul. „Încrederea acordată «Artistului» în ultimele câteva luni i-a spulberat orice îndoială cu privire la faptul că reţeaua lui Kühlenthal în această ţară se află sub controlul nostru. Dezvoltarea cazului «Artistului» a compromis, ca să folosim un eufemism, canalul «Garbo» de transmitere a diversiunii operative." Harris nu credea că „Sursele Cele Mai Secrete" vor reuşi să le ofere un tablou complet al dezastrului şi nici să-i avertizeze în timp util. La urma urmei, interceptările acestora nu au dat MI5 de ştire că Jebsen avea să fie răpit – „exact în noaptea în care încrederea noastră în el atingea apogeul". „Garbo" putea fi dat în vileag „fără ca MSS-ul să ne anunţe că «Artistul» l-a denunţat". Activitatea reţelei „Tricicletei" trebuia întreruptă imediat şi pentru totdeauna, susţinea Harris. Guy Liddell i-a atras însă atenţia că această acţiune îi va semna condamnarea la moarte lui Jebsen, deoarece le va dovedi nemţilor că atât el, cât şi Popov aveau legături strânse cu britanicii: „Închiderea cazului «Tricicleta» va însemna sfârşitul «Artistului»", a observat el.

Dacă agenţii dubli aveau să fie expuşi, vor reuşi oare nemţii „să deducă din corespondenţa precedentă planul real şi cel de acoperire"? Puteau oare să extragă, în mai

puţin de o lună, esenţa Operaţiunii „Fortitude" din încrengătura informaţiilor false pe care le primiseră? Masterman credea că aveau nevoie de „un studiu îndelungat şi istovitor ca să distingă adevărul de minciună", dar Harris nu-i împărtăşea opinia: „Îmi menţin părerea că inamicul ar putea să analizeze, în douăzeci şi patru de ore, întreaga corespondenţă a agenţilor B1A din ultimele două luni şi va trage concluzia că planul de acoperire vizează zona Pas de Calais, iar noi vrem să-l facem să creadă că atacul are două obiective-ţintă. O asemenea descoperire va fi catastrofală".

„În mâinile anchetatorilor Gestapoului, Jebsen ar putea să dezvăluie adevărata situaţie şi să compromită întreaga reţea de agenţi din această ţară. De acum înainte, nemţii ar putea, în orice clipă, să înţeleagă faptul că toţi spionii lor din Anglia se află sub controlul Aliaţilor. Ar putea conchide atunci că mesajele pe care le primesc redau opusul adevărului. Există doar două obiective raţionale pentru atacul de peste Canalul Mânecii, şi anume Pas de Calais şi Normandia. Dacă nemţii vor realiza că încercăm să le insuflăm ideea că vom debarca în Pas de Calais, adevăratul obiectiv va ieşi automat la iveală."

În timp ce disputele deveneau tot mai incendiare, Tar Robertson s-a trezit atacat de cei de la MI6. Charles de Salis nu pierduse doar un agent valoros, ci şi un prieten. Ofiţerul MI6 primise instrucţiuni să-l avertizeze pe Jebsen

doar de faptul că Brandes nu era un informator de încredere; nu i-au spus că Brandes trimitea informații despre Jebsen și dăduse Berlinului de știre că avea să fugă. Când de Salis a descoperit că MI5 i-a oferit doar o versiune „cosmetizată" a evenimentelor, și-a pierdut cumpătul și i-a acuzat pe cei de la MI5 că l-au aruncat pe Jebsen în gura lupului.

„De ce *m*-ați tras pe sfoară? Cea mai bună modalitate prin care ați fi putut să-i dați de veste «Artistului» era să atribuiți informația uneia dintre sursele 23 700-ului (aluzie la informatorii MI6)." Jebsen „nutrea un respect profund pentru cât de adânc penetrase 23 700 serviciile secrete germane", susținea de Salis, și, dacă ar fi știut că sursa informației era un spion britanic, „ar fi fost mult mai atent și suficient de suspicios încât să nu cadă în capcana nemților". De Salis acuza MI5 că îi furnizase informații înșelătoare, cu urmări dramatice, al căror „exemplu flagrant și tragic" îl constituia primejdia în care se afla acum Jebsen. Dacă ar fi fost informat în mod corespunzător, afirma de Salis cu mânie, atunci răpirea ar fi putut fi preîntâmpinată. „Dacă nu aveți încredere în mine că pot să joc un rol într-o comedioară atât de simplă ca asta, atunci nu știu ce mai caut aici."

Tar încerca să se apere.

„Nimeni nu este mai preocupat ca mine de soarta «Artistului», dar nu era posibil să-l avertizăm în mod direct. Nimic nu ne-a dat de înțeles că ar fi existat pericolul

unei răpiri iminente a «Artistului». Am dezbătut îndelung problema dacă să-l informăm sau nu pe «Artist» de faptul că Brandes trimitea rapoarte despre el la Berlin şi toţi ofiţerii de aici au căzut de acord asupra faptului că nu putem pune în pericol sursa de informaţii («Sursele Cele Mai Secrete»). Tot ce puteam face era să-l sfătuim pe «Artist» să nu aibă încredere în Brandes, bazându-ne, la sugestia mea, pe suspiciunile trezite de rapoarte incorecte trimise de acesta. Am aflat de Operaţiunea «Dora» abia după desfăşurarea evenimentelor. Am interceptat un mesaj cu o zi înainte, unde nu se menţiona însă numele «Artistului». Dacă la vremea respectivă am fi avut suficiente informaţii ca să corelăm mesajul cu «Artistul», am fi înţeles că se află în pericol. Dar din cauza surselor, n-am fi putut să ne asumăm riscul de a-i da de veste. Am răsucit îndelung problema pe toate feţele şi sunt mulţumit că am făcut tot ce ne-a stat în putinţă ca să-l protejăm pe «Artist».“

Tar se ascundea în spatele unor pretexte derizorii şi o ştia prea bine. La fel cum ştia că era o diferenţă ca de la cer la pământ între sugestia că Brandes nu inspira încredere şi informaţia că îl trăda în mod activ pe Jebsen. Ştia că un avertisment, formulat cu grijă, nu i-ar fi atras neapărat atenţia lui Jebsen asupra „Surselor Celor Mai Secrete“. Ştia că, din dorinţa paranoică de a-l proteja pe cel mai valoros secret al Aliaţilor, el şi echipa sa n-au estimat pericolul mortal în care se afla Jebsen şi, ca urmare, el se afla

acum în închisoare, îndurând torturi sau poate fiind deja mort. Tar era un om de onoare și știa probabil, în adâncul sufletului său, că Jebsen a avut încredere oarbă în englezi, iar ei l-au lăsat de izbeliște. Acesta era cel mai cumplit moment din războiul său; și poate chiar din viața lui.

Spaima domina amenințătoare atmosfera din birourile de pe 58 St. James's Street. „Anthony Blunt mi-a spus că Tommy Harris este cumplit de îngrijorat din cauza situației «Artistului»", a scris Liddell. „Întreaga situație este într-adevăr îngrijorătoare. I-am explicat «Tricicletei» că s-ar putea ca «Artistul» să fi pățit ceva de vreme ce a dispărut. Vestea îl îngrijorează pe «Tricicletă», căci este posibil ca «Artistul» să fi fost răpit." MI5 nu putea dezvălui dovezile răpirii furnizate de „Sursele Cele Mai Secrete", dar Popov a ajuns, pe căi independente, la concluzia că prietenul lui „a fost dus în Germania prin mijloace coercitive sau prin înșelăciune". Un alt dezertor din Abwehr, Hans Ruser, care îl cunoștea bine pe Jebsen, a fost întrebat dacă fostul său coleg va putea să îndure interogatoriile. „Jebsen era un izvor de informații și obișnuia să vorbească prea mult", a spus el. „Sub o presiune de gradul al treilea, le va spune totul nemților."

În această perioadă de criză, serviciile secrete îl țineau pe Winston Churchill dacă nu în întuneric, atunci în penumbră. Raportul lui Blunt reprezintă un exemplu elocvent al adevărurilor spuse doar pe jumătate:

„Cazul «Tricicleta» a luat o turnură nefericită, ale cărei semnificații și consecințe nu au fost încă bine

determinate. «Sursele Cele Mai Secrete» ne-au informat că «Artistul», agentul lui de legătură german, a fost ademenit în mare secret în Franța și trimis de acolo la Berlin. Motivele acestei acțiuni au rămas deocamdată obscure, dar cazul «Tricicleta» trece în aceste momente printr-o etapă critică și lucrurile trebuie gestionate cu foarte multă grijă cu privire la Operațiunea «Overlord»."

„Nefericită", „îngrijorătoare" și „critică" – așa înfățișa MI5, cu ajutorul eufemismelor, o situație pe care un ofițer o descria ca fiind una de „panică efectivă". Cei de la MI5 se temeau cândva că Churchill s-ar putea „implica prea mult" în operațiunile de spionaj dacă deținea prea multe informații. Ne putem, așadar, imagina cu ușurință cât de mult s-ar fi implicat dacă ar fi știut nu doar că exista riscul expunerii sistemului Crucii Duble, ci și cel al periclitării invaziei înseși.

Popov le trimisese deja nemților numeroase materiale false cu privire la Operațiunea „Fortitude". Dar mai putea oare s-o facă în condițiile în care Jebsen ar putea în orice clipă să-l dea în vileag? Dacă avea să înceteze brusc să mai trimită informații sau ar fi modificat ținta operațiunii de diversiune, nemții vor intui că ceva nu e în regulă. O variantă ar fi fost închiderea cazului, dar – așa cum a subliniat și Liddell – acest lucru „va pecetlui, fără îndoială, soarta «Artistului» și îl va pune în pericol pe fratele «Triciclelei»". Printr-o turnură fericită a împrejurărilor, li s-a ivit oportunitatea de a suspenda rețeaua «Triciclelei», fără să agraveze și mai mult

situaţia lui Jebsen. Ceva mai devreme, în luna mai, britanicii au interceptat un mesaj conform căruia serviciile secrete germane ştiau că Frano de Bona, „agentul Freak", era bănuit de confraţii lui iugoslavi că lucra ca spion pentru Germania. Dacă de Bona devenise suspect, atunci avea să fie, în mod firesc, interogat. „Acest lucru ne oferă ocazia să întrerupem, temporar, transmisiunile «Tricicletei»", a scris Liddell. „Dacă interceptările viitoare ne vor da de înţeles că soarta «Artistului» urmează din nou un făgaş favorabil, vom relua transmisiunile." Pe 18 mai, de Bona a trimis un mesaj la Lisabona, spunând că îşi întrerupea activitatea, urmat de o scrisoare din partea lui Popov, scrisă cu cerneală simpatică, în care le explica şefilor germani că, „din cauza anchetelor desfăşurate în cazul lui „Freak", au fost nevoiţi să ascundă, temporar, aparatul de transmisiuni".

Ceilalţi agenţi dubli vor continua să implementeze Operaţiunea „Fortitude". De acum înainte însă, „Brutus", „Garbo", „Bronx" şi „Comoara" le vor sugera doar în treacăt nemţilor faptul că Pas de Calais era obiectivul-ţintă al invaziei, fără să declare cu certitudine acest lucru, pentru cazul în care Jebsen avea să dea în vileag operaţiunea de diversiune. După debarcarea trupelor, spionii vor indica în mod specific zona Calais ca fiind ţinta unui al doilea atac, mult mai puternic, întreprins de armata fictivă FUSAG: „După Ziua Z, putem descărca toate armele". În acelaşi timp, vor investiga zilnic „Sursele Cele Mai Secrete" în căutarea oricărui indiciu care le-ar da de înţeles că Jebsen a mărturisit totul, fie din proprie voinţă, fie prin constrângere. Dacă se va dovedi că le-a spus tot ce ştia, BIA avea

să întrerupă activitatea Crucii Duble, sperând că nemții nu vor avea timp să descopere Operațiunea „Fortitude". Se aflau într-o cursă contracronometru: trebuiau să pună în aplicare o mare parte din acțiunea de diversiune înainte de Ziua Z, sperând că Jebsen nu avea să cedeze prea curând.

Diversiunea – și poate succesul sau eșecul invaziei înseși – depindea acum de curajul lui Johnny Jebsen, un spion ciudat și neloial, cu obiceiuri proaste, care îndura, probabil, în aceste clipe, torturi cumplite într-o celulă nazistă.

Masterman era pesimist: „Sub presiunea interogatoriilor violente, era de presupus că o mare parte, dacă nu chiar întreaga istorie a activității sale de spionaj, avea să iasă la lumină, și în această situație, multe dintre cele mai bune cazuri ale noastre erau condamnate. Atât întreaga operațiune de diversiune, cât și sistemul Crucii Duble erau în pericol". Fiecare oră conta. Cu cât Jebsen va rezista mai mult, cu atât mai puțin timp vor avea nemții ca să descopere diversiunea.

Echipa Crucii Duble știa doar că Jebsen a fost dus la Berlin. „Nu știm cât de repede vor începe interogatoriile «Artistului»", a spus Wilson cu tristețe. „Sper doar ca, datorită bombardamentelor RAF, călătoria cu trenul de la Biarritz la Berlin să fi durat cât mai mult timp cu putință."

22

OASPETELE GESTAPOULUI

Autorii diversiunii trebuiau să pătrundă în mintea lui Hitler şi accesul cel mai direct spre mintea Führerului îl oferea locotenent-colonelul Alexis von Roenne, şeful Biroului Armatelor Străine din Vest (Fremde Heere West sau FHW), serviciul de informaţii al Înaltului Comandament al armatei germane. FHW strângea informaţii din toate serviciile secrete germane, obţinute prin recunoaştere aeriană, interceptarea mesajelor radio, interogarea prizonierilor de război, capturarea documentelor şi rapoartele spionilor – şi încerca apoi să le interpreteze. Fiecare scrisoare trimisă de „Bronx", fiecare mesaj transmis prin radio de „Comoară" şi de „Brutus", fiecare raport întocmit de „Tricicletă" ajungeau, în cele din urmă, în mâinile acestui expert în informaţii, un om „erudit, ingenios şi cumpătat", a cărui sarcină monumentală era de a explica evenimentele în termeni militari.

În fiecare zi, serviciul de informaţii al lui von Roenne, un „stup" secret, ascuns într-un buncăr de beton din Zossen, un oraş aflat la sud de Berlin, concepea un raport de trei pagini despre situaţia prezentă, conţinând şi materiale actualizate despre activitatea militară a duşmanului. La fiecare două săptămâni, unitatea de informaţii contura atât un tablou detaliat al Planului de Luptă, cât şi o prognoză pe termen lung privind intenţiile Aliaţilor. Acestea erau apoi distribuite marilor agenţii de informaţii, Înaltului Comandament şi comandanţilor de pe front: în cazul Franţei, feldmareşalului Gerd von Rundstedt, comandantul suprem al armatelor germane din vest. Von Roenne, un aristocrat cu maniere elegante, principii evlavioase şi o minte strălucită şi sinuoasă, era ajutat de şeful secţiei britanice, maiorul Roger Michael, care se deosebea cu totul de von Roenne. Pe jumătate englez, pe jumătate neamţ, Michael era un om plin de viaţă, chel, energic şi prietenos, căruia îi plăcea să bea mult şi să joace rugby pentru Germania. Era înzestrat cu „o fire veselă, relaxată şi fericită", dar şi cu „o putere fantastică de percepere a lucrurilor esenţiale". Înţelegea, de asemenea, extrem de bine mentalitatea britanică, deoarece îşi petrecuse o mare parte din anii tinereţii în Marea Britanie. Era omologul Giselei Ashley.

Hitler avea deplină încredere în von Roenne. „Opiniile susţinute de Hitler şi de OKW despre invazie se bazau îndeosebi pe informaţiile furnizate de FHW şi nu se îndepărtau de ideile fundamentale exprimate de acest departament", a spus Anton Staubwasser, şeful serviciului de informaţii

al lui Rommel. Dacă von Roenne şi analiştii săi puteau fi determinaţi să creadă că o altă armată, mult mai mare decât forţele militare destinate Zilei Z, se comasa pe coasta Angliei, atunci Hitler avea să cadă şi el în plasa operaţiunii de diversiune. Dar Hitler nu ştia, şi nici n-a ştiut vreodată, că Alexis von Roenne şi Roger Michael îşi puneau la cale propria acţiune de diversiune.

Din 1943, von Roenne supraestima, în mod consecvent, susţinut şi deliberat, puterea forţelor aliate din Marea Britanie. În momentul în care o unitate militară a inamicului era identificată şi examinată de analişti, rămânea pentru totdeauna integrată în ceea ce von Roenne numea *Feinbild*, tabloul duşmanului. Mai mult decât atât, din primăvara anului 1944, înfrumuseţa tabloul în mod intenţionat. În ianuarie 1944, Michael i-a spus lui von Roenne că estimările trupelor militare, pe care le-au trimis Înaltului Comandament, au fost reduse în mod deliberat de SD (care profita de orice ocazie să-i submineze pe experţii serviciilor secrete militare) înainte de a i le trimite lui Hitler. Michael bănuia că cifrele au fost înjumătăţite. De aceea, a venit cu o propunere logică, îndrăzneaţă şi extrem de periculoasă. Ce-ar fi să dubleze cifrele? Se va atinge astfel un număr apropiat de realitate. Cel puţin, aşa i-a înfăţişat planul lui von Roenne, care l-a acceptat, deşi ştia prea bine că umflarea acestor cifre vitale ar putea să-l coste viaţa. Fiecare dovadă care atesta prezenţa unei unităţi aliate era catalogată ca fiind certă şi autentică, indiferent cât de neconcludentă era aceasta; dacă cineva observa doar o parte

din trupă, trăgeau concluzia că întreaga forţă armată era prezentă, chiar dacă celelalte părţi ale unităţii erau zărite în alte locuri. Orice anomalie era eliminată tacit. Treptat la început, apoi din ce în ce mai repede, discrepanţa numerică dintre forţele armate pregătite să invadeze Franţa şi statisticile furnizate lui Hitler devenea tot mai mare. La începutul anului 1944, FHW estima prezenţa a cincizeci şi cinci de divizii în Marea Britanie, când în realitate erau numai treizeci şi şapte. La mijlocul lunii mai, von Roenne calcula şaptezeci şi şapte de divizii inamice. Iar în preajma Zilei Z, cele patruzeci şi patru de divizii existente în Marea Britanie au ajuns să fie optzeci şi nouă de divizii, o armată suficient de mare ca să lanseze atacuri diversioniste asupra Normandiei şi Norvegiei, şi apoi o ofensivă de amploare asupra zonei Pas de Calais.

Motivele pentru care von Roenne exagera într-un mod atât de extravagant Planul de Luptă al Aliaţilor rămân un subiect de dezbateri şi ipoteze. Poate că îşi acoperea spatele, ştiind că – dacă ar fi subestimat puterea inamicului – ar fi avut probleme serioase. Poate, la fel ca mulţi alţi furnizori ai statisticilor oficiale, modela cifrele ca să fie în asentimentul publicului său. Poate că actul lui de revoltă îşi avea rădăcinile în conflictele devastatoare din cadrul serviciilor secrete germane.

Rămâne însă o certitudine faptul că von Roenne se împotrivea cu înverşunare regimului nazist şi complota activ ca să-l înlăture de la putere pe Hitler, pe care îl detesta. Jucase deja un rol extrem de important în Operaţiunea

„Mincemeat", în 1943, aprobând documente de care avea toate motivele să se îndoiască. Unii istorici cred că von Roenne sabota deliberat, din interior, eforturile de război. S-ar putea să nu-i cunoaştem niciodată adevăratele motive, deoarece, descoperindu-i lipsa de loialitate, Hitler l-a executat. E posibil ca obiectivul lui Roger Michael să fi fost mult mai simplu. După război, spre deosebire de majoritatea ofiţerilor din Statul-Major german, Michael a fost eliberat. Se spune că ar fi fost văzut în Heidelberg, purtând uniformă americană şi susţinând că face parte din Corpurile de Contraspionaj ale Statelor Unite. Apoi a dispărut, fugind, se pare, în Uniunea Sovietică. Nimeni nu l-a mai văzut vreodată. S-ar putea ca maiorul Michael, pe jumătate englez, un îndrăgostit de viaţă şi un împătimit al jocului de rugby, să fi fost spion pentru Anglia, America sau Uniunea Sovietică sau poate pentru toate trei.

Agenţii dubli puneau, aşadar, una câte una, piesele jocului de puzzle în mâinile celor de la FHW, unde erau asamblate în proiecţiile tot mai vaste şi mai elaborate ale lui von Roenne. Czerniawski a raportat prezenţa Diviziei a Patra de Tancuri a Statelor Unite în Bury St. Edmunds; unul dintre agenţii arieni galezi din reţeaua „Garbo" a văzut Divizia a Şasea de Tancuri în Ipswich, în timp ce altul a observat în Kent Divizia a 28-a de Infanterie. Pujol a raportat comasarea trupelor din Divizia a 83-a de Infanterie într-un parc de maşini din Dover. Lily a trimis un mesaj prin radio, confirmând faptul că Armata Întâi a Statelor Unite servea sub comanda lui Montgomery, lucru care

consolida ideea că trupele americane puteau servi sub comanda britanicilor şi viceversa. Mesajele lui „Bronx" erau mai vagi, dar nonşalanţa tonului ei le conferea un impact şi mai puternic: „Sunt în Newmarket pentru cursele de cai. Invazia mult aşteptată a creat unitate politică. Multe trupe americane în estul Angliei". Pe 18 mai, conform planului stabilit, Czerniawski le-a spus şefilor săi germani că s-a înrolat în FUSAG. De acum înainte, va putea să transmită Planul de Luptă fictiv din interiorul armatei fictive. Pierderea reţelei „Tricicletei" a dus la „îngreunarea poverii de pe umerii lui «Brutus»", a scris Masterman. El o purta însă cu uşurinţă.

Pujol i-a spus lui Kühlenthal că a obţinut un post în Ministerul Informaţiilor şi avea acum acces la documentele de propagandă destinate „să ascundă realitatea, ca să ne înşele vigilenţa", materiale care vor oferi o nouă perspectivă asupra adevăratelor intenţii ale Aliaţilor. Wulf Schmidt, „agentul Tate", avea cea mai lungă carieră ca agent dublu, dar cei de la BIA ezitau acum să-l mai folosească, deoarece agenţii lui de legătură comunicau cu Berlinul prin telefon şi nu-i puteau verifica statutul prin intermediul „Surselor Celor Mai Secrete". Chiar şi în acest caz, au hotărât să-l mute, în mintea nemţilor, dintr-o fermă situată în Hertfordshire într-o altă fermă din Kent, de unde putea să observe nestingherit desfăşurarea armatei fictive FUSAG. „M-am cazat într-o locuinţă elegantă alături de un cuplu de bătrâni din Wye", i-a spus el agentului său de legătură. „După câte îmi dau seama, este ideală pentru transmisiunile radio."

Von Roenne era prea ocupat să amplifice Planul de Luptă al Aliaților, și așa exacerbat, ca să se mai întrebe de ce trei agenți-cheie s-au mutat brusc, și aproape simultan, în poziții unde aveau acces la informații dintre cele mai valoroase. Poate că, prin monoclul său, se prefăcea că nu vede ce se petrece. La cartierul general al forțelor expediționare, Fleetwood-Hesketh și Harmer și-au plasat unitățile fictive în locurile unde voiau ca nemții să și le imagineze; agenții dubli le pasau apoi datele; iar von Roenne și Michael refăceau harta și i-o trimiteau lui Hitler prin ierarhia militară.

Acele de pe harta din biroul serviciului de informații din Zossen se concentrau în locurile corespunzătoare, dar MI5 era perfect conștient de faptul că – dacă Jebsen avea să cedeze și să dea în vileag sistemul Crucii Duble – proiecțiile lui von Roenne, bazate pe rapoartele spionilor, vor indica exact locurile în care armatele Aliaților *nu* se concentrau. Guy Liddell era convins că, odată ce Gestapoul va recurge la violență, Jebsen avea să capituleze „prin constrângere".

Ian Wilson analiza, cu spaimă, mesajele interceptate. Dacă prietenii și asociații lui Jebsen erau arestați, dacă erau interogați colegii lui din Abwehr sau dacă fratele lui Popov ajungea și el în închisoare, atunci toate acestea dovedeau că jocul s-a încheiat. În momentul în care Jebsen avea să dezvăluie că toți agenții dubli făceau parte dintr-o minciună de amploare, dovezile vor cădea ca trăsnetul asupra „Surselor Celor Mai Secrete". Incompetența era o crimă în regimul lui Hitler, și vinovăția pentru această crimă

venea şi prin asociere: Kühlenthal, Kliemann, Reile, Bleil şi von Karsthoff vor fi cu toţii interogaţi ca să explice cum s-au lăsat „îmbrobodiţi" atâta timp. Toţi cei pe care Jebsen îi cunoştea vor fi consideraţi suspecţi şi, probabil, arestaţi: soţia, amantele, prietenii şi poate chiar şi Mabel Harbottle. Represaliile sângeroase vor începe imediat şi se vor reflecta în mesajele interceptate. Exista şi o slabă consolare: dacă sistemul Crucii Duble va fi dat în vileag, măcar vor şti.

La început, „Sursele Cele Mai Secrete" n-au oferit nicio informaţie revelatoare, cu excepţia câtorva întrebări puse de oficialităţile germane din Lisabona, care nu ştiau nimic de Operaţiunea „Dora" şi se întrebau unde dispăruse Jebsen. Dar la o săptămână după răpirea lui, a devenit evident faptul că Jebsen era supus interogatoriilor, deoarece britanicii au interceptat o cascadă de mesaje corelate cu activităţile sale financiare. Într-unul, Berlinul îi cerea Madridului „să raporteze primirea a 2,7 milioane de franci marocani, pe care se presupunea că Johnny i-ar fi transferat în Tanger". Acest mesaj a fost urmat de un altul, şi mai criptic, trimis de Schreiber la Berlin: „Dora poate să primească toată suma în bani francezi prin intermediul prietenilor ei de aici. Mai mult decât atât, suntem siguri că vom primi cât de curând aici, prin intermediul prietenilor Dorei, materialele originale despre Dora, cerute de prietenul său grăsan". „Dora" se referea la răpirea lui Jebsen, iar „grăsanul" era, probabil, Hans Brandes; dar singurul lucru pe care îl puteau deduce cu certitudine era verificarea conturilor lui Jebsen, care scotea

la iveală implicarea unor sume mari de bani. Berlinul încerca, de asemenea, să ia urma banilor încredinţaţi lui Jebsen pentru Popov.

Două săptămâni mai târziu, Ian Wilson a raportat că „nu aveau încă dovezi concludente care să ateste urmările întoarcerii «Artistului» în Germania". Încurajator era însă faptul că legăturile lui Jebsen nu fuseseră încă arestate. „Freak" trimitea în continuare mesaje prin radio în Germania pe frecvenţa stabilită; dacă nemţii încercau să ia legătura cu Popov, însemna că nu şi-au pierdut încrederea în el, lucru care demonstra că Jebsen nu trădase reţeaua. Dacă nu cumva asta era şi ideea pe care nemţii voiau să le-o inducă englezilor. Wilson încerca să întrezărească o rază de speranţă. Conform referinţelor furnizate de „Sursele Cele Mai Secrete", a scris el, „«Artistul» a fost dus în Germania pentru verificarea maşinaţiunilor sale financiare şi de teamă că, la un moment dat, în viitor, s-ar putea să se alăture Aliaţilor. Dacă ar fi mărturisit tot ce ştie, ne-am fi putut aştepta ca o parte dintre oficialităţile Abwehrului, care aveau o strânsă legătură cu «Artistul» şi cu «Tricicleta», să-şi înceteze funcţiile normale" – ca, de exemplu, cea respiratorie.

Wilson se întreba dacă nu cumva, printr-o minune, Jebsen mai putea fi salvat. Hans Brandes îl trădase; poate că, mituit, păcălit, ameninţat sau şantajat, acesta ar putea să-l salveze sau să furnizeze măcar informaţii despre soarta lui. Era oare momentul să reactualizeze ideea lui Kim Philby de a-l recruta pe acest individ josnic în rândul serviciilor secrete britanice?

„Dacă am reuşi să-l atragem pe Brandes de partea noastră, ar putea să ne ofere informaţii despre poziţia «Artistului» şi despre ce se întâmplă în interiorul Abwehrului, şi mai ales despre luptele politice stârnite după ce Himmler a preluat controlul organizaţiei. Nu-l consider sub nicio formă pe Brandes demn de încredere. Există numeroase dovezi că este complet lipsit de scrupule, dar dacă i-am propune «o poliţă de asigurare», s-ar putea s-o accepte. Dacă le va raporta nemţilor faptul că l-am abordat, «Sursele Cele Mai Secrete» ne vor de ştire."

John Masterman a refuzat cu îndârjire ideea. Brandes era o viperă şi, dacă va raporta Berlinului că serviciile secrete britanice îşi băgau nasul unde nu le fierbea oala, acest lucru va confirma bănuiala că Jebsen era spion britanic şi îi va periclita şi mai mult soarta. „Nu sunt de acord cu propunerea de a-l aborda pe Brandes", a scris el despre memoriul lui Wilson, subliniind de trei ori negaţia „nu". Dar Wilson nu voia să renunţe la ideea de a-l salva pe Jebsen. „Nutresc un puternic sentiment de vinovăţie în această problemă", a scris el. Wilson îl plăcea pe Jebsen şi avea încredere în el; îl încurajase să nu renunţe la misiunea sa şi îl pierduse. Acum era misiunea lui să-l găsească.

Popov aştepta veşti cu nerăbdare. Frano de Bono, care încetase să mai transmită mesaje nemţilor, stătea şi el pe tuşă. Şi-au reluat amândoi vechile obiceiuri. Când MI5 a

aflat că membre ale Serviciului Auxiliar Teritorial* „veneau în Clock House în scopuri imorale, periclitând astfel anumite interese de securitate", Wilson i-a sfătuit pe un ton aspru „să nu mai atragă atenţia asupra lor în această manieră". Incapabil să joace un rol activ în operaţiunea de diversiune, Popov i-a trimis scrisori lui Churchill, oferindu-se să aplaneze conflictul din Iugoslavia dintre forţele lui Mihailović şi comuniştii lui Tito. I s-a spus că, deşi Churchill „manifesta un interes patern faţă de bunăstarea lui", nu voia să-l lase să se amestece în politică. Trebuia să rămână calm, cuminte şi pregătit în aşteptarea veştilor despre Jebsen: „Nu era momentul potrivit pentru acţiuni pripite sau violente... Singura cale pe care trebuia s-o urmăm deocamdată era să rămânem pasivi şi să aşteptăm rezultate".

Pe 19 mai, cei de la Bletchley Park au descifrat un mesaj adresat personal de Georg Hansen lui Aloys Schreiber la Lisabona: „Vreau să vă transmit aprecierea şi mulţumirile mele pentru îndeplinirea Operaţiunii «Dora»". Schreiber i-a răspuns că avea „să-i trimită prin radio un raport scris despre «Dora»".

Apoi, cu doar două săptămâni înainte de Ziua Z, referirile la „Johnny", „Dora" şi banii dispăruţi au încetat brusc. Ian Wilson se întreba dacă această tăcere subită nu era de rău augur: „Nu mi se pare neverosimil ca «Artistul» să fi fost împuşcat sau să se fi sinucis la scurt timp după arestarea sa". Cu toate acestea, încerca să privească şi partea

* Auxiliary Territorial Service – ATS – unitate a armatei britanice alcătuită din femei, înfiinţată în 1939. (n.tr.)

plină a paharului: „Nu există încă niciun indiciu că «Artistul» a făcut vreo mărturisire".

Raza de speranță a lui Wilson s-ar fi stins iute dacă ar fi știut unde se afla Jebsen în momentul acela.

Jebsen și Moldenhauer au ajuns la Berlin pe 1 mai, cu trenul, sub pază severă. De acolo, au fost duși în închisoarea militară de la Wünsdorf, lângă Zossen, și închiși în celule separate, în timp ce Georg Hansen „aranja desfășurarea interogatoriilor în prezența unor experți legali". SD-ul aflase însă de răpirea lui Jebsen și i-a cerut lui Hansen „să-l pună pe prizonier la dispoziția lui Kaltenbrunner cât mai curând cu putință". Hansen încerca să evite însă o investigație amplă întreprinsă asupra unui alt posibil dezertor. A refuzat astfel să predea prizonierii și i-a dat instrucțiuni lui Kuebart să le spună celor de la SD că, „de vreme ce Jebsen era militar, considera că problema ținea de jurisdicția exclusivă a Abwehrului".

Timp de câteva zile, Kuebart „a făcut tot ce i-a stat în putință ca să împiedice predarea lui Jebsen". Disputa a ajuns chiar pe biroul feldmareșalului Wilhelm Keitel, șeful OKW-ului. În cele din urmă, SS Obergruppenführer Heinrich Müller a dat „un ultimatum răspicat", cerând ca Jebsen să fie predat imediat Gestapoului. Printre lingușitorii însetați de sânge din jurul lui Hitler, Müller era recunoscut pentru brutalitatea sa: șeful poliției secrete de stat era unul dintre principalii autori ai „soluției finale"; tot el s-a aflat și în fruntea comandourilor morții SS, care au însoțit armata

germană în Uniunea Sovietică; şi i-a prezentat personal lui Himmler dovezi care atestau legăturile lui Canaris cu mişcarea de rezistenţă antinazistă. Îi ura cu patimă pe intelectuali – „Ar trebui să-i azvârlim pe toţi într-o mină de cărbuni şi apoi s-o aruncăm în aer", a declarat el – şi nu accepta vreodată vreun refuz. Cererea de a-l preda pe Jebsen „crease deja resentimente în rândul Abwehrului", susţinea Kuebart, dar nu avea niciun rost să i te împotriveşti lui „Gestapo" Müller. Jebsen a fost astfel preluat de un Sturmbannführer Schmitz, un aghiotant al lui Schellenberg, care l-a acuzat pe Jebsen că „dezvăluise Abwehrului activităţile SS-ului" şi l-a închis într-o celulă din renumita închisoare a Gestapoului de pe Prinz Albrecht Strasse, unde avea să aştepte interogatoriile.

Jebsen le-a sugerat adesea şefilor săi britanici că era implicat în afaceri dubioase cu oficialităţi din cercurile înalte. I-a spus şi lui Marie von Gronau că „deţinea atâtea informaţii despre SD, încât aceştia nu vor îndrăzni să-l anchetеze". Dar se pare că maşinaţiunile lui financiare nu se limitau doar la falsificarea banilor, escrocherie care l-a plasat printre duşmanii Gestapoului. Jebsen transportase bani, în valize diplomatice, dintr-o ţară ocupată într-alta, şi „se implicase în operaţiuni ample de speculă cu valută şi aur" cu complicitatea ofiţerilor de rang înalt, care obţineau şi ei un profit, dar care „începuseră să aibă probleme, deoarece cheltuiau mai mulţi bani decât puteau justifica prin veniturile lor". Pe de altă parte, anumite personalităţi din SS şi Gestapo l-au folosit pe Jebsen pe post de bancher neoficial:

„Îi încredinţau sume mari de bani, pe care Jebsen le depunea în bănci în aşa fel încât acestea deveneau inaccesibile". S-a implicat apoi din nou în afaceri cu bani falşi: „Anumite oficialităţi din SS falsificau valuta străină, iar el o convertea în aur. Îl bănuiau acum de faptul că obţinuse un profit mult prea mare, iar SS-ul voia să-l elimine pentru că ştia prea multe". Şi peste toate aceste capete de acuzare trona suspiciunea că „îşi însuşise în mod necorespunzător banii SD-ului în folosul său". Trebuie să recunoaştem îndrăzneala de care Jebsen a dat dovadă implicându-se în aceste inginerii financiare: căci a reuşit să tragă pe sfoară ofiţeri de rang înalt din cele trei mai brutale instituţii ce alcătuiau cel de al Treilea Reich – Gestapoul, SS-ul şi SD-ul –, iar acestea voiau acum să se răzbune.

MI5 avea dreptate să creadă că Jebsen era anchetat pentru afacerile sale financiare, dar se înşela imaginându-şi că aceasta era singurul sau principalul motiv pentru care a fost răpit. Müller nu avea nici cea mai mică îndoială că Jebsen era spion britanic. Schellenberg a confirmat într-un interviu acordat după război că Jebsen „a fost acuzat de spionaj pentru Marea Britanie". Conform declaraţiilor lui Eduard Waetjen, un ofiţer din Abwehr cu legături în serviciile secrete americane, Jebsen îi prevenea pe membrii mişcării de rezistenţă antinazistă că aveau să fie arestaţi. „Datorită conexiunilor sale extraordinare, a ajutat foarte mulţi oameni care aveau probleme cu organizaţia nazistă", a mărturisit Waetjen. „Prevenindu-i, a salvat viaţa multor oameni." Declaraţiile făcute de Kuebart după război confirmă, de asemenea, faptul că Jebsen era bănuit că

lucra alături de britanici şi plănuia să fugă. Măsura vinovăţiei sale nu era încă bine determinată, dar Müller şi clica lui erau hotărâţi să afle întregul adevăr.

Cei doi ofiţeri care se ocupau de cazul lui Jebsen erau SS Standartenführer Eugen Steimle şi Obergeheimrat Quitting. Aceştia s-au apucat imediat de treabă.

Închisoarea Gestapoului de pe 8 Prinz Albrecht Strasse, o clădire construită în stil neoclasic, fost Muzeu al Artelor Decorative, avea la subsol treizeci şi nouă de celule destinate deţinuţilor în regim de izolare şi o singură celulă comună. Interogatoriile se desfăşurau în camere special echipate cu instrumente de tortură, aflate la etajele superioare. Sintagma *Verschärfte Vernehmung* sau „interogare intensă" a fost inventată chiar de Müller în 1937 pentru a descrie tehnicile de tortură aplicate „comuniştilor, marxiştilor... sabotorilor, teroriştilor, membrilor mişcării de rezistenţă, persoanelor asociale, polonezilor sau sovieticilor care refuză să muncească". În 1944, obţinerea mărturisirilor devenise o artă de o cruzime inimaginabilă. Călăii Gestapoului lui Müller mânuiau la perfecţie şocurile electrice, bastonul de cauciuc, menghina genitală, ciocanul de lipit şi băile reci ca gheţa, în care prizonierii erau ţinuţi până în punctul înecului. Membrii capturaţi ai Rezistenţei franceze erau sfătuiţi să reziste torturilor cel puţin douăzeci şi patru de ore; Gestapoul se lăuda că în patruzeci şi opt de ore prizonierii spuneau şi laptele pe care l-au supt de la mamele lor.

Rapoartele interogatoriilor efectuate de Gestapo au fost distruse înainte de sfârşitul războiului. Singurele dovezi despre soarta lui Jebsen sunt declaraţiile câtorva martori, interviurile postbelice şi mărturiile altor prizonieri. Karl Weigand, un ofiţer al Abwehrului din Madrid, a fost chemat la Berlin ca să discute aspectele interogatoriilor lui Jebsen şi s-a întors, conform colegilor lui, „într-o stare cumplită de nervozitate, fiind martorul unei scene neplăcute în care prizonierului i se smulgeau unghiile". Hjalmar Schacht, cândva economistul de încredere al lui Hitler, arestat sub bănuiala că ar fi participat la activităţile mişcării de rezistenţă, a ocupat pentru scurt timp celula de lângă cea a lui Jebsen. Schacht, spune Popov, „l-a zărit o dată pe Johnny în timp ce se întorcea de la interogatoriu. Avea cămaşa plină de sânge. Pe când paznicii se pregăteau să-l închidă în celulă, Johnny s-a întors spre ei, trufaş ca de obicei, şi le-a spus pe un ton sfidător: «Sper să primesc o cămaşă curată»" Un fost coleg din Abwehr, care l-a vizitat pe Jebsen în închisoare (un act de curaj în sine), l-a asemănat pe Jebsen cu „victimele lagărelor de concentrare". Jebsen n-a fost niciodată un om robust, suferind de varice şi de tuse tabagică, dar după „atenţiile" acordate de Gestapo, era aproape de nerecunoscut: „Pierduse toată carnea şi masa musculară, iar capul enorm părea susţinut cu greu de gâtul şi umerii fragili".

De obicei, tortura reuşeşte să smulgă, în cele din urmă, o mărturisire. Dar nu întotdeauna rapid şi nu în cazul tuturor prizonierilor. Uneori, aceştia divulgă informaţii false. „Violenţa este tabu", a scris Robin Stephens, „Ochi de Tinichea", care a condus în timpul războiului centrul de interogatorii din

Marea Britanie. „Îți oferă nu doar răspunsuri menite să-ți facă pe plac, dar compromite și standardul informațiilor." Un om aflat sub imperiul terorii și al durerii le spune adesea călăilor săi ce își imaginează că vor aceștia să audă doar ca să pună capăt agoniei, măcar pentru un timp.

Johnny Jebsen știa prea bine ce voiau să audă Steimle și Quitting – pentru început, detaliile operațiunilor sale financiare. Mărturisindu-le numele ofițerilor implicați în afacerile financiare, îi va oferi lui Müller suficientă muniție și va câștiga, poate, un răgaz. Ar fi putut să le mărturisească tot ceea ce le-a spus celor de la MI6 despre arma secretă a lui Hitler, mecanismul de funcționare al serviciilor secrete germane și poate chiar sugestia pe care le-a făcut-o englezilor de a o recruta pe soția lui P.G. Wodehouse. Ar fi stârnit, fără îndoială, interesul Gestapoului, SS-ului și SD-ului. Ar fi putut să le dezvăluie că Popov era agent dublu și că toți ceilalți spioni germani din Marea Britanie se aflau fie sub controlul britanicilor, fie erau inexistenți, oferindu-le ca dovadă faptul că – deși le dăduse englezilor informații prin care să-i identifice – agenții își continuau activitatea. Ar fi putut să le spună suficient cât să pună în pericol invazia iminentă și să schimbe cursul războiului. Dar pe 20 mai, cu mai puțin de trei săptămâni înainte de Ziua Z, nu le mărturisise încă nimic.

23

DINTELE DUREROS AL LUI „BRONX“

În timp ce Ziua Z se apropia, MI5 l-a informat pe Winston Churchill că Jebsen părea să reziste – „nu avem încă niciun indiciu că «Artistul» ar fi făcut vreo mărturisire sau că Abwehrul a ajuns să realizeze adevărata lui apartenență“, a scris Guy Liddell. Ca dovadă că operațiunea de diversiune își urma făgașul, nemții continuau să reverse asupra agenților dubli laude, încurajări și chiar medalii. Când „agentul Tate“ „a transmis al 1 000-lea mesaj“, se spune în raportul trimis prim-ministrului, „a profitat de ocazie și a specificat acest lucru, exprimându-și loialitatea față de Führer. A primit un răspuns cordial, lucru care ne face să sperăm că i se va acorda un grad și mai înalt al Crucii de Fier, deținând deja ordinul clasa I și clasa a II-a“.

Ofițerii de caz se întreceau acum să primească decorațiile germane. Eddie Chapman, „agentul Zigzag“, a primit

Crucea de Fier; „agentul Tate" ar putea să primească nu mai puțin de trei; Jebsen i-a promis lui Wilson că îi va dărui Crucea de Merit de Război, acordată de nemți. Hugh Astor credea că „Brutus" merita și el o decorație și a început să tatoneze terenul în încercarea de a obține o medalie nazistă. A sugerat ca „Chopin", operatorul de radio fictiv al lui „Brutus", să-i trimită un mesaj lui Oscar Reile, cu recomandarea ca „agentului Hubert" să i se acorde o medalie, pentru că astfel „nemții își vor aminti că «Brutus» își asumă riscuri imense și lucrează în condiții extrem de grele doar din motive ideologice". Astor a conceput mesajul, spera el, în stilul „unui bătrân, nu prea inteligent":

> „Domnule colonel, vă rog să mă iertați pentru că vă deranjez cu o problemă personală... «Hubert» nu mă va ierta niciodată dacă va afla acest lucru. A făcut mari sacrificii personale și financiare în interesul activității noastre. Lucrează adesea până târziu în noapte, pregătind rapoarte detaliate. Mi-a pomenit în treacăt actele temerare pe care le-a înfăptuit ca să obțină informațiile și sunt convins că onoarea îi va fi mai mult decât satisfăcută dacă îl veți recomanda pentru decernarea unei decorații."

Conform interceptărilor radio, nemții credeau că radioemițătorul lui Lily Sergeyev „funcționa perfect"; mesajele ei erau transmise, cuvânt cu cuvânt, analiștilor de informații din Zossen. Comparând mesajele ei originale cu

aceleaşi mesaje, scrise însă codificat în reţeaua serviciilor secrete germane, criptanaliştii de la Bletchley Park puteau descifra aproape imediat codul folosit în ziua aceea: „Mesajele «Comorii» şi ale lui «Brutus» sunt transmise textual în reţeaua germană de transmisiuni radio, încât, cu ajutorul acestui «plagiat», reuşim să economisim timp şi mână de lucru în procesul de descifrare a «Surselor Celor Mai Secrete».“ O notă de mândrie se strecoară pentru prima oară în raportul trimis lui Churchill. Agenţii Crucii Duble, i se spune prim-ministrului, „au reuşit, într-un moment critic, să dobândească o valoare incomparabilă“.

Dar exact în clipa în care acest raport optimist ajungea în mâinile lui Churchill, un alt dezastru plana ameninţător sub forma unui căţeluş mort.

Pe 17 mai, Mary Sherer a luat-o pe Lily Sergeyev să vadă *Pe aripile vântului* în West End. Lily suferea de o altă criză renală şi avea temperatură. Era convinsă, din nou, că avea să moară. Mary s-a gândit că i-ar prinde bine o mică desfătare. Amândouă au plâns amarnic în timpul filmului şi au ieşit din sală cu ochii roşii, dar binedispuse. „Întotdeauna plâng la filme“, i-a spus Mary. S-au luat de braţ şi au pornit spre casă. „Mary plânge la filme!“ a scris Lily în jurnalul ei. „Mary, cea cu care lucrez de şapte luni şi căreia am încercat să-i descopăr, dincolo de masca robotică, semne de omenie, este, aşadar, o fiinţă umană.“

Poate că tocmai această nouă relaţie de prietenie sau poate premoniţia unei morţi iminente i-a insuflat revelaţia

sau poate că, pur și simplu, nu-i mai păsa de nimic. Dar a doua zi de dimineață, în timp ce se pregăteau să trimită un alt mesaj prin radio, Lily s-a aplecat deasupra lui Mary, cu un aer conspirativ, și i-a spus că, dacă ar fi să moară, Mary n-ar trebui să folosească radioemițătorul în lipsa ei.

Speriată, Mary a rugat-o să-i explice ce-a vrut să spună. Realizând că dezvăluise prea mult, Lily a adoptat o poziție defensivă și a continuat:

– N-am vrut să te previn; nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de soarta oamenilor tăi. Nu le datorez absolut nimic. Am avut încredere în ei. Și știi ce s-a întâmplat. Dar acum ți-am spus. Te-am pus în gardă.

Mary a înțeles, cu groază, că nu era un avertisment, ci o amenințare voalată. Poate că nemții i-au dat, la urma urmei, un semnal de control – căci altfel de ce n-ar trebui să folosească radioemițătorul în lipsa ei? S-ar putea să-l fi înștiințat deja pe Kliemann că lucra ca agent dublu. Mary era înspăimântată și îngrijorată.

– Se apropie ziua debarcării și mii de vieți depind de capacitatea noastră de a-i înșela pe nemți...

– De ce crezi că ți-am spus toate astea? a întrebat-o Lily.

Mary știa răspunsul.

– Erai foarte atașată de Babs.

A rugat-o apoi să-i descrie semnalul de control și să-i spună dacă l-a folosit. Lily a refuzat, în ambele cazuri.

– Poți să-mi analizezi toate mesajele cu un geniu matematic, dar tot nu-l vei găsi.

– Îţi dai seama că trebuie să-l informez pe colonelul Robertson, a spus Mary.

A trimis apoi imediat şefului secţiei B1A un mesaj scurt, explicit şi alarmant:

„Sergeyev a declarat că, în timpul vizitei la Lisabona, a stabilit un semnal de control cu Kliemann, despre care, la întoarcere, nu ne-a spus absolut nimic. Intenţiona să instaleze radioemiţătorul şi apoi să dea cazul în vileag. A mărturisit că voia să se răzbune pentru moartea câinelui ei, de care ne consideră vinovaţi. La întoarcerea de la Lisabona, s-a răzgândit în privinţa cazului. A refuzat să spună care este semnalul."

Tar Robertson n-a fost doar supărat la auzul veştii, ci spumega de furie. Lily se folosea de Operaţiunea „Fortitude" ca să răzbune moartea unui câine. Poate că dăduse deja de ştire duşmanului, dar pentru că refuza să dezvăluie semnalul, nu aveau cum să verifice. Mesajele de felicitare trimise de Kliemann ar putea fi doar o cacealma. Şi dacă nemţii au realizat că Lily transmitea materiale false, vor compara conţinutul mesajelor ei cu informaţiile furnizate de ceilalţi agenţi, vor observa similitudinile şi vor descoperi adevărul. Roberston se confrunta cu o dilemă înspăimântătoare: dacă avea să întrerupă activitatea „Comorii", fără ca ea să-l fi informat pe Kliemann că se afla sub control britanic, tăcerea ei va stârni suspiciunile nemţilor şi îi va priva pe criptanaliştii de la Bletchley Park de „plagiatul" lor util

într-un moment în care spargerea rapidă a codurilor era vitală. Dar menținerea acestui canal de comunicare era o acțiune la fel de riscantă, de vreme ce nu avea altă dovadă, cu excepția cuvântului lui Lily (dacă acesta mai valora ceva) că nu divulgase secretul și nu periclitase operațiunea de diversiune. Dar în ciuda nestatorniciei sale, „Comoara" era mult prea implicată în această operațiune pentru a putea fi eliminată acum. „În pofida mărturisirii făcute, Sergeyev trebuie să continue să opereze singură cu radioemițătorul", a scris Mary. „Cu toate acestea, natura corespondenței ei va trebui modificată și orice dezinformare va trebui eliminată."

Au conceput un plan de urgență. „Nu vedem niciun motiv anume pentru care să ne dorim o confruntare finală cu ea în acest moment", a scris Liddell; confruntarea avea să vină mai târziu. Lily se va afla de acum înainte sub strictă supraveghere. Transmisiunile ei precedente, cât și cele viitoare vor fi atent monitorizate pentru descoperirea semnalului de control. Convorbirile telefonice îi vor fi ascultate. Un operator radio va sta mereu prin preajmă, gata să-i imite „semnătura" radio la primul semn care le-ar fi spus că îl avertizase pe Kliemann. Și apoi, imediat după invazia din Ziua Z, va fi aspru mustrată, concediată și poate chiar arestată. Își înșelase ofițerii de caz, conspirase cu inamicul și poate chiar îi divulgase totul lui Kliemann, punând nenumărate vieți în pericol doar dintr-o ură personală și din dorința de a răzbuna uciderea unui câine, care s-ar fi putut să fi avut loc sau nu.

Echipa Crucii Duble, atât de încrezătoare şi de optimistă în raportul trimis lui Churchill, s-a prăbuşit din nou în valurile învolburate ale incertitudinii. Temerilor stăruitoare, create de soarta lui Jebsen, li se adăuga acum şi spaima cumplită că Lily îi mintea, iar Kliemann – leneşul şi ineficientul Kliemann – ar putea să-i ducă de nas. Pentru că Lily opera singură cu radioemiţătorul, exista încă riscul să distrugă operaţiunea. „«Comoara» se află în poziţia de a da totul în vileag oricând ar vrea s-o facă", a scris Liddell. „Este o persoană extrem de temperamentală. Chiar dacă afirmaţiile ei s-ar putea să nu fie adevărate, ele dovedesc faptul că nu este vrednică de încredere." Reţeaua „Tricicletei" îşi încetase activitatea şi acum „Comoara" ieşea şi ea din ecuaţie. Operaţiunea de diversiune rămânea astfel în mâinile lui „Garbo", „Brutus" şi „Bronx".

Pe 27 mai 1944, Antonio Manuel de Almeida, directorul băncii Espirito Santo din Lisabona, a primit o telegramă, în franceză, din partea unei cliente a băncii de la Londra: *„Envoyez vite cinquante livres. J'ai besoin pour mon dentiste"*. (Trimite-mi cât mai repede 50 de lire sterline! Îmi trebuie pentru dentist.)

Señor Almeida ştia că această clientă rămânea mereu fără bani; şi mai ştia că orice mesaj referitor la doctorul sau la dentisul ei era destinat nemţilor; a transmis, aşadar, telegrama serviciului german de informaţii de pe Rua Buenos Aires. De la Lisabona, mesajul a ajuns în mâinile lui Hauptmann Schluetter din Köln, apoi la Berlin, iar de

la Berlin în Zossen, unde telegrama Elvirei de la Fuente Chaudoir avea să fie interpretată nu ca o urgență medicală, ci ca un avertisment: „Am veşti certe că debarcarea va avea loc în golful Biscaya peste o săptămână".

În ziua în care a trimis telegrama la Lisabona, Elvira a scris şi o scrisoare cu cerneală simpatică. Aceasta avea să ajungă la Lisabona după Ziua Z, conținând dovezi *ex post facto* în favoarea informațiilor ei. Era una dintre cele mai bune „gogoşi" ale lui „Bronx":

> „După o petrecere cu cocktailuri, am rămas la Four Hundred Club în compania căpitanului David Ormsby-Gore. După câteva pahare bune, mi-a spus că a doua zi, la radio, voi auzi o veste uluitoare despre un atac aerian asupra bazei germane de submarine de la Bordeaux, preliminar invaziei. Ieri a trecut pe la mine şi m-a rugat, supărat, să nu repet nimic din ce mi-a spus, pentru că era beat, iar atacul a fost amânat cu o lună. Dacă aveam să redau discuția cuiva, voi pune în pericol mii de vieți. Sunt convinsă că mi-a spus adevărul şi de aceea am hotărât să vă trimit o telegramă, ca să vă aduc la cunoştință iminența raidului."

David Ormsby-Gore era o personalitate de vază, care se bucura de foarte multă considerație. Fiul unui baron, nepotul unui marchiz şi strănepotul unui prim-ministru, era ofițer în Artileria Regală şi servea într-o unitate secretă de recunoaştere, alături de trupe aeriene şi forțe speciale.

După război, a devenit membru al parlamentului, ambasador în Statele Unite și pair. A fost unul dintre cei care a purtat sicriul lui Robert Kennedy la funeraliile acestuia. Îi aducea trabucuri lui John F. Kennedy cu o valiză diplomatică. Elvira nu l-a văzut niciodată. Nu obișnuia să bea prea mult și nici n-ar fi făcut vreodată imprudența de a discuta despre iminența unei invazii cu o persoană ca Elvira. A fost implicat, fără voia lui, în operațiunea de diversiune; n-a avut niciun cuvânt de spus în toată povestea asta. David Ormsby-Gore, un stâlp al guvernului britanic, a murit în 1985, fără să știe că a participat la o invazie care n-a avut niciodată loc.

* * *

În ziua în care Elvira a trimis telegrama la Lisabona, maiorul Ignacio Molina Pérez, ofițer spaniol de legătură și spion al nemților, privea pe fereastra Palatului Guvernatorilor din Gibraltar când a văzut o mașină impunătoare parcând în fața casei. Din ea a ieșit o figură bine cunoscută, „purtând uniformă militară și celebra-i beretă". L-a întâmpinat guvernatorul, generalul-locotenent Sir Ralph „Rusty" Eastwood. Molina auzea tot ce vorbeau prin fereastra deschisă.

– Salut, Monty. Mă bucur să te văd, a spus Sir Ralph.

– Salut, Rusty. Ce faci? l-a întrebat locotenentul Clifton James, până de curând star pe scena teatrului de varietăți din Leicester.

Molina fusese invitat la Palatul Guvernatorilor ca să discute probleme de rutină cu secretarul coloniilor, care intrase în biroul alăturat ca să-i permită lui Molina să vadă ce se petrecea în curte. „Îi era cu neputinţă să-şi ascundă interesul mult prea mare pe care îl manifesta pentru scena semnificativă ce se derula în faţa ochilor săi", a raportat secretarul coloniilor, care, întrebat ce căuta comandantul în Gibraltar, „a mărturisit, cu o stânjeneală bine simulată, că Montgomery se afla în drum spre Alger".

James suferea de trac scenic, dar „şi-a jucat rolul cu profesionalism", a raportat MI5. A luat micul dejun cu guvernatorul, care l-a felicitat pentru prestaţia sa, spunându-i: „Chiar *eşti* Monty cu adevărat. Şi îl cunosc de ani de zile". Apoi, printr-o regizare perfectă, „Excelenţa Sa l-a condus pe «generalul Montgomery» la maşină" exact în momentul în care Molina ieşea din clădire.

Spionul s-a urcat iute în maşina sa şi a fost văzut cerând „de urgenţă o legătură telefonică interurbană" cu oraşul spaniol La Linea. „Materialul a ajuns la Berlin în douăzeci de minute", a estimat MI5. Molina chiar şi-a prelucrat rolul, spunându-i unuia dintre confidenţii săi (care lucra ca spion pentru britanici) că i-a strâns mâna lui Montgomery. „Guvernatorul mi-a făcut cunoştinţă cu el. Pare *muy simpatico*." Acest informator, cu numele de cod „Pants" (Nădragi), a raportat că Molina era „extrem de satisfăcut de sine însuşi". A doua zi, cei de la Bletchley Park au interceptat un mesaj trimis de la Madrid la Berlin, care spunea: „Generalul Montgomery a ajuns în Gibraltar. A purtat discuţii cu guvernatorul

şi cu generalul francez". Britanicii aveau un agent dublu, purtând numele de cod „Gaol" (Închisoare), fost operator de radio pentru Franţa Liberă, care lucra la aeroportul din Alger. „Gaol" a informat Berlinul de sosirea lui Monty în Alger şi de întâlnirea acestuia cu generalul Maitland „Jumbo" Wilson, comandantul suprem al armatelor aliate din Mediterana. Conform „Surselor Celor Mai Secrete", spectacolul oferit nemţilor a avut roadele scontate, lucru confirmat de raportul conceput ulterior de von Roenne, conform căruia prezenţa lui Monty în Africa de Nord „ar putea indica desfăşurarea unor operaţiuni suplimentare în sudul Franţei, pe lângă invazia principală". Liddell se întreba dacă n-au pus cumva în scenă „puţin cam prea devreme" această mascaradă, dar serviciile secrete germane păreau satisfăcute de faptul că Monty se afla încă, pe 28 mai, în Africa de Nord. Şi dacă se afla acolo, atunci nu avea cum să organizeze un atac de amploare peste Canalul Mânecii. Intriga „a mers ca pe roate de la început până la sfârşit, iar povestea şi-a croit drum cu succes spre urechile nemţilor", a raportat MI5.

Interpretarea rolului lui Monty i s-a părut lui Clifton James cumplit de stresantă. A fost găzduit într-o casă conspirativă din Cairo, unde a rămas, cu ajutorul unor stocuri îndestulătoare de whisky, până la finalizarea debarcărilor din Normandia. Ca toţi actorii metodici, reuşea cu greu să iasă din pielea personajului: „Trăia sub imperiul unei încordări cumplite şi al unui stres copleşitor", a spus soţia unui ofiţer de informaţii, însărcinată să aibă grijă de el în

timp ce se lupta să pună capăt spectacolului vieţii sale. „Îi era cumplit de greu să iasă din pielea personajului."

În după-amiaza zilei de 27 mai, Adolf Hitler bea ceaiul în compania unuia dintre oaspeţii săi preferaţi, în Berghof, cabana lui din Alpii bavarezi, aflată deasupra comunei Berchtesgaden. Generalul baron Hiroshi Oshima, ambasadorul Japoniei la Berlin, era un vizitator obişnuit al lui Hitler şi cel mai apropiat confident străin al Führerului. Un fascist convins şi un slujitor loial acestuia, Oshima l-a cunoscut pe Hitler în 1935, pe când era ataşatul militar al Japoniei la Berlin. Nimeni nu s-a străduit mai tare ca ambasadorul japonez să consolideze alianţa dintre Germania şi Japonia. Ziaristul american William L. Shirer l-a descris ca fiind „mai nazist ca naziştii". Vorbea fluent limba germană şi împărtăşea vederile lui Hitler despre evrei, despre imoralitatea Uniunii Sovietice şi despre necesitatea de a-i elimina pe supravieţuitorii ofensivelor cu submarine de atac. Dacă Hitler ar fi vrut să-şi facă prieteni dintr-o categorie inferioară din punct de vedere rasial, atunci Oshima ar fi fost alegerea ideală. Soldat de profesie, înzestrat cu o memorie fantastică, după fiecare întâlnire neoficială cu Führerul, Oshima concepea un raport detaliat despre gândirea şi planificarea militară a lui Hitler, pe care îl codifica şi îl trimitea apoi, prin radio, cu acordul nemţilor, Ministerului de Externe al Japoniei. Aceste rapoarte erau citite cu mult interes atât de autorităţile din Tokio, cât şi de cele din Washington şi Londra.

Criptanaliştii americani au reuşit să spargă codul în 1940. Folosind o replică a maşinii criptografice folosite de Ministerul de Externe japonez, Aliaţii citeau mesajele diplomatice ale inamicului imediat ce erau trimise. Uneori, Aliaţii le citeau înaintea destinatarilor din Tokio, deoarece corespondenţa prin radio dintre Germania şi Japonia ajungea adesea cu întârziere. Maşina criptografică era echivalentul „Surselor Celor Mai Secrete" şi purta numele de cod „Magic", oferind o perspectivă aproape miraculoasă asupra secretelor Japoniei. Oshima le furniza cele mai interesante lecturi: în 1941, şaptezeci şi cinci dintre rapoartele ambasadorului au ajuns în mâinile Aliaţilor, o sută în 1942, patru sute în 1943 şi nu mai puţin de şase sute în 1944. Comentariile sale creau impresia că Statul-Major al lui Hitler era înţesat de microfoane, fiind însă mult mai eficiente decât ascultarea discuţiilor în sine, deoarece ambasadorul japonez era un expert militar, cu un stil literar succint, care extrăgea din conversaţiile cu Hitler lucrurile fundamentale – scutindu-i astfel de muncă pe analiştii serviciilor secrete aliate.

Oshima le furniza, astfel, numeroase informaţii despre submarine, forţele mobile, producţia militară, dezvoltarea tehnologică, efectele bombardamentelor aliate şi starea economiei germane. În noiembrie 1943, a avut prilejul să facă o vizită de patru zile de-a lungul Canalului Mânecii, unde a analizat sistemul de fortificaţii de pe coasta Franţei. Raportul de douăzeci de pagini descria locul, efectivele şi armamentul fiecărei divizii germane, dimensiunile tranşeelor

antitanc şi configuraţia amplasamentelor de mitraliere. Dacă invadatorii vor debarca acolo, a anticipat el, „atacurile laterale ale garnizoanelor învecinate şi comasarea forţelor mobile îi vor anihila". Serviciile secrete ale Aliaţilor n-ar fi reuşit să contureze un tablou mai revelator al sistemelor de apărare ale inamicului nici dacă le-ar fi vizitat personal. La începutul lunii decembrie 1943, Oshima a raportat că prietenul lui, Joachim von Ribbentrop, ministrul de Externe al lui Hitler, se aştepta ca invazia să aibă loc în Belgia sau în zona strâmtorii Dover. În ianuarie 1944, a informat autorităţile din Tokio că Hitler vehicula ideea unui atac al Aliaţilor în Bordeaux – lucru care conferea speranţă Operaţiunii „Ironside". Generalul George Marshall, şeful Statului-Major al Armatei Statelor Unite, şi-a exprimat aprecierea faţă de contribuţia lui Oshima la eforturile de război ale Aliaţilor: „Principala noastră sursă de informaţii privind intenţiile lui Hitler în Europa au constituit-o mesajele baronului Oshima de la Berlin". Dacă baronul von Roenne reprezenta cea mai bună cale de a planta o idee în mintea lui Hitler, atunci baronul Oshima întruchipa cea mai sigură cale de a descoperi dacă aceasta a prins rădăcini.

Hitler era ridicol de mândru de cabana hidoasă şi de prost gust de la Berghof, pe care o cumpărase din profiturile obţinute de pe urma cărţii *Mein Kampf* şi pe care o mobilase singur. „Casa asta este a mea", le-a spus el, în 1939, redactorilor revistei *Homes and Gardens*. „Am construit-o din banii pe care i-am câştigat cu sudoarea frunţii."

Führerul îl întâmpina pe ambasadorul japonez în holul de la intrare „presărat cu o expoziție ciudată de ghivece cu cactuși". Străbăteau apoi împreună o cărare spre Ceainăria din pădure. Guvernul japonez, îi spunea Hitler pe drum, ar trebui să-i execute în public pe toți piloții americani capturați în timpul raidurilor aeriene efectuate asupra Japoniei. „Nu ne putem lăsa dominați de sentimente umane", susținea el, opinie pe care Oshima o împărtășea din toată inima. Acestea erau temele violente pe care le abordau cu plăcere. Ceaiul le era servit de membri SS, care îndeplineau rolul de chelneri. Cei doi aliați stăteau pe teresa din lemn, sub o umbrelă mare și colorată, și priveau valea unde se întindea Berchtesgaden.

– Ce sentimente nutriți în privința celui de al doilea front? l-a întrebat Oshima în timpul uneia dintre aceste vizite.

– Cred că trebuie să ne așteptăm, mai devreme sau mai târziu, la o invadare a Europei, a răspuns, îngândurat, Führerul. Am înțeles că dușmanul a concentrat deja în jur de optzeci de divizii în Insulele Britanice. Din această armată, doar opt divizii sunt alcătuite din soldați de elită, cu experiență pe front.

– Excelența Voastră crede că forțele anglo-americane sunt pregătite de invazie?

– Da.

– Cum credeți că se va desfășura cel de al doilea front?

– Judecând lucrurile după pronosticuri relativ certe, cred că acțiunile diversioniste se vor desfășura în diverse

locuri – în Norvegia, Danemarca, partea sudică a Franței de Vest și Riviera Franceză. Apoi, după ce vor fi stabilit capuri de pod în Normandia și Bretania și își vor fi analizat perspectivele, vor deschide un al doilea front peste strâmtoarea Dover. Nu ne dorim nimic mai mult decât să pregătească o singură lovitură de amploare. Dar acest lucru nu va fi posibil dacă inamicul va proceda așa cum anticipez eu: își va dispersa oamenii. În acest caz, intenționăm să distrugem trupele dușmanului la câteva capuri de pod. Numărul trupelor germane din vest se ridică la aproape șaizeci de divizii.

Oshima s-a întors iute la Berlin ca să-și scrie raportul.

Când conversația dintre Oshima și Hitler a ajuns, pe 1 iunie, la urechile autorităților din Marea Britanie, serviciile secrete ale Aliaților au răsuflat ușurate. Tabloul lui Hitler oglindea, aproape sub toate aspectele, planul Operațiunii „Fortitude". „Ne oferea prima certitudine că nemții ne supraestimau forțele militare", a scris Roger Fleetwood-Hesketh. Hitler credea că ofensiva principală urma să aibă loc în zona Pas de Calais, precedată de atacuri în Norvegia și sud-vestul Franței; credea evaluările exacerbate ale lui von Roenne privind forțele Aliate; avea încredere în „pronosticurile certe" furnizate de agenții dubli; se aștepta la un număr de atacuri survenite în diverse locuri, în timp ce Aliații pregăteau, ca să-l citâm pe Hitler, „o singură lovitură de amploare" în Normandia. Unele voci își exprimau îngrijorarea că Hitler a anticipat, în mod corect, atacul din Normandia, dar a specificat faptul că acesta era,

în opinia lui, doar un atac diversionist, un preludiu al invaziei din zona strâmtorii Dover.

Hitler i-a spus lui Oshima că ofensiva urma să aibă loc „mai devreme sau mai târziu". Dar cum mai erau doar cinci zile până la Ziua Z, atacul avea să survină mai devreme decât își imagina.

24

AVERTISMENTUL LUI „GARBO"

Armatele Aliaţilor străbăteau drumurile de ţară din sudul Angliei, ca nişte râuri şi pâraie fără număr, ce se îndreptau spre coastă şi se revărsau într-un estuar imens de oameni, arme, tancuri şi nave de război. „Îţi era cu neputinţă să-ţi imaginezi cum arăta coasta de sud", îşi aminteşte soldatul Fred Perkins din Regimentul Regal Berkshire. „O staţie imensă de triaj, presărată de oameni şi echipamente militare." Sergentul Joe Stephens din Artileria Regală aştepta pe platoul din tabăra de la Hawick când Montgomery şi-a făcut apariţia pentru o ultimă vizită, menită să le ridice moralul oamenilor lui. Monty s-a urcat pe capota jeepului său. „Strângeţi rândurile în jurul meu, soldaţi!" le-a spus el. „Pornim spre Europa; nemţii ştiu că pornim spre

Europa, dar nu știu când și unde, și acesta se va dovedi un factor decisiv. Vă doresc noroc." Și apoi a plecat.

Maiorul Peter Martin își conducea oamenii spre coastă printre ogoarele aflate în pârg, copleșit de „sentimente ireale", căci frumusețea peisajelor bucolice contrasta izbitor cu tabloul războiului. „Viața se desfășura absolut normal, iar priveliștile erau de vis, dar peste câteva zile totul se va transforma într-un mormânt imens."

În decurs de o săptămână, 7 000 de vase de război și nave de desant, 11 000 de avioane și aproape 160 000 de oameni vor porni spre Zidul Atlanticului în cadrul celei mai ample operațiuni-amfibie desfășurate vreodată și al primei etape, cea maritimă, din Operațiunea „Overlord", cunoscute cu numele de cod „Neptun". Sistemul german de fortificații va fi supus bombardamentelor aeriene și navale; o divizie aeriană britanică va încerca să apere flancul de est, în timp ce forțele americane vor debarca în vest cu ajutorul parașutelor și planoarelor; curând după ivirea zorilor, șase divizii de infanterie ale Aliaților – trei americane, două britanice și una canadiană – vor lua cu asalt cinci dintre țărmurile Normandiei.

Eisenhower numea operațiunea „marea cruciadă", dar purta în buzunar un bilet cu discursul pe care îl va ține dacă acțiunile din Ziua Z se vor solda cu o înfrângere, iar forțele militare „nu vor obține un cap de pod satisfăcător". În opinia generalului, victoria era cât se poate de relativă. „Trupele de infanterie, de aviație și cele maritime au făcut tot ce le-a stat în putință, dând dovadă de curaj și îndeplinindu-și datoria cu

devotament", a scris el, anticipând, cu spaimă, desfăşurarea evenimentelor. „Dacă cineva poartă vina pentru eşecul operaţiunii, acela sunt eu." Înainte de a se culca, în seara de 5 iunie, bântuit de amintirile măcelului de pe ţărmurile din Gallipoli din Primul Război Mondial, Churchill i-a spus soţiei sale, Clementine: „Îţi dai seama că mâine-dimineaţă, când te vei trezi, s-ar putea ca 20 000 de oameni să fi fost ucişi?"

În timp ce armata adevărată, staţionată de-a lungul coastei de sud a Angliei, se pregătea de luptă, o altă desfăşurare de trupe, mult mai amplă, dar complet fictivă, avea loc în două căsuţe modeste, lipite una de alta şi tencuite cu mortar de prundiş, aflate în suburbiile Londrei. Deoarece „Comoara" şi „Tricicleta" erau *hors de combat* (scoşi din luptă), misiunea de a duce la bun sfârşit Operaţiunea „Fortitude", în ultimele ore înainte de Ziua Z, cădea pe umerii lui „Brutus" şi ai lui „Garbo". Domnul şi doamna Roman Czerniawski se mutaseră de curând în 61 Richmond Park Road, Barnes: aici, „agentul Brutus" „întreţesea iţele urzelii". Cu ajutorul lui „Chopin", operatorul său de radio fictiv, „Brutus" detalia Planul de Luptă al armatei imaginare FUSAG, aflate sub comanda lui George Patton şi având-şi cartierul general în Wentworth. În trei rapoarte lungi, întesate cu detalii obţinute, susţinea el, din centrul de operaţiuni ale armatei din Staines şi din vizitele făcute în Kent şi în estul Angliei, le prezenta nemţilor „întreaga ierarhie a armatei fictive din sud-estul Angliei", a spus Fleetwood-Hesketh. Armata lui Patton crea „impresia că se

pregătea să participe la operaţiuni active din viitorul apropiat", i-a înştiinţat Czerniawski.

În timp ce „Brutus" creiona conturul armatei fictive, în cealaltă parte a Londrei, pe 35 Crespigny Road, „Garbo" adăuga tabloului nuanţe şi culori. Rapoartele parvenite din Scoţia descriau exerciţii navale de amploare, desfăşurate în Loch Fyne, soldaţi care purtau camuflaje polare şi trupe care se concentrau în porturile de pe coasta de est, pregătindu-se pentru un atac asupra Norvegiei. „Garbo" a raportat că subagentul lui din Exeter, unul dintre arienii galezi, a fost prins într-o zonă interzisă şi arestat din cauza neregulilor găsite în actele sale, o explicaţie convenabilă pentru lipsa de informaţii din sud-vest. Susţinând afirmaţiile lui „Bronx" despre iminenţa unui atac în Bordeaux, agentul lui „Garbo" din Liverpool a observat trupe americane, „destinate unui atac pe coasta franceză din Atlanticul de Sud, în cooperare cu o altă armată, care va veni direct din America". Pujol descria şi el comasări de trupe în estul Sussexului. Nemţii erau atât de convinşi de acurateţea informaţiilor lui „Garbo", încât s-a întâmplat de mai multe ori ca rapoartele sale să fie, pur şi simplu, ataşate analizei situaţiei, fără să mai fie prelucrate. Dar în cazul în care inamicul n-ar fi putut să reconstruiască, fără ajutor, „acest Plan de Luptă imaginar", „Garbo", „reporter militar autodidact", îşi oferea propriile concluzii, conducând duşmanul spre locurile nepotrivite: „Sunt ferm convins că zona Harwich-Ipswich a devenit o bază operativă extrem de importantă pentru operaţiunile viitoare", i-a informat

el, în timp ce veştile din nord „indică posibilitatea unui atac iminent asupra Norvegiei". Nimeni nu-i cerea părerile, şi le oferea de bună voie, iar nemţii şi le însuşeau.

Pentru că rapoartele se revărsau în cascadă din Marea Britanie, von Roenne îşi modela şi remodela harta: „Concentrările trupelor inamice indică tot mai evident sudul şi sud-estul insulei", observau analiştii germani pe 15 mai. Apoi, două săptămâni mai târziu: „Alte grupări de trupe spre sudul şi sud-estul Insulelor Britanice indică faptul că punctul principal al concentrărilor militare se află în această zonă". Pe 2 iunie, tabloul celor două armate conceput de „Brutus" era literă de Evanghelie: „Conform unui mesaj trimis de un agent de încredere al Abwehrului pe 2 iunie, forţele prezente în sudul Angliei sunt organizate în două grupuri de armată (Armata a 21-a Britanică şi Armata Întâi Americană)". Şefii germani cereau detalii despre Grupul de Armate 21, sub conducerea lui Montgomery, adevărata armată, dar nu vedeau niciun pericol în tendinţa agenţilor lor de a raporta cu precădere desfăşurarea evenimentelor din est.

Se întâmplă adesea ca un jucător de renume dintr-o echipă să nu dea rezultatele scontate în ziua unei partide importante. Wulf Schmidt, „agentul Tate", veteranul care trimisese peste o mie de mesaje, nu juca acum la nivelul aşteptărilor. Furniza „cu stăruinţă duşmanului informaţii înşelătoare de o valoare inestimabilă", dar nimeni nu părea să le creadă. Unităţile militare fictive şi amplasamentele lor identificate de „Brutus" şi „Garbo" apăreau cu consecvenţă în rapoartele militare germane, dar dintr-un motiv

sau altul, „Tate" bătea pasul pe loc. „Până în ziua invaziei, nici măcar un singur mesaj trimis prin intermediul lui nu se regăsea în rapoartele OKW", a scris Fleetwood-Hesketh.

Şi mai îngrijorător decât refuzul de a accepta materialele înşelătoare ale lui „Tate" era pericolul ca nemţii să creadă poveştile unui alt informator, care se întâmplau să fie corecte. Paul Fidrmuc, agentul „Ostro", inventa rapoarte pentru Abwehr încă din 1940, bazate pe zvonuri şi deducţii. MI5 se temea că „Ostro" ar putea să nimerească adevărul cu plăsmuirile sale aruncate fără discernământ şi, pentru că se bucura de încrederea Berlinului, exista riscul să îndrume inamicul, din pură întâmplare, spre locul debarcării. Şi temerile s-au dovedit întemeiate, căci, la începutul lui iunie, cei de la Bletchley Park au decodificat un mesaj în care „Ostro" raporta că unul dintre informatorii săi inexistenţi, un colonel din Statul-Major al lui Montgomery, a identificat Normandia ca fiind *Schwerpunkt*. „Într-un mesaj lung, deşi presărat cu informaţii inexacte, «Ostro» a nimerit zona-ţintă", a scris Liddell în jurnalul său, pe 5 iunie. Cu doar douăzeci şi patru de ore înainte de invazie, nu mai aveau nimic de făcut decât să spere că o singură informaţie corectă dintr-un noian de minciuni revărsat asupra duşmanului nu va putea să încline balanţa în favoarea adevărului.

* * *

Cu puţin înainte de miezul nopţii, în ajunul Zilei Z, într-o beznă adâncă, un alai ciudat a intrat în casa de pe 35 Crespigny Road din Hendon. În frunte se afla Juan Pujol,

urmat de Tar Robertson, Tommy Harris şi Roger Fleetwood-Hesketh. Ariergarda o asigura sergentul Charles Haines, fostul funcţionar de bancă ce opera la radioemiţătorul lui „Garbo". Toţi purtau haine civile. Ceva mai devreme, au luat masa acasă la Harris, în Mayfair, cina fiind scăldată din belşug cu vin Château Ausone din 1934, din crama lui cu vinuri rare. Înviorați, înfierbântaţi şi extrem de încordaţi, aceşti oameni atât de diferiţi unul de celălalt aveau să comită ceea ce, la suprafaţă, avea să pară un act uluitor de trădare, oferindu-le nemţilor locul şi data exacte ale debarcărilor din Ziua Z.

Ca să-şi menţină poziţia de agent de încredere, a pledat Harris cu tărie, „Garbo" trebuia să le ofere nemţilor nişte informaţii corecte privind data şi locul invaziei – nu prea curând, pentru ca acestea să nu poată influenţa operaţiunea militară, dar destul de devreme, astfel încât – atunci când Aliaţii vor debarca în Normandia – Pujol să-şi poată susţine cauza, spunându-le că i-a avertizat din timp. Nu era vorba de mândrie. Următoarea etapă din Operaţiunea „Fortitude" – menţinerea ameninţării unui atac în Pas de Calais pentru a-i împiedica pe nemţi să-şi comaseze trupele în Normandia – era la fel de importantă ca şi prima, iar păstrarea încrederii nemţilor în infailibilitatea lui „Garbo" era crucială. După o scurtă ezitare, Eisenhower a acceptat ca echipa Crucii Duble să-i informeze pe nemţi cu doar trei ore şi jumătate înainte de debarcarea primelor trupe, ce urma să aibă loc la ora 6.30 dimineaţa. Întârzierile transmisiunilor radio între Madrid şi Berlin erau în jur de trei

ore, astfel că, în momentul în care Înaltul Comandament German avea să primească mesajul, invazia va fi în plină desfăşurare. Pujol îi spusese lui Kühlenthal că aştepta veşti importante din Scoţia şi l-a rugat să aibă grijă ca operatorul radio din Spania să fie pe recepţie şi să aştepte primirea mesajului la ora 3 dimineaţa.

Casa de pe 35 Crespigny Road era şi este în continuare o clădire ternă, situată pe o stradă liniştită, într-un colţ al Londrei care nu are nimic ieşit din comun. Semăna cu celelalte case de pe stradă şi cu numeroase alte clădiri din Marea Britanie, acesta fiind şi motivul alegerii MI5. Clădirea îşi merita din plin titlul de maestră a deghizărilor. Dar dacă aceasta părea o casă complet inofensivă, incapabilă să joace un rol în câştigarea războiului, nici Juan Pujol nu era mai prejos. Fiind acum aproape complet chel şi purtând nişte ochelari mari, semăna mai puţin cu un cocoş agresiv, aşa cum părea prima dată când a ajuns în Anglia, şi mai mult cu o bufniţă micuţă, ce stătea mereu cu ochii în patru. Se integra perfect imaginii pe care şi-au conceput-o vecinii lui din Crespigny Road – cea a unui domn străin, timid şi politicos, care ocupa un post plictisitor la BBC.

Cu puţin înainte de ora 3 dimineaţa, în timp ce paraşutiştii Aliaţilor se aflau deja în acţiune în Franţa, cei cinci bărbaţi s-au strâns în jurul staţiei de radio aflată în dormitorul de la etaj, iar Haines s-a pregătit să trimită mesajul. Povestea, adecvată momentului, era una dramatică, învăluită însă, ca de obicei, în stilul frazeologic bogat şi greoi al lui Pujol. Fred, ospătarul originar din Gibraltar, a luat

legătura cu doi dezertori americani din tabăra de la Hiltingbury și și-a părăsit postul fără învoire ca să-i aducă lui „Garbo" vestea demarării invaziei.

> „Mi-a spus că, în urmă cu trei zile, trupelor din Divizia a Treia Canadiană li s-au distribuit rații de hrană rece și pungi pentru vomă. Divizia a părăsit acum tabăra, iar locul i-a fost luat de trupele americane. Se zvonește că Divizia a Treia Canadiană s-a îmbarcat deja pe o navă. Situația agentului meu este extrem de delicată, deoarece superiorii săi i-au observat deja absența îndelungată din tabără. Pentru protecția serviciului (adică, a rețelei), am luat hotărârea de a-l ascunde."

Dacă trupele canadiene nu s-au întors până acum, însemna că au pornit deja spre Franța; și, pentru că Hiltingbury se află doar la doisprezece kilometri de Southampton, iar Southampton este vizavi de Cherbourg, atunci ținta logică nu poate fi decât Normandia. Nemții vor înțelege imediat indiciile.

La ora 2.59 dimineața, Tar i-a spus lui Haines: „Să trecem la treabă, sergent!" Haines a accesat semnalul de apel. Singurul răspuns a fost bâzâitul frecvenței. „Nu înțeleg", a spus Haines. „De obicei, Frit răspunde imediat." A repetat semnalul de apel după cincisprezece minute. Aceeași tăcere. Operatorul de radio fie își părăsise postul, fie adormise. Haines a continuat să-i apeleze. „Problema e că viața în Madrid începe la miezul nopții", a observat Haines. „Probabil

că operatorul lui Kühlenthal ia o *copita* (o duşcă) cu prietenii la Chiquotes." Robertson şi Fleetwood-Hesketh şi-au cerut scuze, ca nişte oaspeţi aflaţi la o petrecere nereuşită, şi au plecat la culcare. Mesajul a fost modificat, adăugându-i-se informaţii care ar fi încălcat securitatea cu câteva ore în urmă, pentru a conferi şi mai multă credibilitate avertismentului şi pentru a consolida şi mai tare poziţia lui „Garbo". În cele din urmă, la ora 8 dimineaţa, operatorul de radio din Madrid fie s-a trezit din somn, fie s-a întors la muncă, şi a recepţionat mesajul. Moment în care Divizia a Treia Canadiană nu se mai pregătea de îmbarcare, ci încerca să respingă atacul Diviziei a 716-a Germane pe plaja „Juno" din Normandia.

Aşadar, departe de a fi fost un eşec, non-avertismentul lui „Garbo", bine programat, şi-a atins scopul. A transmis ceea ce pentru nemţi ar fi putut părea cele mai importante informaţii de război posibile, iar ei le-au ratat. La fel ca operatorul de radio din Madrid, nemţii dormeau în front.

În după-amiaza zilei de 4 iunie, căpitanul de corvetă George Honour şi-a manevrat minisubmarinul în poziţie de recunoaştere, la o distanţă de 460 de metri de plaja ce purta numele de cod „Sword" (Sabie), aflată în partea cea mai de est, unde, în doar treizeci şi şase de ore, Divizia a Treia de Infanterie Britanică urma să atace. Şi-a ridicat periscopul şi a examinat ţărmul. „Am văzut sosind un camion cu nemţi. Aceştia au început să joace volei pe plajă şi să înoate, iar eu m-am temut să nu fie sportivi olimpici,

căci, înotând în larg, ar fi putut să ne descopere. Erau doar niște soldați care se relaxau într-o după-amiază de duminică, fără să știe ce-i așteaptă."

Invadarea Normandiei i-a luat prin surprindere pe comandanții germani, care nu erau doar complet nepregătiți, ci și extrem de relaxați. Rommel, însărcinat cu consolidarea sistemului de fortificații de pe coasta Canalului Mânecii, se afla la 800 de kilometri depărtare, acasă în Ulm, unde sărbătorea ziua de naștere a soției sale. Hans von Salmuth, comandantul Armatei a 15-a, însărcinat cu apărarea zonei Calais, era plecat într-o expediție de vânătoare. Colonelul Georg Hansen, șeful serviciilor secrete, făcea o cură de ape minerale la Baden Baden. Comandanții diviziilor din Armata a 7-a se aflau la Rennes, unde efectuau exerciții militare, menite să simuleze debarcarea Aliaților. Raportând faptul că o invazie era „improbabilă" din cauza condițiilor meteorologice proaste, marina militară germană a anulat efectuarea serviciului de patrulare de-a lungul Canalului Mânecii, iar trupele au fost sfătuite să se odihnească în buncărele și adăposturile lor. Raportul asupra situației, întocmit de von Roenne pentru 6 iunie, nu făcea nicio referire la Marea Britanie, concentrându-se numai asupra Mediteranei.

Cu o zi înainte de Ziua Z, Rundstedt, având sub comanda sa 1,5 milioane de oameni din Wehrmacht, a conceput un raport încurajator asupra situației: „Că invazia este într-adevăr iminentă, nu ne-o indică absolut nimic". Chiar și sintaxa sa greoaie și întortocheată ne sugerează gândirea unui om

convins că timpul e de partea lui. Comandanţii însărcinaţi cu apărarea marelui Zid Atlantic credeau cu tărie că era inexpugnabil şi, încredinţaţi fiind că inamicul va fi respins, considerau că nu aveau motive de îngrijorare. Când un soldat din Corpul de Informaţii al Armatei a 7-a germane l-a anunţat pe ofiţerul de serviciu că linia întâi a frontului raporta un atac, i s-a răspuns: „Nu e cazul să faci mare tevatură pe tema asta! Nu uita ce s-a întâmplat la Dieppe!" – aluzie la eşecul raidurilor aliate din 1942.

Colonelul Oscar Reile, ofiţerul de caz al lui „Brutus" din Paris, devenise expert în interpretarea mesajelor secrete, adresate Rezistenţei franceze şi mascate sub forma unor expresii lipsite de sens, presărate în emisiunile radiofonice difuzate în franceză de BBC. Pe 5 iunie, serviciile secrete germane au depistat paisprezece mesaje de acest gen şi au ajuns la concluzia că invazia era iminentă. Armata a 7-a, din Normandia, a ignorat avertismentul; Armata a 15-a, din Calais, a impus starea de alertă, dar von Salmuth şi-a păstrat calmul aproape catatonic: „Sunt un vulpoi mult prea bătrân ca să mă mai agit din cauza asta", a spus el.

În seara de 5 iunie, Hitler stătuse până târziu în noapte, vorbind despre filme cu Eva Braun şi Goebbels. De vreme ce atacul din Normandia era considerat doar o diversiune, nimeni n-a socotit de cuviinţă să-l trezească pe Hitler şi să-i dea de ştire. În Ziua Z, a dormit până la ora 10 dimineaţa. Când i s-a spus, în sfârşit, că invazia a început, a primit vestea cu zâmbetul pe buze, convins fiind că atacul va fi respins cu uşurinţă.

Echipa Crucii Duble nu putea să-şi asume întregul merit (şi nici n-a făcut-o) pentru faptul că nemţii au pornit cu stângul în ziua de 6 iunie. Campania de bombardamente din nord-estul Franţei îşi intensificase atacurile până când fiecărei bombe lansate asupra Normandiei îi corespundeau alte două aruncate în Pas de Calais; de două ori mai multe staţii de radar au fost atacate în afara zonei de invazie decât în interiorul acesteia. În spatele liniilor frontului, paraşutiştii lansau rachete luminoase şi focuri de artificii, însoţite de zgomotele înregistrate ale unor arme de foc, menite să atragă trupele germane cât mai departe de ţărmurile debarcării, pe când o armată de paraşutişti din paie completa tabloul confuziei generale. În timp ce armata reală îşi croia drum printre valuri spre Normandia, alte două convoaie fictive se îndreptau, cu mijloace ştiinţifice de simulare, spre Sena şi Boulogne. Operaţiunea, ce purta numele de cod „Window" (Fereastra), implica aruncarea din avioane a unei cascade de folii de aluminiu, care apăreau pe radarele germane ca două flotile imense ce se apropiau de coasta franceză.

Deşi au fost luaţi prin surprindere, nemţii nu erau deloc lipsiţi de apărare. Ţărmul gemea de baterii de câmp şi baterii de coastă, de mortiere, mitraliere şi lunetişti; plaja era bine apărată cu sârmă ghimpată, ţăruşi de lemn, mine şi „arici" antitanc, creaţi din bare sudate de oţel; fortificaţiile erau completate de „dinţii de balaur", blocuri înalte din beton, sub formă de piramide, destinate să încetinească tancurile şi să le îndrepte spre „zonele morţii", şi de peste un

milion de țepușe, cunoscute sub numele de „sparanghelul lui Rommel", înfipte în zonele învecinate, menite să împiedice aterizările avioanelor. Din buncăre și tranșee, dar și din spatele amplasamentelor pentru tunuri și mitraliere, luptătorii germani îi atacau fără milă pe invadatori. Pe plaja „Omaha", primii soldați care au pus piciorul pe pământ au fost întâmpinați „de un zid de foc inuman". Peste 2 400 de oameni au fost uciși sau răniți. Pe plaja „Juno", doar în prima oră de la debarcare, canadienii au suferit pierderi în proporție de 50 la sută. Dincolo de țărmul „Sword", unde soldații germani jucaseră volei pe plajă doar cu câteva ore în urmă, Gestapoul a început represaliile: la închisoarea din Caen, peste șaptezeci de membri ai Rezistenței franceze au fost duși în fața plutonului de execuție.

Vestea debarcărilor a ajuns în Marea Britanie prin Gustav, un porumbel călător al RAF, eliberat de Montague Taylor, corespondent Reuters de război. „Deși numele ar putea să pară suspect de străin, el este englez get-beget", a spus dresorul păsării, Frederick Jackson din Cosham, Hampshire. „Armata invaziei a luat totul în calcul, inclusiv transmiterea veștilor în Anglia cu ajutorul porumbeilor călători, dacă toate celelalte metode ar fi dat greș", a raportat Montague. „Un locotenent-colonel de aviație a sosit aici cu doar câteva ore înainte de a mă îmbarca pe nava de desant și mi-a dat un coș cu patru porumbei, dotat cu mâncare și echipament pentru transportarea mesajelor." La ora 8.30 dimineața, Montague l-a eliberat pe Gustav. Înfruntând vântul puternic, ce bătea cu aproape 50 km/h, norii

compacți și atacurile sporadice ale dușmanului, porumbelul a ajuns acasă, în porumbarul din Thorney Island, lângă Portsmouth, în doar cinci ore și șaisprezece minute – un record al Zilei Z. Sergentul Harry Halsey a scos mesajul legat de piciorul păsării și l-a transmis Londrei: „Ne aflăm la doar 30 de kilometri de țărmuri. Primele trupe de atac au debarcat la 7.50. Navele merg în formație. Avioane Lightning, Typhoon și Fortress au pornit la drum de la 5.45. Nu se văd avioane inamice".

Ziua Z a constituit motivul creării sistemului Crucii Duble, finalul grandios în slujba căruia au conlucrat toate operațiunile de diversiune. Soldații care au luptat în ziua aceea au devenit simbolul curajului și abilităților militare. Dar în timp ce aceștia își croiau drum printre dunele însângerate, o altă forță nevăzută lupta alături de ei, de la mulți kilometri depărtare, fără să mânuiască puști, gloanțe și bombe, ci întrețesând o pânză de subterfugii și diversiuni, ca să submineze puterea și încrederea nemților, să-i deruteze, să-i surprindă și să-i conducă spre piste false, creând în jurul invadatorilor un scut de minciuni. La sfârșitul primei zile a invaziei, Aliații au suferit cel puțin 10 000 de pierderi, dintre care 2 500 de morți. Dar 156 000 de oameni au reușit să debarce în Franța de pe mare și 23 000 din aer, aruncând astfel un vârf de lance în Franța ocupată. Cum ar fi arătat aceste cifre fără Operațiunea „Fortitude" și în ce măsură putem atribui agenților dubli succesul întregii misiuni este cu neputință de stabilit.

Un lucru este însă cert: dacă echipa Crucii Duble ar fi dat greş, dacă Johnny Jebsen ar fi cedat presiunilor, dacă Lily Sergeyev ar fi introdus în mesajele ei semnalul de control, dacă imensa plasă de minciuni ar fi fost descoperită, iar nemţii şi-ar fi aşteptat, prevăzători şi bine înarmaţi, „oaspeţii" în Normandia, atunci invazia s-ar fi dovedit un eşec, iar Ziua Z s-ar fi încheiat cu un masacru.

25

A DOUA RUNDĂ

Ziua de 6 iunie a fost ziua cea mai lungă. S-a vehiculat ideea că, pentru agenţii dubli, ar putea fi şi ultima, odată ce nemţii vor realiza că au căzut pradă unei farse extrem de elaborate. Nu s-a întâmplat însă aşa, iar echipa Crucii Duble avea acum prilejul să joace şi a doua rundă: să alimenteze iluzia că o altă invazie, şi mai amplă, avea să aibă loc în curând în Pas de Calais şi să menţină acest scenariu cât mai mult timp cu putinţă. Spionii vor fi expuşi în curând, dar fiecare oră în care nemţii vor crede povestea plăsmuită şi fiecare oră în care Armata a 15-a va aştepta invazia fictivă ar putea marca o diferenţă critică în pierderea de vieţi omeneşti şi teritorii cucerite. Autorii planului sperau că ameninţările unor atacuri simultane asupra Norvegiei şi zonei Calais ar putea fi menţinute cel puţin zece zile. Eisenhower s-ar fi mulţumit şi cu un răstimp mai scurt. Ştia prea bine că – dacă fie şi o parte din puternica armată germană din

nord avea să-şi îndrepte armele spre fragilul cap de pod din Normandia – invazia s-ar putea solda cu un eşec: „Încercaţi să ţineţi la distanţă, măcar în primele două zile, Armata a 15-a!", le-a spus el autorilor planului de diversiune. „E tot ce vă cer."

Agenţii Crucii Duble au plonjat din nou în luptele lor tenebroase, revărsând, după declanşarea invaziei, un potop de scuze din partea spionilor care n-au reuşit să ofere avertismente din timp şi o salvă de acuzaţii din partea singurului agent care o făcuse.

„Brutus" îşi justifica eşecul prin faptul că se concentrase asupra celeilalte armate, pregătite să traverseze strâmtoarea Dover: „Din păcate, pentru că n-am reuşit să mai iau legătura cu Grupul de Armate 21 şi pentru că am aşteptat impunerea stării de alertă în FUSAG, n-am putut să vă ofer detalii referitoare la primele debarcări". „Tate" se simţea şi el mistuit de remuşcări, subliniind faptul că tot mai multe trupe par să sosească în Kent. Imediat ce invazia din Normandia a fost anunţată public, „Bronx" a trimis o scrisoare, scrisă cu cerneală simpatică, ce avea să ajungă cu mare întârziere la destinaţie, în care susţinea că a prezis cu bună-credinţă atacul din Bordeaux. „Sunt complet uluită de vestea invaziei, dar îmi păstrez încrederea în veridicitatea informaţiilor furnizate de căpitanul Ormsby-Gore. Am luat masa împreună aseară, dar nu mi-a răspuns când am încercat să deschid subiectul indiscreţiei sale, reamintindu-mi doar de promisiunea făcută că nu voi mai pomeni vreodată

de asta. Pot numai să-mi imaginez că a survenit o schimbare de plan sau că va avea loc şi acest atac."

„Garbo" a lansat, în schimb, o salvă de acuzaţii asupra agentului german de legătură pentru că nu a recepţionat mesajul de avertisment trimis înainte de declanşarea invaziei:

> „Acest lucru mă determină să vă pun sub semnul îndoielii seriozitatea şi simţul răspunderii. Cer, aşadar, o clarificare imediată a faptelor survenite. Mă simt cumplit de dezgustat de tot ce s-a întâmplat în această luptă pe viaţă şi pe moarte. Nu sunt dispus să accept nici scuze, nici acte de neglijenţă. Dacă n-aş nutri idealurile şi crezul ce mă călăuzesc în viaţă, aş abandona misiunea. Vreau să trimit mesajele pe care le scriu acum chiar în această noapte, deşi epuizarea datorată muncii excesive şi-a pus cu prisosinţă amprenta asupra mea."

Kühlenthal dădea din colţ în colţ. Arunca vina asupra vremii. Asupra operatorului de radio al lui „Garbo", precum şi asupra propriului operator. Învinovăţea pe oricine, cu excepţia sa, şi a revărsat asupra lui „Garbo" o cascadă de complimente linguşitoare:

> „Vreau să subliniez în termenii cei mai clari cu putinţă că activitatea prestată în ultimele câteva luni a ajutat comandamentul nostru să fie mereu în gardă şi bine pregătit. Astfel, ca şef responsabil al serviciului

de informaţii, îţi exprim încă o dată – ţie şi colaboratorilor tăi – recunoaşterea şi aprecierea faţă de munca extraordinară pe care ai depus-o, rugându-te să lucrezi în continuare alături de noi în aceste ore supreme şi decisive ale luptei pentru viitorul Europei."

În încercarea de a-şi aduce şi el contribuţia, Churchill a declarat în faţa Camerei Comunelor că atacul din Normandia era „primul dintr-o serie de debarcări". Singura problemă consta în faptul că agentul „Garbo" raportase deja la Madrid, din postul fictiv pe care îl ocupa în cadrul Ministerului Informaţiilor, că oficialităţile au primit, în mod specific, ordinul de a *nu* mai menţiona alte atacuri pentru păstrarea elementului-surpriză, şi acum prim-ministrul aborda subiectul în mod public. Faptul că Churchill încălcase directiva, a explicat Pujol, a provocat consternare şi a dus la demararea unei anchete. În cele din urmă, gafa prim-ministrului a făcut, probabil, mai mult bine decât rău.

Până acum, agenţii dubli au oferit doar simple indicii referitoare la iminenţa unei invazii în zona Pas de Calais; acum puteau „să pornească cu toată energia la luptă" şi să declare făţiş că armata FUSAG se pregătea „să traverseze în orice moment Canalul Mânecii şi să atace zona Calais". Dacă operaţiunea de diversiune desfăşurată înainte de Ziua Z era alcătuită din aluzii şi indicii subtile, cea de a doua etapă presupunea furnizarea de informaţii cu duiumul. „Ameninţarea unui atac în Pas de Calais trebuie

păstrată la infinit pentru reținerea unui număr maxim de trupe în următoarele câteva zile critice", a scris Astor. „Brutus" i-a trimis imediat un mesaj lui Reile, înfățișând invazia din Normandia ca pe un aperitiv înainte de felul principal. „Este evident că debarcarea s-a desfășurat numai cu unitățile Grupului de Armate 21", a transmis el prin radio în seara Zilei Z. „După cum am raportat deja, armata FUSAG e pregătită de un atac, care poate fi lansat în orice moment, dar este evident acum că va fi o acțiune independentă." Agenții raportau concentrări de trupe americane în sud-estul Angliei, creșterea volumului transmisiunilor radio și intensificarea acțiunilor de sabotaj în zona Calais, toate indicând o a doua armată, aflată „într-un stadiu avansat de pregătire pentru o ofensivă".

„Nu-mi place să-mi dau cu părerea dacă nu am motive întemeiate ca să-mi justific afirmațiile", i-a spus „Garbo" lui Kühlenthal pe un ton categoric. (Lucru deloc adevărat, dacă ținem seama de faptul că își oferea tot timpul opiniile, în orice privință.) În cel mai lung mesaj al său, trimis din Crespigny Road, în primele ore ale zilei de 9 iunie, a expus, împreună cu Harris, ideile pe care voiau să le implementeze în mintea Înaltului Comandament German:

> „După o consultare personală, pe 8 iunie, cu agenții mei... sunt de părere, cu privire la concentrările intense de trupe din sud-estul și estul Angliei, trupe care nu participă la operațiunile prezente, că aceste operațiuni (din Normandia) sunt doar o manevră diversionis-

tă pentru atragerea trupelor inamice şi lansarea unui atac decisiv într-un alt loc. S-ar putea ca acesta să se desfăşoare în zona Pas de Calais, cu atât mai mult cu cât, în eventulitatea unui asemenea atac, bazele aeriene aflate în apropiere vor facilita operaţiunea, oferind un sprijin aerian susţinut... Bombardamentele aeriene lansate constant asupra zonei Pas de Calais şi amplasarea strategică a acestor forţe îmi oferă motive să cred că va avea loc un atac în această regiune a Franţei, aceasta fiind şi cea mai scurtă rută spre obiectivul final al iluziilor lor – Berlinul."

„Garbo" a enumerat apoi toate unităţile, adevărate şi născocite, din sudul Angliei şi a conchis că Aliaţii aveau „în jur de cincizeci de divizii, cu ajutorul cărora vor încerca următoarea lovitură". Şi a încheiat pe un ton imperativ:

„Sper că veţi transmite de urgenţă toate aceste rapoarte şi studii Înaltului nostru Comandament, deoarece timpul poate juca un rol decisiv în aceste vremuri. Şi înainte de a face vreun pas greşit, din necunoaşterea faptelor necesare, autorităţile trebuie să aibă în posesia lor toate informaţiile actuale, pe care vi le transmit acum împreună cu opiniile mele bazate pe convingerea că întregul atac prezent este o cursă, prin care duşmanul încearcă să ne determine să ne transferăm toate rezervele militare într-o amplasare strategică pripită, pe care mai târziu o vom regreta."

Dacă destinatarii acestor rapoarte le-ar fi analizat cu mai multă atenţie, ar fi văzut că era imposibil ca un operator radio să transmită mai bine de două ore fără să fie detectat. Dar nu au făcut-o. Raportul lui „Garbo", redactat într-o formă lizibilă, a urmat calea ierarhiei militare, fiind acceptat pretutindeni: de la Madrid a ajuns la Berlin şi apoi la Berchtesgaden. Acolo, a ajuns în mâinile lui Freidrich-Adolf Krummacher, şeful serviciului de informaţii al Înaltului Comandament. Acesta a subliniat rândurile ce descriau debarcarea din Normandia ca fiind o operaţiune „diversionistă" şi a transmis apoi raportul generalului Alfred Jodl, şeful personalului operativ al OKW, care a subliniat şi el, la rândul lui, „sud-estul şi estul Angliei". În final, a ajuns la Hitler.

Răspunsul Führerului poate fi dedus din verdictul serviciilor secrete, care îmbrăţişau concluziile lui „Garbo" cu entuziasmul orb al ideologilor manifestat atunci când le exprimi propriile convingeri.

> „Raportul este credibil. Rapoartele primite în ultima săptămână de la «Arabel» au fost confirmate aproape fără excepţie şi pot fi descrise ca fiind de o valoare inestimabilă. Principalul obiect de investigaţie va trebui să fie în viitor grupul forţelor inamice comasate în sud-estul şi estul Angliei."

Elvira a dat şi ea o mână de ajutor, raportând într-o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică: „Doar o parte din forţele

aliate au participat la operaţiunea din Normandia, grosul rămâne în prezent aici". Naturaleţea şi naivitatea aparentă ale scrisorilor ei le făceau, într-un mod cu totul diferit, la fel de influente ca rapoartele militare ale lui Czerniawski şi analizele detaliate ale lui Pujol. La două săptămâni după Ziua Z, făcea încă referiri la ameninţarea unei noi invazii, exprimându-şi îngrijorarea faţă de conturile ei fără acoperire şi întrebându-se cu ce să-şi ungă pâinea prăjită: „Din cauza condiţiilor meteorologice proaste, susţine lordul Stanley of Alderney, vasele nu mai reuşesc să plece din porturile coastei de sud", a scris ea. „Fructele s-au stricat din cauza gerului şi aşteptăm sosirea gemului din America. Am rămas în continuare fără bani."

Aşa cum au plănuit, imediat ce Operaţiunea „Overlord" se afla în plină desfăşurare, „Comoara", cândva iubită şi apreciată de echipa Crucii Duble, a fost dată afară fără menajamente. Lily Sergeyev îşi asumase riscuri imense în numele serviciilor secrete britanice şi jucase un rol crucial, nu doar în implementarea operaţiunii de diversiune, ci câştigându-i şi încrederea lui Kliemann într-o măsură atât de mare, încât transmisiunile ei prin radio, redate textual, „salvaseră, în luna iunie, pielea organizaţiilor GC şi CS (Government Code şi Cypher School de la Bletchley)". S-a lăsat însă călăuzită de sentimente care nu aveau nicio legătură cu natura misiunii sale; şi-a iubit prea mult căţeluşul şi, tăinuind informaţii importante în încercarea de a-i răzbuna moartea, a încălcat regulile fundamentale ale

serviciilor de informații. Și refuza în continuare să dezvăluie semnalul de control.

La trei zile după Ziua Z, Tar a venit, însoțit de Mary Sherer, în apartamentul din Hill Street ca s-o concedieze personal. Purta bereta Glengarry și pantalonii regimentului Seaforth Highlanders. S-a așezat în fotoliu. Iar Mary s-a îndreptat spre fereastră.

– Trebuie să-ți spun niște lucruri deosebit de neplăcute. O să trec direct la subiect.

– Dă-i drumul! i-a răspuns ea cu o nepăsare prefăcută.

Tar nu cădea ușor pradă mâniei, dar în rarele momente când spumega de furie, se făcea roșu la față ca racul. Apucând cu mâinile brațele fotoliului, Robertson s-a aplecat spre ea, spunând:

– Am aflat de la Mary că, atunci când ai fost la Lisabona, ai stabilit un cod secret ca semnal de control. Ca urmare, am hotărât că nu ne mai inspiri încredere. Îmi este cu neputință să mai am încredere într-o persoană care se poartă în acest fel. Nu-ți mai dăm voie să folosești radioemițătorul. Ne vom descurca singuri. Am început deja să lucrăm fără tine.

Lily a zâmbit. Tar a devenit stacojiu la față.

– Situația stă în felul următor: Nu vei mai lucra pentru noi; îți vom plăti în continuare cinci lire pe săptămână ca întreținere și, imediat ce se va putea, voi aranja să te întorci la Paris. Trebuie să părăsești apartamentul. Îți dau două săptămâni ca să eliberezi locul.

Lily continua să păstreze tăcerea. Tar spumega de furie.

– Dacă voi avea vreun motiv să cred că acționezi împotriva intereselor cauzei aliate, voi lua măsuri aspre și fie te voi arunca în închisoare, fie te voi preda autorităților franceze, care te vor trata cu multă severitate.

Lily a observat o găurică în cracul stâng al pantalonilor din tartan. Tar era nebărbierit și părea obosit și neîngrijit, și-a spus ea în gând.

Tar aștepta un răspuns.

– Ce ai de spus?

– Sunt de acord cu prima afirmație, i-a răspuns Lily. Și puteți să vă păstrați banii.

– Vei primi banii, vrând-nevrând. Poți să faci ce vrei cu ei. Bănuiesc că n-ai de gând să ne dezvălui semnalul de control.

– Ai spus doar că nu vă mai inspir încredere, i-a ripostat Lily, ridicând din umeri. Dacă vi l-aș divulga, de unde ați ști că este cel corect?

– N-am spus că te-am crede, i-a răspus Tar, sătul de tot acest joc.

Și a plecat, însoțit de Mary Sherer, fără să mai rostească vreun cuvânt. Când a auzit ușa închizându-se în urma lor, Lily a izbucnit în lacrimi – poate și măcinată de regret, dar cu siguranță plângându-și singură de milă. Aceasta a fost, ca s-o citățm, „marea scenă din Actul III". Plănuise să pună capăt piesei în felul ei, fie jucând rolul de eroină pentru Aliați, fie divulgând întreaga operațiune în semn de răzbunare pentru moartea lui Babs. Englezii se descotoroseau, în schimb, de ea, oferindu-i o retribuție derizorie și

o morală de doi bani, rostită de un bărbat roşu la faţă, cu pantalonii găuriţi.

Într-o ultimă încercare de a o determina pe Lily să le dezvăluie semnalul de control, Tar a trimis-o pe Gisela Ashley să-i facă o vizită. Se înţeleseseră întotdeauna foarte bine, iar Gisela se pricepea de minune să obţină informaţii.

– De ce ai făcut asta? a întrebat-o ea.

– Refuz să mă las înfrântă de blestematul vostru de serviciu secret.

– O faci doar din mândrie, puişor, i-a răspuns Gisela Ashley cuprinzând-o cu braţul.

Într-unul dintre rarele momente de introspecţie, Lily a scris în jurnalul ei: „Mi-am distrus munca sau i-am anulat oricum valoarea".

* * *

Sistemul Crucii Duble se baza pe gândirea laterală. Dar pentru că Operaţiunea „Fortitude" continua să se desfăşoare şi după Ziua Z, gândirea laterală a căpătat proporţii de-a dreptul suprarealiste. Îmbătaţi de succesul repurtat, Hugh Astor şi Roman Czerniawski au venit cu o idee ingenioasă, îndrăzneaţă şi aproape nebunească: ce-ar fi să-i convingă pe nemţi să trimită un comando însărcinat cu misiunea de a-i ucide pe generalul Eisenhower şi pe ofiţerii săi aflaţi în cartierul general fictiv al armatei la fel de imaginare?

Planul era simplu: „Brutus" avea să-i trimită un mesaj urgent prin radio lui Reile, prin care „îi va invita pe nemţi

să lanseze un raid aerian asupra cartierului general al armatei FUSAG din Wentworth". „Generalul Eisenhower şi alte câteva persoane importante ţin o conferinţă, la sfârşitul căreia Eisenhower avea să se adreseze tuturor ofiţerilor", va spune mesajul. „Aceasta reprezintă o ocazie ideală şi unică de a captura sau de a nimici anumite personaje influente, de care depinde succesul invaziei." Wentworth, avea să sublinieze „Brutus", este „înconjurat de terenuri de golf, potrivite pentru aterizarea avioanelor". Czerniawski însuşi „avea să le semnaleze atacatorilor cu o lanternă locul exact al aterizării şi să-i îndrume spre popota unde persoanele respective vor lua masa". Imediat după aterizare, paraşutiştii germani vor fi prinşi într-o ambuscadă şi luaţi prizonieri. „Atacatorii vor avea parte de o primire pe cinste, în aşa fel încât niciunul dintre ei să nu poată scăpa." Czerniawski avea însă nevoie de un motiv pentru eşecul complotului de asasinare. „A doua zi, «Brutus» va transmite un mesaj prin care le va explica, mânios, nemţilor că, în ciuda semnalelor făcute cu lanterna, paraşutiştii au aterizat pe nişte terenuri îndepărtate, unde au fost înconjuraţi, firește, de trupele Gărzii Naţionale. Complotul, susţinea Astor, va consolida încrederea inamicului în armata fictivă din sud-est: „Dacă nemţii vor refuza să intre în joc, acest lucru nu va schimba cu nimic situaţia, căci vom menţine ameninţarea atacului asupra zonei Pas de Calais, iar «Brutus» se va putea erija din nou în rolul eroului curajos şi inventiv". Nemţii nu vor putea rezista în faţa unei „propuneri atât de îmbietoare".

Tar Robertson a respins ideea de la bun început, susținând că existau modalități mult mai ușoare prin care puteau să atragă atenția nemților decât să incite interesul unui comando de asasini naziști, înarmați până în dinți, care să cutreiere, în toiul nopții, terenurile de golf din preajma Londrei în căutarea generalilor americani.

Anumite elemente din operațiunea de diversiune au fost mai eficiente decât altele. Căpitanul de aviație Richard Walker a petrecut luni de zile concepând planul de diversiune cu porumbei. A recrutat sute de exemplare inferioare, le-a echipat cu inele false de identificare și le-a lansat în Europa ocupată, în speranța că vor distruge din interior serviciul german de porumbei.

Marea operațiune de diversiune pusă la cale de Walker s-a dovedit un eșec: nu există nicio dovadă care să ateste faptul că ar fi avut vreun rezultat. Nemții n-au descoperit niciodată porumbeii-spion. Când comandantul Wehrmachtului aflat în fruntea serviciului de porumbei a fost interogat după război și întrebat dacă în porumbarele lor s-au infiltrat porumbei ai Aliaților, a răspuns că acest lucru ar fi fost imposibil, deoarece impostorii ar fi fost detectați pe loc: nimeni, susținea el, n-ar fi putut atașa un inel fals la piciorul unui porumbel fără să-l sudeze. Și exact asta reușise Walker să facă. Planul a eșuat, așadar, din cauza ingeniozității sale excesive. Porumbeii-spioni, prea plăpânzi ca să mai ajungă acasă, s-au integrat în populația locală de porumbei și, ca mulți alți foști combatanți, și-au croit o viață nouă, în timp ce faptele lor grandioase din timpul

războiului au rămas învăluite în umbră, fără să fie preaslăvite în cântece şi stihuri.

S-ar putea ca şi şarada interpretată de sosia lui Monty să fi exercitat doar o influenţă limitată asupra modului de gândire german. Scena regizată din Gibraltar a ajuns, fără îndoială, la urechile Berlinului, dar – lucru pe care MI5 îl recunoaşte cu sinceritate – „ce-au dedus din toată povestea asta şi în ce măsură le-a influenţat planurile ne-a fost cu neputinţă să aflăm". Poate că episodul le-a atras atenţia nemţilor asupra unei posibile debarcări în sudul Franţei, dar întâlnirea din Alger dintre falsul general Montgomery şi adevăratul general Wilson nu pare să-i fi fost raportată lui von Rundstedt şi nici să fi influenţat în vreun fel sistemul german de fortificaţii de pe coasta Canalului Mânecii. Operaţiunea „Copperhead" a amplificat, cel mult, starea de confuzie generală în rândul nemţilor şi le-a oferit autorilor ei nenumărate momente de amuzament. A pus, de asemenea, capăt carierei de spion nazist a lui Molina Pèrez. Înarmaţi cu dovezi imbatabile ale activităţilor lui de spionaj, britanicii l-au declarat pe ofiţerul spaniol persona non grata şi l-au expulzat pentru totdeauna din Gibraltar, spre marea lui iritare şi confuzie.

Telegrama Elvirei, care îi informa pe nemţi de iminenţa atacului din golful Biscaya, a ajuns, fără îndoială, în mâinile serviciilor secrete germane, deşi invazia a fost catalogată drept o operaţiune de „calibru mic". Chiar şi în acest caz, a fost considerată o ameninţare suficient de reală încât – atunci când trupele germane de recunoaştere

au observat convoaiele aliate de lângă Brest – au bănuit că se îndreptau spre zona golfului Biscaya pentru un „atac diversionist". Strategii militari ai Aliaților anticipaseră că, în decurs de o săptămână după Ziua Z, două divizii de Panzere vor fi trimise din sud-vestul Franței în Normandia. În realitate, numai o singură divizie, a 17-a SS Panzergrenadier, a pornit spre nord ca să se alăture forțelor destinate contraatacului, dar nici aceasta n-a plecat imediat: a ajuns, în cele din urmă, în Normandia și s-a angajat în luptă pe 11 iunie. Divizia a 11-a Panzere a rămas pe poziție, apărând sud-vestul Franței de un atac ce n-a survenit niciodată. John Masterman era convins că meritul îi aparținea Elvirei: „În momentul declanșării invaziei, divizia de Panzere *a fost* reținută în zona Bordeaux, fără să fie trimisă imediat în nord, spre Cherbourg". Astor îi împărtășea părerea: „Deplasarea unei divizii de Panzere spre zona Bordeaux ar putea fi atribuită, într-o oarecare măsură, telegramei lui «Bronx»", asigurându-se astfel că trupele respective rămâneau „neputiincioase lângă Bordeaux în timp ce în Normandia se dădeau lupte aprige".

Următoarea scrisoare a Elvirei, ce sugera faptul că invazia din golful Biscaya ar putea surveni în continuare, a tulburat și mai tare apele. În luna iulie, generalul Jodl i-a spus amiralului Abe, atașatul naval al Japoniei la Berlin, că nemții se așteptau la o nouă serie de invazii: „Suntem pregătiți de debarcări în preajma zonei Bordeaux". S-ar putea ca agentul „Bronx" și Operațiunea „Ironside" să nu-i fi convins pe deplin pe nemți de iminența unui atac în

sud-vestul Franței, dar a adâncit, fără îndoială, starea generală de confuzie. Iar meritul acestei incertitudini îi aparține, în mare parte, unei fete frivole, iubitoare de petreceri, care le-a relatat șefilor ei germani discuția purtată într-un club cu un ofițer beat, discuție care, în realitate, n-a avut niciodată loc.

Scopul declarat și limitat al Operațiunii „Fortitude North" a fost acela „de a imobiliza o parte din diviziile de elită ale nemților" în Scandinavia, prin menținerea amenințării unui atac asupra Norvegiei. Operațiunea și-a atins scopul, deși poate într-o manieră mai puțin dramatică decât au sperat. Nemții credeau în existența Armatei a Patra, aflate sub comanda generalului Thorne, dar convinși fiind că nu era suficient de puternică și nici nu se bucura de susținere aeriană, considerau că n-ar fi putut să lanseze mai mult de un atac diversionist. La începutul lui mai, nemții descriau atacul din Norvegia ca fiind „o posibilitate puternică", iar ofensiva împotriva Danemarcei drept „o certitudine". Șaptesprezece divizii germane din zona Scandinaviei se aflau în alertă maximă. Era evident că nemții se temeau de eventualitatea unui atac, chiar dacă nu pe scară largă. Poate că operațiunea de diversiune nu a reușit să-l determine pe Hitler să-și schimbe planurile; dar l-a încurajat să le continue pe cele demarate deja. Ca urmare, Hitler nu a reamplasat cei 250 000 de militari din Norvegia spre adevăratul obiectiv-țintă – nordul Franței.

Dacă anumite elemente auxiliare ale Operațiunii „Fortitude" au avut o eficiență îndoielnică, s-a dovedit că principalul

ei obiectiv a avut un succes incontestabil şi desăvârşit, schimbând destinul lumii. În timp ce bătălia din Normandia se afla în plină desfăşurare, nemţii continuau să nutrească iluzia, adânc înrădăcinată şi meticulos susţinută, că o puternică armată americană, sub comanda lui Patton, se pregătea de atac, iar forţele germane din Pas de Calais trebuie să rămână pe loc, ca să respingă ofensiva.

În Ziua Z, von Roenne afirma cu tărie că „o altă debarcare avea să survină în zona Armatei a 15-a, motiv pentru care nicio unitate militară nu trebuie retrasă din această regiune". Rommel a fost şi el de acord, susţinând că forţa trupelor din nord nu trebuie slăbită. Cu toate acestea, s-a dispus mobilizarea rezervelor Armatei a 15-a, iar pe 9 iunie, puternica Divizie 1 Panzere, alcătuită din 25 000 de oameni, a primit ordinul să pornească spre sud din Pas de Calais ca să se alăture contraatacului împotriva capului de pod al Aliaţilor. Atunci a venit avertismentul explicit al lui „Garbo", care le-a spus că invazia din Normandia era doar un atac diversionist, menit să atragă trupele din Calais înainte de ofensiva principală. Ordinul dat Diviziei 1 Panzere a fost contramandat. Divizia avea să rămână pe loc pentru încă o săptămână crucială. Câţiva factori au contribuit la luarea acestei decizii, dar feldmareşalul Keitel a declarat mai târziu că „era convins în proporţie de 99 la sută" de faptul că avertismentul lui „Garbo" „a constituit motivul schimbării planului".

La o săptămână după Ziua Z, o singură divizie germană a pornit din Pas de Calais spre Normandia. Încrederea

nemților în existența armatei-fantomă era de nezdruncinat. Pe 23 iunie, Oshima a raportat la Tokio că „douăzeci și trei de divizii, aflate sub comanda generalului Patton, sunt pregătite pentru noi debarcări. Acesta este motivul pentru care Germania a evitat să comaseze un număr mare de oameni în regiunea Normandiei". Dovezile fizice ale succesului repurtat au apărut în momentul în care forțele britanice din Italia au capturat o hartă, întocmită de serviciile secrete germane pe 15 iunie, care arăta, în concepția inamicului, pozițiile celei de a doua armate aliate, ce stătea în așteptare în sud-estul Angliei, gata să traverseze Canalul Mânecii. „Harta era aproape identică cu Planul «Fortitude»", a scris Liddell.

La o lună după Ziua Z, nu mai puțin de douăzeci și două de divizii germane se aflau încă în sectorul Armatei a 15-a. „Grupul de armată al lui Patton se pregătește în Londra și în sudul Angliei pentru următoare debarcare", a raportat Jodl. Oshima, util ca întotdeauna, a confirmat faptul că nemții așteptau în continuare ca „forțele lui Patton să debarce în împrejurimile orașului Dieppe". Hitler „nutrea o încredere aproape mistică în «Garbo»", a conchis mai târziu MI5, și chiar la sfârșitul lunii iulie, „nu reușea să-și șteargă din minte ideea că Aliații plănuiau o a doua debarcare". Dar von Roenne începea, sau se prefăcea, că are îndoieli. După săptămâni de-a rândul, când a atras atenția asupra iminenței unui atac mult mai puternic, a început să dea înapoi, încercând să-i asigure pielea pentru cazul în care ar fi survenit un eșec, și să sugereze că armatei FUSAG

„nu i s-a încredințat încă rolul decisiv". Poate că, la fel ca toți experții, își schimba convingerile în funcție de evenimente. Dar poate că von Roenne nu s-a lăsat niciodată păcălit de armata himerică a lui Patton, a cărei forță a amplificat-o cât a putut de mult. Pe 27 iulie însă a schimbat macazul: „O altă debarcare de amploare pe coasta Canalului Mânecii pare puțin probabilă în contextul situației din Normandia". La șapte săptămâni după primele debarcări, patru divizii din Armata a 15-a au fost, în cele din urmă, reamplasate în sud, dar mișcarea era tardivă. „Toți soldații care ajungeau atunci în regiunea Normandia erau învăluiți în catastrofa înfrângerii", a spus Eisenhower. Capul de pod, atât de vulnerabil în primele zile și săptămâni, era acum puternic consolidat. Războiul nu era câștigat încă, dar sfârșitul se întrezărea aproape.

Privind retospectiv, cel mai vizionar ofițer al Germaniei și-a dat seama că eșecul contraatacului din Normandia a dus la pierderea bătăliei și poate chiar a războiului. Cu puțin înainte de a fi obligat să se sinucidă, Rommel a recunoscut că „imobilizarea trupelor germane în Pas de Calais a fost o greșeală decisivă". Dar departe de a realiza că au fost înșelați, nemții credeau că Aliații și-au schimbat planurile. Pe 30 august, „Garbo" a raportat că atacul planuit în Pas de Calais a fost anulat, iar nemții l-au crezut, așa cum au făcut-o de la bun început. Abia mult mai târziu, adevărul a început să iasă la iveală. „Toată povestea asta cu armata lui Patton a fost o păcăleală, nu-i așa?" și-a întrebat anchetatorii profesorul Percy Schramm, istoricul

oficial al OKW. „Rolul diviziilor din sud-estul Angliei era acela de a menține forțele noastre în Pas de Calais, nu-i așa?" Alții însă continuau să susțină, mult timp după sfârșitul războiului, ideile implementate de autorii diversiunii. În timpul interogatoriilor din 1946, Jodl se felicita pentru acțiunile întreprinse în acele momente cruciale:

> „Știam că aveți un grup de armate în sudul Angliei și încă unul în sud-est. Știm foarte bine acum că armata din sud-est n-a lansat niciodată un atac împotriva coastei Canalului Mânecii, dar prezența ei constantă în sud-estul Angliei a constituit o amenințare imposibil de ignorat. N-am considerat, așadar, întemeiat să autorizăm reamplasarea pe scară largă a formațiunilor Armatei a 15-a în Normandia decât mult după declanșarea invaziei. Dacă tabloul amplasărilor voastre din Marea Britanie ar fi fost mai puțin complet și n-am fi fost conștienți de prezența Grupului 1 de Armate American în sud-estul Angliei, am fi putut să trimitem mult mai devreme în Normandia mai multe divizii ale Armatei a 15-a, lucru care ar fi putut să aibă consecințe grave pentru voi."

În tabăra Aliaților nu exista nicio îndoială că nemții au fost „ajutați" să facă „o gafă fără precedent", ca să-l citățm pe generalul maior Kenneth Strong, șeful serviciului de informații al lui Eisenhower. Dacă imensa armată germană din nord ar fi fost trimisă imediat în Normandia, în loc să

aştepte o a doua invazie, Aliaţii s-ar fi confruntat atunci cu lupte mult mai sângeroase şi poate chiar cu perspectiva înfrângerii. E posibil ca forţele respective „să fi înclinat balanţa în favoarea nemţilor", a scris Eisenhower: „Nu pot să nu subliniez încă o dată importanţa menţinerii, cât este omeneşte posibil, a ameninţării unui atac al Aliaţilor în zona Pas de Calais, lucru care s-a dovedit deja extrem de benefic şi, cu ajutorul nostru, va continua s-o facă". Montgomery îi împărtăşea părerea: „Măsurile de diversiune au jucat un rol vital în succesele repurtate în Normandia", a scris el. Raportul Crucii Duble adresat lui Churchill era un imn închinat propriilor victorii:

> „Din toate indiciile care ne-au parvenit, se pare că nemţii au acceptat poveştile despre un atac iminent în Pas de Calais. Mesajele de felicitare, trimise în mod deosebit lui «Garbo», reflectă, într-o anumită măsură, aprecierea militară a Înaltului Comandament German. Ştim cu certitudine că nemţii au intenţionat, la un moment, dat să transfere anumite divizii din Pas de Calais în Normandia, dar în contextul posibilităţii unei ameninţări în zona Pas de Calais, aceste trupe au fost fie oprite în drum spre Normandia, fie s-a luat hotărârea de a nu mai fi transferate deloc."

Spre deosebire de Churchill, John Masterman ştia cât de aproape de dezastru s-a aflat operaţiunea de diversiune: „Stăteam pe marginea prăpastiei cu puţin înainte de

marea noastră victorie", a scris el mai târziu. Dar echipa a reuşit o performanţă realmente uluitoare în „cea mai mare competiţie a secolului", ca să-l citãm pe colegul lui din serviciile secrete americane, Norman Holmes Pearson. După război, serviciile britanice de informaţii au analizat dosarele capturate şi au stabilit cu exactitate elementele din gândirea militară germană ce puteau fi direct corelate cu rapoartele agenţilor: numai unsprezece dintre mesajele lui „Tate" au fost luate în calcul de analiştii germani; mesajele trimise de reţeaua lui „Garbo" ajungeau la suma impresionantă de optzeci şi şase, dar „Brutus" era cel care a obţinut cel mai bun scor, „marcând" în plasa nemţilor nu mai puţin de nouăzeci şi unu de mesaje, care se reflectau în rapoartele serviciilor germane de informaţii – numai nouă au lipsit ca să atingă suta.

Analiza desfăşurată după încheierea partidei a fost, şi rămâne, universal admirativă. Thaddeus Holt, autorul celei mai ample descrieri a operaţiunii de diversiune din timpul războiului, numeşte Operaţiunea „Fortitude" „cea mai reuşită diversiune strategică din toate timpurile". Chiar şi Kim Philby, un adevărat maestru al mistificărilor, o descrie ca pe „una dintre cele mai inventive operaţiuni secrete din toate timpurile".

Dar cel mai important tribut adus misiunii de diversiune le aparţine chiar nemţilor. Pe 29 iulie, la aproape două luni după Ziua Z, Kühlenthal i-a trimis lui „Garbo" un mesaj prin radio:

„Am marea fericire şi satisfacţie de a vă aduce astăzi la cunoştinţă faptul că Führerul v-a acordat, pentru meritele dumneavoastră extraordinare, Crucea de Fier, decoraţie conferită, fără excepţie, numai combatanţilor din prima linie. Din acest motiv, vă trimitem cele mai sincere şi cordiale felicitări."

Ca răspuns, „Garbo" a declarat că mândria şi emoţiile copleşitoare l-au lăsat fără grai. Apoi, când şi-a regăsit cuvintele, le-a revărsat într-un şuvoi verbal ameţitor:

„Copleşit de emoţii cum sunt în acest moment, nu reuşesc să-mi exprim în cuvinte recunoştinţa faţă de decoraţia acordată de Führerul nostru, căruia vreau, cu umilinţă şi în toate privinţele, să-i mulţumesc pentru distincţia înaltă pe care mi-a oferit-o şi pentru care mă simt complet nedemn, căci n-am făcut nimic altceva decât să-mi îndeplinesc datoria. Vreau să mai adaug că această medalie reprezintă nu doar încununarea muncii mele, ci şi a celorlalţi camarazi ai mei, care, prin sfaturile şi îndrumările lor, m-au ajutat să-mi duc misiunea la bun sfârşit. Felicitările sunt, aşadar, reciproce. Îmi doresc să lupt cu înverşunare ca să fiu vrednic de această distincţie acordată numai eroilor ce îşi dau viaţa pe front."

Parcă îi şi auzi pe Pujol şi Harris chicotind veseli în culise. Dar „Garbo" avea dreptate să spună că medalia era încununarea unor eforturi colective. N-a pus singur la cale

diversiunea. Printre „camarazii" săi se numărau agenţii fictivi, agenţii reali şi poveştile lor, arhitecţii sistemului, ofiţerii de caz, şefii serviciilor secrete, autorii inventivi ai proiectului Crucii Duble şi liderii vizionari, care le-au dat frâu liber. Cei care au luptat pe front în Ziua Z n-au ştiut niciodată că un patriot polonez, o peruviană îndrăgostită de jocurile de noroc, o franţuzoaică iubitoare de câini, un playboy sârb şi un crescător spaniol de păsări au întreţesut, împreună, în cea mai deplină taină, o pânză de minciuni menită să-i conducă spre victorie.

Agentul „Garbo" a acceptat Crucea de Fier în numele tuturor.

URMĂRI

În ochii nemţilor, agentul „Brutus" s-a dovedit „cel mai nobil dintre romani". Imediat după Ziua Z, în ciuda faptului că nu reuşise să anticipeze adevărata invazie şi le furnizase şefilor germani o cascadă de minciuni despre cea fictivă, se bucura în continuare de aprecierea lor. Conform „Surselor Cele Mai Secrete", rapoartele sale erau „studiate nu doar de secţiile operative, ci şi de cei mai proeminenţi oameni din Berlin, printre care Hitler şi Goering". Serviciile secrete germane îl priveau ca pe un profet şi un înţelept: „Trebuie să atingem, în prezent, o etapă în care nemţii îi vor adresa personal lui «Brutus» întrebări la nivel înalt despre aspecte militare", a declarat, încântat, Astor. În iulie 1944, o bombă s-a prăbuşit în Barnes, în sud-vestul Londrei, spulberând ferestrele clădirii din 61 Richmond Park Road şi provocându-i lui Monique Czerniawski răni faciale grave. Contabilii MI5 au acceptat să plătească 50 de lire sterline pentru operaţia estetică, remarcând faptul că Czerniawski „a lucrat vreme îndelungată pentru noi fără să primească vreo remuneraţie".

Exercitându-şi rolul secret de om de stat de talie internaţională, Czerniawski îi bombarda pe nemţi cu sfaturi

benevole şi inutile. „Nimeni de aici nu mai crede în victoria Germaniei", le-a spus el. „Ca polonez, aş putea să vă sugerez că nu este nici în interesul nostru şi nici al vostru ca ruşii să ocupe Europa Centrală... Cred că acesta este un moment psihologic ideal pentru a încheia o înţelegere cu anglo-saxonii şi tind să cred că s-ar putea să accepte propunerile voastre militare." Răspunsul a venit din partea lui Reile: „Îţi mulţumesc încă o dată, din toată inima, pentru munca ta extraordinară. Am transmis mai departe toate propunerile tale politice, în special cele referitoare la ţara ta, recomandându-le să le accepte". Dornic să obţină şi el o Cruce de Fier, Astor voia să-l implice pe Czerniawski într-o ultimă acţiune de diversiune şi a sugerat să fie paraşutat în Franţa înainte de retragerea forţelor germane. Odată ajuns acolo, avea să contacteze serviciile secrete germane şi să le explice că a fost trimis de englezi „ca să recruteze şi să organizeze un serviciu de informaţii în spatele liniilor frontului", oferindu-se să lucreze din nou pentru Germania. Se va afla atunci „în poziţia de a primi planurile de diversiune ale nemţilor şi de a le descoperi astfel adevăratele intenţii". Niciun alt spion n-a pendulat atât de mult între loialitate şi trădare: mai întâi, ca agent în Parisul ocupat; apoi, ca agent dublu pentru nemţi; pe urmă, ca agent triplu, lucrând

COLECŢIE PRIVATĂ

Roman Czerniawski (dreapta) şi Hugo Bleicher, ofiţerul de informaţii german care l-a capturat, la reîntâlnirea lor în Paris, în 1972.

din nou pentru Aliați; acum i se propunea să se întoarcă în Franța ca agent cvadruplu, în timp ce, în realitate, era agent cvintuplu, lucrând în continuare pentru englezi.

Termenii „contractuali" ai înțelegerii cu nemții stipulau faptul că familia lui Czerniawski și foștii săi colegi din rețeaua „Interallié" nu vor avea de suferit dacă el își va juca rolul. Când Parisul va fi eliberat, nemții vor elibera și ostaticii. Înainte de a pleca, aceștia au lăsat o ultimă mărturie a încrederii lor. Pe marginea drumului, la ieșirea din Paris, Reile a îngropat un radioemițător nou și 50 000 de franci, în speranța că, dacă neobositul „agent Hubert" avea să ajungă împreună cu trupele aliate, va lua legătura cu ei – gest care contrazice vădit afirmația ulterioară a lui Reile că ar fi știut faptul că Czerniawski era agent dublu. „Pe Nationale 3, între Paris și Meaux, există o bornă kilometrică, pe care scrie, conform inscripției, că sunt 2,3 km de la Claye și 12,4 km de la Meaux. Echipamentul este ascuns la o distanță de cinci metri față de această bornă, într-o groapă adâncă de 10 cm, acoperită cu iarbă și marcată cu un semn." Retragerea nemților s-a desfășurat mult prea repede pentru ca operațiunea „Crucea Cvintuplă" să mai poate fi demarată și nimeni nu și-a mai amintit de cadoul lui Czerniawski făcut de șeful lui german. În anii '60, Route Nationale 3 a fost extinsă, iar ascunzătoarea a fost îngropată sub asfalt. Mii de mașini străbat în fiecare zi drumul de la Paris spre granița cu Germania, trecând peste cadoul de mult uitat destinat „agentului Brutus".

După război, Roman Czerniawski s-a stabilit în Marea Britanie. Deşi „un guvern polonez impus de Moscova este oarecum mai bun decât lipsa totală a unui guvern", n-a putut niciodată să se întoarcă în patria sa condusă de un regim comunist. A primit în secret titlul de OBE (Officer of the Order of the British Empire) pentru rolul pe care l-a jucat în timpul războiului. Şi-a deschis o tipografie, s-a stabilit în West London, a divorţat de Monique pe cale amiabilă, s-a recăsătorit, a divorţat iar şi s-a căsătorit din nou. Adora pisicile, iar la bătrâneţe îi plăcea să stea în sufragerie cu pisicile lui şi să vadă filme cu James Bond. Populaţia de pisici din gospodăria lui Czerniawski a ajuns, în cele din urmă, să numere treizeci şi două de exemplare. Nu şi-a pierdut niciodată accentul puternic polonez şi nici patriotismul înfocat, implicându-se până la sfârşitul vieţii în diverse intrigi politice. Ultimii ani şi i-a petrecut lucrând în secret pentru mişcarea poloneză Solidaritatea. A murit în 1985, în vârstă de şaptezeci şi cinci de ani.

Mathilde Carré, cândva partenera lui Czerniawski în reţeaua „Interallié", a fost extrădată în Franţa în ianuarie 1949, după şase ani petrecuţi în închisorile britanice, şi acuzată de trădare. Procesul „Pisicii" a stârnit vâlvă. A rămas tăcută pe tot parcursul procesului, afişând „un aer de detaşare", în timp ce treizeci şi trei de martori s-au perindat prin sala de judecată, denunţând-o pentru că se culcase cu duşmanul. Acuzarea a adus ca probă incontestabilă o însemnare din propriul ei jurnal, datată din noaptea în care a făcut pentru prima dată dragoste cu Hugo

Bleicher: „Îmi doream cu disperare o masă bună și un bărbat bun, dar mai presus de toate, îmi doream să ascult din nou *Requiem*-ul lui Mozart". Mathilde a fost condamnată la moarte, sentință comutată mai târziu la muncă silnică pe viață. În închisoarea din Rennes, „coșmarurile cu pisici ce-i bântuiau somnul s-au transformat în halucinații".

A fost eliberată, în cele din urmă, în 1954. Câteva luni mai târziu, a fost abordată de Bleicher, care își ispășise perioada de detenție și avea acum o tutungerie în Württemberg. I-a propus să scrie împreună o carte în cadrul „unei colaborări literare nevinovate", susținea el. Colaborase însă suficient de mult cu Bleicher, considera ea, astfel că a hotărât să-și scrie singură propria carte – *I Was The Cat* – unde încearcă să-și justifice faptele sub masca „unui ideal nobil și patriotic". Puțini au crezut-o. A murit în 1970, complet izolată de lume. Mathilde Carré a fost fie trădătoare, fie complet lipsită de noroc. La fel ca și Czerniawski, susținea că a lucrat pentru nemți doar ca să-i poată trăda. „În anumite momente din viața unui spion, înșelăciunea devine parte integrantă a jocului", a spus avocatul ei. Czerniawski nutrea încă o oarecare simpatie pentru fosta lui colegă de spionaj, obligată de circumstanțele războiului să ia hotărâri imposibile în împrejurări independente de voința sa. Mulți ani mai târziu, destinul ei încă îl tulbura. „Nu știu ce-aș fi făcut în locul ei", a scris el. „Voi știți?"

La o lună după Ziua Z, Lily Sergeyev și-a divulgat ultimul secret. Mary Sherer a venit la ea cu un tort și a invitat-o la

plimbare. Încerca să afle în continuare semnalul de control şi, pe când se plimbau pe Piccadilly, a rugat-o pe Lily, pentru ultima oară, să-i dezvăluie codul secret pe care îl stabilise cu Kliemann. I-a cerut acest lucru nu ca ofiţer MI5, ci ca prietenă. Acesta reprezintă apogeul „prieteniei" dintre două femei diametral opuse – o franţuzoaică înclinată spre melodramă şi o englezoaică rigidă şi impasibilă.

– Bine, ai câştigat, i-a spus Lily întorcându-se deodată spre fostul ei ofiţer de caz.

Şi i-a desenat, pe o foaie de hârtie, sistemul liniuţelor conceput împreună cu Kliemann prin care trebuia să-i indice când avea să opereze sub control britanic.

– Asta e tot?

Lily a încuviinţat din cap.

Mary s-a întors într-un suflet la birou şi, scoţând dosarul agentului „Comoara", a început să analizeze toată corespondenţa prin radio – fiecare mesaj trimis de Lily de la întoarcerea ei de la Lisabona. Uneori, Lily punea o liniuţă în mesajul original, alteori, în cel repetat, iar câteodată, liniuţa nu se mai ivea în niciunul dintre ele. Nu apărea însă niciodată concomitent în ambele mesaje. Lily nu şi-a dus ameninţarea la bun sfârşit. MI5 intrase într-o vrie inutilă, de teamă că planul Zilei Z avea să fie pus în pericol de o femeie isterică, ce plângea moartea căţeluşului său. Obligându-i însă pe şefii ei britanici să treacă prin furcile caudine, Lily avea sentimentul că echilibrase balanţa. „Voi putea acum să închid agenda şi să uit", a scris ea în jurnal.

„Omul uită repede. Şi poate că aşa e cel mai bine." Babs era astfel răzbunat.

Odată cu venirea păcii, Lily s-a reîntâlnit cu părinţii ei la Paris. „Bucuria mea e nemărginită", a scris ea. Şi-a găsit apoi un loc de muncă în cadrul forţelor americane de ocupaţie din Germania, ajutând la administrarea vaccinurilor sub comanda maiorului Bart Collings, fost paraşutist din Vestul Mijlociu, care se purta extrem de curtenitor cu ea. „Mi-am pierdut statutul solitar", a scris ea. „Nu mai sunt singură." Starea ei de sănătate se ameliora simţitor şi, pentru prima oară în viaţă, era cu adevărat fericită. Dar Lily urma să le mai dea celor din MI5 şi alte bătăi de cap.

În martie 1946, Billy Luke l-a informat pe Tar Robertson că Lily intenţiona să scrie o carte despre experienţele trăite în perioada războiului: „S-ar putea să-ţi regăseşti numele într-un roman de spionaj de primă clasă".

Tar era înspăimântat. „Nu cred că ne putem înţelege cu femeia asta mizerabilă", i-a spus el Giselei Ashley. „Va fi mereu o sursă inepuizabilă de necazuri pentru noi, indiferent de restricţiile pe care am încercat să i le impunem, cu excepţia închisorii pe viaţă. Nu ştiu ce-am putea să-i spunem ca să-i apelăm la înţelegerea ei, dacă poate da dovadă de aşa ceva."

Nu avea însă motive de îngrijorare. Cartea avea să apară abia peste douăzeci de ani. Lily făcea ce făcuse şi până atunci: lansa asupra britanicilor rigizi şi puritani o ameninţare pe care nu o va duce însă la bun sfârşit.

Juan Pujol, MBE, în fața Palatului Buckingham, 1985

Bart Collings și Lily Sergeyev și-au unit destinele în 1947 și s-au mutat în Michigan. Au avut o căsnicie fericită, deși fără copii și tragic de scurtă. Boala lui Lily a recidivat, de data aceasta în forță. A murit de insuficiență renală în 1950. Hotărâtă, capricioasă și energică, a jucat un rol dublu în sistemul Crucii Duble; un stâlp de nădejde al operațiunii, a cochetat, de asemenea, cu ideea distrugerii sale. Vecinii din St. Mary's Avenue, Detroit, nu aveau nici cea mai vagă bănuială că doamna Collings, franțuzoaica temperamentală, care locuia, împreună cu câinii ei, la numărul 17542, era de fapt „agentul Comoara", o spioană valoroasă, a cărei viață a atins, ca s-o îmbrăcăm în propriile-i cuvinte, „granițe inimaginabile".

Juan Pujol a păstrat imaginea de fațadă, iar nemții l-au iubit până la final: „Personalitatea, caracterul și curajul tău

îți conferă virtuțile unui adevărat gentleman". În timp ce al Treilea Reich pierea scăldat în sânge și ură, „Garbo" își sfătuia șefii germani să nu-și piardă credința în nazism. „Lupta cea nobilă va renaște într-o bună zi", i-a spus el lui Kühlenthal. „Regret doar că nu voi fi alături de voi." Ultimul act al dramei îl constituia dezmembrarea unei rețele care n-a existat niciodată. Chiar și fasciștii galezi erau decepționați, a raportat Pujol: „Nu mai au nicio speranță în privința noastră". Ultimul mesaj al lui „Garbo" trimis prin radio a fost un elogiu închinat unui Hitler devenit acum martir: „Faptele și sacrificiile pe care le-a făcut ca să salveze lumea de pericolul anarhiei, ce ne amenință din umbră, vor dăinui mereu în inima oamenilor de bună credință", perora el. „Sunt convins că, într-un viitor nu prea îndepărtat, va veni și ziua când lupta cea nobilă va renaște în plină glorie." Pe 8 mai 1945, catalanul privea mulțimile sărbătorind victoria în centrul Londrei, plin de mândrie, deși nu a arătat acest lucru niciodată.

După război, MI5 cocheta cu ideea de a-i prelungi cariera de spion, „vânzându-l" sovieticilor; dacă avea să fie recrutat de Moscova, ar putea să înșele KGB cu aceeași abilitate cu care înșelase Abwehrul. Dar „Garbo" știa când să iasă din scenă. Câștigase din activitatea sa de spion pentru nemți în jur de 350 000 de dolari și o Cruce de Fier. Britanicii i-au oferit și ei 15 000 de lire sterline și titlul de MBE (Member of the Order of the British Empire). A divorțat de Aracelli și s-a stabilit în Venezuela. Îndrăgostit de literatură și limbi străine, a devenit profesor de spaniolă

pentru compania Shell Oil şi şi-a deschis o librărie. La insistenţele sale, Tommy Harris a răspândit zvonul că Pujol a murit de malarie în Angola. „Garbo" s-a retras, în tăcere şi pentru totdeauna, din luminile rampei, stabilindu-se în Zulia, pe malurile lacului Maracaibo. „Nimeni nu-mi cunoştea trecutul. Nimeni nu ştia ce-am făcut." În 1984, a ieşit, pentru scurt timp, din umbră când scriitorul Nigel West a pornit pe urmele lui şi l-a convins să se întoarcă la Londra pentru o ceremonie oficială de recunoaştere a meritelor sale din timpul războiului, ce urma să aibă loc la Buckingham Palace. Apoi a dispărut din nou în Venezuela. A murit în 1988 şi este îngropat în Choroní, lângă mare. „Mândria şi satisfacţia mea constau în faptul că mi-am adus contribuţia la reducerea pierderilor de vieţi omeneşti în rândul zecilor de mii de soldaţi care luptau să păstreze fiecare palmă de pământ de pe ţărmurile Normandiei", a scris el. „Mulţi alţi oameni ar fi pierit dacă planul nostru ar fi eşuat." Pujol a fost un războinic, care s-a străduit să salveze vieţi, nu să le curme, folosind ca armă doar cuvintele.

Elvira de la Fuente Chaudoir, aventuriera cu orientări sexuale bizare şi unghii elegante, bântuită de plictiseală şi îndrăgostită de jocurile de noroc, şi-a dovedit şi ea valoarea: în timp ce al Treilea Reich se prăbuşea, i s-a încredinţat misiunea de a afla care dintre elementele ierarhiei germane erau dispuse să ceară pacea. „Dintre toate cazurile BIA, «Bronx» este cea mai potrivită pentru un rol politic", a scris Astor. „Vor prelua iniţiativa de a ne înfăţişa, prin

intermediul lui «Bronx», propuneri clare de pace." Pe 15 august 1944, Elvira a scris o scrisoare, în care își oferea în continuare serviciile Germaniei, pentru un anumit preț:

> „Este evident că ați pierdut războiul și sunt extrem de îngrijorată că armatele aliate ar putea intra în posesia dosarului meu, care le va oferi dovezi ale activității mele de spionaj. Vă rog să-mi garantați că toate dovezile incriminatorii vor fi distruse. Sunt dispusă să-mi continui activitatea, chiar și după război, dacă doriți, atât timp cât veți continua să mă plătiți..."

Răspunsul a venit la fel de prompt ca de obicei: „Ai făcut o treabă bună. Scrie-ne repede și cât mai des!"

Elvira a primit instrucțiuni să plece la Madrid, unde avea să ia legătura cu serviciile secrete germane și „să afle cât mai multe informații cu putință despre condițiile de pace concepute de nemți, fără să încerce să acționeze ca intermediar între cele două puteri". Ideea că Elvira ar fi putut să joace rolul de mediator între două state ar fi părut cândva ridicolă: eroina noastră hedonistă ajunsese departe.

Elvira a plecat la Madrid pe 19 decembrie 1944. „Cred că o să facă treabă bună", a scris Astor. „Există posibilitatea ca nemții s-o interogheze în legătură cu telegrama referitoare la amenințarea unui atac în Bordeaux. «Bronx» nu l-a cunoscut niciodată pe Ormsby-Gore, dar am încercat să i-l descriu cât mai bine cu putință și cred că poate să ofere acum un tablou pitoresc al incidentului." Înainte de a

pleca, i-a spus lui Astor că, „dacă avea să i se întâmple ceva, trebuia s-o anunț pe prietena ei, domnișoara Monica Sheriffe". Și a pornit la drum, „veselă și încrezătoare". Acum însă, serviciul german de informații din Madrid, cândva întruchiparea eficienței desăvârșite, se dezintegrase complet. Elvira n-a reușit să găsească nici măcar un singur spion neamț.

Elvira Chaudoir, 1995

Întoarsă la Londra, le-a trimis nemților o scrisoare în care și-a exprimat, mânioasă, plângerile: „Sunt absolut furibundă din cauza călătoriei, care, pe lângă faptul că s-a dovedit inutilă, a fost costisitoare și neplăcută. M-ați dezamăgit. Am făcut această călătorie pentru că mă așteptam să primesc un bonus frumos". A primit, în schimb, niște scuze deplorabile, împreună cu rugămintea de a le da de veste dacă avea să afle de o altă invazie a Aliaților în Scandinavia sau în nordul Germaniei. Codul sugerat era aproape identic cu cel pe care îl folosea înainte de Ziua Z. De data aceasta însă, suma de 50 de lire pretinsă pentru dentist avea să indice ca obiectiv Danemarca, în timp ce onorariul de 100 de lire se referea la „paraşutarea trupelor la vest de Berlin și aterizarea în Golful German". Aceste dovezi proaspete atestă eficiența și credibilitatea operațiunii de diversiune puse la cale de echipa Crucii Duble. „Este greu de crezut că nemții ar fi apelat din nou la același cod dacă n-ar fi fost

mulțumiți de modul în care l-a folosit «Bronx» în luna mai a anului 1944", a observat Masterman.

Nemții „așteaptă cu nerăbdare să primească vești de la ea și vor crede, probabil, orice informație transmisă", a spus Astor. Odată ce sfârșitul războiului se apropia cu repeziciune, le împărtășea vești menite „să submineze voința nemților de a se mai împotrivi" și să încurajeze capitularea. „Trupele de gherilă vor fi tratate fără milă", le-a raportat ea, citându-și prietenii din guvern. Agentul „Bronx" contribuia la modelarea Germaniei postbelice. Spioana mereu înglodată în datorii și recrutată, la noroc, într-un cazinou din Franța și-a dovedit valoarea cu vârf și îndesat. MI5 era încântat: „Nu trebuie să trecem cu vederea posibilitățile ei pe termen lung".

Nu va avea însă o carieră pe termen lung. Încheierea păcii a adus cu sine și încheierea carierei de spion a Elvirei, care a declarat că voia să se retragă din spionaj. I-au oferit cadou, în semn de despărțire, 197 de lire sterline. „Au schimbat, cu cordialitate, cuvinte de apreciere și recunoștință." S-a mutat într-un sătuc din sudul Franței, după ce-a moștenit restul averii tatălui ei, provenită din afacerea cu guano. Timp de o jumătate de secol, a condus un magazin de cadouri în Beaulieu-sur-Mer, pe Coasta de Azur. Deși evita cazinourile, continua să rămână mereu fără bani. În 1995, Hugh Astor a informat-o pe Stella Rimington, directorul general al MI5, că fostul agent „Bronx" se afla în pragul falimentului. În decembrie 1995, Elvira a primit un cec în valoare de 5 000 de lire sterline „în semn de apreciere

COLECȚIE PRIVATĂ

Duşko Popov, 1974

şi recunoştinţă faţă de serviciile aduse în timpul războiului". Elvira s-a stins din viaţă în luna următoare, la vârsta de optzeci şi cinci de ani. Poate că unora viaţa ei postbelică le-ar putea părea anostă, dar Elvira n-a mai căzut niciodată pradă plictiselii. Despre rolul pe care l-a jucat în timpul războiului obişnuia să spună: „Aventura aceea a reprezentat cea mai frumoasă şi mai intensă perioadă din viaţa mea".

Odată cu încheierea păcii, Duşko Popov, playboy-ul spion, s-a căsătorit, a devenit cetăţean britanic şi a primit o medalie, lucruri care, în ciuda caracterului lor respectabil, nu au reuşit să-i schimbe obiceiurile. „Încep să mă satur de prietenii mei căsătoriţi, care îmi critică viaţa imorală", i-a spus el lui Billy Luke, primul lui ofiţer de caz, adăugând faptul că logodnica sa era „o franţuzoaică tânără şi frumoasă (exact genul tău)". S-a căsătorit cu Janine pe 6 martie 1946, în Megève, Franţa. Mireasa lui Popov avea doar optsprezece ani, dar „intra, se pare, în această aventură matrimonială cu ochii deschişi", a observat, sardonic, MI5. Cererea sa de acordare a cetăţeniei a fost aprobată imediat: „Voi încerca să fac tot ce îmi va sta în putinţă ca să fiu demn de noua mea ţară", i-a spus el lui Tar Robertson. „Sunt încă la dispoziţia voastră oricând credeţi că v-aş putea fi de folos." Un an mai târziu, s-au întâlnit

la barul hotelului Ritz, unde Tar i-a oferit lui Popov o cutie din piele ce conţinea o medalie a ordinului cavaleresc OBE, în semn de recunoaştere a rolului pe care l-a jucat „în înşelarea duşmanului înainte de invazia din Normandia". Tar şi-a cerut iertare pentru ceremonia neobişnuită de decernare a titulaturii, dar nici că se putea un decor mai bine ales: căci relaţia lor de spionaj, care a început la Savoy, s-a definitivat la Ritz.

Mult timp după încheierea războiului, serviciile secrete britanice încă se mai luptau să rezolve situaţia financiară a lui Popov. „Încercăm să ajungem la o înţelegere privind achitarea notei de plată pentru mobila cumpărată", a scris Kim Philby, în 1948, vădit agasat. Afacerile lui Popov prosperau, deşi nu urmau niciodată o cale convenţională: într-o săptămână, compania Tarlair Ltd vindea guvernului egiptean ser contra holerei, ca în următoarea săptămână Popov să importe maşini Peugeot, să vândă francezilor furtunuri din cauciuc şi să pună bazele unei fabrici germane de textile. „Activităţile sale s-au desfăşurat nestingherite, independent de misiunile MI5", a spus Ian Wilson, care a început să lucreze ca avocat al lui Popov când a încetat să mai fie ofiţerul lui de caz. Popov a cumpărat un castel cu vedere spre Nisa. Căsnicia lui s-a destrămat brusc într-o bună zi. În 1961, a cunoscut-o pe Jill Jonsson, o studentă suedeză, blondă, în vârstă de optsprezece ani, cu care s-a căsătorit în anul următor. S-au mutat în fostul palat de vară al episcopului de Grasse. Veniturile sale au rămas la fel de

obscure, gusturile – la fel de extravagante şi opulenţa – la fel de misterioasă şi de atrăgătoare.

Abia în 1974, când adevărul despre operaţiunile de diversiune organizate de Marea Britanie în timpul războiului a început să iasă la iveală, Popov a dezvăluit identitatea agentului „Tricicleta". Cartea sa, *Spy/Counterspy (Memoriile unui agent dublu)*, scrisă într-un ritm alert şi viguros, este extrem de captivantă, în ciuda poveştilor inventate parţial. James Bond era „la modă" la vremea aceea, iar cartea conţine scene după tiparul celor din romanele agentului 007 – episoade fierbinţi cu femei goale şi superbe, care-şi fac apariţia în camera lui de hotel, încăierări cu naziştii cei răi şi mii de dolari câştigaţi la mesele de joc. Popov era un spion meticulos, care îşi făcea treaba cu multă conştiinciozitate, mărturisindu-le totul ofiţerilor săi de caz; nimic din toate acestea nu apare în dosarele MI5. Viaţa lui Popov pare o ficţiune, dar ca majoritatea spionilor, n-a rezistat ispitei de a mai însăila pe alocuri şi alte poveşti. În anii '70, Popov şi fratele său, Ivo, fostul agent „Dreadnought" (Cuirasat), au deschis o clinică de întinerire în Bahamas, o ultimă aventură demnă de un om care a continuat să-şi trăiască viaţa ca la douăzeci de ani. A murit în 1981, la vârsta de şaizeci şi nouă de ani.

Majoritatea membrilor echipei B1A şi-au reluat viaţa civilă. În 1948, Tar Robertson s-a retras în Worcestershire ca să crească oi, păstorindu-şi turma cu aceeaşi blândeţe şi sârguinţă cu care i-a îndrumat pe agenţii Crucii Duble. John Masterman, devenit în curând „sir John, OBE", a

ajuns decanul universitaţii Worcester College, Oxford, şi apoi rector. A jucat crichet, a scris romane poliţiste, a făcut parte din diverse consilii de conducere importante şi şi-a scandalizat o parte din foştii colegi publicând, în 1971, povestea sistemului Crucii Duble în semn de sfidare faţă de Legea Privind Nedivulgarea Secretelor de Stat. Hugh Astor a devenit corespondentul ziarului *The Times* în Orientul Mijlociu, unde a relatat naşterea statului independent Israel, înainte de a ajunge, în 1956, în consiliul director al publicaţiei britanice. Billy Luke şi-a reluat cariera în afaceri şi, în 1958, a devenit Maestrul Ghildei Meşteşugarilor Făuritori de Cărţi de Joc din Londra. Christopher Harmer s-a întors în barou. În amintirea agentului său dublu preferat, soţii Harmer se duceau uneori la barul hotelului Hyde Park şi beau un cocktail de rom, suc de portocale şi vermut, ce purta numele de Bronx. Mary Sherer a întâlnit-o pe Phyllis McKenzie, care a lucrat în timpul războiului pentru serviciile secrete britanice din New York, şi cele două femei au devenit de nedespărţit. Au locuit împreună tot restul vieţii, „două piese ideale care se mulau perfect una după cealaltă". Cei din MI5 le considerau lesbiene sau, mai degrabă, Lesbiene. S-au mutat împreună la Roma şi au deschis librăria The Lion Bookshop pe Via del Babuino, lângă Treptele Spaniole. „Mary alerga foarte repede şi n-o deranja să pornească pe urmele numeroşilor hoţi de mărunţişuri, care se găseau din belşug în Roma din perioada războiului, cât şi din cea postbelică. Îi plăceau provocările." Aceste două englezoaice extraordinare, supranumite

„Leoaicele", îşi petreceau zilele înconjurate de cărţi şi de un detaşament canin: pechinezi, buldogi francezi şi mopşi, „pe care Mary îi iubea nebuneşte".

Căpitanul de aviaţie Walker şi-a petrecut restul zilelor crescând, fericit, porumbei. Gustav, porumbelul care a adus primele veşti despre Ziua Z, a fost răsplătit cu Medalia Dickin, echivalentul Crucii Victoria pentru animale, „ca să-i scoatem în evidenţă performanţa înregistrată în Ziua Z", dar a murit la scurt timp după război când stăpânul l-a zdrobit în picioare în timp ce îi făcea curăţenie în porumbar.

Tommy Harris s-a stabilit în Spania după război. Acolo, picta şi organiza petreceri memorabile, unde spunea poveşti scandaloase cu spioni, pe care prea puţini le credeau. Şi-a pierdut viaţa în 1964, la vârsta de cincizeci şi patru de ani, când maşina sa a derapat pe un drum din Majorca şi s-a izbit într-un copac. Unii au considerat că nu a fost chiar un accident.

Guy Liddell a rămas în MI5, o sursă inepuizabilă de umor şi bun-simţ. „Nu există nicio îndoială că ruşii sunt mult mai buni în materie de spionaj decât oricare altă naţiune din lume", a scris el, pe un ton profetic, în 1945. „Se vor dovedi un izvor nesecat de necazuri pentru noi la sfârşitul războiului." Când spionii de la Cambridge au fost, în cele din urmă, descoperiţi, Liddell a fost prins în mijlocul scandalului şi bănuit, pe nedrept, că ar fi fost şi el agent dublu.

Anthony Blunt a părăsit MI5 la scurt timp după încheierea războiului și și-a reluat cariera de profesor universitar. A fost învestit în gradul de cavaler, curtat și sărbătorit cu surle și trâmbițe și a devenit, rând pe rând, profesor de istoria artei la Universitatea din Londra, director al Institutului de Artă Courtauld și supraveghetor al tablourilor reginei. Când a fost demascat ca spion, în 1979, și supus oprobriului public, s-a izolat aproape cu totul de lume, refugiindu-se în „whisky și muncă asiduă". În memoriile sale publicate postum, Blunt a scris că „a fost cea mai mare greșeală din viața mea să lucrez ca spion pentru sovietici". Cu toate acestea, după demascarea activității sale de agent dublu, s-a întâlnit din întâmplare cu Tar Robertson și i-a spus fostului șef al secției B1A: „Am avut deosebita plăcere să le transmit rușilor numele fiecărui ofițer MI5".

Alți jucători ai echipei Crucii Duble s-au pierdut în anonimat. Wulf Schmidt, „agentul Tate", a devenit Harry Williamson, cetățean britanic, fotograf la *Watford Observer*, crescător de pești exotici și „un respectat membru al juriului în cadrul expozițiilor de păsări din țară". Paul Fidrmuc, agentul „Ostro", a inventat rapoarte cu spioni pentru nemți până la sfârșitul războiului și apoi a dispărut. A atins nemurirea unsprezece ani mai târziu când Graham Greene, care a citit rapoarte întocmite atât de „Garbo", cât și de „Ostro" pe când lucra ca tânăr ofițer în MI6, i-a transformat în surse de inspirație, dând naștere personajului Wormold din romanul *Omul nostru din Havana*, șeful unei rețele imaginare de spionaj. Clifton James a publicat

o carte, în 1954, intitulată *I Was Monty's Double* şi şi-a jucat atât propriul rol, cât şi pe cel al lui Monty în adaptarea cinematografică.

Emile Kliemann, ofiţerul de caz al lui Lily, a fost arestat de trupele americane în Louveciennes pe 20 august 1944. Ar fi putut să fugă împreună cu ceilalţi ofiţeri germani de informanţii, dar a întârziat. Săptămânile precedente fuseseră extrem de tulburătoare pentru Kliemann: bănuit de implicare în „complotul din iulie" (pe nedrept, căci era mult prea indolent ca să participe la conspiraţii), Gestapoul i-a răscolit apartamentul şi apoi, încercând să fugă din oraş, s-a trezit sub salvele de gloanţe ale Forţelor Franceze Libere. S-a predat fără întârziere şi a fost închis la Fresnes, unde a stat cândva şi Czerniawski. Yvonne Delidaise şi fratele ei, Richard, au fost arestaţi în aceeaşi zi.

Anchetatorii americani ai lui Kliemann îl considerau „uşor evaziv şi onctuos; răspunde bine la complimente; şi e dispus să colaboreze ca să-şi salveze pielea – pe a lui, dar şi pe cea a logodnicei sale". Interogat cu privire la activităţile sale de spionaj, Kliemann le-a explicat că a fost şeful unei agente extrem de valoroase, ce activase în Marea Britanie sub numele de cod „Tramp" (Târfa), declarându-se „mândru şi mulţumit de rezultatele obţinute". A scos apoi asul din mânecă, sau cel puţin aşa îl considera el, şi le-a sugerat că „agentul Comoara" ar putea deveni, cu ajutorul lui, agent dublu, fără să bănuiască nicio clipă că Lily a jucat acest rol de la bun început. „Habar nu are că în toată povestea asta el este fraierul", a scris Liddell.

Kliemann a fost eliberat în mai 1945. S-a întors în Austria la soţia lui, luând cu el amintirile poveştii de iubire cu Yvonne şi un portofel din piele de porc, cumpărat de la magazinul Dunhill's din Londra, pe care scria: „Pentru Octave... un suvenir de la Londra". În anii '60, autorul, mult prea entuziasmat, al unui articol despre spioni nemţi îl descrie pe Kliemann ca fiind înzestrat cu „o minte pătrunzătoare şi implacabilă". Articolul a fost decupat din ziar şi introdus în dosarul său de la MI5, cu un singur comentariu elocvent făcut pe marginea descrierii: „Kliemann?!"

Peste 5 000 de oameni au fost arestaţi în urgia violenţelor şi a represaliilor stârnite în urma complotului din iulie 1944. Cu câteva zile înainte de tentativa de asasinare a lui Hitler, Georg Hansen i-a spus adjunctului său, Willhelm Kuebart, să se pregătească pentru „arestarea mai multor nazişti în ziua atentatului". A doua zi după eşecul tentativei, când Führerul a scăpat cu viaţă după explozia bombei plasate de Claus von Stauffenberg, au fost amândoi arestaţi. Heinrich Müller, şeful Gestapoului, a orchestrat represalii sângeroase împotriva tuturor celor consideraţi defetişti, trădători sau adepţi ai unor ideologii suspecte. Lui Hansen şi lui Kuebart li s-a alăturat în curând, în închisoarea din Lehrterstrasse, Alexis von Roenne, expert în informaţii antinaziste. În timpul interogatoriilor, Kuebart a fost întrebat de ce „s-a împotrivit" predării lui Johnny Jebsen. Răspunsurile sale au fost catalogate drept „un păienjeniş de minciuni" şi ignorate. Aduşi în faţa Tribunalului Popular (Volksgerichtshof), prizonierii au fost acuzaţi că au conspirat împreună cu

„o clică de ofiţeri laşi ca să-l asasineze pe Führer, să înlăture regimul naţional-socialist şi să încheie un tratat ruşinos de pace cu duşmanul".

Hansen a fost executat prin spânzurare pe 8 septembrie 1944, la închisoarea Plötzensee din Berlin. A urmat apoi von Roenne, fără să explice vreodată dacă falsificarea Planului de Luptă al Aliaţilor a fost un act deliberat de sabotaj. Himmler l-a ţinut în viaţă pe Canaris, fostul şef al Abwehrului, ca pe un potenţial instrument de negociere cu britanicii; dar, în cele din urmă, a fost şi el executat în lagărul de concentrare Flossenbürg în aprilie 1945, împreună cu adjunctul său, Hans Oster, cu două săptămâni înainte de eliberarea lagărului. În mod surprinzător, Kuebart a supravieţuit. Scrisese deja scrisori de adio după ce avocatul lui i-a spus că, în opinia sa, „cazul era deja pierdut din cauza gravităţii intrinseci a acuzaţiilor", când a aflat că a fost achitat din lipsă de probe. Căzut în dizgraţie, a fost dat afară din armata germană şi a lucrat până la sfârşitul războiului într-o fermă.

„Gestapo" Müller a fost văzut pentru ultima oară în Führerbunker cu o zi înainte de sinuciderea lui Hitler. „Apăraţi Berlinul până la ultimul om şi până la ultimul glonţ!" a ordonat el, făcându-se apoi nevăzut şi încălcându-şi, deci, propriul ordin. Soarta lui rămâne învăluită în mister. Documentele descoperite în 2001 par să indice faptul că, la sfârşitul anului 1945, se afla în mâinile americanilor. De-a lungul timpului, Müller a fost „văzut" în Germania de Est, Cehoslovacia, Elveţia,

Brazilia, Argentina, Paraguay, Cairo, Damasc, Moscova, Washington şi New Hampshire.

Aloys Schreiber, cel care l-a răpit pe Jebsen, s-a întors la catedră ca să predea Dreptul. Ludovico von Karsthoff (sau, pe numele adevărat, Kremer von Auenrode), şeful Abwehrului din Lisabona, îndrăgostit de plăcerile vieţii, a căzut în mâinile sovieticilor şi este posibil să fi fost executat. Oscar Reile s-a întors în Germania şi a scris nu mai puţin de trei lucrări ştiinţifice despre teoria şi practica spionajului, susţinând într-una din ele, lucru deloc credibil, că a bănuit mereu faptul că Roman Czerniawski era agent dublu. Hugo Bleicher, vânătorul de spioni, a scris o autobiografie presărată cu numeroase informaţii false, *Colonel Henri' Story*, şi a murit în 1982. Karl-Erich Kühlenthal a devenit un comerciant bogat şi respectat, deschizându-şi o companie de îmbrăcăminte cu amănuntul în Koblenz. A murit în 1975, fără să bănuiască nicio clipă amploarea operaţiunii de diversiune la care a participat fără voia sa.

Hans Brandes, cel care l-a trădat pe Johnny Jebsen, a fost arestat în Portugalia şi ţinut într-un lagăr de prizonieri din zona ocupată de americani a Germaniei. Şi-a convins „temnicerii" că era „doar un sărman negustor pe jumătate evreu şi, ca urmare, a fost achitat, angajat ca administrator şi, în cele din urmă, eliberat". MI5 a descoperit cu mânie că Brandes a scăpat basma curată, descriindu-i interogatoriile ca pe un „proces pur de muşamalizare", iar eliberarea drept „o gravă încălcare a justiţiei". Tar Robertson a lansat o adevărată vânătoare: „Brandes a fost implicat în răpirea

lui Johnny. Ar fi o idee bună să punem mâna pe el". Dar, odată cu trecerea timpului, amintirile jocului său perfid au început să se estompeze. În 1954, se afla deja la cârma firmei familiei sale ca director general al companiei Fritz Werner Machine Tools. Pe 15 aprilie 1971, Hans Brandes a fost găsit otrăvit în maşina sa pe un drum de ţară din Schäftlarn, lângă München.

În iulie 1944, la o lună după Ziua Z, Johnny Jebsen a fost dus în sectorul Oranienberg din lagărul de concentrare Sachsenhausen. Fiind numai piele şi os, abia se mai putea ţine pe picioare, iar „părul îi căzuse pe alocuri". Lagărul, aflat la 50 de kilometri nord de Berlin, era locul unor orori inimaginabile. Peste 30 000 de prizonieri – deţinuţi politici, homosexuali, ţigani şi evrei – au pierit aici în timpul războiului din cauza epuizării, a bolilor, subnutriţiei, execuţiilor sau experimentelor medicale brutale.

Petra Vermehren, ziarista arestată după ce fiul ei a fugit în Istanbul, era ţinută prizonieră în lagărul Sachsenhausen şi a aflat de sosirea lui Jebsen prin intermediul frizerului din lagăr. A descoperit celula în care era închis şi i-a aruncat cu pietre în geam „până când i-a atras atenţia". Jebsen a fost extrem de bucuros să reîntâlnească o veche prietenă. I-a mărturisit în şoaptă că „a fost răpit de Gestapo din cauza informaţiilor pe care le divulgase englezilor". A fost arestat sub acuzaţia de înaltă trădare, dar pentru că refuzase să facă vreo mărturisire, era acum anchetat pentru *Devisen Verbrechen*, infracţiunea de convertire a bancnotelor

britanice false de cinci lire. Jebsen nu avea de unde să știe, dar, în Sachsenhausen, Himmler angajase o echipă de 140 de prizonieri evrei – fotografi, litografi și fotogravori – ca să falsifice bancnote britanice și americane. „Infracțiunea" lui prindea astfel rădăcini în acest lagăr, implementată chiar de cei care îl acuzau.

În următoarele două luni, Jebsen a zăcut în pat, incapabil să stea în picioare din cauza coastelor fracturate. Complet izolat de lumea exterioară, nu avea de unde să știe că, în Frankfurt, soția lui, Lore, avea să dea viață pruncului lor. Încetul cu încetul, în ciuda rațiilor mizere și a frigului cumplit, începea să-și recapete puterea și, odată cu ea, și speranța. Jebsen punea la cale modalități de scăpare. În lagărul Sachsenhausen se aflau și prizonieri britanici, printre aceștia numărându-se căpitanul de corvetă Mike Cumberlege, un ofițer din Marina Regală, cu aspect de pirat și cercel de aur, și locotenent-colonelul John Churchill, poreclit „Jack Nebunul", un soldat de comando care lupta înarmat cu o spadă scoțiană, un arc mare și un cimpoi. Cumberlege fusese capturat în 1943 în timp ce încerca să arunce în aer canalul Corint. Aflat, în 1944, în fruntea unui comando, Churchill lansase un atac sortit eșecului de la bun început asupra insulei Brač din Iugoslavia, ocupată de nemți: înconjurat de dușmani, împreună cu șase dintre oamenii săi, a cântat la cimpoi *Will Ye No Come Back Again* până în clipa în care un obuz de mortieră i-a spulberat pe toți cei din jur, iar el a fost luat prizonier. Aceștia erau oameni „pe care lupii i-ar fi adulmecat de la mare depărtare", ca să

îmbrăcăm lucrurile în cuvintele scriitorului Saki*. Jebsen, care ar fi fugit mâncând pământul din faţa unui lup, a legat o prietenie ciudată cu amândoi.

În septembrie 1944, Jack Churchill s-a strecurat printr-o conductă abandonată pe sub gardul de sârmă ghimpată şi a ajuns pe coasta Mării Baltice. A fost prins din nou, transferat, sub pază SS, într-un lagăr din Tirol şi apoi eliberat de căpitanul unei armate germane după plecarea trupelor SS. A străbătut aproape 150 de kilometri pe jos şi a ajuns în Italia, unde s-a alăturat unei unităţi de tancuri americane. Când Churchill a pus din nou piciorul pe tărâm britanic, purta cu el o scrisoare scrisă de Mike Cumberlege şi adresată soţiei lui. Scrisoarea conţinea un mesaj codificat care spunea:

„JOHNNY JEBSEN PRIZONIER LA FRIŢ. ACUZAT DE ÎNALTĂ TRĂDARE. LUAŢI LEGĂTURA CU D POPOFF. AJUTOR URGENT. ÎL CUNOAŞTE PE JJ. TOATE ACUZAŢIILE ÎMPOTRIVA NOASTRĂ SUNT NEÎNTEMEIATE".

Ministerul de Externe nu auzise niciodată de Johnny Jebsen şi, pentru a înrăutăţi şi mai mult lucrurile, în timp ce mesajul era pasat de colo-colo, numele i-a fost deformat. „Nu înţeleg nimic din mesajul ăsta. N-am găsit nicăieri în dosarele noastre numele vreunui Johnny Jebsen sau Debsen", a scris un funcţionar.

---

* Hector Hugh Munro (1870–1916), cunoscut mai bine sub pseudonimul său literar, Saki, a fost un scriitor şi publicist de origine scoţiană. (n.tr.)

În februarie 1945, o escortă a Gestapoului a sosit de la Berlin având ordin să-i ia pe Jebsen şi pe Heinz Moldenhauer. Petra Vermehren i-a văzut pe cei doi bărbaţi părăsind lagărul sub pază. Pe 12 aprilie, Moldenhauer s-a întors, singur, în lagăr. I-a spus Petrei că era uimit să nu-l reîntâlnească pe Jebsen în Sachsenhausen. Armata Roşie se apropia acum cu paşi repezi. O săptămână mai târziu, trupele SS au ordonat unui număr de 33 000 de prizonieri să pornească într-un marş forţat spre nord-est. Moldenhauer s-a aflat printre miile de prizonieri care şi-au pierdut viaţa pe drum. Mike Cumberlege fusese deja transferat în lagărul Flossenbürg, unde a fost executat cu cinci zile înainte de eliberare. Petra Vermehren a fost una dintre cele 1 400 de femei care se aflau încă în Sachsenhausen când lagărul a fost eliberat, pe 30 aprilie. S-a întors la Hamburg şi şi-a reluat cariera de scriitoare.

Johnny Jebsen a dispărut. Ian Wilson, cândva ofiţerul de caz al „Artistului", a pornit pe urmele sale. Wilson nutrea sentimente profunde, deşi bine ascunse, şi o loialitate statornică. Era, spunea el, „dorinţa mea personală de a-i ajuta pe cei care ne-au ajutat" şi nimeni nu-i ajutase mai mult ca Jebsen. „Consider că este de datoria acestui birou să depună toate eforturile ca să aflăm exact ce s-a întâmplat."

Wilson îi era dator lui Jebsen şi, înzestrat cu o voinţă de fier, era hotărât să meargă până în pânzele albe ca să-şi plătească datoria. Amintindu-şi faptul că Jebsen avea să se întâlnească cu Marie von Gronau într-o cafenea din

Flensburg, la trei zile după sfârşitul războiului, i-a scris, în luna mai a anului 1945, ofiţerului britanic de informaţii din acea parte a Germaniei, rugându-l să se pregătească în cazul în care Jebsen avea să-şi facă apariţia:

> „Vechiul meu prieten Johnny Jebsen a afirmat cu mult timp în urmă că, după înfrângerea Germaniei, speră să ajungă în Flensburg, aflat în Schleswig-Holstein. Este posibil să fi ajuns deja în SH şi, în acest caz, nu mă îndoiesc nicio clipă că va lua legătura cu serviciile secrete britanice. Dacă se va întâmpla să afli ceva de soarta lui, ar fi bine să-l trimiţi în această ţară, pentru siguranţa şi protecţia lui. Îmi cunoaşte numele, pe care îl puteţi folosi ca parolă. Sper că i-a fost înmânată medalia KVK clasa 1 (Crucea de Merit de Război), pe care a spus că mi-o va dărui mie."

Jebsen nu şi-a făcut însă apariţia. Amintindu-şi „promisiunea pe care i-am făcut-o lui Johnny ca, în eventualitatea în care va păţi ceva, să avem grijă de soţia lui", Wilson a început s-o caute pe Lore Jebsen, care dăduse naştere băieţelului lor. Cu ajutorul lui Popov, a găsit-o în sectorul rusesc din Berlin, a transferat-o în sectorul britanic, a ajutat-o să obţină un post ca actriţă, a convins MI5 să ceară guvernului german acordarea unei pensii de stat şi i-a angajat un avocat care să rezolve afacerile financiare ale lui Jebsen. „Va putea astfel să ducă o viaţă tihnită", a scris el. John Marriott nu înţelegea rostul eforturilor imense depuse de colegul său: „Nu avem nicio

obligație, financiară sau morală, față de doamna Jebsen", a scris el. „După cum bine știți, Wilson este un om încăpățânat, stăruitor și generos, înzestrat cu un puternic sentiment al răspunderii." Împărtășea această responsabilitate împreună cu Popov, care, distrus de dispariția prietenului său, lansase și el o adevărată vânătoare, pornind pe urmele lui Jebsen și ale celor care îl răpiseră. A călătorit în Elveția și Germania, unde a vorbit cu toți cei care ar fi putut să știe ceva de soarta lui.

Wilson și Popov au luat legătura cu partenerii de afaceri ai lui Jebsen, cu amantele sale și cu secretara lui, Mabel Harbottle. „Nimeni nu deținea vreo informație certă referitoare la destinul «Artistului»." Unul dintre partenerii de afaceri ai lui Jebsen, un iugoslav pe nume Glusevic, a spus că, în urma interogatoriilor la care fusese supus de Gestapo cu privire la Jebsen, a rămas cu impresia că „nu obținuseră nicio informație din partea «Artistului»". Wilson a pornit în căutarea ofițerilor germani, în special a anchetatorului-șef Obergeheimrat Quitting, „care știa, fără îndoială, ce s-a întâmplat cu «Artistul»". Popov era însetat de răzbunare: „Dacă ai norocul să-l găsești, ține-l în viață până la venirea mea!" Quitting a dispărut însă pentru totdeauna.

Se pare că și NKVD-ul era pe urmele lui Jebsen. Ofițerii sovietici de informații i-au interogat pe membrii familiei lui Popov din Iugoslavia înainte de sfârșitul războiului și păreau „să știe totul despre Jebsen, inclusiv despre vizitele sale la Lisabona". „De unde ar fi putut să afle NKVD-ul de mișcările lui Jebsen?" s-a întrebat Wilson. Răspunsul era, firește, Anthony Blunt.

Wilson refuza să-şi piardă speranţa. „Nu ştim dacă «Artistul» mai e sau nu în viaţă, dar dacă mai este, s-ar putea dovedi în continuare un agent de valoare." S-a întors să lucreze la biroul de avocatură McKenna & Co. Solicitors, dar şi-a continuat căutările. Alţii au ajuns la concluzia că Jebsen murise probabil. Tar Robertson împărtăşea hotărârea lui Wilson de a afla „ce i s-a întâmplat în cele din urmă, căci activitatea lui Johnny întreprinsă în numele nostru s-a dovedit extrem de preţioasă", dar a conchis, în final, că a fost, probabil, transferat în lagărul Mauthausen, „locul unde erau trimişi, de obicei, prizonierii care urmau să fie ucişi". Popov tindea să creadă că prietenul lui „a fost împuşcat în timp ce încerca să evadeze". Pe 17 februarie 1950, un tribunal din Berlin l-a declarat, oficial, mort pe Johnny Jebsen.

Wilson nu era însă pe deplin convins, cum nu era nici Lore. „Refuză să creadă că a murit", a scris Wilson. Petra Vermehren, „ultima persoană care l-a văzut în viaţă", declara „la fel de stăruitoare că Jebsen nu şi-a găsit sfârşitul" în lagărul Sachsenhausen. Circulau zvonuri potrivit cărora „Jebsen a fost eliberat de ruşi, ca apoi să fie din nou arestat şi trimis în vreun lagăr din Rusia". Acest lucru ar putea să explice interesul manifestat de NKVD. Un raport ciudat, întocmit de MI6, care cita o sursă americană din Lisabona, susţinea că „Johnny Jebsen a plecat în Anglia". În timpul unui interogatoriu realizat după război, Walter Schellenberg, şeful serviciilor secrete naziste, a declarat categoric că „Jebsen n-a fost ucis".

Misterul a rămas de nepătruns, dar investigațiile lui Wilson au scos la lumină un fapt de netăgăduit: Jebsen „și-a păstrat credința"; nu le-a dezvăluit absolut nimic nemților despre complotul Crucii Duble, nici înainte, nici după Ziua Z. „Nimic nu ne indică faptul că, indiferent ce soartă a avut, ar fi dezvăluit lucruri despre care noi voiam să rămână secrete." Jebsen a luat taina cu el în mormânt sau acolo unde a dispărut.

Poate că Jebsen a fost prins în ultimele zbateri sângeroase ale regimului nazist, așa cum credea Tar, ucis și aruncat în vreo groapă comună, ca mulți alții. Sau poate că a reușit să scape. În haosul și vâltoarea ultimelor zile ale celui de al Treilea Reich, era ușor să dispari. Heinrich Müller a dispărut, ca și Quitting sau alți naziști. Juan Pujol și Paul Fidrmuc, agenții „Garbo" și „Ostro", s-au făcut și ei nevăzuți. Roger Michael, asistentul lui von Roenne, care s-ar putea să fi spionat pentru toate taberele, sau pentru niciuna, a supraviețuit războiului și s-a evaporat. Johnny Jebsen avea agerimea, mijloacele și toate motivele din lume să dispară. Veniturile de care dispunea păreau „inepuizabile", considerau colegii săi, și era un adevărat maestru al artei mituirii. Mulți oameni îi erau datori și avea numeroase legături în lumea interlopă, cunoscând, de asemenea, și multiple ascunzișuri. Deținea conturi bancare în Paris, Londra, Berlin, San Francisco, Dubrovnik și Shanghai. Avea motive bine întemeiate să nu rămână în Germania, căci nu avea niciun interes să discute cu autoritățile germane afacerile sale financiare extrem de îndoielnice, și avea toate motivele din lume să-și dorească un nou început în viață, sub

o altă identitate. Ian Wilson a murit în 1978, întrebându-se ce s-a întâmplat cu spionul lui pierdut.

Agenţii Crucii Duble au spionat împinşi de spiritul de aventură şi perspectiva câştigurilor materiale sau poate din patriotism, lăcomie şi convingeri personale. Au format o echipă excentrică, exasperantă şi curajoasă, obţinând un succes uluitor. Şi cel mai important membru al echipei a dispărut din istorie cum a dispărut şi din lume, la vârsta de douăzeci şi şapte de ani: Johnny Jebsen, fost playboy de talie internaţională, devenit „om de afaceri"; un om înzestrat cu un cinism, un simţ al umorului, o inteligenţă şi o fragilitate ieşite toate din comun; un anglofil şi un fumător înrăit, care s-a implicat în lumea spionajului ca să evite frontul. N-a reuşit niciodată să reziste ispitelor lumeşti, dar a îndurat până la capăt torturile Gestapoului. La fel ca mulţi alţi oameni obişnuiţi şi plini de păcate, nu şi-a cunoscut curajul până când nu i l-a dezvăluit războiul. Jebsen ar fi putut cu uşurinţă să îndrepte istoria spre o soartă dezastruoasă ca să-şi salveze pielea, dar n-a făcut-o. „Agentul Artistul" nu este un erou în termeni tradiţionali, dar rămâne oricum un erou.

Johnny Jebsen

NOTE

CITATE

Citatele marcate KV se referă la dosarele Serviciilor de Securitate, CAB se referă la dosarele Cancelariei prim-ministrului, iar FO se referă la dosarele Ministerului de Externe din Arhivele Naţionale (TNA), Kew.

EPIGRAFE

vi „Iţe întreţesute cu alte iţe": Winston Churchill, *Thoughts and Adventures* (Londra, 1991), p. 55.
vi „Inamicul nu trebuie": Sun Tzu, *Arta războiului*, Capitolul VI.

PREFAŢĂ

pag. 16 Ar fi putut fi, aşadar, „ cel mai cumplit dezastru": feldmareşalul lord Alan Brooke, *War Diaries* 1939-1945, Londra, 2001, p. 554.
pag. 17 „În timp de război, adevărul": a patra întâlnire Eureka, 30 noiembrie 1943, citat preluat din Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 505.
pag. 17 „Asta numim noi": *ibid.*
pag. 18 „imposibil să ascunzi": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 150.
pag. 18 „Aici va ataca": Directiva Führerului Nr. 51, 3 noiembrie 1943, citat preluat din Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 199.

CAPITOLUL 1: NOI RECRUŢI

pag. 24 „Amândoi nutream nişte ambiţii intelectuale": Duşko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 5.

pag. 24 „Zâmbește cu generozitate, arătându-și": KV 2/846.
pag. 24 „Are nasul turtit": *ibid.*
pag. 24 „cu gura cărnoasă și senzuală": *ibid.*
pag. 25 „Răceala și distanța": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 6.
pag. 25 „Degaja, în același timp, o căldură": *ibid.*
pag. 25 „făcând intenționat valuri": *ibid.*
pag. 25 „convins fiind că nu voi arăta mai bine": *ibid.*, p. 7.
pag. 26 „Dragostea pe care o nutresc pentru țara mea": *ibid.*
pag. 26 „ca un Anthony Eden tânăr": *ibid.*
pag. 26 „intelectualitatea studențească pronazistă": *ibid.*
pag. 26 „Sub masca cinismului și a snobismului": *ibid.*
pag. 27 „Trebuie să te văd neapărat": *ibid.*, p. 2.
pag. 27 „însoțiți de două dansatoare": *ibid.*, p.16.
pag. 27 „a inteligenței ascuțite, a cinismului": *ibid.*, p. 14.
pag. 27 „cerea des whisky sec dublu": *ibid.*
pag. 27 „ca să scape de armată": KV 2/845.
pag. 28 „un paravan prin care Canaris": KV 2/856.
pag. 28 „să-și petreacă timpul călătorind prin Europa": KV 2/859.
pag. 28 „Hitler este stăpânul incontestabil": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 23.
pag. 28 „N-ai vrea să iei masa cu un prieten": *ibid.*
pag. 28 „Nicio țară nu poate să-i reziste": *ibid.*, p. 24.
pag. 29 „Avem foarte mulți agenți": *ibid.*
pag. 29 „Generale... Politice...": *ibid.*
pag. 29 „să-și facă un plan propriu": *ibid.*
pag. 29 „singura noastră sursă de informații": KV 2/72.
pag. 30 „Își canalizează loialitatea numai asupra țării sale": *ibid.*
pag. 31 „un om care trăiește și gândește": *ibid.*
pag. 31 „bazată pe cele mai înalte idealuri": Roman Garby-Czerniawski, *The Big Network*, Londra, 1961, p. 14.
pag. 31 „Fiecare indicator": *ibid.*, p. 21.
pag. 31 „viziunii sale": *ibid.*, p. 22.
pag. 32 „celule mici de rezistență": *ibid.*
pag. 32 „Era mignonă": *ibid.*, p. 43.
pag. 32 „Era zvelt și vânjos": Lily Mathilde Carré, *I Was The Cat*, Londra, 1959, p. 69.
pag. 32 „vorbind franceza cu un accent înfiorător": *ibid.*, p. 68.
pag. 33 „sub ochii lui Hristos răstignit pe un crucifix enorm": *ibid.*, p. 66.
pag. 33 „În loc să mă arunc": *ibid.*, p. 67.
pag. 33 „De fiecare dată când vorbea": *ibid.*, p. 70.
pag. 33 „o legătură extraordinară de prietenie": *ibid.*, p. 69.
pag. 34 „se putea baza pe ea": Garby-Czerniawski, *The Big Network*, p. 47.
pag. 34 „mergi ușor, ca o pisică": *ibid.*, p. 49.

pag. 34 „Și pot la fel de bine să și zgârii": *ibid.*
pag. 34 „Va fi o rețea interaliată": *ibid.*, p. 56.
pag. 35 „pe care nemții l-au înțepat": Carré, *I Was The Cat*, p. 86.
pag. 35 „Purtând o blană neagră": Garby-Czerniawski, *The Big Network*, p. 79.
pag. 35 „Ca să înfrângi dușmanul": *ibid.*, p. 124.
pag. 35 „un polonez înalt și slab": Carré, *I Was The Cat*, p. 81.
pag. 35 „*Remplacez le couvercle*": Garby-Czerniawski, *The Big Network*, p. 77.
pag. 36 „rețeaua lui imensă, alcătuită": *ibid.*, p. 83.
pag. 36 „împachetate astfel încât": *ibid.*, p. 125.
pag. 37 „*RĂSPUNS TREN GOERING SCUZE AM PRIMIT VESTEA PREA TÂRZIU*": *ibid.*, p. 144.
pag. 37 „o provincială tipică și prost îmbrăcată": Carré, *I Was The Cat*, p. 98.
pag. 37 „nu era vorba de gelozie": Garby-Czerniawski, *The Big Network*, p. 120.
pag. 37 „o femeie ciudată, idealistă": *ibid.*, p. 58.
pag. 37 „*C'est la vie*": *ibid.*, p. 180.
pag. 38 „Ne-ai ținut pe toți extrem de ocupați": *ibid.*, p. 188.
pag. 38 „patronul unei firme de afaceri": *ibid.*, p. 187.
pag. 38 „Suntem partenerii ideali": *ibid.*, p. 194.
pag. 38 „Am împietrit pe loc": *ibid.*, p. 205.
pag. 38 „Simțeam în subconștient": *ibid.*
pag. 39 „înspăimântător de anostă": KV 2/2098.
pag. 39 „nu avea nimic în comun": *ibid.*
pag. 40 „un ticălos prin excelență, corupt și incompetent": citat preluat din Anthony Read și David Fisher, *Colonel Z: The Secret Life of a Master of Spies*, 1985, Londra, p. 361.
pag. 41 „Probabil că mi-a interceptat": Nigel West, „High Society Spy", *Mail on Sunday*, 7 mai 1995.
pag. 41 „Plăcută la înfățișare": KV 2/2098.
pag. 41 „Nutrește gusturi cu tentă extravagantă": *ibid.*
pag. 42 „petreceri zgomotoase": *ibid.*
pag. 42 „cu un comportament gălăgios": *ibid.*
pag. 42 „preferă compania": *ibid.*
pag. 42 „scrisori aparent inofensive": West, „High Society Spy".
pag. 42 „Printre rândurile": *ibid.*
pag. 43 „învăța un cod secret": *ibid.*
pag. 43 „să nu mai divulge": *ibid.*
pag. 44 „Trebuie să fac ceva": Nigel West și Juan Pujol García, *Operation Garbo*, Londra, 2011, p. 48.
pag. 44 „psihopat": *ibid.*

pag. 44 „Voiam să lucrez pentru ei": *ibid.*, p. 49.
pag. 44 „Planurile mele erau ușor": *ibid.*, p. 49.
pag. 44 „Eram fascinat de etimologia": *ibid.*, p. 29.
pag. 44 „Condeiul este mult mai puternic": *ibid.*
pag. 45 „să le recite cu emfază": *ibid.*, p. 50.
pag. 46 „Trebuie să ai grijă": Mark Seaman, Introduction to Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 50.
pag. 47 „Oamenii de aici": *ibid.*, p. 58.
pag. 48 „Nu se omora după germani": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 10.
pag. 50 „i-a promis că îi va facilita": José António Barreiros, *Nathalie Sergueiew: Uma Agente Dupla em Lisboa*, Lisabona, 2006, p. 34.
pag. 50 „nu-i agrea pe britanici pentru că i-au lăsat pe francezi de izbeliște": KV 2/464.
pag. 50 „– Mi-e ușor să ajung": Barreiros, *Nathalie Sergueiew*, p. 56.
pag. 50 „– Mă interesează": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 32.
pag. 51 „– *De ce* vrei să lucrezi": *ibid.*, p. 33.
pag. 51 „– Domnule maior, sunteți un om inteligent": *ibid.*
pag. 51 „– Te voi contacta": *ibid.*
pag. 51 „Babs își ridică botul pufos": *ibid.*, p. 15.
pag. 51 „Îl iau pe Babs pe genunchi": *ibid.*, p. 56.

CAPITOLUL 2: O ENIGMĂ

pag. 52 „să ducă o viață ușoară": KV 2/853.
pag. 53 „un ticălos nenorocit": KV 2/859.
pag. 53 „Ai face bine să păstrezi": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 21.
pag. 53 „Continuă tratativele": *ibid.*, p. 29.
pag. 53 „o scrisoare lipsită de importanță": KV 2/854.
pag. 54 „o ziaristă tânără, mulatră, de douăzeci și doi de ani": *ibid.*
pag. 54 „Șeful tău va fi maiorul": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 45.
pag. 54 „Cine erau dușmanii lui Churchill?": *ibid.*, p. 31.
pag. 54 „Iată-ne pe amândoi": KV 2/845.
pag. 54 „opiniile puternic pro-britanice": *ibid.*
pag. 55 „rămăsese englezoaică în adâncul sufletului": *ibid.*
pag. 55 „o enigmă": *ibid.*
pag. 56 „Cum e Canaris?": *ibid.*, p. 18.
pag. 56 „Un om sensibil și discret": *ibid.*
pag. 56 „Înzestrat cu multă curiozitate": *ibid.*, p. 45.
pag. 56 „păr negricios pe mâini": KV 2/847.
pag. 57 „Mi s-a spus să te ajut": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 47.

pag. 57 „Era înalt și enigmatic": KV 2/847.
pag. 58 „Salut, Popov": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 53.
pag. 58 „Hai să ne cunoaștem mai bine!": *ibid.*
pag. 58 „mulți agenți în Anglia": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 24.
pag. 58 „extraordinari": *ibid.*
pag. 59 „Nevrozei Coloanei a Cincea": KV 4/186, Jurnalele lui Guy Liddell, 15 martie 1940.
pag. 59 „Există o clasă bine definită de oameni înclinați spre spionomanie": FO, TNA INF 1/264-8.
pag. 60 „prostii": Jurnalele lui Liddell, 30 martie 1941.
pag. 61 „Mulți suferă de boli venerice": KV 4/8, Robin Stephens, „Ochi de Tinichea", Raportul despre Operațiunile din Camp 020.
pag. 62 „Ți-ai pierdut dreptul": citat preluat din Emily Wilson, „The War in the Dark: The Security Service and the Abwehr 1940-1944", teză de doctorat, Cambridge, 2003, p. 63.
pag. 63 „avea o poftă aproape suicidală": Alistair Robertson, corespondență cu autorul.
pag. 63 „Întruchipa tipul ideal al ofițerului": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 131.
pag. 64 „cu o privire prietenoasă și o fire încrezătoare": Miranda Carter, *Anthony Blunt: His Lives*, Londra, 2001, p. 284.
pag. 64 „deloc promițător": Alastair Robertson, corespondență cu autorul.
pag. 64 „Era cumplit de chipeș": Christopher Harmer, discurs ținut la funeraliile lui Tar Robertson, 17 octombrie 1994.
pag. 64 „înzestrat cu un farmec": *ibid.*
pag. 64 „un licăr inconfundabil în ochi": Peter Stormonth, discurs ținut la funeraliile lui Tar Robertson.
pag. 64 „a râsului simpatic": *ibid.*
pag. 64 „în general niște idioți": Christopher Andrew, *Secret Service: The Making of the British Intelligence Community*, Londra, 1985, p. 645.
pag. 64 „un adevărat geniu": Hugh Trevor-Roper, citat preluat din Wilson, „The War in the Dark", p. 67.
pag. 65 „o privire onctuoasă": KV 2/448.
pag. 65 „acest omuleț idiot": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 45.
pag. 65 „nu se sprijinea pe logică": *ibid.*
pag. 65 „să ieșim din întunericul complet": Christopher Andrew, *The Defence of the Realm: The Authorised History of MI5*, Londra, 2009, p. 249.
pag. 67 „un nazist fanatic": Robin Stephens, „Ochi de Tinichea", *Camp 020: MI5 and the Nazi Spies*, introducere de Oliver Hoare, Londra, 2000, p. 138.

pag. 68 „l-a ajutat să arunce": KV 2/60.
pag. 68 „Agentul dublu este un individ şmecher": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 52.
pag. 68 „ne va distruge întregul spectacol": Andrew, *Defence of the Realm*, p. 258.
pag. 68 „vom fi nevoiţi să-i lichidăm": *ibid.*
pag. 69 „Am sentimentul": KV 2/845.
pag. 70 „obsedaţi de ideea": *ibid.*
pag. 70 „Va trebui să-i furnizăm": *ibid.*
pag. 70 „«Skoot» ne-a lăsat tuturor": *ibid.*
pag. 70 „era încântat": *ibid.*
pag. 70 „S-a distrat de minune": *ibid.*
pag. 71 „văzând viaţa în roz": *ibid.*
pag. 71 „Mi-a făcut plăcere": *ibid.*
pag. 72 „ca fiind membri de partid": *ibid.*
pag. 72 „Îl consider o persoană extraordinar de fermecătoare": *ibid.*
pag. 73 „Cazul «Girafa» a murit": Masterman, *The Double Cross System*, p. 55.
pag. 73 „Clubul": Wilson, „The War in the Dark", p. 138.
pag. 73 „Să conduci o echipă de agenţi dubli": Masterman, *The Double Cross System*, p. 91.
pag. 73 „o echipă de jucători bine pregătiţi": *ibid.*
pag. 73 „jucători, care trebuiau bine antrenaţi": *ibid.*
pag. 74 „să fie iniţiat în misterele": vezi articolul lui Oliver Locker-Lampson, „Adolf Hitler As I Know Him", *Daily Mirror*, 30 septembrie 1930.
pag. 74 „renunţându-se la apărători": *ibid.*
pag. 74 „o minge mai mare şi mai grea": *ibid.*
pag. 74 „jucătorii vor fi pregătiţi": Masterman, *The Double Cross System*, p. 91.
pag. 74 „Principala noastră problemă": *ibid.*
pag. 75 „Avem în el un nou agent": KV 2/845.

CAPITOLUL 3: ROMAN ŞI „PISICA"

pag. 76 „Mă întreb dacă cineva": Roman Garby-Czerniawski, *The Big Network*, Londra, 1961, p. 218.
pag. 76 „un tablou complet": *ibid.*, p. 10.
pag. 77 „La mulţi ani familiei": *ibid.*, p. 233.
pag. 77 „*MEREU ÎMPOTRIVA NEMŢILOR*": *ibid.*
pag. 77 „suprasolicitată şi vădit istovită": *ibid.*
pag. 77 „De ce le-ai cerut": *ibid.*, p. 238.
pag. 78 „Probabil că sunt obosit": *ibid.*, p. 237.

pag. 78 „Când s-a aprins lumina": *ibid.*, p. 240.
pag. 78 „un chip inteligent": *ibid.*, p. 142.
pag. 78 „De-am putea s-o anunțăm": *ibid.*, p. 245.
pag. 78 „Era un joc periculos și magnific": Lily Mathilde Carré, *I Was The Cat*, Londra, 1960, p. 104.
pag. 79 „în urma unui denunț ordinar": KV 2/72.
pag. 79 „băiat descurcăreț": Carré, *I Was The Cat*, p. 90.
pag. 79 „Eram ca un animal": *ibid.*, p. 107.
pag. 79 „Ai comis destule crime": *ibid.*
pag. 79 „Dacă vei încerca să mă tragi pe sfoară"; *ibid.*
pag. 79 „Marea Britanie îi obligă pe oameni": *ibid.*
pag. 79 „inuman": *ibid.*, p. 116.
pag. 79 „cătușe nu doar la mâini": *ibid.*
pag. 80 „ca pe cel mai mare act de lașitate": *ibid.*, p. 115.
pag. 80 „pur animalică": *ibid.*
pag. 80 „Câștigarea încrederii lui Bleicher": *ibid.*, p. 126.
pag. 80 „Trebuie să te comporți": *ibid.*, 112.
pag. 80 „Vezi cât de ușor este": *ibid.*
pag. 80 „mi-am văzut ochii pustiiți": *ibid.*, p. 110.
pag. 80 „unul câte unul": *ibid.*, p. 117.
pag. 80 „Câțiva bărbați au îndurat": KV 2/72.
pag. 81 „Am hotărât să trimitem": Carré, *I Was The Cat*, p. 119.
pag. 81 „Am simțit de prea multe ori respirația rece a morții": *ibid.*, p. 115.
pag. 82 „să râdă satisfăcut": Garby-Czerniawski, *The Big Network*, p. 243.
pag. 82 „tratat cu asprime": KV 2/72.
pag. 82 „complexitatea rapoartelor": *ibid.*
pag. 82 „inteligent și spiritual": *ibid.*
pag. 82 „Este înzestrat cu mult talent": *ibid.*
pag. 83 „spaima ce i se citea în ochi": Garby-Czerniawski, *The Big Network*, p. 242.
pag. 83 „a dat totul în vileag": KV 2/72.
pag. 83 „nemții nutresc": *ibid.*
pag. 83 „ar putea să exploateze": *ibid.*
pag. 83 „Este posibil să fi fost": *ibid.*
pag. 83 „Când lucrezi în acest domeniu": *ibid.*
pag. 83 „violente": *ibid.*
pag. 83 „Plutonul de execuție nu făcea parte": *ibid.*
pag. 84 „Dacă printre planurile națiunii germane": *ibid.*
pag. 84 „o bărbie pronunțată, părul bogat și cărunt": *ibid.*
pag. 84 „manichiura": *ibid.*
pag. 84 „Nu contestăm": *ibid.*
pag. 85 „Te-ai aliat": *ibid.*

pag. 85 „Alăturându-ni-te": *ibid.*
pag. 85 „Indiferent de înțelegerea": *ibid.*
pag. 85 „cunoștințele extraordinare": *ibid.*
pag. 85 „ar putea să atragă națiunea": *ibid.*
pag. 85 „un război al nervilor": *ibid.*
pag. 85 „ca și când le-aș fi înghițit propaganda": *ibid.*
pag. 86 „După părerea mea": *ibid.*
pag. 86 „Nemții au ajuns": *ibid.*
pag. 86 „avea să contribuie": *ibid.*
pag. 86 „sub nicio formă împotriva": *ibid.*
pag. 86 „Viitorul Poloniei": *ibid.*
pag. 86 „Sunt gata să mă alătur": *ibid.*
pag. 86 „pregătirile și posibilitățile": *ibid.*
pag. 86 „Voi aduna în jurul meu": *ibid.*
pag. 86 „Germania în momentul în care va ataca Anglia": *ibid.*
pag. 87 „Ca agenții rețelei": *ibid.*
pag. 87 „o situație extrem de ciudată": Oscar Reile, *Geheime West Front*, München, 1962, p. 214.
pag. 87 „în termeni neobișnuit de politicoși": KV 2/72.
pag. 87 „Le-am spus": *ibid.*
pag. 88 „Confrații tăi": *ibid.*
pag. 88 „Știi foarte bine": *ibid.*
pag. 88 „Dacă voi lucra pentru voi": *ibid.*
pag. 88 „De voi da greș": *ibid.*
pag. 88 „ca un boxer inteligent": *ibid.*
pag. 88 „ca să se ducă la frizer": *ibid.*
pag. 89 „Conducerea închisorii": *ibid.*
pag. 89 „Englezii știau": Reile, *Geheime West Front*, p. 214.
pag. 89 „Dacă dușmanul avea să încerce": *ibid.*
pag. 89 „fantastic": *ibid.*

CAPITOLUL 4: PROVOCAREA

pag. 91 „rolul cosmopolit al unei fete de familie bună": Nigel West, „High Society Spy", *Mail on Sunday*, 7 mai 1995.
pag. 91 „cercul îngust": KV 2/2098.
pag. 91 „Oameni care mănâncă": *ibid.*
pag. 92 „o existență mult mai agreabilă": West, „High Society Spy".
pag. 92 „Mi se părea că fac prea puțin": *ibid.*
pag. 92 „se scălda în bani": KV 2/2098.
pag. 92 „statura sa înaltă": *ibid.*
pag. 92 „Părea că i-am stârnit": *ibid.*
pag. 92 „Era tânăr și chipeș": *ibid.*

pag. 92 „Îți fac cunoștință cu el": *ibid.*
pag. 93 „Este unul dintre agenții secreți": *ibid.*
pag. 93 „fusese recrutat personal": *ibid.*
pag. 93 „unul dintre cele mai scumpe restaurante": *ibid.*
pag. 93 „un mers elegant": *ibid.*
pag. 93 „evident un gentleman": *ibid.*
pag. 93 „complex de inferioritate": *ibid.*
pag. 93 „identitatea germană": *ibid.*
pag. 93 „a condus firul conversației": *ibid.*
pag. 93 „el i-a răspuns râzând": *ibid.*
pag. 94 „un individ plăcut": *ibid.*
pag. 94 „bucurându-se ca un copil": *ibid.*
pag. 94 „războiul era o prostie": *ibid.*
pag. 94 „– De ce te întorci în Anglia?".... „Cum?": *ibid.*
pag. 95 „– După război": *ibid.*
pag. 95 „destul de evaziv": *ibid.*
pag. 95 „– Va trebui să fii": *ibid.*
pag. 95 „pentru început": *ibid.*
pag. 95 „un truc extraordinar": *ibid.*
pag. 96 „– Vrem să ne relatezi fapte": *ibid.*
pag. 96 „– Povestea asta e cu totul altceva": *ibid.*
pag. 96 „Se uita nervos de jur împrejur": *ibid.*
pag. 96 „– Nemții sunt cei mai buni": *ibid.*
pag. 96 „– Eu acționez întotdeauna": *ibid.*
pag. 96 „Îmi părea rău pentru el": *ibid.*
pag. 97 „– Nu trebuie să sufli nimănui": *ibid.*
pag. 97 „– Nu vreau să-mi petrec": *ibid.*
pag. 97 „o fată drăguță, dar fără prea multe principii": KV 2/464.
pag. 97 „frumușică, dar cam plinuță": *ibid.*
pag. 98 „semănau cu niște păsări de pradă": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968), p. 24.
pag. 98 „o foaie de hârtie obișnuită": KV 2/464.
pag. 99 „Lucrurile se tergiversează atât de mult": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 53.
pag. 99 „M-am săturat": *ibid.*
pag. 99 „Va trebui să încetezi": *ibid.*
pag. 99 „Este pentru prima oară": *ibid.*
pag. 100 „să se alăture cauzei Aliaților": *ibid.*, p. 53.
pag. 100 „Indiciul după care te va recunoaște": *ibid.*
pag. 100 „Sunt convins că vei reuși": *ibid.*, p. 53.
pag. 100 „Îi fac cu mâna mamei": *ibid.*, p. 73.

CAPITOLUL 5: „CLUBUL"

pag. 101 „un nazist înfocat": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 201, p. 125.
pag. 102 „care nu putea fi angajat ca agent dublu": Robin Stephens „Ochi de Tinichea", *Camp 020: MI5 and the Nazi Spies*, introducere de Oliver Hoare, Londra, 2000, p. 156.
pag. 102 „A murit": *ibid.*
pag. 103 „loialitatea lui": Levine, *Operation Fortitude*, p. 88.
pag. 103 „o perlă prețioasă printre agenți": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 53.
pag. 103 „Nu am cum să nu-l privesc": KV 2/845.
pag. 104 „nu erau prea impresionați": *ibid.*
pag. 104 „o încredere oarbă": *ibid.*
pag. 104 „În curând, veți dori să știți": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 95.
pag. 104 „aveau așteptări mari": KV 2/845.
pag. 105 „Londra e un loc plictisitor": *ibid.*
pag. 105 „i-a sugerat că ar fi încântat": *ibid.*
pag. 105 „posibile cunoștințe": *ibid.*
pag. 105 „o femeie domică": *ibid.*
pag. 106 „Nu ne putem vedea mâine": *ibid.*
pag. 106 „Aspectul pe care îl capătă tenul său": *ibid.*
pag. 106 „peisaje tipic scoțiene": *ibid.*
pag. 106 „în companii plăcute și vesele": *ibid.*
pag. 107 „Exista o lege la vremea aceea": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 66.
pag. 107 „nu depune nici cel mai mic efort": KV 2/845.
pag. 107 „Nu credea că i-ar fi fost greu": *ibid.*
pag. 107 „cu atât mai mult dacă avea să-l întâlnească": *ibid.*
pag. 107 „S-ar putea să vorbim mai pe larg": *ibid.*
pag. 108 „Lucrează, fără nici cea mai mică îndoială": *ibid.*
pag. 108 „Inteligent, versatil, hotărât": *ibid.*
pag. 108 „Este înnebunit după compania": *ibid.*
pag. 108 „«Skoot» este un partener inventiv": *ibid.*
pag. 109 „îi urăște pe toți": *ibid.*
pag. 109 „legături cu oameni importanți": *ibid.*
pag. 109 „într-o poziție care îi permitea": *ibid.*
pag. 110 „Vor să cumpere": KV 2/860.
pag. 110 „răspunsurile pe care i le-am oferit": KV 2/845.
pag. 110 „scrupule din cauza rolului pe care îl juca": *ibid.*
pag. 110 „Dacă cel mai strict cenzor moral": *ibid.*
pag. 111 „misiunea pe care și-a asumat-o": *ibid.*
pag. 111 „Îmi este greu să definesc": *ibid.*

pag. 111 „puțin cam obosit": *ibid.*
pag. 111 „o noapte de pomină": *ibid.*
pag. 111 „un revolver automat": *ibid.*
pag. 111 „Nu putem să-l ajutăm cu nimic": *ibid.*
pag. 111 „un pas ușor legănat": *ibid.*
pag. 112 „Ofițerul de caz este răspunzător": Masterman, *The Double Cross System*, p. 70.
pag. 112 „să-i adune pe cei mai talentați și mai experimentați agenți": Emily Wilson, „The War in the Dark: The Security Service and the Abwehr 1940-1944", teză de doctorat, Cambridge, 2001, p. 96.
pag. 112 „Dirijarea și controlarea": Masterman, *The Double Cross System*, p. 15.
pag. 112 „serviciile permanente": *ibid.*
pag. 113 „un colecționar de fapte": Peggy Harmer, citat preluat din Emily Wilson, „The War in the Dark", p. 127.
pag. 113 „școlari cu pretenții de oameni maturi": Christopher Harmer către Hugh Astor, 28 octombrie 1992, colecția lui Robert Astor.
pag. 114 „temporar ca agent": Christopher Andrew, *The Defence of the Realm: The Authorised History of MI5*, Londra, 2009, p. 242.
pag. 115 „înțelegea foarte bine": KV 2/1067.
pag. 115 „Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru că ni l-a dăruit pe Tar": Christopher Harmer către Hugh Astor, 28 octombrie 1992, colecția lui Robert Astor.
pag. 115 „un lider înnăscut": J.C. Masterman, *On the Chariot Wheel, An Autobiography*. Oxford, 1975, p. 219.
pag. 115 „înzestrat cu imparțialitate": *ibid.*
pag. 116 „În acest joc, nimeni": KV 4/70.
pag. 116 „să le fluture pe la nas": Masterman, *The Double Cross System*, p. 101.
pag. 117 „de vreme ce își face singur toate treburile": Miranda Carter, *Anthony Blunt: His Lives* (Lobdra, 2001), p. 273.
pag. 118 „asta mănâncă Tigger la micul-dejun": *ibid.*
pag. 118 „Era un om amabil": Andrew, *Defence of the Realm*, p. 270.
pag. 118 „Nu puteam să-l sufăr": Carter, *Blunt*, p. 284.
pag. 119 „«Tony» este un agent eficient": Andrew, *Defence of the Realm*, p. 272.
pag. 119 „Încearcă să-și îndeplinească": *ibid.*

CAPITOLUL 6: „GARBO" IESE LA RAMPĂ

pag. 122 „Cine era acest «Arabel»": Nigel West și Juan Pujol García, *Operation Garbo*, Londra, 2011, p. 88.

pag. 122 „se dedau la beţii crunte": Christopher Andrew, *The Defence of the Realm: The Authorised History of MI5*, Londra, 2009, p. 254.
pag. 122 „87 de şilingi şi 10 penny": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 59.
pag. 123 „mesajele pur şi simplu fanteziste": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2001, p. 160.
pag. 124 „Nu văd de ce te-aş lăsa": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West (Londra, 2005), 26 martie 1942.
pag. 124 „Toată povestea asta": *ibid.*
pag. 124 „Era un miracol": Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, p. 77.
pag. 124 „imaginaţiei sale de o fertilitate inepuizabilă": *ibid.*, p. 34.
pag. 125 „Cu ochi negri şi aprigi": Seflon Delmer, *The Counterfeit Spy* (Londra, 1973), p. 73.
pag. 126 „Stăpânea arta jocului": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 118.
pag. 127 „afacerile sale misterioase": KV 2/845.
pag. 127 „Mergem până în pânzele albe": *ibid.*
pag. 127 „Pe timp de război": KV 2/848.
pag. 127 „E posibil ca nemţii": KV 2/847.
pag. 128 „Cea mai recentă prietenă": *ibid.*
pag. 128 „Mi-e tare dor de tine": KV 2/846.
pag. 128 „se degrada în închisoare": KV 2/848.
pag. 129 „care facilitează retragerea": KV 2/847.
pag. 129 „Oare «Balonul» realizează": *ibid.*
pag. 129 „să-i încredinţeze toate mesajele": KV 2/1067.
pag. 129 „Noi, secţia Crucii Duble": *ibid.*
pag. 129 „La urma urmei, orice spion bun": *ibid.*
pag. 130 „Este din fire un aventurier": KV 2/848.
pag. 130 „o decoraţie": KV 2/847.
pag. 130 „Dar nu-mi place": *ibid.*
pag. 130 „Sunt mulţumit": KV 2/845.
pag. 131 „extrem de încântat": KV 2/847.
pag. 131 „ca pe târfele din Reeperbahn": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 109.
pag. 132 „în această afacere": KV 2/847.
pag. 132 „Nu sunt suficient de crud": *ibid.*
pag. 133 „Dacă există cineva": *ibid.*
pag. 133 „Aş fi dispus": *ibid.*
pag. 133 „Se înţeleg precum câinele cu pisica": *ibid.*
pag. 133 „Ori de câte ori mă întorc": *ibid.*

pag. 134 „falsificarea valutei contravine": KV 2/856.
pag. 134 „Dacă așa arată Silezia Superioară": Robert McCrum, *Wodehouse: A Life*, Londra, 2004, p. 198.
pag. 136 „să se răzbune în numele acestuia": KV 2/856.
pag. 136 „Știu foarte multe": KV 2/847.
pag. 136 „Dacă vei cădea în mâinile englezilor": KV 2/859.
pag. 137 „Este pro-britanic": KV 2/847.
pag. 137 „scos la pensie": *ibid.*
pag. 137 „Nu sunt deloc sigur": *ibid.*
pag. 137 „nu crede cu tărie": KV 2/848.
pag. 138 „în limbajul său telegrafic extrem de viril": Masterman, *The Double Cross System*, p. 17.
pag. 138 „Încep să cred": Levine, *Operation Fortitude*, p. 126.
pag. 138 „Îmi bag picioarele în Germania": *ibid.*
pag. 140 „Era atât de confuz": KV 2/848.
pag. 140 „I-am spus suficient": *ibid.*
pag. 141 „Cele mai sincere felicitări": Levine, *Operation Fortitude*, p. 138.
pag. 141 „Sub nicio formă": *ibid.*
pag. 141 „Suma reală": Masterman, *The Double Cross System*, p. 16.

CAPITOLUL 7: POPOV PLEACĂ LA CUMPĂRĂTURI

pag. 143 „Popov este un tânăr": KV 2/846.
pag. 143 „Deocamdată": Duško Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 112.
pag. 143 „s-ar putea să te chemăm": *ibid.*
pag. 143 „cea mai mare captură de spioni": Russell Miller, *Codename Tricycle*, Londra, 2005, p. 94.
pag. 144 „Prima lui partidă": KV 2/849.
pag. 144 „E un lucru regretabil": *ibid.*
pag. 144 „În ochii lui Hoover": Ewan Montagu, *Beyond Top Secret Ultra*, Londra, 1977, p. 89.
pag. 145 „Greșeala noastră a constat": Joshua Levine, *Operation Fortitute: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 146.
pag. 145 „Nimeni nu și-a imaginat vreodată": *ibid.*
pag. 145 „Chestionarul indica": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 82.
pag. 146 „să pună biroul într-o situație neplăcută": *ibid.*
pag. 147 „o femeie ahtiată după bani și o întreținută": Miller, Codename Tricycle, p. 98.

pag. 148 „Comportamentul lui financiar": KV 2/850.
pag. 148 „Modul în care foloseşte aceşti bani": *ibid.*
pag. 148 „Trebuie să porţi o discuţie serioasă cu «Tricicleta»": KV 2/849.
pag. 148 „astfel încât să-şi ajusteze": *ibid.*
pag. 148 „deprimat şi îngrijorat": Montagu, *Beyond Top Secret Ultra*, p. 92.
pag. 148 „Dacă Hoover a intenţionat să conceapă un plan": *ibid.*
pag. 149 „mai erau încă oameni": *ibid.*
pag. 149 „Berlinul bănuieşte că «Tricicleta»": KV 2/860.
pag. 149 „Ar fi trebuit să primească": KV 2/850.
pag. 149 „Nu pot să mai continui": *ibid.*
pag. 149 „«Tricicleta» bănuieşte că FBI": *ibid.*
pag. 150 „să-i întreţină stilul actual de viaţă": KV 2/849.
pag. 150 „Popov s-a dovedit un agent complet": Miller, *Codename Tricycle*, p. 132.
pag. 150 „Nu e nevoie să repet": KV 2/850.
pag. 150 „Fie punea capăt carierei": *ibid.*
pag. 151 „distracţii, viaţă socială": *ibid.*
pag. 151 „o minte brici": din interviul pe care autorul i l-a luat fiicei lui Wilson, Fiona Agassiz, 18 mai 2011.
pag. 151 „Tăcut şi introvertit": *ibid.*
pag. 151 „nu i-a furnizat «Tricicletei»": *ibid.*
pag. 152 „cum a reuşit să intre în posesia": *ibid.*
pag. 152 „un membru al Congresului american, cu vederi pro-britanice": *ibid.*
pag. 152 „extrem de josnic": *ibid.*
pag. 152 „FBI-ul şi-a pierdut interesul": *ibid.*
pag. 152 „ca să împiedicăm deteriorarea": *ibid.*
pag. 152 „Este un document cât se poate de sincer şi realist": *ibid.*
pag. 153 „«Tricicleta» manifesta o încredere debordantă": *ibid.*
pag. 153 „Şansele sale erau aproape nule": Montagu, *Beyond Top Secret Ultra*, p. 92.
pag. 153 „un număr imens": KV 2/850.
pag. 153 „cel mai revelator exemplu": Montagu, *Beyond Top Secret Ultra*, p. 92.
pag. 153 „La sosire, voi telefona la birou": KV 2/849.
pag. 154 „maniere rigide": KV 2/850.
pag. 154 „învăţată parcă": *ibid.*
pag. 154 „o oarecare suspiciune": *ibid.*
pag. 154 „foarte bună... excelentă... medie": *ibid.*
pag. 154 „Acum ştii ce părere": *ibid.*
pag. 154 „M-aţi trimis acolo": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 184.
pag. 154 „Noi am făcut tot ce-am putut": KV 2/851.

pag. 155 „delapidase": KV 2/850.
pag. 155 „Berlinul geme de neghiobi": KV 2/851.
pag. 155 „agentul lor ar putea face scandal": KV 2/850.
pag. 155 „Kammler l-a rugat": *ibid.*
pag. 156 „sever": *ibid.*
pag. 156 „activități duble": *ibid.*
pag. 156 „Lisabona pare să se fi convins": *ibid.*
pag. 157 „Berlinul vrea informații": *ibid.*
pag. 157 „ne interesează nu atât de mult": *ibid.*
pag. 157 „Încearcă să afli tot ce poți despre eventualitatea unei invazii!": *ibid.*
pag. 157 „ca să-mi satisfac curiozitatea": *ibid.*
pag. 158 „volubil și ușor confuz": *ibid.*
pag. 158 „în termeni vagi": *ibid.*
pag. 158 „Manifestă o atitudine prietenoasă": *ibid.*
pag. 158 „nepăsarea extraordinară": *ibid.*
pag. 158 „Este cât se poate de probabil": *ibid.*
pag. 158 „câștigând un profit": *ibid.*
pag. 158 „Johnny și von Karsthoff m-au înșelat amândoi.": *ibid.*
pag. 158 „un antinazist înverșunat": *ibid.*
pag. 158 „Johnny avea să le furnizeze": *ibid.*
pag. 158 „Am înlăturat orice suspiciune": *ibid.*
pag. 159 „capacitatea fantastică de a-și impune": *ibid.*
pag. 159 „nu era sub nicio formă suspicios": *ibid.*
pag. 159 „Von Karsthoff și-a apărat agentul": *ibid.*
pag. 159 „S-ar putea să reușim": *ibid.*

CAPITOLUL 8: MARELE JOC

pag. 160 „în cantități industriale": KV 2/72.
pag. 161 „realiza prea bine": *ibid.*
pag. 161 „o simplă formalitate": *ibid.*
pag. 161 „începea să lucreze": *ibid.*
pag. 162 „Trăiască Hitler": *ibid.*
pag. 162 „un superspion": *ibid.*
pag. 162 „curajul și inițiativa extraordinară": *ibid.*
pag. 162 „Este un lider înnăscut": *ibid.*
pag. 162 „uluitoare": *ibid.*
pag. 162 „toată lumea era pregătită": *ibid.*
pag. 162 „evadarea lui era puțin cam ciudată": *ibid.*
pag. 162 „Micuța, vivacea și fermecătoarea": Roman Garby-Czerniawski, *The Big Network*, Londra, 1961, p. 126.

pag. 163 „Planul era": Lily Mathilde Carré, *I Was The Cat*, Londra, 1960, pp. 137-138.
pag. 163 „câteva perechi de pantofi": *ibid.*, p. 157.
pag. 163 „Ipocrizia anglo-saxonă": *ibid.*, p. 157.
pag. 164 „Vina ei este cu atât mai mare": KV 2/72.
pag. 164 „dar nu există scuză": *ibid.*
pag. 164 „bomba": *ibid.*
pag. 164 „Nemții joacă ultima partidă": *ibid.*
pag. 165 „microreceptoarele": *ibid.*
pag. 165 „executând un plan minuțios": *ibid.*
pag. 165 „În timpul perioadei": *ibid.*
pag. 165 „Voi discuta personal": *ibid.*
pag. 165 „Pentru binele cauzei noastre, povestea evadării mele": *ibid.*
pag. 165 „Sunt convins": *ibid.*
pag. 166 „un revolver": *ibid.*
pag. 166 „în ce măsură au pătruns nemții": *ibid.*
pag. 166 „un individ sinistru": *ibid.*
pag. 167 „Nutresc îndoieli considerabile": *ibid.*
pag. 167 „Este animat de o loialitate necondiționată": *ibid.*
pag. 168 „un polonez loial și înverșunat": *ibid.*
pag. 168 „Cum situația sa se înrăutățește": *ibid.*
pag. 169 „Descoperă că, departe de a-și dori colaborarea cu nemții": *ibid.*
pag. 169 „Nu cred": *ibid.*
pag. 169 „Nu există vreo dovadă": *ibid.*
pag. 169 „A servit deja cu loialitate": *ibid.*
pag. 169 „Nemții au încredere în el": *ibid.*
pag. 169 „am căzut cu toții de acord": *ibid.*
pag. 170 „germanii n-au pierdut nimic": *ibid.*
pag. 170 „știind cu certitudine": *ibid.*
pag. 170 „Nu suntem pe deplin": *ibid.*
pag. 170 „hotărât să-l taie în bucăți": Christopher Harmer către Hughpag. pag. Astor, 28 octombrie 1992, colecția lui Robert Astor.
pag. 170 „uneltea pe la spatele meu": *ibid.*
pag. 170 „una dintre cele mai insolente scrisori pe care le-am scris vreodată": *ibid.*
pag. 170 „Îmi plăcea bătrânul": *ibid.*
pag. 170 „n-ar trebui să arunce cazul pe fereastră": KV 2/72.
pag. 171 „sub strictă supraveghere": *ibid.*
pag. 171 „un post inferior": *ibid.*
pag. 171 „Nemții l-au pierdut pe cel vechi": *ibid.*

pag. 171 „Roman Czerniawski a fost cooptat": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 175.

CAPITOLUL 9: „PAROHIA"

pag. 173 „una dintre cele mai elegante": Nigel West, „High Society Spy", *Mail on Sunday*, 7 mai 1995.
pag. 173 „unghiile frumos îngrijite și lăcuite": *ibid.*
pag. 173 „Era extrem de tulburătoare": *ibid.*
pag. 173 „misiunea cât a putut de bine": KV 2/2098.
pag. 173 „domnul Palmer": *ibid.*
pag. 174 „Ne-a lăsat o impresie bună": *ibid.*
pag. 174 „Nu ne este câtuși de puțin clar": *ibid.*
pag. 174 „înclinațiilor ei Lesbiene": *ibid.*
pag. 174 „părea să-și fi învățat": *ibid.*
pag. 175 „procedura n-a scos la iveală nimic": *ibid.*
pag. 175 „N-am auzit niciodată": *ibid.*
pag. 175 „*N-ar trebui* să ne implicăm": *ibid.*
pag. 175 „Cred că această femeie": *ibid.*
pag. 175 „membră a elitei cosmopolite": *ibid.*
pag. 175 „Ne-a spus că n-a manifestat": *ibid.*
pag. 176 „i-a indus nevoia": *ibid.*
pag. 176 „l-am ales numele": West, „High Society Spy", 7 mai 1995.
pag. 176 „Era unul": *ibid.*
pag. 176 „Era un nume potrivit": *ibid.*
pag. 177 „un talent remarcabil": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 77.
pag. 177 „existență a rămas învăluită": *ibid.*
pag. 177 „loialitatea absolută": *ibid.*, p. 78.
pag. 178 „un individ complet indezirabil": *ibid.*, p. 318.
pag. 178 „de a-i bombarda": *ibid.*, p. 69.
pag. 179 „Nu vreau să închei": *ibid.*, p. 95.
pag. 179 „pe atât de derutante": *ibid.*, p. 69.
pag. 179 „Cu cât eforturile": *ibid.*, p. 71.
pag. 179 „loialitatea fanatică": *ibid.*, p. 78.
pag. 179 „geniu temperamental": *ibid.*, p. 70.
pag. 179 „exprimări extravagante ale deplinei lor satisfacții": *ibid.*
pag. 179 „De ce am mereu de suferit?": *ibid.*, p. 90.
pag. 179 „Vreau să știți": *ibid.*
pag. 180 „deși nu spuneau niciodată niște neadevăruri": Michael Howard, *Strategic Deception in the Second World War*, Londra, 1995, p. 12.

pag. 181 „rolul posibil, și actual": T.A. Robertson către maiorul H. Petaval, 24 iunie 1943, CAB 154/35 (TNA).
pag. 181 „De-a lungul timpului": KV 4/10.
pag. 181 „magică": *ibid.*
pag. 182 „Dintr-o sută de păsări": *ibid.*
pag. 182 „Himmler, un iubitor de porumbei": *ibid.*
pag. 182 „orice porumbar unde": *ibid.*
pag. 183 „familiarizarea porumbeilor": *ibid.*
pag. 183 „Era periculos": Emily Wilson, „The War in the Dark: The Security Service and the Abwehr 1940-1944", teză de doctorat, Cambridge, 2003, p. 169.
pag. 183 „accent": KV 4/10.
pag. 183 „sunt mai ușor de mânuit": *ibid.*
pag. 184 „Ambele păsări sunt acum": *ibid.*
pag. 184 „Unitatea de șoimi a dovedit faptul": *ibid.*
pag. 184 „Dacă toți crescătorii": *ibid.*
pag. 185 „acoperea de-a lungul coastei o suprafață": *ibid.*
pag. 185 „Dacă ar fi făcut-o": *ibid.*

CAPITOLUL 10: AGENȚI, AGENȚI FALȘI ȘI AGENȚI DUBLI

pag. 187 „exista un grup mult mai mare de spioni": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 59.
pag. 187 „ferm convins": Michael Howard, *Strategic Deception in the Second World War*, Londra, 1995, p. 20.
pag. 188 „arme puternice": KV 4/70.
pag. 188 „Singura rețea de agenți": *ibid.*
pag. 188 „să umple dosarele nemților": Ewen Montagu, *Beyond Top Secret Ultra*, Londra, 1977, p. 102.
pag. 189 „Ideea o nutream cu toții": Masterman, *The Double Cross System*, p. 72.
pag. 189 „Dușmanul devine": Emily Wilson, „The War in the Dark: The Security Service and the Abwehr 1940-1944", teză de doctorat, Cambridge, 2003, p. 174.
pag. 189 „Dacă o perlă este falsă": *ibid.*
pag. 189 „Este aproape imposibil": KV 3/7.
pag. 189 „naziștii stăpânesc bine": KV 2/1067.
pag. 190 „un sistem de minciuni minuțios și inteligent conceput": *ibid.*
pag. 190 „Cei câțiva agenți cu adevărat valoroși": Masterman, *The Double Cross System*, p. 152.
pag. 190 „moment marcant": *ibid.*

pag. 190 „cei mai lustruiți pantofi": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 185.
pag. 190 „să pună la cale înșelătorii": *ibid.*, p. 189.
pag. 190 „acțiuni de natură să mistifice": *ibid.*
pag. 191 „Aveam un instrument testat": Masterman, *The Double Cross System*, p. 108.
pag. 192 „o boală lungă": *ibid.*, p. 119.
pag. 192 „Îmi îndeplinesc misiunea": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 103.
pag. 192 „Ultimele tale rapoarte": *ibid.*, p. 104.
pag. 193 „Succesul nu este neapărat": Masterman, *The Double Cross System*, p. 111.
pag. 193 „echipa era vădit mai puternică": *ibid.*, p. 126.
pag. 193 „Dacă agenții aveau să obțină": *ibid.*, p. 72.
pag. 194 „un diplomat înțelept și mai în vârstă": Christopher Harmer către Hugh Astor, 28 octombrie 1992, colecția lui Robert Astor.
pag. 194 „analiza o problemă": *ibid.*
pag. 194 „aplica *statu quo*-ului": *ibid.*
pag. 195 „fără vreo pregătire în prealabil": *ibid.*
pag. 195 „Lucrurile pe care un englez": KV 2/1067.
pag. 195 „Ofițerul de caz trebuia": Masterman, *The Double Cross System*, p. 22.
pag. 195 „Trebuia să vadă": *ibid.*
pag. 195 „studii psihologice minuțios realizate": *ibid.*, p. 23.
pag. 196 „Ne jucam cu dinamita": *ibid.*, p. 14.
pag. 196 „expertul în gonoree": KV 2/850.
pag. 196 „Ar putea fi o glumă": *ibid.*
pag. 197 „numai un dosar bine pus la punct": Masterman, *The Double Cross System*, p.28.
pag. 197 „un număr impresionant": *ibid.*, p. 68.
pag. 197 „materialele unui agent": *ibid.*
pag. 198 „Ițe întrețesute cu alte ițe": Winston Churchill, *Thoughts and Adventures*, Londra, 1991, p. 55.
pag. 198 „nu putea să pretindă": KV 4/70.
pag. 198 „văzând anumite lucruri": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 10 martie 1943.
pag. 199 „În total, 126 de spioni": KV 4/83.
pag. 199 „Foarte interesant": *ibid.*
pag. 199 „primea rapoarte mult mai detaliate": Christopher Andrew, *The Defence of the Realm: The Authorised History of MI5*, Londra, 2009, p. 292.
pag. 200 „De ce nu-l împușcați?": KV 4/83.

pag. 200 „o agentă extrem de competentă": Masterman, *The Double Cross System*, p. 123.
pag. 200 „nu au scos la iveală vreun sentiment pro-german": KV 2/2098.
pag. 200 „Joacă bridge": *ibid.*
pag. 200 „Nu este implicată": *ibid.*
pag. 200 „subiecte feminine complet lipsite de importanță": *ibid.*
pag. 201 „Textele sunt atât de reprezentative": *ibid.*
pag. 201 „Săptămâna trecută, am văzut": *ibid.*
pag. 201 „Are prieteni": *ibid.*
pag. 202 „Am avut grijă": Nigel West, „High Society Spy", *Mail on Sunday*, 7 mai 1995.
pag. 202 „Sper să nu te superi": KV 2/2098.
pag. 202 „Pentru că este o femeie": *ibid.*
pag. 202 „o regularitate satisfăcătoare": *ibid.*
pag. 202 „câteva sute de lire": *ibid.*
pag. 202 „cineva din tabăra lor": *ibid.*
pag. 202 „Speram ca un membru": *ibid.*
pag. 203 „i-au ignorat propunerea": *ibid.*
pag. 203 „Producția de tancuri": KV 2/3639.
pag. 203 „Banii trebuie trimiși": KV 2/2098.
pag. 203 „un raport detaliat": Masterman, *The Double Cross System*, p. 9.
pag. 203 „englezii acumulaseră stocuri": Nigel West, „High Society Spy".
pag. 204 „putem, în anumite cazuri": Masterman, *The Double Cross System*, p. 9.
pag. 204 „Și-a exprimat, se pare": KV 2/2098.
pag. 204 „Nu deținem nicio informație": *ibid.*
pag. 204 „membră a cluburilor internaționale": *ibid.*
pag. 204 „«Bronx» este considerată": *ibid.*
pag. 205 „Dovezile ne arată": *ibid.*
pag. 205 „I-au realizat profilul": Masterman, *The Double Cross System*, p. 145.
pag. 205 „cu prudență": KV 2/72.
pag. 205 „să ducă o viață": *ibid.*
pag. 206 „extraordinar de bună": *ibid.*
pag. 206 „un alt raport la fel de amănunțit": *ibid.*
pag. 206 „franceză caracteristică și telegrafică": *ibid.*
pag. 206 „«Brutus» este ușor de imitat": *ibid.*
pag. 207 „Câțiva dintre vechii mei agenți": *ibid.*
pag. 207 „dacă am promisiunea guvernului vostru": *ibid.*
pag. 207 „Ne trimiteau câteodată": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 31.

pag. 207 „Este aproape o certitudine că «Brutus»": KV 2/72.
pag. 208 „un sentiment de neliniște": *ibid.*
pag. 208 „ar putea să-i pună în gardă": *ibid.*
pag. 208 „dovezi certe că nemții au deplină încredere în el": *ibid.*
pag. 208 „niciun indiciu din care să reiasă": *ibid.*
pag. 208 „un agent și un operator radio valoros": *ibid.*
pag. 208 „Deoarece căpătam tot mai multă încredere": Masterman, *The Double Cross System*, p. 146.
pag. 208 „Umbla cu nasul pe sus": KV 2/72.
pag. 208 „la cuțite cu toți ceilalți ofițeri": *ibid.*
pag. 208 „este un om îngâmfat și arogant": *ibid.*
pag. 208 „pacoste infernală": *ibid.*
pag. 208 „Nu face altceva": *ibid.*
pag. 209 „implicat în intrigile politice poloneze": *ibid.*
pag. 209 „vederi antibolșevice extreme": *ibid.*
pag. 209 „a intuit că polonezul s-a simțit jignit": *ibid.*
pag. 209 „În apărarea camarazilor noștri": *ibid.*
pag. 210 „Sovieticii au comis crime": *ibid.*
pag. 210 „Forțele aeriene poloneze": *ibid.*
pag. 210 „cea mai gravă indisciplină militară": *ibid.*
pag. 210 „micul erou de doi bani": *ibid.*
pag. 210 „cazul amenința acum să se volatilizeze": Masterman, *The Double Cross System*, p.146.
pag. 211 „orice polonez patriot": KV 2/72.
pag. 211 „s-a amestecat în lucruri": *ibid.*
pag. 211 „toate aceste chestiuni trebuiau date în vileag": *ibid.*
pag. 211 „îi ilustrează atât dorința": *ibid.*
pag. 211 „Este foarte posibil să fiu arestat": *ibid.*
pag. 211 „Arestat pe 20 iunie": *ibid.*
pag. 211 „nemții îl vor mai considera": *ibid.*
pag. 212 „indisciplină și ofense": *ibid.*
pag. 212 „pentru răul provocat": *ibid.*

CAPITOLUL 11: OPERAȚIUNEA „COCKADE"

pag. 214 „cel mai complex cifru": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 5 iunie 1943.
pag. 214 „Dirijorul din Lisabona": J. C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 146.
pag. 214 „«Garbo» lucrează în medie": KV 4/83.
pag. 214 „o femeie isterică, răsfățată și egoistă": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, pp. 327-334.
pag. 215 „numai pentru o săptămână": *ibid.*

pag. 215 „dezechilibrată": *ibid.*
pag. 215 „Îți spun pentru ultima oară": *ibid.*
pag. 215 „o femeie cu semnalmentele «doamnei G»": *ibid.*
pag. 216 „să-i țină o predică": Liddell, *Diaries*, 22 iunie 1943.
pag. 216 „criza de gelozie": Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, pp. 327-334.
pag. 216 „de a distruge întregul proiect": *ibid.*
pag. 216 „va da totul în vileag": *ibid.*
pag. 216 „o criză de isterie": *ibid.*
pag. 216 „soțul ei a fost mereu loial": *ibid.*
pag. 216 „un teatru ieftin în proporție de nouăzeci la sută": *ibid.*
pag. 216 „Și-a recunoscut vinovăția și a pledat": *ibid.*
pag. 217 „un trai tihnit și luxos": Russell Miller, *Codename Tricycle: The True Story of the Second World War's Most Extraordinary Double Agent*, Londra, 2005, p. 163.
pag. 217 „Te rog să fii cuminte": KV 2/853.
pag. 217 „un agent mult mai ușor de manevrat": KV 2/854.
pag. 217 „Mesajele tale sunt extraordinare...": KV 2/853.
pag. 217 „Devine evaziv": *ibid.*
pag. 218 „spiritul și dispoziția londonezilor": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p, 193.
pag. 218 „Toată lumea știa, inclusiv nemții": *ibid.*, p. 223.
pag. 218 „va realiza că Germania": KV 2/851.
pag. 218 „Johnny n-a fost niciodată pronazist": *ibid.*
pag. 218 „detaliile privind": *ibid.*
pag. 218 „Johnny se implică mereu": *ibid.*
pag. 218 „unui informator amoral, oportunist": *ibid.*
pag. 218 „un tratament favorabil": *ibid.*
pag. 218 „Nemții privesc prietenia": KV 2/853.
pag. 219 „Trebuie să profităm": KV 2/854.
pag. 219 „cel mai amărât și mai înfrigurat": KV 2/851.
pag. 219 „Am mari probleme cu inima": *ibid.*
pag. 219 „Ciocolata are menirea": *ibid.*
pag. 220 „Ne-am străduit să-i îndeplinim": *ibid.*
pag. 220 „«Tricicleta» nutrește vederi balcanice": *ibid.*
pag. 220 „Singurul lucru care mi se pare acum": KV 2/853.
pag. 220 „dorința de a se implica": KV 2/851.
pag. 220 „nimeni nu avea de gând": *ibid.*
pag. 221 „era pregătit să-și asume": KV 2/853.
pag. 221 „cămășile albe de mătase": KV 2/846.
pag. 221 „«Tricicleta» continuă": KV 2/853.
pag. 221 „Orice agent dublu": Masterman, *The Double Cross System*, p. 24.

pag. 222 „invazia constituia subiectul": KV 2/854.
pag. 222 „ar trebui să-i furnizăm": *ibid.*
pag. 223 „în cea mai bună formă": KV 2/853.
pag. 223 „Ar trebui să se întoarcă aici": *ibid.*
pag. 223 „își dusese prietenele": KV 2/854.
pag. 223 „avea să devină bază de aprovizionare": *ibid.*
pag. 223 „spitalele suportau lucrări de amenajare": KV 2/3639.
pag. 223 „Franța va fi atacată": *ibid.*
pag. 224 „în speranța că unii dintre ei": *ibid.*
pag. 224 „Am înțeles că s-au obținut rezultate": CAB 154/35.
pag. 224 „Unele au căzut": *ibid.*
pag. 224 „Mă gândesc că formularea": *ibid.*
pag. 225 „chestionarul transmis": *ibid.*
pag. 225 „Până și simplul fapt": *ibid.*
pag. 225 „Era o priveliște impresionantă": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 488.
pag. 226 „un subofițer german de artilerie de pe coastă": *ibid.*
pag. 226 „cumplit de dezamăgitoare": *ibid.*
pag. 226 „Se pare că operațiunea": *ibid.*, p. 489.
pag. 226 „Activitatea ta și a informatorilor tăi": Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, p. 147.
pag. 226 „Aceste rapoarte sunt": *ibid.*
pag. 227 „Nu există nicio îndoială": KV 2/42.
pag. 227 „aștepta cu nerăbdare ziua": Masterman, *The Double Cross System*, p. 130.
pag. 227 „Porumbeii pot fi folosiți": CAB 154/35.

CAPITOLUL 12: DESCOPERIREA „COMORII"

pag. 228 „un vulpoi viclean": Kenneth Benton, „The ISOS Years: Madrid 1941-1943", *Journal of Contemporary History*, vol. 30, nr. 3 (iulie 1995), pp. 359-410.
pag. 229 „prototipul clasic"... „egocentricului desăvârșit": *ibid.*
pag. 230 „avea dubii": *ibid.*
pag. 230 „Trebuie să privesc cu precauție": KV 2/464.
pag. 230 „Are prieteni și rude respectabile": *ibid.*
pag. 230 „pro-germane": *ibid.*
pag. 230 „o partizană a rușilor albi": *ibid.*
pag. 230 „convinsă că Lily nutrea simpatii pro-aliate": *ibid.*
pag. 230 „o aventurieră": *ibid.*
pag. 230 „adesea împotriva altora": Biografia lui Mary Sherer, nepublicată, de Prue Evill, 18 iulie 2011.
pag. 231 „Nu voiai să stârnești mânia unei femei ca Mary": *ibid.*

pag. 231 „Pare să aibă un caracter ideal": KV 2/464.
pag. 231 „Nici lui Mary Sherer nu-i lipsea caracterul": Kenneth Benton, „The ISOS Years".
pag. 231 „plin de pericole şi intrigi": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 80.
pag. 232 „Am devenit o maestră în arta disimulării": *ibid.*, p. 91.
pag. 232 „Căldura din Madrid": KV 2/466.
pag. 232 „Ştim numeroase lucruri": Kenneth Benton, „The ISOS Years".
pag. 232 „Babs îl linge pe faţă": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 92.
pag. 232 „Îi privesc": *ibid.*
pag. 233 „Va fi o realizare uluitoare": *ibid.*, p. 98.
pag. 233 „îngândurat într-un punct mort"... „Domnule maior Kliemann, puţin îmi pasă": *ibid.*, pp. 100-105.
pag. 235 „pare extrem de încântat": KV 2/464.
pag. 235 „suferă de o gelozie patologică": *ibid.*
pag. 235 „obiectul geloziei lui Kliemann": Kenneth Benton, „The ISOS Years".
pag. 235 „Indiferent care ar fi adevărul": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 107.
pag. 235 „raportul complet fictiv, dar încurajator": KV 2/464.
pag. 235 „care avea mari obligaţii": *ibid.*
pag. 236 „Care este părerea autorităţilor britanice": *ibid.*
pag. 236 „întruchiparea speranţelor lui": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 10.
pag. 236 „dacă părinţilor săi avea să li se întâmple ceva": KV 2/464.
pag. 236 „Firește, dacă avea să-l tragă pe sfoară": *ibid.*
pag. 237 „ajutorul şi înţelegerea ei": *ibid.*
pag. 237 „făcându-i vesel cu mâna": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 109.
pag. 237 „A plecat": *ibid.*
pag. 237 „Ajungeam s-o cunosc": Benton, „The ISOS Years".
pag. 238 „– Domnule Benton": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 87.
pag. 238 „– Exact la asta mă refer şi eu": *ibid.*
pag. 238 „– O să văd ce pot să fac": *ibid.*
pag. 238 „– Dacă munca mea este importantă"... „– Nici vorbă de aşa ceva!": *ibid.*, p. 88.
pag. 239 „era imposibil": Benton, „The ISOS Years".
pag. 240 „Trimite-o în Gibraltar": *ibid.*
pag. 240 „Colegii mei din Gibraltar": *ibid.*
pag. 240 „privirile bănuitoare": *ibid.*

pag. 240 „L-am luat pe Babs în braţe": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 110.
pag. 240 „De acum încolo": *ibid.*
pag. 240 „domnul Benton i-a promis": *ibid.*
pag. 240 „se vor ocupa tot ei şi de asta": *ibid.*
pag. 240 „De ce nu-l trimiţi"... „Ai cuvântul meu": *ibid.*
pag. 241 „o zestre bogată": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 10.
pag. 241 „unele mustrări de conştiinţă": Benton, „The ISOS Years".
pag. 241 „Dar ne aflam în război": *ibid.*

CAPITOLUL 13: ABORDAREA

pag. 243 „Din ea, s-au revărsat mai întâi": KV 2/859.
pag. 243 „rapoartele «Tricicletei» sunt corecte": *ibid.*
pag. 244 „absolut convins": *ibid.*
pag. 244 „Atât felul în care îmi vorbeşte": *ibid.*
pag. 244 „idiotul de Hitler": *ibid.*
pag. 244 „un licăr ciudat în ochi": *ibid.*
pag. 244 „o nouă invenţie": KV 2/854.
pag. 244 „efectul unei bombe": *ibid.*
pag. 244 „să acţioneze, pentru prima oară": KV 2/859.
pag. 244 „«Tricicleta» tocmai s-a întors": KV 4/83.
pag. 246 „Mi se pare un plan foarte bun": Russell Miller, *Codename Tricycle: The True Story of the Second World War's Most Extraordinary Double Agent*, Londra, 2005, p.182.
pag. 248 „Principala lui misiune": KV 4/83.
pag. 249 „folosită de obicei ca dormitor"... „– Nu. Am reuşit să-mi pierd urma": Kenneth Benton, „The ISOS Years: Madrid 1941-1943", *Journal of Contemporary History*, vol. 30, nr. 3 (iulie 1995), pp. 359-410.
pag. 250 „domeniile lor de interes": *ibid.*
pag. 250 „Nimeni nu mai crede în victoria": KV 2/855.
pag. 250 „În timpul unui raid aerian": *ibid.*
pag. 250 „menită să răspândească teroarea": Benton, „The ISOS Years".
pag. 251 „Vă ofer numeroase informaţii": *ibid.*
pag. 251 „Voi lua o otravă": KV 2/859.
pag. 251 „un act de o absurditate extremă": *ibid.*
pag. 251 „Era un bărbat interesant": Benton, „The ISOS Years".
pag. 252 „Îi plăceau filmele": *ibid.*
pag. 252 „un tremur vizibil": *ibid.*
pag. 252 „o echipă bine antrenată, specializată în răpiri şi deturnări": *ibid.*
pag. 252 „– Este în interesul tău"... „Este un agent prolific": *ibid.*
pag. 253 „«Artistul» spune adevărul": *ibid.*
pag. 253 „Mi-a părut rău": *ibid.*

pag. 253 „Va trebui să-ți ții gura închisă": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 112.
pag. 254 „Lily să aibă parte la aeroport": KV 2/465.
pag. 254 „voia ca foarte puțini oameni să-i cunoască povestea": *ibid.*
pag. 254 „gras, cu urechi mari": *ibid.*
pag. 254 „într-o încercare nereușită": *ibid.*
pag. 254 „stătea pe marginea unui scaun": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 119.
pag. 254 „cu ochii ei verzui, ușor piezișî": *ibid.*
pag. 255 „S-ar putea să ne fii de mult folos": *ibid.*, p. 123.
pag. 256 „– Ai venit, în sfârșit!": *ibid.*, p. 124.
pag. 256 „– Te considerăm atuul nostru": *ibid.*, p. 125.
pag. 256 „– Vreau să-ți concepi singură mesajele": *ibid.*
pag. 256 „– Nu ne mai rămâne să discutăm": *ibid.*
pag. 257 „N-o fac pentru bani": *ibid.*
pag. 257 „cu mult mai puțin": KV 2/464.
pag. 257 „Cetățean francez": KV 4/83.
pag. 258 „să fie informat": KV 2/464.
pag. 258 „convingerea fermă": Benton, „The ISOS Years".
pag. 258 „Sărmana!": Geoffrey Elliott, *Gentleman Spymaster*, Londra, 2011, p. 246.
pag. 258 „curate și reci": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 124.
pag. 258 „mohorâte și întunecate": *ibid.*
pag. 258 „o clădire ternă": *ibid.*
pag. 258 „Mă frapează": *ibid.*, p. 126.
pag. 259 „Nu știu ce rol să-i confer": *ibid.*, p. 129.

CAPITOLUL 14: OPERAȚIUNEA „FORTITUDE"

pag. 260 „bântuit de insomnie": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 505.
pag. 262 „una dintre cele mai bogate crame": *ibid.*, p. 478.
pag. 263 „fermecător și spiritual": *ibid.*
pag. 263 „cei mai pedanți și mai meticuloși lucrători": Christopher Harmer către Hugh Astor, 28 octombrie 1992, colecția lui Robert Astor.
pag. 263 „mai mult în categoria marcatorilor": *ibid.*
pag. 263 „greu de suportat": *ibid.*
pag. 263 „a rescris planul complet": Holt, *The Deceivers*, p. 536.
pag. 264 „Am sperat mereu": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 149.
pag. 265 „Statul-Major german": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 196.

pag. 265 „Un agent ale cărui informații": Mastermna, *The Double Cross System*, p. 151.
pag. 265 „Am reușit să iau legătura": Miranda Carter, *Anthony Blunt: His Lives*, Londra, 2001, p. 286.
pag. 267 „Misiunea noastră este să înțelegem": *ibid.*
pag. 267 „toate datele": *ibid.*
pag. 267 „mai puternică și mai bine echipată": Masterman, *The Double Cross System*, p.148.
pag. 269 „Liliecii trebuie puși în cutii": John Crossland, „MI5 planned to threaten Hitler with A-bomb", *Sunday Times*, 1 decembrie 2002.
pag. 269 „Pare o idee nebunească": *ibid.*
pag. 269 „columbofilul nostru": CAB 154/35.
pag. 269 „a început să se întrebe": *ibid.*
pag. 269 „o adevărată lovitură de maestru": KV 4/10.
pag. 270 „Planul de Contaminare a Porumbeilor": *ibid.*
pag. 270 „Un porumbel vagabond sau rătăcit": *ibid.*
pag. 271 „le va zdruncina echilibrul": *ibid.*
pag. 271 „o sudură aproape invizibilă": *ibid.*
pag. 271 „când aveau să plece avioanele": *ibid.*
pag. 273 „un om de afaceri înalt și plăcut": Holt, *The Deceivers*, p. 442.
pag. 273 „să dea o probă": *ibid.*
pag. 273 „un individ extrem de egoist": *ibid.*, p. 456.
pag. 274 „Deși s-ar putea să nu-i ajute": *ibid.*
pag. 275 „era privit la Berlin": KV 2/856.
pag. 276 „Dacă lichidarea înseamnă anularea": KV 2/197.
pag. 276 „Ar trebui să încercăm": *ibid.*
pag. 276 „să încerce să-l discrediteze pe Ostro": KV 4/66.

CAPITOLUL 15: ÎMBOGĂȚIREA „FURAJELOR PENTRU PĂSĂRI"

pag. 277 „prea puțin frumoasă": Nigel West și Juan Pujol García, *Operation Garbo*, Londra, 2011, p. 122
pag. 277 „încântător de indiscretă": *ibid.*
pag. 277 „N-aș fi avut niciodată curajul": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 290.
pag. 278 „amuzant și vorbăreț": West și Pujol, *Operation Garbo*, p. 124.
pag. 279 „Nu există concentrări de trupe": *ibid.*, p. 130.
pag. 280 „un caracter mult mai militar": KV 2/2098.
pag. 280 „rachetelor controlate prin radio": *ibid.*
pag. 280 „câmpuri magnetice de dispersie": *ibid.*
pag. 280 „demonstra încrederea nemților": *ibid.*

pag. 280 „Marea problemă a invaziei": KV 2/3639.
pag. 280 „sute de tancuri americane": *ibid.*
pag. 280 „Ai făcut o treabă foarte bună": *ibid.*
pag. 281 „Ne interesează în primul rând": *ibid.*
pag. 281 „Dintre toate cazurile de care m-am ocupat": KV 2/2098.
pag. 281 „detalii interesante, dar irelevante": *ibid.*
pag. 281 „«Bronx» m-a asigurat": *ibid.*
pag. 281 „Era agent britanic": *ibid.*
pag. 282 „Este imposibil": *ibid.*
pag. 282 „s-o convingă pe «Bronx» să smulgă de la noi": *ibid.*
pag. 282 „Nu are niciun drept": *ibid.*
pag. 283 „absolut sigură": *ibid.*
pag. 283 „directorul general al băncii": *ibid.*
pag. 283 „ținând seama de rolul": *ibid.*
pag. 284 „Dacă vrem să trimitem": *ibid.*
pag. 284 „va părea un act mult prea profesionist": *ibid.*
pag. 285 „Dornice să mușamalizeze afacerea": KV 2/72.
pag. 285 „refuza să promită": *ibid.*
pag. 285 „cerere în căsătorie cu totul neobișnuită": *ibid.*
pag. 285 „este un superman": *ibid.*
pag. 285 „loialitatea pe care o nutrea": *ibid.*
pag. 285 „circumstanțele ciudate ale arestării și eliberării sale": *ibid.*
pag. 286 „Nu putem să garantăm": *ibid.*
pag. 286 „Dintre toți agenții": *ibid.*
pag. 286 „un agent energic și destoinic": *ibid.*
pag. 286„va deveni suficient de incitantă": *ibid.*
pag. 287 „un alt operator de radio": Oscar Reile, *Geheime West Front*, München, 1962, p. 214.
pag. 287 „cu o probabilitate ce viza certitudinea": *ibid.*
pag. 287 „Unul dintre motivele": *ibid.*
pag. 288 „mai mult sau mai puțin serios": KV 2/72.
pag. 288 „să-i trimită un mesaj personal": *ibid.*
pag. 288 „o idee excelentă": *ibid.*
pag. 288 „Îmi place propunerea": *ibid.*
pag. 288 „Domnule colonel! Simt că este datoria mea": *ibid.*
pag. 289 „Se pare că nemții": *ibid.*
pag. 289 „nemții își exprimă aprecierea": *ibid.*
pag. 289 „Cazul «Brutus» ar putea fi": *ibid.*
pag. 289 „o pierdere de vreme absolută": *ibid.*
pag. 289 „Omul vostru se află acum în mâinile noastre": *ibid.*
pag. 290 „motiv pentru care oportunitățile": *ibid.*
pag. 290 „Întrebările adresate lui «Brutus»": *ibid.*

pag. 290 „o legătură mult mai bună": *ibid.*
pag. 290 „Obiectivele pe care le avem de atins": *ibid.*
pag. 290 „Riscurile implicate": *ibid.*
pag. 291 „Informațiile nu par să aibă vreun sens": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 134.
pag. 291 „un ținut izolat": *ibid.*
pag. 291 „În ultimele câteva luni": *ibid.*, p. 125.
pag. 292 „Nu încerc să ghicesc": *ibid.*, p. 135.
pag. 292 „Vreau să iubesc": *ibid.*, p. 147.
pag. 292 „Felul în care își încrucișează": *ibid.*
pag. 293 „extrem de irațional": KV 2/465.
pag. 293 „«Comoara» suferă foarte mult": *ibid.*
pag. 293 „Nu prea știu ce-am putea face": *ibid.*
pag. 293 „probleme *interne*": *ibid.*
pag. 293 „cuprinsă de o criză": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 131.
pag. 294 „Nu poți să fii bolnavă": *ibid.*
pag. 294 „– Mary, este evident"... „Am mintea pustie": *ibid.*, pp. 135-136.
pag. 295 „«Comoara» se comportă": KV 2/465.
pag. 295 „– Se pare că nu voi supraviețui"... „– Nu vreau să mor aici": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, pp. 140-141.
pag. 296 „Informații deosebit de interesante": KV 2/465.
pag. 296 „De ce să-l fi lăsat": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 143.
pag. 297 „Am putea s-o folosim pe «Comoara»": KV 2/465.
pag. 297 „Se fac anumite pregătiri": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 143.
pag. 297 „Dacă vom lăsa lucrurile": KV 2/465.
pag. 297 „Cred": *ibid.*
pag. 298 „să obțină informații direct de la sursă": *ibid.*
pag. 298 „I-ați oferit gogoși": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 151.
pag. 298 „Draga mea": *ibid.*, p. 146.
pag. 298 „Totul îmi este complet indiferent": *ibid.*
pag. 299 „Raport întocmit de Mary Sherer": KV 2/465.
pag. 300 „veselă și extrem de entuziasmată": *ibid.*
pag. 300 „Acum pot să mă lepăd": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 97.

CAPITOLUL 16: „ARTISTUL" PICTEAZĂ UN TABLOU

pag. 301 „cantitatea și calitatea": KV 2/855.
pag. 301 „protestând cu violență împotriva mașinațiunilor": *ibid.*
pag. 301 „intenția de a renunța": *ibid.*

pag. 302 „rău intenționat": *ibid.*
pag. 302 „de a consolida paravanul": *ibid.*
pag. 302 „dacă vrea, după cum susține": KV 2/859.
pag. 302 „L-am convins": *ibid.*
pag. 302 „necondiționat": *ibid.*
pag. 302 „Faptul că Johann Jebsen": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 2 septembrie 1943.
pag. 303 „S-a ivit o situație dificilă": KV 4/83.
pag. 303 „Dacă «Artistul» este dispus": KV 2/855.
pag. 305 „Sunt de acord cu aceste argumente": *ibid.*
pag. 305 „să-l interogheze în voie": *ibid.*
pag. 305 „Mă aflu în completă contradicție": *ibid.*
pag. 307 „Riscul de a fi supravegheat de Gestapo": Kenneth Benton, „The ISOS Years: Madrid 1941-1943", *Journal of Contemporary History*, vol. 30, nr. 3 (iulie 1995), pp. 359-410.
pag. 307 „sub aripa": *ibid.*
pag. 307 „un estet modest": necrologul lui Charles de Salis, *The Times*, 26 martie 2007.
pag. 307 „un povestitor și un imitator amuzant": *ibid.*
pag. 307 „«Artistul» este hotărât": KV 2/855.
pag. 308 „un om eficient": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p.69.
pag. 308 „caracteristicile portughezilor": KV 2/3586.
pag. 308 „constituia un exemplu": *ibid.*
pag. 309 „duceau o viață": *ibid.*
pag. 309 „Toți aveau foarte mulți bani": *ibid.*
pag. 309 „un post de manager": KV 2/855.
pag. 309 „simțindu-se îndatorat": *ibid.*
pag. 309 „prietenilor influenți": *ibid.*
pag. 310 „unui neamț căzut în dizgrația regimului": *ibid.*
pag. 310 „de câteva luni": *ibid.*
pag. 310 „Abwehrul deținea un dosar întreg": *ibid.*
pag. 310 „cu susținerea puternică": *ibid.*
pag. 310 „*was diese Juden*": *ibid.*
pag. 310 „lordul Rothschild a cerut cu insistență": *ibid.*
pag. 311 „un plan ingenios": *ibid.*
pag. 311 „Ar putea să pară un capriciu": *ibid.*
pag. 311 „După ce se va întoarce în Anglia": KV 2/854.
pag. 312 „la timp ca să participe": *ibid.*
pag. 312 „Trebuie să-l convingem": KV 2/855.
pag. 312 „orice acțiune menită": *ibid.*
pag. 313 „de a avea grijă de soția lui dacă avea să i se întâmple ceva": *ibid.*

pag. 313 „Dacă informațiile obținute": *ibid.*
pag. 313 „Am stabilit": *ibid.*
pag. 314 „Abwehrul este, în general": KV 2/856.
pag. 314 „Himmler este cel mai ambițios": *ibid.*
pag. 314 „un dicționar viu": *ibid.*
pag. 315 „Baroana este îndrăgostită": KV 2/855.
pag. 315 „de a călători într-o țară": *ibid.*
pag. 315 „cineva i-ar fi prevestit viitorul": *ibid.*
pag. 315 „A promis imediat": *ibid.*
pag. 315 „într-o stație experimentală": *ibid.*
pag. 316 „leneș": *ibid.*
pag. 316 „nu-și dezvăluia niciodată": KV 2/856.
pag. 316 „informații amănunțite": KV 2/855.
pag. 316 „Ne-a oferit anumite informații": KV 2/856.
pag. 316 „Ne-a lăsat să înțelegem, fără urmă de îndoială": *ibid.*
pag. 316 „ca să-l deruteze pe «Artist»": *ibid.*
pag. 316 „un obiectiv atât de important": *ibid.*
pag. 316 „«Artistul» mi-a creat impresia": *ibid.*
pag. 316 „fie controlați, fie inexistenți": *ibid.*
pag. 317 „se îmbunătățise considerabil": *ibid.*
pag. 317 „Gestapoul să-l răpească": KV 2/855.
pag. 317 „era imposibil acum să fie răpit din Portugalia": *ibid.*
pag. 317 „Folosesc o otravă": *ibid.*
pag. 317 „Jebsen îi acordă o atenție deosebită": *ibid.*
pag. 318 „Ne-am creat o impresie": *ibid.*
pag. 318 „extrem de complexe": KV 2/856.
pag. 318 „Nu-ți dezamăgi niciodată prietenii!": P.G Wodehouse, *The Code of the Woosters*, Londra, 19380, p. 24.
pag. 318 „N-a pomenit niciodată": KV 2/856.
pag. 318 „«Artistul» susține": KV 2/855.
pag. 318 „Pare cu zece mai bătrân": KV 2/861.
pag. 319 „Nu există nicio îndoială": KV 2/859.
pag. 319 „Cred cu fermitate": *ibid.*
pag. 319 „Sper ca relația noastră de colaborare": *ibid.*
pag. 319 „Amploarea cunoștințelor pe care «Artistul»": KV 2/856.
pag. 320 „Dacă am aborda direct această chestiune": KV 2/855.
pag. 320 „Nu cred": KV 2/856.
pag. 320 „Zelul și abilitatea «Artistului»": KV 4/83.
pag. 320 „își merita salariul": KV 2/856.
pag. 320 „de valoarea inestimabilă a agentului său": *ibid.*
pag. 321 „bun și a fost trimis": *ibid.*
pag. 321 „cel mai bun agent": *ibid.*

pag. 321 „Complimentele s-ar putea să fi fost făcute": *ibid.*
pag. 321 „dacă munca lui se va dovedi": *ibid.*
pag. 322 „unui raport detaliat": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p.185.
pag. 322 „Unii jucători sunt cumplit de nervoşi": P.G. Wodehouse, eseul „Now, Talking About Cricket" din *Tales of St Austin's: A Selection of the Early Works of P.G. Wodehouse*, Londra, 2008, p. 143.
pag. 322 „Voi petrece": KV 2/856.
pag. 323 „dilema": KV 2/855.
pag. 323 „Dacă aş fi în situaţia": *ibid.*

CAPITOLUL 17: DUBLURA LUI MONTY

pag. 325 „un handicap fizic": KV 2/3123.
pag. 325 „a căzut victimă unui accident": *ibid.*
pag. 326 „De acum înainte": *ibid.*
pag. 326 „Dacă avea să fie văzut": *ibid.*
pag. 326 „malefic până în măduva oaselor": *ibid.*
pag. 326 „Molina a fost decorat": *ibid.*
pag. 327 „Unul dintre cele mai iritante aspecte": *ibid.*
pag. 327 „Monty se simte flatat": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 6 mai 1944.
pag. 328 „Ar trebui să te împuşc": Olivier Wieviorka, *Normandy: The landings to the liberation of Paris*, Londra, 2008, p. 79.
pag. 328 „Nu există psihoză traumatică": Stanley Hirshon, *General Patton: A Soldier's Life*, New York, 2002, p. 203.
pag. 328 „este cel mai bun om al lor": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Millitary Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 541.
pag. 329 „un actor al naibii de bun": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 229.
pag. 329 „Ne vedem la": *ibid.*
pag. 329 „M-am săturat până peste cap": *ibid.*, p. 231.
pag. 329 „Este destinul": *ibid.*
pag. 330 „atitudinea mentală ciudată": *ibid.*, p. 221.
pag. 331 „Odată cu trecerea timpului": *ibid.*
pag. 331 „obiectivul-ţintă": Henrik O. Lunde, *Hitler's Pre-Emptive War: The Battle for Norway, 1940*, Londra, 2010, p. 550.
pag. 333 „în proporţie de 98 la sută": KV 4/70.
pag. 334 „S-a sugerat ca «Tricicleta»": KV 2/856.
pag. 335 „Fără interdicţie": *ibid.*
pag. 335 „apt": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 153.
pag. 335 „de a cărei existenţă ştia": *ibid.*, p. 154.

pag. 336 „nu era imposibil": *ibid.*, p. 155.
pag. 336 „Pe scurt, dezertorul german": *ibid.*, p. 157.
pag. 336 „mistuit de îngrijorare": *ibid.*, p. 132.
pag. 336 „Întreaga existență a sistemului": *ibid.*, p. 153.
pag. 337 „Mi-e greu să cred": Holt, *The Deceivers*, p. 538.

CAPITOLUL 18: LINIUȚA DUBLĂ

pag. 339 „Nu poți să anunți dușmanul în mod fățiș": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 114.
pag. 339 „Avea un motiv întemeiat": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 126.
pag. 340 „pentru creșterea eficienței": KV 2/72.
pag. 340 „Am nevoie urgentă": *ibid.*
pag. 340 „Îți mulțumim pentru munca extrem de valoroasă": *ibid.*
pag. 340 „dacă tăcerea lor": *ibid.*
pag. 340 „Am deplină încredere": *ibid.*
pag. 341 „Este un om care reușește": *ibid.*
pag. 341 „extinderea rețelei sale": Nigel West și Juan Pujol Garcia, *Operation Garbo*, Londra, 2011, p. 137.
pag. 341 „cele mai bune rezultate": *ibid.*, p. 138.
pag. 341 „invazia nu va avea loc": *ibid.*
pag. 341 „nu înainte de adunarea unei forțe": *ibid.*
pag. 341 „Sunt surprins să aflu": *ibid.*
pag. 342 „A fost conceput un program vast de construire": KV 2/863.
pag. 342 „mai este încă foarte mult de lucru": *ibid.*
pag. 342 „Se bucură de multă considerație": KV 2/856.
pag. 343„un număr impresionant de informații detaliate": *ibid.*
pag. 343 „debarcarea în Europa de Vest": *ibid.*
pag. 343 „cea mai bună din tot Abwehrul": *ibid.*
pag. 343 „Marea lor speranță": *ibid.*
pag. 343 „Este posibil să mințiți": *ibid.*
pag. 344 „numeroase detalii semnificative": KV 2/857.
pag. 344 „extrem de importante": KV 2/2098.
pag. 344„Important. Detalii despre invazie": KV 2/3639.
pag. 345 „Lucrează independent": KV 2/2098.
pag. 345 „interesată cândva doar de plăcerile": *ibid.*
pag. 346 „Ca să ne atingem obiectivul": *ibid.*
pag. 346 „va comunica nemților": *ibid.*
pag. 346 „un alibi lui «Bronx»": *ibid.*
pag. 346 „ridicol": *ibid.*
pag. 346 „I-am explicat că opinia lui": *ibid.*

pag. 346 „Uneori, vine și «Louisa»": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 196.
pag. 346 „oarecum ceremonios, formal și rezervat": *ibid.*, p. 207.
pag. 347 „Robertson și clica lui": *ibid.*, p. 159.
pag. 347 „– Dacă Kliemann îmi pune întrebări"... „Sunt absolut convinsă": *ibid.*, p. 180.
pag. 347 „un tânăr zvelt și blond": *ibid.*, p. 157.
pag. 348 „Berlinul era încântat": KV 2/464.
pag. 348 „fi dat afară": *ibid.*
pag. 348 „Kliemann e un sabotor": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 164.
pag. 348 „încântat": *ibid.*, p. 170.
pag. 348 „prietenul nostru a ajuns, în sfârșit, aici": *ibid.*
pag. 349 „Pare mult mai bătrân": *ibid.*, p. 175.
pag. 349 „Mă bucur de o reputație": *ibid.*, p. 173.
pag. 349 „leneșă și impertinentă": *ibid.*
pag. 349 „ponosită": KV 2/464.
pag. 349 „Aici sunt cele două mufe": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 175.
pag. 350 „Forurile de la Berlin erau încântate": KV 2/465.
pag. 350 „Supravegherea agenților": *ibid.*
pag. 350 „Situația este realmente": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 180.
pag. 350 „– Nu vrei să facem o fotografie?": *ibid.*, 178.
pag. 351 „– Bună idee!": *ibid.*
pag. 351 „Mâine pe la prânz"... „Acum ascultă-mă cu atenție": *ibid.*, pp. 179-182.
pag. 352 „tot ce vedea": *ibid.*
pag. 352 „Informațiile obținute": *ibid.*
pag. 353 „– Vreau ca transmisiunile": *ibid.*
pag. 353 „Aici găsești instrucțiunile": *ibid.*
pag. 353 „Cu ce te avem la mână?": *ibid.*, p. 183.
pag. 353 „– După cum mi-ai reamintit cândva": *ibid.*
pag. 353 „– Mi-ar plăcea să-ți arăt": *ibid.*, p. 182.
pag. 354 „a vrut să ascundă": *ibid.*
pag. 354 „o mișcare inteligentă": *ibid.*
pag. 355 „– Trebuie să ne luăm": *ibid.*, p. 187.
pag. 355 „Dacă avea să fie descoperită": *ibid.*
pag. 355 „absurd": *ibid.*
pag. 355 „englezii își vor da seama": *ibid.*
pag. 355 „– La începutul mesajului": *ibid.*
pag. 356 „– O idee excelentă!": *ibid.*, p. 188.
pag. 356 „*Strich zwischen*": *ibid.*
pag. 356 „– Chiar dacă asta ar însemna": *ibid.*, p. 173.

pag. 356 „– Trebuie să-mi duc misiunea": *ibid.*
pag. 356 „Cu cinci luni în urmă": *ibid.*, p. 188.
pag. 357 „– E prost ca noaptea": *ibid.*, p. 192.
pag. 357 „– Iată-te din nou aici! ": *ibid.*, p. 193.
pag. 357 „identic cu un radio": KV 2/465.
pag. 358 „– Nu am nimic personal": *ibid.*
pag. 358 „– Ce-ar face dacă ar bănui": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 190.
pag. 358 „– Sunt absolut sigură": *ibid.*
pag. 358 „«Comoara» și-a îndeplinit": KV 2/465.
pag. 358 „nicio indicație de operare": KV 2/464.
pag. 359 „Susține că nu i s-a oferit": *ibid.*
pag. 359 „Am ajuns în siguranță": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 197.
pag. 359 „Îmi dau mereu seama": *ibid.*, p. 200.

CAPITOLUL 19: NOUL PRIETEN AL LUI JEBSEN

pag. 360 „opiniile exprimate": KV 2/856.
pag. 360 „nicio autorizație din partea lui C": *ibid.*
pag. 361 „ne-a făcut propunerea, cu seriozitate și sinceritate": KV 2/855.
pag. 361 „Propunerea pare": *ibid.*
pag. 361 „P.G. Wodehouse și soția lui": KV 2/856.
pag. 362 „antinazist, iar de curând chiar defetist": *ibid.*
pag. 362 „o telegramă în care i se spunea": *ibid.*
pag. 362 „fascinată de inteligența": KV 2/861.
pag. 362 „fondurile aparent inepuizabile": *ibid.*
pag. 363 „Sunt cel mai loial dușman al Maiestății Sale": *ibid.*
pag. 363 „Prietenia ignoră granițele": *ibid.*
pag. 363 „*macaco*": KV 2/856.
pag. 363 „Deși habar nu avea": *ibid.*
pag. 363 „susținând că departamentul lui": *ibid.*
pag. 363 „îndrăgostită nebunește": *ibid.*
pag. 363 „Schreiber a informat": KV 2/855.
pag. 364 „nervozitatea și excitabilitatea lui Jebsen": KV 2/856.
pag. 364 „să dea chiar și": KV 2/3295.
pag. 364 „Este bun prieten": *ibid.*
pag. 365 „Ar trebui să-și trimită": *ibid.*
pag. 365 „Mituiește oameni din cercuri înalte": KV 2/858.
pag. 365 „Cu mult talent și iscusință": KV 2/856.
pag. 365 „Nu făcea niciun secret": *ibid.*
pag. 365 „Relațiile dintre «Artist»": *ibid.*
pag. 365 „va încerca să-l convingă pe Canaris": *ibid.*
pag. 366 „organizația pe care pretinde": KV 2/3295.

pag. 366 „înşela în mod deliberat": *ibid.*
pag. 366 „Are doar douăzeci şi patru de ani": *ibid.*
pag. 366 „fantezii constructive": *ibid.*
pag. 366 „avea destulă încredere": KV 2/856.
pag. 366 „nu o făcuse până acum": *ibid.*
pag. 366 „un oportunist viclean": KV 2/857.
pag. 366 „Dacă ar şti adevărul": KV 2/856.
pag. 366 „Cred că Brandes": KV 2/3295.
pag. 367 „să-mi anuleze interdicţia": KV 2/856.
pag. 367 „prăbuşirea lui Canaris": *ibid.*
pag. 367 „Vor mai avea loc, probabil, şi alte concedieri": KV 2/855.
pag. 368 „noii angajaţi să şteargă": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 156.
pag. 368 „Jebsen a încercat": KV 2/861.
pag. 368 „avea o relaţie cordială": *ibid.*
pag. 369 „Vulpea bătrână": KV 2/857.
pag. 369 „mult mai tânăr şi mai dinamic": KV 2/855.
pag. 369 „Nu este nazist": *ibid.*
pag. 369 „Noii ofiţeri nu au experienţă": *ibid.*
pag. 369 „fiori de teamă": *ibid.*
pag. 369 „prevăzător": *ibid.*
pag. 369 „cel mai inteligent om": *ibid.*
pag. 370 „oameni în vârstă": KV 2/410.
pag. 370 „îşi îndeplinea funcţiile": *ibid.*
pag. 370 „a fost şocat să descopere": *ibid.*
pag. 370 „un om abil şi competent": *ibid.*
pag. 370 „suspect": KV 2/855.
pag. 370 „îndepărtarea şi înlocuirea": KV 2/410.
pag. 370 „secretarelor-amante": KV 2/857.
pag. 370 „Acest bordel trebuie": *ibid.*
pag. 370 „indiscreţie şi ineficienţă": *ibid.*
pag. 370 „Îndatoririle sale presupuneau": KV 2/3568.
pag. 371 „posibilitatea invaziei aliate": *ibid.*
pag. 371 „meticulos şi ambiţios": *ibid.*
pag. 371 „Schreiber nu este nazist": KV 2/856.
pag. 371 „sub bănuiala de a fi sprijinit": KV 2/3568.
pag. 371 „atitudinea politică": *ibid.*
pag. 371 „Puneau ceva la cale": *ibid.*
pag. 372 „a făcut parte din grupul": *ibid.*
pag. 372 „a fost trimis în Portugalia": *ibid.*
pag. 372 „numele membrilor Abwehrului": KV 2/856.
pag. 372 „Trebuie să luăm în calcul": *ibid.*

pag. 372 „Berlinul a ordonat": *ibid.*
pag. 372 „Prietenii «Artistului»": *ibid.*
pag. 373 „îl apărase cu îndârjire": KV 2/857.
pag. 373 „Norii încep să se risipească": *ibid.*
pag. 373 „«Artistul» este într-o dispoziție foarte bună": *ibid.*
pag. 373 „să-și exercite influența": *ibid.*
pag. 374 „să nu facă nici un pas": *ibid.*
pag. 374 „informații de ultimă oră": *ibid.*
pag. 374 „o bogată experiență": *ibid.*
pag. 374 „prietenul lui l-a ajutat subtil": *ibid.*
pag. 374 „era ferm convins": *ibid.*
pag. 374 „era un agent extraordinar": KV 2/72.
pag. 375 „Prima sa discuție": KV 4/83.
pag. 375 „informații extrem de valoroase": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 112.
pag. 375 „avea bani": KV 2/857.
pag. 375 „legătura pe termen lung": KV 2/856.
pag. 375 „de a fi considerat un agent": *ibid.*
pag. 375 „Se teme": KV 2/858.
pag. 376 „Deși este convins": *ibid.*
pag. 376 „Este nerăbdător": KV 2/857.
pag. 376 „agenții controlați de Kühlenthal": *ibid.*
pag. 376 „spanioli": *ibid.*
pag. 376 „opiniile Berlinului": *ibid.*
pag. 376 „«Ivan» (Popov) este considerat": *ibid.*
pag. 376 „Încrederea nemților": *ibid.*
pag. 376 „membrii Abwehrului obișnuiau": *ibid.*
pag. 377 „Este convins": *ibid.*
pag. 377 „Brandes joacă": *ibid.*
pag. 377 „Brandes este, fără îndoială": *ibid.*

CAPITOLUL 20: „NU SUNT MEREU ATENT?"

pag. 378 „să țină pe loc *măcar 48 de ore* o *singură* divizie": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 183.
pag. 379 „proporția informațiilor false a început să crească": *ibid.*, p. 176.
pag. 379 „expert militar": KV 2/858.
pag. 380 „o sursă credibilă din Abwehr": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 95.
pag. 380 „Este foarte bine privit": KV 2/72.
pag. 380 „Dacă l-am plasa pe «Brutus»": *ibid.*
pag. 380 „datorită cunoștințelor pe care le deține": KV 2/72.
pag. 380 „din cadrul armatei FUSAG": Hesketh, *Fortitude*, p. 126.

pag. 381 „opinii exprimate de personalități": KV 2/3639.
pag. 381 „cartierul general al lui Montgomery": *ibid.*
pag. 381 „stocuri imense de petrol": *ibid.*
pag. 381 „drumurile spre țărmuri": *ibid.*
pag. 381 „crede că obiectivul invaziei va fi Danemarca": *ibid.*
pag. 382 „Invazia pare iminentă": *ibid.*
pag. 382 „Multe trupe americane": *ibid.*
pag. 382 „Conferința prim-ministrului": *ibid.*
pag. 382 „Fac vizite imaginare": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 204.
pag. 382 „În această lume fictivă": *ibid.*
pag. 382 „De trei ani joc": *ibid.*, p. 153.
pag. 382 „Lucrează din greu": KV 2/465.
pag. 383 „Nu cred că Ministerul de Război": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 201.
pag. 383 „Mobila, lucrurile și cărțile": KV 2/465.
pag. 383 „serviciile secrete germane": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 206.
pag. 383 „trei pantofi (desperecheați)": KV 2/465.
pag. 384 „Cred că N-AR TREBUI": *ibid.*
pag. 384 „Nu-i datorăm absolut nimic": *ibid.*
pag. 384 „«Comoara» nu aleargă după bani": *ibid.*
pag. 384 „deosebit de temperamentală": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 174.
pag. 384 „Este foarte greu": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 201.
pag. 384 „calculele meschine și minuțioase": *ibid.*, p.. 196.
pag. 385 „toate activitățile sale viitoare": KV 2/861.
pag. 385 „un sentiment de neliniște": KV 2/860.
pag. 385 „deoarece i se părea": *ibid.*
pag. 385 „revoltătoare": KV 2/857.
pag. 385 „să rămână la Londra": *ibid.*
pag. 386 „puteau să trimită un agent": *ibid.*
pag. 386 „Voiam să te mai privesc": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 245.
pag. 386 „«Tricicleta» este considerat": KV 2/857.
pag. 386 „Ce perspective mai are Churchill": *ibid.*
pag. 386 „un individ agreabil": KV 2/856.
pag. 387 „extrem de îngrijorat": KV 2/857.
pag. 387 „era mult mai bine": *ibid.*
pag. 387 „avea să trimită": *ibid.*
pag. 387 „Aceste cercetări nu au nici o legătură": *ibid.*

pag. 387 „se afla, în sfârşit, în afara oricărui pericol": *ibid.*
pag. 387 „încerca să afle informaţii": KV 2/860.
pag. 388 „află tot ce se întâmplă": *ibid.*
pag. 388 „Pentru că nu se poate lucra": *ibid.*
pag. 388 „S-ar putea ca Brandes să facă un joc ascuns": KV 2/857.
pag. 388 „în Franţa pentru instructaj": KV 2/858.
pag. 388 „o cale de scăpare din această dilemă": *ibid.*
pag. 388 „Este la fel de posibil": *ibid.*
pag. 389 „gelos pentru că «Artistul»": KV 2/860.
pag. 389 „Nutrim impresia": KV 2/857.
pag. 389 „în cazul unor interogatorii normale": KV 2/858.
pag. 390 „şi-a imaginat mult prea devreme": KV 2/858.
pag. 390 „paravanul": *ibid.*
pag. 390 „trebuia considerată drept un ordin": KV 2/857.
pag. 390 „avea să fie privit": *ibid.*
pag. 390 „Pe data de 17, Johnny": *ibid.*
pag. 391 „a unei simple reduceri de personal": *ibid.*
pag. 391 „Secretarele": KV 2/858.
pag. 391 „La trei zile după încetarea ostilităţilor": KV 2/861.
pag. 391 „«Artistul» nu crede": KV 2/857.
pag. 391 „Este mânios": *ibid.*
pag. 392 „Mi se vor întinde şi alte capcane de acest fel": *ibid.*
pag. 392 „o încercare amplă de invazie": *ibid.*
pag. 392 „şansele de apărare a Norvegiei": *ibid.*
pag. 392 „decisivă": *ibid.*
pag. 392 „Rapoartele «Tricicletei»": *ibid.*
pag. 392 „«Artistul» este convins": *ibid.*
pag. 392 „Dar nu sunt mereu atent? ": necrologul lui Charles de Salis, *The Times*, 26 martie 2007.
pag. 393 „Johnny mi-a arătat o telegramă": KV 2/858.
pag. 393 „telegrama ascundea un tâlc secret": *ibid.*
pag. 393 „în timp ce «Artistul» îl considera": *ibid.*
pag. 393 „doar de aspecte pur financiare": KV 2/859.
pag. 394 „putea să pună piciorul în prag": KV 2/857.
pag. 394 „voia să-l dea în vileag": *ibid.*
pag. 394 „lucrurile erau mult prea complicate": *ibid.*
pag. 394 „Este evident că Brandes": *ibid.*
pag. 395 „Nu avem motive": *ibid.*
pag. 395 „trimiterea banilor nu mai suporta amânare": KV 2/858.
pag. 395 „a primit instrucţiuni imediate": *ibid.*
pag. 395 „«Artistul» consideră": *ibid.*
pag. 395 „Este ferm convins acum": *ibid.*

pag. 396 „Eşti la curent, probabil": KV 2/857.
pag. 396 „«Agentul Tricicleta» tocmai s-a întors": KV 4/83.
pag. 397 „i-a confirmat că totul era în regulă": KV 2/858.
pag. 397 „În opinia «Artistului»": *ibid.*
pag. 397 „Pentru încununarea eforturilor sale": *ibid.*
pag. 397 „O dovadă a faptului": *ibid.*
pag. 398 „Cunoscându-ţi mentalitatea": *ibid.*
pag. 399 „Sper să transmiţi": *ibid.*
pag. 399 „era într-o dispoziţie foarte bună": *ibid.*
pag. 399 „Punerea în aplicare a planului": KV 2/3568.
pag. 400 „cuvinte de laudă la adresa": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries. 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 26 aprilie 1944.
pag. 400 „Cred că realizează faptul": *ibid.*
pag. 400 „toţi cei prezenţi": *ibid.*
pag. 400 „Nimeni nu i-a dezvăluit": *ibid.*

CAPITOLUL 21: OPERAŢIUNEA „DORA"

pag. 402 „să-l ducă la Berlin cu forţa": KV 2/3568.
pag. 402 „Aveau să fie adormiţi": *ibid.*
pag. 402 „Amândoi au acceptat injecţiile": *ibid.*
pag. 402 „cerinţele vamale": *ibid.*
pag. 402 „doar câteva popasuri în aer liber": *ibid.*
pag. 402 „Misiunea a fost îndeplinită": *ibid.*
pag. 403 „Bagajul a ajuns": *ibid.*
pag. 403 „Multe mulţumiri": KV 2/410.
pag. 403 „a făcut valuri imense": KV 2/410.
pag. 403 „Jebsen trebuie împiedicat": *ibid.*
pag. 403 „de a se ocupa personal": KV 2/3568.
pag. 403 „Berlinul avea dovezi certe": KV 2/861.
pag. 403 „încerca să smulgă": *ibid.*
pag. 403 „treaba poliţiei": KV 2/3568.
pag. 404 „nu trebuiau să afle absolut nimic": *ibid.*
pag. 404 „Odată ce Jebsen avea să ajungă": *ibid.*
pag. 404 „să-şi asume întreaga răspundere": *ibid.*
pag. 404 „l-a însărcinat personal": KV 2/861.
pag. 404 „problema lui Schreiber": KV 2/3568.
pag. 405 „dominion britanic": KV 2/410.
pag. 405 „omul care putea să îndrepte lucrurile": *ibid.*
pag. 405 „să-l iniţieze pe Kuebart": *ibid.*
pag. 405 „cineva avea să plaseze": *ibid.*
pag. 405 „vor arăta cu degetul spre Abwehr": *ibid.*
pag. 405 „va pune capăt planurilor": *ibid.*

pag. 406 „Himmler şi Schellenberg au folosit cazul Vermehren": KV 2/860.
pag. 406 „unul dintre numeroşii antinazişti": KV 2/859.
pag. 406 „Dacă era nevinovat": KV 2/861.
pag. 407 „executarea Operaţiunii «Dora»": KV 2/3568.
pag. 407 „suficient de mari": *ibid.*
pag. 407 „«Artistul» a dispărut": KV 2/860.
pag. 407 „Totul s-a petrecut în mare secret": KV 2/858.
pag. 407 „a fost dus în Franţa": *ibid.*
pag. 408 „în cazul violenţei fizice": KV 2/857.
pag. 408 „Ne-au parvenit mai multe mesaje": KV 2/858.
pag. 408 „Necazurile actuale ale «Artistului»": *ibid.*
pag. 409 „singurul agent de valoare": KV 2/857.
pag. 409 „Toate părţile implicate": KV 2/858.
pag. 409 „Următoarele câteva zile": *ibid.*
pag. 410 „Planul de acoperire a fost conceput": *ibid.*
pag. 410 „ar fi privat, în acelaşi timp": *ibid.*
pag. 412 „dacă şi numai dacă": *ibid.*
pag. 412 „Încrederea acordată «Artistului»": *ibid.*
pag. 412 „exact în noaptea": *ibid.*
pag. 412 „fără ca MSS-ul să ne anunţe": *ibid.*
pag. 412 „Închiderea cazului «Tricicleta»": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 10 mai 1944.
pag. 412 „să deducă din corespondenţa precedentă": KV 2/858.
pag. 413 „un studiu îndelungat şi istovitor": *ibid.*
pag. 413 „Îmi menţin părerea": *ibid.*
pag. 413 „În mâinile anchetatorilor Gestapoului": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 111.
pag. 414 „De ce *m*-aţi tras pe sfoară?": KV 2/859.
pag. 414 „nutrea un respect profund pentru cât de adânc penetrase 23 700 serviciile": *ibid.*
pag. 414 „ar fi fost mult mai atent": *ibid.*
pag. 414 „exemplu flagrant şi tragic": *ibid.*
pag. 414 „Dacă nu aveţi încredere în mine": *ibid.*
pag. 414 „Nimeni nu este mai preocupat ca mine": *ibid.*
pag. 416 „Anthony Blunt mi-a spus": Guy Liddell, *Diaries*, 10 mai 1944.
pag. 416 „a fost dus în Germania prin mijloace coercitive sau prin înşelătorie": KV 2/858.
pag. 416 „Jebsen era un izvor de informaţii": KV 2/859.
pag. 416 „Cazul «Tricicletei» a luat o turnură nefericită": KV 4/83.
pag. 417 „panică efectivă": Sefton Delmer, *The Counterfeit Spy*, Londra, 1973, p. 160.
pag. 417 „va pecetlui, fără îndoială": Guy Liddell, *Diaries*, 10 mai 1944.

pag. 418 „Acest lucru ne oferă ocazia": *ibid.*, 18 mai 1944.
pag. 418 „din cauza anchetelor desfășurate": *ibid.*
pag. 418 „După Ziua Z": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Millitary Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 565.
pag. 419 „Sub presiunea interogatoriilor violente": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 159.
pag. 419 „Nu știm cât de repede": KV 2/858.

CAPITOLUL 22: OASPETELE GESTAPOULUI

pag. 420 „erudit, ingenios și cumpătat": David Kahn, *Hitler's Spies: German Military Intelligence in World War II*, New York, 1978, p. 424.
pag. 421 „o fire veselă, relaxată și fericită": *ibid.* Vezi și Anthony Cave Brown, *Bodyguard of Lies*, vol. 1, Londra, 1976, p. 497.
pag. 421 „Opiniile susținute de Hitler": *ibid.*, p. 496.
pag. 425 „Sunt în Newmarket pentru cursele de cai": KV 2/3639.
pag. 425 „îngreunarea poverii": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 159.
pag. 425 „să ascundă realitatea": Nigel West și Juan Pujol García, *Operation Garbo* (Londra, 2011), p. 151.
pag. 425 „M-am cazat într-o locuință elegantă": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 121.
pag. 426 „prin constrângere": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 15 mai 1944.
pag. 427 „să raporteze primirea": KV 2/859.
pag. 427 „Dora poate să primească toată suma în bani francezi": *ibid.*
pag. 428 „nu aveau încă dovezi concludente": *ibid.*
pag. 428 „«Artistul» a fost dus în Germania": *ibid.*
pag. 429 „Dacă am reușit să-l atragem pe Brandes": *ibid.*
pag. 429 „Nu sunt de acord": *ibid.*
pag. 429 „Nutresc un puternic sentiment": KV 2/860.
pag. 430 „veneau în Clock House": KV 2/858.
pag. 430 „să nu mai atragă atenția": *ibid.*
pag. 430 „manifesta un interes patern": KV 2/859.
pag. 430 „Nu era momentul potrivit": *ibid.*
pag. 430 „Vreau să vă transmit aprecierea": KV 2/860.
pag. 430 „să-i trimită prin radio un raport scris": KV 2/859.
pag. 430 „Nu mi se pare neverosimil": *ibid.*
pag. 431 „Nu există încă niciun indiciu": *ibid.*
pag. 431 „aranja desfășurarea interogatoriilor": KV 2/860.
pag. 431 „să-l pună pe prizonier la dispoziția": KV 2/858.
pag. 431 „de vreme ce Jebsen era militar": KV 2/860.
pag. 431 „a făcut tot ce i-a stat în putință": *ibid.*

pag. 431 „un ultimatum": KV 2/861.
pag. 432 „Ar trebui să-i azvârlim": Christopher Hudson, „Architects of Genocide", *Daily Mail*, 19 ianuarie 2002.
pag. 432 „crease deja resentimente": KV 2/860.
pag. 432 „dezvăluise Abwehrului": KV 2/861.
pag. 432 „se implicase în operaţiuni ample": KV 2/859.
pag. 432 „începuseră să aibă probleme": *ibid.*
pag. 433 „Îi încredinţau sume mari": *ibid.*
pag. 433 „Anumite oficialităţi din SS": *ibid.*
pag. 433 „îşi însuşise în mod necorespunzător banii SD-ului": *ibid.*
pag. 433 „a fost acuzat de spionaj pentru Marea Britanie": KV 2/860.
pag. 433 „Datorită conexiunilor sale extraordinare": *ibid.*
pag. 434 „comuniştilor, marxiştilor": Rebecca Wittman, *Beyond Justice: The Auschwitz Trial* (Harvard, 2005), p. 120.
pag. 435 „într-o stare cumplită de nervozitate": KV 2/860.
pag. 435 „l-a zărit o dată": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 261.
pag. 435 „victimele lagărelor de concentrare": *ibid.*
pag. 435 „Pierduse toată carnea şi masa musculară": *ibid.*
pag. 435 „Violenţa este tabu": https://www.mi5.gov.uk/output/bad-nenndorf.html

CAPITOLUL 23: DINTELE DUREROS AL LUI „BRONX"

pag. 437 „nu avem încă niciun indiciu": KV 4/83.
pag. 437 „a transmis al 1000-lea mesaj": *ibid.*
pag. 438 „nemţii îşi vor aminti": KV 2/72.
pag. 438 „unui bătrân, nu prea inteligent": *ibid.*
pag. 438 „Domnule colonel, vă rog să mă iertaţi": *ibid.*
pag. 438 „funcţiona perfect": KV 2/464.
pag. 439 „Mesajele «Comorii»": KV 4/83.
pag. 439 „au reuşit, într-un moment critic": *ibid.*
pag. 439 „Întotdeauna plâng la filme": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 207.
pag. 439 „Mary plânge la filme!": *ibid.*
pag. 440 „– N-am vrut să te previn": *ibid.*, p. 205.
pag. 440 „– Se apropie ziua debarcării"... „– Îţi dai seama": *ibid.*
pag. 441 „Sergeyev a declarat": KV 2/466.
pag. 442 „În pofida mărturisirii făcute, Sergeyev": *ibid.*
pag. 442 „Nu vedem niciun motiv anume": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 28 mai 1944.

pag. 443 „«Comoara» se află în poziția": KV 2/466.
pag. 443 „*Envoyez vite*": KV 2/2098.
pag. 444 „După o petrecere cu cocktailuri": *ibid.*
pag. 445 „purtând uniformă militară": *ibid.*
pag. 445 „– Salut, Monty": KV 2/3123.
pag. 445 „– Salut, Rusty": *ibid.*
pag. 446 „Îi era cu neputință să-și ascundă": *ibid.*
pag. 446 „a mărturisit, cu o stânjeneală bine simulată": *ibid.*
pag. 446 „și-a jucat rolul cu profesionalism": *ibid.*
pag. 446 „Chiar *ești* Monty cu adevărat": *ibid.*
pag. 446 „Excelența Sa l-a condus": *ibid.*
pag. 446 „Materialul a ajuns la Berlin": *ibid.*
pag. 446 „Guvernatorul mi-a făcut cunoștință cu el": *ibid.*
pag. 446 „extrem de satisfăcut": *ibid.*
pag. 446 „Generalul Montgomery": *ibid.*
pag. 447 „ar putea indica desfășurarea": *ibid.*
pag. 447 „puțin cam prea devreme": Liddell, *Diaries*, 28 mai 1944.
pag. 447 „a mers ca pe roate": KV 2/3123.
pag. 447 „Trăia sub imperiul unei încordări cumplite": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 562.
pag. 448 „Îi era cumplit de greu": *ibid.*
pag. 448 „mai nazist ca naziștii": Reinhard R. Doerries, Gerhart L. Weinberg, *Hitler's Intelligence Chief: Walter Schellenberg*, New York, 2009, p. 99.
pag. 450 „atacurile laterale ale garnizoanelor": Charles Fenyvesi, „Japan's Unwitting D-Day Spy", *Washington Post*, 26 mai 1998.
pag. 450 „Principala noastră sursă de informații": *ibid.*
pag. 450 „Casa asta este a mea": Ignatius Phayre, „Hitler's Mountain Home", *Home & Gardens*, noiembrie 1938.
pag. 451 „presărat cu o expoziție ciudată": *ibid.*
pag. 451 „Nu ne putem lăsa dominați": *Trial of German Major War Criminals*, vol. 3, p.387.
pag. 451 „– Ce sentimente nutriți"... „– Judecând lucrurile": Holt, *The Deceivers*, p. 566.
pag. 452 „Ne oferea prima certitudine": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 194.

CAPITOLUL 24: AVERTISMENTUL LUI „GARBO"

pag. 454 „Îți era cu neputință": Roderick Bailey, *Forgotten Voices of D-Day*, Londra, 2010, p. 38.
pag. 454 „Strângeți rândurile în jurul meu, soldați!": *ibid.*, p. 48.

pag. 455 „sentimente ireale": *ibid.*, p. 66.
pag. 455 „Viața se desfășura absolut normal": *ibid.*
pag. 455 „marea cruciadă": http://www.eisenhowermemorial.org/legacyreport/military-legacy.htm
pag. 455 „nu vor obține un cap de pod satisfăcător": *ibid.*
pag. 455 „Trupele de infanterie": *ibid.*
pag. 456 „Îți dai seama": Tony Hall, Bernard C. Nalty, *D-Day: The Strategy, The Men, The Equipment*, Londra, 2002, p. 8.
pag. 456 „întrețesea ițele urzelii": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 176.
pag. 456 „întreaga ierarhie a armatei": *ibid.*
pag. 456 „impresia că se pregătea": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 550.
pag. 457 „destinate unui atac": Hesketh, *Fortitude*, p. 190.
pag. 457 „acest Plan de Luptă imaginar": *ibid.*
pag. 457 „reporter militar autodidact": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 189.
pag. 457 „Sunt ferm convins": *ibid.*, p. 188.
pag. 458 „indică posibilitatea": *ibid.*
pag. 458 „Concentrările trupelor inamice": *ibid.*
pag. 458 „Alte grupări de trupe": *ibid.*
pag. 458 „Conform unui mesaj": Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, p. 188.
pag. 458 „cu stăruință dușmanului informații înșelătoare de o valoare inestimabilă": Hesketh, *Fortitude*, p. 187.
pag. 459 „Până în ziua invaziei": *ibid.*
pag. 459 „Într-un mesaj lung": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West (Londra, 2005), 5 iunie 1944.
pag. 462 „Mi-a spus": Juan Pujol și Nigel West, *Operation Garbo*, Londra, 2011, p. 154.
pag. 462 „Să trecem la treabă, sergent!": Sefton Delmer, *The Counterfeit Spy*, Londra, 1973, p. 176.
pag. 462 „Nu înțeleg": *ibid.*, p. 177.
pag. 462 „Problema e": *ibid.*
pag. 463 „Am văzut sosind un camion": Bailey, *Forgotten Voices of D-Day*, p. 192.
pag. 464 „improbabilă": David Kahn, *Hitler's Spies: German Military Intelligence in World War II*, New York, 1978, p. 512.
pag. 464 „Că invazia este": Holt, *The Deceivers*, p. 579.
pag. 465 „Nu e cazul să faci mare tevatură": *ibid.*
pag. 465 „Sunt un vulpoi mult prea bătrân": Kahn, *Hitler's Spies*, p. 513.

pag. 467 „de un zid de foc inuman ": Bailey, *Forgotten Voices of D-Day*, p. 269.
pag. 467 „Deşi numele ar putea": KV 4/10.
pag. 467 „Armata invaziei": Montague Taylor, „Carrier Pigeons Ready", *Belfast Telegraph*, 6 iunie 1944.
pag. 468 „Ne aflăm doar la 30 de kilometri": *ibid.*

CAPITOLUL 25: A DOUA RUNDĂ

pag. 471 „Încercaţi să ţineţi la distanţă": Thaddeus Holt, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004, p. 579.
pag. 471 „Din păcate, pentru că n-am reuşit": Roger Hesketh, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999, p. 148.
pag. 471 „Sunt complet uluită de vestea invaziei": KV 2/3639.
pag. 472 „Acest lucru mă determină": Nigel West şi Juan Pujol Garcia, *Operation Garbo* (Londra, 2011), p. 161.
pag. 472 „Vreau să subliniez": *ibid.*, p. 162.
pag. 473 „primul dintr-o serie de debarcări": Christopher Andrew, *The Defence of the Realm: The Authorised History of MI5*, Londra, 2009, p. 305.
pag. 473 „să traverseze în orice moment Canalul Mânecii": Hesketh, *Fortitude*, p. 199.
pag. 473 „Ameninţarea unui atac în Pas de Calais": KV 2/72.
pag. 474 „Este evident": Hesketh, *Fortitude*, p. 199.
pag. 474 „într-un stadiu avansat de pregătire": *ibid.*
pag. 474 „Nu-mi place": Tomás Harris, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, Londra, 2004, p. 188.
pag. 474 „După o consultare personală": West şi Pujol, *Operation Garbo*, p. 166.
pag. 475 „în jur de cincizeci de divizii": *ibid.*
pag. 475 „Sper că veţi transmite": *ibid.*
pag. 476 „Raportul este credibil": *ibid.*, p. 167.
pag. 476 „Doar o parte din forţele aliate": KV 2/3639.
pag. 477 „Din cauza condiţiilor meteorologice proaste, susţine lordul Stanley of Alderney": *ibid.*
pag. 477 „Fructele s-au stricat din cauza gerului": *ibid.*
pag. 477 „salvaseră, în luna iunie, pielea": KV 2/72.
pag. 478 „– Trebuie să-ţi spun nişte lucruri deosebit de neplăcute"... „– N-am spus că te-am crede": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, pp. 209-211.
pag. 479 „marea scenă din Actul III": *ibid.*, p. 209.
pag. 480 „– De ce ai făcut asta? ": *ibid.*, p. 212.

pag. 480 „– Refuz să mă las înfrântă": *ibid.*
pag. 480 „O faci doar din mândrie, puișor": *ibid.*, p. 213.
pag. 480 „Mi-am distrus munca": *ibid.*, p. 212.
pag. 480 „îi va invita pe nemți"... „propuneri atât de îmbietoare": KV 2/72.
pag. 483 „ce-au dedus din toată povestea asta": KV 2/3123.
pag. 483 „calibru mic": Holt, *The Deceivers*, p. 561.
pag. 484 „atac diversionist": *ibid.*
pag. 484 „În momentul declanșării invaziei": J. C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945* (Londra, 1972), p.167.
pag. 484 „Deplasarea unei divizii": KV 2/72.
pag. 484 „neputincioase lângă Bordeaux": din raportul întocmit de Elvira Chaudoir, colecția lui Robert Astor.
pag. 484 „Suntem pregătiți": KV 4/247.
pag. 485 „de a imobiliza o parte": Joshua Levine, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011, p. 224.
pag. 486 „o altă debarcare avea să survină": Holt, *The Deceivers*, p. 582.
pag. 486 „era convins în proporție de 99 la sută": Levine, *Operation Fortitude*, p. 285.
pag. 486 „a constituit motivul": *ibid.*
pag. 487 „douăzeci și trei de divizii": Thaddeus Holt, *The Deceivers*, p. 581.
pag. 487 „Harta era aproape identică": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 30 iunie 1944.
pag. 487 „Grupul de armată al lui Patton": Holt, *The Deceivers*, p. 582.
pag. 487 „forțele lui Patton să debarce": *ibid.*
pag. 487 „nutrea o încredere": KV 4/247.
pag. 487 „nu reușea să-și șteargă din minte": *ibid.*
pag. 488 „nu i s-a încredințat încă rolul decisiv": Holt, *The Deceivers*, p. 589.
pag. 488 „O altă debarcare de amploare": *ibid.*
pag. 488 „Toți soldații care ajungeau atunci": Terry Crowdy, *Deceiving Hitler: Double Cross and Deception in World War II*, Londra, 2008, p. 272.
pag. 488 „imobilizarea trupelor germane în Pas de Calais a fost o greșeală decisivă": Holt, *The Deceivers*, p. 589.
pag. 488 „Toată povestea asta cu armata lui Patton": Levine, *Operation Fortitude*, p. 295.
pag. 489 „Rolul diviziilor": *ibid.*
pag. 489 „Știam că aveți": KV 4/247.
pag. 489 „o gafă fără precedent": Crowdy, *Deceiving Hitler*, p. 272.
pag. 490 „să fi înclinat balanța": Andrew, *Defence of the Realm*, p. 309.
pag. 490 „Nu pot să nu subliniez": *ibid.*
pag. 490 „Măsurile de diversiune": *ibid.*
pag. 490 „Din toate indiciile care ne-au parvenit": KV 4/83.

pag. 490 „Stăteam pe marginea prăpastiei": Masterman, *The Double Cross System*, p.148.
pag. 491 „cea mai mare competiție a secolului": Norman Holmes Pearson, introducere la volumul lui Masterman, *The Double Cross System*.
pag. 491 „cea mai reușită diversiune strategică": Holt, *The Deceivers*, p. 590.
pag. 491 „una dintre cele mai inventive": Kim Philby, My Silent War (Londra, 1968), p.17.
pag. 492 „Am marea fericire": West și Pujol, Operation Garbo, p. 183.
pag. 492 „Copleșit de emoții cum sunt în acest moment": *ibid.*, p, 184.

URMĂRI

pag. 494 „studiate nu doar de secțiile operative": KV 2/72.
pag. 494 „Trebuie să atingem, în prezent": *ibid.*
pag. 494 „a lucrat vreme îndelungată": *ibid.*
pag. 495 „Nimeni de aici nu mai crede": *ibid.*
pag. 495 „Îți mulțumesc încă o dată": *ibid.*
pag. 495 „ca să recruteze și să organizeze": *ibid.*
pag. 496 „Pe *Nationale* 3": *ibid.*
pag. 497 „un guvern polonez": *ibid.*
pag. 497 „un aer de detașare": Lily Mathilde Carré, *I Was The Cat* (Londra, 1960), p. 10.
pag. 498 „Îmi doream cu disperare"; *ibid.*, p. 132.
pag. 498 „coșmarurile cu pisici": *ibid.*, p. 202.
pag. 498 „unei colaborări literare nevinovate": *ibid.*, p. 219.
pag. 498 „unui ideal nobil și patriotic": *ibid.*, p. 175.
pag. 498 „Nu știu ce-aș fi făcut în locul ei": Roman Garby-Czerniawski, *The Big Network*. Londra, 1961, p. 246.
pag. 499 „– Bine, ai câștigat": Lily Sergueiev, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968, p. 214.
pag. 499 „– Asta e tot?": *ibid.*
pag. 499 „Voi putea acum": *ibid.*, p. 223.
pag. 500 „Bucuria mea e nemărginită": KV 2/465.
pag. 500 „Mi-am pierdut statutul solitar": *ibid.*
pag. 500 „S-ar putea să-ți regăsești": *ibid.*
pag. 500 „Nu cred că ne putem înțelege": *ibid.*
pag. 500 „Va fi mereu o sursă": *ibid.*
pag. 501 „granițe inimaginabile": Sergueiev, *Secret Service Rendered*, p. 7.
pag. 501 „Personalitatea, caracterul și curajul tău": Nigel West și Juan Pujol García, *Operation Garbo*, Londra, 2011, p. 200.
pag. 502 „Lupta cea nobilă": *ibid.*, p. 207.
pag. 502 „Nu mai au nicio speranță": *ibid.*, p. 204.

pag. 502 „Faptele și sacrificiile": *ibid.*, p. 206.
pag. 502 „Sunt convins": *ibid.*
pag. 502 „vânzându-l": Emily Wilson, „The War in the Dark: The Security Service and the Anwehr 1940-1944", teză de doctorat, Cambridge, 2001, p. 227.
pag. 503 „Nimeni nu-mi cunoștea trecutul": West și Pujol, *Operation Garbo*, p. 216.
pag. 503 „Mândria și satisfacția mea": *ibid.*, p. 217.
pag. 503 „Dintre toate cazurile B1A, «Bronx»": KV 2/2098.
pag. 503 „Vor prelua inițiativa": *ibid.*
pag. 504 „Este evident": *ibid.*
pag. 504 „Ai făcut o treabă bună": *ibid.*
pag. 504 „să afle cât mai multe informații": *ibid.*
pag. 504 „Cred că o să facă treabă bună": *ibid.*
pag. 505 „dacă avea să i se întâmple ceva": *ibid.*
pag. 505 „veselă și încrezătoare": *ibid.*
pag. 505 „Sunt absolut furibundă": *ibid.*
pag. 505 „paraşutarea trupelor": *ibid.*
pag. 505 „Este greu de crezut": J.C. Masterman, *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972, p. 167.
pag. 506 „așteaptă cu nerăbdare": KV 2/2098.
pag. 506 „să submineze voința nemților": *ibid.*
pag. 506 „Trupele de gherilă": *ibid.*
pag. 506 „Nu trebuie să trecem cu vederea posibilitățile ei pe termen lung": *ibid.*
pag. 506 „Au schimbat, cu cordialitate, cuvinte de apreciere": *ibid.*
pag. 506 „în semn de apreciere și recunoștință": Stella Rimington către Hugh Astor, 6 noiembrie 1995, colecția lui Robert Astor.
pag. 507 „Aventura aceea a reprezentat": Niget West, „High Society Spy", *Mail on Sunday*, 7 mai 1995.
pag. 507 „Încep să mă satur": KV 2/861.
pag. 507 „o franțuzoaică tânără și frumoasă": *ibid.*
pag. 507 „intra, se pare": *ibid.*
pag. 507„Voi încerca să fac": *ibid.*
pag. 508 „în înșelarea dușmanului": *ibid.*
pag. 508 „Încercăm să ajungem la o înțelegere": *ibid.*
pag. 508 „Activitățile sale s-au desfășurat": *ibid.*
pag. 510 „două piese ideale care se mulau perfect": Biografia lui Mary Sherer de Prue Evill, 18 iulie 2011.
pag. 510 „Mary alerga foarte repede": *ibid.*
pag. 511 „Leoaicele": *ibid.*
pag. 511 „pe care Mary îi iubea nebunește": *ibid.*

pag. 511 „ca să-i scoatem în evidență performanța": KV 4/10.
pag. 511 „Nu există nici o îndoială": Emily Wilson, „The War in the Dark": p. 228.
pag. 511 „Se vor dovedi un izvor nesecat": *ibid.*
pag. 512 „whisky și muncă asiduă": Anthony Blunt: Confessions of a spy who passed secrets to Russia during the war", *Daily Telegraph*, 28 mai 2010.
pag. 512 „a fost cea mai mare greșeală": *ibid.*
pag. 512 „Am avut deosebita plăcere": Chapman Pincher, *Too Secret Too Long*, Londra, 1984, p. 351.
pag. 512 „un respectat membru al juriului": necrologul lui Wulf Schmidt, *Daily Mail*, 28 octombrie 1992.
pag. 513 „ușor evaziv și onctuos": KV 2/278.
pag. 513 „mândru și mulțumit": *ibid.*
pag. 513 „Habar nu are": Guy Liddell, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, ed. Nigel West, Londra, 2005, 22 octombrie 1944.
pag. 514 „ o minte pătrunzătoare și implacabilă": KV 2/278.
pag. 514 „arestarea mai multor naziști": KV 2/410.
pag. 514 „s-a împotrivit": *ibid.*
pag. 514 „un păienjeniș de minciuni": *ibid.*
pag. 515 „o clică de ofițeri": *ibid.*
pag. 515 „cazul era deja pierdut": *ibid.*
pag. 515 „Apărați Berlinul": „US may have used Gestapo chief as cold war warrior", *Sunday Times*, 8 aprilie 2001.
pag. 516 „doar un sărman negustor pe jumătate evreu": KV 2/3295.
pag. 516 „proces pur de mușamalizare": *ibid.*
pag. 516„o gravă încălcare a justiției": *ibid.*
pag. 516 „Brandes a fost implicat": *ibid.*
pag. 517 „părul îi căzuse": Dusko Popov, *Spy/Counterspy*, New York, 1974, p. 261.
pag. 517 „până când i-a atras atenția": KV 2/861.
pag. 517 „a fost răpit": *ibid.*
pag. 518 „pe care lupii i-ar fi adulmecat": Saki, *The Unbearable Bassington* (volum publicat pentru prima oară în 1912), Londra, 2008, p. 108.
pag. 519 „JOHNNY JEBSEN PRIZONIER LA FRIȚ": corespondența comandantului de corvetă Cumberlege, cod 92, dosar 10046 FO 371/48935.
pag. 519 „Nu înțeleg nimic": *ibid.*
pag. 520 „dorința mea personală": KV 2/860.
pag. 520 „Consider că este de datoria": KV 2/861.
pag. 521 „Vechiul meu prieten, Johnny Jebsen": KV 2/860.
pag. 521 „promisiunea pe care i-am făcut-o": *ibid.*
pag. 521 „Va putea astfel": KV 2/861.

pag. 521 „Nu avem nici o obligaţie, financiară sau morală": KV 2/862.
pag. 522 „Nimeni nu deţinea": KV 2/859.
pag. 522 „nu obţinuseră": *ibid.*
pag. 522 „care ştia, fără îndoială": KV 2/860.
pag. 522 „Dacă ai norocul să-l găseşti": *ibid.*
pag. 522 „să ştie totul despre Jebsen": *ibid.*
pag. 522 „De unde ar fi putut să afle NKVD-ul": *ibid.*
pag. 523 „Nu ştim dacă": *ibid.*
pag. 523 „ce i s-a întâmplat": KV 2/861.
pag. 523 „locul unde erau trimişi, de obicei": *ibid.*
pag. 523 „a fost împuşcat în timp ce încerca să evadeze": Popov, *Spy/Counterspy*, p. 263.
pag. 523 „Refuză să creadă": KV 2/861.
pag. 523 „ultima persoană": *ibid.*
pag. 523 „la fel de stăruitoare": *ibid.*
pag. 523 „Jebsen a fost eliberat": Sefton Delmer, *The Counterfeit Spy* (Londra, 1973), p.162.
pag. 523 „Johnny Jebsen a plecat": KV 2/860.
pag. 523 „Jebsen n-a fost ucis": *ibid.*
pag. 524 „şi-a păstrat credinţa": Delmer, *The Counterfeit Spy*. p. 164.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

ARHIVE

Arhiva de ziare a Bibliotecii Britanice, Colindale

Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg

Centrul de Arhive Churchill, Churchill College, Cambridge

Arhivele IWM, Muzeul Imperial al Războiului, Londra

Arhivele Naționale, Kew

Arhivele Naționale, Washington DC

SURSE PUBLICATE

Andrew, Christopher, *Secret Service: The Making of the British Intelligence Community*, Londra, 1985.

Andrew, Christopher, *The Defence of the Realm: The Authorised History of MI5*, Londra, 2009.

Bailey, Roderick, *Forgotten Voices of D-Day*, Londra, 2010.

Barbier, Mary Kathryn, *D-Day Deception: Operation Fortitude and the Normandy Invasion*, Mechanicsburg, PA, 2009.

Barreiros, José António, *Nathalie Sergueiew: Uma Agente Dupla em Lisboa*, Lisabona, 2006.

Beesley, Patrick, *Very Special Admiral: The Life of Admiral J. H. Godfrey*, Londra, 1980.

Beevor, Anthony, *D-Day: The Battle for Normandy*, Londra, 2009.

Bennett, Gill, *Churchill's Man of Mystery: Desmond Morton and the World of Intelligence*, Londra, 2007.

Bennett, Ralph, *Behind the Battle: Intelligence in the War with Germany 1939-1945*, Londra, 1999.

Bennett, Ralph, *Ultra and Mediterranean Strategy 1941-1945*, Londra, 1989.

Benton, Kenneth, „The ISOS Years: Madrid 1941-1943", *Journal of Contemporary History*, vol. 30, nr. 3, iulie 1995.

Bower, Tom, *The Perfect English Spy: Sir Dick White and the Secret War, 1935-1990*, Londra, 1995.

Bristow, Desmond şi Bill Bristow, *A Game of Moles: The Deceptions of an MI6 Officer*, Londra, 1993.

Carré, Lily Mathilde, *I Was The Cat*, Londra, 1960.

Carter, Miranda, *Anthony Blunt: His Lives*, Londra, 2001.

Cave Brown, Anthony, *Bodyguard of Lies*, vol. 1, Londra, 1975.

Crowdy, Terry, *Deceiving Hitler: Double Cross and Deception in World War II*, Londra, 2008.

Curry, John, *The Security Service 1908-1945: The Official History*, Londra, 1999.

Delmer, Sefton, *The Counterfeit Spy*, Londra, 1973.

Elliott, Geoffrey, *Gentleman Spymaster*, Londra, 2011.

Farago, Laslas, *The Game of the Foxes: The Untold Story of German Espionage in the US and Great Britain During World War Two*, New York şi Londra, 1972.

Fest, Joachim, *Plotting Hitler's Death: The German Resistance to Hitler 1933-1945*, Londra, 1996.

Foot, M.R.D., *SOE: The Special Operations Executive 1940-1946*, Londra, 1999.

Garby-Czerniawski, Roman, *The Big Network*, Londra, 1961.

Gilbert, Martin, *Winston S. Churchill, vol. 6: Finest Hour, 1939-1941*, Londra, 1983.

Harris, Tomás, *Garbo: The Spy Who Saved D-Day*, introducere de Mark Seaman, Londra, 2004.

Hastings, Max, *Finest Years: Churchill as Warlord 1940-1945* , Londra, 2009.

Hastings, Max, *Overlord: D-Day and the Battle for Normandy, 1944*, Londra, 1984.

Hennessy, Thomas, şi Claire Thomas: *Spooks: The Unofficial History of MI5*, Stroud, 2010.

Hesketh, Roger, *Fortitude: The D-Day Deception Campaign*, Londra, 1999.

Hinsley, F.H., *British Intelligence in the Second World War: Its Influence on Strategy and Operations*, vol. 1, Londra, 1979.

Hinsley, F.H., şi C.A.G. Simkins, *British Intelligence in the Second World War: Security and Counter-Intelligence*, vol. 4, Londra, 1990.

Holmes, Richard, *Churchill's Bunker: The Secret Headquarters at the Heart of Britain's Victory*, Londra, 2009.

Holt, Thaddeus, *The Deceivers: Allied Military Deception in the Second World War*, Londra, 2004.

Howard, Michael, *British Intelligence in the Second World War, vol. 5: Strategic Deception*, Londra, 1990.

Howard, Michael, *Grand Strategy*, Londra, 1972.

Jeffery, Keith, *MI5: The History of the Secret Intelligence Service 1909-1949*, Londra, 2010.

Johnson, David Alan, *Betrayal: The True Story of J. Edgar Hoover and the Nazi Saboteurs Captured During WWII*, New York, 2007.

Johnson, David Alan, *Righteous Deception: German Officers against Hitler*, Westport, Connecticut, 2001.

Kahn, David, *Hitler's Spies: German Military Intelligence in World War II*, New York, 1978.

Knightley, Philip, *The Second Oldest Profession*, Londra, 1986.

Levine, Joshua, *Operation Fortitude: The Story of the Spy Operation that Saved D-Day*, Londra, 2011.

Liddell, Guy, *The Guy Liddell Diaries, 1939-1945*, vol. 1 şi 2, ed. Nigel West, Londra, 2005.

McLachlan, Donald, *Room 39: Naval Intelligence in Action 1939-1945*, Londra, 1968.

Masterman, J.C., *On the Chariot Wheel: An Autobiography*, Oxford, 1975.

Masterman, J.C., *The Double Cross System in the War 1939-1945*, Londra, 1972.

Miller, Russell, *Codename Tricycle: The True Story of the Second World War's Most Extraordinary Double Agent*, Londra, 2005.

Moen, Jan, *John Moe: Double Agent*, Londra, 1986.

Montagu, Ewen, *Beyond Top Secret Ultra*, Londra, 1977.

Mure, David, *Practice to Deceive*, Londra, 1997.

Paine, Lauran, *The Abwehr: German Military Intelligence in World War II*, Londra, 1984.

Philby, Kim, *My Silent War: The Autobiography of a Spy*, Londra, 1968.

Popov, Duşko, *Spy/Counterspy*, New York, 1974.

Rankin, Nicholas, *Churchill's Wizards: The British Genius for Deception 1914-1945*, Londra, 2008.

Reile, Oscar, *Geheime West Front*, München, 1962.

Rose, Kenneth, *Elusive Rothschild: The Life of Victor, Third Baron*, Londra, 2003.

Sebag-Montefiore, Hugh, *Enigma: The Battle for the Code*, Londra, 2000.

Sergueiev, Lily, *Secret Service Rendered: An Agent in the Espionage Duel Preceding the Invasion of France*, Londra, 1968.

Smith, Michael, *Foley: The Spy Who Saved 10,000 Jews*, Londra, 1999.

Stafford, David, *Churchill and the Secret Service*, Londra, 1997.

Stafford, David, *Roosevelt and Churchill: Men of Secrets*, Londra, 1999.

Stafford, David, *Ten Days to D-Days*, Londra, 2004.

Stephens, Robin, „Ochi de Tinichea", *Camp 020: MI5 and the Nazi Spies*, introducere de Oliver Hoare, Londra, 2000.

Waller, John H., *The Unseen War in Europe: Espionage and Conspiracy in the Second World War*, New York și Londra, 1996.

West, Nigel, *At Her Majesty's Secret Service: The Chiefs of Britain's Intelligence Agency, MI6*, Londra, 2006.

West, Nigel, *Mask: MI5's Penetration of the Communist Party of Great Britain*, Londra, 2005.

West, Nigel, *MI5: British Security Service Operations 1909-1945*, Londra, 1981.

West, Nigel, *Venona: The Greatest Secret of the Cold War*, Londra, 1999.

West, Nigel, și Oleg Tsarev, *Triplex: Secrets from the Cambridge Five*, Yale, 2009.

West, Nigel, și Juan Pujol Garcia, *Operation Garbo*, Londra, 2011.

Wilson, Emily Jane, „The War in the Dark: The Security Service and the Abwehr 1940-1944", teză de doctorat, Cambridge, 2003.

Winterbotham, F.W., *The Ultra Secret*, Londra, 1974.

MULŢUMIRI

Îmi exprim, încă o dată, recunoştinţa faţă de toţi cei care m-au ajutat să scriu această carte, oferindu-mi cu generozitate îndrumare, ospitalitate, ironie fină şi camaraderie, presărate toate cu delicatese culinare, cât şi acces la documente, fotografii, interviuri înregistrate şi memorii. Sunt recunoscător, în mod deosebit, familiilor agenţilor şi ofiţerilor de caz, germani şi britanici, care mi-au oferit materiale extrem de valoroase: Fiona Agassiz, Robert Astor, Marcus Cumberlege, Gerry Czerniawski, Prue Evill, Jeremy Harmer, răposata Peggy Harmer, Anita Harris, Caroline Holbrook, Alfred Lange, Karl Ludwig Lange, David McEvoy, Belinda McEvoy, Marco Popov, Misha Popov şi Alastair Robertson. Am beneficiat de experienţa vastă a unor istorici şi scriitori de prestigiu, printre care Christopher Andrew, Michael Foot, Peter Martland, Russell Miller, Nigel West şi Paul Winter. Le mulţumesc, de asemenea, lui Jo Carlill, pentru fotografiile oferite după o îndelungată muncă de căutare, lui Ben Blackmore pentru orele lungi de cercetare la Kew, lui Mary Teviot pentru documentarea genealogică, lui Manuel Aicher pentru munca de cercetare de-

pusă în Germania, lui José António Barreiros din Lisabona şi Begoñiei Pérez pentru traducerile din portugheză. Sunt recunoscător, de asemenea, pentru sfaturile, ajutorul şi încurajările oferite de Hugh Alexander, David A. Barrett, Paul Bellsham, Roger Boyes, Martin Davidson, Sally George, Phil Reed, Stephen Walker, Matthew Whiteman şi de toţi prietenii şi colegii mei de la *The Times*. Le sunt îndatorat, în mod deosebit, lui Terry Charman, Robert Hands şi Mark Seaman pentru că mi-au citit manuscrisul, cizelându-l şi eliminând anumite greşeli grave. Îmi asum răspunderea deplină pentru erorile care s-au mai strecurat. Vreau să le mulţumesc, de asemenea, pentru ajutorul lor, şi celor care preferă să-şi păstreze anonimatul.

Am avut plăcerea şi privilegiul de a-mi publica lucrarea la Bloomsbury; vreau să le mulţumesc Annei Simpson şi lui Katie Johnson pentru eficienţa şi răbdarea lor covârşitoare, cât şi lui Michael Fishwick, un redactor loial şi un prieten drag. Îi mulţumesc, de asemenea şi impresarului meu, Ed Victor, pentru susţinerea pe care mi-a oferit-o de-a lungul carierei mele de scriitor. Le sunt recunoscător copiilor mei pentru încurajarea şi veselia lor, care m-au ajutat să dau viaţă unei alte cărţi; lui Kate îi dăruiesc, ca întotdeauna, toată dragostea mea.

INDEX

Ablege Kommando 252, 317

Alcazar de Velasco, Angel 236

Almeida, Antonio Manuel de 283, 443

Andrew, Christopher 100, 532, 538, 547, 574, 577, 582, 587

Arabel, *vezi* Pujol García, Juan 8, 46, 47, 121, 122, 316, 476, 538

Armand, *vezi* Czerniawski, Roman 13, 16, 17, 41, 89

Ashley, Gisela 58, 114, 115, 129, 189, 194, 195, 217, 292, 346, 421, 480, 500,

Astor, Hugh 13, 14, 113, 114, 194, 196, 200, 201, 202, 204, 206, 207, 280, 281, 303, 305, 319, 346, 380, 438, 474, 480, 481, 484, 494, 495, 503, 504, 505, 506, 510, 538, 543, 546, 554, 579,

Aubertin, René 34

Baden-Powell, Robert 58

Bailoni, Ljiljana 217

Barton, Susan, *vezi* Ashley, Gisela 114, 115

Beaverbrook (lord) 201

Benton, Kenneth 228, 229, 231, 232, 235, 237-242, 249, 251-253, 294, 302, 314, 396, 551, 552, 553, 554, 558, 583,

Benton, Peggie 115

Berghof 448, 450

Bevan, J.H. (colonel) 190-191, 193, 227, 260, 262, 263,

Bleicher, Hugo 48, 78, 79-82, 89, 160-165, 170, 186, 495, 497, 498, 516, 533,

Bleil, Helmut „Bibi" 14, 93, 95-97, 174-176, 187, 196, 200-202, 204, 281, 283, 344, 427

Bletchley Park 61, 62, 65, 102, 119, 121, 149, 262, 275, 375, 386, 430, 439, 442, 447, 459, 477

Bloom, Sol 152

Blunt, Anthony 117-120, 125, 199, 230, 248, 258, 265-267, 416, 417, 512, 523, 531, 538, 554, 570, 579, 583

Bomi, Renée 31, 36, 77, 81, 82,

Bovril, *vezi* Pujol Garcia, Juan 14, 126

Brandes, Hans 364-367, 373-377, 387-394, 398, 399, 403, 408-410, 414, 415, 428, 429, 516, 517, 564, 566, 567, 568, 571, 580

Bronx, *vezi* Chaudoir, Elvira de la Fuente 14, 22, 176, 186, 193, 198, 202, 204, 205, 223, 268, 279-284, 303, 334, 344-346, 378, 381, 418, 420, 425, 437, 443, 457, 471, 484, 503, 504, 506, 510, 547, 556, 562, 572, 578,

Brooke, Alan (feldmareşal, lord) 16, 527

Fraţii Ordinului Arian Mondial 278, 279

Brutus, *vezi* Czerniawski, Roman 13, 22, 171, 186, 193, 199, 205, 206-208, 210-212, 268, 281, 285, 286, 288-290, 297, 333, 334, 339, 341, 344, 378, 380, 418, 420, 425, 438-439, 443, 456-458, 465, 471, 474, 481, 491, 494, 496, 548, 556, 566

Burgess, Guy 124, 266

Burnett (sublocotenent) 43

Cairncross, John 266

Camp 020 62, 69, 531, 532, 536, 586

Canaris, Wilhelm (amiral) 28, 55, 56, 89, 136, 187, 189, 301, 302, 314, 317, 320, 360, 365, 367, 369, 370, 405, 452, 515, 528, 531, 564

Caroli, Gøsta 67-68

Carré, Mathilde 32, 34, 38, 77-79, 82, 162-164, 167, 206, 497, 498, 528, 529, 533, 542, 577, 583,

Cassini, Igor 152

Cavendish-Bentinck, Victor 130

Chapman, Eddie 197, 437, 579

Chaudoir, Elvira de la Fuente 14, 22, 38, 39, 40, 42, 43, 91, 173, 176, 186, 196, 200, 221, 279, 444, 502, 505, 576

Chaudoir, Jean 39

Chauvel, Henri 91, 92, 95

Churchill, John (locotenent-colonel) 518, 519

Churchill, Winston 15, 17, 54, 59, 72, 104, 198-201, 214, 216, 244, 248, 257, 261, 265, 302, 320, 322, 337, 338, 375, 386, 396, 416, 417, 430, 437, 439, 443, 457, 473, 490, 491, 527, 531, 546, 567, 583, 584, 585, 586

Clarke, Dudley (locotenent-colonel) 324-325

Cockade (operaţiunea) 213, 222, 226, 227

Costes, Dieudonner 274

Cumberlege, Mike (căpitan de corvetă) 518-520, 580

Cyrill, *vezi* Chaudoir, Elvira de la Fuente 14

Czerniawski, Roman 13, 22, 30-38, 76-89, 160-172, 186, 205-212, 285-290, 339-341, 380, 424, 425, 456, 457, 477, 480, 481, 494-498, 513, 516, 528, 529, 533, 534, 542, 544, 578, 582,

Dansey, Claude Edward Marjoribanks (locotenent-colonel) 40-42, 92, 204, 282, 346

Dassel, Felix 50

de Bona, Frano 247, 398, 418, 430

de Gaulle, Charles 40,

de Salis, Charles 307, 312, 361, 364, 366, 372-373, 375-376, 389, 391-392, 395-397, 399, 414, 558, 568

Delidaise, Richard 98, 513

Delidaise, Yvonne 47, 97-99, 233, 256-257, 283, 513

Denbié (Madame) 79

Deschamps, Monique 34, 162, 164, 285
Deutsch, Arnold 117
Dew, John 53
Dorette, *vezi* Chaudoir, Elvira de la Fuente 14, 95
Dover 224, 332, 342, 381, 424, 450, 452, 453, 471
Eastwood, Ralph „Rusty" (sir) 445, 446, 573
Eilean Mor 60
Eisenhower, Dwight (general) 17, 328, 329, 344, 352, 455, 460, 470, 480, 481, 488, 490
Elera, Maria 53, 54, 128
Enigma 585
FBI 131, 143, 144-152, 217, 272-274, 541
Fidrmuc, Paul 275-276, 308, 336, 387, 459, 512, 524
Fleetwood-Hesketh, Roger (maior) 262, 337, 426, 452, 456, 459, 460, 463
Flensburg 391, 521
Foley, Frank (maior) 311, 312, 367, 400, 585
Forțele Franceze Libere 40, 513
Fremde Heere West (FHW) 420, 421, 423, 424
Gaby (madame) 80
Gaertner, Friedl 109, 138
Gano, Stanislaw (colonel) 38, 162, 164, 166, 208
Gaol (agentul din Alger) 447
Garbo, vezi Pujol Garcia, Juan 14, 22, 127, 176, 177-181, 186, 191-193, 196, 197, 199, 213-215, 224-227, 268, 271, 275-276, 277-279, 290, 297, 303, 305, 316, 320, 333-334, 339, 341-342, 344, 376, 378-379, 407, 412, 418, 424, 443, 454, 456-458, 460, 462, 463, 472-476, 486-488, 490-493, 502-503, 512, 524, 530, 538, 539, 544, 546, 549, 550, 555, 558, 561, 566, 571, 574, 575, 577, 578, 584, 586,
Gareloch 107
George al VI-lea (rege) 333
Gerbers, Williams (Wilhelm) 191, 192, 213
Gertzen (baroana) 315
Gestapo 78-81, 88, 134, 135, 162, 182, 236, 244, 249, 250, 251, 253, 301, 304, 306, 307, 310, 314, 317, 335, 361, 362, 367, 387, 394, 404, 407, 409, 413, 426, 431, 432-436, 467, 513-515, 518, 520, 522, 525, 558, 559, 571, 580
Gilbey, Romy 39, 41
Glad, Tōr 102
Glass, Eric 139-141
Goering, Hermann 37, 50, 93, 250, 494, 529
Goldschmidt, Helmut 273, 274
Goose, Kurt 66
Gorki, Anatoli 118
Goulder, Joseph (șeful poliției) 42
Graf, Georges 57, 66
Grass, Lily 317, 363, 388, 391, 392
Greene, Graham 512
Gronau, Marie von 362, 363, 372, 375, 387, 388, 391, 396, 432, 521
„Gwennie" (prietena lui Popov) 106, 111, 128, 217,
Haines, Charles 213, 216, 460-463
Hall, Virginia 230

Halsey, Harry (sergent) 468
Hansen, Georg 317, 343, 369, 371, 399, 400, 402-407, 409, 430, 431, 464, 514, 515
Harbottle, Mabel 54, 55, 251, 321, 397, 399, 427, 522
Harmer, Christopher 13, 113, 114, 115, 167-172, 173-176, 194, 202, 206-211, 262, 263, 277, 281, 282, 284-286, 288-289, 328, 337, 426, 510, 530, 538, 543, 546, 554
Harris, Tomás 14, 125, 126, 177, 178, 194, 196, 214-216, 277-279, 305, 319, 342, 378, 412, 413, 416, 460, 474, 493, 503, 511, 530, 538, 539, 544, 546, 549, 550, 555, 558, 566, 574, 575, 584
Hart, Herbert Lionel Adolphus122
Hill, Elizabeth 298
Himmler, Heinrich 55, 182, 250, 269, 314, 336, 360, 367, 405, 406, 429, 432, 515, 518, 545, 559, 569
Hinxton 67
Hitler, Adolf 15, 16, 18-20, 28, 44, 50, 54-56, 59, 74, 111, 120, 133, 163, 187-189, 244, 248, 250, 261, 288, 302, 314, 315, 322, 328, 330, 331, 360-362, 367, 371, 372, 404-406, 420-424, 427, 431, 435, 436, 448-453, 465, 476, 485, 487, 494, 502, 514, 515, 528, 532, 542, 552, 555, 571, 577, 583, 584
Hollerith (maşina) 174
Holt, Thaddeus 491, 527, 531, 546, 550, 554, 555, 560, 561, 571, 573-577, 584
Honour, George (căpitan de corvetă) 463
Hoover, J. Edgar 143-146, 148, 152, 540, 541, 584
Hoppe (agentul Abwehr-ului din Lisabona) 347-349, 354
Horsfall, Jock 58, 157
Hubert 13, 89, 171, 208, 287, 438, 496, *vezi* Czerniawski, Roman
Interallié 19, 34, 37, 76-78, 80-83, 87, 161-164, 287, 496, 497
Ivan, 13, 54, 104, 246, 375, 376, 390, 566 *vezi* Popov, Duşan „Duşko"
Jakobs, Josef 101
James, Meyrick Clifton 325-328, 446, 447, 513
Janowsky, Waldemar 197
Jardine, Theresa 278
Jebsen, Johnny 13, 23-29, 52-56, 69, 93, 105, 107, 132-137, 144, 145, 153, 155, 156, 158, 196, 218, 219, 223, 244, 249-253, 268, 301-303, 305-307, 309-323, 334, 343, 344, 360-377, 386-397, 399, 401-409, 412-416, 418, 419, 426-436, 437, 443, 469, 515-526, 558, 559, 564, 569, 570, 572, 580
Jodl, Alfred (generalul) 476, 484, 487, 489
Jost, Heinz 134-136,
Kammler (Otto Kurrer) 154-156, 158, 187, 250, 301, 302, 371, 541
Karsthoff, Ludovico von (Kramer von Auenrode) 13, 54, 57, 66, 69, 104-106, 109-111, 127, 128, 130-132, 138, 141, 142, 146, 149, 151-159, 187, 196, 217, 222, 223, 243, 246, 308, 309, 312, 320-322, 343, 365, 370, 374, 385, 389, 427, 516, 542
Keiffer, Hugo 79
Keitel, Wilhelm (feldmareşal) 431, 486

Kelmsley (lord) 201, 280
Kent (duce de) 19
Kliemann, Emile 13, 47-51, 97-100, 229, 232-237, 256, 257, 259, 268, 283, 291, 296-298, 300, 334, 347-351, 353-359, 382, 383, 400, 417, 440-443, 477, 499, 513, 514, 551, 562
Krummacher, Freidrich-Adolf 476
Kuebart, Wilhelm (maior) 369, 370, 385, 403-406, 431, 432, 434, 514, 515, 569
Kühlenthal, Karl-Erich 14, 45, 46, 180, 186, 196, 226, 228, 308, 316, 341, 376, 412, 425, 427, 461, 463, 472, 474, 492, 502, 516, 566
Kurrer, Otto 154
Larson, Kenneth (locotenent) 240, 296
Leanore, George (inspector) 140
Lennox, Gilbert 114
Lewis (sergent) 105, 106
Liddell, Guy 59, 60, 65, 66, 117, 118, 124, 170, 198, 214, 216, 268, 276, 302, 327, 400, 412, 416, 418, 426, 437, 442
Lorca, Federico Garcia 307
Lovat (lord) 202
Luke, Billy 13, 102-104, 106-108, 111-113, 127, 130, 137, 151, 194, 500, 507, 510
McKenzie, Phyllis 510
Maclean, Donald 266
Mairi (prietena lui Popov) 217
Mander, Miles 324, 325
Marriott, John 113, 115, 148, 169, 180, 217, 290, 383, 384, 393, 400, 522
Marshall, George (general) 450
Masterman, John 73-75, 101, 103, 111-113, 115, 126, 138, 141, 144, 145, 158, 170, 173, 175, 187, 189-191, 193-197, 200, 203, 205, 214, 221, 222, 227, 230, 241, 264, 274, 336, 339, 368, 384, 393, 400, 410-413, 419, 425, 429, 484, 491, 506, 510, 527, 532, 533, 536-540, 545-551, 554, 561, 564, 567, 571, 576-578, 585
Meiler, Alfred 273
Metcalfe, Dickie 109, 128, 138
MI5 13-15, 21, 58-61, 63, 64, 70, 71, 73, 101, 103, 105-107, 109, 110, 112, 114, 117, 119, 121-124, 126, 128, 131, 137-141, 142-146, 148, 149, 151, 157-159, 160, 162, 164, 173, 174, 176, 181, 183, 187, 187, 192, 197, 199-202, 204, 211, 217, 218, 223, 230, 231, 235, 242, 246, 251, 255, 257, 266, 270, 271, 276, 282, 285, 289, 293, 295, 299, 305, 307, 308, 310, 311, 317, 323, 326, 351, 357, 377, 382-385, 387, 389, 391, 394, 400, 412, 414, 416, 417, 426, 430, 433, 437, 446, 447, 459, 461, 483, 486, 494, 499, 500, 502, 506-512, 514, 516, 522, 532, 536, 538, 274, 555, 575, 582, 584, 586
Midas (plan) 138-140, 148, 150
MI6 36, 40, 41, 53, 54, 63, 73, 92, 94, 123, 125, 126, 129, 137, 148, 173, 174, 204, 217, 219, 221, 228, 231, 235, 237, 240, 241, 249, 258, 262, 276, 282, 293, 302, 307, 311, 312, 314, 316, 343, 347, 348, 360-362, 365, 366, 367, 383, 386, 389, 391, 400, 414, 436, 513, 524, 583, 586
Michael, Roger (maior) 421, 422, 424, 426, 524, 545, 584, 585, 587, 588,

Mihailovic, Maritza 255, 291, 430
Miller (profesor) 132, 133
Mills, Cyril 113, 194
Modrzhinskaya, Elena (colonel) 266, 267
Moe, John 102, 585
Moldenhauer, Heinz Paul 401-403, 406, 431, 520
Molina Pérez, Ignacio (maior) 326, 327, 445, 446, 483, 560
Montagu, Ewen 71, 72, 104, 144, 148, 149, 153, 194, 293, 467, 468, 540, 541, 545, 575, 585,
Montgomery, Bernard (general)
Mosley, Oswald 128
Mosquera, Jorge José 272, 273,
Mountbatten (lord) 202
Müller, Heinrich (SS Obergruppenführer) 431-434, 436, 514, 515, 524
Müntzinger (maior) 28, 29, 52, 53, 58, 69
Nesbitt-Dufort, J. „Whippy" (comandant de escadrilă) 37
Niven, David 325
NKVD 117, 265, 266, 523, 524, 580
OKW (Oberkommando der Wehrmacht) 188, 314, 421, 431, 459, 476, 489
Operațiunea Appendix Y 260
Operațiunea Bodyguard 17, 18, 20, 260, 261, 274, 284, 297, 324, 571, 583
Operațiunea Copperhead 325, 327, 483
Operațiunea Dora 404, 406, 407, 415, 427, 430, 431, 570, 571
Operațiunea Fortitude 20, 261-264, 268, 279, 289, 304, 329, 345, 373, 408, 411, 413, 417-419, 441, 452, 456, 460, 469, 480, 485-487, 491, 527, 532, 536, 538, 540, 544, 548, 554, 561, 561, 565, 566, 570, 571, 574-577, 582, 584, 585,
Operațiunea Fortitude North 329, 331, 344
Operațiunea Fortitude South 341, 344
Operațiunea Ironside 345, 450, 484
Operațiunea Lena 60, 404
Operațiunea Mincemeat 45, 71, 328, 424
Operațiunea Overlord 17, 278, 297, 304, 408, 417, 455, 477, 584, *vezi* și Ziua Z
Operațiunea Torța 191
Operațiunea Torrent 260
Operațiunea Neptun 455
Operațiunea Window 466
Ormsby-Gore, David 444, 445, 471, 504
O'Shagar (ofițer MI6) 240, 241, 254, 293, 383
Oshima, Hiroshi (general baron)
Oster, Hans (colonel) 28, 371, 515
Ostro 275, 276, 308, 316, 336, 366, 387, 393, 394, 410, 459, 512, 524, 555, vezi Fidrmuc, Paul
Owens, Arthur 65
Patton, George (general) 328, 329, 331, 338, 456, 487-489, 560, 576, 577
Pearson, Norman Holmes 491, 577
Perkins, Fred (soldat) 454
Petersen, Eleonore Bothilde 132
Petrie, David (sir) 12, 400
Philby, Kim 125, 258, 266, 307, 366, 367, 429, 491, 508, 577, 585

Popov, Duşan „Duşko" 13, 22-29, 52-58, 61, 66, 69, 70-72, 75, 103-112, 115, 122, 127, 128, 130-132, 134, 136-138, 141-159, 186, 196, 217-223, 226, 243, 244, 246, 247, 250, 253, 271, 272, 301-303, 305, 308, 309, 311, 316, 318, 320-324, 334, 335, 340, 342, 343, 370, 373-376, 379, 385-390, 395-397, 399, 400, 407-409, 412, 416-418, 426, 428, 430, 435, 436, 507-509, 521-523, 528, 530, 531, 537, 539-541, 549, 560, 566, 567, 572, 580, 585, 587

Popov, Ivo 109, 246, 247, 408, 509

Pujol, Aracelli 123, 214-216, 502

Pujol, García, Juan, vezi şi reţeaua Garbo 14, 22, 43-47, 123-127, 176-180, 186, 192, 213-216, 224, 277-279, 341, 376, 378, 412, 424, 425, 457, 460, 461, 473, 477, 493, 501-503, 524, 530, 538, 555, 561, 571, 574, 575, 577, 578, 586

Quitting (SS Obergeheimrat) 434, 436, 522, 524

Reile, Oscar 13, 84, 86-89, 97, 160, 165, 170, 186, 205, 206, 287-290, 339, 340, 380, 427, 438, 465, 474, 481, 495, 496, 516, 534, 535, 556, 585,

Ribbentrop, Joachim von 55, 450

Richardson, Terry 147

Rimington, Stella 506, 579

Robertson, Thomas Argyll 15, 19-21, 58, 63-66, 68-70, 74, 104, 105, 107, 110, 113, 115-118, 121, 124, 131, 143, 145, 152, 153, 157, 158, 166, 170, 173, 174, 180-182, 185, 186-189, 194, 207, 210, 216, 220, 224, 225, 227, 243, 244, 247, 256, 262, 265, 269, 291, 295-297, 311, 332, 333, 346, 347, 357, 379, 400, 414, 441, 460, 463, 478, 482, 500, 508, 509, 512, 517, 523, 531, 545, 562, 587

Rommel, Erwin 16, 324, 422, 464, 467, 486, 488

Roosevelt, Franklin D. 17, 145, 265, 269, 586

Rothschild, Anthony (baron) 393

Rothschild (lord) 309, 310, 311, 368, 393, 558

Rothschild, Victor 311

Rundstedt, Gerd von (feldmareşal) 421, 464, 483

Ruser, Hans 416

Salmuth, Hans von (general) 331, 464, 465

Santo, Edgar Espirito 283

Santo, Richard Espirito 283

Schacht, Hjalmar 435

Schellenberg, Walter 386, 406, 432, 433, 524, 569, 573

Schluetter, Berndt 14, 344, 444

Schmidt, Wulf 67, 68, 103, 138, 139, 141, 334, 361, 425, 458, 512, 579

Schramm, Percy (profesor) 245

Schreiber, Aloys 317, 321, 363, 370-375, 385, 386, 388, 390, 395, 397-399, 401-407, 409, 427, 430, 516, 564, 565, 569

SD (Sicherheitsdienst) 133, 134, 136, 314, 317, 336, 362, 367, 368, 387, 404, 405, 407, 409, 422, 430-433, 436, 572

Sergeyev, Lily 13, 22, 48, 49, 97, 99, 229-231, 240, 241, 253, 291, 346, 382, 438, 439, 441, 442, 469, 477, 498, 501, 573

Sherer, Mary 13, 230, 231, 254-256, 258, 259, 291, 292, 294-297, 299, 300, 346, 357, 385, 439, 478, 479, 510, 551, 557, 579

Sheriffe, Monica 281, 505

Shirer, William L. 225
Sikorski, Wladislaw (general) 85
Simon, Simone 131, 147, 149
Skoot 13, 69-71, 75, 103, 105, 108, 532, 536 *vezi* Popov, Dușan „Dușko"
Solange 13, 100, 229, 236, 347, *vezi* Sergeyev, Lily
Spence, Basil 333
Stalin, Iosif 17, 199, 209, 222, 248, 264
Stanley, Oliver 202
Staubwasser, Anton 421
Stauffenberg, Claus von 371, 514
Steimle, Eugen (SS Standartenführer) 434, 436
Stephens, Joe (sergent) 454
Stephens, Robin „Ochi de Tinichea" (căpitan - mai târziu colonel) 62, 67, 69, 101, 102, 435, 531, 532, 536, 585
Strangeways, David (colonel) 262-264
Strong, Kenneth (general-maior) 489
Stülpnagel, Otto von (general) 83, 84
Taylor, Montague 467, 575
Terradellas, John 197
Thomson, Basil 183
Thorne, Andrew „Bulgy" (general, sir) 330, 340, 485
Timmerman, Alphonse 116-117
Tramp, *vezi* Sergeyev, Lily 513
Trevor-Roper, Hugh 40, 64, 532
Tricicleta, *vezi* Popov, Dușan „Dușko" 13, 22, 110, 111, 127, 131, 144, 148-150, 152, 156, 159, 186, 187, 193, 199, 220-221, 243-245, 267, 297, 303, 305, 306, 311, 334-335, 342, 344, 363, 374, 378, 386, 389-390, 395-396, 400, 408-410, 412, 416-417, 420, 428, 456, 509, 541, 550, 553, 561, 568, 569, 570
Ujejski, Stanislas (general) 209
Vermehren, Erich 367, 368, 369, 372, 373, 406, 570
Vermehren, Petra 368, 372, 517, 520, 523
Volbrecht (ofițer SD) 363
Waetjen, Eduard 433
Walenty, vezi Czerniawski, Roman 13, 30, 171
Walker, Richard Melville (căpitan de aviație) 181-185, 224, 225, 269, 271, 272, 338, 482, 511,
Weigand, Karl 435
Wentworth 456, 481
West, Nigel 503, 529, 530, 535, 538, 539, 544, 547, 548, 556, 562, 571, 575, 576, 578, 579, 585, 586
White, Dick 65, 118, 583
Wilson, Ian 13, 113, 115, 151-152, 156, 158, 194, 196, 217-221, 223, 243, 305, 307, 311-313, 316-320, 334, 335, 374, 376, 377, 388, 389, 393-395, 400, 407-409, 419, 426, 428-431, 438, 508, 520-525, 541
Wilson, Maitland „Jumbo" (general) 447, 483
Wlodarczyk, Maurice 77,
Wodehouse, Ethel 134, 361-362,
Wodehouse, P.G. 27, 54, 134-135, 250, 313, 318, 322, 361-362, 436, 540, 560, 564
Wren, Walter „Freckles" (colonel) 148, 152, 219
Yosii, Mitinori 138
Young, Courtnay 70